LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration
Խմբագ. եւ վարչութիւն

235 Faub. St. Martin
PARIS (10e)
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 1 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

1 FÉVRIER 1930

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Զ. ՏԱՐԻ Թիւ 1176

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԿԱՌՈՒՑՈՒՄ ԹԷ ՓԼՈՒԶՈՒՄ

Այլեւս կասկած չկայ որ խորհրդային իշխանութիւնը ձեռնարկած է «սոցիալիզմ կառուցելու» ամէն գնով, ցարական եւ ստուածապետական Ռուսաստանի աւերակներուն վրայ։

Ինչ որ տեղի կ'ունենայ այս միջոցին, գոնէ գլխաւոր կեդրոններուն մէջ, պիտի գերազանցէ մինչեւ հիմա կատարուած վերիվայրումները։ Վճռական, ճակատագրական հարուածն է որ կը փորձուի, դիմադրութեան բոլոր ամբարտակները խորտակելով, եւ բոլոր բարձունքները հարթելով։

Երկու հիմնական պարագաներ աչքի կը զարնեն, նոր ճակատամարտին մէջ։

Առաջինը՝ անխնայ կռիւ Գիւղին դէմ՝ որ կը մերժէ համակերպիլ, մինչեւ այսօր։ Երկրորդը՝ Աստուծոյ եւ անոր պաշտօնէութեան, կրօնական բոլոր փառքերուն եւ յիշատակարաններուն դէմ, որոնք դիմադրութեան ներշնչարաններ եւ ամրոցներ են։

Առաջին կռիւը կը վարեն երիտասարդները եւ Անաստուածեան Միութիւններու միջոցաւ։ Արդէն շատոնց անցած են գործնականի։ Մէկ երկու տարի առաջ, երբ ծայրայեղութեան հասաւ եկեղեցական արարողութիւնները խանգարելու, կղերը բարեկենդան դարձնելու, աղօթատեղիները ակումբի կամ զբօսարանի վերածելու մոլութիւնը, կեդրոնը անգիտանալ ձեւացուց եւ հրահանգեց պայքարը վարել գիտակաօրէն։ Իբրեւ տեսական հարց։ Այս խրատը արտածման նիւթ էր։ Իսկ բուն երկրին մէջ, «կոմսոմոլ»ները շատ ալ պէտք չունէին խրատի։ Անոնք զարգացուցին տեսական պայքարը, հրատարակելով «Անաստուած» թերթեր եւ լեզուէ լեզուի թարգմանելով անհամար հակակրօնական գրքոյկներ։ Բայց միեւնոյն ատեն սաստկացուցին գործնական կռիւը։

Անշուշտ Երեւանցիները չէին կրնար ետ մնալ այս ճամբուն վրայ, եւ մրցանիշը կոտրեցին, ոչ միայն իրարու ետեւէ փակելով Հայաստանի գիւղերուն եկեղեցիները, այլեւ 70 տարեկան տէրտէր մը սպաննելով պատարագի պահուն, դեռ անցեալ դեկտեմբերին (Մեղրի, Զանգեզուր)։

Այս բոլորը նախապատրաստական աշխատանքներ, ռազմախաղեր էին, յանգելու համար բուն գրոհին։ Արդէն սկսած է մեծ ճակատամարտը՝ շատ լայն տարածութեան մը վրայ։ Ոչ միայն եկեղեցիները կը փակուին առանց մանուածապատ ձեւակերպութիւններու, այլեւ թնդանօթի եւ ուժանակի կը բռնուին, ապահովելու համար պայքարին յաջողութիւնը։

Այս արշաւը մասնաւոր ուժգնութիւն ստացաւ յունուարի ընթացքին, եկեղեցական զանձերու նոր եւ աւելի անխնայ բռնագրաւումով։

Արդէն սկսած էին վար առնել շատ մը եկեղեցիներու կոչնակները, հալեցնելու եւ երկաթ կամ արծաթ ստանալու համար։ Բուն ռուսական կեդրոններէն յետոյ, ուր իսկապէս «հազարաւոր թօն ձոյլ երկաթ» կախուած է զանգակատուններէն, մասնաւոր ուշադրութիւն գրաւած է Թիֆլիսը։ Յունուար 15ին, հրամանագիր մը կը պարտադրէր վար առնել եւ հալեցնել Թիֆլիսի եկեղեցիներուն զանգակները։ Իսկ երէկ հեռագիր մը կը հաղորդէր թէ ուժանակով օդը հանուած է քաղաքին մայր եկեղեցին, որ ԺԶ. դարէն մնացած յիշատակարան մըն է։ Միեւնոյն հեռագրին համաձայն, վերջին երեք ամիսներու ընթացքին 980 եկեղեցիներ եւ 200 մզկիթներ ու սինակոկներ փակուած են միայն Ռուսիոյ մէջ։ Միւս կողմէ, Անաստուածներու Միութիւնը առաջարկած է կառավարութեան՝ ոչ միայն թոյլ չտալ որ նոր եկեղեցիներ շինուին, այլեւ փակել բոլոր ընծայարանները։

Աւելի ահաւոր հաւեմատութիւններ պիտի առնէ, անշուշտ երկրորդ ճակատի յարձակողականը։ Պատերազմ Գիւղին դէմ։

Ստալին վճռեր է հաւաքական տնտեսութեան վերածել ռուս գիւղին հողագործութիւնը, 25,000 մասնագէտներով, Չեկայի ցանցով, յատկապէս մարզուած թռուցիկ խումբերով եւ տրակտորեան հրամանագիրներով։

Գործողութիւնը սկսած է արդէն, եւ ինչպէս եկեղեցիներու մօտ, նոյնպէս բիւրաւոր անհատ հողագործներու մուխը կը մարի, անսահման տարածութեան մը վրայ։ Ասպարէզէն կը քշուին խղճի տէր կամ զանցառու պաշտօնեաները, եւ անոնց փոխարէն կը նշանակուին ոստիկանական տիպարներ, կոտրող-թափողներ։ Գիւղական խորհուրդներէն կը ճամբուին անոնք որ կը վարանին անցնիլ հաւաքական հողագործութեան պայքարին գլուխը։ Արդէն անհամար գիւղացիներ, այսպէս կոչուած կուլակներ՝ որոնց թիւը հինգ միլիոն կը հաշուեն, զրկուած տունէ տեղէ, հողէ, լծկանէ, դատապարտուած են հաւաքաբար մշակելու հողը, միւսներուն հետ (միջակ եւ չքաւոր գիւղացիներ)։ Տեղն ու տեղը կը պատժուի առարկողը կամ դիմադրողը։ Տեսակ մը թրքական տեղահանութիւն՝ 1915ի ձեւով, կամ գոնէ այս օրուան եղանակով։

Ընկերվարութեան իրագործո՞ւմն է որ պիտի ապահովեն այս եղանակով, թէ «թշուառութեան ընդհանրացումը», ինչպէս կոչեց Ֆրանսայի ընկերվարական պաշտօնաթերթը, իր մասնագէտ աշխատակցին բերնով։ Դէպի կառուցո՞ւմ կ'ընթանան, թէ, գահավիժօրէն, դէպի փլուզում։

Ամէն պարագայի մէջ, ճակատագրական գրոհ մըն է որ կը փորձուի, ամեհի, բարբարոսական թափով, բայց կիսկատար գիտութեամբ։ Մինչեւ անգամ գիտական ընկերվարութեան հակառակ ուղղութեամբ։

Բայց, ամէն ուշադրութեան արժանի է փորձը։ Աշխարհ մըն է որ պիտի շինուի կամ փլի, իր ճամբուն վրայ կամ իր ետեւէն ձգելով հրահանգիչ հետքեր։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՆԿՈՒՄ

«Վազգէթ»ի մէջ Ահմէտ Աօըմ կը գրէ.

— «Հաստատուած իրողութիւն է որ բարոյականը աւելի ամուր է այն անձերուն մօտ, որոնք տնտեսապէս ապահով վիճակ ունին։

Այսպէս, մեր երկրին մէջ այսօր գանգատ կ'ըլլայ որ բարոյականը շատ ուշագրաւ անկումի մը նշանները ցոյց կու տայ։ Եւ քանի կ'աւելնայ տնտեսական տագնապը, այնքան կ'աւելնան գանգատները։ Նոյնիսկ կարելի է ըսել թէ եւրոպական ճարտարարուեստին մուտքով մեր մէջ յառաջ եկած տնտեսական անհաւասարակշռութիւնը շատ գէշ ազդեցութիւն գործեց թուրքիոյ բնակիչներուն վրայ։

Վերջերս, ընդհ. ներումով բանտէն արձակուածներուն մէջ գտնուեցան այնպիսիներ, որոնք օր ցերեկով հացկրգողնայինփուռերէ։ Եւ ձերբակալուած ատեն, անոնք չքաշուեցան, չքմեղացնելու իրենք զիրենք.— «Ի՞նչ ընենք, չենք կրնար ապրիլ, բանտին մէջ գոնէ կը գտնենք կտոր մը հաց եւ պառկելիք տեղ մը»։

Եթէ ուշադրութեամբ դիտենք, մեր աչքին զարկած բարոյական պակասներուն եթէ ոչ ամբողջը գոնէ հարիւրին 90ը արդիւնք է տնտեսական կարողութիւններու։ Եւ եթէ պէտք է բարոյական պայքար մը մղել երկրին մէջ, ատիկա ընելու է՝ տնտեսական պայմանները բարելաւելով։

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Աշխատանքի նախարար Լուշէօր Ծերակոյտին ներկայացուց օրինագիծ մը՝ որ փոփոխութեան կ'ենթարկէ եւ կը լրացնէ 1928 ապրիլ 5ի ընկերային Ապահովագրութեանց օրէնքը։ Այս օրինագիծը կը տրամադրէ որ ի զօրու կը մնայ 1910 ապրիլ 5ի օրէնքը բանուորական եւ գիւղացիական հանգստեան թոշակներու մասին՝ մինչեւ որ ընկերային Ապահովագրութեանց արձանագրութեան գործողութիւնները ամբողջանան։

Ընկերային ապահովագրութեանց մասին փետր. 7ին վիճաբանութիւն պիտի կատարուի երեսփոխ. ժողովին մէջ։

ԹԱԳԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ մօտ օրէն տեսակցութիւն մը պիտի ունենան Իրաքի եւ Հիճազի թագաւորները։ Ֆուատ պէյ Համզա, արտաքին փոխնախարար Նէճտի և Հիճազի թագաւորութեան, Պաղտատ հասաւ յունուար 29ին եւ այցելեց Ֆէյսալ թագաւորին, անգլիական մարզպանին ու Իրաքի վարչապետին։

Տեսակցութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ռամազանէն յետոյ։ Որպէսզի երկու վեհապետները չէզոք հողի վրայ հանդիպում ունենան, տեսակցութիւնը պիտի կատարուի անգլիական մարտանաւի մը վրայ, Պարսից ծոցին մէջ, հաւանաբար Պահրէյն կղզիին առջեւ։

ՊԱՐԻԶԷՆ կը հեռագրեն թէ իտալական ձկնորսանաւ մը ընկղմեցաւ Քորֆուի ջուրերուն մէջ։ 20 նաւաստիներէն 18ը մեռան։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ «Իլ-տը-Ֆրանս» անդրատլանտեան շոգենաւին նաւազները գործադուլ ըրին Հավրի մէջ եւ շոգենաւը չկրցաւ ճամբայ ելլել ժամանակին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Կարմիր պրոպագանդը արտասահմանի մէջ

Թայմզի Թղթակիցը Ռիկայէն կը հեռագրէ.

Պրոֆինտէրնի (Միջազգային Կարմիր Արհեստակցական Միութիւն) կեդրոնական խորհուրդը ստիպողական հրահանգներ ղրկեց իր գործադիր դիւանին, կազմելու համար նոր միջազգային հիմնադրամ մը, որպէսզի յատկացուի յեղափոխական շարժման մղում տալու, մասնաւորապէս Աւստրալիոյ, Հնդկաստանի, Հարաւային Ափրիկէի, Լատին Ամերիկայի եւ Փիլիպպեան կղզիներուն մէջ, նոյնպէս հրաւիրելու համար մայր երկիրներու աշխատաւորները, որ առաւելագոյն օժանդակութիւնն ընեն գաղթավայրերու գործադուլներուն եւ յեղափոխական շարժումներուն։

Այս նպատակով կազմուելիք միջազգային պրոպագանդի կոմիտէները պիտի առնուին խորհրդային միութենէն դուրս, մասնաւորապէս Եւրոպայի ճարտարարուեստի շրջաններէն, սակայն այդ կոմիտէներուն մօտ նշանակուած խորհրդային պատուիրակութիւնները վճռական դեր մը պիտի խաղան անոնց մէջ։ Խորհրդային արհեստակցական միութիւնները այսուհետեւ իրենց «առօրեայ աշխատանքին իբրեւ ամբողջացուցիչ մաս» պէտք է նկատեն միջազգային պաշտօններ։ Անոնք պէտք է ղեկավարութիւնն ստանձնեն միջազգային աշխատաւոր դասակարգին՝ անոնց մղած պայքարներուն մէջ, եւ պէտք է նախաձեռնութիւն առնեն դրամ հայթայթելու՝ կոմիտէներու կազմութեան համար։

Լոնտոնի խորհրդաժողովը

Ինչպէս գրեցինք երէկ, Լոնտոնի նաւային խորհրդաժողովը առջի օր գումարեց իր երկրորդ հրապարակային նիստը։

Մաքտոնըլտ առաջարկեց որ վիճաբանութեանց իբրեւ հիմ ընդունուի ֆրանսական առաջարկը, այն խորունկ համոզումով թէ ատիկա արդար է ու տրամաբանական։ Անգլիոյ վարչապետը եասսիրական ամէն նկատումէ վեր կը դասէ ընդհանուր զինաթափութեան գերագոյն շահերը, Ազգերու Դաշնակցութեան առանձնաշնորհներուն յարգումը եւ ազգերու գերիշխան իրաւունքները։ Ամերիկայի արտաքին նախարար Սթիմսըն նոյն տեսակէտը պաշտպանեց։ Կիպսըն ջատագովեց դասակարգերով զինաթափութեան դրութիւնը։ Ցոյց տուաւ թէ անպատեհ է ընդհանուր տարողութեան վրայ սահմանափակում ընել քանի որ պետութիւն մը յառաջիկային չպիտի գիտնայ թէ իր հարեւանը ի՛նչ շինութիւններ կ'ընէ։ Ու ասիկա կասկածամտութիւն կ'արթնցնէ։

Իտալիոյ ներկայացուցիչ Կրանտի պահանջեց դարձեալ որ Իտալիա Ֆրանսայի հաւասար ուժ ունենայ։ Իտալիոյ պահանջը վերջնագրի հանգամանք ունի։ Կրանտի հաւանեցաւ միայն որ իր առաջարկներու մասին վիճաբանութիւնը յետաձգուի։

Ֆրանսայի վարչապետ Թարտիէօ խօսեցաւ ճառ մը՝ գոհունակութիւն յայտնելով որ ֆրանսական առաջարկը կ'ընդունուի։ Խօսեցաւ նաեւ Անգլիոյ ծովային նախարար Ալեքսանդր, որմէ յետոյ որոշուեցաւ վիճաբանութեանց իբր հիմ ընդունիլ ֆրանսական առաջարկը, որ ընդհանուր տարողութեան (ֆրանսական տեսակէտ) սահմանափակումը կը հաշտեցնէ «դասակարգով» սահմանափակումին (անգլ. տեսակէտ) հետ։

Ֆրանսա պարզեց թէ իրեն համար անհրաժեշտ է 800,000 թոնօ, բաժնուած հետեւեալ կերպով.— 175,000 թոնօ՝ մեծ մարտանաւեր եւ օդանաւատարներ, 120,000՝ մեծ յածանաւեր (10,000 թոնոնոց), 240,000՝ թեթեւ յածանաւեր եւ թորփիլանաւեր, 120,000՝ սուզանաւեր եւլն.։

Պոլսոյ ոչ-թուրք դպրոցները

Պոլսոյ կրթական տնօրէնութիւնը երեք նոր հրահանգներ տուած է փոքրամասնութեանց վարժարաններուն։ Առաջին հրահանգը կ'ըսէ թէ, հակառակ դրուած արգելքին, կարգ մը դպրոցներու մէջ կը շարունակեն աղօթել տալ աշակերտներուն։ Շրջաբերականը կը յանձնարարէ վերջ տալ աղօթքի դրութեան։ Հակառակ պարագային, տնօրէնները պիտի պատժուին։

Երկրորդ հրահանգին մէջ կ'ըսուի թէ մաս մը դպրոցներու մէջ ոչ-թուրքերէն լեզուով կը տրուին մարզանքի հրամանները, ինչ որ խստիւ արգիլուած է։ Մարզանքի ատեն միայն թուրքերէն պիտի գործածուի։

Երրորդ հրահանգը կը պարտադրէ որ բոլոր վարժարանները հեռաձայն ունենան, որպէսզի կարելի ըլլայ ժամանակին յանձնարարութիւններ ընել եւ բացատրութիւններ առնել։

Ինչպէս առեւանգեցին ռուս զօրավարը

Սէն-Ժան-տը-Տիէօ դարմանատան (Ուտինօ եւ Րուսլէ փողոցներու անկիւնը) աշխատաւորներէն մէկը՝ Ալզասցի Օկիւստ կը պատմէ թէ ինք ներկայ եղած է ռուս զօրավար Կուտէպովի առեւանգումին՝ որ տեղի ունեցած է հետեւեալ պարագաներուն տակ։

Ցիշեալը կիրակի առաւօտ ժամը 10—11 դարմանատան 3րդ. յարկէն կապերտ կը թօթուէր Րուսլէ փողոցին մէջ, երբ վարը մայթին առջեւ տեսաւ երկու ինքնաշարժներ, մէկը կար-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒԷՆ ՔՇՈՒԱԾ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐՈՒՆ

ՑԱՆԿ 23

Անիէռ-Պուա.-Քոլոնպի եւ շրջականերու համգանակութեան բ. գումարը	639.50
Լեւոն Ցօնիկեան	25.—
Գումար	664.50
22րդ ցանկին գումարը	22,168.85
Ընդհ. գումար	22,833.35

ԲԱՆՈՒՈՐԱ-ԳԻՒՂԱՑԻԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ ՍՆԱՆԿ

Պէլվիլուազի մէջ առջի իրիկուն տեղի ունեցաւ Բանուորագիւղացիական դրամատան ընդհ. ժողովը։ Մարսէլ Բաշէն եւ ուրիշ հռետորներ յայտնեցին թէ վարչական խորհուրդը որոշած է սնանկութիւն յայտարարել։ Այս որոշումը ընդունուեցաւ ընդհ. ժողովին կողմէ եւ դրամատունը փակուեցաւ երէկ իսկ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴՐԱՄԱՏԱՆ ԶԵՂՉԻ ՍԱԿԸ

Ֆրանսայի դրամատունը առջի օր որոշեց իր զեղչի սակը հարիւրին 3ու կէսէն իջեցնել 100ին 3ի, իսկ արժեթուղթերու վրայ կանխավճարներու սակը՝ հարիւրին 5ու կէսէն 4ու կէսի։

Տարեգլխուն զեղչի սակը հարիւրին 3ու կէսի իջած էր արդէն, այժմ նոր զեղչ մը եւս կ'ըլլայ, ինչ որ ցոյց կու տայ թէ առատ դրամ կայ հրապարակին վրայ։

Կը կարծուի թէ այս ձեւով ֆրանսական դրամագլուխը արտասահման պիտի փոխադրուի եւ Ֆրանսայի դրամատունը ի վիճակի պիտի ըլլայ ծախելու իր մօտ մթերուած օտար դրամներէն մաս մը՝ հրապարակէն քաշելու համար շրջաբերութեան մէջ գտնուած ֆրանքներէն որոշ քանակ մը։ Այս կարգադրութիւնը բարերար ազդեցութիւն ունեցաւ Սակարանին վրայ, ուր արժեթուղթերը սկսան բարձրանալ եւ գործերը ոգեւորութիւն ստացան։

Ի՞ՆՉ ԿԸ ԲԱՆԻ ԱՄԱՆՈՒԼԼԱՀ

ՀՌՈՄ 31 յունուար.— Իտալական թերթերը կը գրեն թէ Աֆղանիստանի նախկին թագաւոր Ամանուլլահ, որ Եւրոպա հասնելէն ի վեր Սան-Րէմօ կը բնակի, արեւելեան վեհապետի մը վայել մեծաշուք կեանք կը վարէ։ Երբ առաջին անգամ Եւրոպա այցելեց Ամանուլլահ՝ զգալով իր գահուն խախուտ վիճակը, եւրոպական դրամատուններուն մէջ պահ դրած էր հինգ միլիոն ֆրանք եւ թագուհիին գոհարները։

Անկէ զատ, երբ Իտալիա ցամաք ելաւ, հանդիպեցաւ միլիառատէր սըր Պազիլ Զախարոֆի, «Եւրոպայի խորհրդաւոր մարդուն», որ չի գիտցուիր ինչ նպատակով, իր պաշտպանութեան տակ առաւ զայն, Սան-Րէմոյի իր ապարանքը դրաւ անոր տրամադրութեան տակ եւ ձեռքառաւ անոր ելմտական գործերը։ Շնորհիւ անոր ճարպիկ սակարանական խաղերուն, Ամանուլլահ այսօր 900 միլիոն ֆրանքի հարստութեան տիրացած է։

Հակառակ այս հարստութեան, Ամանուլլահ կը մերժէ վճարել պարտքը այն հայթայթիչներուն, որոնք իր Եւրոպա ճամբորդութեան ատեն զանազան առարկաներ ծախած էին իրեն։ Ամանուլլահ կ'առարկէ թէ այդ ապսպրանքներն ըրաւ իբրեւ Աֆղանիստանի թագաւոր։

Կ'ըսուի թէ Ամանուլլահ մօտ օրէն Ֆրանսա գալով պիտի հաստատուի Փարիզ։ Այլեւս բնաւ չի մտածեր Աֆղանիստանի վրայ եւ հրաժարած է արքայական բոլոր իրաւունքներէ։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԳՈՐԾԸ՝ ՋԻՆՈՒՈՐԻՆ ԱՉՔՈՎ

Ա. Ահարոնեանի ցոբելեանին առթիւ, հետեւեալ խանդավառ գրութիւնը կը քաղենք «Հայրենիք» օրաթերթէն Զօր. Սեպուհի ստորագրութեամբ, առանց բաժնելու կարգ մը միտքերը.—

Բանդուած վաթանի պղծուած շիրիմներու ձայնը ստիպեց ինձ մի քանի տող նուիրել հայ ցեղին տառապանքին ու պայքարին ցաւը երգող հայ աշուղին և վաստակաւորին։

Նպատակ չունիմ նրան փառաբանելու։ Նա կարիք չի զգում փառաբանուելու եւ այդ չէ որ նրան հայ զուլումի բեմն է հանել եւ անընդհատ լացել ու արտասուել։ Ողբով ու արցունքով երգել է նա 40 երկար տարիներ թեւատարած զուլումը և իր երգերու մէջ կաթեցրել վրէժի թոյնը. երէկուայ ստրուկ ու ռայա սերունդից պատրաստել է մարտնչող եւ խիզախ բանակ մը, որը արհամարհեց յաւիտենական վարագոյրով ծածկուած ստրկութիւնը, այո՛, արհամարհեց բռնաւոր սուլթանի բանտերն ու կախաղանները, նետուեց հայ ազատագրական ուղիին մէջ, դիմեց դէպի մահուան Գողգոթան, իր արեան գնով ձեռք բերելու իր նախնեաց փառքերը։

Ահարոնեան վառեց հայ սրտերու մէջ այն անշէջ կրակը եւ առաջնորդեց դէպի ազատութեան հորիզոնները. Նրա վրէժով լեցուած գրիչը շարունակ արծարծեց մեր մրափող սրտերի մէջ հայի տառապանքն ու վիշտը, Քիւրտին ու Թիւրքին տմարդի վարմունքը, պորտաբոյծ ասկէրին ու ոստիկանին կատարած խժդժութիւններն ու սրբապղծումները եւ մեզ մղեց դէպի արծիւների մօտ ու սորվեցուց ազատ ճախրել Սասնոյ բարձրաբերձ լեռների կատարներին։

Ի՞նչ էր Հայը Ահարոնեանից առաջ, եթէ ոչ վախկոտ, ստրուկ, չարչի ու վաշխառու։ Նա համակերպած էր եղած բոլոր զուլումներուն եւ այդ տանում էր ամենայն յօժարութեամբ։ Հայը՝ ծոյլ գոմէշի նման՝ թաւալւում էր տիղմի մէջ եւ երկար կը թաւալուէր, եթէ Ահարոնեանը իր խարազանով չհարուածէր այդ ծոյլ ու տիղմին մէջ թաւալուող գոմէշին։

Փա՜ռք նրա վրիժառնեաց գրիչին ու մտքին։

Ռաֆֆիները մեզ ցոյց տուին ազատութեան ճանապարհը, իսկ Ահարոնեանը մեզ կաղապարեց եւ շինեց զէնքի մարդ եւ ցոյց տուաւ այն ուղին՝ որով պէտք էր գնայինք ձեռք բերելու այն ազատութիւնը, որ երազեց Ռաֆֆին իր «կայծեր»ի մէջ եւ երեւակայեց Կարօներն ու Ասլանները, եւ ստեղծեց Ահարոնեանը՝ ինքը։

Նա հնչեց ռազմի շեփորը, խզեց բռնութեան կապանքները եւ մեզ տուեց իր «Էլ մի աղօթիր», գրքոյկը։ Այլեւս նրա պատրաստած սերունդը «խոնարհեցո՛ եւ ապրեցո՛» չէր երգում, խունկ չէր ծխում. Ջունկն բառի փոխարէն զէնքն էր առած եւ խունկի ու մոմի տեղ հրացանի վառօդն էր ծխում։ Այլեւս նրա պատրաստած սերունդը խունկի հոտին կարօտ չէր, որովհետեւ խունկն ու կնդրուկը մեր հոգիները թմրեցուցեր եւ մեզ ամէն մի զուլումին գերին էին շինած։ Նրա երգած վառօդն ու տինամիթը մեզ հանեց հին ու տափակ կեանքից դէպի տղամարդութիւն, դէպի կռիւ, դէպի Ազատութեան Արշալոյսը։

Նա իր ռազմատենչ խօսքերով մեզ հանեց յաւիտենական ստրկութեան քնից եւ մեզ մղեց դէպի ազատութեան պայքարը եւ կարմիր յաղթանակը։ Ստրկութեան խաչին վրայ գամուած ժողովուրդը նրա զայրոյթի ու ցասումի խօսքերից զարթնեց, ոտքի կանգնեց, առաւ զէնքն ու պայուսակը եւ վազեց արեան դաշտը, ձեռք բերելու իր տղամարդու իրաւունքները։

Մեր ծով տառապանքին քնարերգակը 40 տարի շարունակ հարուածել է այն անտարբեր հոգիները, որոնք ուզել են համակերպիլ թշնամու նախատինքներուն։ Նա հսկայական թափով հարուածել ու փշրել է մեր դարաւոր ննջամիտ ու իբարատեաց սովորութիւնները, եւ բերեր շաղկապել մեզ եւ ազգ է դարձրել բոլոր նրանց՝ որ երէկ իրար դէմ միայն ատելութեան ու նախանձի խօսք ունէին։

Հոգիս կը հրճուի, երբ միտք կը բերեմ իմ երիտասարդ օրերը, երբ մենք ստրկութեան շղթաները խզած մի քանի ընկերներով բարձրացած արծիւներու մօտ, երբ մի կողմից հրացան ու գնդակ արձակում էինք թշնամու վրայ, միւս կողմից մեր սիրելի աշուղի խօսքերն էինք ասում.

— Դէ՛հ, ելի՛ր, Սերո՛բ, դու ես աւագ եղբայրը, զա՛րկ մուրճդ սալին.

— Դէ՛հ, դուն էլ, Գուրգէ՛ն, փուքսը ուռեցուր, երկաթը դիր հնոցի մէջ, թո՛ղ կարմրի։ Այո՛ թո՛ղ կարմրի, որպէսզի դրանով շամփրեն մեր ոսոխներուն եւ մեր դարաւոր Հայի արեան ծարաւի թշնամիներուն։

Պայքարի մեծ ճանապարհին նրա հրաշունչ խօսքերը մեզ առաջնորդել են յաղթանակէ յաղթանակ եւ մեր յուսահատութեան վայրկեաններուն մի՛շտ ասել ենք. «Բալէ՛, ընկե՛ր, յուսահատութիւնը մեղք է»։ Եւ այդ մի քանի դիւթական բառերը ընկճուած հոգիներուն նոր թափ է տուել եւ Սպարտացիներուն նման խոյացել ենք դէպի թշնամին, աւեր ու կոտորած պատճառելով նրան։

Այսօր աշխարհի չորս ծագերում մեծ վարպետի 40 տարուայ գրական յոբելեանն է կատարւում, եւ դեռ կան այնպիսի նզովուած հոգիներ, որ ելեր այդ սրբութեան դէմ քար կը նետեն։ Ինչո՞ւ, արդեօք իրաւունք ունի՞ն այդ մոգպետի դէմ քար նետելու։ Ի՞նչ է նրա մեղքը. յանցա՞նք է գործել, որ ողբացել է մեր զուլումը, մեր դարաւոր ստրկութիւնը, եւ մղել է ստրուկ սերունդին դէպի իրաւունք եւ ասել է. «Միայն զէնքով կրնաս քո պատիւը պաշտպանել։ Մա՞րդ կ՚ուզես ապրիլ, ընտրէ՛ քեզ համար այն զէնքը ինչով ապրած է քո հարեւանը. նա ունի վառօդ. դու էլ այդ միջոցը ընդգրկէ»։

Զգիտեմ, խո՞ւլ են թէ համր, կո՞յր են այդ մարդիկը։ Մի՞թէ իրականութիւնից անտեղեակ են, մեր գրականութեան ծանօթ չե՞ն, չե՞ն լսեր Ալաշկերտի հովիտներու, մեր բզքտուած քոյրերու, Սասնոյ լեռներու ապառաժների վրայով ղահավիժող Շաքէներու քստմնելի ողբերգութիւնները. չե՞ն գիտեր, որքան ընկած հոգիներ են լինելու։ Այդ այլասերած ճիւաղները ելեր ատելութեան ու արհամարհանքի խօսքեր են գրում այլասերուած մամուլի էջերում։

Ոսկին տղմի մէջ էլ նետես նա ոսկի է. իր գնից ոչինչ չի պակսեցներ։ Ահարոնեանը Հայոց երկնքի առաջին համաստեղներից է. Նա իր խօսքը ասաց եւ պատրաստեց ըմբոստացող սերունդը եւ այդ սերունդի աշխատութեան պտուղը մենք վայելեցինք մի քանի տարի։ Այսօր Արարատի ստորոտում մի միլիոնի չափ Հայեր կազմ ու պատրաստ են վաղուան խոյանքներուն համար եւ այդ մի միլիոն ժողովուրդը ճաշակել է Ահարոնեանի ըմբոստացող հոգու դիւթական խօսքերը։ Նա այլեւս ստրուկ չէ, այլ ազատատենչ եւ իր ազատութիւնը արեան գնով պաշտպանող Ահարոնեանի պատրաստած Հայն է։

Մեր խոպան ու աւեր դաշտերի վրայով ռռնացող խուլ քամին ամենուրեք տանում է թոյնի հիւլէները, որոնք թաց են անոր գրչի ծայրից։ Այդ թոյնը ամբարուել է հայ հոգիներու մէջ։ Որբացած ստրուկների հոգիները թոյնի ու վրէժի ատելութեամբ մեծանում եւ պատրաստւում են վաղը բզքտելու մեր ատելի թշնամին։ Սերունդը մեծանում է նրա գրով ու գրականութեամբ եւ նրանք իրանց աւետարանը, Սուրբ Գիրքը դարձուցել են «Ազատութեան ճանապարհին»ը եւ «Հայդուկի նոր տարին», «Դաբբինի երգը», եւ բոլոր այն տողն ու խօսքը որը 40 տարի նա գրել է երբեմն լալկան, երբեմն ըմբոստացնող եւ երբեմն թրթռուն ու թունոտ։

ՍԵՊՈՒՀ

Ս. ՂԱԶԱՐ

ՋՈՐ ՉԷ ՃԱՆՉՑԱԾ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

Բայց կայ բան մը որ Պ. Վարանդեանը անպատճառ պէտք էր գիտնալ, եւ է այս, որ Ս. Ղազարի տպարանը շահու համար հիմնուած հաստատութիւն մը չէ, այլ գաղափարական հիմնարկութիւն մը, առաջնակարգ վառարան մը կրօնական դաստիարակութեան, հայ մշակոյթի, Հայոց պատմութեան և գրականութեան «քաղաքակիրթ աշխարհի սրտում»։ Չենք կարծեր որ Պ. Վարանդեանը անգիտանայ թէ միակ «Դեղունի»ի հրատարակութիւնը ի՜նչ ծանր կը կշռէ Ս. Ղազարի տպարանին մատակարարութեան վրայ և թէ ցեր ու ցան ազգը չի կրնար ապրեցնել այդ գեղարուեստական, երբեմն, որուն վրայ եւրոպացիներն անգամ կը հիանան։

Եթէ Պ. Վարանդեանը գիտնար թէ ձրի գրքերու հարիւրաւոր սնտուկներ ղրկուած են հայ աղքատիկ մանուկներու լոյս տալու համար, եթէ գիտնար թէ ձրի գրքերու խոշոր սնտուկներ փոխադրուեր են Երեւանի պետական գրադարանները,— երբ Խ. Հայաստանի կառավարութիւնը ամենախիստ օրէնքներով արգելք դրեր էր որ Ս. Ղազարի տպարանէն լոյս տեսած ո՛ր և է հեղինակութիւն, «Դեղունի»ն եւ «Բազմավէպ»ն ալ մէջը, մուտք չգործեն Հայաստանի սահմաններէն ներս, զանոնք նկատելով ազգային ոգիով թրծուած երկեր, — կարծեմ թէ պիտի խղճահարէր թուղթի վրայ առնելու այս խօսքերը, թէ «մեր պատուական Հայերը ամէն բան սովոր են ձրի ստանալ, ձրի, անգամ ամէնէն չքաւոր հեղինակներուն գործերը»։

Աւելի հետաքրքրականը երկրորդ խորհուրդն է։ «Դուցէ աննհնարին բան մը չէ — կ՚ըսէ Պ. Վարանդեանը,— փոխ առնել եւ արտատպել բոլոր պակսող հրատարակութիւնները։» Բարեբախտաբար Պ. Վարանդեանը խոհեմութիւնը ունեցած է «դուցէ»ով խօսելու։ Այն ինչ որ պետական բազմահարուստ գրադարանները չեն կրցած ընել եւ չեն ըներ, կ՚ուզէ կամ կ՚երազէ որ Ս. Ղազարի համեստ վանքը ընէ, չէ՞ որ իրեն համար անհնարին բան չկայ, մանաւանդ որ տասնեակ միլիոններու օրօրքը զինքը երջանիկ աշխարհի մը մէջ փոխադրած են։

Պ. Վարանդեանը այնչափ կը տառապի Ս. Ղազարի գրադարանին հարցով, որ չի քաշուիր անհեթեթ բաներ զուրցելու Մխիթարեան Հայրերու հասցէին, որով իբր թէ «անոնք շատ չեն տառապիր գրասիրութեան ու ընթերցասիրութեան ախտէն եւ գիտութեան ծարաւէն»։ Շատ բաներ, սուտ թէ անիրաւ, գրուած են հայ ձեռքերով Ս. Ղազարի մասին, բայց ոչ մէկ հայ հեղինակ յառաջ գացած չէր այն աստիճան որ ուրանալու ըլլէր Մխիթարեան Հայրերու գրասիրութիւնը, ընթերցասիրութիւնը չեւ գիտութեան ծարաւը։ Եւրոպացին եւ Ամերիկացին, որ նախապաշարում չունի Ս. Ղազարի վանքին հանդէպ, տեսնելով կամ լսելով անոր բազմակողմանի գործունէութիւնը, չի կրնար հաւատալ որ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութիւնը բաղկացած ըլլայ մի միայն քառասուն եւ հինգ միաբաններէ, կարող ըլլայ դարձնել քանի մը լիկէոններ, արուեստանոց, կրթելխումբմըհամալսարանականներ, կառավարել երեք կրօնական դպրոցներ, դարձնել տպարան մը, վարել, զանազան ձեւերու տակ, տնտեսական պաշտօններ, մատակարարել կալուածներ եւ արտադրել գրական հսկայ աշխատութիւններ։ Նկատի առնելով այս ամէնը, օտարազգիները այն համոզումը գոյացուցած են թէ առնուազն 500 Մխիթարեան վարդապետներով կարելի է այսքան գործերու ձեռնհամուխ ըլլալ։ Եթէ Պ. Վարանդեանը ճշմարիտ ու անկողմնակալ քննադատի մը ոգիով շարժէր, կը բանար Ս. Ղազարի տպարանին գրացուցակը, և դիւրաւ պիտի տեսնէր հոն ուր քառասուն եւ հինգ Մխիթարեան Հայրերէն քառասուն հոգի հեղինակած են կամ թարգմանած այնպիսի գրքեր որոնք կը պահանջեն ոչ միայն «գրասիրութեան ու ընթերցասիրութեան ախտն ու գիտութեան ծարաւը», այլ եւ ընթերցումը հայ ձեռագիրներու, որոնցմէ էջ մը անգամ կը դժուարի կարդալ Պ. Վարանդեանը։ Եւ Մխիթարեան այս հեղինակները միայն վանքի մէջ նստած եւ ամէն գործէ ազատ ձգուած միաբանները չեն, այլեւ անոնք որ իրենց կեանքին լաւագոյն տարիները հայ մանուկներուն դաստիարակութեան եւ կրթութեան մէջ մաշեցնելով հանդերձ՝ կրցած են իրենք զիրենք օրինաւոր հանգստէ զրկել եւ գիշերը ցորեկին խառնելով գրական արտադրութեամբ փայլիլ, իրենց ազգին օգտակար ըլլալու համար։ Իսկ այն հինգ հոգին ալ, որ չեն փայլած գրականութեան մէջ, փայլեր են սակայն տնտեսական մարզին մէջ, որպէսզի հնարաւոր դարձնեն իրենց եղբայրակիցներուն գրական աշխատութիւնները։

Պ. Մ. Վարանդեանի յօդուածին վերջին մասը բուռն կրքի մը պոռթկումն է կաթոլիկութեան եւ անոր պատկանելի պետին դէմ։ Եթէ Պ. Վարանդեանը կրօնական համոզումներով այս կամ այն ինչ դաւանանքին պատկանէր, իր կիրքը չափ մը մեղմութիւն կը վերցնէր, եւ մենք իր գրածները իր մոլեռանդական զգացումներուն վերագրելով, շատ շատ պիտի յորդորէինք զինքը կարդալու Սեբաստացի Մխիթարին վարքը, անկէ սորվելու համար ազգի եւ կրօնքի ազատ, լուսաւոր գաղափարը, որ Մխիթարեան միաբանութեան հիմնական սկզբունքներէն մէկն է։

Պ. Վարանդեանը, գրեթէ արցունքը աչքերուն մէջ, սրտի մորմոքումով կը գանգատի թէ «Հայոց աշխարհի ամէնէն հարուստ վանքը — երանի՛ թէ այդպէս ըլլար — հաշիւ չի տար հայ ժողովուրդին, հայ հասարակութեան, եւ պատասխանատու է իր օտար տէրերուն առջեւ»։ Եւ ապա դառնագին կը գոչէ. «Կարտինալ Գասպարի գիտէ այդ բոլորը, եւ բաւ է։ Պապին ներկայացուցիչը կը միջամտէ Ս. Ղազարի բոլոր գործերուն, անոր բոլոր ծախքերուն ու ձեռնարկներուն»։

Հոս ոչ տեղն է եւ ոչ ալ լրագրի սեղմ էջերը կը ներեն իրաւագիտութեան դասեր տա՛լու։ Միայն անցողակի ըսենք թէ Պ. Վարանդեան բոլորովին կ՚անգիտանայ թէ Ս. Ղազարի ուխտը կատարեալ կազմակերպութիւն ունեցող միաբանութիւն մըն է, ունենալով սահմանադրական վարչութիւն մը, որուն գլուխն է միաբանութեան ընդհանրական աբբահայրը։ Արդ, հարկ կա՞յ զուրցելու, թէ Ս. Ղազարի սահմանադրութեան համաձայն, հաստատուած եւ վաւերացուած Հռոմի Ս. Աթոռէն, աբբային ու իր վարչական ժողովին է որ լիուլի իրաւունք կուտայ «միջամտելու Ս. Ղազարի բոլոր գործերուն, անոր բոլոր ծախքերուն ու ձեռնարկներուն»։ Եւ որովհետեւ բովանդակ աշխարհի վրայ չկայ միաբանութիւն մը կամ մարմին մը որ կախում չունենայ ո՛ր եւ է գերագոյն իշխանութենէ մը, զարմանալու ի՞նչ կայ, եթէ Ս. Ղազարի վանքը որ կը գտնուի Հռոմի Ս. Աթոռին իրաւասութեան ներքեւ, բացառիկ պարագաներուն մէջ ենթարկուի եկեղեցական բարձրագոյն իշխանութեան հսկակշռին, որ ուրիշ նպատակ չունի, բայց եթէ աւելի զօրացնելու եւ ամրացնելու վանական ներքին կարգապահութիւնը եւ սահմանադրական օրէնքները։ Անժխտելի պարծանք է Հռոմէական Եկեղեցւոյ կարգ ու սարքին, որ Ս. Աթոռը Ս. Ղազարի հիմնարկութենէն մինչեւ այսօր երբեք միջամտած չէ անոր ելեւմտական հաշիւներուն եւ ծախքերուն։ Եւ միջամտած չէ, ոչ թէ իրաւունք չունենալուն համար, այլ որովհետեւ պէտք տեսած չէ, եւ Ս. Ղազարի իմաստուն մատակարարութիւնը երբեք առիթ տուած չէ հսկակշռի ենթարկուելու, եւ հոս է իր փառքին տիտղոսը։

Բայց այնչափ զարմանալի չեն Պ. Վարանդեանի օդի մէջ նետուած խօսքերը, որքան զարմանալի է Կարտինալ Գասպարիի անունը խառնել Ս. Ղազարի գործերուն մէջ։ Ուրեմն՞ չի գիտեր թէ Կարտինալ Գասպարի, իբրեւ Ս. Պապին արտաքին գործոց նախարար չի միջամտեր ո՛րեւէ կրօնական միաբանութեան գործերուն։ Թէ Հռոմի մէջ Արեւելեան եկեղեցիներու սուրբ ժողով մը կայ, որուն նախագահն է Լուիճի Սինչէրոյ Կարտինալը, եւ ամէն անգամ երբ խնդիր մը ծագի Արեւելեան եկեղեցիներուն մէկուն պատկանող հասարակութեան մը կամ կրօնական հաստատութեան մը ծոցին մէջ, այդ Ս. Ժողովն է որ արդարութեամբ կը քննէ խնդիրը եւ անոր կուտայ օրինաւոր լուծումը։

Հ. Ս. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

"ՀԱՐՑՈՒՄԻ ՄԸ,, ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Իմ «Մի վէճի առթիւ» յօդուածում՝ (տես «Ցառաջ», յունուար 18ի եւ 19ի համարները), խօսելով մեր գաղութահայ ներկայ գրականութեան մասին եւ ցոյց տալու համար, թէ որքան անճիշդ է այն տեսակէտը, որ իբր թէ մեր գաղութահայ նորերը ոճի եւ ձեւի նորութիւն են մտցնում մեր գրականութեան մէջ, ի միջի այլոց գրել էի. «Կ. Զարեանն են օրինակ բերում, ամէն անգամ, որպէս ոճի եւ ձեւի նորութեան վարպետ (ուշադրութիւն դարձրէք այս ընդգծած բառերին) մեր արդի գրականութեան մէջ։ Բայց մոռանում են մի բան, որ Կ. Զարեանը սիրելի դարձաւ մեզ եւ Զարեան դառաւ, ոչ թէ նրա համար, որ à la Մայակովսկի, կամ à la Ռեմիզով ինչ որ բանաստեղծութիւններու պատմուածքներ էր գրում, սկսած սրանից դեռ 15 տարի առաջ, այլ միայն եւ միմիայն նրա համար, որ կարողացաւ իր «Անցորդ»ով տալ հայ կեանքը, հայ ապրումները, հայ հոգին...»

Այս պարբերութիւնը առիթ է տուել Պ. Գրասէրի, «Ցառաջ»ի յունուար 23ի թիւին մէջ «Հարցում մը» ուղղելու, մեղադրելով ինձ նման «պատասխանատու յայտարարութեան մը» մէջ, որ ստուգման եւ ապացոյցի կը կարօտի, եւ հրաւիրելու, որ «հրապարակով» գամ ապացուցանելու իմ դիտողութիւնները։

Պատասխանեմ կարճ.

1. Անշուշտ ինքը Պ. Գրասէրն էլ գիտէ, որ իմ «սկսած սրանից դեռ 15 տարի առաջ» եւ իր գործածած «15 տարիներ առա բերումթիւնները, խիստ տա մաստ ունին... Իմ «սկսած նից...» բառերը գրուած են ւածի մէջ հենց նրա համ պէտքի ցոյց տան, որ ես ունեցել ոչ թէ մի որոշ Զարեանը, այլ ընդհանրա ամբողջ գործը։ Իր սկզբն ջանում, Կ. Զարեանը ինձ է միայն իր բանաստեղծ ներով. պատմուածք կամ յիշում, չգիտեմ... Բայց իմ յիշելը բաւական է, բանգէտի ծիրանին առնե րիս եւ յայտարարել Պ. Գ նման թէ. «Կ. Զարեան գ»էն յետոյ 1928ին «Վ եան նորավէպ»ը եւ 1929 գոնց գիւղի քահանան» և ուրիշ ոչ մէկ պատմ նի իր անցեալ գրակա մէջ», երբ հենց այդ նո ցորդ»ի եւ «Վենետիկեա վէպ»ի քով, «Հայրենիք» գրի համարներում լոյս նրա «Արեւմուտք»ը, որը գարուեստական արժէքի տից ոչնչով յետ չի մնում տիկեան նորավէպ»ից կամ գոնց գիւղի քահանայից»։

Իմ սխալը այստեղ ն է, որ ես «տատանւոր եւ արտայայտութեան փոխար էի ածել «բանաստեղծու եւ պատմուածքներ» անճի ձեւածքը։ Անճիշդ՝ նրա համ որովհետեւ չի կարելի Կ. Զ ո՛չ «Անցորդը» եւ ոչ էլ մուտք»ը «պատմուածք» նուր անունի տակ անց «Ցուշեր»ն էլ չէին նրան միանգամայն տարբեր եթէ կ՚ուզէք մի տեսակ « պատում», «հերոսապա կամ ինչպէս Պ. Ռեմիզ սում «էպօպէա»...

Ինձ համար, տուեալ դէ միանգամայն երկրորդակ ժէք ունի, թէ ինչպէս կը կ Զարեանի ոճն է գրած քը— հարմ մուա՞ծք, թէ բանաստեղծու պարզ յօդուա՞ծ թէ «քննադատա թիւն», որովհետեւ Զարեանու եւ գրելաձեւը չի փոխւում նից։ Նրա «Ջուարթնոց»ի մէջ ւած յօդուածը «Ազգային պազգային գրականութիւն» թի մասին, միթէ՞ բաւակա ասածներս ապացուցանելու հ

2.—Վէճի տեղի չտալու մար, ես պէտք է յիշեցնե Գրասէրին, որ իմ à la զով, կամ à la Մայակով (կարող էի աւելացնել եթէ սէրը չի նեղանայ, նաեւ Մարինա Ցւետաէվա) դարձ վերաբերած է ոչ թէ Զա նիւթին, կամ յղացումին, պատճառ ինքնուրոյն է, այ միայն նրա ոճին եւ յայտնելու ձեւին որ մի անգամ արդէն ընդգծել է յօդուածիս մէջ։ Իսկ ոճի եւ լաձեւի նմանութիւնը ապ ցանելու համար բնաւ չկայ (եւ ոչ էլ հնարաւոր այս մի քանի տողի մէջ), որոշակի գրուածքներու եւ բաղդատութիւն մը ներ ցնեմ...» Բաւական է, որ Պ. սէրը նեղութիւն կրէ եւ կ մատնանշած հեղինակներից մի քանի կտորներ։ Ինչպէս րելի է թարգմանելով հարա րէն պահպանել մի Ռեմիզ Մայակովսկու կամ մի Ց եվայի ոճը եւ գրելու ձեւը, տալու համար թէ որքա՞ն ն Կ. Զարեանի ոճը նրանց ոճի գրելու ձեւը՝ նրանց գրելու Եթէ Պ. Գրասէրը ծանօթ լինէ սերէնին եւ կարդացած լինէր միզովի մի քանի տասնեակ

...տարներէն գո՞հ է նրա «փոթորկած Ռուսաստանը», ուր նա տալիս է այսօրուան Ռուսաստանի պատկերը, իր բոլոր սարսափներով, չեկաներով, խանութների առաջ ձգուած պոչերով, քաղաքացիական պատերազմներով, տալիս է ժողովուրդի մտաւորականութեան, գրողների կեանքը, նրանց մանր ճղճիմ առօրեայ հոգսերը,— ճիշտ այնպէս ինչպէս Զարեանն է տալիս իր «Անցորդ»ի մէջ, նոյն ոճով, նոյն ընդհատ ընդհատ նախադասութիւններով, այն ժամանակ թերեւս բնաւ չուզէր այդ հարցումները ուղղել ինձ։

ԼԵՒՈՆ ՆԱՒՐՑԻ

ԹՈՒՐՔԻԱ

(քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ԹՈՒՐՔ ՕՃԱԽԻ ԿԵԴՐՈՆԸ

Ինչպէս յայտնի է, Թուրք օճախներու նոր կեդրոնատեղի մը կը շինուէր Էնկիւրիի մէջ, արդիական բոլոր յարմարութիւններով եւ շքեղութեամբ։ Էնկիւրիէն կը հաղորդեն թէ շինութիւնը աւարտած է եւ ներկայիս կարգ մը մանր պակասները կը լրացուին եւ կահաւորումը տեղի կ'ունենայ։ Այս գործերուն ալ աւարտելէն ետքը, շէնքին պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի մեծ հանդիսաւորութեամբ։

Շէնքին մէջ թատրոնի շատ գեղեցիկ սրահ մըն ալ կայ որ 800 հոգի կրնայ առնել։ Այս թատրոնը բեմական կատարեալ սարքաւորում մը ունի, զոր Թուրքիոյ մէջ ոչ մէկ թատրոն ունեցած է մինչեւ այսօր։ Կեդրոնատեղիի բացման առթիւ, կարգ մը ներկայացումներ տալու հրաւիրուած է Կոմէտի Ֆրանսէզի դերասաններէն Տիկին Մառի Պել, որ մարտին Էնկիւրի պիտի գայ ուրիշ արուեստագէտներու հետ.

ԱՂՕՐԻՔՆԵՐՈՒՆ ՎՆԱՍԸ

Պոլսոյ աղօրիքի տէրերը ժողով մը գումարած են իրենց կացութեան եւ վնասներու մասին ծրագիր մը խորհելու համար։ Պոլսոյ աղօրիքները վերջերս ընդարձակուած են աւելի արտադրութիւն ունենալու համար։ Ընդհանուր ներութիւն մը մինչեւ իսկ 400 հազար ոսկիի շինութիւն ըրած է այս նպատակով։

Պոլսոյ մէջ օրական 1000 տոպրակ ալիւր կը պատրաստուի, մինչդեռ քաղաքին մէջ, օրական 410 տոպրակ միայն կը սպառի։ Այս կացութեան առջեւ, աղօրիքները շաբաթը է օրերով անգործ մնան, եթէ Անատոլու ալիւր ղրկեն։ Մինչդեռ, Անատոլու առաքումը զգալապէս նուազած է վերջերս, հոն շինուած նոր աղօրիքներուն պատճառով։

ԱՐԵՒԵԼՔՅԻ ՃԱՇԱԿ...

Ինչպէս գրեցինք, Թուրքիան ալ ունեցաւ իր գեղեցկութեան Թագուհին, Միւպէճճէլ Նամըգ հանըմ։ Այս առթիւ բուռն վէճ մը ծագած է Թուրք մամուլին մէջ։

Անցեալ տարուան Թագուհին, Ֆէրիհա Թէվֆիք Հանըմ, անցեալ օր կարգ մը դառն խօսքեր ըրած էր ընտրական մարմին, որ «90 քիլօ կշռող գեղեցիկ աղջիկ մը Թագուհի ընտրած է»։ Իբր կարեւոր ծանօթութիւն, պէտք է ըսել որ գանգատող Թագուհին աւելի նուրբ է հասակով ու դէմքով։ Ֆէրիհա Թէվֆիք Հանըմ այս առթիւ ծանր ամբաստանութիւն մըն ալ նետած էր ժիւրիին, արեւելեան ճաշակի տէր ցոյց տալով եւ ըսելով թէ «Արեւելքցիները միսէն ու գիրէն միայն կը հասկնան»։

Իբր փոխադարձութիւն «գահընկէց Թագուհի»ին այս արտայայտութեանց, «Հարէքէթ»հրապարակէ քաշած է ներկայ "Թագուհին,, Միւպէճճէլ Հանըմը, որ իր պատասխանին մէջ հետեւեալ արտայայտութիւնը կ'ընէ.

— Աստուածոյ սիրոյն, դուք ըսէք, իմ ո՞ր կողմս գէր է․․․ : Հասակս 1·72 է եւ ճիշդ 70 քիլօ կը կշռեմ․․․։ Թերեւս քիչ մը լեցունկէկ եմ, բայց ասիկա Ֆէրիհա Հանըմի պէս մժեղ ըլլալէն կը նախընտրեմ։

ՄԵՆՔ ՄԵԶ ՋԽԱՐԵՆՔ

Պոլսոյ «Միլլիյէթ» լրագիրը Թունդ քէմալական, ծետեւեալ ծեռագիրը, կը ծրատարակէ այս խորագրին տակ.—

«Թուրքիոյ Գծղագործներու Միութեան ընդհանուր նախագահ եւ Թօքաթի երեսփոխան Հիւսէյին Հիւսնի պէյ սա յայտարարութիւնները տուաւ գեղերու գործածութեան մասին.

— «Ամիսէ մը ի վեր հրատարակութիւններ կ'ըլլան տեղական գեղերու գործածութեան ի նպաստ։ Անկասկած, սկզբունքի տեսակէտով, այս ընթացքը իրաւացի է։ Միայն այս առթիւ եղած հրատարակութեանց մէջ կան քանիմը ուշագրաւ կէտեր, որոնցմասին անհրաժեշտ է քանի մը բացատրութիւններ տալ։ Այսպէս, գրուեցաւ թէ տարեկան վեց միլիոն ոսկիի դեղ կը ներածուի, ինչ որ բոլորովին սխալ է։ Դեղերու մեր ընդհանուր ներածումը երեք միլիոն ոսկիէն աւելի չէ։

Ցետոյ կ'ըսուի թէ այս գումարը երկրին մէջ պիտի մնայ, եթէ տեղական դեղերով գոհանանք։ Որպէս զի ամէն մարդ հասկնայ իրողութիւնը, բացէ ի բաց կ'ըսեմ թէ մենք չենք կրնար պէտք չունենալ Եւրոպայի։ Հակառակը պնդել կը նշանակէ մեզ խաբել։

Թերթերը կը գրեն թէ ասկէ վերջ ասփիրին չպիտի ներածուի, որովհետեւ այդ դեղը հոս կը պատրաստենք։ Այս տեսակ գրութիւնները մէկ կողմէ անգիտութիւն ցոյց կուտան կացութեան մասին, եւ միւս կողմէ վնաս կը պատճառեն, հանրային կարծիքը սխալ ճամբու մղելով։

Մէկ խօսքով, ըսեմ թէ կրնանք վստահօրէն գործածել այն դեղերը, զոր հոս կը պատրաստենք. բայց ճիշդ չէ եւրոպական բոլոր դեղերը երկիր չմտցնել։

ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

«Վաքըթ» կը գրէ — Ամերիկայէն մինչեւ Իզմիր, թօն մը ցորենը200 ղրուշով կըփոխադրուի, իսկ Մանիսայէն Իզմիր՝ 380 ղրուշով։

Իզմիր-Ամերիկա փոխադրութիւնը քանի մը շաբաթէն կը կատարուի,իսկԻզմիր-Մանիսա ճամբան՝ քանի մը շաբաթէն։ Այս պարագային, կարելի՞ է չցաւիլ Թուրք արտադրողներուն, որոնք չեն կրնար մրցիլ օտարներուն դէմ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՐԱՇԻ ՍԳԱՏՕՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.-Մարաշի Հայր.Միութիւնը առաջին անգամ ըլլալով կազմակերպած էր սգահանդէս մը, Մարաշի անկման տասներորդ տարեդարձին առթիւ։ Երկսեռ բազմութիւնով սրահը լեցուած էր։ Պատգամաւորներ եւ ներկայացուցիչներ ղրկած էին Պոլսի, Զարսանճագի, Հաճընի, Բարձր Հայքի, Խարբերդի Հայր. Միութիւնները, Ազգային Վարչութիւնը, Եւրոպահայ Կ. Խաչը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ փոն տը Շէրիւի քոյր մասնաճիւղը եւս կը մասնակցէր։ Հայր. Միութեան նախագահ Պ. Ղազարէթ Շատարեւեան հանդէսը բանալով, հրաւիրեց ներկաները յարգանքի համար մէկ վայրկեան ոտքի կենալու, որու միջոցին Շոփէնի մահերգը նուագուեցաւ Պ. Աւետիս Մելքոնեանի կողմէ։ «Թէեւ մենք հարիւրաւոր զոհեր տուինք, ըսաւ, վայրենի մոնկոլեան ցեղը չնայեց մեր երախաներուն, մեր կիներուն, մեզ ոչնչացնել ուզեց, սակայն մենք այսօր կանք, պահելով մեր ազգային գիտակցութիւնն ու հայրենիքի գաղափարը։ Մեր ափ մը հերոսներուն քաջութիւնը պէտք է դաս ըլլայ մեզի, եւ մենք պարտաւոր ենք նոր սերունդը դաստիարակել ազգային մաքուր գաղափարներով։»

Փոն տը Շէրիւի մասնաճիւղին կողմէ Պ. Փոլատեան Մարաշի հերոսամարտէն դրուագներ յիշեց։ Տիկին Սօնա Ղարիբ երգեց «Լաց Ամպեր»ը եւ «Կռունկ»ը, որոնց ջութակով կ'ընկերանար Պ. Ա. Մելքոնեան, եւ արտասանեց «Սիամանթօյի «Պար»ը։ Արտասանութիւններ ըրին Օր. Ովսաննա Թօրոսեան (Ծովակին)Պ. Պ.Մալճեան, Փոլատեան, Սահակեան, Կոստանդինեան եւ Սանթուրեան։ Որմէ յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօս Պ. Հրանտ Սամուէլ, որ խօսեցաւ մէկ ժամ, պարզելով հայ ժողովուրդին դարաւոր մարտնչումները՝ յանուն իր ազատութեան, ու պանծացուց Հայուն տոկունութիւնը, ապրելու եւ յառատեւելու կամքը։ Ծանրանալով 1920ի Մարաշի կռիւներուն վրայ, ցոյց տուաւ թէ ինչպէս հերոսները դիրք բռնելով եկեղեցիներու եւ տուներուն մէջ, քաջաբար դիմադրեցին վայրենի խուժանին։ Շատեր ինկան ազատութեան ճամբուն վրայ, բայց կրկնապատիկ ալ Թուրքեր փռեցին գետին։ Եզրակացնելով,ըսաւ թէՄարաշիդէպքերէն պէտք է դաս առնենք։ Եթէ կ'ուզենք ազատութիւն ձեռք բերել, ատիկա պէտք չէ յուսանք օտարէն, այլ մեր յոյսը պէտք է դնենք մեր զէնքին եւ մեր ուժին վրայ։

Նախագահին շնորհակալութեան խօսքերէն յետոյ, սգահանդէսը փակուեցաւ։ Ներկաները բաժնուեցան խոր զգացումով տոգորուած։

Մ. Տէր Պետրոսեան

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Խարբերդի եւ յարակից գիւղերու Հայրենակցական Միութիւնը, որ գոյութիւն ունի 1925 թուականէն սկսեալ, վերջերս դատապարտուած էր լռութեան։ Նախորդ վարչութիւնը ստիպուեցաւ ընդհանուր ժողովի մը հրաւիրել հայրենակից անդամ եւ ոչ — անդամները յունուար 23ին։ Ներկայ էին 36 հոգի։ Կը նախագահէր Պսակ քահանայ Սարգիսեան, որ ցաւ յայտնեց տիրող անտարբերութեան համար եւ յորդորեց վերակազմուիլ։ Անխտիր բոլոր ներկաներուն ձայն տրուեցաւ։ Օրակարգի հարցերէն մէկն էր ճշդել մեր դիրքը Համախարբերդցիական Միութեան Ամերիկայի կեդրոնի հանդէպ։ Ներկաներու մեծամասնութիւնը ընդունեց հետեւեալ տեսակէտը.— Մենք ոչ մէկ դրական գործ կը տեսնենք Ամերիկայի այդ Համախարբերդցիական Միութենէն, մանք անկախ եւ ջանանք Մարսիլիոյ, Փարիզի եւ Լիոնի մէջ եւս կազմել Խարբերդի եւ յարակից գիւղերու Հայրենակցական միութիւններ եւ յետոյ ընտրել Ֆրանսայի շրջանի կեդրոնական անջատ մարմին մը։ Այս տեսակէտին դէմ ելան քանի մը հոգի, բայց մեծամասնութիւնը իր առաջարկին վրայ մնալով, ընտրեց իր նոր վարչութիւնը. — Պ. Պ. Գասպար Սիմոնեան, Ահարոն Սարգիսեան, Սարգիս Ճիրանեան, Մանուկ Պօյաճեան, Նշան Թէպոեան եւ այսպէսով ժողովը իր ատենագրութեան մէջ արձանագրեց թէ Ֆրանսայի շրջանը անկախ պիտի գործէ։

Դժգոհ հայրենակիցները կը՞նա՞ն բացատրել թէ Համախարբերդցիական Միութիւնը մինչեւ հիմա ինչո՞ւ չհետաքրքրուեցաւ Ֆրանսայի գործազուրկներով,որո՞նք չոր հացի մը կարօտ էին քանի մը տարի առաջ, եւ հիմա ինչո՞ւ չի հետաքրքրքուիր դէպի Սուրիա գաղթող մեր թշուառ հայրենակիցներով։ Չի բաւեր «Նոր Խարբերդ»ի շինութեան պատրուակով երեսի վրայ ձգել այնքան ստիպողական հոգեր։ Ինչ կը վերաբերի Մարսիլիոյ մէջ կազմուած մասնաճիւղին, կարելի է գաղափար կազմել անոր տեւականութեան մասին, երբ ըսեմ որ Մարսիլիոյ մէջ ունինք Խարբերդցի առնուազն 350 երիտասարդ հայրենակիցներ։ Այդ կազմակերպութիւնը յայտնապէս կուսակցական հանգամանք կը ներկայացնէ։ Կը մաղթեմ որ Վալանսի Խարբերդի Հայրենակցական Միութիւնը օրինակ հանդիսանայ միւս վայրերուն, որ կազմակերպուին ու գործի լծուին որ առաջ,

Խարբերդցի

ԿԵԱՆՔԸ ՓՕՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՓՕՆ Տ'ՕՊՆԱ.— Կարելի է ըսել թէ փօն տ'Օպնա Ֆրանսայի ամէնէն բախտաւոր գաղութներէն մէկն է, ոչ միայն անոր համար որ չկան կուսակցական հակամարտութիւններ, այլեւ ունի տնտեսական լաւ կացութիւն։

Մօտաւորապէս 800 հայութիւն ունինք հոս, եւ 4-5 կազմակերպութիւն։ Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, Ազգային Միութիւն, Հայ Մարմնամարզական "Կայծակ,, խումբ, Զ. Ե. Ռ. Մ. Մ-ճիւղ եւ Հնչակեան Մ-ճիւղ մը։ 800 հոգին ցրուած է երեք շրջանի մէջ,—փօն տ'Օպնա, Օպնա եւ Լապէկիւտ։ Մեծ մասով կ'աշխատին մետաքսի եւ շիշի գործարանները։ Կան եւ անհատ արհեստաւորներ։ Բաղդատելով ուրիշ քաղաքներու հետ, օրավարձքերը քիչ են, սակայն ապրուստը աժան է եւ մէկէ աւելի գործարանատէրեր ձրի բնակարան տրամադրած են իրենց աշխատաւորներուն։ Գործերը ծանր չեն եւ բնակարանները խիստ մօտ են գործատեղիներուն։

Գոյութիւն ունեցող կազմակերպութիւններուն մէջ, բացի քաղաքականէն, աչքի կը զարնէ Հայ Մարմնամարզական «Կայծակ» խումբը իր ժողովներով, հանդէսներով եւ իր մրցումներով։ Վեց ամսուան այս մանուկ կազմակերպութիւնը իր միջոցներով հայթայթեց իր անդամներուն կօշիկները, գուլպաները եւ համազգեստները։ Ցարեկան վարձեց նաեւ գեղեցիկ դաշտ մը, ուր կը մարզուին գաղութին երիտասարդ, ները անխտիր։

Նորակազմ «Կայծակ»ը ներկայ եղանակին ունեցաւ աւելի քան 10 մրցում, որոնց 3ը հաւասար, 1ը պարտուած, իսկ 6 յաղթած։ Միութիւնը ունի 25 անդամ։ Գումարած է 15 ընդհ. եւ 16 վարչական ժողովներ, սարքած է ապրիլ 11-24ի համազգային Սգատօնը, երկու ներկայացում եւ մէկ թէյասեղան։

Վերջերս հրաւէր ստացած ըլլալով Վալանսէն, ունեցաւ հետաքրքրական մրցում մը յունուար 19ին, Վալանսի «Արաքս»էն եւ «Արարատ»էն կազմուած միացեալ խումբին դէմ եւ յաղթեց 1-3ով։

Շ. Նեմրութ

ՓԱՐԻԶԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՆՈՐ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Փարիզի ժամուն Վարչական Ժողովի 10 անդամներուն շրջանը լրացած ըլլալով, Նոր ընտրութիւն կատարուեցաւ եւ ընտրուեցան.— Պ. Պ. Ցակոբ Գալըպճեան, Տոքթ. Վահրամ Թորգոմեան, Ա. Համբարձումեան, Ա. Ճէվահիրճեան, Ցակոբ Սարաճեան, Ցակոբ Պօյաճեան, իշխան Բ. Արղութեան, Տոքթ. Պ. Գօլօլեան, Մէգպուրեան եւ Չաքրեան։

ՋՈՒԼԱՄՈՆԵՐԸ ՄԱՔՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ.— Արոյրէ կամ անագախառն պղինձէ ձուլածոները փայլեցնելու ծամար պէտք է մաքրել զանոնք մէկ մաս սովորական ծծմբային թթուի (acide sulfurique ordinaire) եւ երկու մաս ջուրի խառնուրդով մը։

Ութ տասը ժամէն վերջ, լուացէք առատ ջուրով միայն։ Պիտի տեսնէք որ օքսիտին կօշկոռը դիւրաւ պիտի իյնայ։

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋը

"ՅԱՌԱՋ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 2 —

ԲԺԻՇԿԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ան տեսաւ բժիշկը եւ կանգ առաւ մօտէն, շփոթած, ամչկոտ, սենեակին մէջտեղը.

Մայրը ճիչ մը արձակեց եւ աղջկան մէկդի քշեց բժիշկին երեսէն երթալու համար... Սեղանին վրայ, այս վերջինը ետ եւ դարձաւ եւ զայն կեցուց.

— Հոգ կեցէք, տիկին, կը աղաչեմ։ Ես ինքս կ'երթամ... Ձեր արցունքները կրնային իսկ չարիք հասցնել...

Ատրիէնը այն ատեն հակեցաւ դէպի իր պզտիկը որ իր հագուստին պլլուած էր եւ այն սեղմեց իր կուրծքին,մինչ աչքերէն արցունքը կը փղձկար.

— Ինչո՞ւ համար, մայրիկ, ինչո՞ւ համար, կը հարցնէր զաւակն սարսափահար, առանց բան մը հասկնալու։ Յետոյ ան սկսաւ լալ իր կարգին։

II

Սանդուխին ստորոտը, բժիշկը ընդունեց չորս պատգարակիրներու կողմէ բերուած վիրաւորը, մինչ երկու ոստիկանները, դռնապանին օժանդակութեամբ, կ'արգիլէին տան մուտքը հետաքրքիրներու բազմութեան առջեւ։

— Տոքթոր Վոկալօփուլօ, կը պոռար երիտասարդ մը բազմութեան մէջէն։

Բժիշկը ետ դարձաւ եւ ինքն ալ իր կարգին պոռաց ոստիկաններուն.

— Թողուցէք որ անցնի, օգնականս է։ Մտէք, տոքթոր Սիա։

Չորս պատգարակիրները շունչ առին քիչ մը, պատրաստելով հանդերձ փոկերը վերելքին համար։ Դրսի դուռը գոցուեցաւ։ Մարդիկ դուրսի դռան բռունցքի, աքացիի հարուածներ կուտային, կը սուլէին, կ'ոռնային։

— Էհ ուրեմն, հարցուց տոքթ. Վոկալօփուլօ Սիային, որ շնչասպառ, դէմքը քրտինքներու մէջ կեցած էր։ Հապա՞ կինը։

— Ի՜նչ վազք, սիրելի ուսուցիչս, պատասխանեց տոքթ. Գոզիմօ Սիա։ Կինը՞։ Հիւանդանոցն է...աւելին չգիտեմ։ Սրունքի եւ թեւի ոսկրաթեքումներ...

— Արիւնախոռո՞ւմ։

— Կարծեմ, չգիտեմ։ Ճեպընթաց հոս եկայ։ Ինչ տաքութիւն, աստուած իմ. հաճոյքով գաւաթ մը ջուր պիտի առնէի...

Տոքթ. Վոկալօփուլօ քչիկ մը մէկդի ըրաւ պատգարակը ծածկող ժամլաթը քննելու համար վիրաւորը, անմիջապէս վար ըրաւ եւ խօսքը ուղղելով պատգարակիրներուն.

— Դէհ, առաջ։ Կամաց կամաց եւ ուշադրութիւն, էհ տըղաք, կը խնդրեմ։

Մինչդեռ, ամէն կարգի զգուշութիւններով տաժանելի այդ վերելքը կը շարունակուէր, ամէն սանդղագլխին, վարձակալներուն դռները քայլերու աղմուկէն, կարճ եւ հեւհեւուն խօսքերու աղմուկէն կը բացուէին։

— Մեղմօրէն, մեղմօրէն, կը կրկնէր, գրեթէ ամէն սանդղամատին Տքթ. Վոկալօփուլօ։

Սիան կը հետեւէր անոնց, շարունակելով սրբել իր ծոծրակը եւ ճակատը եւ կը պատասխանէր վարձակալներուն.

— Պարոն... ինչպէ՞ս արդէն։ Գորսի. չորրորդ յարկ, այնպէս չէ՞։

Տիկին մը եւ երիտասարդ աղջիկ մը, մայր եւ աղջիկ, վեր սլացան սանդուխէն հապշտապ եւ անմիջապէս իմացուեցան Ատրիէնի յուսահատ ձիչերը։

Վոկալօփուլօ գլուխը թափ առաւ, սրտնեղած եւ դառնալով Սիային.

— Հսկեցէ՛ք, խնդրեմ, փոքրլքին, ըսաւ, եւ չորս առ չորս խոյացաւ այն երկու յարկէն վեր, որ կինքը կը բաժնէին Գորսիներու յարկաբաժնէն։

— Դէհ ուրեմն, սիրելի տիկին, քաջութիւն ունեցէք, մի պոռաք այդպէս։ Հասկցէք վերջապէս որ իրեն գէշութիւն ըրած կ'ըլլաք, կը խնդրեմ ձեզ տիկիններ, զայն անդին տարէք։

— Կ'ուզեմ զայն տեսնել։ Թողուցէք զիս։ Կ'ուզեմ տեսնել, կը պոռար Ատրիէն արտասուալից։

Եւ բժիշկը.

— Ջինքը պիտի տեսնէք. ձեզի կը խոստանամ, բայց ոչ հիմակ... Ջինքը անդին տարէք։

Պատգարակը կը հասնէր։

— Դուռը, կը պոռար պատգարակիրներէն մէկը, շունչը սպառած։

Տոքթ. Վոկալօփուլօ վազեց բանալու համար դրան միւս թեւը, մինչ Ատրիէն, խելայեղ շարժումներով, իր երկու սարսափահար հարեւաններն ալ միասին քարշ կուտար դէպի պատգարակը։

— Ո՞ր սենեակը, եթէ կը հաճիք... Ո՞ւր է անկողինը, հարցուց Տոքթ. Սիա։

— Դէպի հոս, դէպի հոս, ըսաւ Վոկալօփուլօ եւ դառնալով դէպի երկու կիները պոռաց «Բայց բռնեցէք զայն, Աստուածնիդ սիրեր է։ Ջինքը բռնելու չա՞փ ալ ուժ չունի՞ք։

— Ահ, Յիսուս Քրիստոս... կը պոռար երկրորդ յարկի կինը, փոքր եւ մարմնեղ, ու հսկայ կուրծքով կին մը, որ կը ջանար դէմ դնել ցաւին մէջ խելայեղ Ատրիէնին։

Երկու ոստիկանները պատգարակին ետեւէն կը քալէին. անոնք մուտքի դրան առջեւ կանգ առին, յանկարծ, սանդուխին վարէն, մեծ ձայնի մը աղմուկը եւ հապճեպ քայլերու աղմուկը բարձրացաւ։ Անպայման դռնապանը բացած էր մեծ դուռը եւ հետաքրքիրներու բազմութիւնը խուժած էր դէպի սանդուխ։

Երկու ոստիկանները ջանացին կեցնել ներխուժումը։

(Շար.)

միր ու շագանակագոյն, միւսը՝ աւելի մեծ՝ գորշ գոյնով։ Այդ կէտին վրայ մայթը կը ծռի, այնպէս որ ինքնաշարժները չէին տեսնուեր Սէվր փողոցէն։ Երկու կայտառ մարդեր դիրք բռնած էին մեծ ինքնաշարժին դրան առջեւ, որ բաց էր, իսկ երրորդ անձ մը, որ ֆրանսական ոստիկանի համազգեստ կը կրէր, կը հսկէր փողոցին անկիւնը։

Այդ պահուն Ուտինօ փողոցէն Րուսլէ փողոց մտաւ զօրավար Կուտէպով։ Երբ ինքնաշարժին մօտեցաւ, երկու մարդիկը անոր թեւերէն բռնելով կառքին մէջ նետեցին։ Անկիւնի ոստիկանը եւ երկու մարդիկը մտան նոյն մեծ կառքին մէջ, որ անմիջապէս ճամբայ ելաւ, ետեւէն ալ կարմիր սակաշարժ մը, դէպի Էնվալիտի պողոտան։

Օկիւստ կ'աւելցնէ թէ 5-6 շաբաթէ ի վեր ոստիկանի համազգեստ կրող նոյն անձը ամէն կիրակի ժամը 8—11 կուգար եւ նոյն տեղը դիրք կը բռնէր։ Յաճախ հոն իրեն հետ երկարօրէն տեսակցելու կուգար մանկամարդ կին մը՝ բաց գոյն վերարկուով։ Ուշագրաւ է որ շաբթուան մէջ ո՛չ մէկ ոստիկան կը կենայ այդտեղ։

Օկիւստի պատմութեան համաձայն, զօրավարը Ուտինօ փողոցէն Րուսլէ փողոց կը մտնէր՝ տուն վերադառնալու համար։

Զօր. Միլլէր, Կուտէպովի մտերիմն ու յաջորդը կը յայտնէր թէ՝ զօրավարը 4—500 ֆրանք միայն ունէր վրան՝ երբ առեւանգուեցաւ։ Ուրիշ պատմութեան մը համաձայն, զօր. Կուտէպով անցած շաբաթ 50,000 ֆրանք գանձած էր Պանք Ընտիւսթրիէլ է Գոմէրսիալէն, որ կեղծ արժեթուղթեր հրապարակ հանած էր։ Ուրիշ դրամատան մը մէջ եւս զօրավարը ունէր 50,000 ֆրանք, որուն ձեռք չէ դպցուած։

Գաղտնիքը չէ պարզուած դեռ։

Տէր–Ակոբոֆի հարցաքննութիւնը

Հարցաքննիչ դատաւոր Պրաք հինգշաբթի կէսօրէ վերջ Ֆրէնի հիւանդանոց-բանտը երթալով, երկար հարցաքննեց Տէր-Ակոբոֆը, ի ներկայութեան անոր փաստաբանին Մարսէլ Քանի։ Տէր-Ակոբոֆ 65 տարեկան է, նիհար է եւ սրտի հիւանդութիւն ունի. չորեքշաբթի օր նուաղած է։

Տէր-Ակոբոֆ երկարօրէն պատմեց թէ ի՛նչպէս ճանչցած էր Տիկ. Րուվիէն, որ դրամի մեծ պէտք ունէր եւ ատիկա հայթայթելու համար իր միջոցաւ ծախել կուտար գոհարեղէնները։ Մէկ անգամ գոհարավաճառ Տէլֆօ 186000 ֆրանքի կանխավճար մը բրաւ. ուրիշ անգամ գոհարավաճառ Անթիքի մէկ բարեկամը 25-26000 ֆրանք բերաւ Լոնտոնէն. յետոյ 100000 ֆրանք վճարեց Անթիք, 25000ը իբր միջնորդչէք ստացաւ Տէր-Ակոբոֆ։ Զանազան առիթներով գոհարեղէններ գրաւի դրուեցան տարբեր հաստատութեանց մօտ եւ կանխավճարներ ունեցան։ Տիկ. Րուվիէ իրեն յանձնած էր մէկ միլիոնի մուրհակ մը զոր չեխոսլովաք դրամատան տնօրէն Լիփքինի ներկայացուց։

— Ի՞նչ ըրիք ձեր ստացած գումարները, հարցուց դատաւորը։

— Տիկ. Րուվիէի յանձնեցի։

— Ճիշդ է թէ 200,000 ֆրանք յանձնած էք իրեն, բայց ո՞ւր է մնացեալը։

— Բոլորն ալ իրեն յանձնեցի, բայց ստացագիր չառի։ 200,000 ֆրանքին համար ալ ստացագիր չունիմ։ Տիկինը կատարեալ վստահութիւն ունէր վրաս, ինչպէս ես իր վրայ։

Տիկ. Րուվիէի կողմէ ընդունուած 1,225,000 ֆրանքի մուրհակներուն մասին Տէր-Ակոբոֆ ըսաւ թէ տիկինը կ'ուզէր դրամ ձեռք բերել զեղչով կամ ուրիշ որեւէ ձեւով։

Գալով Իվանովսկայայի ժառանգութեան խնդրին, Տէր-Ակոբոֆ ըսաւ թէ Պելճիքա բնակող ռուս փաստաբան Տոլկոբոֆն է որ գիտէ ամբողջ պատմութիւնը։ Տոլկոբոֆն է որ կտակը Խրիմէն բերած եւ զայն չեխոսլովաք դրամատուն մը դնելէ յետոյ յանձնած է զուիցերացի փաստաբան Լաքրուայի։ Հարցաքննութիւնը պիտի շարունակուի գալ շաբթու։

ԸՆԿԵՐԱ-ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Պատանեկան միութեան կողմէ, այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Café Centralի վերնայարկը, 7 Place du Pont: Երգ, արտասանութիւն եւայլն։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Սալոն Շափի մէջ, 84 Rue Chape. Դերասան Յ. Ուզունեան կը ներկայացնէ՝

ՇԷՅԽ ՋԱԼԱԼԷԴԴԻՆ (Ռաֆֆիի)

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆ՝ 8, 6 ԵՒ 4 ՖՐԱՆՔ

ԵՐԵԿՈՅԹ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Շավիլի Երկսեռ Երիտասարդաց Միութեան կողմէ

Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Chaville, 20 Ave. Ville d'Avray սրճարանին ետեւի սրահը։

կը նախագահէ Պ. Ս. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն։ Մուտքը ազատ է

ՕՐ. ԼԻՒՍԻ ՏԱՔԷՍԵԱՆ
(Պրուսացի)
ԵՒ
ԸՆԿ. ՂԵՒՈՆԴ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
(Եոզկատցի)
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱԾ
1 Յունուար 1930 Grenoble

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Ղազար Գրիգորեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց շնորհաւորութիւնները յայտնեցին իրենց որդւոյն՝

ԳՐԻԳՈՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ
ԸՆԴ
ՕՐ. Ս. ՄԱՋՄԱՆԵԱՆԻ
ամուսնութեան առթիւ։
Լիոն

Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ

Դասաւանդութիւնները կը սկսին Փետր. 4, երեքշաբթի երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, 60, Rue des Ecoles, Շօփ Փարիզէնի վերնայարկը։

Ա. դաս, ժամը 9—10։ Հ. Յ. Դ. Ծրագիր. Ա. ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ.

Բ. դաս, ժամը 10—11։ Հ. Յ. Դ. Պատմութիւն, Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ։

Ուսանողները պէտք է ներկայ ըլլան ճիշդ ժամը 8.45ին։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

Պիյեանքուրի Զաւարեան ենթակոմիտէին ժողովի կը հրաւիրէ Վռամեան, Մչօ եւ Մուրատ խումբերու բոլոր անդամները, վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին ծանօթ հաւաքատեղին (164 Ave. de Verdun). Կարեւոր օրակարգ։ Կը դասախօսէ Փարիզի կոմիտէի կողմէ ընկ. Թ. Մեծատուրեան։

Իթալիի Աղբիւր Սերոբ խումբի ժողովը՝ այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, 184 Ավընիւ Իթալի։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Անիէռ-Պուա-Քոլոմպի «Եռագոյն» խումբի ժողովը՝ վաղը կիրակի ժամը 3ին, 79 Rue des Chambards. Bois-Colombes.

ԳԱՒԱՌ

Մարսէյլի Ռոստոմ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ վաղը կիրակի ժամը 2.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Սէն Թ'Անթուանի (Մարսէյլ) Ընկեր Կարօ խումբի ժողովը՝ վաղը Կիրակի իրիկուն ժամը 7ին, ընկ. Յովհաննէս Վարոյեանի բնակարանի մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. միութեան Ֆրանսայի կեդրոնական վարչութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր մասնաճիւղերը մասնակցելու պատգ. ժողովի, որ տեղի կ'ունենայ վաղը Կիրակի ժամը 2ին Մարսէյլի մէջ։ Պատգամաւորներէ կը խնդրուի ներկայանալ վկայագիրով եւ միասին բերել անդամացանկերը եւ հաշուեկշիռ։

ՓԱՐԻԶԻ Զ. Ե. Ո. Միութեան անդամ-անդամուհիները ժողովի կը հրաւիրուին այսօր իրիկուն ժամը 8.30ին Ֆլորիայի վերնայարկը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Rosny s. Boisի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այսօր շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 9ին 22 Av. de la République. Rosnyի կայարանին դէմ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՀՐԱՒԷՐ

Ն. Գ. Բ.ի անդամները ստիպողաբար կը հրաւիրուին այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Բժ. Լ. Գրիգորեանի բնակարանը։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Վալանս, Գործակալ.— 266:
Մարսէյլ, Ն. Կ.— 140:
Լիոն, Թ. Ա.—
Պաղտատ բժ. կար.— 4 անգլ.:
Թիֆլիզ, Լ. Ա.— 70:
Ռօան, Կ. Պ. 35:
Փուաթիէ, Շ. Մ. 35:
Մարսէյլ, Գործակալ.— 836:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Զմշկածակի խարբերդցի Գոհար եւ Կիլիկիոտ Թոմասեանները որոնք 1915ին Խարբերդի Աշուան գիւղէն տարագրուած են Հալէպ։ Հալէպի գրաւումէն առաջ Արաբներու կողմէ ղրկուած են մօտակայ գիւղերը հողային աշխատանքի համար։

Իրենց ողջ կամ մեռած ըլլալուն մասին ճշգրիտ լուր տուողին 100 ֆր. նուէր։ Իրենց մօր Մարգրիտի, եղբօր՝ Պապօի եւ քրոջ Սրբուհիի հասցէն 20 Rue Beauséjour, Sarcelles (S. et O.) France: Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել։

ՍԱԿԱՐԱՆ

31 Յունուար 1930

ԴՐԱՄՆԵՐ			Ֆր.
Սթերլին,		L. St.	123.91
Տոլար,		Dollar	25.47
Մարք	100	Mark	608.25
Թրք. Թղթ.		L. Trq.	12,04
Թրք. ոսկի		» » or	109.20
Մէճիտիէ		Médjidié	8.12
Լէվա	100	Léva	18.50
Տրախմի	»	Drachme	32.20
Լիր	»	Lire	133.20
Պելժ. ֆր.	»	Fr. Belge	70.95
Զուից.	»	Fr. Suisse	491.50
Լէյ	»	Leï	15.15

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ		
Եգ. Քր. Ֆոնս.	I Cr. Fonc. Eg.	2200.—
» II	»	1565.—
» III	»	1550.—
Թուրքիոյ Երկթղ.	Lots turcs	89.—

IMPRIMERIE -MASSIS- ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 2 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

2 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1177 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԴՐԱԿԱՆՆ ՈՒ ԲԱՑԱՍԱԿԱՆԸ

Մէկ սերունդէն միւսը՝ չափազանց բարձր կը հնչէ «Ես»ը, — կ'ըսէինք անցեալ կիրակի: «Գլխագիր եւ ուռուցիկ եւ աններող»:

Դժբախտաբար, այս երկու սիւնակները թոյլ չեն տար մանրամասնօրէն հիմնաւորելու այս յայտարարութիւնը: Քրքրելու, վերլուծելու զայն լայնքին ու երկայնքին:

Եւ յետոյ, ուսումնասիրութիւն չէ որ կը կատարենք, այլ փորձ մը՝ երեւան հանելու կարգ մը գիծեր, դրական թէ բացասական:

Ուրեմն, մէկ սերունդէն միւսը՝ շատ է զարգացած ինքնամոլութիւնը: Իրար ժխտելու կամ հեգնելու աստիճան:

Աւելի հեռուները չերթալու համար, յիշենք, Նորէն,«Յարդգող»ի պարագան, իբրեւ կենդանի պատկեր: կամ իբրեւ խօսուն շարժանկար:

Քսան-երեսուն երիտասարդներ էին խմբուած այդ անունին տակ, որ միեւնոյն ատեն պիտի կազմէր նշանախօսք մը: 20—30 հայ երիտասարդ— այն ալ «ուսումնական» եւ գեղարուեստասէր—քով քովի բերել այս պչրագեղ ոստանին մէջ՝ պզտիկ յաջողութիւն չէ: Եւ սկսան ասուլիսները, շաբթէ շաբաթ: Երկու տարի տեւեց շարժումը, հետաքրքրութիւն արթնցնելով համեստ գաղութներու մէջ ալ: Բայց թէ ինչպէս անցաւ այդ երկու տարին,— ուրի՛շ պատմութիւն է:

Միութիւնը կը յաւակնէր իր շուրջը համախմբել բոլոր Նորերը, աւելի կամ պակաս տաղանդաւոր, արդէն հռչակուած, կամ տակաւին «ի լինելութեան»:

Արդ, եղան առնուազն երկու տաղանդաւոր տղաք, որոնք ոչ իսկ Յարդգողի լսարանէն ներս նայիլ ուզեցին: Ուրիշ մը, նոյնքան տաղանդաւոր, ասուպի պէս երեւցաւ ու անցաւ: Դեռ չորրորդ մը՝ նմանապէս ծանօթ գրող, կէս ճամբէն քաշուեցաւ: Հինգերորդ մը՝ շուտով օտար զգաց ինքզինքը:

Եթէ չենք սխալիր, երկրորդ տարեշրջանին աւելի զգալի դարձան խարխափումները: Միութիւնը սկսաւ տարիք եւ գոյն փոխել: Ճեղքեր, խմբակներ: Փոխադարձ արհամարհանք:

Եւ երրորդ տարուան սկիզբը, շոնդալից յայտարարութենէ մը յետոյ, զոր կատարեայ բարեհաճութեամբ հրատարակեցինք «Յառաջ»ի մէջ, առաւ քալեց նաեւ ամէնէն եռանդուն անդամը: Այսպէս կոչուած հիմնադիրներէն երկու-երեքն ալ, արդէն դարձեր էին ամերիկեան դիտող: Եթէ ոչ դամբանախօս՝ պատերու տակ:

Հետեւա՞նքը— այլեւս ձայն չկայ Յարդգողէն:

Անշուշտ առաջին հայկական Միութիւնը չէ որ կը կազմալուծուի: Ոչ ալ անուղղայ կռուազաններ են այս տղաքը, ներսէն կամ դուրսէն:

Կա՛յ սկզբնական մեղք մը, այս բոլորին տակ, ներսն ըլլան թէ դուրսը:

Ամէն մէկը կամ երկու—երեքնոց խմբակ մը անոնցմէ որ կը յաւակնի «Նոր» կոչուիլ, կռատուն մը շինած է իրեն համար, սուտ—իրաւ աստուածներով, եւ չի հանդուրժեր ուրիշ սրբութեան: Եւ այս գետնին վրայ, իրարու հանդէպ արհամարհանքը աւելի սուր է, քան Նորահասի մը եւ երէցի մը միջեւ: Անշուշտ տարիքի տենդն է որ կը խօսի ամեն մէկուն մէջ, փրփուրը բերնին: Յաճախ կայծակնացայտ մոլեգնութեամբ եւ յախուռն շարժուձեւերով:

Ի՛նչ փոյթ: Աւելի լաւ է— եւ բնական է— որ ըլլան խիզախ ու ինքնավստահ իրականութիւններ, քան գլխուն գարնուած, լոյծ ստուերներ: Կամ գունդ—խմոր՝ պատրաստ կաղապարի:

Եւ այս տեսակէտէն, կարելի է շատ մը դրական գիծեր գտնել Նորերուն մէջ: Մանաւանդ անոնց մէջ որ հասան 1914էն յետոյ, իրենց ճամբան գտնելով դղրդագին փլուզումներու բաւիղներուն մէջ: Մեծ մասով՝ մխ-մինակ:

Բայց այդքանը բաւակա՞ն է անդրանկութեան իրաւունք շահելու իրարու հանդէպ: Զենք յուզեր հինի եւ նորի խնդիր, այլ հարցը կը դնենք շեշտակի, իրենց համար:

Ո՞ւր է, վերջապէս, իրենց միացման գիծը: Իրենց դրօշը: Որովհետեւ կան գունատ կամ խաբուսիկ դրօշներու տակ ապաստանածներ ալ:

Եւ այդ պարագային, ի՞նչպէս կը յաւակնին ներկայանալ իբրեւ «Նոր» սերունդ: Այսինքն,— հոսանք մը որ իր ակօսները կը բանայ եթէ ոչ հաւաքաբար, գոնէ քանի մը խումբերով: Եւ քանի մը ուղղութեամբ:

Ինչ խօսք որ, տարբերութիւն մը պիտի ըլլայ մէկ սերունդէն միւսը,— դէպի յառաջ: Եթէ որդիները պիտի շարունակեն նմանիլ հայրերուն, ինչո՞ւ այսքան աղմուկ, ճիգ ու քրտինք:

Դժբախտաբար, մենք ալ չպիտի կրնանք յստակ պատասխան մը տալ դրուած հարցերուն:

Մէկ սերունդէն միւսը, յառաջդիմութիւն անպայման կայ: Այսօր ունինք թանկագին գանձ մը՝ հասուն կամ տակաւին հում տարրերու: Աւելի բեղուն եւ աւելի այլազան: Բայց դեռ ոչ՝ գրականօրէն կազմակերպուած սերունդ մը, իրեն յատուկ խառնուածքով ու գծով:

Արդարեւ, խառնուածքի պակասը ամէնէն առաջ աչքի կը զարնէ Նորերուն մէջ: Զանազան տենդեր եւ պոռթկումներ տակաւին չեն նշանակեր խառնուածք ու գիծ: Եւ այս պակասը կարելի չէ արդարացնել միայն «յետպատերազմեան» յորջորջումով, որ քիչ մը չարաչար կը գործածուի:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅ ՄԸ՝ ԽԵՆԴԵՑԱԾ՝ ԿԸ ՍՊԱՆՆԷ ՀԻՆԳ ԱԶԳԱԿԱՆՆԵՐԸ

ՅԵՏՈՅ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ Կ'ԸԼԼԱՅ

Մարսէյլէն կը հաղորդեն հետեւեալ զարհուրելի դրամը, որ տեղի ունեցած է յունուար 31ին ուրբաթ կէսօրէն յետոյ, Սէնլուի արուարձանին Լա Վիսթ կոչուած տեղը:

Մարսէյլէն Էքս գացող ճամբուն վրայ ծառազարդ բլուրներ կան: Այդ բարձունքներու գագաթը՝ Սիբրի կոչուած հողաբաժինը գնուած է համեստ, ժուժկալ ու աշխատասէր հայ գաղթականներու կողմէ, որոնք կ'աշխատին Սէն-Լուի արուարձանին մէջ: Իւրաքանչիւր հայ աշխատաւոր իր գնած պատառ մը հողին վրայ ինք իր ձեռքով կառուցած է համեստ տնակ մը, ուր կը բնակի ընտանիքով:

Յովհաննէս Յարութիւնեան, 43 տարեկան հայրենակից մը, որ գիշերները կ'աշխատէր շաքարի գործարանին մէջ, երեք տարի առաջ նոյն տեղը գնած էր հող մը եւ ցերեկուան իր պարապոյ ժամերուն շինած էր տնակը, ուր կ'ապրէր իր կնոջ՝ Մարիամի հետ (ծնեալ Չէրչեան), այն ատեն 27 տարեկան եւ իր աղջկան հետ՝ 7 տարեկան:

Քանի մը շաբաթ առաջ Տիկ. Յարութիւնեանի սրունքը կոտրեցաւ արկածի մը հետեւանքով: Այս դէպքը գժտութիւն առաջ բերաւ ընտանիքին մէջ: Յարութիւնեան զայրացաւ մասնաւորապէս իր զոքանչին՝ այրի տիկին Չէրչեանի դէմ՝ 85 տարեկան, ըսելով որ աղջիկը երեսի վրայ ձգած էր սրունքը կոտրած օրը, չէր խնամած զայն եւ ծաղրած էր անոր վէրքը: Զոքանչը կը բնակէր մօտակայ տուն մը՝ իր միւս երկու աղջիկներուն հետ, որոնց մէկը ամուսնացած էր Շմաւոն Զաքրեանի հետ, գործաւոր իւղի գործարանին մէջ: Վէճ ծագեցաւ մէկ կողմէ Յարութիւնեանի, միւս կողմէ իր զոքանչին, քեններուն եւ քեննկալին միջեւ: Մէկ խօսքով, երկու ազգական ընտանիքներու միջեւ առաջ եկաւ խուլ թշնամութիւն մը որ ի վերջոյ պիտի յանգէր եղերական արդիւնքի:

Ուրբաթ ժամը 13.45ին Յարութիւնեան տունէն ելլելով գնաց քեննկալին մօտ, բայց տունը չգտաւ զայն: Յարութիւնեան ետ կը դառնար, երբ ճամբան հանդիպեցաւ զոքանչին: Առանց բառ արտասանելու, շիտակ քալեց անոր վրայ եւ ճիշդ սրտին ուղղուած գնդակով մը վայրկենական գետին տապալեց զայն: Հազիւ առաջին ոճիրը գործած էր, երբ տեսաւ որ կուգայ իր քենին՝ Մաքրուհի Զաքրեան, 25 տարեկան: Դեռ հասկցած չէր թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ, երբ Յարութիւնեան անոր գլխուն գնդակ մը պարպելով գետին փռեց զայն:

Երկու դիակները հոն ձգելով, Յարութիւնեան կրկին քեննկալին տունը կ'ուզէր երթալ, երբ կինը կանչեց զինքը: Առոր վրայ ետ դարձաւ ու գնաց տեղն ու տեղը սպաննեց նաեւ իր կինը: Ցիմար մարդասպանը այսքանով ալ չգոհացաւ: Իր վայրագ կատաղութեան մէջ դեռ ուրիշ զոհեր ալ կը փնտռէր: Ճիշդ հոն ուր քիչ առաջ սպաննած էր իր զոքանչն ու քենին, սպաննեց նաեւ իր միւս քենին՝ Տիկին Մարի Տօնիկեան, 28 տարեկան՝ մայր չորս տարեկան աղջնակի մը, ու ծանրապէս վիրաւորեց երրորդ այրի քենին՝ Աննա Կարապետեանը, 33 տարեկան, ինչպէս նաեւ ուրիշ ազգական մը՝ Սարգիս Խաչիկեան՝ 30 տարեկան՝ հայր երկու զաւակներու:

Բարեպատեհ դիպուածով մը մահուընէ ազատեցաւ Յարութիւնեանի քեննկալը՝ Զաքրեան, որ առաջին զոհը պիտի ըլլար: Զաքրեան սալլակի մը մէջ կղմինտր լեցուցած տուն կը դառնար, երբ զայն տեսնելով, Յարութիւնեան վրան խոյացաւ եւ հինգ անգամ զէնք պարպեց անոր ուղղութեամբ. միայն մէկ գնդակ հանդիպեցաւ ալ թեւին: Զաքրեան գեղարանի մը մէջ վէրքը կապել տալէ վերջ, հեռաձայնեց ոստիկանութեան: Շուտով դէպքին վայրը հասան հեծանուորդ ոստիկաններ, զորս տեսնելով, Յարութիւնեան որ քեննկալին տան պատշգամին վրայ կը գտնուէր, երկու գնդակ պարպեց գանկին եւ դիտապաստ ինկաւ գետին: Այս բոլորը տեւած էր 10 վայրկեան միայն:

Այս զարհուրելի ոճիրը մեծապէս յուզեց և սուգի ենթարկեց Սիբրիի ամբողջ հայ բնակչութիւնը: Մարդասպանի դիակին վրայ գտնուեցան երկու զէնքեր, զորս գործածած էր, մէկը՝ 9 միլիմեդրնոց Փարապէլլոմ մը, միւսը՝ 6.3 միլիմեդրնոց ատրճանակ մը:

Վիրաւորներէն Սարգիս Խաչիկեան հիւանդանոց փոխադրուած ատեն մեռաւ կառքին մէջ: Իսկ Տիկ. Աննա Կարապետեանի վիճակը շատ ծանր է:

Տիկիններ Մարի Յարութիւնեանի, Չէրչեանի, Մարի Տօնիկեանի, Մաքրուհի Զաքրեանի, ինչպէս նաեւ Սարգիս Խաչիկեանի եւ Յովհաննէս Յարութիւնեանի դիակները փոխադրուեցան Սէն-Փիէրի գերեզմանը՝ թաղուելու համար: Շմաւոն Զաքրեան կը դարմանուի Օթէլ Տիէօ հիւանդանոցին մէջ եւ կը մերժէ որեւէ բացատրութիւն տալ ոճիրի բուն շարժառիթին մասին, որ կը կարծուի թէ սիրային նախանձն է: Նոյնլռութիւնը կը պահեն բոլոր հայ դրացիները, որոնք ականատես եղան դրամին:

Նոր սեղմումներ ոչ-թուրք դպրոցներուն

«Փոլիթիքա» կ'իմանայ թէ Էնկիւրիի կառավարութիւնը նոր ծրագիր մը կը պատրաստէ ոչ-իսլամ վարժարաններու մասին: Այս ծրագրին համաձայն, ոչ-իսլամ վարժարաններու տնօրէնները պիտի ըլլան թուրք եւ պիտի ընտրուին հոն պաշտօնավարող թուրք ուսուցիչներէն: Օտար դպրոցներու մէջ ալ թուրք ուսուցիչներէն մէկը փոխ-տնօրէն պիտի ըլլայ: Կառավարութիւնը նահանգային պիւտճէներէն պիտի օգնէ փոքրամասնութեանց վարժարաններուն: Ասոր փոխարէն, հիմնական բարեկարգութիւններ պիտի ըլլան այդ դպրոցներու դասաւանդութեան եղանակին մէջ: Ի մէջ այլոց, կարգ մը ճիւղեր ալ թուրքերէն պիտի աւանդուին:

Յետոյ, դասերը կրօնական սքեմով անձերու կողմէ չպիտի տրուին:

⁂ «Միլիէթ» կը գրէ թէ կարգ մը դպրոցներ եկեղեցիներու մօտ եւ մինչեւ իսկ մէկ շէնքի մէջ կը գտնուին: Ցանձրու հաղորդուած է բաժանումներ կատարել, այնպէս որ հաղորդակցութիւն չմնայ դպրոցի եւ եկեղեցիին միջեւ եւ կամ դըպրոցը ուրիշ տեղ փոխադրել: Դարձեալ, քննիչները նշմարած են որ կարգ մը հայ եւ մանաւանդ յոյն դպրոցներու պատերուն զարդարանքները Երեւանի կամ բիւզանդական կայսրութեան դրօշակին գոյներովը ներկուած են:

Համայնավար ցոյցեր

Աթէնքի սերպ դեսպանատան առջեւ համայնավարները բուռն ցոյցեր կատարեցին: Քարկոծեցին պատուհանները եւ «անկցի Աղեքսանդր, անկցի դիկտատորութիւնը» պոռացին: Դեսպանատան պաշտօնեաներէն մէկը եւ դռնապանը վիրաւորուեցան: Ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ ձերբակալեց բազմաթիւ ցուցարարներ:

Նման անկարգութիւններ պատահեցան նաև Սելանիկի մէջ, ուր ցուցարարները խոշտանգեցին Մակեդոնիոյ կառավարիչ կոնաթասը:

⁂ Պերլինի մէջ համայնավար կուսակցութիւնը Մոսկուայի հրամանով ծրագրած էր մեծ ցոյց մը կատարել երէկ: Գործաւորները թափօր կազմած պիտի երթային դէպի քաղաքին կեդրոնը: Կառավարութիւնն ու քաղաքապետութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առին: Համպուրկի մէջ ընդհարումներ պատահեցան համայնավարներու եւ ոստիկանութեան միջեւ:

Կիպրոսը Յունաստանի չպիտի տրուի

Լորտ Փասֆիլտ, Անգլիոյ գաղթային նախարարը առջի օր հրատարակեց Սպիտակ Տետրակ մը՝ իբրեւ պատասխան Կիպրոս կղզիի Օրէնսդիր խորհուրդի յոյն անդամներու խնդրագրին, որով կը պահանջուէր կղզին ձգել Յունաստանի: Լորտ Փասֆիլտ կ'ըսէ թէ այդ խնդրագիրը ընդունելի չէ եւ հարցը վերջնապէս փակուած է: Նոյնպէս անժամանակ կը գտնէ կղզիին պատասխանատու կառավարութիւն մը տալու առաջարկը:

Ի՞նչ շահեցաւ Յունաստան

Վէնիզէլոս Աթէնքի խորհրդարանին մէջ երկուքուկէս ժամ տեւող ճառ մը խօսեցաւ՝ մանրամասնութիւններ տալով Լահէյի մէջ կատարած իր աշխատանքներուն մասին:

Ըստ Վէնիզէլոսի, Յունաստան գերման հատուցումներէն պիտի ստանայ տարեկան 300.000 անգլիական ոսկի՝ ամբողջ 59 տարի, Պուլկարիայէն՝ միջին հաշուով 341,000 անգլ. ոսկի՝ 36 տարի շարունակ: Հունգարիայէն՝ տարեկան 363,000 ստերլին՝ 18 տարի, Չեխոսլովաքիայէն՝ լքեալ գոյքերու հաշուոյն՝ տարեկան 87,900 ստերլին՝ 37 տարի: Այս ձեւով Յունաստան տարեկան 1,182,400 անգլ. ոսկի պիտի ստանայ իբրեւ հատուցում, մինչդեռ ցարդ կը ստանար՝ Գերմանիայէն 200,000 եւ Պուլկարիայէն 30,000 անգլ. ոսկի:

Միւս կողմէ՝ Յունաստան իր պատերազմական պարտքերուն համար կը վճարէ տարեկան 386,700 ստերլին՝ Անգլիոյ, 64,000՝ Միացեալ Նահանգներուն եւ 25,000՝ Ֆրանսայի, գումար՝ տարեկան 476,000 անգլ. ոսկի: Ուրեմն հլլէն ելմտացոյցը այսուհետեւ հատուցումներէն զուտ հասոյթ պիտի ունենայ տարեկան 706,000 անգլ. ոսկի առաջին 14 տարիներուն եւ 344,000 ոսկի՝ մնացեալ 22 տարիներու ընթացքին: Բացի վերոյիշեալ գումարներէն, Լահէյի խորհրդաժողովը Յունաստանին հատուցում տուաւ չէզոքութեան շրջանին Յունաստանի կրած կորուստներուն համար:

Եզրակացնելով, Վէնիզէլոս յայտարարեց թէ Յունաստան, ինչպէս ուրիշ երկիրներ, տագնապալից օրեր անցուց, սակայն երկիր մը որ կրցաւ տարեկան 1,000,000,000 դրախմի Ազգային Պարտք վճարել, կրնայ լաւատեսութեամբ նայիլ ապագային:

Համիտի 37 միլիառը եւ ժառանգորդները

ԼՈՆՏՈՆ 1 փետրուար.— Սուլթան Ապտիւլ Համիտ Բ.ի վերապրող այրիներն ու զաւակները կը պահանջեն հայրական ժառանգութիւնը, որ կը ներկայացնէ 37,500,000,000 ֆրանքի վիթխարի գումար մը: Ժառանգորդները Յունաստանէն կը պահանջեն 1,250 միլիոն ֆր.: Ժառանգորդներն են հետեւեալները, կարգով.

1. Իշխան Սէլիմ, իշխան Ահմէտ, իշխանուհի Զէլիհա և իրենց մայրը՝ Պէտրիֆէլէք՝ Համիտի աւագ սիրականը:

2. Իշխան Ապտիւլգատիր եւ իշխանուհի Նայիմէ՝ զաւակները հանգուցեալ սուլթանուհի Պիտարի:

3. Իշխանուհի Նայիլէ, իշխանուհի Նուրէտտին, իշխանուհի Այիշա, իշխան Ապիտ, իշխանուհի Րէֆիա, իշխանուհի Շատիէ եւ իշխան Ապտիւրրահիմ՝ բոլորն ալ Ապտիւլհամիտի զաւակները:

4. Ֆաթիմա, Պէհիճէ, Մուշֆիքա, Նաճիա, Սազիկեար, Էնսալինուր, Փէյվէսթէ՝ բոլորն ալ Համիտի այրիները:

5. Իշխան Պիւրհանէտտին եւ մայրը՝ Համիտի տասներորդ կինը:

Կայ նաեւ ժառանգորդներու ուրիշ խմբակ մը, որուն գլուխը կը գտնուի խալիֆա Ապտիւլմէճիտ Բ. (այժմ Նիս) եւ որուն մաս կը կազմեն 63 իշխաններ եւ իշխանուհիներ:

Կարմիր սուլթանին այրիներն ու զաւակները իրենց դատին պաշտպանութիւնը յանձնած են Ֆրանսայի հանրապետութեան նախկին նախագահ Ալեքսանդր Միլրանի. իսկ խալիֆա Ապտիւլ Մէճիտի փաստաբաններն են Կիւլլեան եւ Նուրիճան:

Համիտ ընդարձակ հողեր եւ կալուածներ ունէր Յունաստանի, Միջագետքի (Մուսուլ եւլն), Սուրիոյ եւ Պաղեստինի մէջ: Միայն Միջագետքի հողերը 200 միլիոն անգլ. ոսկի կ'արժեն:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԼՄԱԶԵԱՆ երէկ դէմ դիմաց բերուեցաւ դատական ոստիկանութեան տնօրէն պ. Պընուայի հետ, պ. Մայֆօի գրասենեակին մէջ:

ԶՕՐ. ԿՈՒՏԵՊՈՎԻ առեւանգման գաղտնիքը չէ պարզուած դեռ: Թերթերը զանազան ենթադրութիւններ կ'ընեն:

ՍՊԱՆԻՈՅ նոր վարչապետը՝ զօր. Պերէնկէր, լուծեց ազգային ժողովը:

ՁՈՆԿՈՒԼՏԱՔԻ ածխահանքին մէջ կրիզուի անհելի պայթիւն մը տեղի ունեցաւ: 13 հոգի մեռաւ վեց հոգի վիրաւորուեցաւ:

Հ. Յ. Դ.
ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Կ. Կոմիտէի նախաձեռնութեամբ, Փարիզի մէջ բացուեցաւ դասընթացք մը, դաշնակցական եւ համակիր երիտասարդութեան քաղաքական դաստիարակութեան համար։

Կ. Կոմիտէն շնորհաւորելի գործի մը կը ձեռնարկէ, այսպիսով, մարմին տալու այն որոշման զոր կայացուցած էր Հ. Յ. Դ. Ընդհ. Ժողովը, երիտասարդ սերունդի դաստիարակութեան մասին։ Այս օրինակին պիտի հետեւին բոլոր այն կեդրոնները, որոնք հոծ երիտասարդութիւն մը ունին, բան սորվելու տենչանքէն բռնուած։ Անցեալին մէջ Դաշնակցութեան զանազան մարմինները նման ձեռնարկներ ունեցած են և քանի մը վայրերու մէջ այսօր իսկ գոյութիւն ունին դասընթացքներ, որոնք մէկտեղ համախմբած են երիտասարդական միութիւններ եւ սիստեմաթիկ դասախօսութիւններով հարստացուցած են նորահաս սերունդի քաղաքական մտածումները։

Դասընթացքներու ցանց մը, մէկ գաղութէն միւս գաղութը, իրարու շղթայուած կուսակցական բարձր մարմիններու միջոցաւ, պիտի կրնայ մէկ մտայնութեան շուրջ համախմբել այն դաշնակցական եւ համակիր երիտասարդութիւնը, որ այս վերջին տասնամեակին կը պատկանի, որ դժբախտ դէպքերու բերումով տասը տարիէ ի վեր կտրուած է իր հայրենիքէն եւ չէ թրծուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան յեղափոխական մեծ շարժումներուն մէջ։ Այս երիտասարդութիւնը նախապատրաստական շրջան մըն է որ կը բոլորէ։ Նախապատրաստութեան հետ զուգընթաց, այս երիտասարդութիւնը հնարաւորութիւն ունի վերագնահատելու ըմբռնումներն ու գործնական միջոցները, ու վերագնահատական պատրաստութեամբ ամրացած իր համոզումներուն եւ յեղափոխական ուժին մէջ՝ կատարեալ գիտակցութեամբ եւ վճռական կամքով նետուելու պայքարի ասպարէզը։

Այս արդիւնքին հասնելու համար, երիտասարդութիւնը պէտք ունի սորվելու, պէտք ունի ուսումնասիրելու եւ մանաւանդ այդ բոլորի մասին մտածելու։ Կ. Կոմիտէն այս հնարաւորութիւնն է որ կ'ընձեռէ մեր եռանդուն շարքերուն, որոնք չաբեքշաբթի երեկոյ այնքան խանդավառ բացումը կատարեցին կուսակցական-դաստիարակչական դպրոցին, որ տեւական բնոյթ մը պիտի ունենայ Դաշնակցութեան բարոյական մթնոլորտին մէջ։

Քանի մը խօսք դասընթացքի գործնական օգուտներու մասին։ Մեր ցրուած բազմաթիւ կոմիտէները ստիպուած են գոհանալ պատահական դասախօսութիւններով։ Մինչդեռ ծրագրուած դասախօսութիւններ, որոնք լայնօրէն եւ սպառիչ կերպով կարենային լուսաբանել քաղաքական նիւթերը, դարձած էին անհրաժեշտ։ Սակայն Կ. Կոմիտէն եւ տեղական կոմիտէները երբեք հնարաւորութիւն չունէին առանձին առանձին գոհացում տալու բոլորին։ Դասընթացքը կուգայ ճիշդ ատենին գոհացում տալու այս պահանջին։

Այս գործնական օգուտէն զատ, կայ բարոյական օգուտը։ Դասընթացքին մասնակցող երիտասարդութիւնը կը դառնայ սերունդ մը, որ մէկ քանի տարուան ընթացքին կը զինուի բաւարար ծանօթութիւններով։ Ընկերներն աւելի կը մտերմանան իրարու. հաւաքականօրէն սորվելու վարժութեան հետ մէկտեղ կ'իւրացնեն միասին գործելու յեղափոխական նկարագիրը, ու վաղը, անոնք ձեռք ձեռքի տուած՝ զանազան շրջաններու մէջ կը ստանձնեն ղեկավարի եւ դաստիարակողի դերը։

Հաւատացեալ երիտասարդութիւնը երբ պատկառանքով հետ կը նայի կուսակցութեան 40 տարուան անցեալին, պէտք է գիտնայ այն բոլոր ճամբաները որոնցմէ անցան մեր նախորդները, պէտք է իւրացնէ այն իտէալը, որու իրականացման ի խնդիր հազարաւոր անհատներ մինչեւ իրենց կեանքին վերջը պայքար մղեցին եւ իրենց կեանքն իսկ չխնայեցին։ Ու միեւնոյն ժամանակ, այս օրուան երիտասարդութիւնը պէտք է գիտակցի որ վաղուան կարելիք ճանապարհէն անցնիլը իրեն կտակուած է մեր փառաւոր նախորդներէն։ Որպէսզի այս երիտասարդութիւնը կարենայ պատուով շարունակել կուսակցութեան ճանապարհը, պէտք է պատրաստուի կատարեալ գիտակցութեամբ եւ պատասխանատուութեամբ իր ուսը տալու Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Հայ Ժողովուրդի կառքին։

Շարունակենք մեր գործը աննկուն կամքով։ Մշուշ կայ Հայոց հորիզոնի վրայ. բայց գալիք օրեր մեզմէ աւելի կամք եւ աւելի պատրաստութիւն կը պահանջեն։

Յաջողութիւնը յարատեւութեան մէջ է։

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ՆՈՐ ՀԵՔԵԱԹ

Ցանըչորստարեկան է այրի քրոջս աղջիկը՝ Ալիսը։ Տարիք մը, որուն վրայ «նոր»ը իր ազդեցութեան տարիները օրերու կը վերածէ։

Եօթը տարիէ ի վեր փարիզ ենք։ Փարիզեան փողոցը, դպրոցն ու ցուցափեղկերը ապարդիւն չեն անցեր։ Ու հիմա, ան կ'երթայ կարուձեւի մեծ աշխատանոց մը, բոլորովին Փրանսուհիի մը պէս։

Հայերէնը, մի միայն տան մէջ կը գործածէ. Հայ ընկերուհի չունի, ու ծրար մը իսկ չի շիներ Հայերէն թերթով։

Ոչ ոք պիտի ըսէր թէ աղջնակ մըն է։ Նախ յօնքերը փայլեցնելը. ապա շրթներուն անմշմար կարմիրէն կրակի արիւնին տանիլը յօնքերուն փետտելը եւ օր մըն ալ կեղծ խալ մը վզին վրայէն աճապարանօք սրբելը՝ մեծապէս վրդովեցին զիս։ Բայց մայրը, — Հոգ չէ՛, շուտով կը զգաստանայ, պզտիկ է։ Լաւ է չբռնանալ...։

* * *

Ալիս զիս շատ կը սիրէ։ Իրեն համար ունեցած տկարութիւնս, զիս իր քմայքներուն թալիսմանն ըրած է։ Ուզածը ունենալու համար, կ'ընէ բոլոր ձեւերը աշխարհիկ կնոջ մը՝ լաց, քէն, կեղծաւորութիւն ու... նոյնիսկ պչրանք։

×

Վերջապէս պարահանդէսին օրը եկաւ։ Շաբաթէ մը ի վեր ուրիշ բանի մասին չէր խօսեր. պարահանդէսը, իրենց «տան» գործաւորուհիներու տալիք տարեկան պարահանդէսը։

Առտուընէ ոտքի վրայ է, հայելիին դիմաց կը փորձէ բոլոր շրջազգեստները, մատները թաթխուած են սեւանին վրայ փոշիի եւ գոյնի խառնուրդին, շրթներուն գոյնը քանի մը անգամ կը փոխէ, կը ժպտի, կը ծամածռի, պարի մը քայլերը կը փորձէ նազանքի ինքնավստահ ճշտութեամբ, ու ահա պատրաստ է։

Բաց-կապոյտ շրջազգեստ մը մինչեւ ծունկերուն լեցուն կլորութիւնները, ու վարսերը անալիք ձեւով կտրած, ականջներուն քով իրենց հարցական նշանին մէջ կատարեալ, անմշմար սեւութիւն մը թարթիչներուն եզերքին ու ատամները կէս ժպտի մէջ գրաւչօրէն գիշատիչ, որոնց վրայ վարդագոյն սիրը կը տրոփէ բերնի մէկն մի շրթումէն։ Աչքերը կը փայլին յաղթական։

Ալիս փղեցիկ է։ Հիանալի։ Քսան տարեկան մրցումի գացող գեղեցկուհիի թագուհիի մը պէս։

— Allons! *մօրաք, չը պատրաստուի՞ս...։*

— *Ես պատրաստ եմ։*

— *Ինչպէ՞ս թէ պատրաստ ես, ասա՞նկ...*

— *Հապա՞։*

Կը կենայ վայրկեան մը, կը նայի ամբողջ հասակին եւ յայտնապէս դժգոհ.

— *Գիտե՞ս ինչ մօրաք, այսօր ինչ որ ըսեմ, անիկա պիտի ընես։ Մաման չպիտի գայ արդէն, ֆրանսերէն չգիտեր, կ'ըլլէ* gaffe *մը կ'ընէ, դուն ալ... հա՛, դուն ալ մօրեղբայրս չպիտի ըլլաս այսօր...*

— *Հէ՞...*

— *Այսինքն օտար, օտար ծանօթ մը, օրինակ՝ անգլիացի պարոն մը։ Այո, այո, ի՛նչ լաւ գտայ անգլիացի պարոն մը, բոլորովին* galant *ֆրանսերէն չպիտի գիտնաս, ըսածները մի հասկնար, բնաւ մի խնդար, քիչ մը քիթէդ մէջէն բաներ մը կը մռլտաս, այդքան։ Պարի ատեն ալ չոր քալուածք մը, դուն գիտես արդէն, յետոյ ոտքս կոխել ու... փառա՛տ՛ն, ըսել հա՛, հա՛ ինչ լաւ կ'ըլլայ։*

Բայց յանկարծ կեցաւ.

— *Ախ, չէ՛, չըլլար, աչքերդ շատ թուխ են, մազերդ ալ, չեղաւ չեղաւ...։*

— *Գտայ, մօրեղբայրը,* tiens, *սքանչելի արժանթինցի կ'ըլլաս,* allons. *շուտ, շուտ հիանալի է ասիկա, կեցցէ՛ Հայաստան. քիչ մը կոկորդէդ կը խօսիս, շատ կը ժպտիս, եւ անունդ ալ* Amor; *կը դնենք՝ գիտե՞ս, անոնց երգերուն մէջ* amor *բառը շատ կայ, ա՜խ ինչ* succès *ի՛նչ* succès. *երկուշաբթի օր փառաւոր* entrée *մը պիտի ունենամ. բոլորը պիտի հարցնեն, ոչ մէկուն պիտի պատասխանեմ, եւ յետոյ... գիտե՞ս ինչ, թերեւս մեծաւորուհին մետաքսեղէնի կողմը անցնէ զիս, ալ այն ատեն ...վարիններուն երեսն անգամ չեմ նայիր։ Հիմա շուտ, գլխարկդ փոխէ, եւ սա պեխերդ ածիլէ...*

— *Ի՞նչ... վերջապէս ապշութիւնս կը բարբառի։*

— *Պեխերդ... ի՛նչ ալ տգեղ են։*

— *Ատիկա չըլլա՛ր։*

— *Ինչո՞ւ։*

— *Այնպէ՛ս։*

— Si, si, *կ'ըլլա՛յ, կ'ըլլա՛յ...*

Ժպիտը որ կը գծուէր, ցնցուեցաւ՝ լրջութեանս պղտութենէն։

— *Կը նշանակէ, այդքան շատ կը սիրես զիս. խոզի փուշ պեխերդ անգամ չես ըլլար...*

— *Ո՛չ*

— *Սո՛ւտ ես...*

— *Ո՛չ, եւ ոչ. այսպէս, եթէ կ'ուզես։*

Զարմացած նայեցաւ։ Չէր սխալեր, մօրաքը փոխուած էր։ Կարմրեցաւ, դեղնեցաւ, ապա չարացաւ։

— *Ես ալ չեմ երթար, բնաւ չեմ երթար. առանց շիք քավալիէի,* à la gare! *ի՞նչ պիտի ըսեն։*

— *Չեմ ուզեր գիտնալ։*

Սկսաւ լալ. ու արցունքներու մէջ, կտրուկ ու կատաղի պոռթկումով մը.

— *Դուն կեցի՛ր. հարկաւ զիս սինէմա տանելու համար անգամ մըն ալ կը կանչե՛ս... Ի՞նչ, կը կարծես որ չե՛մ հասկնար թեւը մտած ատենս, մայթին վրայ հպարտ հպարտ չորս կողմ նայելէ, դուն կը տեսնե՛ս...*

Դէմքիս արտայայտութի՞ւնը կ'ուզէք գիտնալ. լաւ։ Ամէնդ ալ հաւանաբար տեսած ըլլալու էք սենեակին մէջ՝ երկու մատով մորթէն բռնուած ու փողոց նետուած կատուի մը կլափը որ գետին հասնելուն ինքզինք կը գտնէ խոշոր շան մը դէմ դիմաց։

ԱՐՍԷՆ

ԾԱՂԿԱՔԱՂ
ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷՆ

Քանի մը նմոյշ եւս քաղենք երգիծական բաժինէն։ Երբեմն խիստ յաջող են, սակայն յաճախ ճաշակի մաքրութիւն ցոյց չեն տար։ Ջանացինք այսուհանդերձ այնպիսի օրինակներ առնել որոնք գաղափար մը կարենան տալ իրենցմէ աւելի ազատ կամ անճաշակ գրութիւններու մասին։

ԺԸ.

Հաստատ պատճառաբանութիւններով ամչցուցի իմ անպատկառ ստամոքսս, եւ ժուժկալութեամբ պատժեցի անկարգապահ աղիքներս։ Ինչպէս, իբաւ որ, իմացականութեամբ՝ տեղաւորուած ա՛յնքան բարձր, չպիտի կրնայի յաղթել իմ փորիս՝ տեղաւորուած ա՛յնքան ցած։ *Պալատաս*

ԺԹ.

Իրիկնադէմին, երբ կը ծնկենք, մարդու նման ենք, բայց՝ առաւօտուն՝ մենք կը զարթնունք իրարու կենդանիներու նման։ *Օտոմետոն*

Ի.

Աճաւասիկ գետինն ինկած յաղթուած գինովութենէն։ Ո՞վ զիս պիտի վերցնէ։... Ա՜հ, խիստ անիրաւ աստուած մը գտայ ես իր մէջ։ Ինչպէս, ես քեզ կը կրեմ կուրծքիս տակ. ո՛վ Բագոս, եւ դուն, ընդհակառակն, կը ձգես որ իյնամ։ *Արգանդարիոս*

Յայտնի չէ թէ ո՞րտեղացի է, եւ ո՞ր շրջանէն։ Վայելուչ եւ նուրբ կտորներ թողած է, ընդհանրապէս սիրահարական։ Երբեմն միայն բառախաղներ ըրած։

ԻԱ.

Հերմոկրատը իր քիթին մէկ մասն է։ ըսելով որ քիթը Հերմոկրատին մէկ մասն է, մենք առած կ'ըլլանք ամբողջը մէկ մասին համար։ *Թէոտոր*

Յուստինիանոսի ատեն կ'ապրէր եւ ծանօթ էր իբրեւ նշանաւոր անձնաւորութիւն։

ԻԲ.

Կոտոշաւոր
Քերականագէտի մը վրայով

Դուրսը տունն կը բացատրես դժբախտութիւնները Պարիսի եւ Մենելասի, մինչդեռ ներսի կողմը Պարիսներ կը դարպասեն քու Հելէնդ։

ԻԳ.

Սակլէպիադ ագահը մուկ մը տեսաւ իր տան մէջ։ «Սիրելի՛ս կ'ըսէ, ի՞նչ կ'ընես տանս մէջ։

— Բարեկա՛մ, պատասխանեց մուկը, մի՛ վախնար, մենք ուտելիք չենք փնտռեր տանդ մէջ, այլ ծակ մը *Լուկիլլոս*

Լատին ծագումով յոյն քերթող մը կը կարծուի։ Պէտք է ապրած ըլլայ 80 տարեկան, Ներոնի ժամանակին, ուսկից դրամ ստացած է. իր քերթուածները գրեթէ երգիծական են եւ հեգնող, կենդանի դարձուածքով եւ լաւ ոճով մը։ Կը կարծուի որ քերականագէտ մըն էր, եւ լաւ կը ճանչնար այդ արհեստին դժուարութիւնները եւ ծաղրելի կողմերը։

ԻԴ.

Բերանդ եւ ետեւդ, Թէոտո՛ր, մէկ կերպ կը հոտին, այնպէս որ բնագէտ պէտք է ըլլալ տարբերութիւն գտնելու համար։ Պէտք էր որ գրած ըլլայիր. «հոս բերանս է, եւ հոս ետեւս է»։ Բայց, այժմ, երբ կը խօսիս, չեմ կրնար ճանչնալ թէ՛ դուն բերա՞նդ կը բանաս թէ կը փքարծակես։ Իժն ալ, Թէոտո՛ր, կը շնչէ թէ՛ վերէն եւ թէ՛ վարէն։ *Նիկարք*

Յայտնի չէ թէ Նիկարքի վերագրուած այս կարգի կտորները իրը եղած ըլլան։ Քիչ հետքեր կան իր ապրած ժամանակի մասին։ Կը կարծուի որ մեր շրջանի առաջին դարուն կ'ապրէր։ Ունի խիստ գեղեցիկ եւ լաւ ներշնչուած բազմաթիւ սիրուն կտորներ։

ԻԵ.

Ֆիլինիս ամուսնացաւ տարեց կնկան մը հետ, երբ երիտասարդ էր։ Երբ ծերացաւ, կարգուեցաւ տասներկու տարեկան աղջկան մը հետ։ Միութիւնները զոր կնքեց, երբեք յարմար չէին։ Այնպէս որ մնաց առանց զաւկի, ատենօք մշակելով ամուլ հող մը, եւ հիմա որ որ կոյս եւ բերրի հող մը ունի, չի կրնար իսկ մշակել։

ԻԶ.

Կեռ-քիթ Սոսիպատրիոն ծուկ չի գներ։ Տոմս իրեն կը հայթայթէ առատ քանակով՝ ծրի։ Ան չի գործածեր ո՛չ ծող, ո՛չ թել։ Քիթին ծայրը կ'անցընէ կարթ մը, եւ կը ժողվէ ինչ որ կը լողան։

ԻԷ.

Ջոնոգինէսի տունը բոցերու մէջ էր, եւ ինք, պատուհանէն վար իջնելու համար, աճագին ծիգեր կը թափէր, իրար կապած ըլլալով երկու ծողեր, տռանց սակայն հասնելու գետինը։ Վերջապէս նշմարեց Անդիմաքի քիթը, զայն գործածեց սանդուղի տեղ եւ ազատեցաւ։ *Լեւոնիդաս*

Այս գրութիւնները պէտք է պատկանին Աղեքսանդրացի Լեւոնիդասին, որովհետեւ Տարէնտացի Լեւոնիդասը գրած է խիստ գեղեցիկ քերթուածներ՝ ժողված Մէլէագրէն։ Ծնած է Նեղոսի ափերուն վրայ, եւ կ'ապրէր Քրիստոսի առաջին դարուն։

Մեր պրպտումներու ընթացքին հանդիպեցանք երեք կտորներու, գրուած Կեսարացի հայբնակիչներուս վրայով, շահեկան էր գիտնալ թէ ուրիշներ ի՞նչ կը խորհէին վաղեմի այդ բնակիչներու մասին, եւ այդ պատճառով թարգմանեցինք Լուկուլլոսի կծու գրութիւնները.

ԻԸ.

Օր մը, իժ մը խածաւ կապադովկիացի մը։ Ինքն (իժը) ալ սատկեցաւ, ճաշակելով թունաւորեալ արիւն մը։

ԻԹ.

Կապադովկիացիները միշտ գէշ են։ Իսկ երբ զէնք կ'առնեն աւելի գէշ են։ Առեւտուրը, շահը զանոնք խիստ գէշ կը դարձնեն։ Եթէ երիու կամ երեք անգամ անոնք կը հասնին պատուինեբուն անթիհիւպատոսի կառքին, ո՛հ, այն ատեն ամէնէն գէշը կը դառնան։ Կեսա՛ր, քեզ կ'աղաչեմ, մի՛ նորոգեր փորձը չորրորդ անգամ, այն վախով որ աշխարհը չընկղմի կապադովկիականութեան մէջ։

Լ.

Աւելի շուտ կարելի է գտնել սպիտակ ագռաւներ, թեւաւոր կրիաներ, քան թէ կապադովկիացի լաւ ատենաբան մը։ *Լուկիլլոս*

Հայաստանի վրայ եւս կարգ մը ակնարկութիւններ կան։ Անոնք բազմաթիւ չեն։ Կարելի չէ հարեւանցի ակնարկով հասկնալ եւ գիտնալ թէ՝ Փոքր-Ասիոյ զանազան քաղաքներէն, ինչպէս Ամասիայէն եւ Պոնտոսի շրջանէն մեկնած երգիչներու մէջ հայկական ծագումով անձեր կայի՞ն։ Բազմաթիւ են Կիլիկեան ծագում ունեցողները։ Կուտանք որպէս վաւերաթուղթ՝ առանց ստուգելու ըսուածներուն ճշգութիւնը՝ Հայաստանի վրայ եղած գրութիւնները։

Նախ կը հանդիպինք «Հայաստան» բառին Արաբիոս Սքոլաստիկոսի Կ. Պոլսոյ կուսակալ Լոնգինի արձանին համար եղած գրութեան մէջ, Նեղոսի, Պարսկաստանի, Իբերիոյ, Սոլիմներու, Արեւմուտքի, (Հայաստանի), Հնդիկներու, Կոլքերու շարքին յիշատակուած Հայաստան եւս, որպէս գրաւուած երկիր։

ԼԱ.

Հայերու եւ Իբերներու վրայ՝
երբոր հպատակեցան
Հռոմայեցիներու

Հայաստանի ցեղախումբերը եւ իբերներու քաջ ազգը, քրիստոնէական հաւատքի եռանդով վառուած, կամաւորաբար հպատակեցան լուծին, իրենք զիրենք դասելով իբրեւ ծառաները եւ հպատակները անյաղթելի կայսրերու. *Անանուն*

Ներոնի դիմանկարին վրայ

Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մէջ են աշխարհի ծայրերը։ Ներոնի յաղթանակները այդ կրկնակ ծայրերը հասան։ Արեւը՝ իր ծագումին՝ տեսաւ Հայաստանը զսպուած իր բազուկով, մայրամուտին՝ տեսաւ Գերմանիա[ն] բակալուած։ Թող ընդ միջ... չակուին, այս երկու յաղթ... ները՝ տարուած Արաքսի ... ռենոսի ափերուն վրայ, ... ջուրերը կը խմեն միայն ... տակ ժողովուրդներ։

Նոյն տարւոյն ընթացք...
երեք անգամ ծննդաբ...
ոչխարի մը վրայով

Այս ոչխարին ցեղը ... բան է, այն երկրէն ուր ... ըը՝ բուրդէ գլխանոցներ ... խմեն Արաքսի ջուրը։ Իր ... թաւ չէ ու մեղմիկ, ինչպէս ... փուկ ոչխարներու մօտ։ Ա... է, կոշտ եւ ցցուն, ինչպէս ... րի այծեամը։ Սակայն իր ... երեք անգամ կը յղանայ ... տարի, եւ իր ստինքներ... ուռած են կաթով։ Իր մայ... նմանի փոքրիկ հորթերու ... չումին։ Այսպէս ամէն երկ... մասնաւոր հարստութիւն ... ունի, իր տեղական արտ... թիւնները։ *Կրինագո...*

Կրինագորաս ժամանա... է Ստրաբոնի։ Մեկնած ... սէն Հռոմ, ուր կայսերակա... տանիքին ծոցը անցուցած ... է ըլլայ իր կեանքը։ Գրա... բազմաթիւ կտորներ, շնոր... դարձուածներով եւ մեծ ... քով։

ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ...

ԱՇՆԱՆ ԻՐԻԿՈՒ...

Ծովին վրայ կ'իջնէ ...
հեշտան...
Յորդ ու խաղաղ թախիծ...
իրիկ...
Ու մթնշաղ կապոյտէն վա...
կախու...
Աշնան քաղցր լոյսերն հե...
ու տժգ...
Աշնան աղուոր լոյսերը լու...
նուաղ...
Ու կ'երկարին հոգիիս մէջ ...
աշխ...
Կը ծափծափեն տարտամ ...
ներն ոսկե...
Սաւերաժամ ցուրտ ան...
որմերո...
Իրիկուններն տնակիս ...
սարսռա...
Երբ կ'իջնէ շողն արեւի...
ու յոգն...
Կ'արտասուեն լուռ, ծառ...
ծեքծեք...
Ծեր ու յոգնած՝ հոգիս ...
կ'արտաս...
Երգ ու ծնծղայ, անուրջ ...
հեռ...
Աշնան քաղցր լոյսերն հ...
մեղմ...

Գ. ՄԻՆԱ...

ՎԱՂԸ ՉԷ ՄԻՍ ՕՐ...

Երկու հազար տարին եկ... Համաշխարհիկ պատերազմ... կար ատենէ ի վեր մոռցուա... Դպրոցական պատմութեան ... կարգը միայն անցած է.— ... Ե՞րբ խաղ մը սկսաւ ու ... վերջացաւ.— Բայց տղաք... չեն սորվիր զայն.— Կը ... զայն անշահեկան։

* *

Աշխարհի վրայ խ... ղութիւն կը տիրէ.— Մ... կ'ապրին համերաշխ.— Բայ... տեննուան պէս աշխատու... շատ աւելի է քան դրա... Քիչ ունեցողը՝ ըստ առա... պաշտօնեայ է աւելի ունեց... մօտ.— Մէկ խօսքով՝ կե... նոյն կեանքն է ամենօրեա...

* *

Միշտ կա՛ն մարդիկ ... կամ շատ.— Որ միշտ զի... կը խաղան.— Համազգ... ու հրացանով.— Միշտ կը ... հին կազ ու կոիւ.— Ու կ... զեն հերոսութիւն։

* *

Բայց անկարեւոր դասա... մըն են.— Չեն առնուիր ... լուրջ.— Սպասուհի Իժ... խոհարարուհի Մարի.— ... կը սիրեն համազգեստը ... նորոյթէ ինկած է այլ.եւս...

* *

Նաբթէ շաբաթ դաշ... լեն.— Որ հերկուած է զ... ցիէն.— Հոն փոշիի կը վեր... իրենց բոլոր դրամը.— ... վառօդ գնած են.— Հերոս... է որ շատ փոշի կը հանէ... Բայց աննշան այդ վառօդ... Ոչխարներ իսկ չեն վրդովէ...

Արդեօք ա՞յս է երկրի ... ճակը.— Երկու հազար թուա... նին...։

Թրգմ. Գերմ.է ՉԷՄ ԳԻՏ...

...ՌԹԿՈ՞ՒՄ ԹԷ ԶԱՌԱՆՑԱՆՔ

...մայքըլ Արլէն (Տիգրան Գուշ...եան) որ մեծ ճամբաւ կը ...ելէ անգլիական գրականու...ան մէջ, վերջերս ամերիկեան ...sh's Magazine ամսագրին մէջ ...ատարակուած նորավէպի մը ...րգին, հետեւեալ այլանդակ ...յագանչութիւնները կ'արծա...։ ...իր ժողովուրդի հասցէին: ...ագիրը աչքի առջեւ չունե...ով, կը հրատարակենք բարե...մի մը թարգմանութեամբ).—

Անկարող ազգի մը զաւակը, ...արուած ժողովուրդի մը ամպոտ ...նկոյին ծնած, դարերով ստորին ...խուսաներու եւ անպատիւ մար...րութիւններու ժառանգորդը, ...չ բանի կրնայի հասնիլ, եթէ ոչ ...աշոգ եւ անօգնական միայնու...թանը ծառայի մը որուն պէտք ...նին։

Ի՞նչ արուեստ կրնար գալ ...յաստանէն։

Ի՞նչ մեծութիւն, նոյնիսկ ...չ արժանիք։

Ո՜հ, Հայաստան, ո՜հ անհա...յ պերճաղիճ (courtisan) որ ...քզինքդ կը ստորնացնես մերթ ...յս մերթ այն յաղթանակին ...չեւ, ինչո՞ւ չմեռար արժանի...վ, ինչո՞ւ չմեռար Նինուէի, ...րկամեշի, Բաբելոնի հետ։

Ցետոյ ճինկիզ խան մոռա...ւթեան մատնեց քեզ, այդ ալ ...եցիր։ Եթէ մեռած ըլլայիր, գո՞... հնութիւններու պատմագիր...րը կը շահագրգռէիր. պատմա...ները պիտի ըսէին՝«Ժողովուրդը ...յաստանիզոր հիմա «Արմէնիա» ... կոչենք, երբեմն պատերազմիկ ...գ մըն էր։ Հա՞րկ է սակայն ...ւելցնել, որ անոր այսօրուան ...որկացած եւ այլասերած յա...որդները, որեւէ նշան չեն տար ի...ենց ցեղին սկզբնական մեծու...թենէն»։ Այո՛, եթէ մեռած ըլ...այիր, դիակդ բաւական շահագր...գռական պիտի ըլլար։ Բայց կեն...անի՝ դուն տաղտուկ մըն ես ա...րէնուն եւ բեռ մը զաւակներուդ ...համար։

Հրեաները իրենց հանճարին ...նորհիւ, ծառայելով արեւմտեան ...ժողովուրդներուն, աշխարհը ժա...ռանգեցին։

Դուն, անկարող ո՛րեւէ բանի ...էջ յաջողելու, ոչ նոյնիսկ իրա...ւ հանդէպ ներդաշնակութեան, ... իսկ միութեան, ոչ իսկ նա...անձէ ազատութեան, ոչ իսկ մո...ացութեան՝ սողացիր, չափազանց ...աղտկալի մարտիրոսութեան մը ...էջ, պատմութեան կրունկներուն ...տեւէն կորելով ճամբադ դէպի ...սանորրորդ դարը։

Խե՜ղճ արարած, դուն չես ...գեր մեռնիլ, այդպէ՞ս է։ Աստ...ուած քեզի կեանք տուաւ, եւ դուն դեռ կը պաշտես քու հաւատքդ առ Աստուած, ինչպէս որ պաշտեցիր զայն պայազիտի եւ Լէնկթիմուրի դէմ։

Բայց ան քեզ չի սիրեր, ընդհակառակն։ Աստուած զօրաւոր հաւատացող մըն է քսաներորդ դարու քաղաքական օրէնքներուն եւ քսաներորդ դարու քաղաքական օրէնքները՝ կ'ուզեն որ դժոխային բաժին դառնան։

Կարդա՛, հին կտակարանը, բարեկամս, եւ տես թէ կը հաւնի՞ս։ Դուն հոն պիտի տեսնես որ Աստուած աւելի պիզմարքին կը նմանի, քան Տոքթ. Նանսէնի։ Դուն՝ Թուրքերուն դէմ, դաշնակիցներուն հե՞տ կը պատերազմիս, զաւակներդ կը մեռնի՞ս ազատութեան համար, եւ արիւնդ պատերազմին մէջ կը հո՞սի։

Հանդարտէ՛, ոչ մէկուն հոգն է թէ որու համար կը կռուիս, քու վաստկելիք միակ ազատութիւնդ պիտի ըլլայ, ինքզինքդ մէկուն սեմէն միւսինը քաշկռտել։

Դուն կը յուսաս որ, անոնք քու տառապա՞նքներդ մեղքնան։

Դուն, ճամբուն եզերքը ինկած քրիստոնեայ մը, որովայնդ դուրս թափած, օգնութի՞ւն կը սպասես։

Գոհացիր բարեկամս, ազատական քաղաքագէտներու եւ ամերիկեան միսիոնարներու հոյակապ, բայց անարիւն համակրութեամբը։

Դաշնակիցներուն համա՞ր կը կռուիս, այո՞։

Ազատութեա՞ն համար, շատ լաւ, փոխարէն պիտի ստանաս միջակ դասակարգի Անգլիացիներու նետած հին տափատները։

Չե՞ս կրնար տեսնել, ինչո՞ւ։

Արեւմուտքի ժողովուրդները այլ եւս չեն կրնար հաճոյք զգալ քեզի մեղքնալով։

Անոնք ձանձրացած են քրիստոնէութենէն, քու ջարդերէդ, քու բողոքներէդ, քու գոյութենէդ։

Եւ քու զաւակներդ միայն թափթփուք եւ փողոցի մնտրտուք են աշխարհիս երեսին վրայ։

ԿՏՐՈՒԱԾ ԾԱՂԻԿՆԵՐԸ ԹԱՐՄ ՊԱՐՄ ՊԱՀԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ.— Նախ մաքուր ջուր սրսկեցէք եւ յետոյ թաղարին կամ ամանին մէջ օճառի ջուր դրէք։ Ամէն աւալօտ, երկու երեք վայրկեան, փունջին ցօղունները դրէք մաքուր ջուրի մէջ, եւ վրան ալ սրսկեցէք, եւ յետոյ նորէն դրէք օճառոտ ջուրի մէջ։ Ձմեռը ծաղիկները սուղ են, այս պարզ դարմանումը կրնայ օգտակար ըլլալ։ Առնուազն երեք-չորս շաբաթ կրնաք թարմ ծաղիկներ ունենալ։

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ՊՈՒՔՐԷՇԻ ՄԷՋ

Ցառաջիկայ գարնան ընթացքին, Պուքրէշի մէջ պիտի բացուի Հայ Արուեստի ցուցահանդէս մը՝ Հարաւ. Արեւելեան Եւրոպայի կաճառին հովանաւորութեամբ, եւ նախագահութեան տակ Ռումէն համալսարանի վերատեսուչ փրոֆ. Նիքոլա Եօրկայի։

Ցուցահանդէսը պիտի սարքուի պաշտօնական-Սալօնի սրահներուն մէջ եւ անոր յաջողութեանը համար իրենց աջակցութիւնը խոստացած են զանազան ձիւղերու մասնագէտներ, ինչպէս պալ՝ փոխ նախագահ Ռումէն Ակադեմիայի, Փրոֆ. Տուրա՝ակադեմական, Արէրիատի՝ տնօրէն թանգարանի, Րէսու՝ տնօրէն գեղարուեստից վարժարանի։

Ցուցահանդէսը, որ պիտի տեւէ մէկ ամիս, պիտի ունենայ հետեւեալ բաժինները.—

I. Նկարչութիւն, 2. մանրանկարչութիւն, 3. ճարտարապետութիւն, 4. փորագրութիւն, 5. ձեռագործ. 6. տպագրութիւն, 7. կազմ, 8. գորգ, 9. տարազներ, 10. եկեղեցական անօթներ։

Ցուցահանդէսին պէտի մասնակցի Փարիզի հայ արուեստագէտներու «Անի» խմբակցութիւնը, կազմելով այս կերպով, նկարչական բաժնի կորիզը։

Կազմակերպիչ Մարմինը դիմելով բոլոր հայ նկարիչներուն, եւ առհասարակ հայ արուեստի բոլոր բարեկամներուն՝ կը խնդրէ չզլանալ իրենց աջակցութիւնը, յաջողութեանը համար այս ցուցահանդէսին որ լաւագոյն առիթ մըն է անգամ մը եւս պանծացնելու հայ արուեստին արժէքը։

Սիրով եւ շնորհակալութեամբ պիտի ընդունուին ցուցադրութեան համար ղրկուած նկար, ձեռագիր, փորագրութիւն, ձեռագործ, կողք, տարազ եւ առհասարակ ամէն նիւթ որ կը յատկանշէ հայ արուեստը կամ երկն է հայ արուեստագէտի մը, եւ որուն անկորուստ եւ անվթար վերադարձման համար ամէն ապահովութիւն պիտի տրուի կազմակերպողներուն կողմէ։

Կազմակերպիչ յանձնախումբը կը ծանուցանէ այս առթիւ շահագրգռուողներուն թէ ի հարկին ծախու պիտի հանուին ցուցադրելի իրերը՝ եթէ անոնց տէրերը փափաքին։

Այս կէտերը ծանուցանելով արտասահմանի Հայութեան, կազմակերպիչ Յանձնախումբը կը յուսայ թէ պիտի գտնէ սիրալիր վերաբերում եւ աջակցութիւն արուեստի բոլոր բարեկամներուն կողմէ։

Իրերու փոխադրութեան համար պատշաճ կարգադրութիւնները պիտի ըլլան՝ երբ Յանձնախումբը ցուցադրելու տրամադիր անհատներէ տեղեկութիւն ստանայ։

Թղթակցութիւնները ուղղել հետեւեալ հասցէին՝

Comitetul de organizare expozitiei de arta armeana. B. P. 555 Bucarest (Roumanie).

ՆԻՔՈԼԱ ԵՕՐԿԱ

Les Nouvelles Littérairesի 25 յունուարի թիւին մէջ, Սորպոնի ուսուցիչներէն Անրի Հօզէռ յօդուած մը կը նուիրէ յայտնի ռումանացի հայագէտ գիտնականին՝ փրոֆ. Նիքոլա Եօրկայի եւ անոր զօրեղ անհատականութիւնը գծելէ յետոյ, կ'ըսէ.

— Թիձայի տափաստաններէն մինչեւ Ցնիեստրի եզերքները, կարպադներէն մինչեւ Տոպրուճայի դաշտերը Նիքոլա Եօրկա նպաստեց Ռումանացիներու ազգային գիտակցութեան զարթնումին։

«Երկրի մը մէջ ուր անհատականութիւնները դեռ այնքան բազմաթիւ չեն, նման ուժեղ անձնաւորութիւն մը չէր կրնար խուսափիլ քաղաքականութենէ։ Անոր համար քաղաքականութիւնը միջոցն էր ապագային վրայ գօլացնելու պատմական անցեալը։ Ան՝ քաղաքականութեան մէջ մտաւ Համաձայնականները պաշտպանելու համար։ Ամէն ինչ զայն կը մղէր. իր իտալական եւ ֆրանսական համակրութիւնները, արդարութեամբ տոգորուն իր սիրտը եւ այն զգացումը թէ ժողովուրդներու իրաւունքին ծառայել, կը նշանակէր պատրաստել Մեծ-Ռումանիոյ մը բարձրացումը։ Դժուար գործ պետութեան մը մէջ, ուր թագաւորը Հօէնցոլլէրն մըն էր։ Այս եզերական ժամերուն մէջ, Եօրկա եղաւ ռումանական կարծիքի առաջնորդներէն մէկը։ Մեծ որոշումէն յետոյ, եղաւ նախարար, եղաւ նոյնպէս, Ազգային խորհուրդի նախագահ, կարճ ժողովուրդի պետ մը։

«Հակառակ այս լաւագոյն ժողովրդականութեան, քաղաքականութիւնը սակայն, պիտի դաւաճանէր իրեն։ Շատ անկախ միտքի տէր ըլլալով՝ չէր կրնար կուսակցութեան մը մէջ մտնել։ Անճկուն ողնայար, չէր կրնար քծնիլ ու կ'երազէր լայնօրէն վեհանձն քաղաքականութիւն մը, որ կարենար ի մի ձուլել հին եւ նոր Ռումանացիները եւ աստիճանական ու համոզկեր բուրացումով մը, սիրտը շահէր ցեղային եւ կրօնական փոքրամասնութիւններուն։ Այս ազգայինին մէջ, ո՛չ մէկ ազգայնականութիւն. բայց այդքան խղճմտանքի տէր մէկը չի կրնար քաղաքագէտ դառնալ։ Բոլորէն, յարգուած Լամարթինի նըման ձեռքերը կը նստի։ Ամէն անգամ որ Պուքրէշի մէջ տագնապ մը ծագի, կը խօսին անոր իշխանութեան վերադարձին վրայ։ Ցետոյ սակայն գործը կը կարգադրեն առանց անոր»։

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐ՝ ՀԱՅ ԱՂՋԿԱՆ ՄԸ ՍԵՒ ԱՉՔԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ամերիկեան թերթերը, որոնք մոլութիւնն ունին շռնդալից լուրեր տալու, սիւնակներ կը նուիրեն հետեւեալ պատմութեան.—

Համալսարանաւարտ 22 տարեկան ամերիկացի մը, Եընկպլատ, անցեալ տարի փետրուարին Շիքակոյի մէջ, պարահանդէսի մը ընթացքին, կը տեսնէ Օր. Ֆլորէնս ճէքը (Եագուպեան) եւ կը հմայուի անոր թուխ ու արձանային գեղեցկութենէն։ Երիտասարդը կը հետաքրքրուի եւ կ'իմանայ թէ Հայուհին կարող դաշնակահար մըն է, ընթացաւարտ երաժշտանոցէ։ Երեք շաբաթէն ամուսնութիւն կ'առաջարկէ։ Աղջիկը առարկութիւններ կ'ընէ, բայց մարտ 2ին անոր հետ կը փախչի ուրիշ քաղաք մը եւ կ'ամուսնանայ։ Ցետոյ աղջկան ծնողքին կը հեռագրեն ամուսնութիւնը եւ գորիտոն կ'երթան մեղրալուսինը անցնելու։

Ցաջորդ օրը, սակայն գործեն քաշուած բժիշկ մը, Տոքթ. Վահան Ց. Մակարեան, Շիքակօէն գորիտոն կ'երթայ եւ Ֆլորէնսի կը յայտնէ թէ հայրը մահամերձ է։ Աղջիկը կ'երթայ Շիքակօ, բայց զարմանքով կը տեսնէ որ հայրը ողջ առողջ է։ Միեւնոյն ատեն ամերիկացի ամուսինը Շիքակօ կ'երթայ, կինը առնելու։ Եւ այս առթիւ կ'իմանայ որ տոքթ. Մակարեան հինէն ի վեր մեծարող մըն է իր կնոջ... Այսպէս, Մակարեան խոստացած է աղջկան ծախքերը հոգալ, որպէսզի Եւրոպայի մէջ ուսանի։ Ցետոյ թանկարժէք նուէրներ տուած է։ Աղջկան ծնողներն ալ համոզեր են զինքը որ ընդունի նուէրները։

Ամերիկացին հագիւ գորիտոն գացած իր կնոջ հետ, հայ բժիշկը կրկին հոն կ'երթայ եւ կը համոզէ կինը որ Շիքակօ դառնայ։ Ծնողներն ալ կը պնդեն, եւ վերջապէս Ֆլորէնս յունիս 17ին կը լքէ իր ամուսինը։

Ամերիկացի Եընկ Պլատ շատ կ'աշխատի կինը բերել տալ, բայց չի յաջողիր։ Ամէնէն վերջը դատարան կը դիմէ, 100,000 տոլարի հատուցում պահանջելով բժիշկ Մակարեանէն եւ ծնողքէն։

ՅՈՅՅԵՐ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Համաձայն իր ծրագրին, վարչապետ Էմիլ Էտտէ սկսած է գործադրել կրթական պաշտօնեաներու պաշտօնանկութեան։ Լիբանանի մէջ մինչեւ հիմա փակուած են 111 դպրոցներ եւ 205 ուսուցիչ եւ ուսուցչուհիներ բացը մնացած են։ Արդէն փակուած են այդ բոլոր դպրոցները։

Ծովածաւալ բազմութիւն մը հաւաքուած վարչապետի բնակարանին առջեւ բողոքեց կրթական տնօրէնութեան եւ հաստատութեանց հանդէպ ձեռք առնուած միջոցներուն դէմ՝ պահանջելով կառավարութեան հրաժարումը։

Անմիջապէս ոստիկաններ հասան եւ ցրուեցին ցուցարարները, որոնք գլխաւորաբար կը բաղկանային իսլամ տեղացիներէ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Մ.

Հ. Մ. Մ.ի խումբը այսօր կիրակի առաւօտ ժամը ճիշդ 6.55ի շոգեկառքով կը մեկնի Raims քաղաքը մրցելու համար Սփորթինկ Քլիւպ տը Ռէմսուայի դէմ։ Հ. Մ. Մ.՝ 6րդ անգամն է որ այս քաղաքը կ'այցելէ, եւ առիթ ապացոյց մըն է որ հայերը գնահատուած են տեղացիներէն։ Ժամադրութիւն՝ կիրակի առաւօտ ժամը 6.30ին Sortie Métro Gare de l'Est.

Վ. Հ.

SALLE GAVEAU եշ. 6 փետր. նուագահ. յայտնի դաշնակահար

ԺՈՐԺ ՊԷՐԹՐԱՄԻ

պիտի նուագէ ՇՈՓԷՆԻ գործերը Տօմսերը կավօի եւ Տիւրանի (վալմալէթ) մօտ:

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 3 —

ԲԺԻՇԿԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

— Թողուցէք որ անցնիմ, կը ...կռուար վերջին աստիճաններուն ...րայէն, արմունկի հարուածներով ...ճամբայ մը բանալու վրայ եղող ...ծեկակ, ոսկրուտ կին մը, սեւազգեստ, դէմքը տժգոյն, աւրուած, ...մազերը չոր եւ տակաւին սեւ՝ հակառակ իր տարիքին եւ աչքերուն ...տառապանքին, զոր կրած ըլլալ կը ...թուէր։ Ան կը հրմշտկէր աջին ու ...ձախին, կոյրի մը նման. իր ակնար...կը արդարեւ կիսովին մարած էր ...ուռած եւ կիսախուփ կոպերուն ...մէջ։ Իր ետեւէն եկող բարեձեւ ...երիտասարդի մը օգնութեամբ ...մինչեւ սանդուխին գլուխը, մինչեւ դրան առջեւ հասնելէ վերջ, ...ն սեմին վրայ ոստիկաններու ...ղմէ բռնուեցաւ։

— Կարելի չէ անցնիլ։

— Ես մայրն եմ, վրայ բերաւ ուժգնութեամբ եւ անտարկելի շարժումով մը. մէկդի հրեց ոստիկանները եւ մտաւ յարկաբաժնէն ներս։

Բարեձեւ երիտասարդն ալ սողոսկեցաւ իր ետեւէն, իբրեւ թէ ինքն ալ ընտանիքէն ըլլար։

Նոր հասնող կինը ուղղուեցաւ գրեթէ մութ սենեակ մը, որ իր առաստաղին լոկ վանդակածածկ օդամուտ մը ունէր։ Ան բան մը չէր տեսներ. կանչեց.

— Ատրիէն։

Ատրիէն, նստած երկու վարձակալներուն մէջտեղ, որոնք անճարակ կերպով կը ջանային զայն մխիթարել, ոտքի ցատկեց կանչելով.

— Մայրիկ։

— Եկուր, եկուր աղջիկս, իմ խեղճ աղջիկս։ Հեռանանք ասկէ անմիջապէս։

Ծերուկ կնոջ ձայնը կը թրթռար վիշտէն եւ ցասումէն։

— Ձիս մի համբուրեր։ Դուն պէտք չէ որ հոս րոպէ մ'աւելի մնաս։

— Օհ, մայրիկ, մայրիկ, կը հեծեծէր Ատրիէն, իր թեւերը ձգած մօր վզին։

Այս վերջինը ինքզինքը թօթափելով մրմնջեց։

— Աղջիկս, ալ աւելի դժբախտ քան մայրդ։

Ցետոյ, զսպելով իր յուզմունքը բարկութեամբ վրայ բերաւ.

— Գլխարկ մը, անմիջապէս, ուսնոց մը. իմինս առ. եւ հեռանանք անմիջապէս տղոցը հետ. ո՞ւր են անոնք. հոս մնալով ոտքերս կ'այրին. անիծէ այս տունը, ինչպէս որ ես ալ կ'անիծեմ։

— Մայրիկ ի՞նչ կ'ըսես, մայրիկ, հարցուց Ատրիէն, վիշտէն զգեստնուած։

— Ա՜հ չգիտե՞ս դուն. տակաւին դուն ոչի՞նչ գիտես. քեզ բան մը չըսի՞ն. դուն բանէ մը կասկածեցա՞ր. ամուսինդ մարդասպան մըն է...

— Բայց ան վիրաւորուած է, մայրիկ։

— Ինք է որ ինքզինքը վիրաւորած է, իր իսկ ձեռքով։ Ան սպաննած է Նորին, կը հասկնա՞ս։ Ան քեզ կը խաբէր Նորիի կնոջ հետ։ Եւ նէ, նէ ալ ինքզինքը վար նետած է պատուհանէն։

Ատրիէն հառաչիւն մը արձակեց եւ ինքզինքը թողուց իր մօր բազուկներուն մէջ, ուշաթափ, բայց, իր մայրը, առանց ատոր ականջ կախելու, զայն բռնելով հանդերձ, կը շարունակէր ըսել կատաղութենէն դողդոջուն ձայնով.

— Անոր համար... այնպիսի կնոջ մը համար. դուն աղջիկս, հրեշտակս, որուն նայելու իսկ արժանի չէր. մարդասպանը. ու նորա համար. կը հասկնա՞ս, կը հասկնա՞ս.

Եւ ան մեղմութեամբ մը անոր ուսը կը ծեծէր, զայն կը գգուէր, գրեթէ զայն կ'օրօրէր։

— Ի՛նչ դժբախտութիւն. ի՛նչ առամ. բայց ի՞նչ է պատահածը, կը հարցնէր կիսաձայն երկրորդ յարկի խոշոր կինը այն նրբազգեստ երիտասարդին, որ անկիւն մը կեցած էր, նօթատետր մը ձեռքը։

— Իր կի՞նն է, հարցուց ան իր կարգին, փոխանակ պատասխանելու։ Կրնայի՞ք իր աղջիկնութեան անունը ինծ ըսել։

— Իր անո՞ւնը... Մոնթէզանի է։

— Իր նախանո՞ւնը։

— Ատրիէն։ Լրագրո՞ղ էք։

— Սո՛ւս, խնդրեմ... հրամմեր էք։ Եւ ըսէք ինծ, աս ալ մայրն է, այնպէս չէ՞։

— Այո՛, կնոջ մայրը... Տիկին Ամելի Մոնթէզանի, այո, պարոն։

— Ամելի, շնորհակալ եմ, շնորհակալ... Ու այո, առամ մը, այո, կատարեալ առամ մը...

Տիկ. Նորի մեռա՞ծ է։

— Բնաւ երբեք... գէշ խոտեղը... ինչպէս կ'ըսէ առածը, դուք ինձմէ աւելի լաւ գիտէք... ամուսինն է որ մեռած է։

— Դատաւո՞րը։

— Ան դատաւոր չէր, դատախազին փոխանորդն էր։

— Այո, վերջապէս, այնքան տգեղ այն երիտասարդը... բոլորովին նիհարկեկ, կալապրիացի մը, տակաւին վերջերս հոս եկած... Անոնք այնքան բարեկամ էին Պ. Գորսիին հետ։

— Բնականաբար, քմծիծաղով մը, ըսաւ երիտասարդը... միշտ այդպէս է որ կը սկսին... գիտէք անշուշտ, աւելի լաւ քան թէ ես... բայց ներողութիւն. ո՞ւր է Պ. Գորսին։ Կ'ուզէի զինքը տեսնել... եթէ բարի ըլլայիք ինծ ցոյց տալ...։

— Հոնկէ... սենեակը անցէք եւ աջի դուռը։

ԼՈՒԻՃԻ ՓԻՐԱՆՏԷԼԼՕ

(Շար.)

IMPRIMERIE -**MASSIS**- ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն: 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

4 FÉVRIER 1930

Գին՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1178

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՏԱՔ ՈՒ ՊԱՂ ՀՈՎԵՐ

Այսօր կը հրատարակենք վերջին մասը Հ. Սահակ Տէր Մովսէսեանի յօդուածաշարքին, իբրեւ պատասխան Վենետիկի վանքին շուրջը յուզուած հարցերուն։

Սպասելով որ ընկ. Վարանդեան ինք պատասխանէ թէ այս հրատարակութեամբ եւ թէ «Բազմավէպ»ի միջոցաւ եղած մեղադրանքներուն եւ արձակուած սլաքներուն, կ'ուզէինք մեր մասին ուշադրութեան յանձնել քանի մը պարագաներ։

Նախ, թթու հոտ մը կուգայ Վենետիկցիներու երկու հրատարակութիւններէն («Բազմավէպ» եւ Հ. Սահակ)։ Ընկ. Վարանդեանի կարգ մը վիրաւորիչ բառերն ու բացատրութիւնները բաւական եղած են, որպէսզի Մխիթար Աբբահօր ժառանգորդները ետ երթան մինչեւ քառասնական թուականները, եւ, ամէն բանէ առաջ, արտայայտուին իբրեւ մոլեռանդ եւ անսխալական կաթոլիկներ։ Ոչ թէ իբրեւ մտքի մարդիկ, գիտութեանց կամ Գեղեցիկ Դպրութեանց վարդապետներ։

Այսպէս, կարելի չէ պաղարիւնով կարդալ «Բազմավէպ»ի խմբագրութեան պատասխանը։ կամ կարդալ ու չցաւիլ տիրող հոգեբանութեան վրայ։

Միաբանութիւնը փորձեր է ջախջախել Վարանդեանի քննադատութիւնը, այնպիսի մարտական սլացքով մը, որ յայտնապէս կիրք եւ մոլեռանդութիւն կը հոտի։

Այդ ինը մանրատառ էջերուն մէջ, կը գտնէք շատ մը հիմնաւոր բացատրութիւններ եւ արդարացումներ, որոնք անշուշտ պիտի լուսաբանեն զանազան թիւրիմացութիւններ։ Բայց աւելի շատ ձեր աչքին պիտի զարնեն միջազգային քաղաքական խնդիրներ, անձնական վիրաւորանքներ և Պապէն աւելի պապական մարմաջ մը։ Ու նաեւ ծուռ կամ ծանծաղ միտքեր։

Ա՛ն ատտիճան որ, յամի շնորհաց 1930 թուականին ալ, երբ աշխարհ մը փլեր է եւ մարդիկ անխնայ կը սրբեն 1914էն առաջ եղած նշանախօսքերն իսկ, կը կարդանք Եւրոպայի սրտին վրայ հրատարակուած «բանասիրական-գիտական-բարոյական» ամսագրի մը էջերուն մէջ (1929 նոյ. դեկտ.).

— «դո՞ւք որ անշուշտ էջմիածնայ մէջ տեսած էք կաթողիկոսական աթոռ մը, քահանայապետի մը նուէրը, ինչպէս քահանայապետի մը նուէրին կը պարտին վեհափառն ու իր սրբազանները իրենց գլխուն հայրապետական թագը,իրենց ուսին կաթողիկոսական պալիումը (էջ 375):

—«... մխիթարեաններու հաշիւը շատ պարզ է՝ իբրեւ Միաբանութիւն ոչինչ առած է Ազգէն եւ ոչինչ կը պարտի անոր»։(Նոյնպէս):

«...եթէ պապական քրիստոնեայ Հռովմը տուաւ վերստին միջին դարերու մէջ Հայաստանի արքայական թագ մը, վստահ եղէք որ այսօրուան Բադդի Պապին եւ Մուսոլինիի Հռովմն ալ, իր միացած ու բարդուած ուժերով Վատիկանի եւ Քուիրինալի, այսօր աւելի եւս կարող է տալու երրորդ անգամ մ'ալ Հայաստանի արքայական թագ մը (էջ 377)։

«... յիշեցէք որ Ս. էջմիածնի շողակաթն անգամ անդրադարձ ցոլացումն է Լատերանու լուսոյն, որ է մայր ամենայն եկեղեցեաց» (էջ 379):

Նոյն ոգին— աւելի մեղմաձայն— կը սողոսկի նաեւ Հ. Սահակ Տէր Մովսէսեանի գրութեան մէջ։ Աւելորդ է օրինակներ յիշել, քանի որ հրատարակուեցաւ այս թերթին մէջ։

Առաջին անգամ չէ որ քննադատութեան կ'ենթարկուի Մխիթարեան Միաբանութիւնը։ Տարիներ եւ տարիներ պայքար է մղուած մասնաւորապէս Վենետիկի համազգային դիմագիծը եւ իրաւունքները պաշտպանելու համար։ Դեռ վերջին զինադադարին, նորէն հրապարակ իջան Վենետիկի ներքին կեանքին իրազեկ հայրենակիցներ եւ մատնանշեցին շատ խոր վէրքեր ու խորթ բարքեր։ Անոնք մերկացումներ կատարեցին զանազան դէպքերու, հաշիւներու, օտարոտի ոտնձգութեանց, կորսուած հարստութեանց մասին, որոնց մանրամասնութիւնները դժուար չէ երեւան հանել։

Արդ, Վենետիկ այդ բոլորին կը պատասխանէր քար լռութեամբ։ Քարն իսկ ճաթեցնելով։

Ի՞նչ պատահեցաւ հիմա, որ իրարու ետեւէ ասպարէզ կը նետուին հաւաքաբար եւ անհատաբար, մէկ հարուածին տասնով պատասխանելու համար։ Եւ, «զորս դու պատուիրեցեր» եղանակով...

Մեր մասին, շատ ուրախ ենք որ, վերջապէս, մէկդի կը դրուի դիւանագիտութիւնը, եւ առիթ կ'ընծայուի խօսելու ճակատ ճակտի։

Մանաւանդ որ, եթէ ընդդիմախօսները կանգ առնեն միայն փաստերու վրայ, անտեսելով փոխադարձ վիրաւորանքները, կարելի պիտի ըլլայ փարատել շատ մը նախապաշարումներ։

Ինչքան ալ սուր պայքար մղուած ըլլայ կամ մղուի Մխիթարեաններուն դէմ, չկայ մէկ հայ գրոց-բրոց, որ ուրանայ Վենետիկի եւ Վիեննայի կատարած հոյակապ դերը, հայկական Մշակոյթի տեսակէտէն։

Ճիշդ ատոր համար ալ, խօսինք սրտաբաց։ Եւ իբրեւ ազատ քաղաքացիներ։ Իբրեւ նոյն ժողովուրդին զաւակները, ոչ թէ իբրեւ լուսաւորչական եւ կաթոլիկ, իբրեւ աշխարհական կամ եղբայր ի Քրիստոս։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՆԵՂԱՑՈՒՑԻՉ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

«Նոր Երկիր»ի աշխատակիցը դիտել կուտայ, Բարեգործականի ծանօթ գեկոյցին առթիւ, որ կը պարզէր Միութեան դրամական անձկութիւնը (2 Փետրուար).

— «Աշխարհի մէջ ընդհանուր կանոն է բոլոր քաղաքակիրթ երկիրներու համար որ աղէտքի պահուն, այսինքն նպաստի ու բացառիկ օգնութիւններու բոպէին՝ «առողջ» պաշտօնեանեբուն, ներքին ծախքերուն մասին կարգադրութիւններ կ'ըլլան, թոշակները կը զեղչուին, վարկերը կը ջնջուին, «երկրորդական» վճարումները կը դադրին, այլովքն հանդերձ։ Արդ, Շրջաբերականին հեղինակը կամ հեղինակները կրնա՞ն յայտարարել եւ տեղեկագրել — ինչ որ իրենց պարտականութիւնն է — թէ բարեգործականի վարչական ու ելմտական, ներքին ու արտաքին յարակից ծախքերը յապաւուած են, բանաւոր սահմանէն իսկ վար իջած են։ կրնա՞ն յայտարարել թէ Ամերիկայի կամ այլ վայրերու մէջ գործակալներ սահմանուած են առանց թոշակի, զուտ բարեսէր անձեր ներկայացած ըլլալով, որոնք ապրելու համար պէտք չունին բարեգործականէն ամսական առնելու։ կրնա՞ն հերքել այն զրոյցները թէ բարեգործականը մինչեւ իսկ հանգստեան թոշակ կուտայ...։ կրնա՞ն ապացուցանել պէտքը 120,000 ֆր. տարեթոշակին, փոխադրութեան ծախքերն ալ դուրսէն։ կրնա՞ն ապացուցանել անհրաժեշտութիւնը ուրիշ սովորական 60,000 ֆր. տարեթոշակի մը, անսովոր յատկացումներն ալ բացէն ըլլալով։

...կիպրոսի որբանոցին համար ծախսուած տարեկան մէկուկէս միլիոն ֆրանքի ծախքը ինչո՞վ կ'արդարանայ, եթէ ոչ «լիւքս» թոշակի եւ համադամներու շռայլութեամբ։ Զմեծցա՞ն, չզարգացա՞ն այդ որբերը, ի՞նչ կը սորվեցնեն արդեօք այդ խորախորհուրդ մենաստանին մէջ՝ ուրուն հիմնաքարը զետեղող երբեմնի եկեղեցականը անգամ այսօր այլեւս տէրութեան հետ կը մարտնչի։»

ՀԱՅ ԼՐՏԵՍՆԵՐ ?

Աթէնքի «Էսփէրինի» արքայական թերթը «Լրտեսութիւնը կը տիրէ Յունաստանի մէջ» խորագրով յօդուածի մը մէջ կը քննադատէ իշխանութիւններու ապիկարութիւնը որ պատճառ եղած է թուրք ու բոլշեւիկ գործակալներու լրտեսականգործունէութեան տարածումին։ կը յիշէ քանի մը ծանօթ ու անծանօթ Հայերու անուններ՝ Բարթիկեան, Գարամանեան, Փէլթէեան, Կարապետեան, Դերինլեան, եւ կը վերջացնէ յօդուածը հետեւեալ կերպով.— «Այս խնդիրներուն համար չենք ամբաստաներ ամբողջ հայերը, որոնց մէջ կը գտնուին բազմաթիւ պատուաւոր անձնաւորութիւններ։ Բայց նոյն Հայերը պարտականութիւն ունին իրենց երկրորդ մայր հայրենիք Յունաստանէն խնդրել հեռացնելու օտար պրոպագանդով ապրողները»։

ՍԵՐԱՅԵՎՈՅԻ մէջ կիրակի օր հոգեհանգիստ կատարուեցաւ Աւստրիահունգարիոյ գահաժառանգ արքիդուքս Ֆրանց Ֆէրտինանտի սպանիչ Կավրիլօ Փրինչիփի յիշատակին։ 500 հոգի ներկայ եղան արարողութեան մը, որու ընթացքին յիշատակի տախտակ մը դրուեցաւ Փրինչիփի բնակած տան վրայ։

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ մէջ տեղացող յորդառատ անձրեւներու պատճառաւ Սթրումցայի հովիտը ողողուեցաւ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրքիա նեղ վիճակի մէջ

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Արժանահաւատ աղբիւրէ մը կը տեղեկանամ թէ կառավարութիւնը որոշած է խնդրել Թուրքիոյ օտար պահանջատէրերէն,որ հաւանին յետաձգում շնորհել Օսմանեան կայսրութեան կողմէ կնքուած պարտքերու վճարման համար։ Այս պարտքերուն մասին Փարիզի մէջ բաժնետէրերու եւ թուրք կառավարութեան ներկայացուցիչներուն միջեւ բանակցութիւններէ յետոյ կնքուած համաձայնագիրը 1928 դեկտեմբերին վաւերացուած էր Էնկիւրիի Ազգ. Մեծ Ժողովին կողմէ։ Կառավարութիւնը պիտի խնդրէ նաեւ որ յետաձգուի վճարումը այն պարտքերուն, զորս կնքած էր օտար զանազան խմբակներէ՝ երկաթուղիի շինութեան համար։

Թրքական դրամը կայունացնելու փափաքն է որ կը ստիպէ Թուրք կառավարութիւնը այս քայլն առնել։

⁂ Օսմ. Հանրային Պարտքի վարչական խորհուրդը այս առթիւ կը հաղորդէ թէ՝ յառաջիկայ մայիսին վճարելի կտրօններուն փոխարժէքը Թուրք կառավարութեան կողմէ յանձնուած է արդէն իրեն։

Թուրք-յունական վէճը

Թուրքեւհելլէն համաձայնութիւնը կարելի է կատարուած իրողութիւն նկատել։ Թուրք կիսապաշտօնական շրջանակներէ առնուած տեղեկութեանց նայելով, համաձայնութիւնը գոյացած է հետեւեալ հիմերուն վրայ.—

Յունաստան յանձն առած է վճարել տարբերութիւնը, որ կայ Յունաստանի թրքական եւ Թուրքիոյ յունական կալուածներու արժէքներուն միջեւ։ Դրամը պիտի տրուի մաս մաս։ Պոլսէն փախած Յոյները չպիտի կրնան վերադառնալ. միայն անոնց լքած կալուածներուն արժէքը պիտի հաշուակցուի։ Թրակիոյ Թուրքերուն կալուածները ետ պիտի տրուին։

Նոր խստութիւններ Գիւղացիներուն դէմ

«Թայմզ»ի Ռիկայի թղթակիցը կը հաղորդէ թէ խորհրդային կառավարութիւնը որոշած է անմիջապէս զինուորական չափաւոր կարգապահութեան մը տակ առնել երկրագործական ամբողջ ճարտարարուեստը։ Կարմիր Բանակին պաշտօն տրուած է մարզել հաւաքական ագարակներու կազմակերպիչներն ու հրամանատարները եւ իր գլխաւոր պարտականութիւններէն մէկը դարձնել «գիւղերու ընկերվարացումը»։

Այս որոշումին հետեւանքով, Զինուորական Յեղափոխական խորհուրդը հրամանագիր մը ուղղեց Կարմիր բանակի քաղաքական բաժնին՝ մինչեւ այս շաբթու վերջը ծրագիր մը պատրաստելու համար։ Զինուորներն ու ենթասպաները ութ ամիս մասնաւոր կրթութիւն պիտի ստանան՝ սորվելու համար «հաւաքական երկրագործութեան տեսական եւ գործնական գիտելիքները եւ կուլակներու (բարեկեցիկ գիւղացի) բնաջնջման մեթոտները»։

Այս տարուան ընթացքին պիտի հասցուին առնուազն 100 հազար մարզուած զինուորական «հաւաքականներ», որոնցմէ 75,000ը պաշտօն պիտի ստանան վարելու հաւաքական ագարակները։

Մեծ հողերու գրաւումը վաւերացուած

ՄՈՍԿՈՒԱ, 2 փետրուար.— Խորհրդային կառավարութիւնը այսօր հրատարակեց հրամանագիր մը, վաւերացնելով գրաւումը այն հողերուն եւ ագարակներուն, որոնք կը պատկանին ռուս գիւղացիներու։ Որոշուած է այս վերջինները արտաքսել բոլոր այն շրջաններէն, ուր ներկայիս հաւաքական ագարակներ կան։

Ասկէ զատ, հրամանագիրը կ'արգիլէ բոլոր հաւաքական ագարակապաններուն՝ վարձու տալ իրենց հողերը եւ կամ հողագործ բանուորներ աշխատցնել խնդրոյ առարկայ բոլոր հողերուն վրայ։

Հինգ հոգի մահուան դատապարտուած

Թվէրի բոլշեւիկեան դատարանը քանի մը շաբաթ առաջ դատ բացած էր 53 հոգիի դէմ (մեծ մասը գիւղացի), իբրեւ հակաբոլշեւիկ։ Դատավարութիւնը վերջացաւ ուրբաթ օր։ Հինգ գլխաւոր ամբաստանեալները մահուան դատապարտուեցան, միւսները 2—8 տարի բանտարկութեան։

Ո՞ւր առեւանգեցին Զօր. Կուտեպովը

Գաղտնիքը չէ պարզուած դեռ։ Ոստիկանութիւն եւ մամուլ, կը շարունակեն իրենց քննութիւնները՝ այս խորհրդաւոր գործին մէջէն լոյս մը գտնելու համար։

Ամէն կողմէ զանազան մատնանշումներ կ'ըլլան ոստիկանութեան, որ կը յուսայ վերջապէս լուծել գաղտնիքը։ Այլեւս կասկածէ դուրս կը նկատուի թէ՝ զօրավար Կուտեպով առեւանգուած է՝ ծուղակի մէջ իյնալով։ Կիրակի օր Պ. Փէրիէի հրամանին տակ գտնուած գաղտնի ոստիկաններ զանազան քննութիւններ կատարեցին Փարիզի մէկ արուարձանին մէջ՝ կարգ մը հետքեր ճշդելու համար։

Լսուեցաւ ինքնաշարժի վարիչ մը՝ Ժան Բազալս՝ որ պատ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒԷՆ ՔՇՈՒԱԾ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐՈՒՆ

ՑԱՆԿ 24

կրընոպլի հանգանակութիւնը	740.—
Դատեմի Լ. Ուս. ընկ. հանգանակութիւնը (Լիոն)	450.—
Քղիի Հայր. միութենէն (Մարսէյլ)	400.—
Պ. Պալենց	50.—
Ա. Դարբինեան, Փէշթա	50.—
Կարապետ Դասապեան	20.—
Տոքթ. Ա. Սիրունեան (Իտալիա)	22.—
գումար	1732.—
23րդ ցանկին գումարը	22,833.35
ընդհ. գումար	24,565.35

⁂

...խմբագիր

ԼԻՈՆ, 29 յունուար.— Անատոլուի խորերէն Սուրիա ապաստանած մեր դժբախտ բեկորներուն օգնութեան աղեխարշ ճիչերը օրը օրին կարդալով «Յառաջ»ի սիւնակներուն մէջ, Դատեմի Լուս. Ուսումնասիրաց ընկերութեան Լիոնի մասնաճիւղը ինչպէս միշտ, նոյնպէս այժմ անմիջապէս իր հովանաւորութեան տակ կազմեց հանգանակիչ մարմին մը, օգնութեան հասնելու համար։ Դատեմցին անհատապէս մասնակցելով հանդերձ Լիոնի խառն հանգանակիչ յանձնախումբին, այժմ կրկին կուգայ հաւաքաբար իր լուման ղրկել Դատեմի Լուս. Ուսումնասիրաց ընկ.եան անունին տակ։ Ներփակ կը ստանաք 450 ֆրանքի համեստ գումար մը, նուիրատուներու անուններով միասին։ —*Ի դիմաց Դատեմի Լուս. Ուսումն. Ընկերութեան Լիոնի Մասնաճիւղի*,Հանգանակիչ Յանձնախումբ։ (*Տես վերը*)

ՆՈՐԵԿ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հալէպի Գաղթ. կեդր. Խնամատարութեան Օժանդակ Մարմինը սկսած է Հալէպ հասնող գաղթականներու մէկ ընդհանուր եւ մանրամասն ցուցակագրութիւնը պատրաստելու։ Ցարդ արձանագրուած են 549 անձ, որոնցմէ 150ը 15 տարեկանէն վեր այրեր են, 189ը 15էն վեր կիներ, 52ը 5-15 տարեկան մանչեր, 42ը 5-15 տարեկան աղջիկներ եւ 116 երեխաներ։ Ասոնց մէջ կան 34 անպսակ զոյգեր, 41 անկնունք երախաներ։ Բացի այս պարագաներէն, այր մըն ալ երկու կիներ ունի։

Օժանդակ Մարմինը ձեռնարկած է նաեւ վարձելու յարմար շէնք մը, ուր պիտի փոխադրուին Խսատ փաշայի շէնքին մէջ գտնուող գաղթականները։

ԳԱՆՁ ՄԸ ԳՏՆՈՒԱԾ

Անդրյորդանանի Ալքուրա գիւղին մէջ արաբ գիւղացի մը հողը հերկելու ատեն դաշտին մէջ գտած է շարք մը կնքուած սնտուկներ։

Կարծելով թէ անոնք զէնք կը պարունակեն, գիւղացին գացած լուր տուած է տեղական արաբ պաշտօնեայի մը։ Այս վերջինը խումբ մը զօրքերու հետ գացած է սնտուկներու թաղուած վայրը։ Զանոնք բանալով, տեսած են որ թրքական դեղին ոսկի կը պարունակէ։ Պաշտօնեաները գրաւած են սնտուկները եւ նոյնիսկ ձերբակալած զանոնք գտնող գիւղացին, ամբաստանելով թէ ուրիշ սնտուկներ պահած է։

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՆԵՐՍ ԵՒ ԴՈՒՐՍ

ԱՆԱՍՏՈՒԱԾՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Խնունդի առթիւ սաստկացած հակակրօնական պայքարը, համաձայն օտար մամուլի հրատարակութիւններուն, բովանդակ խորհրդային հանրապետութիւններուն մէջ ստացած է չափազանց սուր կերպարանք։

Եկեղեցիի եւ եկեղեցականութեան դէմ գործադրուած տգեղ, այլանդակ եւ գռեհիկ միջոցները յաճախ արձանագրուած են մեր մամուլին մէջ։ Այսօր փոխարէն, մեր հակառակորդներն ու որոշ «տխողոսաւորներ»ը միշտ ալ փորձած են այդ փաստի գոյութիւնը ժխտել, ուրանալ մեր մէջ։ Նոյն այդ աշխատանքին կը ձգտի, երբեմն Էջմիածնի Հոգեւոր գերագոյն խորհուրդը, արտասահման ղրկած իր զանազան կոնդակներով։

Հասկնալի են վերջին հաստատութեան այս դիրքին շարժառիթները։ Բայց մարդ ապշած կը մնայ բացատրելու համար արտասահման հաստատուած վեղարաւոր եւ անվեղար-պաշտպան փաստաբաններու դիրքը։ Ուրկէ՞ եւ ի՞նչ փաստերու վրայ կռթնած այս մարդիկը կը ժխտեն կրօնքի դէմ եղած հալածանքը, «կառավարութեան քաղաքավարի վերաբերմունքը» Էջմիածնի եւ գերագոյն խորհուրդի հանդէպ, երբ երկրի պետական օրէնքն ու օրուան զանազան հրամանագիրները, նման երեւոյթներու գոյութիւնը կը նկատեն պատժի արժանի, իբրեւ «կուսակցական գծի աղաւաղում»։ Եւ մանաւանդ այս վերջին շրջանին, երբ ամէն օր անպակաս են եկեղեցիներու փակման եւ կրօնականներու գնդակահարման դէպքեր։

Սակայն ի՞նչ հարկ վիճիլ այս ուղղութեամբ, երբ կեանքը կը պատասխանէ արդէն բոլորին։ Էականը մեզի համար մասաւորաբար գոյութիւն ունեցող կռիւն է, մանաւանդ կռուի միջոցներն ու հետեւանքները։

Այս ինչպէս եւ տարբեր պայքարներու ընթացքին դիտած ենք մէկ բնորոշ գիծ, որ յատուկ է համայնավարութեան։ Ատիկա՝ անոր գերազանց ճիգն ու կարողութիւնն է, բոլոր անյաղթահարելի գաղափարական հարցերու շուրջ, այն ժամանակ մանաւանդ երբ հակառակորդ կողմը իր կռուի միջոցներով թոյլ է այս կամ այն պատճառով։

Դաշնակցութեան դէմ բացած իրենց պայքարը մէկէ աւելի առիթներով հաստատեց այս իրողութիւնը։ Եւ ի՞նչ է եղած արդիւնքը այս կացութեան։

Հանդիսաւորապէս Դաշնակցութիւնը «մահուան դատապարտուած» ցուցարարական դատավարութիւններով, որուն կը յաջորդէ «դաշնակցութեան լիկուիտացիան» 1924 թուին, եւ անկէ ծնած յաւակնութիւնը, որով կը ծանուցուէր ի լուր աշխարհին թէ Հայաստանի մէջ Դաշնակցութիւնը լուծուած է վերջնականապէս։ Այս բոլորէն յետոյ է սակայն, որ սկսան զանգուածային ձերբակալութիւններ, աքսոր, բանտ, հալածանք, որ մինչեւ այսօր կը շարունակուի կատաղի թափով, միշտ եւ ամէն առթիւ իբրեւ հետեւանք «դաշնակիզմի» գոյութեան փաստին։

Նոյն ձեւով կը զարգանայ կռիւը կրօնքի դէմ։

Աստուածն ու Յիսուսն ալ պաշտօնապէս դատապարտուեցան «ի բացակայութեան» Հայաստանի դատարաններու կողմէն, մահուան պատիժով։ Զանազան երկիրներու մէջ այս «պատիժ»ը գործադրուեցաւ թատերական գործողութիւններով։ Եւ չնայած, որ մէկ է իրենց պատժած Աստուածը, ինչպէս եւ Յիսուսը, բազմաթիւ տեղեր միեւնոյն ժամանակ կրկնուեցան պատիժի գործողութիւնները։ Խաչելութեան փայտին վրայ զանազան մետաղներէ շինուած խաչեալ Յիսուսը հրապարակներու վրայ, միթինկներու եւ հանդիսութիւններու ընթացքին գնդակահարուեցաւ իրական գործողութեամբ։

Վտանգը այսով ոչ միայն չդադրեցաւ, այլ օրը օրին աւելի բարձրացաւ աղմուկը կրօնքի կատարած դերի մասին։

Հալածանքը դարձաւ այլեւս սիստեմ, պետական կարգերէ ծնած անհրաժեշտութիւն։ Այս շրջանին Հայաստանի մէջ մասնաւորաբար համայնավարութիւնը կրօնքի դէմ իր մղած պայքարին մէջ, փորձեց օգտուիլ կրօնքի միջոցով։

Էջմիածնի կաթողիկոսութեան եւ մեր եկեղեցիի դէմ ներելի եւ աններելի ամէն տեսակ միջոցներու հետ, գործի լծուեցան շարք մը տխրահռչակ «եկեղեցականներ» իբրեւ անկախ, բարենորոգչականներ «Ազատ Եկեղեցի»ի անուան տակ, կազմակերպուած բունիսկ համայնավար կուսակցութեան կողմէ։ Շնորհազուրկ Աշոտ Յովհաննիսեանի այս խաղը, որքան ալ իր ժամանակին որոշ հարուածներ տուաւ Էջմիածնի հոգեւոր իշխանութեան, վերջին հաշուով սակայն նպաստեց հաւատացեալներու ներքին բարոյական ամրացման։

«Ազատ եկեղեցական»ներն ալ հալածուեցան իրենց կարգին, պարզ այն պատճառով, որ անոնց գոյութիւնը ո՛չ միայն չքանդեց հայ դարաւոր եկեղեցին, այլեւ աւելի ամուր պաշտպանութեան գետին պատրաստեց ժողովուրդին մէջ։

Ատկէ յետոյ մասնաւորաբար կրօնական ամէն տօնական օր կը դառնայ Հայաստանի մէջ իբրեւ խաղաղ ցոյց կառավարութեան հակակրօն քաղաքականութեան դէմ։

1925ին Էջմիածնի մէջ Միւռոնօրհնէնքի աւանդական արարողութիւնը տեղի կ'ունենայ տասնեակ հազարաւոր ուխտաւորներու ներկայութեամբ։ Հոն կը կրկնուին աւանդական խրախճանքները օրեր շարունակ, Չէկայի լրտեսական ցանցին մէջ։

Նոյն տրամադրութիւնն ամէն տեղ, տօնական օրերուն. Այս մասին կ'արժէ յիշել «Ցառաջ»ի Թաւրիզի թղթակցին գրութեան հետեւեալ հատուածը.

— «Որքան հալածանքի է ենթարկւում կրօնը, այնքան ժողովուրդը աւելի է հակւում դէպի եկեղեցին, կրօնամոլ դառնալու աստիճան։ Օրինակ՝ Երեւանի Նորք արուարձանի Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, ուր նախապէս ամենաշատը 10 մատաղ կը մորթուէր, այս տարի չտեսնուած բազմութիւն է եղել եւ 300 մատաղից աւելի է մորթել։» («Ցառաջ» 25 դեկտ. 1929)։

Հարկ կա՞յ ըսել, որ ժողովուրդը իր այս քայլերուն մէջ ենթակայ է միայն իր անհատական խղճի ձայնին։ Ու, հակառակ բոլոր տեսակի վտանգներուն, կը մղուի այս քիչ մը տրամաբանական պայքարին, «կրօնամոլ դառնալու աստիճան», միայն եւ միայն իբրեւ հետեւանք վատ հալածանքներուն։

Բայց եթէ ժողովուրդը այսպէս վարուի, կառավարութիւնն ու համայնավար կուսակցութիւնն ալ կը շարունակեն վայրենութեան հասցնել իրենց կատաղի պայքարը։

Դեռ անցեալ տարուան ընթացքին պարզուեցաւ, որ «կրօնքի վտանգ»ը հաւասարապէս ըմբռնուած չէ ժողովրդական լայն խաւերու մէջ։ Եւ ընդհակառակն «կուլակներն ու խորհրդային իշխանութեան բոլոր թշնամիները, աշխատում են կղերի աջակցութեամբ, կրօնական սպառնալիքներով եւ նախապաշարումներով զինել տգէտ մասսան մեր սոցիալիստական շինարարական ձեռնարկների դէմ»։

Նման բազմաթիւ յայտարարութիւններով պարզ էր որ գետին կը պատրաստուէր նոր եւ ուժեղ յարձակողականի։ Մանաւանդ որ որոշ տեղերու մէջ ալ անունով յիշուեցան համայնավար պաշտօնատարներ, որոնք ո՛չ միայն «սիստեմատիկօրէն կապ են պահպանել կրօնականների հետ, իբր իրական հաւատացեալների», այլեւ յաճախ անոնք են նախաձեռնող համակրական (կրօնական) ցոյցերին։ Իբրեւ նմոյշ յիշեմ կրկին՝ 929 սեպտ. 24ին «Ցառաջ»ի այս էջերուն մէջ յօդուածէս հետեւեալը, քաղուած «Խ. Հայաստան» թերթէն,

— «Երբ կուլակ Թամարա մոռցել է խմել (հաւաքոյթներու ընթացքին) «Մայր Աթոռի» (Էջմիածնի) կենացը, այդ կոմունիստ նախագահը (Ղուկասեան) ինքն է բաժակ վերցրել եւ ճառով առաջարկել եւ խմել «Մայր-Աթոռի» կենացը, աջհամբոյր է տուել տէրտէրին՝ համբուրելով Աւետարանը եւ առաջարկել է հետեւել իր օրինակին»։

Այս եւ նման բազմաթիւ «վտանգաւոր» երեւոյթներ վերջնականապէս ոչնչացնելու համար կազմուեցաւ «Անաստուածներ»ու խմբակցութիւններ եւ մասնաւոր դասընթացքներ։ ''կոմսոմոլներ,,ն ալ իրեց կարգին հրահանգուեցան ''պայքարը լուրջ հիմքերի»վրայ դնել։ Ամէն սանձարձակութիւն թոյլատրելով հակակրօնական պայքար տանող այս խմբակցութիւններու կառավարութիւնը որոշ շրջանի մը համար սահմանափակեց իր անմիջական միջամտութիւնը։

Այս շրջանին էր, երբ ամէն օր «գիւղական խորհուրդներու» եւ «ընդհանուր ժողովներու միաձայն վճռով որոշեց փակել գիւղի եկեղեցին, վերածելով զայն գիւղական ակումբի»։ Այս կամ այն շրջանի «կամաւոր հրաժարում»ներու փաստեր ալ արձանագրուեցան։

Իրականութիւնը սակայն ցոյց տուաւ, որ այս ամէնը այլանդակ խաղեր էին լոկ։ «Միաձայն որոշումներն ու կամաւոր հրաժարականները» Չեկայի եւ վերը յիշուած խմբակցութիւններու բռնադատուած բանաձեւեր էին։ Բանաձեւեր, որոնց ստորագրումով միայն գիւղական համայնքներն ու քահանաները կ'երաշխաւորուէին քիչ մը շունչ քաշելու, եւ անկիւն մը ծուարելու։

Համայնավար ղեկավարութեան համար կը թուի թէ որոշապէս պարզուած է, որ հակակրօնական իրենց մինչ այժմեայ քաղաքականութիւնը բոլորովին հակառակ արդիւնք է տուած։ Հայաստանը այս տեսակէտէն ամենապերճախօս օրինակը կրնայ հանդիսանալ։ Երբե՛ք Հայաստանի ժողովուրդը «այնքան կրօնամոլ չէ եղած» արտայայտութիւնը պարապ խօսք չէ։

Ամէն տեղ ուրեմն, այս յարաճուն կրօնամոլութեան վերջնական հարուած հասցնելու համար է, որ այս անգամ արդէն վանդալականութեան է փոխուած կռիւը։ Մոսկուայէն յետոյ Թիֆլիսի մայր եկեղեցին օդը հանելու ձեռնարկը կը թուի ըլլալ կառավարական ընդհանուր որոշում։

Կը յաջողի՞ այս փորձը թէ ոչ, այնքան ալ կարեւոր չէ մեզի՝ էականը այն է, որ դարաւոր պատմական արժէք ներկայացնող վանքերն ու եկեղեցիները մէկ օրէն միւսը կրնան օդը հանուիլ։

Մոսկուայի եւ Թիֆլիսի դէպքերը, ո՞վ կրնայ երաշխաւորել որ չպիտի կրկնուին Հայաստանի մէջ։ Մանաւանդ, երբ նկատի ունենանք, որ պայքարի այս միջոցները այլեւս օրէնքի կարգ են անցած «խորհրդային դրախտին» մէջ։

Հայաստանի համար, այս առթիւ բան մը ըսել չիյնա՞ր «Հայաստանեան քաղաքականութիւն» վարողներուն —որոնք բաւական լայն հմտութիւն ունին եկեղեցիի եւ պետութեան փոխյարաբերութիւններու եւ իրաւունքի մասին…

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ.— Աղեքսանդրեան տէրտէրի խնդիր մըն ալ ունինք։ Գիտեմ, հիմա «Յառաջ» քիթն ու բերանը պիտի թթուեցնէ, ըսելով թէ՝ չարժեր զբաղիլ տէրտէրի հարցով։ Է՜հ, ես «Յառաջ»էնպատուուած ըլլալով «Հայ լուսաւորչական» մակդիրով, ինքզինքիս իրաւունք կուտամ այդ հարցին մօտենալու։ Միւս կողմէ հարցը, առաւելապէս ունի նաեւ օրինական հանգամանք։

Գործունեայ տէրտէր մըն է Վարդան քահանայ Գարակէօզեան՝ Ձէյրիքէօյի եկեղեցիին նախորդ քահանան։ Քիչ մըն ալ լեզուն երկայն։ Սանկ տեսակ մը մարախ՝ յարաշարժ եւ ոստոստուն։ Զանգըրըի մեծանուն աքսորականներուն աքսորակից։ Հրաշքով փրկուած աշխարհի մեծագոյն եղեռնէն։ Քէմալական իշխանութեան Պոլիս հաստատումէն ետքը, նախ Սելանիկ յետոյ Աղեքսանդրիա ապաստանած։ Առաջնորդին մղձաւանջը։ Վարդան քահանան մեղաւոր է։ Քահանա՞, թէ սատանայ։ Որովհետեւ դաշնակցական է(1)։ Բանաւորը կ'ուզէ մեռցնել գաղափարը անգամ։ Քահանան կ'ըմբոստանայ։ Ամէն բանս ձգէ, բայց ոչ գաղափարս, կ'որոտայ։ Յետադիմականներու ամբողջ ջոկախումբը շարժման մէջ է։ Առէք սա սեւգլուխ դաշնակցականին աքեժը, կը պոռան սեւհոգի մարդիկը։ Առաջնորդը չունի այդ համարձակութիւնը։ Որովհետեւ բարեկամ թէ թշնամի կը վկայեն որ Վարդան քահանան իր եկեղեցական պարտականութեանց մէջ երբեք թերացած չէ։ Կը դիմեն ուրիշ միջոցի։ Անօթի ձգել զինքը «օլուխ չօճուխով»։ Կը կտրեն իր ամսականը։ Նախորդ առժամեայ ժողովը այս որոշումը կուտայ իր իշխանաւորին հրահանգովը։ Նորընտիր քաղաքական ժողովն ալ, նոյն այդ իշխանաւորին բռնակալութեան թաթին տակ, կը հաստատէ առժամեայ ժողովոյն այդ որոշումը։ Գիտակից ժողովուրդը սակայն կը հասնի քահանային օգնութեան։ Քահանային ծուխերը կը բազմապատկուին։ Եւ սակայն կը կատղեցնէ թէ իշխանաւորը եւ թէ օրուան իշխանութիւնը։

Կուզայ թեմականի եկեղեցական անդամներուն ընտրութեան հարցը։ Իշխանաւորին աչքի առջեւ կը ցցուի օրէնքը՝ իր դաժան դէմքով։ Եգիպտոսի վիճակին Վարչական հրահանգի 7րդ յօդուածը կ'ըսէ թէ՝ Ընդհ. Ժողովոյ եկեղեցական անդամներ են երկու քաղաքներուն ծխատէր քահանաներուն երիցագոյնները, բաւական է որ ծերութեամբ անկարացած կամ օրինական պատճառներով զրկուած չըլլան։ Ծխատէր երիցագոյն քահանաներէն մէկն էր Վարդան քահանան։ Եւ ահա կը սկսի իրարանցումը։ Լիճը կը բորբոքի դորտի գորշ կանանչ աղտեղութիւններ ցուցադրելով։ Տեղի անտեղի քաշքշուքներ։ Կրօնական ժողովին կը պատկանի եկեղեցական երեսփոխաններու ընտրութեան հարցը, կ'ըսեն։ Իբր թէ Պոլսոյ համագումարը եղած ըլլայ։ Վարչական հրահանգը շատ որոշ է եւ նման իրաւունք չիտար ոչ կրօնական ժողովին եւ ոչ ալ կրօնականներուն, ըլլան անոնք եպիսկոպոս թէ ծայրագոյն, առաջնորդ կամ փոխանորդ։ Ծխատէր երիցագոյնը անդամ է. այս է օրէնքին վճիռը։ Ատեն մըն ալ երիցագոյնի հարցին մեկնաբանութիւնովը կը զբաղին։ Ի՞նչ էր երիցագոյնը. կանո՞ւխ ձեռնադրուած քահանան, թէ տարեցը, թէ տեղացի քահանա՞ն կամ եկուոր զարիպ տէրտէրը։ Պատրիարքական պաշտօնագիր մը, գրուած ծանօթ հայրենակցի մը կը վճռէ թէ՝ քահանաներու երիցագոյնը կը համարուի այն, որ ամէնքէն կանուխ ձեռնադրուած է եւ թէ տարիքը դեր չունի։ Անել մը ստեղծուած էր։ Եւ ահա ձայն մը հնչեց Սէնի ափերէն։ Երիցագոյն քահանաները մէկդի դրուելով, ուրիշ երկու քահանաներ, սիրելիները առաջնորդին կը կոչուէին՝ երեսփոխանական պաշտօնի…։ Եւ օրէնքը մինչեւ գետին կը խոնարհէր, կղերականին առջեւ, հակառակ անոր որ կոչուած էր այդ կղերականին քմահաճոյքները սանձելու։ Եւ «երեսփոխան» քահանաներէն մէկը, առաջին ժողովին իսկ կը բարբառէր, երեսփոխանական սեղանը կը նմանցնէր եկեղեցւոյ սեղանին եւ սիրոյ համերաշխութեան եւ եղբայրսիրութեան յորդորներ կ'ուղղէր, մոռնալով կամ մոռնալ ձեւացնելով թէ՝ ինքը իր եկեղեցական եղբօր աթոռը յափշտակած էր, օրէնքի ոտնակոխումով։

Այսպէս մեր միակ նուիրական օրէնքը ներսէն թէ դուրսէն կատարուած յարաճուն յարձակումներու տարափին տակ, երբ ոյժն ու հմայքը կորսնցուցած է Փարաւոններու երկրին մէջ։

Ինչպէս նախորդ յօդուածովս գրած էի, Աղեքսանդրիոյ թեմականը դեռ կը շարունակէ մնալ արգելքի տակ եւ չի կրնար գումարուիլ։

Սթափեցէ՛ք, ա՛յ Փղշտացիներ…

ՍԵՊՈՒՀ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

(1) Հոս խնդիր չենք ուզեր յարուցանել թէ՝ իրենք ինչ են, որովհետեւ կը յարգենք գաղափարի ազատութիւնը։ Ս. Ս.

ՀԻՃԱԶ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

Հիճազի անգլիական լիազօր դեսպան նշանակուեցաւ Սըր Էնտրիւ Րայըն։ Ցարդ անգլ. կառավարութիւնը Հիճազի մէջ ներկայացուած էր գործակալի մը կամ հիւպատոսի մը միջոցով, որ կը մնար Ճէտտա, նկատելով որ Մէքքէն նուիրական է յատուկ Իսլամներուն։

Սըր Էնտրիւ Րայըն 54 տարեկան է եւ երկար ատեն ապրած է Մօտաւոր Արեւելքի մէջ։ 1903ին Պոլսոյ փոխ-հիւպատոս էր, 1907ին Բ. Թարգմանի աստիճանին բարձրացաւ. Մեծ պատերազմին արտաքին նախարարութեան մէջ ծառայելէ յետոյ կրկին Պոլիս ղրկուեցաւ եւ 1921ին դեսպանատան աւագ թարգման կարգուեցաւ։ 1924էն ի վեր ընդհ. հիւպատոս էր Րապաթի (Մարօք)։

Ս. ՂԱԶԱՐ

ՉՈՐ ՉԷ ՃԱՆՉՑԱԾ ՎԱՐԱՆԴ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Պ. Վարանդեանը իր
ւունքին մէջ չէ, երբ կը
«Ի՞նչ պէտք ունի գիտնալ
ժողովուրդը ի՞նչի տէր է վա
թէ ի՞նչպէս կը գործա
անոր պատկառելի հաստա
թիւններն ու հիմնադրա
թէ ինչո՞ւ չեն բացուիր
մեծ թուով վարժարաններ,
որոշ վարժարաններու մէջ
քան բարձր է ուսման վա
այնքան անհատաչելի ժո
ղական խաւերուն, ինչո՞ւ
աստիճան սահմանափակ է
քին արտադրած գրակ
թիւնը»։ Ո՛րչափ տող, նոյ
կոտեմ սխալ։ Այդ տող
իբր պատասխան կ'ուզեմ
նակ մը պատմել, որ իբ
զութեան մէջ աւելի խօ
քան երկարապատում պա
տաբանութիւններ։ Անցա
եգիպտահայ բարձր դասա
կին մը կ'այցելէ Վենե
Մուրատ-Ռափայէլեան վա
րանը. ամէն ինչ տեսնելէ
կանգ կ'առնէ շրջանաւար
շակերտներու խմբանկարն
առջեւ եւ կը սկսի դառն
արտասուել։ Հիւրընկալ վա
պետը ենթադրելով որ տ
հանդիպած ըլլալու է հոն
հեռացած սիրականի մը
խատի սփոփել տիկնոջ
եւ տխուր յիշատակը ցն
—Բայց այդ չէ, կ'ըսէ տի
այլ անոր համար կուլա
այդպիսի գեղեցիկ ու
կարգ վարժարան մը ու
եղեր եւ ես մինչեւ հիմա
լած անոր անունը։ Ինչո՞ւ
հռչակը (ռէքլամ) չէք
որով ես ստիպուեր եմ իմ
տակը օտար վարժարան
դաստիարակել տալ, եւ ա
իր մայրենի լեզուն անգ
գիտեր։
—Տիկին, կ'ըսէ վարդապ
այս վարժարանը հարիւր
ուան կեանք ունի, եւ
իբրեւ հայուհի մը պէտք
գիտցած ըլլայիք անոր գ
թիւնը, զի՛ Մխիթարեան
սովորութիւն չունին իրենց
ծերուն առջեւէն հռչակ զա
լու։

Արդ, կը հարցնենք Պ. Վա
րանդեանին՝ մի՞թէ եգպ
տիկնոջ տգիտութիւնը կա
ջնջել Մուրատ-Ռափ. վա
րանի գոյութիւնը։ Եթէ Պ.
րանդեանը անգէտ է կամ
ճիշդ՝ անգէտ կը ձեւանա
Ղազարի հայրերուն ազգա
կան դարաւոր ձեռնարկն
միթէ՞ գրչի մէկ հարուածո
ջնջուին Մխիթարեան հ
րուն ազգօգուտ գործերը։
կա՞ր բացատրելու աս
տարրական բաներ աս
հինաւուրց գործիչի մը՝ որ
տաւոր էր Մխիթարեան
բանութեան պատմութիւնը
նալ։ Վասնզի եթէ գիտնա
տի խղճահարէր գրելու
«այդ պապական հովանի
րու դէմ այնքան պայքա
ինքը»՝ «վանքի հիմնա
անմահ Սեբաստացին»։ Թ
աւելորդ չըլլայ յիշեցնել
Վարանդեանին, թէ
այդ «պապական հովանի
որ Ս. Ղազարը, Հայոց աշխ
«հռչակաւոր վանքը եւ
Ազգի պարծանք կազմող
նարկութիւնը» այսօր կ'ա
նի «քաղաքակիրթ աշխ
սրտում», եւ առանց այդ
նիին «Անմահ Սեբաստ
այդ վանքին հիմնադիրը
ըլլար, այլ մարտիրո
պսակով պիտի բազմէր
լի Տէր Կոմիտասի կողք
Վարանդեան, միթէ՞ այդ
պական հովանին» չէր
մահ Սեբաստացին ազգ
ազգին մոլեռանդ պետեր
քէն։ Այդ հովանին չէ՞ր
մահ Սեբաստացիին նախ
րէջայի մէջ լայն հնարա
թիւններ տուաւ իր մենա
կանգնելու, եւ ապա Վենե
մէջ շնորհեց անոր Ս.
կղզին։ Եւ դուք ո՞ր
գրուած գրքին մէջ կարդ
թէ «այդ պապական

որուն դէմ այնքան պայքարեր է ինքը՝ վանքի հիմնադիրը, անմահ Սեբաստացին»: Մենք անկեղծօրէն կը յորդորենք Պ. Վարանդեանը որ փոխանակ 60 թուականներէն աղբին կատաղելու իր գրական պրպտումները որոնք շատ դառն են Հայոց Ազգին համար, կարդար անմահ Սեբաստացիին վարքը, եւ այն ատեն պիտի համոզուէր որ անոր պայքարը ոչ եթէ «պապական հովանիին» դէմ եղած է, այլ նախանձով ու կրքով լեցուած իր այն ազգակիցներուն դէմ, որոնք ոգի ի բռին կ'աշխատէին կործանելու իր ազգային անմահ գործը զոր կանգներ էր «պապական հովանի»ին ուժովը:

Ուսումնասիրելով մեր ցեղին այս տխուր շրջանը, Պ. Վարանդեանը պիտի յանգի, երախտագիտական զգացման մը դէպի «պապական հովանի»ին բարիքները: Եւ իրեն համար աւելորդ յոգնութիւն պիտի ըլլար ողբերգական դերասանի շեշտ ու ձեւ առնելու գրելու համար հետեւեալ տողերը. «Ս. Ղազարը տիտի մնա՞յ հայկական հաստատութիւն մը, թէ՞ պիտի վերածուի Վատիկանեան մասնաճիւղի մը: Ս. Ղազարը պիտի շարունակէ՞ կատարել Մխիթար Աբբայի կտակը— լինել հայկական մշակոյթի ջահակիր— թէ՞ պիտի դառնայ պարզ, անփառունակ կրօնական Ուխտ մը:» Եւ գիտէք ի՞նչ փաստ բերուած է այս անիմաստ ու անիրաւ տողերը արդարացնելու համար.—վերջինընտրութիւնները, որոնց ընթացքին, Ս. Ղազարը ազատ ու անկաշկանդ գործելով, ընտրեց իր ընդհանրական Աբբան եւ նոր վարչութիւնը: Վարանդեան ինքը լիովին կը ճանչնա՞յ նորընտիր Աբբահօր ընտրութեան պարագաները եւ ունի՞ ճշգրիտ գաղափարներ անոր ազգասիրական զգացումներուն մասին: Ապահովապէս ո՛չ:

Այդ միեւնոյն աբբան է որ մաշեցուցած է ոչ միայն Վատիկանի սանդուղները, այլեւ իտալական կառավարութեան գլխաւոր նախարարութեանց սանդուղները, ոչ եթէ սուրբական courbetteներուն սիրոյն համար, այլ կարգի կանոնի դնելու եւ յաջողութեան ճամբուն մէջ քալեցնելու ազգային հարցերը զոր Պ. Վարանդեանը՝ իբրեւ Հայաստանի դեսպան՝ խառնափնդոր կացի մը եւ անյաջող ելքի մը մատներ էր: Ամենէն աւելի ինքը՝ Պ. Վարանդեանը պէտք չէր զարմանք յայտնէր courbetteներու վրայ, վասնզի անոնց իրեն վրայ պակսելովը, չափազանց վատ տպաւորութիւն գործեր էին Հռոմի կառավարութեան բարձրաստիճան անձանց վրայ:

Պ. Վարանդեան, Մխիթարեան հայրերը պէտք չունին «երդում-հաւատ ընելու, որ իրենք ալ հայրենասէր ու հայ կը մնան, նոյն իսկ աւելի հայրենասէր, քան օտար ազդեցութիւններուն դէմ մաքառողները»: Ո՞վ չի գիտեր, որ եթէ մէկը ելլէ այդ ճշմարտութիւնը ուրանալու, Ս. Ղազարի քարերը կ'աղաղակեն: Այս համոզումն ունէին նաեւ հայ ցեղին բնաջնջումը ծրագրողները. անոնք իրենց մէկ հրատարակութեան մէջ բացէ ի բաց յայտարարեցին, թէ Հայոց ազգային բնաջնջումը երբեք պիտի չկրնանք ի գլուխ հանել, քանի որ անոր սիրտը՝ Ս. Ղազարը անխոցելի է ու միշտ կը բաբախէ:

Ունայն տեղ մի՛ մտահոգուիք, Պ. Վարանդեան, եւ Ս. Ղազարի վանքին համար տէրեր մի՛ փնտռէք: Եթէ օր մը դառնագոյն ճակատագրով մը հայ ցեղին գոյութիւնը պատմութեան անցնի, վերջինը Ս. Ղազարի վանքը պիտի ըլլայ, միշտ կանգուն պատնէշին վրայ, մէկ ձեռքին մէջ բռնած կրօնքի եւ ազգային մշակոյթի ջահը, միւսին մէջ՝ ազգին ու հայրենիքին դրօշը:

Հ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ-ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԻՆԳ ԷԻՆ, ԵՂԵՐ ԵՆ 200

ԹԱՒՐԻԶ. (Սեփ. Թղթակ.) — Յունուար 11ին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վրէժ»ի աշակերտական միութիւնը մեծ շուքով տօնեց իր հիմնարկութեան տասնամեակը: Հանդէսին հրաւիրուած էին բոլոր հին դպրոցաւարտ ընկերները, որոնք անդամակցել էին աշակերտական միութեան: Ներկայ էին աւելի քան 300 աշակերտներ, չհաշուած տարեցները: Սրահում նստելու տեղ չլինելու պատճառով, շատեր ոտքի էին կանգնել: Բեմի ճակատը զարդարուած էին քրիստափորի, Զաւարեանի եւ Ռոստոմի մեծադիր նկարները:

Հանդէսը բացւեց «Մեր Հայրենիք»ով: Միութեան նախագահը հակիրճ խօսքերով ներկայացրեց Միութեան կեանքը, տասը տարւայ ընթացքում, յետոյ Օր. Մ. Մովսէսեանը արտասանեց «Հայաստան» գողտրիկ բանաստեղծութիւնը: Աշակերտներից երեք հոգի միասին նուագեցին մի սքանչելի կտոր:

Ընկեր Նախագահը բեմ հրաւիրեց առաջին բանախօս ընկեր Հ. Գրիգորեանը՝ աշակերտութեան կողմից, որ գլխաւորապէս խօսեց թէ՝ ինչպէս գաղութներում պատանի սերունդը անխախտելի կապերով կապուած է Դաշնակցութեան վսեմ գաղափարին: Շեշտեց թէ Երեւանի մամուլը, ի զուր է հազար կտոր լինում համոզելու իր շռնդալից յայտարարութիւններով Հայաստանի ժողովուրդին, որ արտասահմանում Դաշնակցութիւնը քայքայւում է եւ նոր սերունդը նրանից անջատուած է: Այսօր փաստերը ցոյց են տալիս, որ հայ երիտասարդութիւնը եւ պատանի սերունդը, մեծ խանդավառութեամբ կապուած է Դաշնակցութեան հետ եւ աւելի բովանդակալից քաղաքական դաւանանք ունի:

Յետոյ Օր. Կ. Սաւատեան արտասանեց «Օրերի պօէմ» բանաստեղծութիւնը եւ ընկեր Ռ. Գրիգորեանը գեղեցիկ կտորներ նուագեց:

Երկրորդ բանախօսը ընկեր Ա. Ալչուճեանը շատ մօտ լինելով աշակերտական միութեան, պարզեց միութեան սկզբնաւորութիւնը եւ նրա 10 տարւայ ընթացքում կատարած աշխատանքը: «Սկզբում 5 հոգինոց մէկ խումբ էր կազմւել, որ տարուց տարի շատանալով, այսօր 200 հոգի իր շարքերում ունեցող մի կուռ կազմակերպութիւն է: Նրա փոքրիկ գրադարանը որ սկսել է իր գործը 10 գրքով 1923 թւին, այժմ ունի 1000ից աւելի գիրք եւ բաժանորդների թիւը հասնում է երբեմն 250ի: Միութեան շարքերում եղած երիտասարդ եւ պատանի ընկերներն իրանց դպրոցական կեանքում սովորելով կուսակցական կարգապահութիւն եւ միութեան պրոպագանդի դպրոցում խորացնելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծրագրի կէտերը, դպրոցն աւարտելէ յետոյ մտնում են քաղաքական խմբերը եւ կատարում իրանց պարտականութիւնը: Այժմ պարսկահայ գաղութի զանազան քաղաքներում, նոյնիսկ արտասահմանում մենք ունենք գործիչ ընկերներ, որոնք աշակերտական միութեան արդիւնքներն են»:

Ընկերը պարզելով Դաշնակցութեան էութիւնը, կոչ արեց աւելի ուժեղացնել շարքերը, ամրացնել հաւատը, կռել կամքը հայ երիտասարդութեան, մօտալուտ մեծ պայքարի համար:

Հանդէսի վերջում աշակերտական միութեան թատերական խումբը, յաջողապէս ներկայացրեց Վ. Ալազեանի «Բժիշկը»: Ներկաները ցրուեցին, իրանց հետ տանելով Դաշնակցութեան զօրաւոր կամքը:

Հ. Գրիգորեան

15 ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐ ԵԽՍ

Սոֆիայի «Արաքս»էն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (Թուականը՝ 28 յունուար, բայց երէկ միայն ստացանք).

— Յունուար 6ին, Պուրկազի Բանուորական Սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ 15 նորընծայ երիտասարդներու երդման արարողութիւնը:

— 15 նորագիր ընկերներու կուսակցական կնքահայրը ընկեր Ա. Ջամալեան, բացատրելէ յետոյ Դաշնակցութեան ծրագիրն ու կանոնագիրը, հանդիսաւոր լռութեան մը մէջ իր խօսքը ուղղեց 15 նորագիրներուն եւ յայտարարեց.

—«Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ամէն բանէ առաջ կենդանի գործի եւ զոհողութեան կուսակցութիւն է: Դուք պէտք է գիտնաք որ այսօր, Դաշնակցութեան մէջ մուտք գործելէ յետոյ՝ պատրաստ պիտի ըլլաք ոչ միայն ձեր նիւթական եւ բարոյական շահերը, այլեւ, եթէ հարկ ըլլայ ձեր կեանքը զոհաբերել Դաշնակցութեան մեծ իտէալին — Հայաստանի Անկախութեան համար: Պատրա՞ստ էք:

Եւ մեր 15նորագիր ընկերները բառ առ կրկնելով ընկեր Ջամալեանի պահանջները, հանդիսաւոր երդումով մը յայտարարեցին թէ իրենք այսօրուընէ սկսեալ կ'ընդունին Դաշնակցութեան ծրագիրը, կ'ենթարկուին անոր կանոնագրի բոլոր պահանջներուն եւ պատրաստ են այն ամէն զոհողութեան, որ Դաշնակցութիւնը, Հայաստանի Անկախութեան իրականացման համար, կը պահանջէ իրենցմէ:

Այնքան յուզիչ ու սրտապնդիչ էր այս հանդէսը, որ հանդիսականներէն ոմանք չկրցան զսպել իրենց արցունքները:

ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

(Քաղուած խորհրդ. Թերթերէն)

ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԱԼՆԵՐՈՒ ԳԱՂՈՒԹԸ ՍԱԽԱԼԻՆԻ ՄԷՋ

Խորհրդային կառավարութիւնը հրահանգած է դատական եւ ներքին գործավարներուն, որ դատապարտեալները ղրկեն Սախալին կղզիի հիւսիսային մասը, նոր գաղութներ կազմելու, «շահագործելու համար այն բնական հարստութիւնը, որով այնքան ճոխ է այս կղզին»:

Գաղութը չպիտի կազմակերպուի Սոլովեան կղզիի կայաններուն ձեւով, այլ պիտի հիմնուի «կամաւոր» սպասարկութեան դրութեան վրայ: Գործավարութիւնները բանտերու եւ կայաններու մէջ կամաւորներու զինուորագրութիւն պիտի կատարեն՝ կղզիին առաջին նոր գաղութը կազմելու համար:

Բանտարկեալներուն խոստացուած է թէ անգամ մը որ կղզին հասնին, մեծ չափով անհատական ազատութիւն պիտի վայելեն աշխատանքի ժամերէն դուրս, ու իրենց աշխատութեան համար փոքր վարձք մը պիտի ստանան: Հոն իրենց պիտի կրնան միանալ իրենց կիներն ու ընտանեկան պարագաները:

Նոր գաղութը պիտի կազմակերպուի «Սախալինեան ընկերութիւն» կոչուած կազմակերպութեան մը կողմէ, որ պիտի ապահովէ դատապարտեալներու բարօրութիւնը, անոնց բնակարան եւ ուտելիք հայթայթելով:

Կղզիին հարաւային մասը կը գտնուի Ճափոնի ձեռքը: Խորհրդ. կառավարութեան այս նոր ծրագրին նպատակն է չէզոքացնել Ճափոնցի բնակչութեան ազդեցութիւնը, որ զօրաւոր է նաեւ կղզիի հիւսիսային մասին մէջ:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐԸ ՋՆՋՈՒԱԾ

«Պրաւդա»յի համաձայն, հանրային առողջապահութեան գործավարութեան բժշկական ճիւղը որոշեց փակել բոլոր մասնաւոր հիւանդանոցները եւ հիւանդարանները եւ արգիլել կառավարական ծառայութեան մէջ գտնուած բժիշկներուն՝ մասնաւորներ խնամել:

Այսուհետեւ բոլոր մասնաւոր հիւանդանոցներն ու դարմանատուները պիտի գտնուին կառավարութեան հսկակչութեան տակ:

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՀԱԼԱԾԱՆՔՆԵՐԸ

Գէպէուն ձերբակալած է Ռուսիոյ նախկին վարչապետ Շթիւրմէրի եղբայրը, որ ուսուցչութիւն կ'ընէր խորհրդ. դպրոցի մը մէջ՝ իր ապրուստը ճարելու համար: Պիտի դատուի իբրեւ ոճրագործ:

***

Անտիճանի (Թուրքեստան) մօտ կռիւ մը տեղի ունեցաւ խորհրդային ուժի մը եւ հրոսախումբերու միջեւ: Հրոսակներէն 16 հոգի սպաննուեցաւ եւ 20 հոգի գերի բռնուեցաւ: Չըսուիր թէ խորհրդային զինուորները ո՛րքան կորուստ ունեցան:

1930Ի ԸՆԹԱՑՔԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐԵԼԻ ՏՈՒՐՔԵՐ

Հետեւեալ տուրքերու շուրջ որոշուած ժամանակին, պէտք է յայտարարութիւններ հասցնել տուրքերու վարչութեան:

Առեւտրական եւ ճարտարարուեստականշահերու վրայ տուրք. — Մարտ 1էն առաջ, եթէ հաշուեկշիռը փակուած է 1929 դեկտեմբերին: Զեկուցագրին պէտք է կցել շահուզէնի, եւ 1929ի ընթացքին շահու հաշիւները: Այն առեւտրականները որ 50,000էն աւելի շահ չեն ունեցած, կրնան իրենց զեկուցագրով իրենք իսկ յայտնել թէ հետեւեալ ո՞ր դասակարգին մէջ կը մտնեն: Դասակարգերու բաժանումը կը կատարուի հետեւեալ կերպով, համաձայն շահու գումարին: 800 Ֆր.էն վար. կամ 800ի հաւասար. 801 — 1500.— 1501 — 3000 —3001 — 5000, — 5001 — 7000 7001 — 10,000, — 10,001 — 15,000,— 15001 — 20,000, — 20,001 — 25,000, — 25001 — 30,000, — 30,001, 35,001 — 40000,— 40001 — 45,000, 45001 —50,000.

Տուգանք.— Տուրքի զեկուցագիրը եթէ որոշուած ժամանակին չտրուի, Տուրքերու պաշտօնատունը ինքն իսկ կը նշանակէ տուրքի քանակը, բարդելով հարիւրին 25, իբր տուգանք.

Գործառնութեանց գումարին վրայ տուրք, (Chiffre d'affaires). — Մարտ 1էն առաջ, եթէ 1929ի տարեկան գործառնութեանց գումարը կ'անցնի 1 միլիոնը, հետեւեալ ձեռնարկներուն կողմէ,

1. Զանազան ապրանքներու կամ արմտիքի փոքրաքանակ վաճառականներ,

2.— Դրամատուններ եւ վարկային հաստատութիւններ:

3.— Ապահովագրական եւ խնայողական սնտուկի ձեռնարկներ:

Տուգանք. — Զեկուցագրի զանցառման պարագային, հարիւրին 25 յաւելում:

Ոչ առեւտրական ասպարէզներու վրայ տուրքեր.— Մարտ 1էն առաջ: Զեկուցագրին մէջ պէտք է յիշել նախորդ տարուան խառն հասոյթը, ասպարէզին կիրարկումէն բխող ծախքերու գումարը եւ զուտ շահը:

Գալով գրական, գիտական եւ գեղարուեստական արտադրութիւններուն, որոնց հասոյթը կարելի չէ տարուէ տարի գնահատել, ենթականերուն խնդրանքով, տուրքի քանակը կ'որոշուի նախորդ հինգ տարիներու շահին ու ծախքերուն միջինը նկատի ունենալով:

Տուգանք.— Հարիւրին 50ը յաւելում երբ զեկուցագիրը ժամանակին չներկայացուի:

Եկամուտի վրայ ընդհ. տուրք. — Մարտ 1էն առաջ, (31 Մարտ, եթէ հաշուեկշիռը փակուած է 1929 դեկտեմբերին):

ՔԻՉ ՄԸ «ԴԱՐՁԱԾ» ԿԱՐԱԳԸ.— Նախնական թարմութիւնը տալու համար համը քիչ մը «դարձած» կարագին, պէտք է թրել զայն քիչ մը պիքարպօնաթ-ով սուտ խառնուած մաքուր ջուրի մէջ:

ԲԺԻՇԿԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

— Հազար անգամ շնորհակալութիւն, տիկին: Ա՛հ ուրիշ հարցում մը: Քանի՞ տղայ:

— Երկու: Երկու զոհարներ: Ութ տարեկան փոքր մանչ մը, հինգ տարեկան աղջնակ մը:

— Անգամ մըն ալ շնորհակալութիւն եւ ներողութիւն:

Երիտասարդը ուղղուեցաւ դէպի վիրաւորեալին սենեակը: Գաւիթէն անցած պահուն, ան նշմարեց սիրուն փոքրիկ մանչուկը, որ աչքերը փայփլուն, ջղային ժպիտ մը շրթներուն վրայ եւ ձեռքերը ետին դրած, կը հարցնէր ոստիկանի մը.

— Ըսէ ինձ, ինչո՞ւ է որ միւսը կրակ բացած է անոր վրան, հրացանո՞վ մը:

III

Թոմաս Գորսի, երանը մերկ, զօրեղ, բարձերով բռնուած, իր մեծ, խոշոր եւ փայլուն աչքերը յառած էր Տօքթ. Վօկալոփուլոյին որ հանած էր բաճկոնակը, եւ թեւնոցները իր նիհար ու մազոտ բազուկներուն վրայ վեր առած, կը շօշափէր եւ կը քննէր վէրքը: Ժամանակ առ ժամանակ, Գորսիին աչքերը կը բարձրանային, միւս բժիշկին վրայ իբրեւ թէ սպասելով բանի մը որ իր մէջ պիտի փշրուէր, ան ուզեց կարդալ այդ խորտակումին ազդանշանը եւ պահը երկու մարդոց աչքերուն մէջ: Ծայրայեղ տժգունութիւն մը կը գեղեցկացնէր իր առնական դէմքը, որ սովորաբար կարմիր էր առաւելապէս:

Ան, լրագրողին ալ, որ նոր ներս մտած էր վախվխուն եւ վարանոտ, նետեց հպարտ ակնարկ մը, որպէս թէ ուզէր հարցնել թէ ո՞վ է ինք եւ թէ ի՞նչ կ'ուզէ: Երիտասարդը տժգունեցաւ անկողնին մօտենալով, բայց առանց դարձնելու վիրաւորին ակնարկով մագնիսացած իր աչքերը:

— Օ՛հ, Վիվոլի, ըսաւ Տօքթ. Վօկալոփուլօ, հազիւ դառնալով:

Գորսի աչքերը փակեց եւ երկար հառաչ մը արձակեց:

Լիլլօ Վիվոլի կը սպասէր որ Վօկալոփուլօ կրկին իրեն դառնայ, բայց վերջ ի վերջոյ համբերութիւնը հատաւ:

— Ըսէ՛, կանչեց մեղմութեամբ եւ մատնանշելով վիրաւորը, ձեռքի շարժումով մը հարցուց թէ ինչպէ՞ս է վիճակը:

Բժիշկը ուսերը թափ տուաւ եւ գոցեց աչքերը, յետոյ մատով մը ցոյց տուաւ վէրքը ձախ ծիծին բարձրութեամբ:

— Այն ատեն, մնաս բարե՛ւ, ըսաւ Վիվոլի, բարձրացնելով ձեռքը օրհնելու շարժումով մը:

Արիւնի կաթիլ մը մարգրտացաւ վէրքի շրթունքին եւ կուրծքին վրայ երկար գծով մը վար սահեցաւ: Բժիշկը զայն սրբեց քչիկ մը բամպակով եւ յետոյ ինքզինքին հետ խօսելով.

— Ո՞ր ստանային ծակը մտած է գնդակը:

— Տակաւին ծանօթ չէ՞, հարցուց երկչոտ կերպով Վիվոլին, առանց աչքը վէրքէն հեռացնելու, հակառակ իր պժգանքին: Գիտես թէ ի՞նչ է փողաչափը:

Տօքթ. Սիա, բացայայտ գոհունակութեամբ մը վրայ բերաւ.

— Ինը... ինը փողաչափ... վէրքէն կարելի է հետեւցնել...

— Կ'ենթադրեմ, յայտարարեց Վօկալոփուլօ, յօնքերը կիտած, իր մտածումներուն մէջ խորասոյզ, թէ ան ուսոսկրին տակ մտած ըլլալու է... էհ, այո, դժբախտաբար թոքը...

Եւ բերանը ծամռեց: Գուշակել, որոշել գնդակի, կողմէն անցած քմածին ճամբան, այդ պահուն ատիկա միայն կ'երեւէր իր աչքին: Իր առջեւ ենթակայ մը ունէր միայն, որուն վրայ պէտք է կիրարկէր իր տաղանդը, կիրարկելով այն բոլոր միջոցները զորսիրեն կը թելադրէր իր գիտութիւնը. այս նիւթական եւ վճռապէս սահմանուած այդ պարտականութենէն անդին, ուրիշ ոչինչ կը տեսնէր, ոչինչ կը մտածէր: Վիվոլիի ներկայութիւնը իրեն մտածել տուաւ թէ Գորսի հանրածանօթ ըլլալով քաղաքին մէջ եւ այդ տառմը ամբողջ բնակչութիւնը խորապէս ցնցած ըլլալով, կրնար օգտակար ըլլալ, կը յայտարարուէր հանրութեան թէ ինքն է դարմանող բժիշկը:

— Վիվոլի, ըսես թէ ես եմ որ զայն կը խնամեմ:

Տօքթ. Սիա, անկողնին միւս կողմէն, թեթեւ հազ մը լսեցուց:

— Եւ կրնաս աւելցնել, կրկնեց Վօկալոփուլօ, թէ օգնականս է Տօքթ. Գազիմօ Սիա, զայն ձեզ կը ներկայացնեմ:

Վիվոլի հազիւ թէ գլուխը խոնարհեցուց թեթեւ ժպիտով մը: Սիա որ փութացած էր, ձեռքը պարզած Վիվոլիին սեղմելու համար, այդ հանդիսաւոր բարեւին առջեւ ինքզինքը կորսնցուց, կարմրեցաւ, իր երկարած ձեռքով սանկ բարեւ մը ուրուագծեց, կարծէք ըսել ուզելով. «Ահաւասիկ, նոյնն է, ձեզի այսպէս ալ կը բարեւեմ:»

Մահամերձը աչքերը բացաւ եւ յօնքերը կիտեց: Երկու բժիշկները եւ Վիվոլին սարսափով կը դիտէին:

— Վէրքն ալ կը պատռենք, ըսաւ Վօկալոփուլօ, աճապարոտ ձայնով մը, անոր վրայ հակելով:

Թոմասօ Գորսի ցնցեց գլուխը իր բարձերուն վրայ, յետոյ վար առաւ կոպերը իր մթին աչքերուն վրայ, իբրեւ թէ չէր հասկցած, այդ եղաւ գէթ Տօքթ. Վօկալոփուլոյի տպաւորութիւնը, որ անգամ մըն ալ բերանը պրկելով, մռմռաց:

ԼՈՒԻՃԻ ՓԻՐԱՆՏԷԼԼՕ

(Շար.)

մեջ թէ անցեալ կիրակի օր ավընիւ Քառնոյի եւ բիւԱքասիայի անկիւնէն օտարական մը փոխադրած էր ժամը 11էն առաջ Բուա՚լէ եւ Ուտինօ փողոցներու անկիւնը։ Հոն մարդը նշան մը ըրաւ եւ կարմիր ինքնաշարժ մը Բուալէ փողոցէն ճամբայ ելաւ դէպի Էնվալիտի պողոտան. գորշագոյն ինքնաշարժ մը, որ հոն էր, հետեւեցաւ կարմիր կառքին։ Հոն էր նաեւ կեղծ ոստիկանը։

Նոյն պատմութիւնը կը հաստատեն ուրիշ վկաներ ալ։ Տիկին Բիւթէն, Բուալէ փողոց թիւ 3ի դռնապանուհին կը պատմէ թէ շաբաթ օր իր մօտ եկած են կեղծ ոստիկանը եւ ուրիշ օտար այր մը ու կին մը, յետոյ շուտով անհետացած։

Կը կարծուի թէ բաց գոյն վերարկուով կասկածելի կինն է Լուտմիլլա Իվանովա Փատոնացչէֆ,անուանեալ Զօպան,ծագումով գերման, կինը ռուս բանուորի մը որ Լըվալուա-Փէրէ կը բնակի։ Տիկին Զօպան հարցաքննուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ։ Կասկած կայ ուրիշ կնոջ մը մասին։

Զօրավարին Փարիզի բարեկամները դրամ կը հաւաքեն. 100,000 ֆրանք կը խոստանան անոր որ հետքը պիտի գտնէ։ Նիսի մէջ ալ Ռուսները կը հետաքրքրուին զօրավարին անհետացումով։

Լոնտոնի մէջ հսկողութեան տակ առնուած է Նիքոլա ցարին քրոջ՝ իշխանուհի Քսենիայի բնակարանը, որուն շուրջ կասկածելի մարդիկ կը սեգերին առենէ մը ի վեր։

Մարսիլիոյ ոճրին վերերորդ զոհն ալ մեռած

Կիրակի օր մանրամասնօրէն նկարագրեցինք այն զարհուրելի ոճիրը, որ տեղի ունեցած էր Մարսիլիոյ արուարձան Սէն-Լուիի մէջ՝ Յովհաննէս Յարութիւնեան անուն Հայու մը կողմէ։

Մարսէյլէն հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ հիւանդանոցին մէջ մեռած է նաեւ այրի Տիկին Աննա Կարապետեան, որ ծանրապէս վիրաւորուած էր գլխէն ու կուրծքէն։ Այս ձեւով Յարութիւնեանի զոհերուն թիւը կը հասնի վեցի։ Եթէ հաշուենք զինքն ալ, որ անձնասպան եղաւ ոճիրէն անմիջապէս յետոյ, եօթը մեռելներ կը սգայ այսօր Սէն-Լուիի փոքրիկ հայ գաղութը։

Մարսիլիոյ թերթերը երկար մանրամասնութիւններ կուտան ոճիրի պարագաներուն մասին եւ կը հրատարակեն զոհերուն եւ ոճրագործին պատկերները։

Ալմազեանի շուրջ

Կիրակի օր գրեցինք թէ Ալմազեան եւ դատական ոստիկանութեան տնօրէն Պ. Պընուա դէմ դէմի բերուեցան Պ. Մայֆօի գրասենեակին մէջ։ Կը կարծուի թէ Պ. Պընուա կրկնած է նախապէս Պ. Մաթիֆասի առջեւ իր ըրած յայտարարութիւնները։

Պ. Մայֆօ յետոյ լսեց նաեւ հարցաքննիչ դատաւոր Մաթիֆասը՝ հաստատելու համար թէ ո՛ր ժամուն Ալմազեանի դէմ ձերբակալման հրամանագիր հանուած է։

Հաւանական է որ մօտ օրէն դէմ դէմի բերուին Պ. Պընուա եւ Մաթիֆաս, կարգ մը հակասութիւններ ճշդելու համար։

Պերլինի ցոյցը ձախողած

Համայնավարներու ծրագրած ցոյցը մեծ ձախողութեան ենթարկուեցաւ Պերլինի մէջ, հակառակ շաբաթներէ ի վեր կատարուած մեծ պատրաստութեանց եւ շռնդալից յայտարարութիւններու։ Զանազան թաղերու մէջ խլրտումներ տեղի ունեցան, սակայն շնորհիւ ոստիկանութեան ձեռք առած միջոցներուն, կարգը չխանգարուեցաւ եւ ցուցարարները շուտով ցրուեցան։

Համայնավարները փորձեցին պատնէշներ կանգնել փողոցներուն մէջ եւ մայրաքաղաքի կարգ մը թաղերը մութի մէջ մխրճել։ Երկու խանութներու ապակիները կոտրտուեցան, բայց ոստիկանութիւնը կրցաւ կողոպուտէ ազատել զանոնք։ 78 համայնավար վարիչներ ձերբակալուեցան։

Համպուրկի մէջ ոստիկանութեան եւ համայնավարներու միջեւ կռիւները շարունակուեցան կիրակի օր ալ։ Երկուստեք վիրաւորներ կան։ Նոր ձերբակալութիւններ կատարուեցան։

Արիւնալի կռիւներ Արաբիոյ մէջ

Ամմանէն (Անդրյորդանան) կը հաղորդեն թէ Վատի-Սիրհանի շրջանին մէջ արիւնալի կռիւներ տեղի ունեցան Վէհապիներու Անազիա եւ Էլսալամի ցեղախումբերուն եւ Անդրյորդանանի Արաբներուն միջեւ։ 450 Անդրյորդանանցիներ սպաննուեցան։

Կը վախցուի որ Անդրյորդանանցիները վրէժխնդրութեան դիմելով՝ արիւնալի նոր կռիւներ մղեն։ Ամմանէն դէպի Մա՚ան ճամբայ ելան քանի մը անգլիական զրահապատ ինքնաշարժներ։

Կռիւներ Մակեդոնիոյ մէջ

Սելանիկէն կը հեռագրեն թէ Օքինոկլի անտառներուն մէջ աւազակներու եւ զինուորական ջոկատներու միջեւ բուռն կռիւներ տեղի ունեցան։ Շուրջ 20 զինուոր եւ աւազակներ ծանրապէս վիրաւորուեցան։

Եւրոպայի գեղեցկուհեաց թագուհին

Վաղը՝ չորեքշաբթի Փարիզի մէջ մասնաւոր յանձնախումբ մը պիտի կատարէ ընտրութիւնը Եւրոպայի գեղեցկութեան թագուհիին։ Մրցումին կը մասնակցին 19 գեղուհիներ՝ 19 տարբեր երկիրներէ.—Գերմանիա, Աւստրիա, Ֆրանսա, Անգլիա, Սպանիա, Իտալիա, Ռումանիա, Ռուսիա, Լեհաստան, Չեխօսլաւաքիա, Եուկօսլաւիա, Պուլկարիա, Տանըմարքա, Իրլանտա, Հոլանտա, Պելճիքա, Յունաստան, Հունգարիա եւ Թուրքիա։ Այս վերջինը առաջին անգամ ըլլալով կը մասնակցի այս միջազգային մրցումին։

Անցած տարի Եւրոպայի թագուհի (Միս Եւրոպա) ընտրուած էր Հունգարիոյ գեղուհին։

Այս գիշեր օփերայի մէջ կը տրուի մեծ պարահանդէս մը, որուն ներկայ պիտի ըլլան բոլոր թագուհիները։

Եղբայրասպան կռիւներ

Սվիլէնկրատէն (Պուլկարիա) կը հաղորդեն թէ Մակեդոնիոյ Յեղափոխական Կազմակերպութեան մրցակից անդամներուն միջեւ կռիւը կը շարունակուի։ Ծանրապէս վիրաւորուեցաւ Իլիա Թանէֆ՝ Միխայլոֆի կուսակիցներէն ու սպաննուեցաւ Սթանչօ Տոնչէֆ՝ Փրոթոկէրոֆի կուսակիցներէն։

ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Անիէռ-Պուա քոլոնպի մասնաճիւղին կողմէ։ Մարտ 8ին։ Կը խնդրուի բոլոր միութիւններէն նկատի ունենալ այդ թուականը։

Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ

Դասաւանդութիւնները կը սկսին այսօր երեքշաբթի երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, 60, Rue des Ecoles, Շօփ Փաբիզիէնի վերնայարկը։

Ա. դաս, ժամը 9—10։ Հ. Յ. Դ. Ծրագիր. Ա. ԳԻԻԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ.

Բ. դաս, ժամը 10—11։ Հ. Յ. Դ. Պատմութիւն, Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ։

Ուսանողները պէտք է ներկայ ըլլան ճիշդ ժամը 8.45ին։

Հ. Յ. Դ.

Գ Ա Ւ Ա Ռ

Լիոնի կայծակ խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին։ Գրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատետրով։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկ. Պօղոս Թորոյեանի եւ իր պարագաներուն, իրենց հօր եղբօր եւ բարեկամին Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԹՈՐՈՅԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Սէն Շամոն, Վ. Ա.— 70։
Մարսէյլ, Ա. Մ.— 35։
Իտլիպ, Մ. Զ.— 300, կարգադրեցինք։
Թաւրիզ, Ս. Խան.— 100։
Աթէնք, Յ. Մ.— 100։
Լիոն, Ղ. Գ.— 50։
Սէն Թ՚էթիէն, Խ. Մ.— 35։
Լա Սիօթա, Ղ. Թ.— 10։

Պ. ՎԱՀՐԱՄ Արսէնեանէ կը խնդրուի իր հասցէն յայտնել «Յառաջ»ի վարչութեան։

Սեբաստիոյ Նահանգային Ուսումնասիրաց Միութեան վիճակահանութենէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 1150 ֆոնոկրաֆ, 1068՝ նկարի մեքենայ, 407՝ գրպանի ժամացոյց, 183՝ ինքնահոս գրիչ, զանազան առարկաներ թիւ՝ 9, 14, 110, 173, 192, 210, 244, 271, 278, 288, 300, 348, 352, 379, 439, 464, 495, 523, 581, 582, 592, 627, 638, 640, 641, 681, 691, 693, 700, 702, 710, 729, 733, 763, 811, 945, 992, 1012, 1027, 1033, 1040, 1067, 1078, 1090, 1120, 1126, 1130, 1132, 1135, 1147։ Շահող տոմսերով անձամբ կամ նամակով դիմել Aram Tufenkdjianի, 1 Rue Wilson, Décines (Isère).

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Ջմշկածագի Խատիշար գիւղէն Գոհար եւ Կիւլիստան Թոմասեանները որոնք 1915ին Խարբերդի Աշուան գիւղէն տարագրուած են Հալէպ։ Հալէպի գրաւումէն առաջ Արաբներու կողմէ ղրկուած են մօտակայ գիւղերը հողային աշխատանքի համար։

Իրենց ողջ կամ մեռած ըլլալուն մասին ճշգրիտ լուր տուողին 100 ֆր. նուէր։ Իրենց մօր Ծաղիկի, եղբօր՝ Պապօի եւ քրոջ՝ Սրբուհիի հասցէն 20 Rue Beauséjour, Sarcelles (S. et O.) France։ Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել։

— Յաբեթ Յակոբեան կը փնտռէ իր հայրը Պիթլիսցի Սիմոն Յակոբեան եւ իր մօրաքոյրը՝ Պողչաճի Մուշեղի կինը Համաս եւ իր զաւակը Աքիսողոմ։ 1914էն ի վեր որ եւ է լուր չկայ իրենցմէ։ Իմացնել՝ Hapet Agopianի 4 Rue des Deux Avenues, Paris (13e)։

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Կիւմիւշխանէցի Սրբուհի Գասպարեան որ 1914ին Տրապիզոնէն աքսորուած է Երզրում։ Իր մասին լուր չկայ։ Իմացնել՝ Վահան Գասպարեանի, 52 Bld. Jean Jaurès,

Paris (19)։ Լուր տուողին 200 ֆր. նուէր։

Կը խնդրուի Սուրիահայ եւ Պոլսահայ թերթերէն արտատպել։

— Հ. Գարակէօզեան Հօմսանցէն Կայծակ Հէփեան կը փնտռէ իր մայրը Երզնկացի Տիկ. Վարդանուշ Ճէլալեան (կրկնամուսնացեալ) որ վերջին անգամ կը գտնուէր Սելանիկ։ Իմացնել Gayzak Hépianի La Gaudinière. Ville - aux - Clercs (Loir et Cher), France.

Կը խնդրուի Սելանիկի թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Զօրումցի Յովհաննէս Խրիմեան (21 տարեկան), որ 10 տարի առաջ Քորֆուի որբանոցէն փոխադրուած է իր մօրեղբօր Նշան Էրքիլիքեանի մօտ։ Լուր առնուած է թէ այժմ կը գտնուին Ֆրանսա։ Իմացնել իր քրոջ Վերժին Խրիմեանի, 163 Cité du Maroc Chatenois, Belfort, France.

— Կը փնտռուի Վէզիր-Քէօփրիւցի Սուրէն Արսէնեան, հօր անունը՝ Արսէն՝ մօր անուն Քարանիցա։ Աթէնքի մէջ աշխատած է Նիկողոսեան վաճառատան մէջ։ 1925ին մեկնած է Ֆրանսա եւ կը կարծուի թէ կը գտնուի Մարսէյլ։ Իմացնել «Յառաջ»ի վարչութեան կամ իր եղբօր Haig Arsenianի, 234 Fix Dourgouti, Athènes, Grèce.

— Երզնկացի Ծաղիկ Աղաճանեան կը փնտռէ իր երկու աղջիկները՝ Արեւալոյս եւ Հռիփսիմէ Աղաճանեան, որոնք 1915ի տարագրութեան միջոցին իրմէ բաժնուած են Խարբերդի մէջ։ Իմացնել՝ Օննիկ Աղաճանեանի, 128 Str. Regola, Braila, Roumanie։ Կը խնդրուի արտասահմանեան թերթերէն արտատպել։

ԳՏՆՈՒԱԾ ԹՂԹԱՊԱՆԱԿ

Անիէռ Պուա-Քոլոնպի մէջ մէկ ամիս առաջ գտնուած է թղթապանակ մը (մէջը դրամ կայ)։ Մանրամասնութիւններու համար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՍԱԿԱՐԱՆ

3 Փետրուար 1930

	ԴՐԱՄՆԵՐ	Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	123.99
Տոլար,	Dollar	25.49
Մարք 100	Mark	608.25
Թրք. Թղթ.	L. Trq.	12.04
Թրք. ոսկի	» » or	109.20
Մէճիտիէ	Médjidié	8.12
Լէվա 100	Léva	18.50
Տրախմի »	Drachme	32.20
Լիր »	Lire	133.20
Պելժ. Ֆր. »	Fr. Belge	70.95
Զուից. »	Fr. Suisse	491.25
Լէյ »	Leï	15.15
	ԱՐԺԵԹՂԹ	
Եգ. Քր. Ֆոնս.	I Cr. Fonc. Eg.	2200.—
»	II »	1565.—
»	III »	1550.—
Ռումելի երկթ.	Lots turcs	89.—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն: 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

5 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1179

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԼՊՐԾՈՒՆ ՃԱՄԲՈՒ ՎՐԱՅ

Ուրեմն, նոր հով մը փչել սկսեր է վէննտիկէն:

Երէկ, մենք մատնանշեցինք միայն «Բազմավէպ»ի եւ Հ. Սահակ Տէր Մովսէսեանի հրատարակութեանց ոգին:

Նոյն ամսագրին մէջ, ուրիշ գիտնական վարդապետ մը, Հ. Հացունի, վերջերս նոյնքան մոլեռանդութեամբ գործի ձեռնարկած էր, ապացուցանելու համար թէ կեղծ է «Հայ Եկեղեցւոյ առաքելական ծագման» պատմութիւնը: Ինչ որ կը նշանակէ թէ՝ մարդիկ աւելի կենսական գործ կը համարեն մէջտեղ հանել դեղնած, փոշոտած թուղթեր, եւ արծարծել նոյնքան դեղնած ու բորբոս կապած կիրքեր, քան պայծառ միտքով ծառայել «ընդ մրրկաւ» բաժնուած հոսանքներու միացման: Չերի՞ք չէ, վերջապէս, այսքան սստուածաբանութիւն եւ բանգիտութիւն ժողովուրդի մը գլխուն, որ արդէն կորսնցուցած է իր ուղղութիւնը:

Այս երեւոյթներէն կը հետեւցնենք թէ վէննտիկցիներն ալ, հպատակելով մասնաւոր ազդանշանի մը, կ'ուզեն ճակատ յարդարել պապական-լուսաւորչական գետնի վրայ: Ուրիշ խօսքով, իրենց դարաւոր հաստատութիւնը, իրենց հարստութիւնն ու հմտութիւնը ի սպաս դնել բուն հռոմէական կղերին կասկածելի առաջադրութեանց:

Որո՞ւ համար գաղտնիք է որ, Լատերանի դաշինքը նոր կորով ներարկեց Վատիկանի, եւ լայն ասպարէզ բացաւ անոր գործունէութեան առջեւ: 1929 փետր. 11ի համաձայնութենէն ի վեր, թեւ առած են Հռոմի կապուած օրկաններն ու հրատարակութիւնները, եւմզր ցիրուցան բազմութիւններն անգամ զանցառելի քաղաքականութիւն չեն համարուիր, դրամագլուխ ճարելու համար:

Այս ճամբուն վրայ, բաց եւ արգասաբեր դաշտ մը կը համարուին, օրինակ, Սուրիոյ եւ Լիբանանի գաղութները: Իսկ աշխատանքը այնպէս մը ձեւաւորուած է որ, կաթոլիկներն անգամ չպիտի կրնան շնչել, եթէ գետնամած չխոնարհին Վատիկանի առջեւ:

Արդարեւ, չափազանց պերճախօս իրողութիւններ տեղի ունեցած են, վերջերս, Պէյրութի մէջ:

Թէրզեան-կաթող. պատրիարք, հազիւ բազմած իր աթոռին վրայ, եւ կեղծաւոր ժպիտներ ցանելով աջ ու ձախ, նորէն ձեռք առած է իր չարաշուք ծրագիրը, որ այնքան խառնակութեանց տեղի տուաւ, 1913ին, Պոլսոյ մէջ: Արդէն իսկ աչքէ եւ աթոռէ ձգած է իր փոխանորդը, Նազլեան գերապայծառը, որ թէեւ նոյնքան թունդ կաթոլիկ, կը համարուի մրցակից մը, և քիչ մըն ալ կուսակից՝ ներքին ինքնավարութեան: Թէրզեան յաջողած է իր ուզածին պէս կոնդակ մը խմբագրել ու ստորագրել տալ Վատիկանի մէջ: Հետեւանքը — Պէյրութ ղրկուած է լատին քահանայ մը, Պոնտինի, իբրեւ «առաքելական այցելու եւ վարչապետ հայ-կաթոլիկ պատրիարքութեան»: (Եթէ չենք սխալիր, բուն իսկ այն կրօնաւորը որ Պոլիս ղրկուեցաւ միեւնոյն պաշտօնով, հայ-հռոմէական եկեղեցին լատինացնելու եւ Պատրիարքարանը ստուերի մը վերածելու համար):

Այս կարգադրութեամբ, հայ-հռոմէական պատրիարք, եպիսկոպոսներ եւլն. իրենց տիտղոսները պահելով հանդերձ, կը դառնան պարզ խամաճիկներ, իսկ ամբողջ համայնքը կ'ենթարկուի լատին քահանայի մը միահեծան իշխանութեան: Ուղղակի կապուած Վատիկանի, հլու-հնազանդ՝ անոր բոլոր հրամաններուն: Իր տոհմային ծէսերն ու աւանդութիւններն իսկ լատինացման զոհելու պայմանով:

Ի՞նչ խօսք որ ազգային ոգին, գիտակցութիւնն ու արժանապատուութիւնը բոլորովին մեռած չեն հայ-հռոմէական համարակութեան մէջ: Նոյն իսկ Սուրիոյ պէս խաւար եւ փորձանաւոր միջավայրի մը մէջ: Մեր տեղեկութեանց համաձայն, այնքան բազմացած են դժգոհները եւ այնքան սաստկացած՝ բողոքները (Պէյրութ, Հալէպ, Դամասկոս եւն.) որ, Թէրզեան ստիպուեր է հէքեաթներ հիւսել, ժողովուրդին զայրոյթը մեղմացնելու համար: Իբրեւ թէ Պոնտինի ուրիշ պաշտօն չունի, եթէ ոչ հսկել Պատրիարքարանի մատակարարութեան: «Բանի որ դրամ կ'ուզենք եւ կ'առնենք, պարտաւոր ենք հաշիւ տալու»:

Խնդիրն այն է, որ, կաթող. պատրիարքը ինքն ալ կը գալարուի իր սարքած թակարդին մէջ:

Տակաւին կարելի է խօսիլ այս խնդիրներու մասին:

Անշուշտ վէննտիկի (կամ Վիէննայի) Մխիթարեանները մեղք չունին այս կղերապետական, հակահայ եւ հակաժողովրդական խաղերուն մէջ:

Բայց արդեօք չկա՞յ ո'րեւէ կապակցութիւն, Վատիկանի նոր կացութեան եւ վէննտիկի վերջին ինքնահաւան եւ մարտագոռ արտայայտութեանց միջեւ...

Չկա՞յ ներշնչում կամ առաջադրութիւն՝ կրկէս նետուելու խօսքով եւ գործքով: «Ջարնելու եւ զարնուելու» ամէն տեղ եւ ամէն ճակատի վրայ, քանի որ կակուղ է գետինը:

Տաժանելի է հրապարակաւ ուղղել այս հարցումները:

Կ'ուզէինք որ բոլորովին անտեղի ըլլային մեր կասկածները, եւ պարզ պատասխար՝ մեր մատնանշած վրիպումները, — այնքան թթու, գռող եւ ծածկամիտ:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԵԹԷ ՈՒԶԵՆ ՀԱՍԿՆԱԼ

«Մշակ», Քալիֆորնիոյ անկախ հայաթերթը, դիտել կուտայ արդար դառնութեամբ (10 յունուար).

— «Թրքութիւնն ու Թուրանիզմը ձեռք ձեռքի տուած սանձարձակ կը շարունակեն այն նախճիրը որը դարերէ ի վեր իրենց մասնագիտութիւնն է եղած: Պէտք չկայ պատճառներ եւ արդարացումներ փնտռելու: Մէկ բան միայն իրողութիւն է, որ Թուրքիա կ'ուզէ ամէն գնով մաքրել փոքրամասնութեանց հաշիւը: կովկասի սահմաններէն մինչեւ կիլիկիա, իր օրհասական ցաւերովը տառապող Հայութեան մէկ քանի հազարնոց ցիրուցան խլեակները ոչ տնտեսական եւ ոչ ալ քաղաքական վտանգ մը կրնան ներկայացնել քէմալական ծրագիրներու յաջողութեան:

Ամենէն ընդվզեցուցիչը, սակայն, այն է որ նոյն այդ Թրքական խարազանին տակ կորաքամակ հեծողներէն անոնք որոնք հրաշքով մը կաշինին ազատած եւ ապաստանած են հոս, քաղաքական ու կուսակցական հակամարտութեան կռուան կ'ուզեն ծառայեցնել այս ցաւոտ հարցը:

Դասակարգ մը կայ, խմբակցական կամ կուսակցական առաջնորդներու, որը սուտ խենթ ու սուտ խուլ ձեւացած՝ իր ականջը կ'ուզէ խփել, ցեղին խլեակներուն այդ հնդիւններով չի վրդովուելու համար: Այս ամենուն քով անոնք տակաւին ոճրապարտ տրամաբանութ՚համբ մը կ'աշխատին զոհերու վզին փաթթել այն ինչ որ բռնակալին մեղքն է միայն: Եւ այս առթիւ մէջտեղ կը նետեն հայ եւ քիւրտ բարեկամութեան եւ այդ կարգի շինծու առասպելներ, ու կը շարունակեն հնչեցնել իրենց *ճէթած տուտուկի* խժալուր աղմուկը անախորժ:

Թուրքիոյ վերջին դարերու եւ առաւելապէս վերջին կէս դարու պատմութիւնը այնքան հարուստ է ոճիրներով, որ *եղբօր մը վզին փաթթելու* պէտք չկայ անոր այս վերջին ջղաձգումներուն եւ վայրագութեան պատասխանատուութիւնը:

Արդեօք կուսակցական մոլուցքէ տարուած այս աստիճան տգեղ եւ ապիկար արարքներով մեր բազմաթիւ վէրքերը աստիճան մը եւս խորացնելէն ու աբինոտելէն ի՞նչ շահ կ'ակնկալեն կուսակցական այդ առաջնորդները Պէտքը այնքան ստիպողական է ու դարմանն եւ օգնութիւնը այնքան անհրաժեշտ, որ այլեւս պէտք է լռեն *թայֆայական* ամէն նկատում եւ ամէն կիրք:»

ՓԱՐԻԶԷՆ ՊԱՂՏԱՏ ՈՒԹ ՕՐԷՆ

Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ փետրուարի կէսէն սկսեալ ճամբորդի կառախումբի նոր սպասարկութիւն մը պիտի բացուի Միջագետքի մայրաքաղաքէն դէպի Եւրոպա, անցնելով Քէրքուքէն, Մուսուլէն, Նուսէյպինէն եւ Պոլսէն:

Պաղտատէն մինչեւ Փարիզ ճամբորդութիւնը պիտի տեւէ ութ օր:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արեւմտեան եզերքին վրայ ուժգին մակընթացութեան հետեւանքով ծանր վնասներ առաջ եկան: վար նահանգին մէջ ողողումներ պատահեցան:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ֆրանսա-Թրքական դաշնագիր

Ֆրանսայի արտաքին նախարար Պ. Պրիան եւ Փարիզի Թուրք դեսպան Ֆէթհի պէյ փետր. 3ին ստորագրեցին բարեկամութեան եւ իրաւարարութեան դաշնագիր մը, որ անգամ մը եւս կ'ամրապնդէ երկու երկիրներու յարաբերութիւնները, եւ նոր օղակ մը կ'աւելնայ Լոքարնոյի դաշնագրով հաստատուած համաձայնութիւններուն վրայ: Արդարեւ, այս դաշնագրով, երկու երկիրները յանձն կ'առնեն Լա Հէյի իրաւարար ատեանին քննութեան յանձնել իրենց վէճերը, նախապէս յատուկ յանձնաժողովի մը ներկայացնելէ յետոյ: Միեւնոյն ատեն, նոր դաշնագիրը կը նուիրագործէ այն շարք մը համաձայնութիւնները որոնց շնորհիւ երկու երկիրները մէկ տարիէ ի վեր կարգադրած են քաղաքական եւ տնտեսական շատ կարեւոր խնդիրներ— Սուրիոյ սահմանագծում, Թուրքեւֆրանսական առեւտուր եւայլն:

Դաշնագիրը կարեւոր կը համարուի ոչ միայն Թուրքիոյ և Ֆրանսայի մերձեցման տեսակէտով, այլեւ հոգատարութեան ենթակայ երկիրներու եւ Թուրքիոյ յարաբերութեանց տեսակէտով: Այդ երկիրները այսուհետեւ կը գտնուին դաշնագրին երաշխաւորութեան տակ: Ու վերջապէս, դաշնագիրը կը համարուի ընդհանուր խաղաղութեան գրաւական մը:

ՋՕՐ. ԿՈՒՏԵՊՈՎԸ ՉԷ ԳՏՆՈՒԱԾ ՏԱԿԱՒԻՆ

ԽՈՐՀՐԴ. ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԸ ԿԸ ՎԱԽՆԱՅ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԷ

Քանի կ'անցնին օրերը, այնքան ջղագրգութիւն կը պատճառէ ռուս Ջօր. կուտեպովի անհետացման խնդիրը: Մոսկուան կը շարունակէ մերժել ո'ր եւ է մեղսակցութիւն, եւ խորհրդային թերթերը բուռն լեզու մը կը գործածեն Ֆրանսայի դէմ, մինչեւ իսկ դիւանագիտական յարաբերութեանց խզում նախատեսելով: Նոյնքան մոլեգին յարձակումներ կը կատարէ Փարիզի աջակողմեան մամուլը, հատուցում եւ պատանդ պահանջելով:

Առջի օր, խորհրդային դեսպան Դովգալեւսկի պաշտօնապէս տեղեկացուց Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան թէ Ջօր. կուտեպովի կուսակիցները յատուկ ջոկատ մը կազմած են, Ջօր. Միլլէրի ղեկավարութեամբ, դեսպանատունը կոխելու համար: Ուրիշ լուրի մը համաձայն, դեսպանը երկար տեղեկագիր մը ղրկեր է Մոսկուա, կուտեպովի գործին առթիւ, եւ նկարագրելով Փարիզի մէջ տիրող գրգռութիւնը, երեք ամսուան արձակուրդ խնդրեր է, անշուշտ Ֆրանսայէն դուրս:

Ջօր. Միլլէր բացարձակապէս կը հերքէ դեսպանատունը կոխելու ծրագիրը, իբրեւ Չեկայի գործակալներուն խելապատակէն ծնած առասպել մը: «Ճիշդ այն պահուն երբ ֆրանս. կառավարութիւնը շարժման մէջ դրած է իր ամբողջ ոստիկանութիւնը, մենք չենք որ սխմար եւ անօգուտ արարքով մը պիտի խանգարենք իր աշխատանքները: Մենք բոլորս ալ համոզուած ենք որ դիւանագիտական անձեռնմխելիութիւնը, զոր կը վայելեն Գ. Միջազգայինի կարգ մը գործակալները, անհարկու խոչընդոտ մը կը կազմէ ոստիկանութեան քննութեան առջեւ: Բայց մեզի, Ռուսերուս, օտարներու չիյնար կարգադրել այս գործին քաղաքական հետեւանքները երբ վերջանան քննութիւնները:

⁂ Խորհրդային դեսպանը առջի օր ընդունուեցաւ վարչապետ եւ ներքին նախարար Պ. Թարտիէօյի կողմէ, որ Լոնտոնէն եկած է քանի մը օրուան համար: Պահպանողական մամուլը կը պատմէ թէ դեսպանը բացատրութիւններ տալու կանչուած է:

⁂ «Վոզրոժտէնի», ռուս միապետականներու Փարիզի օրկանը, 100,000 ֆրանք պարգեւ խոստացած էր, կուտեպովի անհետացման պարագաները լուսաբանողին, կամ անոր որ առաջին անգամ հեռախօսով խմբագրութեան իմացուցած էր լուրը:

Շաբաթ առտու մարդ մը ներկայացաւ խմբագրատունը, եւ ապահովութիւն առնելէ յետոյ թէ պիտի ստանայ խոստացուած գումարը, եթէ յայտնէ զօրավարին արգելափակման վայրը, մեկնեցաւ, խոստանալով ժամադրութիւն տալ գլխաւոր խմբագիրներէն մէկուն: Փոխանակ հեռախօսով ժամադրութիւն տալու, միեւնոյն մարդը նորէն խմբագրատուն հանդիպեցաւ եւ յայտարարեց թէ ինքը Չեկայի գործակալ է եւ կը կոչուի Սէլեզնէֆ եւ կը ծառայէ Պետր Նիկոլայէվիչ Չեքինի հրամանին տակ: Յետոյ դէզ մը կեղծ անցագիրներ ցուցնելէ յետոյ, պատմեց թէ կուտեպովի առեւանգումը Չեկային գործն է եւ քանի մը հասցէներ տուաւ: Ոստիկանութիւնը լուր առնելով, հետապնդեց Սէլեզնէֆը եւ քննութիւն կատարեց տուած հասցէներուն տեղը: Յետոյ երկար հարցաքննութեան մը ենթարկեց զինքը: Երեւան եկաւ որ Սէլեզնէֆ նախապէս սպայ եղած է ցարական բանակին մէջ, բայց անցած է Չեկայի ծառայութեան մէջ, Պերլինի մէջ ամբաստանուած է գողութեան մը առթիւ, իսկ Ֆրանսայի մէջ արտաքսման վճիռ ստացած է մէկուկէս տարի առաջ: Ոստիկանութիւնը անմիջապէս ձերբակալեց այս կասկածելի մարդը:

⁂ Վերջին լուրերու համաձայն, ոստիկանութիւնը հսկողութեան տակ առած է արուարձանի մը մէկ շէնքը: Աւելի քան 150 գաղտնի ոստիկաններ կը շարունակեն հետապնդումները: Ոստիկանութեան համաձայն, զօրավարը ողջ է:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒԷՆ ՔՇՈՒԱԾ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐՈՒՆ

ՑԱՆԿ 25

Սարսէլի (624.50) եւ Էփինէի (109) միացեալ հանգանակութիւնը	733.50
Թուլոնի հայրենակիցներէն	200.—
Տիկին X.	20.—
Գումար	953.50
24րդ. ցանկին գումարը	24,565.35
Ընդհ. գումար	25,518.85

⁂

ԽՄԲ.— Այս գումարէն մինչեւ Յունուար 24 կեդր. Յանձնախումբին փոխադրած ենք 19,000 ֆրանք:

Երէկ փոխադրեցինք 6000 եւս: Ընդհ. գումար՝ 25,000 ֆրանք:

ԺԷՄԻԷ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ

Օտէոնի տնօրէն Ֆիրմէն Ժէմիէ իր հրաժարականը ներկայացուց կրթական նախարար Մարոյի: Հռչակաւոր արուեստագէտը իր հրաժարականին իբրեւ պատճառ ցոյց կուտայ առողջական վիճակը, որ վերջերս ծանրացած է: Ժէմիէ անցեալ տարի արդէն քանի մը ամսուան արձակուրդ առնելով Պովալոն գացած էր. վերադարձին ուզեց հրաժարական տալ, սակայն իր բազմաթիւ բարեկամները, որոնց շարքին նաեւ արտաքին նախարար Պրիան, տարհամոզեցին զայն:

Նոր տարեշրջանին սկիզբը աշխատեցաւ Օտէոնի մէջ եւ կարգ մը նոր ներկայացումներ կազմակերպեց, նոյնիսկ դեր մը ստանձնեց Փիկալի Թատրոնը խաղցուածԹատերախաղիմը մէջ: Բայց առողջութիւնը օրէ օր կը խանգարուէր եւ քանիցս ուժերը Թուլցան խաղացած պահուն: Այժմ պիտի քաշուի քոթ տ'Ազիւր:

Օտէոնի տնօրէնութիւնը ժամանակաւորապէս պիտի վարէ Փօլ Ապրամ, իր ընկերակիցը:

ՏԻԿ. ՏԷՐ-ԱԿՈԲՈՖ ՄԵՂՍԱԿԻՑ

Տիկ. Բուվիէ բողոք ներկայացուց հարցաքննիչ դատաւորներու երէց Պ. Վիլէթի՝ իբրեւ խարդախութեան ու կեղծարարութեան մեղսակից ամբաստանելով տիկին Տէր-Ակոբոֆը եւ բոլոր այն երրորդ անձերը որոնց ձեռքը կը գտնուին իր կողմէ ստորագրուած մուրհակներ: Տիկ. Բուվիէ կ'ըսէ թէ այդ մուրհակները գործածուած են գնելու համար ապրանքներ, որոնք անմիջապէս վերջ կրկին ծախուած են կամ իբրեւ գրաւ դրուած փոխ-դրամ առնելու համար:

Աւելցնենք որ նոյն այդ երրորդ անձերը որոնք իրենց ձեռք մուրհակ ունին, առեւտրական դատարանին առջեւ դատ բացած են տիկ. Բուվիէի դէմ: Այս վերջինին պաշտպան փաստաբանն կասթոն վէյլ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ

Եգիպտոսի ելմտացոյցը 1930-31ի համար կը նախատեսէ 38,062,000 եգիպտական ոսկիի հասոյթ եւ 44,350,000 եգ. ոսկիի ծախք: 1929-30ի ելմտացոյցին հետ բաղդատելով հասոյթը 888,000 եւ ծախքը 2,460,000 ոսկի աւելի պակաս է:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԵԸՆԳԻ ԾՐԱԳՐԻՆ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄԸ

Եընգի ծրագրին պաշտօնական վաւերացումը, որ կը լրացնէ մեծ պատերազմի վերջնական հաշուեյարդարը, տեղի ունեցաւ յունուար 20ին, Լահէի երկրորդ խորհրդաժողովին մէջ։

Մանրամասնութեանց մէջ մտնելէ առաջ, հարկ է վերյիշել զինադադարէն ի վեր տեղի ունեցած զանազան փորձերը, որոնք հազիւ տասներկու տարի վերջ կը գտնեն իրենց պաշտօնական եւ վերջնական լուծումը։

Զինադադարը կնքուեցաւ 1918 նոյ. 11ին եւ Վերսայլի դաշնագիրն ստորագրուեցաւ դաշնակիցներու եւ Գերմանիոյ միջեւ 1919 յունիսին։ Վերսայլի դաշնագիրը որեւէ որոշ գումար հաստատած չէր Գերմանիոյ պարտքին համար իբր պատերազմական տուգանք եւ վնասուց հատուցում, այլ այդ խնդրի կարգադրութիւնն յառաջիկային թողլով, որոշած էր միայն Գերմանիոյ անմիջապէս յանձնելիք ահագին քանակութեամբ ռազմամթերքը, շոգենաւերը, երկաթուղիի կազմածները, ձիերը եւն. եւն., ինչպէս նաեւ Ալզաս Լօռէն նահանգներն եւ անդրովկէանեան բոլոր գաղթավայրերը։

Առաջին անգամ 1921ին Սպայի մէջ էր որ Դաշնակիցներն իրարու հետ համաձայնեցան Գերմանիայէն պահանջել 132 միլիառ ոսկի մարկ — այսօրուան սակով մօտ 800 միլիառ ֆրանկի ահռելի գումարը եւ որոշեցին գանձելի գումարին իրար մէջ բաժնելու սակը իւրաքանչիւր պետութեան համար. Ֆրանսան պիտի ստանար կէսէն քիչ մը աւելին, 68 միլիառ ոսկի մարկ։

Դաշնակիցներու եւ Գերմանիոյ միջեւ այս նպատակով 1921էն մինչեւ 1924 տեղի ունեցած անպաշտօն բանակցութիւններն որեւէ դրական արդիւնքի չյանգելով, այդ թուին Ամերիկացի զօրավար Դօըսի նախագահութեամբ գումարուեցաւ պարտքերու կարգադրման առաջին յանձնաժողովը։ Այս վերջինը պատրաստեց Դօըսի ծրագիրը որու գործադրութիւն սկսաւ 1924 Սեպտ. 1ին։

Բայց տակաւին վէրքերը շատ թարմ էին եւ կիրքերն ըստ բաւականի հանդարտած չէին որ կարելի ըլլար վերջնական գումարներ որոշել. ժամանակ պէտք էր որ ժողովուրդները կարենային թեւակոխել իրականութեան եւ կարելիութեան սահմանները։

Ըստ Դօըսի ծրագրին, Գերմանիա պիտի վճարէր տարեկան 2ուկէս միլիառ ոսկի մարկ՝ դրամով եւ ապրանքով, բայց որոշուած չէր թէ քանի՛ տարի պիտի տեւէ այդ վճարումը։ Ցամենայն դէպս տոկոսի հարիւրին 5 սովորական սակով տարեկան 2ուկէս միլիառ մարկը 50 միլիար մարկի դրամագլուխ մը կ'ենթադրէր, փոխանակ Սպայի մէջ որոշուած 132 միլիառին։

Դօըսի ծրագիրը ի զօրու մնաց մինչեւ 1929, երբ պետութիւններն որոշեցին վերջնական կարգադրութիւն մը ընել պատերազմի հաշուեյարդարն ամբողջացնելու համար։

Փարիզի մէջ գումարուեցաւ պարտքերու կարգադրման երկրորդ յանձնաժողովը ամերիկացի Օըն Դ. Եընգի նախագահութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Բելժիայի, Իտալիոյ, Ճապոնի եւ Գերմանիոյ ներկայացուցիչներուն։

Այս մասնագէտներու յանձնաժողովը պատրաստեց Եընկի ծրագիրը եւ ներկայացուց պետութեանց վաւերացման։ 132 միլիառ մարկի գումարը, որ Դօըսի ծրագրով գեղչուած էր արդէն մօտ 50 միլիառի, իջաւ 37 միլիառի, որ հաւասար է 225 միլիառ ֆր.ի, վճարելի 5 առ 100 տոկոսով 59 տարուան մէջ, այսինքն մինչեւ 1988 թուականը։

Լահէի մէջ գումարուած առաջին խորհրդաժողովը 1929 օգոստոսին շատ մը դժուարին բանակցութիւններէ վերջ վաւերացուց այդ ծրագիրը, իսկ այս տարի յունուար 4էն 21՝ միեւնոյն քաղաքին մէջ վերստին գումարուեցան պետութեանց ներկայացուցիչները եւ վերջնապէս կարգադրեցին հատուցումներու եղանակը, միջազգային դրամատան կանոնագրութիւնը եւայլն։

Այս վերջին խորհրդաժողովի գլխաւոր դէպքերէն մէկն եղաւ Ռայխսբանկի տնօրէն Տքթ. Շախտի ելոյթը, որով դէմ կ'արտայայտուէր Եընգի ծրագրին մէկ քանի յօդուածներուն, մինչդեռ Փարիզի եւ Լահէի առաջին ժողովներուն ինքն էր որ անձամբ վարած էր բանակցութիւններն եւ ընդունած՝ եղած կարգադրութիւնները։ Գերմանիոյ պաշտօնական ներկայացուցիչները բարեբախտաբար հետեւանք չտուին այդ ամբոխավար ելոյթին եւ Տքթ. Շախտ մինակ մնաց իր բողոքին մէջ։

Բանակցութեանց միջոցին Անգլիոյ ելմտական նախարար Սնօդըն, որ արդէն Լահէի առաջին խորհրդաժողովին ցոյց տուած էր իր անհաշտ բնաւորութիւնը, քանի մը անգամներ բիրտ կերպով յիշեցուց գերման ներկայացուցիչներուն թէ «միտք չունին իրենց ամբողջ կեանքը Լահէ անցընելու եւ եթէ առաջարկուած պայմանները անընդունելի կը նկատուին, պիտի վերադառնան Դօըսի ծրագրին», որու պարտադրութիւնները շատ աւելի խիստ են Գերմանիոյ համար քան Եընգի ծրագիրը։

Տքթ. Շախտ յայտնեց թէ Ռայխսբանկը չպիտի կրնայ ստորագրել միջազգային դրամատան մէջ իրեն յատկացուած դրամագլուխը, ինչ որ շատ տարօրինակ էր, որովհետեւ թէեւ Ռայխսբանկը կառավարութենէն անկախ հաստատութիւն մըն է, բայց անկարելի է ընդունիլ որ անոր տնօրէնը պետութեան վարիչներուն քաղաքականութեան հակառակ ուղղութեամբ շարժի եւ անյաջողութեան մատնէ Բադէն-Բադէնի եւ Փարիզի մէջ այնչափ դժուարութիւններով պատրաստուած ծրագիր մը, իբր հաշուեյարդար մեծ պատերազմին։ Բարեբախտաբար գերման նախարարներն, ինչպէս ըսինք, չհետեւեցան Շախտին որ ստիպուեցաւ յայտարարել թէ իբրեւ գերմանացի պարտաւոր է հնազանդիլ իր կառավարութեան որոշումներուն, եթէ Ռայխստագը վաւերացնէ զանոնք։

Փշոտ խնդիր մըն էր պատժական հարցը։ Եթէ Գերմանիան որեւէ պատրուակով դադրեցնէր իր վճարումները, ի՛նչ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն պահանջատէրերը։— Շատ մը բանակցութիւններէ վերջ, խմբագրուեցաւ բանաձեւ մը որ թէեւ վստահութիւն կը յայտնէ Գերմանիոյ լաւ տրամադրութեանց վրայ, բայց կը տրամադրէ որ եթէ գերման ազգայնական դահլիճ մը ուզէ ջնջել այդ համաձայնութիւնը, պահանջատէր պետութիւններն իրաւունք պիտի ունենան դիմելու Միջազգային իրաւարարութեան ատեանին եւ պիտի վերստանան գործելու իրենց կատարեալ ազատութիւնը։ (Ինչպէս օրինակ Հուգէնբէրգ եւ Հիտլէր յայտարարեցին վերջին հանրաքուէի փորձին ժամանակ թէ «այդ ծրագիրը բռնի պարտադրուած է մեզ եւ մենք յօժար կամքով ընդունած չենք զայն, որով կ'ըմբոստանանք անոր դէմ» եւլն.։)

Միջազգային կարգադրութեանց Դրամատունն իր գրասենեակները պիտի բանայ մարտ 1ին Բազէլի մէջ, իբր զուիցերական հաստատութիւն եւ մինչեւ ներկայ տարուան հոկտ. 1 հրապարակ պիտի հանուին 300 միլիոն տոլարի պարտաթուղթեր գերմանական գանձին վրայ, որուն հարիւրին 71ը ի նպաստ Ֆրանսայի, որ պիտի կրնայ անմիջապէս օգտագործել զանոնք զանազան հրապարակներու վրայ։ Գերմանիա յանձնառու եղած է մինչեւ այդ պարտաթուղթերու վաճառումը ուրիշ որեւէ արտաքին փոխառութիւն չկնքելու։ Եթէ մինչեւ հոկտեմբեր 1 կարելի չըլլայ այդ պարտամուրհակները զեղչել զանազան հրապարակներու վրայ, պայմանաժամը պիտի երկարաձգուի մէկ տարի։

Լահէի խորհրդաժողովին կը մասնակցէին նաեւ փոքր Համաձայնութեան պետութիւնները, ինչպէս նաեւ Անգլիա, Յունաստան, Բուլգարիա եւ Աւստրիա, ընդամէնը տասնեւութ պետութիւն։

Ըստ Վերսայլի դաշնագրին, Գերմանիա համերաշխօրէն պատասխանատու էր իր դաշնակիցներու պարտքերուն, բայց ըստ Եընգի ծրագրին՝ ազատ կացուցուած էր այդ յանձնառութենէն, որով Լեհաստան, Ռումանիա եւլն. չուզեցին ստորագրել Եընգի ծրագրի վաւերացումը, մինչեւ որ իրենց հատուցումներու խնդիրն ալ կարգադրուի Գերմանիոյ պարտքին նման։

Լահէի ժողովն ստիպուեցաւ խորհրդակցիլ նաեւ արեւելեան պետութեանց հատուցումներու մասին եւ ի վերջոյ համաձայնութիւն գոյացաւ անոնց մէջ ալ եւ Եընգի ծրագրի վաւերացման պրոտոկոլն ստորագրուեցաւ յունուար 20ին։

Արեւելեան հատուցումներու խնդիրները նուազ բարդութիւններ չէին պարունակեր քան գերմանականը եւ անգամ մը Սնօդըն իր սովորական երգիծական ձեւով յայտարարեց թէ՝ եթէ չեն ուզեր որ այդ վիճաբանութիւնները տեւեն յաւիտեանս յաւիտենից, պէտք է այդ պետութեանց ներկայացուցիչները արգելափակել խուցի մը մէջ եւ զրկել զանոնք հացէ եւ ջուրէ, մինչեւ որ համաձայնութեան եզրեր գտնեն։

Աւստրիոյ տալիքներն ամբողջովին բաշխուեցան, որովհետեւ անոր եկամուտներն հազիւ կը բաւեն յետպատերազմեան փոխառութեանց տարեվճարներու հատուցման։

Չեխոսլովաքիա իբր ժառանգորդ Աւստրօ-Հունգարիոյ պիտի վճարէ տարեկան 60 միլիոն ֆրանք մինչեւ 1966։ Այս գումարէն մեծ բաժին հանուած է Իտալիոյ, Հունգարիոյ վճարումները յատկացուած են —տարեկան 12 միլիոն ոսկի քուրոն, որ կ'ընէ մօտ 330 միլիոն ֆր. Յունաստանին՝ մինչեւ 1943 եւ Սերբիոյ ու Ռումանիոյ՝ մինչեւ 1966՝ վերջինս կը ստանայ նաեւ Բուլգարիոյ վճարումները։

Արեւելեան պետութիւններն ալ համաձայնեցան Լահէի մնայուն իրաւարար ատեանին դիմել յօդուածներու մեկնաբանման առթիւ ծագելիք որեւէ վէճի պարագային։

Արեւելեան հատուցումներու եւ առկախ խնդիրներու վերջնական կարգադրութիւնն ու ձեւակերպումը վերապահուած է Փարիզի մէջ գումարուելիք յառաջիկայ ժողովի մը։

Անմիջապէս որ պատկան պետութեանց խորհրդարանները վաւերացնեն այս համաձայնութիւնները, Եընգի ծրագիրը գործադրութեան պիտի դրուի եւ այսպիսով պիտի փակուի վերջին վարագոյրը մեծ պատերազմի ահռելի արարուածին։

Մաղթենք որ գէթ մեր սերունդին համար իրապէս վերջին վարագոյրն եղած ըլլայ այս համաձայնութիւնը։ Մ. Տ.

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐԸ
ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՄԷՋ

Մասնաւոր նամակէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

ԱԹԷՆՔ, 24 յունուար.— Յունարէն «Ակրոպոլիս» թերթին թունալից, զրպարտիչ եւ բոլորովին սխալ թիւերու եւ հաշիւներու վրայ հիմնուած եւ մեր երեսին նետուած անվայել յօդուածները վերջ ի վերջոյ ցնցեցին Յունահայութիւնը։

Թէեւ քիչ մը ուշ, բայց կոռովի եւ գովելի կեցուածք մը ցոյց տուին մեր հայրենակիցները։ Ամէն կողմէ պաշտօնական եւ խմբական բողոքներ եւ հերքումներ տրուեցան, թէ Աթէնքի եւ թէ Սելանիկի հայոց կողմէ։ Այս բողոքներն ու հերքումները յունական գրեթէ բոլոր կարեւոր թերթերու մէջ երեւցան, իսկ զօր. Թորգոմ կորնթոսէն բոլոր յոյն թերթերուն ուղղուած երկար բողոքի հեռագիրներ տուաւ, որոնց մէջ կը շեշտէր.— «Եթէ Յունաստանի միւս բոլոր յարգի ու մեծազօր բարեկամները այս անարգուած ու անիրաւուած ժողովուրդին չափ անկեղծ ըլլային իրեն հանդէպ, այսօր Յունաստանի սահմանները ո՛չ թէ Էտիրնէէն ասդին Մարիցա գետին վրայ՝ այլ Էնկիւրիի մօտ Սաքարիա գետին կողմերը պիտի ըլլային»։ Գտնուեցան յոյն բարեկամներ ալ որոնք գրչով պաշտպանեցին Հայերը։

«Իմերիսիոս Թիփոս» թերթին խմբագիրը, Պ. Գոսթաս Աթանադոս հաճոյքով հրատարակելէ յետոյ Թորգոմի ծանօթ հեռագիրը, կ'աւելցնէր.

— «Ակրոպոլիս»ի խմբագիրը կատարեալ ամբոխավարութեամբ մը ուզած է կոպտօրէն վիրաւորել հայ ազգը, անգլիացի քարոզիչի մը պրոպագանդի պատրուակով»։ Ցետոյ արդարացի կը գտնէ Հայոց դժգոհութիւնը, ի վեր հանելով այս երկու ազգերը իրար միացնող արիւնալի կապերը եւ մանաւանդ հայ ժողովուրդը ներկայացնելով զոհը Փոքր-Ասիոյ աննախընթաց աղէտին։

Այս ամէնքը լաւ գացին եւ լաւ վերջաւորութիւն ունեցան։ Բայց ծո՛ռ նստինք շիտակը խօսինք։ Երբ ամերիկացի չեմ գիտեր որ երեւելին կուգայ, սանկ կ'այցելէ մեզի, կամ անգլիացի պրոպագանդիստ մը կ'երեւայ կեղծ կամ անկեղծ դիմակով, անմիջապէս մեր ծանօթ օտարամոլութեամբ քառասուն կտոր կ'ըլլանք, թէյասեղան կուտանք եւ ուրիշ պատիւներ կ'ընծայենք։ Արդ, մօտաւորապէս 8 տարիէ որ հոս ապաստաններ ենք եւ դեռ չեմ յիշեր թէ հելլէն կարեւոր պետական անձնաւորութեան մը պաշտօնապէս երախտագիտական յարգանք մը կամ ցոյց ըրած ըլլանք։ Միւս կողմէ համայնավար թափթփուքներ ալ ունինք,— Գրգաղաձցի Դարբինեան Կարապետին տղան Մանուկ, որ մինչեւ վերջերս «Արձագանգ» կոչուած քուրջին խմբագիրն էր կամ անոր պէս բան մը, Թադոսներուն Սարգիսին տղաքը, մուճակագործ Կարապետ եւն. եւն., որ կարմրեր էին տարիէ մը աւելի է որ գացին Հայաստան, բայց բնաւ չկրցան կենալ, փախան՝ առաջ Վրաստան, յետոյ Սօխումգալէ, անկից ալ Օտեսա։ Թէ այս գացողները եւ թէ հոս իրենց պարագաները շատ զղջացած են, բայց օգուտ չունի, սլաքը արձակուած է. եթէ ասեղի ծակի մը չափ ճամբայ գտնեն, անմիջապէս պիտի գան եւ այս ուղղութեամբ ալ բաւական աշխատանք տարին, ճամբայ չգտան։

Դառնանք մեր նիւթին, յունահայութեան բացարձակ մեծամասնութիւնը կատարելապէս երախտագէտ է Յունաստանի եւ որ եւ է Հայ չարիք չի խորհիր այս երկրին եւ բնակիչներուն հանդէպ։ Բայց ասոնք միայն մենք գիտենք, վարժուած չենք յարմար պահուն արտայայտուիլ։ Ուրիշ ազգեր երբ տեղէ մը օգուտ կամ շահ մը ունենան, իրենց չունեցած արժէքներով իսկ կը փայլին եւ աչքի կը մտնեն. Մենք մեր ունեցածը չենք կրնար արժեցնել։ Դիւանագիտութեան մէջ միայն անմեղ ըլլալը չի բաւեր, ուրիշներու շահագործումէն յառաջ գալիք չարիքները կանխել պէտք է գիտնանք։ Մեզմէ շատերուն համար դեռ հոս Հելլէնները այն են ինչ որ էին մեզի հետ Յոյները՝ Թուրքիոյ մէջ, Թուրք իշխանութեան տակ
որովհետեւ ազատ երկիր է,
մեզ հաւասար համարելով
խելքին փչածը կ'ընենք,
խորհելու թէ մեր չափազանց
տարասիրութիւնը կրնայ
կան տարրերուն եւ կառավ
թեան կասկածները հրաւիրել
վրայ, եւ միամտօրէն նե
սխալ քայլ մը կրնայ հելլէ
մեզի դէմ դարձնել։

Այս հեռատեսութիւնը
նէն աւելի կ'իյնայ վարիչ
միններու, Ազգ. Վարչու
մեծապատիւ անդամներու
Առաջնորդարանին եւ քիչ
աւելի կոնակը տաք եւ
կուշտ դասին···Օհօ՛···անոնք
պզտիկ բաներով չեն զբաղ
Անոնք ազգային պաշտ
կ'ընտրեն կամ կը ճամբեն,
պահանջները նկատի առն
յետոյ, իրենց գլխաւոր
յատկանիշն է կարեւոր
չտալ բողոքներու, ժամու
ւորականութեան, այսինքն
ժողովուրդին առողջ դասակ
Բայց այս վերջին անգամ
եալ կացութիւնը իրենց չ
մարդիկը, մտաւորականներ
յեղափոխականներն են որ
ցին։ Այկ մարդոց մէկ
նիշն ալ այն է որ պինդ կ
կ'երեւան իրենց աթոռներու
այս անգամ կարծեմ զգացին
դիրքին խախտիլը եւ արդէն
կը պատի թէ պատգ.
նիստի պիտի հրաւիրուի, նոր
չութիւն պիտի ընտրուի եւ

ՀԱՅ ԵՒ ՌՈՒՍ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ
ԻՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Այս կանոնագրութիւնը կը ստորագրեմ հետեւեալ վերապահումներով.

1. Որ իմ կառավարութիւնս կարենայ անհրաժեշտ նկատած վայրկեանին ետ առնել այն որոշումը որով բարձր կոմիսարին իրաւունք կը տրուի իր ներկայացուցչին միջոցով գաղթականներուն ապահովել վերոյիշեալ սպասարկութիւնը.

2. Որ իմ կառավարութիւնս բարձր կոմիսարի ներկայացուցչին իրաւունքը կը ճանչնայ՝ իր հաւանութեամբ՝ միայն մէկ հոգի նշանակելու։ Այս ներկայացուցիչը իրաւունք չպիտի ունենայ ուրիշ ներկայացուցիչներ, օգնականներ կամ փոխանորդներ նշանակելու, ոչ ալ բացակայութեան պարագային գաղթականական որեւէ կազմակերպութեան պաշտօն յանձնել՝ կատարելու իր գործերը։

3. Հելլէն կառավարութիւնը յանձնառու չըլլար վերադարձի վիզա տալ իր հողէն դուրս ելած գաղթականներուն եւ հելլէն իշխանութեանց կը վերապահէ իրաւունքը ներկայացած իւրաքանչիւր մասնաւոր պարագայի որոշել թէ՝ պէ՛տք է վերադարձի վիզա շնորհել անցագիրներուն այն գաղթականներուն որոնք երկրէն կը մեկնին եւ կամ Յունաստանի ներսը ճամբորդութիւնը արտօնել կամ ոչ։

Վ. ՏԷՆՏՐԱՄԻՍ, Յունաստան

Կը ստորագրեմ վերապահութեամբ այն յայտարարութեան որ կատարուեցաւ կարգադրութեան վերջնական քուէարկութեան ատեն եւ արձանագրուեցաւ ատենագրութեան մէջ, յայտարարութիւն, որ պիտի պարզաբանուի՝ Էսթոնիական կառավարութեան կողմէ բարձր կոմիսարին ուղղուելիք նամակով մը։

Ա. ՇՄԻՏ, Էսթոնիա

Թ. Ֆ. ՃՈՆՍԸՆ
Օգնական բարձր-կոմիսար գաղթականներու Ընդհ. քարտուղար խորհրդաժողովին

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ Բ.
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐ

Ազգերու Դաշնակցութեան գաղթականներու բարձր-կոմիսարի սպասարկութեանց պաշտօնին մասին

Ստորագրեալները՝

Մասնակցելէ յետոյ յունիս 28ի Ժնեւի միջ
վարական խորհրդաժո
հրաւիրուած Ազգերու
նակցութեան Գաղթական
Բարձր Կոմիսարին կողմէ,

Փափաքելով կարելի եղ
չափ ազդու կերպով կար
գործադրել ռուս եւ հայ
թականներու իրաւական վ
կին վերաբերեալ կարգադ
թեան պարունակած որոշ
ը, ընդունուած յիշեալ մ
ռավարական խորհրդաժո
կողմէ,

Համաձայնած են հետե
տրամադրութեանց շուրջ.

Յօդ. 1.— Այն կառավ
թիւնները որ կը վաւերա
ներկայ համաձայնագիրը,
ընդունին հետեւեալ
գծերու գործադրութիւնը
ներկայացուցիչներուն
որոնք ստորեւ գծուած պայ
ներու մէջ պիտի նշանակ
Ազգերու Դաշնակցութեան
թականներու Բարձր-Կոմիս
կողմէ.

ա) Հաստատել գաղթ
ներու ինքնութիւնն ու հա
ժանքը.

բ) Հաստատել անոնց ը
նական կացութիւնը եւ ք
քային վիճակը՝ հիմնուած
թականին երկրին մէջ տ
պաշտօնաթուղթերու կամ
ունեցած դէպքերու վրայ.

գ) Վաւերացնել կանոն
րութիւնը, արժէքը եւ գ
կանի ծննդավայրի օրէնքն
հետ համապատասխանու
այն պաշտօնաթուղթերու
րոնք տրուած են այդ
մէջ.

դ) Հաստատել գաղթակ
րու ստորագրութիւնները
րենց լեզուով խմբագրուած
թերու օրինակներն ու
մանութիւնները.

ե) Հաստատել երկրի
նութեանց համար՝ պատ
րութիւնն ու բարի վարքը
թականին, իր նախկին
յութիւնները, արհեստակց
հանգամանքը, համալսար
կան կամ ակադեմական
ղոսները.

զ) Յանձնարարել գաղթ
նը ձեռնհաս իշխանութ
մասնաւորապէս վիզայի,

ութեան արտօնագրի, դպրոց
ով ժառանգաւորաց ընդունում
եւայլն խնդիրներու մասին:
Յօդ. 2.— Յօդուած 1ին մէջ ուած ներկայացուցիչները ւոր նշանակուին Ազգ. Դաշակցութեան բարձր-կոմիսարին մէ, հաւանութեամբը շահա ց կառավարութեանց: Անոնք ց պաշտօնները պիտի կի րկեն շահակից կառավարուանց եւ Ազգերու Դաշնակցութեան բարձր-կոմիսարին միջեւ ամաձայնութեամբ գոյացուած պայմաններու համաձայն:

Այն երկիրներուն մէջ ուր ն մարմիններ որ կէս-պաշտօական ձեւով կը ստանձնեն յօդուած 1ի մէջ յիշուած պաշտօները, Ազգերու Դաշնակցութեան արձր-կոմիսարը կրնայ դիմել յդ մարմիններուն:

Յօդ. 3.— Ինպաստ կարօտերուն ընդունուելիք բացառութեանց վերապահութեամբ, կաելի է դրամ գանձել յօդուած ին մէջ յիշուած աշխատութեանց համար: Սակայն եւ այնէս այս վարձքերը պիտի ըլան չափաւոր եւ համեմատան՝ այն գանձումներուն հետ րս բնակավայրի երկրին իշանութիւնները կ'ընեն նման ծառայութիւններու առթիւ:

Ներկայ համաձայնագիրը պիի վաւերացուի և վաւերացումրը պիտի արձանագրուին Ազերու Դաշնակցութեան քարուղարութեան մօտ: Գործաութեան պիտի դրուի՝ երկու աւերացումներու արձանաւելէն իննսուն օր յետոյ:

Ազգերու Դաշնակցութեան դամ բոլոր կառավարութեանց Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ բոլոր պետութեանց առավարութիւններուն առջեւ ց պիտի ըլլայ՝ յարումի համար:

նեւ, 30 յունիս 1928
(ստոր.) Է. ՄԷՅԵՐՍ (Պելճիքա)

Այս կարգադրութիւնը կը ստորագրեմ հետեւեալ վերապաութեամբ.

«Ֆրանսայի համար բարձրմիսարութեան ներկայացուչի մը անուանումը պիտի ենարկուի Ֆրանսական Հանրապետութեան արտաքին նախարի հաւանութեան: Առանց որէշ բան փոխելու ռուս եւ հայ աղթականներու գրասենեակներու ներկայ ստորոգելիներէն, երկայացուցիչը հանգամանք տի ունենայ վիզէ ընելու կամ աւերացնելու յիշեալ գրասենկներու կողմէ տրուած թուղերը, որոնց պաշտօնական փասաթուղթերու արժէք ճանչնալ պիտի ուզէին շահագրգռուողնե համաձայն 1928 յունիս 30ի համաձայնագրին: Այս վիզաներն եւ վաւերացումներուն առիւ գանձուելիք դրամներու սակացոյցը պիտի հաստատուի արաքին նախարարութեան եւ աղթականներու բարձր-կոմիարութեան հետ համաձայնութեամբ, նոյնը՝ նաեւ գանձումի եղանակին, զեղչի եւ ձրի ըլլալու մասին»:

11 մարտ 1929

Ր. ՄԱՍԻՅԼԻ (Ֆրանսա)

Թ. Ֆ. ՃՈՆՍԸՆ

Օգնական բարձր-կոմիսար գաղթականներու, ընդհ. քարտուղար խորհրդաժողովի

* * *

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ Գ.ը կը վերաբերի Ասորի, ասորա-քաղդէացի, քիւրտ եւ Թուրք գաղթականներուն, որոնք նոյնպէս պիտի օգտուին ռուս եւ հայ գաղթականներու համար եղած կարգադրութիւններէն:

Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑԸ

Հ. Յ. Դ. փարիզի դպրոցի բացումը տեղի ունեցաւ յունուար 29ին:

Ընկ. Գերասիմ Բալայեան բանալով ժողովը շեշտեց դպրոցին արժէքը: Ընկ. Մ. Երիցանց տեղեկութիւններ տուաւ նիւթերուն եւ դասախօսներու մասին: Յաջորդաբար խօսք առին հետեւեալ ընկերները:

Ընկ. Բենօ.— Դաշնակցութիւնը 40 տարուան պատմութիւն ունի որուն արժէքը չենք կրցած իւրացնել. բազմաթիւ դէմքեր ինկած են ո՞վ գիտէ որ սարի մէջ, որ քարի ետեւ եւ ի՞նչ թանկագին զոհեր. որոնց անունն իսկ չենք գիտեր, պէտք է Դաշնակցութեան պատմութիւնը աւանդուի նոր սերունդին մանրամասն, որմէ օրինակ առնելով յառաջ ընթանանք:

Ընկ. Թ. Մեծատուրեան.— Դաշնակցութիւնը գերազանցող ուժ մը չունինք այսօր: Եթէ այս սերունդն ալ չյաջողի, յաջորդէն յոյս չկայ: Մենք հիներս կ'ընենք մեր կարելին. իսկ ձեզմէ կը սպասենք աւագան:

Ընկ. Կ. Սասունի. Ամէն անհատ կիրք մը ունի, որ կը գերազանցէ բոլոր ուրիշ բանները: Ազատութեան եւ անկախութեան, արդարութեան կիրքը ունի Դաշնակցութիւնը եւ անոր համար տուեր է զոհեր: Քանի ծերանայ մեր կուսակցութիւնը, մեր գործը այդքան կ'ընդլայնի: Պէտք է աշխատինք սերունդ հասցնել, միտքով եւ զէնքով զուգընթաց:

Ընկ. Լ. Մօզեան.— Մեր մէջ կան չորս կուսակցութիւններ. մէկը գլուխ չունի, միւսը ինքզինք ճանչնալու կարողութիւն չունի, երրորդը ժողովուրդ կառավարելու յատկութիւններով եղածն ալ կը քանդէ: Փաստ է ուրեմն որ ժողովուրդը իր յոյսը դրած է Դաշնակցութեան վրայ: Ուրեմն մեր բեռը ծանր է եւ պէտք է պատրաստուինք:

Ընկ. Աշոտ Գասպարեան,— Առաքինի, անկեղծ, անաչառ եւ կարող ղեկավարի պէտք ունինք: Առտուն կանուխ արթնցողը ինքզինք ղեկավար կը կոչէ: Պէտք է պատրաստել մաքուր, վերին աստիճանի պարտաճանաչ ղեկավարներ:

Ընկ. Ս. Տէր Թովմասեան.— Չափազանց զգալի է մեր մէջ ալ դաստիարակութեան պակասը: Պէտք է ամէն միջոց ի գործ դնել պակասը լրացնելու: Համայնավարները մեծ ճիգեր կը թափեն, կուսակցական դաստիարակութեան համար:

Ընկ. Հրաչ Հանտալեանն ալ երիտասարդներու անունով խօսեցաւ եւ շնորհաւորելով ձեռնարկը, մաղթեց որ դասընթացքը տեւական ըլլայ, փոխանակ երեք ամիսի:

Խօսեցաւ նաեւ ընկ. Շ. Միսաքեան: Ժողովը վերջացաւ ուշ ատեն, եւ բոլորը մեկնեցան վառ յոյսերով:

Ունկնդիր մը

ԱՌԵՒՏՐ. ՏԱԳՆԱՊ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի Գահիրէի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Աղեքսանդրիոյ նաւահանգիստին մէջ ծանր կացութիւն կը տիրէ եւ վախ կայ որ առեւտրական տագնապ մը ծագի Եգիպտոսի մէջ, որովհետեւ կառավարութիւնը մաքսային նոր սակացոյցը հրատարակութեան տուաւ անոր գործադրութենէն երկու ամիս առաջ:

Կարգ մը տուներ երկար ատենէ ի վեր ապրանքի ապսպրանք տուած էին: Աղեքսանդրիոյ բոլոր մթերանոցները խճողուած են արդէն և մաքսային իշխանութիւնները ստիպուեցան 70,000 թոնօ աւրուելիք ապրանքներ, ինչպէս ալիւր, շաքար, քարափին վրայ բացօթեայ դնել: Գրեթէ բոլորն ալ ապահովագրուած են անգլ. ընկերութեանց մօտ, ու եթէ անձրեւ գայ, ահագին կորուստ պիտի ենթարկուին:

Այս ապրանքներէն ամէն ամիս բնականոն ներածում կ'ըլլայ 14000 թոնօ: Ամիսներէ ի վեր եկած ապրանքները անկարելի է տեղէն շարժել, քանի որ ո՛չ քաղաքին մէջ, ո՛չ ալ երկաթուղիներուն վրայ տեղ կայ զանոնք ամբարելու համար:

Մինչեւ փետր.17 Աղեքսանդրիա պիտի հասնին նաեւ 50 առեւտրական նաւեր, որոնցմէ 17ին բեռները կարելի չպիտի ըլլայ ցամաք հանել. արդէն ներկայիս բոլոր տափանաւերը կը գործածուին ամբարումի համար: Շոգենաւերը անկարող իրենց բեռները պարպելու՝ կապուած պիտի ըլլան գրեթէ ամբողջ ինը ամիս:

Տրամադրելի ամէն անկիւն ու ծակ գրաւուած պիտի ըլլայ փետր. 17ին եւ կը հաշուուի թէ շուրջ 400,000 կապոցներ բացօթեայ պիտի մնան քարափին վրայ:

Կառավարութիւնը կարգ մը պարապ հիւղակներ առած էր՝ բամպակի մթերքին վերապահելու համար, այժմ պիտի ստիպուի ընդարձակել մթերանոցի սահմանուած տեղերը:

Բացի մթերումի խնդրէն, կայ աւելի ծանրակշիռ պարագայ մը, այն թէ երկիրը անկարող պիտի ըլլայ սպառելու ա՛յսքան մեծ քանակութեամբ մթերքներ, ու կը կարծուի թէ կարգ մը վաճառականներ ստիպուած պիտի ըլլան մերժել հասածապրանքները:

Մաս մը ապրանքներ չպիտի կրնան հասնիլ մինչեւ փետր.17 և վաճառականները պիտի ստիպուին անոնց համար մաքս վճարել՝ համաձայն նոր սակացոյցին:

Երբ Թուրքիա իր սակը բարձրացուց, որոշ տագնապ առաջ եկաւ, բայց ոչ այս աստիճան, որովհետեւ գործադրութեան դրուելէ առաջ սակացոյցը չէր հրատարակուած: Այս վաղաժամ հրապարակումը ծանր սխալ մը եղաւ Եգիպտոսի համար:

Կացութիւնը ա՛յնքան լուրջ չէ Փորթ Սայիտի մէջ, սակայն հոն ալ որոշ նեղութիւն կը զգացուի:

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

(Քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ՆՈՐ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ՄԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Հոլանտական «Քրոնհաթ» անուն մեծ գործարան մը, որ «Մօթէօր»ի եւ նաւահանգիստի վերաբերեալ առարկաներ կը շինէ, որոշած է Ֆորտի նման գործարան մը հաստատել Պոլսոյ մէջ: Գործարանին տնօրէնը՝ Քրոնհաթ Պոլիս հասած եւ պէտք եղած քննութիւնը կատարած է այս գործին համար:

Գործարանին շինութեան համար 26 հազար ոսկի արժէքով գետին մը գնուած է Ոսկեղջիւրի եզերքը: Տնօրէնը, Պոլսոյ մէջ գործերը լրացնելէ վերջ Հոլանտա պիտի երթայ մեքենաները բերելու համար:

Տնտեսական եւ ելմտական գործավարութիւնները մեծ դիւրութիւններ ցոյց կուտան գործարանին բացումին համար:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վերջին երեք տարուան վիճակագրութեան համաձայն, այծամազի (թիֆթիկ), աֆիոնի, բուրդի եւ կաղինի միջուկի շատ ուշագրաւ փուլեր կը ներկայացնէ:

Աֆիոնի արտածումը եղած է՝ 1926ին 345,174 քիլօ, 1927՝ 237,717 քիլօ, 1928ին 313,721: կաղինի միջուկին արտածումը՝ 1926ին 13,596,346 քիլօ, 1927ին 15,738,079 քիլօ, 1928ին 14,306,928: Թիֆթիկի արտածումը՝ 1926ին 4,608,012 քիլօ, 1927ին, 4,440,619 քիլօ, 1928ին 4,039,093: Բուրդին (եափաղը) արտածումը՝ 1926ին 3,851,000 քիլօ, 1928ին 4,946,442 քիլօ:

* Պաշտօնական վիճակագրութեան մը համաձայն, 1921-28ի շրջանին, Օրտուի, Կիրասոնի եւ Տրապիզոնի կաղինի բերքը հետեւեալ չափերով եղած է.

	Օրտու	Տրապիզոն	Կիրասոն
1921	—	3,500,000	18,304,000
1922	—	2,500,000	7,490,000
1923	—	4,500,000	18,585,600
1924	3,200,000	6,000,000	7,955,391
1925	9,600,000	17,000,000	21708616
1926	2,240,000	3,500,000	9,594,533
1927	13,800,000	14,000,000	2669161
1928	4,350,000	8,400,000	8,614,819

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՈՅՆ ՄԸ

Եգիպտական «Լա Պուրս Էժիփսիէն» Թերթը կը գրէ յունուար 23ի Թիւին մէջ.

Հրեաները վերադարձան Աւետեաց Երկիրը, Յոյները, որոնք այլեւս չեն կրնար Թուրքիոյ մէջ մնալ, իրենց նախահայրերու երկիրը կը դառնան: Պուլկարները յոգնած աքսորէն, զանգուածովի կը վերադառնան իրենց երկիրը: Միայն Հայերը ցրուած կը մնան աշխարհի չորս ծայրերը: «Անհայրենիք»ներ են այն օրէն ի վեր որ սուլթաններու կայրոյթը զանոնք վտանգաւոր համարեց Օսմ. կայսրութեան փրկութեան համար:

Հայ մտաւորականները, որոնք ամէն առթիւ երախտագիտութիւն կը յայտնեն Սուրիոյ հիւրընկալութեան համար, բաղձանք յայտնած են Հայերուն տրամադրել Եփրատի եւ Խապուրի միջեւ, Վերին Ճէզիրէն, այսօր գրեթէ անապատային շրջան մը, բայց որ Դ. դարուն, Հռոմէացիներու օրով, ծիծղուն եւ յուռթի դաշտ մըն էր, որմէ կը պարենաւորուէր ամբողջ երկիրը. ան մինչեւ իսկ կ'արտածէր դրացի երկիրները ինչ որ Սուրիոյ տուած է Միջերկրականի Աւազանին շտեմարան տիտղոսը:

Հայկ. Տան մը ստեղծման համար Ֆրանսայի ցոյց տուած փութկոտութիւնը ոչ միայն մարդասիրական, այլեւ ողջամիտ քաղաքականութեան մը սկիզբն է Մերձաւոր Արեւելքի մէջ Ֆրանս. ազդեցութեան ապագային համար:

Վերին-Ճէզիրէն Սուրիոյ հիւսիսը գրաւած իր դիրքով, բնակուած Հայերով եւ Սուրիա ապաստանած քիւրտ ցեղապետներու օժանդակութեամբ, իբրեւ յառաջապահ պիտի ծառայէ հաւանական որեւէ յարձակման կամ արշաւի դէմ:

Շնորհիւ հայ աշխատաւոր ձեռքերու, պիտի արժէքաւորուին Ճէզիրէի հողերը, որոնք հռչակուած են իբրեւ Սուրիոյ ամէնէն բեղուն շրջանը, առանց հաշուելու քարիւղի այն հանքերը, որոնցմով հարուստ է այս շրջանը:

Չար լեզուներ կ'ենթադրեն թէ Պաղեստինի մէջ հրական տունով եւ Սուրիոյ հիւսիսը հայքրական տունով, Ֆրանսա եւ Անգլիա կը ջանան մեկուսացնել Պաղեստինն ու Սուրիան, որեւէ մերձեցում չունենալու համար Թուրքերուն հետ եւ որեւէ շփում Արաբիոյ հետ:

Անհեթեթութիւն է ասիկա: Ֆրանսա Հայերուն օգնելով որ համախմբուին, երբեք մտադիր չէ Արաբները վշտացնելու կամ Թուրքերուն արգիլելու որեւէ յարաբերութիւն Սուրիացիներուն հետ, որովհետեւ ցեղային կամ կրօնական համակրանքն ու խնամութիւնները չեն կրնար խափանուիլ սահմանագծերով կամ պատուարներով:

ԲԱՆՈՒՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Անցեալ շաբթու հրատարակուած ազդին առթիւ, հետեւեալ նոր տեղեկութիւնները ստացանք Ռուանի Ազգ. Միութենէն.—

ՌՕԱՆ, 31 յունուար.— Կը խնդրուի առանց ժամանակ կորսնցնելու ձեր պատուական թերթին մէջ հրատարակել թէ Ռուան Մաթէյի (Լուար) մետաքսի գործարանը գործ կը տրամադրէ, անոնց որոնք նախ Ֆրանսա մնալու եւ յետոյ աշխատելու իրաւունք ունին: Այսպիսիները եւ միայն ամուրիները կրնան նամակով դիմել գործարանի վարչութեան, որ պիտի պատասխանէ ուղղակի:

Ի դիմաց Ազգ. Միութեան Ատենապետ՝ Մեսրոպ Թորոսեան

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ» ԱՄՍԱԳԻՐ

Ստացանք «Հայրենիք» ամսագրի յունուարի թիւը, ճոխ եւ բազմազան բովանդակութեամբ:

Փետրուարի թիւին մէջ, պիտի երեւան ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, որոնք լոյս հանուած են Հ. Յ. Դ. Ժընեւի Թանգարանէն: Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ստորագրած է «Անտիպ էջեր» եւլն.:

Տարեկան բաժնեգին՝ 5 տոլար: Հասցէ.— 13—15 Shawmut St., Boston, Mass. (U. S. A.)

ԵԹԷ ԿԸ ՀԱՃԻՔ...

Կրկին եւ կրկին կը յիշեցնենք մեր կարգ մը պաշտօնակիցներուն՝ չմոռնալ «Յառաջ»ի անունը, երբ սեփական լուրեր եւ Թղթակցութիւններ կ'արտատպեն:

Կարդացէք և Տարածեցէք

ՅԱՌԱՋը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 5 —

ԲԺԻՇԿԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

— Տենդը…

— Ես կը փոխեմ, ըսաւ կացուկ մը Վիվօլի, ձեռքի ողնով մը Վոկալոփուլոյի եւ րդ խոնարհումով մը Միայի այս անգամ պատասխանեց ի կտրուկ նշանով մը:

— Մի՛ա, հոս եկէք, զինքը տք է վեր հանել: Պէտք պիըլլայ մեր հիւանդապահներէն կուքը... Վերջապէս, պիտի րձենք, եւ անհրաժեշտ կը տեմ պատատ մը դնել որ մ պահէ:

— Ջայն լուա՞նք, հարցուց:

— Այո՛, ո՞ւր է ալքօլը: Կոնքն եթէ, կը հաճիք: Լաւ, սպասէք... կապերը պատրաստե. պատրա՞ստ են: Այդ ատեն ը:

Թոմասօ Գորսի, երբ Տոքթ. Վոկալոփուլօ սկսաւ դարմանու աչքերը բացաւ: Դէմքը ցնեցաւ, փորձեց ձեռքով հեռացնել իր կուրծքէն բժիշկին ձեռքը եւ հեղձուկ ձայնով մը.

— Ոչ, ոչ... ըսաւ:

— Ի՞նչպէս թէ ոչ, հարցուց զարմացած Տոքթ. Վոկալոփուլօ: Բայց արեան ժայթք մը արգիլեց Գորսին պատասխանելէ եւ բառերը խեղդուեցան իր կոկորդին մէջ, հազի նոպայի մը մէջտեղ: Եւ ուշաբարձ, կռնակին ինկաւ...: Այն ատեն լուացուեցաւ եւ դարմանուեցաւ ինչպէս պատշաճ է, երկու բժիշկներուն կողմէ:

IV

— Ոչ, մայրիկ, ոչ... չպիտի կարենամ:

Ատրիէն վերագտած էր իր զգայնութիւնները եւ կը մերժէր անսալ իր մօր յորդորներուն: Ձգել իր ամուսինին տունը տղոց հետ միասին, այդ բանին կարող չէր:

Ինքզինքը բոնի գամուած կը զգար աթոռին վրայ, շշմած եւ դողդողջուն, իբրեւ թէ կայծակը ինկած ըլլար իր ոտքերուն առջեւ: Մայրը տակն ու վրայ կ'ըլլար իր առջեւ եւ զայն ի զուր կը բռնադատէր:

— Երթանք, Ատրիէն, երթանք: Չի՞ս կ'իմանա՞ս:

Թողուց որ ուսնոց մը ձգեն իր ուսերուն եւ գլխարկն ալ իր գլխուն. ուղիղ իր առջին կը նայէր, մուրացիկի մը նման: Չէր յաջողեր տակաւին խելք հասցնելու թէ ի՞նչ պատահած էր իրեն: Ի՞նչ կ'ըսէր իր մայրը: Տո՞ւնը թողուլ: Ինչպէ՞ս պիտի կարենար ընել այդ, այդպիսի րոպէի մը: Թէ օր մը, ուշ կամ կանուխ պէ՞տք պիտի ըլլար զայն թողուլ: Բայց ինչո՞ւ համար, իր ամուսինը այլեւս իրեն չէ՞ր պատկաներ: Զայն տեսնելու փափաքը կորսուած էր, բայց ի՞նչ կ'ընէին դուրսը գաւիթը երկու ոստիկանները, զորս իր մայրը իրեն կը ցուցնէր:

— Աւելի լաւ կ'ըլլայ որ մեռնի: Եթէ ապրի, թիարան պիտի երթայ:

— Մայրիկ, պաղատեցաւ, իր ակնարկը յառելով անոր:

Բայց անմիջապէս աչքերը վար առաւ զսպելու համար իր արցունքները:

Իր մօրը դէմքին, իր ամուսնին դատապարտութիւնը կարդաց. «Ան Նորին սպաննած է, քեզ կը խաբէր Նորիի կնոջ հետ:» Ինք կը շարունակէր անգիտանալ այդ կէտը, չէր կարող տակաւին ոչ մտածել ոչ ալ ըմբռնել այսպիսի բան մը, իր մէջ կը պահէր այն պատգարակին տեսիլքը եւ ուրիշ ոչինչ կրնար երեւակայել քան թէ Թոմասօն վիրաւորուած, թեւերս մահամերձ պառկած վրան... Թոմասօն ուրեմն սպաննա՞ծ էր Նորին: Անժէլիկա Նորիին հետ գաղտնի տարփակցութի՞ւն մը ունէր եւ երկուքը միասին յանկարծակիի եկած էին ամուսնոյն կողմէն: Խորհեցաւ որ Թոմասօն միշտ իր ատրճանակը միասին իր վրայ կը կրէր: Այդ Նորիի՞ն համար էր: Ոչ, միշտ իր վրայ կրած էր, մինչ Նորիները տարի մը կ'ընէր որ այս քաղաքը հաստատուած էին:

Իր գիտակցութեան շփոթութեան մէջ, պատկերներու խուռներամ յորձանք մը կ'ողողէր իր միտքը, պատկեր մը կ'արթնցնէր ուրիշ մը, կայծակի մը տեւողութեան միջոցին անանկ, պատկերները կը համախռնուէին շատ յստակ տեսարաններու ձեւով, կը ցնցէին անմիջապէս, կրկին նոր տեսարաններու ձեւով համախմբուելու համար, խելապտոյտ արագութեամբ մը: Նորինները հասած էին Գալապրի մէկ քաղաքէն յանձնարարական նամակով մը, ուղղուած Թոմասօյի որ զանոնք ընդունած էր սրտագեղումով մը, որ իր միշտ հաճոյակատար բնաւորութեան յատուկ էր, մեղսակից ձեւերով, իր առնական դէմքին պայծառ ժպիտովը, ուր կը փայլին իր աչքերը, ի յայտ բերելով իր կենսունակութեան լիութիւնը, իր գործօն, անընկճելի կորովը, այն ամէնը որ զինքը կը սիրցնէին ամէնուն կողմէ:

Այնքան կենսունակ, այնքան սրտագեղ այդ խառնուածքը որ մշտական պահանջն ունէր գրեթէ վայրագութեամբ իր սիրտը բանալու, զինքը գերած, իւրացուցած էր իրենց ամուսնութեան առաջին օրերէն. ինքզինքը քշուած զգացեր էր այս թափէն զոր ունէր ապրելու համար, կեանքի մոլուցք մը, կատարելապէս, ապրիլ անդուլ, առանց խղճահարութիւններու վրայ մտմտալու, առանց խորհրդածութիւններով ժամանակ կորսնցնելու, ապրիլ եւ ապրեցնել, բոլոր արգելքներուն վրայէն անցնելով, բոլոր խոչընդոտները ճկելով: Շատ անգամներ, կանգ առած էր, այս սլացքին մէջտեղ, դատելու համար իր ամուսնոյն մէկ արարքը որ իրեն կատարեալ պատշաճութեան մը համաձայն չէր թուեր: Բայց իրեն ժամանակ չէր թողուր դատելու ինչպէս որ իր արարքներուն ալ այնքան կարեւորութիւն չէր ընծայեր:

ԼՈՒԻՃԻ ՓԻՐԱՆՏԷԼԼՕ

(Շար.)

Նոր վկայ մը, ոստիկան Շօվօ Թէեւ ուշ մնացած, կը պատմէ թէ յունուար 26ի առտուն, իտալական հիւպատոսարանին մօտերը, տեսաւ շքեղ ինքնաշարժ մը որ սրընթաց կ'երթար: Իր ուշադրութիւնը գրաւեց ոստիկան մը, որ նստած էր վարիչին կողմը: Իսկ բուն ինքնաշարժին ներսը կը գտնուէին երեք հոգի որոնց մէջտեղինը թաւ մօրուք մը ունէր: «Ինքնաշարժը դարձաւ եւ եռեւի ապակիէն տեսայ որ մօրուսաւոր մարդը կը մաքառէր, կը փորձէր ոտքի ելլել եւ ազատիլ երկու ընկերներուն կաշկանդումներէն: Դիմացը նստած ոստիկանը վրան ծռած կ'երեւար, ձեռքերը բռնելու համար, իսկ քովը նստած մարդերէն մէկը ձեռքը անոր բերնին դրած էր: Ինքնաշարժը ցոյց տուի ընկերոջս՝ Պէկէի, եւ ըսի թէ ահա վիրաւոր մը կը տանին: Յետոյ ենթադրեցի որ խենդ մը ըլլալու է: Առջեւէն կարմիր ինքնաշարժ մը կ'երթար:»

Հաւաքական շարժումը Կովկասի մէջ

Թիֆլիզէն կը հեռագրեն.—Յունուար 27ին Սարվանսկի (Վրաստան) շրջանին մէջ ամբողջապէս «հաւաքական» դարձած էին 34 գիւղեր՝ շուրջ 5000 մշակողներով, այսինքն գիւղացիական տնտեսութեան ընդհ. թիւին 100ին 65ը: Հաւաքոյթներու մէջ աղքատ եւ միջակ գիւղացիները կը պահանջեն իրենց շրջանէն արտաքսել կուլակները:

Անցեալ ամիս Ազրբէջանի մէջ աղքատ եւ միջակ գիւղացիներու պատկանող 50,000 հողամասեր, ինչպէս նաեւ 10,000 հողագործ բանուորներ արձանագրուեցան հաւաքական տնտեսութեանց մէջ:

Գանձակի եւ Մուղանի շրջանին մէջ կը շարունակուի ամբողջական հաւաքականացումը: Ասկէ զատ Վրաստանի 14 գաւառներ հաւաքական հողագործութեան ենթարկուած են:

Ռումբ մը՝ Բրիտանական Թանգարանին մէջ

Շաբաթ օր ռումբ մը գտնուեցաւ Լոնտոն՝ Բրիտանական Թանգարանին հնդկական բաժնին մէջ, պահապանի թիկնաթոռին տակ: Պատրոյգը սպառելու շուրջ 2ուկէս սանթիմեթր մնացած էր, երբ երեւան հանուեցաւ ռումբը, որ եթէ պայթէր, օդը պիտի հանէր բազմաթիւ արժէքաւոր առարկաներ: Ոստիկանութիւնը լուր առնելով անմիջապէս Թանգարան հասաւ եւ ռումբը փոխադրեց ոստիկանատուն:

Ալի խան անուն ուսանող մը Թանգարանի տնօրէնութեան հեռաձայնով հաղորդած էր թէ իր ընկերները դաւադրութիւն մը կը պատրաստեն՝ հնդկական բաժինը քանդելու համար: Թանգարանի այդ բաժինը հսկողութեան տակ առնուեցաւ եւ ժողովուրդին թոյլ չտրուեցաւ հոն մտնել: Պահ մը փնտռտուքէ յետոյ, ռումբը գտնուեցաւ՝ փաթթուած օտար թերթերու մէջ:

Սեղմումներ մասնաւոր առեւտուրին դէմ

Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը կը հաղորդէ.—

Մոսկուայի սովետը մասնաւորներուն արգիլեց առեւտուրի նիւթ դարձնել բոլոր այն ապրանքները զորս կ'արտադրեն մետաղագործական, հիւսուածեղէնի, քիմիական և ելեկտրական գործարանները. արգիլուած է նոյնպէս շինութեանց նիւթերու, ապակիի, անթելի գործիքներու, քարիւղի, շաքարի, աղի, լուցկիի, ծխախոտի եւ սիկարէթի առեւտուրը: Այս առարկաները ծախելու արտօնուած են միայն պետական վաճառատուններն ու գործակցականները:

Այս արգելքը մաս կը կազմէ այն ծրագրին, որով հետզհետէ պիտի ջնջուի մասնաւոր առեւտուրը:

Կիպրոս եւ Յունաստան

Ինչպէս գրեցինք, Անգլիոյ գաղթային նախարար Լորտ Փասֆիլտ անցած շաբաթ հրատարակեց կապոյտ Տետրակ մը իբրեւ պատասխան Կիպրոսի Օրէնսդիր Խորհուրդի յոյն անդամներուն առաջարկին՝ Կիպրոս կղզին Յունաստանի կցելու մասին:

«Թայմզ»ի թղթակիցը Նիկոսիայէն կը հեռագրէ թէ այս պատասխանը ո՛չ մէկ մասնաւոր հետաքրքրութիւն արթնցուց ժողովրդային լայն զանգուածներու մէջ: Մամուլն ու գրգռիչները հրասթափութիւն եւ նոյնիսկ զայրոյթ կը յայտնեն, սակայն չեն կրնար մասնաւոր կերպով դատապարտել պատասխանի որեւէ որոշ մէկ մասը, բացի այն ակնարկէն թէ գաղութը պատրաստ չէ ինքնավարութեան համար: Ասիկա նախատինք մը կը նկատեն կղզեցիներուն համար:

Նոյնիսկ ծայրայեղ տարրերը Անգլիայէն նպաստաւոր պատասխան մը չէին ակնկալեր Կիպրոսը Յունաստանի կցելու առաջարկին: Գիւղացիները բացարձակապէս հակառակ են Յունաստանի հետ միացման, իսկ քաղաքի բնակիչները կէս-սրտով կը պահանջեն այդ միութիւնը:

Թուրքիոյ պարտքերուն շուրջ

«Թայմզ»ի փարիզեան թղթակիցը կը հեռագրէ թէ ո՛չ Թուրք դեսպանը, ոչ ալ Օսմանեան Պանքան ստացած են որեւէ տեղեկութիւն, որ հաստատէր թէ Թուրք կառավարութիւնը մտադիր է բաժնետէրերէն խնդրելու որ հաւանին յետաձգել կարգ մը պարտքերու վճարումը: Անհաւանական է որ Թուրք ելմտական իշխանութիւնները այսպիսի մեթոտներու դիմեն՝ Թրքական դրամին կայունացումը դիւրացնելու համար:

Ալմազեանի քողոքին քննութիւնը

Վերաքննիչ ատեանի խորհրդական Մայֆօ եւ քարտուղար Քանպրէալ երկուշաբթի օր գացին դատական ոստիկանութեան շէնքը եւ քննեցին այն սենեակները, ուր արգելափակուած էր Ալմազեան հոկտ. 18ին ուրբաթ, 19ին շաբաթ եւ 20ին կիրակի օրերը, նախ քան կիրակի կէսօրէ վերջ հարցաքննիչ դատաւոր Մաթիֆասի գրասենեակը տարուիլը եւ իր դէմ ձերբակալման կանոնաւոր հրամանագիր հանուիլը:

Հաւատարիմնե՞րն ալ կասկածելի

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ Ըսմէթ փաշա պահանջեց ետ առնել Սղերդի երեսփոխան Մահմուտ պէյի երեսփոխանական առանձնաշնորհը, որպէս զի կարելի ըլլայ հետապնդել իր կարգ մը հրատարակութեանց առթիւ: Մահմուտ պէյ սեփականատէրը եւ խմբագրապետն է կիսապաշտօնական «Միլլիյէթ»ի, եւ ականաւոր երեսփոխան մը, ինչպէս նաեւ Մ. Քէմալի անձնական բարեկամը: Հեռագիրը չի ճշդեր խնդրոյ առարկայ հրատարակութիւնները:

⁂ Ծովային նախկին գործավար Իհսան պէյ, որ բանտարկուած էր իբրեւ զեղծարար, ազատ արձակուեցաւ:

Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ

Բ. ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

վաղը Հինգշաբթի 60 Rue des Ecoles Chope Parisienne,

Ա. ժամ *9—10* Հ. Յ. Դ. պատմութիւն *ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ*:

Բ. ժամ *10—11* Պատմական մատերիալիզմը եւ անոր քննադատութիւնը *ԱՇՈՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ*

Հ. Յ. Դ.

ԳԱԻԱՌ

Լիոնի *Կայծակ խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին: Գրադարանի սրահը: Ներկայանալ անդամատետրով:*

ՆԱՄԱԿ ունին պ. պ. Սեթիկեան, Մասիս Սալիանճեան, Յարութիւն Քէչեան, Յովհաննէս Մարկոսեան: դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան:

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Սէնթ'Օպանի հանգանակութեան ցանկը.—

Ջուլալեան ընտանիք, Խաչատուրեան 50ական, Խ. Պօղոսեան, Խ. Տէյիրմէնճեան, Վ. Փարաւոնեան 25ական, Պ. Գասապեան, Ն. Պետրոսեան, Գ. Մակարեան, Յ. Պիպէռեան 20ական, Յ. Տէյիրմէնճեան, Յ. Տէյիրմէնճեան, Ե. Իշխանեան 10ական, Ա. Օհանեան 5 ֆր.: Գումար 290 ֆրանք:

(Տես *Յառաջ* 21 Յունուար):

Մարսիլիա հաստատուած Ամպրկա գիւղացիներէն.—

Յ. Պօզիկեան, Խ. Թուրիկեան 25ական, Փ. Քիզիրեան, Պ. Պօղոսեան, Ա. Աւագեան 20ական, Վ. Փարիկեան, Ն. Տէր Սարգիսեան, Ա. Մօկոզեան, Յ. Աբիկեան 10ական, գումար 150:

(Տես *Յառաջ* 21 Յունուար):

Տրապիզոնի հայրենակիցներէն, (նախաձեռնութեամբ Յառաջդ. միութեան).—

Ա. Հաճեան 100, Մ. Պօզապալեան 30, Ճիզմէճեան եղբարք 20, Լ. Կիւմիւշեան 20, Պ. Կպրաեան, Վ. Թիֆթիկճեան, Ժ. Տէյիրմէնճեան, Ա. Միքայէլեան, Ն. Մանուկեան, Գ. Պագալեան, Կ. Գըլըճեան, Մ. Գարակէօզեան, Յ. Քէփչէեան, Վ. Մատրեան, Տիկ. Վ. Թէրզեան, Լ. Կազէլեան 10ական, Ա. Նիքսարլեան, Գ. Արապաթլեան, Ա. Աւետիսեան, Ղ. Պէյօղլուեան, Տիկ. Ս. Իփանեան, Յ. Աստուրեան, Ժ. Գաֆթանճեան 5ական, գումար 325 ֆրանք:

(Տես *Յառաջ* 21 յունուար):

Տրապիզոնանէն (Նախաձեռնութեամբ Ք. Վարդանի).—

Կ. Եազըճեան, Ղ. Սիվազլեան, Մ. Յովհաննէսեան, Պ. Պալեան, Ե. Տօնկայեան, Մ. Մուրատեան, Յ. Չիլինկիրեան, Վ. Կիւրեղեան, Յ. Չէօրէքճեան, Ս. Ժամկոչեան, Ա. Աւետիսեան, Խ. Խաչիկեան, Ա. Կակուղեան 10ական, Ջգօն Տէյիրմէնճեան, Կ. Մանուէլեան, Յ. Պօյաճեան, Գ. Ճէնտէրէճեան, Այրի տիկ. Պայծառ Սագաեան, Ժ. Գաֆթանճեան, Գ. Նիքօեան, Ա. Յակոբեան, Պ. *Իփանեան*, Լ. Պօղոսեան, Գ. Արապաթլեան, Ս. *Ուզունեան*, Ա. Յակոբեան 5ական, Վ. Քէգուգեան, Ժ. Ճէնտէրէճեան 15ական, Խ. Եսայեան 50, Ք. Վարդան 25, գումար 300:

(Տես *Յառաջ* 21 յունուար):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Յաբեթ Յակոբեան կը փնտռէ իր հայրը Պիթլիսցի Սիմոն Յակոբեան եւ իր մօրաքոյրը՝ Պողչաճի Մուշեղի կինը Համաս եւ իր զաւակը Աբիսողոմ: 1914էն ի վեր որ եւ է լուր չկայ իրենցմէ: Իմացնել՝ Hapet Agopianի 4 Rue des Deux Avenues, Paris (13e):

Կը խնդրուի Սուրիահայ Թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Կիւմիւշխանէցի Սրբուհի Գասպարեան որ 1914ին Տրապիզոնէն աքսորուած է Էրզրում: Իր մասին լուր չկայ: Իմացնել՝ Վահան Գասպարեանի, 52 Bld. Jean Jaurès, Paris (19): *Լուր տուողին 200 ֆր. նուէր:*

Կը խնդրուի Սուրիահայ եւ Պոլսահայ թերթերէն արտատպել:

— Հ. Գարակէօզեան Հօմսանցիներէն Կայծակ Հէփեան կը փնտռէ իր մայրը Երզնկացի Տիկ. Վարդանուշ Ճէլալեան (կրկնամուսնացեալ) որ վերջին անգամ կը գտնուէր Սելանիկ: Իմացնել Gayzak Hépian*ի* La Gaudinière. Ville-aux-Clercs (Loir et Cher), France.

Կը խնդրուի Սելանիկի Թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Չօրումցի Յովհաննէս Խրիմեան (21 տարեկան), որ 10 տարի առաջ Քորֆուի որբանոցէն փոխադրուած է իր մօրեղբօր Նշան Էրքիլէքեանի մօտ: Լուր առնուած է թէ այժմ կը գտնուին Ֆրանսա: Իմացնել իր քրոջ Վերժին Խրիմեանի, 163 Cité du Maroc Chatenois, Belfort, France.

— Կը փնտռուի Վէզիր-Քէօփրիւցի Սուրէն Արսէնեան, հօր անունն՝ Արսէն՝ մօր անուն Քարանիցա: Աթէնքի մէջ աշխատած է Նիկողոսեան վաճառատան մէջ: 1925ին մեկնած է Ֆրանսա եւ կը կարծուի թէ կը գտնուի Մարսէյլ: Իմացնել «Յառաջ»ի վարչութեան կամ իր եղբօր Haig Arsenianի, 234 Fix Dourgouti, Athènes, Grèce.

— Եալովայի Օրթագիւղէն Ահարոն Սագաեան կը փնտռէ իր աղջիկը Լուսածին՝ որ 1915ին 6 տարեկան հասակին իր մօր Նազիկի կողմէ յանձնուած է Տէր Զօրի մէջ Աֆիոն Գարահիսարցի նպարավաճառի մը: Մինչեւ այսօր իր մասին տեղեկութիւն չկայ: Իմացնել՝ «Յառաջ»ի:

Կը խնդրուի Սուրիահայ Թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Հրանդ Մխճեան իր մօր եւ քրոջ կողմէ: Իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել S. Fanardjianի 140 Avenue Pasteur, Bagnolet (Seine).

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔՈՒՄ

Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Փարիզի վարչութիւնը ձեռնարկած ըլլալով հագուստներու հաւաքման, կը խնդրուի տրամադրելի հագուստները յանձնել հետեւեալ հասցէներուն, փութով ղրկուելու համար Սուրիա:

Յանձնումը կարելի է կատարել

ՈՒՐ. ՇԱԲԱԹ *եւ* ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ:

Պէլվիլի Թաղամասին համար. Տիկ. Սուրբլուսեանի, 1bis Passage Kuszner.

5րդ եւ 6րդ Թաղամասերու համար (Սէն Միշէլ).— Տրկ. Դերձակեանի կամ Օր. Ֆերմանեանի, Hôtel du Sénat.— 7 Rue de Tournon.

Անիէռի եւ Պուա-Քոլոմպի շրջանի համար.— 98 Rue du Chambart Պր. Արամ Յովհաննէսեանի, 2 Rue Victor Hugo Գառնիկ Յովհաննէսեանի:

Պէքոնի համար.—Օր. Ս. Յակոբեանի, 7 Rue de Strasbourg, Asnières.

Շավիլի համար.— 13 Avenue Ville d'Avray, Chaville.

Անկիէնի համար.— Տիկ. Տէր Թոմասեան 18 Rue Mora:

Վարչութիւն

ՍԱԿԱՐԱՆ

4 Փետրուար 1930

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	123.99
Տոլար,	Dollar	25.49
Մարք 100	Mark	608.75
Թրք. Թղթ.	L. Trq.	12.04
Թրք. ոսկի	» » or	109.20
Մէճիտիէ	Médjidié	8.12
Լէվա 100	Léva	18.50
Տրախմի »	Drachme	32.20
Լիր »	Lire	133.20
Պելժ. ֆր. »	Fr. Belge	71.05
Զուից. »	Fr. Suisse	491.50
Լէյ »	Leï	15.15
ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ		
Եգ. Քր. Ֆոնս.	I Cr. Fonc. Eg.	2200.—
»	II »	1565.—
»	III »	1550.—
Թուրքի երկթղ.	Lots turcs	89.—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1930ի Յունահայ տարեգիրքը (400 էջ, պատկերազ[illegible] ֆր., Տասը պատմուածքներ 7, Զգայատես կինը 5, Թիապ[illegible] Թրիվալէ 3, Սթիլմոնտի քաղաքապետը 8, Իշխանուհի Մ[illegible] Լեռնահայաստանի հերոսամարտը 10, Բաց նամակներ (Գ. [illegible] 4, Քերթուածներ (Պ. Դուրեան) 5, Շրջիկ մատոնան 15 ֆր., [illegible] ծովահէնը 12, Թէատրա 10, Վէնտիքթա 15, Կէս կոյսեր [illegible] հազնածնունդ 5, Երգարաններ 30, 15, 10, 6, 5, և 3 ֆր., խօսակցութիւններ 10, 8, 6, ֆր., Սեռային Առողջապա[illegible] (կազմուած) 30, Մանուկներու Առողջապահութիւն 10, 2, Ջերմամիզութիւն 2, Բժիշկի մը խրատները 3, ինչպէս ամէն տեսակ գիրք և հայկ. քարտ-փոստալներ, հատը կէս Փոստի ծախք չառնուիր: Պահանջեցէք գրացանկը:

Դիմել հետեւեալ հասցէին.— L. Mozian, 5 Rue Champlain, P[illegible]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

6 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1180 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՆՈՅՆ ՎԱՅՐԱԳ ԹԱԹԸ

Նկատա՞ծ էք երբեք— եթէ Դաշնակցական մամուլը ո՛րեւէ տեղեկութիւն չհաղորդէ մեր ճղակտոր հայրենիքին առօրեայ, իրական կացութեան մասին, եւ բաւական համարէ խորհրդահայ թերթերէն կատարուած թարգմանութիւնները, ուրիշ ոչ մէկ տեղէ ձայն պիտի լսուի՝ կամ պիտի լսուի օտար թերթերէ, բացառիկ դէպքի մը պարագային:

Եւ այն ատեն, բնականաբար հանգիստ քուն պիտի քաշէ «ընթերցող հասարակութիւնը»: Քանի որ, թէ Երեւանի թերթերուն եւ թէ անոր մունետիկներուն կամ հակադաշնակցական մամուլին մէջ, պիտի չգտնէ ուրիշ բան, եթէ ոչ անսպառ «պիտի»ներ: Սրընթաց «վերացումներ» զանազան չարիքներու: Անբաղդատելի «վերելք»ներ բոլոր ճակատներուն վրայ: Շողիքոտ գովաբանութիւն՝ ասդին, եւ թխածոյ, խառնիճաղանճ թարգմանութիւններ, ճամարտակութիւններ եւ ալլանդակութիւններ՝ անդին:

Վերջերս անկանոն կը հասնին խորհրդային թերթերը: Հասածներն ալ՝ ոչ մէկ արտակարգ նորութիւն կը յայտնեն:

Ամէն ինչ կարգին ... Եւ սակայն, իրականութիւն է որ անցեալ դեկտեմբերին խմբական ձերբակալութիւններ կատարուեր են Հայաստանի բոլոր մասերուն մէջ: Երեւանը նորէն եւ նորէն մաղուեր է: կալանաւորներուն բուն թիւը չենք գիտեր, բայց կրնանք յիշել շարք մը անուններ: Զանգեզուրի շրջանէն Ղափանի մէջ ձերբակալուած են 37 հոգի, Արեւիկի մէջ՝ 17, Բաղաբերդի մէջ՝ 15 հոգի: Նոյն համեմատութեամբ՝ իւրաքանչիւր գաւառի եւ գիւղի մէջ:

— «Խստութիւնները, հալածանքները եւ հսկողութիւնը անասելի չափերի են հասել: Շատ փախստականներ ապրելու հնարաւորութիւն չունենալով անձնատուր են եղել իշխանութեանը»:

Կարելի՞ էր հասկնալ պատճառը:

Միամի՛տ հարցում: Մասնաւորապէս 1925էն ի վեր, ամէն տարի եւ տարին քանի մը անգամ Չեկան «կ'աւլէ» Հայաստանի քաղաքներն ու գիւղերը: Կը ցուցակագրէ, կը բանտարկէ, կ'աքսորէ կամ տեւական հետապնդումով և հսկողութեամբ կ'ամբանացնէ հարիւրաւոր քաղաքացիներ,— կրցա՞ք հասկնալ պատճառը: Այս մշտանորոգ ահուսարսափին հեղինակները իրենք որ եւ է ատեն տուի՞ն բացատրութիւն: Համարձակեցա՞ն գոնէ հրապարակային դատ սարքել, ինչպէս կը պահանջէին «յանցաւորները» իրենք:

Ոչ եւ ոչ:Այդպիսի քաջութիւններ կը փորձուին,երբեմն,մեծ կեդրոններուն— Մոսկուայի, Լէնինկրատի, Խարկովի կամ Թիֆլիս-Բագուի մէջ, բայց երբեք՝ Երեւանի մէջ: Անգամ մը սարքեցին դատական զաւեշտ մը (Խուշոյեան), եւ իրենց ուզած եղանակով: Բայց ամբաստանեալներէն առաջ, վարիչները իրենք էին որ դատուեցան:

Այնպէս որ, ստիպուած ենք համակերպիլ այս չարաշուք լռութեան, եւ միայն արձանագրել ինչ որ տեղի կ'ունենայ: Այնքան որքան կարելի է ստուգել, ամիսներու ընթացքին:

Եթէ մեր միւս պաշտօնակիցներն ալ գոնէ այս պարտքը կատարէին, ծանուցանելով դէպքերը առանց մեկնութեան, անշուշտ պուտ մը սփոփանք պիտի կաթէր հալածականներու սրտին մէջ: Այդ անմեղ բազմութիւնները պիտի զգային, վերջապէս, թէ կարմիր գիծէն դուրս ալ, աչքեր ու միտքեր կը հետեւին իրենց տառապանքին:

Բայց եթէ անոնք ալ մտածեն այդպիսի բաներու մասին, այն ատեն ո՞վ պիտի նկարագրէ զանազան ազգային երեւելիներու հարսնիքներն ու նշանտուքները, կնունքներն ու խրախճանքները:

Այն ատեն տեղ կը մնա՞յ որ աւետեն հին ու նոր հարուստներու, աւելի կամ պակաս «վսեմ» շուքերու, եպիսկոպոսներու եւ վարդապետներու, ազգի-ազգի Աբիսողոմ աղաներու մեկնումներն ու ժամանումները, հրբուխներն ու ապաքինումները...

Եւ յետոյ, չէ՞ որ «Հայաստանեայց» քաղաքականութեան կը հակասէ հայրենիքին երգերուն հետ վէրքերն ալ նկարագրել: Ճերմակին հետ սեւն ալ արձանագրել:

Թշուա՛ռ եղբայրներ: Դուք չունեցաք այդ մխիթարութիւնը մինչեւ այսօր, եւ պիտի չունենաք այսուհետեւ ալ:

Անշուշտ անոր համար որ, ձեր տառապանքն անգիտացողները, խելագար իշխանութեան մը յարաճուն, քստմնելի վայրագութիւններն ուրացողները չափազանց շատ կը սիրեն իրենց հայրենիքը:

Ի՛նչ խստութիւն, ի՛նչ հալածանք, ի՛նչ ձերբակալութիւն և աքսոր: Չի՞ բաւեր որ, շաբաթը քանի մը անգամ աւետաբեր լուրեր կուտան շինարարական գործունէութեան մասին...,

Ներսը՝ պատերազմական վիճակ՝ ամառ-ձմեռ, եւ տարուէ տարի աւելի ռանձարձակ: Դուրսը միայն գոհաբանական տաղեր, ճառեր եւ «ռէքլամ»ներ:

Ուրիշ ի՞նչպէս կարելի է ամրապնդել կապը՝ հայրենիքին եւ գաղութներուն միջեւ:

Եւ յետոյ, Մոսկուան պատերազմ է հրատարակած «կուլակ»ներուն եւ մասնաւոր առեւտրականներուն դէմ: Ինչո՞ւ օգտուիլ առիթէն, յախտ մը եւս իջեցնելու համար բոլոր տեսակի «հակայեղափոխականներու» գլխուն: Մինչեւ որ, ոչ ոք կարենայ ոտքի կանգնիլ:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՖՐԱՆՔԵԻԹՈՒՐՔ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

«Թան» խօսելով փետրուար 3ի ֆրանքօ-թուրք «բարեկամութեան, համերաշխութեան եւ իրաւարարութեան» դաշինքին մասին, կը գրէ (4 փետրուար).

— «Այս դաշնագիրը որուն կնքումը կը նախատեսուէր քանի մը ամիսէ ի վեր եւ որ կերպով մը կը պսակէ այն համաձայնութիւնները, որոնք կնքուած էին՝ կարգադրելու համար երկու երկիրներուն միջեւ ծագած բոլոր դժուարութիւնները, մանաւանդ Թուրքեւսուրիական սահմանագլուխին մասին, կը կազմէ կարեւոր պաշտօնաթուղթ մը: Անիկա նոր դարաշրջան մը կը բանայ ֆրանքեւթուրք յարաբերութեանց, ինչպէս նաեւ Թուրքիոյ եւ հոգատարութեան ենթակայ հողամասերու միջեւ: Իրաւարարութեան դաշնագիրը խմբագրուած է Լոքառնոյի ոգիով եւ դաշնագիրը կը պարունակէ չէզոքութեան փոխադարձ յանձնառութիւն մը այն պարագային համար, երբ երկու պետութիւններէն մէկը, հակառակ իր խաղաղ ընթացքին, առանց իր գրգռութեան յարձակումի մը ենթարկուի երրորդ պետութեանց կողմէ: Հասկնալի է անշուշտ, որ այս յանձնառութիւնը չի կրնար ազդել այն պարտաւորութեանց վրայ, զորս ստանձնած է Ֆրանսա՝ համաձայն Ազգերու Դաշնակցութեան Ուխտին: Այսօր Թուրքիոյ հետ կնքուած դաշնագիրը յղացուած է Ժընեւի կողմէ յանձնարարուած համաձայնութեանց ոգիով ու իմաստով, եւ ունի համերաշխութեան եւ խաղաղութեան գործիքի մը ամբողջ նկարագիրը»:

ԱԼՄԱԶԵԱՆԻ ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկ Ալմազեան դէմ դէմի բերուեցաւ դատական պաշտօնեայ Ունէսի հետ, որ պաշտօն ունէր կարգադրել հայ դերձակին սնանկութեան գործերը: Հարցաքննութեան ներկայ էր փաստաբան Ժան-Շառլ Լըկրան:

Դատաւորը կ'ուզէր հասկնալ թէ Ալմազեան սնանկանալէ յետոյ՝ ի՞նչպէս ապրեցաւ յուլիսէն մինչեւ սեպտեմբեր, ի՞նչ հասոյթներով:

Ալմազեան կը պնդէ որ յուլիսին ծախած էր կարգ մը ապրանքներ՝ որոնք խանութին մէջ մնացած էին, ինչպէս նաեւ դերձակի գործիքները եւ ատոնց դրամով ապրած էր: Եւ որովհետեւ այդ ապրանքները ծախած էր փողոցէն անցնող յաճախորդներու, չէր կրնար ճշդել անոնց ինքնութիւնը:

ՀԻՒԱՆԴ մանուկներու օգտին մեծ պարահանդէս մը տրուեցաւ երեքշաբթի գիշեր Օփերայի մէջ, ներկայութեամբ հանրապետութեան նախագահին, վարչապետին, փարիզեան ընտրանիին եւ գեղեցկութեան թագուհիներուն: Հասոյթ եղաւ մէկուկէս միլիոն ֆրանք:

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ Յունուար 27ին անգործներու թիւն էր 1,491,500, նախորդ շաբթուընէ 18,098 եւ անցած տարուան նոյն շրջանէն 97,422 աւելի:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ խմբակ մը բանակցութիւններ սկսած է Թուրք կառավարութեան հետ՝ Անատոլուի մէջ կարգ մը անտառներ զարգացնելու նպատակաւ:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ գեղեցկութեան թագուհիին ընտրութիւնը կատարուեցաւ երէկ՝ միջազգային յանձնաժողովի մը կողմէ, որուն Թուրք անդամն էր Միտհաթ պէյ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՀՈՒՍԱՐՍԱՓԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

300 ՆԱԽԿԻՆ ՍՊԱՆԵՐ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾ

«Թայմզ»ի թղթակիցը Րիկայէն կը հեռագրէ փետր. 3 թուականով.

Չեկան (Գեպէու) առանց դատավարութեան գնդակահարեց շուրջ 300 նախկին ծովային սպաներ — գրեթէ այս դասակարգին բոլոր մնացորդները՝ բացի անոնցմէ որոնք բոլշեւիկեան նաւային ծառայութեան մէջ մտած էին խորհրդային վարչաձեւին սկիզբը:

Զոհերը ազատած էին ասկէ առաջ քանիցս նախկին սպաներու դէմ կազմակերպուած ջարդէն եւ ցրուած վիճակի մէջ կ'ապրէին Խորհրդային Միութեան ամէն կողմերը. կ'աշխատէին զանազան գործերու մէջ, առանց ծածկելու իրենց անցեալի պաշտօնը, տեսականօրէն պաշտպանուած ըլլալով խորհրդային օրէնքներով:1929ի ընթացքին Չեկան ձերբակալեց անոնց բոլորը եւ արգելափակեց զանազան շրջաններու մէջ, մեծ մասը ղրկելով Տոմսկի Նարիմ գաւառը (Սիպերիա):

Վերջերս Մոսկուայի Չեկայի կեդրոնական իշխանութիւնները որոշեցին «մաքրագործել մտաւորապէս անբաղձալի այս տարրերը» եւ հրամայեցին տեղական մասնաճիւղերուն՝ գնդակահարել անոնց բոլորն ալ: Հրամանը գործադրուեցաւ արգելարաններու շրջափակին մէջ: Այս առթիւ Չեկան նոյնիսկ չհրատարակեց սովորական յանկերգը՝ հակախորհրդային գործունէութեան կամ դաւադրութեան մը մասին:

Գնդակահարուածներու ազգականներէն ոմանք Րիկա բնակող օրթոտոքս Ռուսերէն խնդրեցին որ «Պանիխիտա» (հոգեհանգիստ) կատարել տան զոհերու յիշատակին, «որովհետեւ Խորհրդային Միութեան մէջ անկարելի է որեւէ յիշատակի արարողութիւն կազմակերպել», ու վաղը Րիկայի մէջ պարզ «Պանիխիտա» մը կազմակերպուած է:Թէև սպաներէն շատերուն անունը ծանօթ է հոս, սակայն աւելի յարմար նկատուեցաւ չհրատարակել անոնց անունները, վախնալով որ Չեկայինձեռքը կծիկ մը տրուած կ'ըլլայ՝ գտնելու համար Րիկա դիմող ազգականները:Հետեւաբար ընտրուեցաւ շատ գործածական անուն մը եւ աղօթքը պիտի կատարուի ի հանգիստ հոգւոյն «Նիկոլայի եւ անոնց որ նահատակուեցան անոր հետ»:

Ընկերային ապահովագրութիւնը

Ծերակոյտը առջի օր վիճաբանութեան ենթարկեց օրինագիծ մը, որով կը պահանջուէր բանուորա գիւղացիական հանգստեան թոշակներու մասին 1910 ապրիլ 5ի օրէնքին տրամադրութիւնները երկարաձգել: Այս օրէնքին տրամադրութիւնը անցած ըլլալով ընկերային ապահովագրութեանց նոր օրէնքին մէջ, անոնք ջնջուած պիտի նկատուէին, եթէ երբեք պաշտօնապէս չփահուէին:

Այս առթիւ ընկերային ապահովագրութեանց օրէնքին (1928 ապրիլ 5ի օրէնք) մասին եւս քուէարկուեցան երկու յօդուածներ: Առաջին յօդուածը կը տրամադրէ որ 1928 ապրիլ 5ի օրէնքով ապահովագրուածներուն ճանչցուած իրաւունքները պիտի ճշդուին այն հրամանագրով՝ որ կ'երկարաձգէ 1910 ապրիլ 5ի օրէնքը: Երկրորդը կ'ըսէ թէ նոյնպէս նոյն օրէնքը պիտի ճշդէ այն թուականը՝ երբ արձանագրութեան թուղթերու առաքումը պիտի վերջանայ:

Ըստ այս որոշումին, ընկերային ապահովագրութեանց օրէնքը գործադրութեան պիտի դրուի այն ատեն միայն, երբ հրատարակուի խնդրոյ առարկայ հրամանագիրը՝ որուն տակ պիտի ստորագրեն բացի Հանրապետութեան Նախագահէն՝ աշխատանքի եւ ելմտական նախարարները: Ասկէ զատ արձանագրութիւնը պիտի շարունակուի օրինական պայմանաժամէն վերջն ալ, ու որեւէ պատիժ չպիտի ենթարկուին այն գործատէրերը, որոնք մինչեւ այն ատեն յայտարարած չպիտի ըլլան իրենց պաշտօնեաները:

Ընկերվարականները բուռն կերպով կը բողոքեն այս յետաձգման դէմ:

Կէս միլիոն ֆրանք՝ կուտէպովը գտնողին

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԸ

Ոստիկանութիւնը կը շարունակէ իր քննութիւնները՝ գտնելու համար ռուս զօրավարին հետքը: Ռուսերէն թերթի մը մատնանշումին վրայ, օրերէ ի վեր պաշարման տակ առնուած էր Փարիզի հեռաւոր արուարձաններէն Սէն-Ժէրմէն-ան-Լէյի մէկ ապարանքը, ուր բոլշեւիկներ կը բնակին: Առջի օր այդ շէնքին մէջ կատարուած խուզարկութիւնը որեւէ արդիւնք տուած չըլլալով, պաշարումը վերցուեցաւ:

Զանազան նոր վկաներ լսուեցան՝ ստուգելու համար թէ յունուար 26ին ժամը 11ին զոյգ մը ինքնաշարժները դէպի Էնվալիտի պողոտան ուղղուելէ յետոյ ո՞ւր գացին:Ցարդ ստուգուած կէտն այն է, որ զօրավարը փախցնող ինքնաշարժները տեսնուած են էքոլ Միլիթէրի առջեւ: Անկէ յետոյ անկարելի կ'ըլլայ գտնել անոնց հետքը: Միայն կ'ենթադրուի թէ անկէ վերջ ուղղուած են դէպի Էթուալ եւ Փարիզէն դուրս ելած՝ հիւսիս-արեւմտեան դուռներէն մէկէն:

Ուրիշ վկայ մը կը հաւաստէ թէ Ուտինօ եւ Ռուսլէ փողոցներու անկիւնը տեսած է կեղծ ոստիկան մը, որ կը խօսէր բաց գոյն վերարկուով կնոջ հետ: Սակայն ո՛չ կեղծ ոստիկանին,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒԷՆ ՔՇՈՒԱԾ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐՈՒՆ

ՑԱՆԿ 26

Պորտոյի հայրենակիցներէն	510.—
Յ. Անտիլեան գործարանի բանուորներ (Մարսէյլ)	187.—
Գումար	697.—
25րդ ցանկին գումարը	25,518.85
Ընդհ. գումար	26,215.85

***

...Խմբագիր

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Եղբայրական օգնութեան կոչը հոս ալ հնչեց: Մենք թող առաջիններէն ըլլանք:

Կօշիկի գործարանի հայ արհեստաւորներս, քաջալերուելով գործատէրին նիւթական եւ բարոյական աջակցութենէն,մեր մէջ հանգանակեցինք կոկիկ գումար մը, 187 ֆրանք:

Կոչ կ'ընենք բոլոր կօշկակար արհեստաւորներուն, որպէս զի անխտիր հետեւին Յ. Անտիլեանի (գործատէր) օրինակին:

Յ. Անտիլեան 50, Տ. Բարսեղեան 15, Ա. Ալամեան 20, Հ. Քաշեան 10, Ալ. Սողիկեան 10, Հ. Ա. Սողիկեան 20, Կ. Նէֆէրեան 10, Տ. Մաղաքեան 7, Մ. Ակաեան 5, Թ. Տէր Գրիգորեան 5. Մ. Բենիամինեան 5, Ե. Չինլեան 5, Ա. Գազազեան 10, Վ. Վրթանէսեան 10, Bernard 5: Գումարը 187 ֆրանք: (Տես վերը):

(Պէրնար ֆրանսացի գործաւորը լսելով մեր ձեռնարկը, սիրով մասնակցեցաւ:)

***

... Խմբագիր

ՊՈՐՏՕ 30 յունուար.— Թուրքերը Անատոլուի լայնքին ու երկայնքին ցրուած մեր հարազատներուն վերջին բեկորներն ալ կը հեռացնեն մտրակի ուժով, ի հարկէ կեղեքելէ եւ քերթելէ յետոյ... Շանսատակ Թալաթին կիսատ թողածը Մ. Քէմալի կողմէ կը շարունակուի անխնայ:

Պ. Պ. Մուրատեան «իր յօժար կամքով» Հալէպ հասած, մեր սրտահատորներուն, սնունդ, զգեստ եւ տաք անկիւն մը հայթայթելու օժանդակելու փափաքով, հանգանակութեան ձեռնարկեց ուրիշ երիտասարդի մը հետ: Գումարը հասաւ 510 ֆր.ի: (Տես վերը: Ցանկը՝ իր կարգին):

ԿԱԶԻՆ ԳԻՆԸ

Ինչպէս յայտնի է, յունուար 1էն սկսեալ օդային կազին խորանարդ մեդրը պիտի հաշուուի մէկ ֆրանքէն՝ փոխանակ 90 սանթիմի: Յունուար 1ին կազի ընկերութիւնը նշանակած չըլլալով մինչեւ այդ օրը սպառած կազին քանակը,բազմաթիւ բողոքներ ուղղուած էին ՍԷՆի նահանգապետին զանազաններու կողմէ:Նահանգապետը կը պատասխանէ որ կազի ընկերութիւնը խղճամիտ կերպով պիտի նշանակէ գիները եւ բարեացակամօրէն պիտի ընդունի ըլլալիք բողոքները:

ՀԱԿԱԿՇԻՌ ՕՏԱՐ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Ենկլիզի կառավարութիւնը որոշեց որ այսուհետեւ բոլոր այն դրամատունները, որոնք օտար դրամի վերաբերեալ սեղանաւորական գործ պիտի կատարեն, արտօնութիւն պէտք է ստանան ելմտական նախարարութեան կողմէ նշանակուած քննիչներէն:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

"ԵՐԿՈՏԱՆԻ ՄՈՒԿԸ,,

Կաշառակերութիւնն ու զեղծումները Ղաջարներու օրով այս երկրի պետական ամէն տեսակի պաշտօնեաներու աստիճանի բարձրացման ընդունուած եւ յարգի մէկ մէկ միջոցներն էին։ Ո՛վ աւելի շատ կարող էրկողոպտել պետական եկամուտներէն, ով շատ աւելի կաշառք կորզէր իր պաշտօնին բերումով, ի վիճակի էր աւելի խոշոր կաշառք տալու իրմէ մէկ երկու աստիճան բարձր պաշտօնեային — նոյնիսկ նախարարին— եւ հասարակ դռնապանի պաշտօնէն մինչեւ կառավարչատուն հասնիլ։ Մինչդեռ անդին արժանաւորները պաշտօնի աննշան բարձրացման կարօտը կը քաշէին։

Չկարծէք թէ այս եւ նման արարքներ մութի մէջ կը կատարուէին կամ ծածուկ կը մնային։ Ընդհակառակն, կաշառակերը իր գործը կը տանէր յայտնապէս և բոլորովին ազատ, քանի որ այս սիստեմը երկու առաւելութիւններ ունէր։ Նախ՝ կաշառք տալու հարկադրանքին տակ գտնուողը ուրիշ ելք չէր գտներ իր գործը շտկելու համար եւ այդ ազատ առեւտուրէն դուրս իր փրկութեան բոլոր միւս դռները փակուած կը տեսնէր։ Երկրորդ՝ կաշառակերը այդ ձեւով ձրի «րէկլամ» կ՛ընէր եւ ովքեր ծուռ կամ շիտակ գործեր ունէին կարգադրելիք՝ առանց այլեւայլի կամ մերժուելու վախի կը կատարէին դիմումը։

Գրեթէ նոյնը զեղծարարներու շրջանին մէջ։ Շատ անգամ հիմնարկութեան մը բոլոր պաշտօնեաները վերէն վար լուռ համաձայնութեամբ կը կողոպտէին։ Երբեմն աւարը բաժնած ատեն եթէ որեւէ անհնազանդ կամ անփորձ դժգոհ ձայն հանէր, այն ձայնը մինչեւ տեղ հասնիլը կը խեղդուէր, հետեւաբար խումբը ալ աւելի երես առած՝ կը շարունակէր գործը։ Բնական է քննութիւն չկար, եղած քննիչները սկիզբէն գիտէին այսինչ հիմնարկութեան թալանի չափը եւ ըստ այնմ իրենց շահաբաժինը, ծախքերու տասնապատիկին հետ գանձելով գոհացուցիչ տեղեկագիր կը բերէին կեդրոն, բնական է համապատասխան նուէրով, որ կը յանձնուէր պատկան պաշտօնեային։ Այսպիսով իւրաքանչիւր մարդու մէջ իր բարեկամին, մօտիկին նուէր տալու այնքան բնական ու հաճելի ցանկութիւնը շատ պարագաներու մէջ կը բացատրուէր կաշառելու գռեհիկ միտումներով, անգամ հարազատ եղբայրներու մէջ։

Աւելորդ է ըսել, թէ պետական հիմնարկութիւններու այս քաջագործութիւնները ի՛նչ այլանդակ սերմեր կը ցանէին հասարակութեան լայն խաւերուն մէջ։ Անոնք աննկարագրելի չափերով կ՛անբարոյացնէին անհատներու, ինչպէս ու հաւաքականութիւններու նկարագիրը։ Այս բացասական գիծը դժբախտաբար փոխանցուած էր ոչ միայն հայ անհատներու, այլ հաւաքական մարմիններու, մասնաւորաբար մայրաքաղաքին մէջ։ Բայց չէ ազդած կամ շատ քիչ է ազդած հայաբնակ այն վայրերուն եւ շրջաններուն, որոնք ներքին ազգային առողջ կեանք են ունեցեր եւ այնքան շփման մէջ չեն եղած զեղծարար տարրերու հետ։

* * *

Տակաւին թարմ է Ղաջարներէն ժառանգութիւն մնացած ելեւմտական նախարար Ֆիրուզ Միրզայի կաշառակերութիւնը, որով ամբողջ երկրի մամուլը զբաղեցաւ և որու արձագանգները տուի անցեալ տարի այս սիւնակներուն մէջ։ Ժամանակին անտես առի Իսֆահանի եւ Քիրմանշահի ելեւմտական վարչութիւններուն մէջ երեւան հանուած տասնեակ հազար թումաններու զեղծումները, որոնց հեղինակները դատուեցան կամ կը դատուին։ Այսօր հանրային կարծիքը վրդովուած է շատ աւելի խոշոր զեղծումով մը, որ երեւան հանուած է դատական արդինախարար Պ. Դավարի ջանքերով եւ որու կասկածելի հեղինակները տասնեակներով արգելափակուած են։

Զեղծումը, որ ըստ երեւոյթին կը հասնի քանի մը հարիւր հազար թումանի, այս անգամ տեղի է ունեցած Թէհրանի «Արզաղ»ին մէջ (Պարենաւորման վարչութիւն)։ Կան կասկածելիներ, որոնք մէկ, նոյնիսկ երկու ամիս է ի վեր բանտարկուած են եւ տակաւին քննութիւնները չեն վերջացած։ Ահա այս առթիւ, խորհրդարանի յունուար 11ի նիստին մէջ պատգամաւոր Պ. Ֆիրուզապատի խօսքը դատական նախարարին ուղղելով, այս արգելափակումը համարեց հակառակ երկրի սահմանադրական օրէնքներուն եւ հարցուց թէ իր քայլերը ի՞նչ արդիւնք են տուած, քննութիւնները ե՞րբ պիտի աւարտին, մարդիկ մինչեւ ե՞րբ բանտարկուած պիտի մնան եւայլն։

Նախարարը ընդարձակ ճառով մը տուաւ այս խոշոր զեղծումին մանրամասնութիւնները։ Երկու ամիս տեղին վրայ քննութիւններ կատարելէ յետոյ, երեւան է հանուած 16,000 խարվար ցորենի պակաս, որ կ՛արժէ մօտ 30,000 թուման (տոլար)։ Չերբակալութիւններէն յետոյ, աւելի խոշոր զեղծում հրապարակ կը հանուի արձանագրուած արժէքներու մէջ։ Ցորենի մէկ մասը 12 թումանով գնուած եւ 22 թուման է արձանագրուած, որու հետեւանքով գողցուեր է մօտ 300,000 թուման։ Այնուհետեւ քննութիւնները ցոյց են տուեր շարք մը վարպետ գողութիւններ։ Ըստ Պ. նախարարին յայտարարութեան, «մօտ հարիւր հազար Թուման մինչ այժմ այդ նոյն կասկածելի մարդիկը ընդուներ, խոստովաներ եւ մատներ են»: Զեղծարարներէն մէկը 100 Թուման ամսականով՝ 7000 Թուման կանխիկ եւ 20,000 Թումանի կալուածներ ունի: *Մէկ ուրիշը որ կ՛ուրանար եւ սրու կինն ու երախաները ամէն օր նախարարին ճամբան կը կտրէին, ըսելով թէ ուտելու չոր հաց չունինք,* 6900 Թուման կանխիկ դրամ պահեր էր *իր մէկ բարեկամին մօտ։ Եւ վերջապէս ուրիշներ տարբեր չափերով ու ձեւերով։*

Նախարարին ճառը երբեմն կ՛ընդհատուէր պատգամաւոր Ֆարրոխի (կարծեմ խորհրդայիններու ջերմ պաշտպան, այժմ դադրած «Թուֆան»ի խմբագիրը) կողմէ, սակայն կրցաւ Պ. Դավարին աւարտել իր ճառը։ Պնդեց թէ ինքը հակօրինական բան չէ ըրած, եւ ընդհակառակն այս խնդրին առթիւ երկու ամիս առաջ լիազօրուած էր խորհրդարանէն, իսկ հարցապնդող պատգամաւորը միեւնոյն ամպիոնէն յայտարարած էր թէ գողերու ձեռքը պէտք է կտրել։ Նախարարը պիտի շարունակէ հետապնդումը, քանի որ «... յայտնուեցաւ Թէ շտեմարանին մէջ ոչիլէն ու չորքոտանի մուկէն զատ, երկոտանի մուկ ալ գտնուած է»:

* * *

Երբեմն այն տպաւորութիւնը կը գոյանայ թէ այժմ աւելի շատ են զեղծումներու թիւը, քան Ղաջարներու օրով, մինչդեռ բոլորովին սխալ է այդպէս կարծել։ Ներկայ կառավարութիւններու ժամանակ բոլոր տեսակի զեղծումները, գողութիւնները, մարդասպանութիւնները մեծ թէ փոքր, կեդրոնին թէ գաւառներուն մէջ չեն ծածկուիր, կը յանձնուին դատարաններուն, թերթերը կը գրեն եւ մարդիկ սոսկումով կը կարդան նկարագրութիւնը այնպիսի ոճիրներու, ինչպիսին գործեր է ռուս «շօֆէօր» Գրիշան, որ Ղազուինի մէջ յոյն գինեվաճառն ու կինը անշունչ գետին է փռած կացինով։ Այնինչ անցեալին մէջ հազարաւոր դէպքեր պետական մեքենայի անկանոնութեանց, պաշտօնեաներու անփութութեան, կաշառքներու եւ միջնորդութիւններու շնորհիւ կը մնային թաքուն ընդհանուրէն։ Մանաւանդ որ թերթերը չէին գրեր, դատարանները անունով միայն կային։ Եթէ այդ օրերուն յանցաւորները դատի յանձնելու միջոցը գործադրուէր, ապահովաբար համեմատութիւնը ոչ բակով թէ քանակով աւելի քան սոսկալի պիտի ըլլար։ Քանի անգամներ այդ նոյն «Արզաղ»ը թալանուած է պաշտօնեաներու ձեռքով եւ վերջապէս այս մերկացումին մէկ ծայրը հինգ տարուան հնութիւն մատնեց։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՇՈՒՐՋ

ՈՐՔԱՆ «ՄՈՒՀԱՃԻՐ» ՏԵՂԱՒՈՐՈՒԱԾ Է 1921 — 28

ԽՄԲ.— Այս գրութիւնը կը քաղենք «Դրօշակ»ի փետրուարի թիւէն, որ լոյս կը տեսնէ այսօր.—

Քէմալական կառավարութիւնը ամէն տարի կ՛որոշէ ուժ տալ գաղթականներու տեղաւորման քաղաքականութեան, խոշոր գումարներ յատկացնելով։ Անցեալ տարի վճռեց յառաջ տանիլ նաեւ լեռնական Քիւրտերը գիւղերու մէջ տեղաւորելու քաղաքականութիւնը, եւ 300,000 *ոսկի վարկ սահմանեց։ Միեւնոյն ատեն հողէտուն է զրկեց հայկական ցիրուցան բեկորները։*

Ի՞նչ եղած է մինչեւ հիմա կատարուած աշխատանքներուն արդիւնքը։

Թուրք թերթերու մէջ հրատարակուած պաշտօնական վիճակագրութեան մը համաձայն (5 յունուար), 1921-1928, այսինքն ութ տարուան ընթացքին 234,546 այր եւ 228,988 կին, համագումար 463,534 գաղթականներ եկած եւ տեղաւորուած են։ Ստորեւ կ՛արտատպենք մանրամասն ցուցակը, որ կրնայ գաղափար մը տալ նոր համախմբումներու մասին.—

Նահանգ	Այր	Կին	Արեւել.Նահանգ.
Ատանա	4,153	4,287	
Աֆ. Գարահիսար	544	504	
Ագսէրայ	1,726	1,560	
Ամասիա	1,917	1,927	
Ատալիա	2,428	2,492	
Էնկիւրի	878	773	
ԱՐԴՈՒԻՆ	24	22	= 46
Այտըն	3,387	3,243	
Պալըքէսիր	18,445	18,729	
ՊԱՅԱԶԻՏ	1,532	1,324	= 2,856
Պիլէճիք	2,154	2,307	
ՊԻԹԼԻՍ	1,604	2,026	= 3,630
Պօլու	95	99	
Պուրտուր	234	214	
Պրուսա	17,393	17,060	
Ճ. Պէրէքէթ	1, 578	1,360	
Տարտանէլ	5,802	5,836	
Չորում	825	750	
Տէնիզլի	1,382	1,346	
ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ	255	229	= 484
Էտիրնէ	24,931	24,510	
ԽԱՐԲԵՐԴ	1,175	949	= 2,124
ԵՐԶՆԿԱ	55	61	= 116
ԿԱՐԻՆ	492	603	= 1,095
Էսկիշէհիր	1,303	1,264	
Կիրասոն	321	302	
Այնթապ	381	430	
Հէքքեարի	176	134	
Իչէլի	528	509	
Իզմիր	15,788	15,714	
Սպարթա	603	572	
Պոլիս	17,448	19,039	
ԿԱՐՍ	1,286	1,226	= 2,502
Գասթէմունի	464	378	
Կեսարիա	3,794	3,486	
Քըրքլար էլի	18,011	15,108	
Գըրշէհիր	94	99	
Գօճա էլի	14,307	13,380	
Գոնիա	2,751	2798	
Քէօթահիա	1,017	864	
Մալաթիա	42	34	
Մանիսա	6,978	6,851	
Մարտին	103	97	
Մարաշ	603	540	
Մերսին	1,675	1,655	
Մուղլա	2,488	2,480	
Նիյտէ	8,107	7,595	
Օրտու	583	605	
Սամսոն	11,761	10,907	
Սինոպ	638	551	
ՍԵԲԱՍՏԻԱ	3,580	3,959	= 7,539
Շ. Գարահիսար	3,122	2,757	
Ռոտոսթօ	16,563	17,165	
Տրապիզոն	246	158	
Թոքատ	4,455	3,763	
Ուրլա	183	101	
ՎԱՆ	150	125	= 275
Եոզկատ	688	747	
Զօնկուլտաք	637	648	
Գումար	234,546	288,988	20,667

Ինչպէս կը տեսնէք, տեղաւորման ծանրութիւնը հակած է դէպի մօտաւոր և քիչ-շատ բարգաւաճ նահանգները։ Օրինակ՝ Պալըքէսիր, որ Պոլսոյ քթին տակ է (18,445 այր եւ 18,720 կին. համագումար 37,174 հոգի). Պրուսա (17,393 այր, 17,060 կին), Էտիրնէ (24,931 այր, 24,510 կին), Իզմիր (15,788 այր, 15,714 կին), Պոլիս (17,448 այր, 19,039 կին), Քըրքլար էլի (նախկին Քըրք Քիլիսէ, 18,011 այր, 15,108 կին), Գոճա Էլի (14,307 այր, 13,380 կին), Սամսոն (11,761 այր, 10,907 կին), Ռոտոսթօ (16,593 այր, 17,165 կին)։

Քանի դէպի ներս կ՛երթանք, այնքան կը նօսրանայ հոսանքը։ Այսպէս, Գոնիայի նահանգէն Նիյտէն կը հաշուէ 8,107 այր եւ 7595 կին. ընդամէնը 15,702 գաղթական, իսկ ծաղկեալ Ատանան՝ միայն 4,153 այր և 4,287 կին=8,440 հոգի։ Ողբալի է նոյնիսկ ծովեզերեայ Տրապիզոնի բաժինը — 246 այր եւ 158 կին։

Ինչ կը վերաբերի այսպէս կոչուած Արեւելեան Նահանգներուն, աւելի քան պերճախօս է պատկերը.— Արդուին՝ 46 հոգի, Պայազիտ՝ 2856, Պիթլիս՝ 2630 (Մուշի անունը չկայ). Տիգրանակերտ՝ 484, Խարբերդ՝ 2,124, Երզնկա՝ 116, Կարին՝ 1,095, Կարս՝ 2,502, Վան՝ 275։ Գումար՝ 13,128 հոգի։ Սեբաստիան ալ հաշուելով (7,593), համագումար 20,667 հոգի տեղաւորուած են Արեւելեան Նահանգներուն մէջ, վերջին ութ տարուան ընթացքին։ Այն ալ համաձայն իրենց իսկ վիճակագրութեան։

Դիւրին է եզրակացնել թէ ի՛նչ համեմատութիւն կը կազմէ այս 20,667 հոգին՝ 463,534ին դիմաց, ենթադրելով որ բոլորն ալ իսկապէս իրենց յատկացուած տեղերուն մէջ մնացեր են, 1921էն ի վեր... Մինչդեռ պարբերաբար բազմաթիւ փաստեր կը յիշուին խմբական փախուստներու։ Յետոյ, չմոռնանք որ գաղթականներուն ջախջախիչ մեծամասնութիւնը, 400,000ը, եթէ ոչ աւելին, բռնի եկած են, իբրեւ հետեւանք Յունաստանի հետ կատարուած փոխանակութեան։ Թէեւ Թուրք թերթերը չեն յիշեր այս պարագան, բայց ժամանակաշրջանի թուականը (1921-1928) կը մատնէ ամէն բան։

ԳՐԱԿԱՆ «ԱՆՄԵՂՈՒԹԻՒՆ»

«Հարցում մը» որ ուղղուած էր Լ. Նաիրցիին, նպատակ ունէր որոշակի խնդրի մը լուսաբանութիւնը ստանալ յօդուածագրէն։ Եթէ Լ. Նաիրցին իր պատասխանով պիտի գար կրկնելու նոյնութեամբ, ինչ որ ըսած էր նախորդ յօդուածին մէջ, չէր արժեր երկու սիւնակով յօդուած մը կազմել, առանց էապէս Հարցումին պատասխանելու։

Հարցումի առաջին կէտը ձեռք կը քաշէ Լ. Նաիրցիի օձիքէն, նկատի առնելով այն ընկրկումը եւ խոստովանանքը որ յօդուածագիրը բարի եղած էր զետեղելու իր պատասխանին մէջ։

Իսկ երկրորդ Հարցումը ամուր բռնած է տակաւին Պ. յօդուածագրի օձիքը։ Մինչդեռ իր պատասխանով Լ. Նաիրցին աւելի կը խարխափի եւ կը ծանրացնէ իր պատասխանատուութիւնը։

Առանց «բանգիտութիւն» ծախելու (որովհետեւ մենք Լ. Նաիրցիին տգէտ չէինք ըսած), խնդրած էինք որ յօդուածագիրը քանի մը փոքր նմոյշներով «ոճի եւ արտայայտուելու ձեւի» նմանութիւններ ցոյց տար։ Սակայն Լ. Նաիրցին այդ պարտականութիւնը չի կատարեր, ինքզինք արդարացնելով հետեւեալ արտայայտութեամբ.

— «Ինչպէս կարելի է թարգմանելով հարազատօրէն պահպանել մի Ռէմիզովի, մի Մայակովսկու կամ Ցւետաէվայի ոճը եւ գրելու ձեւը»։ Եթէ Կ. Ջարեանի ոճը եւ գրելու ձեւը նման է յիշեալ հեղինակներուն, նոյն ձեւով թարգմանութիւն մը ըստ ամենայնի աւելի դիւրին է։ Խուսափողական պատասխանի տեղի չկար։

Բայց աւելի դիւրին ճանապարհ մը գտած է յօդուածագիրը իր պարտականութենէն հրաժարելու։ Ան կը թելադրէ.— «Բաւական է որ Պ. Գրասէրը նեղութիւն կրէ եւ կարդայ մատնանշած հեղինակներից գոնէ մէկ քանի կտորներ»։ Զուր խորհուրդ. Գրասէրը իր բաւարարութեան համար այդ բոլորը ըրած է. խնդիրը Գրասէրը «լուսաւորելուն» մէջ չի կայանար։ Հարցը հայ գրականութեան հետ կապ ունի ու դուք չէք կրող «Յառաջ»ի բոլոր ընթերցողներուն թելադրել որ երթան այսինչ ու այնինչ հեղինակները կարդան։ Դուք հրապարակաւ գրական դատողութիւն մը ըրած էք, ու ձեզի կը մնայ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐ[...] ՁԵԿԱՆ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ[...]

...գործակալներ, բոլորն ալ օտարական — որպէս զի ձերբակալուելու պարագային Ռուսիան չամբաստանուի թէ իր ազգակիցները ստորին պաշտօններու համար կը գործածէ: Ասոնք մասնաւոր պաշտօններ ունին:

Արտասահմանի բոլոր երկիրներուն մէջ, Չեկայի գործակալները իրենց պետ ունին: Ֆրանսայի մէջ՝ Եանովիչ, Գերմանիոյ մէջ՝ Յոզեֆ. Կոլոշեան, որոնք թռուցիկ խումբեր կը վարեն: Կոլոշեան —որ բժիշկ է— Գերմանիոյ Չեկայի պետ ըլլալով մէկտեղ վերին պետն է Եւրոպայի մէջ տարածուած գաղտնի գործակալներուն եւ ընդհանուր սպասակոյտը հաստատած է Պերլին:

Գալով Ֆրանսայի Չեկային, ո՛չ ոք, ո՛չ իսկ դեսպանը կը ճանչնայ անոր անդամները: Ասոնք իրենց արշաւանքներէն յետոյ կը համախմբուին դեսպանատան գաղտնի մէկ սենեակին մէջ, ուր ո՛չ ոք իրաւունք ունի ներս մտնելու: Հո՛ն է որ անոնք կը խմբագրեն իրենց տեղեկագիրները՝ ծածկագիր լեզուով եւ իրենց ձեռքով պահարանի մէջ կը դնեն: Յետոյ այս պահարանները կը տանին դրասենեակը դեսպանին, որ անոնց ներկայութեան կը կնքէ զանոնք եւ կը դնէ դիւանագիտական պայուսակին մէջ: Այս ձեւով է որ Մոսկուա կը ղրկուին Ֆրանսայի Չեկային գործակալներու տեղեկագիրները:

Ֆրանսայի Չեկային մէջ կար նաեւ կին մը՝ Տիկին Եանովիչ՝ պետին կինը, որ լայն իրաւասութիւններ ունէր: Վերջին ծայր աշխարհիկ, իր պարտականութիւնն էր Չեկայի գործակալները մտցնել զանազան շրջանակներու մէջ: Յաճախ գաղտնի «գիւղագնացութիւններ» կ'ունենար: Իսկ Փարիզ գտնուած պահուն, շարունակ դուրսն էր: Յաճախ երեկոյթներու կ'երթար եւ դեսպանատուն կը դառնար առտուան ժամը 4ին միայն: Տիկին Եանովիչ միաժամանակ միջնորդի դեր կը կատարէր իր ամուսնոյն եւ անոր «աշխատակիցներուն» միջեւ: Տիկինը շատ գաղտնապահ էր եւ ո՛չ ոք ծանօթ էր անոր յարաբերութիւններուն:

Եանովիչ ներկայիս Փարիզ չէ: Իմ «փախուստէս» յետոյ «արձակուրդով» Կովկաս մեկնեցաւ: Անկէ ի վեր Եանովիչ չվերադարձաւ Ֆրանսայի մէջ, որքան գիտեմ: Արդարեւ իմ յայտնութիւններէս յետոյ, իր հոս մնալը գրեթէ անկարելի դարձած էր: Իմացայ սակայն որ դեկտեմբերի ընթացքին Փարիզ վերադարձած էր Տիկին Եանովիչ՝ մինակը: Պահ մը կարծեցի թէ ինծի համար եկած էր եւ կը խոստովանիմ թէ ասիկա քիչ մը մտատանջեց զիս: Հիմա հարց կուտամ ինքզինքիս թէ՝ Զօր. Կուտեպովի առեւանգումը պատրաստելու համար չէ՞ր եկած:

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՀԱԼԱԾԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՍԱՐՍԷԼ.— «Յառաջ»էն լսելով Անատոլուի մեր դժբախտ արենակիցներու թշուառ վիճակը, ուզեցինք մենք ալ մեր պարտքը կատարել: Պէտք էր մէկը մէջտեղ ելլէր եւ սկսէր գործի: Եւ ահա Արարատ Միութիւնը գիւղին քանի մը հոսանքներուն զատ զատ նամակով հրաւիրեց որպէսզի մէկմէկ ներկայացուցիչ ղրկեն, խորհրդակցելու համար: Մասիս Միութիւնը փափաք յայտնեց որ ժողովը իրենց հաւաքատեղին ըլլայ: Յունուար 12ին Արարատի կողմէ Պ. Պապիկեան, իսկ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին կողմէն ես գացինք: Ներկայ էին Մասիսէն 4 հոգի...: Քանի մը «ճառեր» յետոյ ընտրեցինք, նախագահ Պապիկեան, իսկ հաշուապահ զիս (Հօկերէն եւ Հ. Մ. Ը. Մ.էն մարդ չէր եկած):

Կրկին գրեցինք բացականերուն: Ըսելու որ դրամը պիտի ուղարկէինք Կեդր. Յանձնախումբին. նոյնպէս եւ ցանկը եւ ոչ թէ «Յառաջ»ին: Եւ այսպէս ամէն գոհացում յանձն առինք, ի սէր գործին:

Անցաւ չորս օր եւ ահա յայտնեցին Մասիսականները որ մեզ հետ չպիտի գործեն: Այնքան տղայական էին պատճառները որ գրելը աւելորդ է: Թոյնը ներարկուած էր խեղճերուն, ինչպէս եղաւ Ֆիլիպէի աղէտեալներու հանգանակութեան ատեն:

Մենք երկուքով սկսանք գործի, 44 տուն Սարսէլէն, եւ 10 տուն Էփինէէն իրենց սիրայօժար բաժինը տուին՝ ինչ որ մեզ համար շատ մխիթարական է. (Սարսէլը 70 - 75 ընտանիք է մօտաւորապէս): Եւ գոյացաւ 733 Ֆր. 50 սանթիմ: Եթէ միւսներն ալ միացած ըլլային, հազարը պիտի անցնէր: (Տես ՝ Յառաջ,, 4 փետր.):

Օննիկ Աւետիսեան

ԿՈՉ ՓԷՀԼԷՎԻԻ ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐԻՆ

ՓԷՀԼԷՎԻ, 26 յունուար.— Հեռաւոր այս գաղութը, որ ինքն իր մէջ ամփոփուած հայրենիքի ու հայրենակիցների կեանքով միշտ էլ հետաքրքրուել ու մի ջերմ գուրգուրանք է ունեցել դէպի երկուսն էլ, այսօր բնաւ անտարբեր միայն չի կարող Անատոլուէն քշուած մեր եղբայրների եւ քոյրերի հանդէպ:

Կազմուելու վրայ է «Հանգանակիչ յանձնախումբը», որ անմիջապէս գործի պիտի անցնի: Բոլորս մեր առաւելագոյնը անենք եղբայրական օգնութեան հասնելով Թիւրքական դժոխքէն մազապուր եղած մեր հայրենակիցներին:

Դէպի գործ, որ առաջ մեր պարտքը լրիւ կատարելու:

Ա. Տէրունեան

ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Ժընեւէն կը գրեն «Պերլինէր Թակէպլաթ»ի.— Ամուսնական ծանուցումները առեւտրական ծանուցումներէն ձեւով միայն կը տարբերին: Ճիշդ ապրանքի մատուցումի պէս են զոր քշելու համար կարելի եղածին չափ մեծ ռէքլամներ պէտք են յաճախորդին երեւակայութիւնը հմայելու նպատակաւ: Ստորեւ կուտանք երկու ամուսնական ծանուցումներ գերմանեւզուիցերական թերթէ մը քաղելով, իբր նմոյշ այս կարգի նորանշան ծանուցումներու:

Առաջինը.—

«Մօրը կողմէ առաջարկուած.—

«Աղջիկս, շատ սիրուն, նրբաճաշակ եւ համակրելի, ամէն կերպով կարողութիւնը տեղը՝ Ունի տուն ու ամարանոց, ուր ատենօք Թագաւորը բնակած է, եւ դեռ ուրիշներ: Կը փնտռեմ յարմար կենակից»:

Երկրորդը ծովային զինուորականի վայելուչ ձեւով գրուած, կարծես տեսակ մը տռամ.—

«Ամուսնութեան համար»

S. O. S. S. O. S.

Առանց նաւազի, հիանալի զբօսանաւ մը աննպատակ կը մոլորի կեանքի ովկէանոսին մէջ: Ո՞ր յանդուգն ղեկավարը կրնայ ամուսնութեան անդորր նաւահանգիստը ժամանեցնել զայն:»

«...Շատ հաւանական է որ այդ հիանալի զբօսանաւը պարապ տեղը օգնութիւն խնդրած չըլլայ, եւ կրնայ գտնուիլ յանդուգն ղեկավար մը որ ներս մտնէ ու հարցնէ.— «Տեսէք ի՞նչ է մէջի բեռը...,,:

(*) Save Our Souls (փրկեցէք մեր հոգիները) ծովային վտանգի, նաւաբեկութեան միջազգային նշաններ, որոնք անթելով կը հաղորդուին օգնութեան համար:

ԵԹԷ ԿԸ ՀԱՃԻՔ...

Կրկին եւ կրկին կը յիշեցնենք մեր կարգ մը պաշտօնակիցներուն՝ չմոռնալ «Յառաջ»ի անունը, երբ սեփական լուրեր եւ թղթակցութիւններ կ'արտատպեն:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆԽԻՂՃ «ՍՄՍԱՐ»ՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլկարիայէն Սուրիա, Պոլիս, Յունաստանէն մինչեւ Մարսէյլ, կը վխտան «սմսար»ները, ծածկուած զանազան անուններու տակ:

Այդպիսիներէն շատերուն անձն ու հոգեբանութիւնը ինծի ծանօթ ըլլալով հանդերձ, յարմար չեմ գտներ անուններ յիշելու եւ ընդհանուր ձեւով կ'արձանագրեմ, իբրեւ հրաւէր զգաստութեան: Իրենց կը մնայ տեղի չտալ հրապարակային մերկացումներու կամ դատի:

Բոլոր եկողները, Սուրիայէն, Յունաստանէն, Պոլսէն, Պուլկարիայէն, քիչ բացառութեամբ բոլորք կը բարձրացնեն իրենց մէկնած տեղի «սմսար»ներուն անխղճութեան եւ խաբեբայութեան դէմ, բոլորը մէկմէկ գանգատ ունին:

Գալով Մարսէյլ՝ մեր քովիկը ապրող «սմսար»ներուն, անոնք ալ այս աշխատանքի երկրին մէջ, առանց աշխատելու, առանց քրտնելու հաց հանել կ'ուզեն ներելի եւ աններելի միջոցներով:

Անլեզու ժողովուրդի մը համար թարգմաններու անհրաժեշտութիւնը անվիճելի է: Անոնց համար վարձատրութիւնը ոչ ոք կը մերժէ: Սակայն այդ ըլլալու է օրինական եւ չափաւոր: Իսկ այս վերջին ձեւը մեր «սմսար»ներուն մեծ մասին գործին չի գար, որովհետեւ շռայլ կեանքի սիրահարներ են կամ փառասէրներ. ուրեմն արիւն քրտինքով 20-30 ֆրանք շահող մը պէտք է զոհուի:

Մարսէյլի հայ բնակչութիւնը բազմազան պահանջներու առջեւ գտնուելով, յաճախ պէտք կ'ունենայ թարգմաններու: Այսպէս, ամուսնութեան, ամուսնալուծման հպատակութեան, առուծախի, բնակութեան եւայլ թուղթերու հայթայթման, որեւէ դատի հետապնդման եւայլնի համար շատ հայրենակիցներ կը դիմեն այդ «սմսար»ներուն, որոնք իրենց գործին եկած բացատրութիւններով կը խճողեն ամէն խնդիր: Եւ ըստ այնմ, մեծ զբաղում ու աշխատանք ցուցնելով, կը պահանջեն գին մը՝ որ ոչ միայն օրինաւոր չէ, կամ չի համապատասխաներ տեղացի փաստաբաններու ստացած գումարին, այլեւ կրկնապատիկ-քառապատիկ ըլլալով, կը գերազանցէ ուրիշ ամէն տեսակ անխղճութիւն:

Մինչդեռ ամուսնութեան բուն ծախքը 200-250 ֆրանք է, հպատակութեան՝ 100, փոքրերուն՝ 35-40 ֆրանք է, (մեր հայրենակիցները աւելի շատ այս խնդիրներն ունին ամենօրեայ). Մեր բարի «սմսար»ները կը պահանջեն ամուսնութեան՝ 500-1000 ֆր., հպատակութեան 300-400, փոքրերուն՝ 140-200 ֆր.: Ուրիշ խնդիրներու համար դարձեալ նոյն կշիռն ու չափը: Յետոյ այդ «սմսար»ներէն ոմանք, երէկ ազգին հացը կերեր, անոր զոհողութիւններու շնորհիւ մարդ եղեր են, ու այսօր կը կեղեքեն իրենց խնամակալը: Պէտք է միջոց մը գտնել, ժողովուրդը այդ անխիղճներուն ձեռքէն ազատելու համար:

Կ. Սեւեան

ԿԵԱՆՔԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՆԻՍ.—Մեր գաղութը ձգուած է իր բախտին: Կամ առտուն կանուխ ելլողը ինքզինքը տէրն ու տիրականը կը կարծէ: Մարսէյլի առաջնորդին նշանակած խնամակալութիւնը մէկ տարուան մէջ տասնեակ մը անգամ իր կազմը, գոյնը, ձեւը փոփոխելէ վերջ, լուծուեցաւ եւ իր իրաւունքները յանձնեց Մարզական Միութեան:

Մանկապարտէզը ունի 50-60 աշակերտներ, որոնց զանազան խաղեր կը սորվեցնէ վարժուհի մը:

... Նորակազմ Լսարանական միութիւնը իր առաջին բացման հանդէսը կատարեց, անցեալ շաբթու: Հակառակ օրին անյարմարութեան սրահը լեցուած էր: Հանդէսը բացուեցաւ «Բամ փորոտան»ով զոր երգեցին Միութեան անդամները: Նախ գաց Պ. Մանուկեան Լսարանական Միութեան նպատակը պարզելէ վերջ, անոր ծրագրէն քանի մը յօդուածներ կարդաց: Արտասանութիւններ ըրին Պ. Պ. Վարժապետեան, Շիրվանեան, Գահվէճեան եւ Օր. Գրիգորեան երգեցին, Տիկ. Ֆրէնկիւլեան եւ Օր. Պօղոսեան: Մէջ ընդ մէջ նուագեցին ջութակով Պ. Պ. Թորոս եւ Միհրան:

Ներկայացուեցաւ երկու կատակերգութիւն «Վաճառական ճակատամարտը» եւ «Խնչօի թուղթը»:

Հանդէսը վերջացաւ «Յառաջ Նահատակ» քայլերգով զոր ջութակի վրայ նուագեցին Պ. Պ. Թորոս եւ Միհրան, իսկ Միութեան անդամուհիներէն Տիկին Ֆրէնկիւլեան երգեց «Հայաստան» եւ «Սեւօրակ աչեր»ը:

Միութիւնը կը խոստանայ մօտ օրէն տալ իր երկրորդ հանդէսը: Հասոյթը պիտի յատկացուի Սուրիա ապաստանած նոր գաղթականներու:

Ն. Շ.

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋը

«ԿԵԱՆՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Կը տեղեկանանք թէ արդէն մամուլի տակ է «Կեանք եւ Արուեստ», պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութեամբ տարեգիրք մը, վարչութեամբ Պ. Վ. Թագւորեանի եւ խմբագրութեամբ Մ. եւ Մ. Պարսամեանի: Տարեգիրքը կը խոստանայ դառնալ արդէն ծանօթ գրագէտներու եւ տաղանդաւոր նորերու ժամադրավայրը:

«Կեանք եւ Արուեստ» պիտի ունենայ գրական, գեղարուեստական, պատմական, գիտական ու մարզական բաժիններ, ազգային եւ միջազգային կարեւոր անցուդարձերու արձագանգը, ինչպէս նաեւ գաղթահայութեան կեանքը յատկանշող վաւերական վիճակագրութիւններ ու տեղեկութիւններ:

Վարչութիւնը նիւթական ոչ մէկ զոհողութիւն պիտի խնայէ, տարեգիրքը դարձնելու համար շահեկան, օգտակար, միեւնոյն ատեն գրական-գեղարարուեստական ճոխ հաւաքածոյ մը:

Որպէսզի Ֆրանսահայ մեր հայրենակիցներու սկսած եւ արդէն զարգանալու ճամբուն վրայ եղող առեւտրական ձեռնարկներուն զարկ տրուի, առաջին տարիէն սկսած, եւ մատչելի պայմաններով կ'ընդունուին ծանուցումներ, թէ՛ տարեգիրքին եւ թէ՛ անոր կցուած յաւելուածական էջերուն մէջ: Այս բաժնին համար մասնաւոր ներկայացուցիչ մը բանակցութեան պիտի մտնէ առեւտրականներուն հետ:

Այն հեղինակներն ու թերթերու վարիչները, որոնք «Կեանք եւ Արուեստ» տարեգիրքի գրական տարիին մէջ ուշադրութեան դառնալ կը փափաքին, թող հաճին իրենց հրատարակութիւններէն մէկ մէկ օրինակ ղրկել հետեւեալ հասցէին. CHANTH, Arts et Lettres, 94, Rue Lafayette, Paris (10.):

Պ. Գ. ՍԻՆԱՆԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 12ին ժամը 21ին Մարսիլիոյ «Մասսիլիա» սրահին մէջ իր երկրորդ նուագահանդէսը պիտի տայ յայտնի ջութակահար Պ. Գէորգ Սինանեան:

Յայտագրին մէջ են՝ Մոցարտի Concerto en réն, Թիւ 4, Քորելլիի «Ֆոլլիա»ն, Շումանէն սոնատ մը, ինչպէս նաեւ զանազան կտորներ Րավէլէ, Տիւքասէ, Սարազաթէ, Քրայսլէրէ, Փալաշքէ, Կրովլէզէ: Դաշնակին կ'ընկերանայ Աշիլ Սանթի:

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 6 —

ԲԺԻՇԿԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ան գիտէր որ աւելորդ է անկէ պահանջել որ ետ դառնայ քննելու իր սայթաքումները. ուսերը կը բարձրացնէր, կը ժպտէր եւ առա՛ջ... պահանջ ունէր առաջ երթալու ամէն գնով, հոգ չէ թէ ինչ ճամբով, առանց տնտնալու կշռելու համար լաւն ու գէշը. կը մնար խայտուն եւ յստակ, ժաքրագործուած, կրնայինք ըսել, այդ մշտայորդ գործունէութեամբ, եւ միշտ զուարթ, վեհանձն ամէնուն հանդէպ, պարզ եւ բարեկամական ամէնուն հետ. Երեսուն եւ ութ տարեկանին մեծ տղայ մըն էր, բոլորովին ընդունակ ամենայն լրջութեամբ խաղեր սարքելու իր երկու փոքրերուն հետ, եւ տասը տարուան ամուսնութենէն վերջ, այնքան սիրահարու՛ իր կնոջ, որ ինքը, տակաւին վերջերս, կաս կարմիր կըտրած էր, անոր անպատշաճ շարժումներէն զոր ըրած էր իր տղոց եւ սպասուհիին ներկայութեանը:

Եւ այսօր, հարուածով մը, այս շանթահարիչ ընդմիջումը, այս պայթումը: Բայց ի՞նչպէս կարելի էր այդ: Իրողութիւններու թարմութիւնը չէր կրնար տակաւին տարանջատել այն զգացումները զոր ունէր ինք իր ամուսնոյն համար. զգացումները որ լոկ պարզ եւ ամուր համակրութիւն մը չէր, այլ ամէնէն զօրաւոր սէրը եւ որ բուժուած էր, ինչպէս որ կը զգար իր սրտին մէջ:

Քանի մը թեթեւ սքօղումներ թերեւս, այո, այդ յորձանուտ կենսաբաբախութեան տակ, բայց սուտը, ոչ, սուտը չէր կրնար տեղ գտնել այդ մշտավառ ուրախութեան մէջ: Թէ Անժելիքա Նորիին հետ գաղտնի յարաբերութիւններ մշակած էր, ատիկա ըսել չէր թէ մատնած է կինքը, իր կինը. բայց ասիկա, իր մայրը չէր կրնար հասկնալ, ան կ'անգիտանար այնքան բաներ...ոչ, չէր կրնար ստած ըլլալ այն շըրթունքներով, այն աչքերով, այն ժպիտով որ կը զուարթացնէր ամէն օր տունը: Անժէլիքա Նորին: Գիտէր թէ ի՞նչ էր այն, նոյնիսկ իր ամուսնոյն համար. ոչ իսկ քմայք մը. ոչինչ ոչինչ... Միայն ապացոյցը այս տկարութիւններէն մէկուն զոր երբեք մարդիկ չեն գիտեր եւ թերեւս չեն կրնար խուսափիլ... Բայց ի՞նչ անդունդի մէջ գլորած էր այժմ, իր անկումին քաշելով իր օճախը, իր կինը, իր տղաքը...

— Տղաքս, տղաքս... ճչաց վերջապէս:

Կը հեկեկար, ձեռքերը դէմքին, իբրեւ թէ չտեսնելու համար վիհը որ կը բացուէր իր առջեւ:

— Տար զանոնք հետդ, աւելցուց, դառնալով իր մօրը: Թող հեռանան, թող չտեսնեն... Բայց ես, ոչ, մայրիկ, կը մնամ: Կը խնդրեմ քեզ...

Ոտքի ելաւ եւ ջանալով զսպել իր արցունքները, գնաց հետեւելով մօր կողմէն, փնտռելու տըղաքը որոնք միասին կը խաղային պզտիկ խուցի մը մէջ, ուր սպասուհին զիրենք բանտարկած էր: Սկսաւ զանոնք հագուեցնել, խեղդելով արցունքները որ կինքը կը ցնցէին անոնց մանկական իւրաքանչիւր մէկ զուարթ հարցումին:

— Հանիկին հետ, այո՛... Հանիկին հետ պտոյտի... փոքրիկ ձին, այո... ունենալ միասին... Հանիկը զանոնք քեզ պիտի գնէ...

Մայրը կը դիտէր, սիրտը պատռուած իր սիրական աղջիկը, իր պաշտելի տղան, այնքան բարի, այնքան չքնաղ, որուն համար այլեւս այսուհետեւ ամէն ինչ վերջացած էր եւ իր վայրագ ատելութեանը մէջ անոր դէմ որ իր աղջիկը այդպէս կը տառապեցնէր, պիտի ուզէր իր աղջկան ձեռքէն խլել պզտիկ մանչուկը, իր հօր կատարեալ դիմանկարը, նոյն ձայնը, նոյն շարժումները:

— Դուն վերջնականապէս վճռած ես ինձ չհետեւի՞լ, հարցուց իր աղջկան, երբ տղաքը պատրաստուեցան: Ես անգամ մըն ալ հոս ոտքս չպիտի դնեմ. Մօրդ տունը միշտ քու առջեւ բաց է: Դուն հոն պիտի գաս վաղը, եթէ ոչ այսօր: Նոյնիսկ եթէ չմեռնի...

— Մայրիկ, պաղատեցաւ Ատրիէն, ցոյց տալով տղաքը:

Ծերուկ կինը լռեց եւ իր թոռնիկներուն հետ հեռացաւ, տեսնելով որ դուրս կ'ելլէ Տոքթ. Վոկալօփուլօ վիրաւորեալին սենեակէն:

Բժիշկը մօտեցաւ Ատրիէնին, անոր յանձնարարելու համար որ առ այժմ չխանգարէ իր ամուսինը:

— Յուզում մը, նոյնիսկ թեթեւ, կրնայ իրեն համար ճակատագրական ըլլալ: Թող ոչինչ կատարուի որ զայն սրտնեղելու եւ կամ տպաւորելու բնոյթը կրնայ ունենալ: Այս գիշեր, պաշտօնակիցս պիտի հսկէ անոր մօտ: Եթէ ինձ պէտք ունենաք...

Խօսքը չվերջացուց, նշմարեց որ կինքը մտիկ չըներ եւ իրեն չհարցներ մանրամասնութիւններ վէրքին մասին: Գլխարկը դրած էր գլխին, իբրեւ թէ կը պատրաստուէր դուռնէն դուրս գալու: Բըժիշկը կիսովին փակեց աչքերը գլուխը թափ տուաւ հառաչով մը եւ մեկնեցաւ:

ԼՈՒԻՃԻ ՓԻՐԱՆՏԷԼԼՕ

(Շար.)

ոչ ալ այդ կնոջ ինքնութիւնը ճշդուած է ցարդ։ Կեղծ ոստիկանը յունուար 27ին ժամը 11ին առեւանգած է ռուս զօրավարը... Կեղծ ոստիկանը յունուար 27ին ժամը 11ին առեւնները տեսնուած է Կոտօ-տը-Մօրուա փողոցին մէջ երկու բարձրաստիճան ոստիկաններու կողմէ, զորս բարեւած է ըստ օրինի։ Ոստիկանապետը նշմարելով որ ոստիկանին գլխարկը 4րդ. թաղամասի նշանը կը կրէ, հարցուցած է անոր թէ՝ ի՛նչ գործ ունի ուրիշ թաղամասի մը մէջ։ Այս հարցումին առանց պատասխան տալու, կեղծ ոստիկանը կռնակը դարձուցած ու նստած է մեծ ինքնաշարժի մը մէջ, որ փողոցին մէջ կեցած էր։ Նոյն կառքին մէջ նստան նաեւ երկու մարդեր, որոնց մէկը մօրուքով։

Չեկայի գործակալ Ալեքսանդր Սալէզնէֆ, որ փորձած էր 100,000 ֆրանք կորզել «Վոզրէժտէնի»ի խմբագրութենէն, կուտեպովի տեղը յայտնելու փոխարէն, Սանթէի բանտը փոխադրուեցաւ։ Սալէզնէֆ նախապէս արդէն արտաքսուած ըլլալով, իրաւունք չունէր Ֆրանսա մտնելու։

Պելկրատէն Ռուս Նախկին Պատերազմիկներու Միութիւնը որոշեց Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին ղրկել 500,000 տինար՝ դիւրացնելու համար փնտռտուքները։ Ռուսերը կէս միլիոն ֆրանք խոստացած են անոր որ պիտի գտնէ զօրավարը։

Մոսկուայի պաշտօնաթերթ «Իզվեստիա» սպառնական յօդուած մը կը գրէ Ֆրանսայի դէմ։ Կ'ըսէ թէ Թարտիէօի կառավարութիւնը իր կրաւորական գործելակերպով և Փարիզի խորհրդային դեսպանատան դէմ եղած յարձակումները քաջալերելով, ցոյց կուտայ թէ գործիք կը դառնայ սպիտակ ռուս տարագիրներուն։ Մինչ Լոնտոնի խորհրդաժողովին մէջ ֆրանսական դիւանագիտութիւնը կը ճգնի հաստատել թէ Ֆրանսա նուիրուած է ընդհանուր խաղաղութեան դատին, խորհրդային միութեան թշնամի յետաշրջական միութիւններ Փարիզի մէջ գործելու կատարեալ ազատութիւն ձեռք կը բերեն եւ հոն նոր խաչակրութիւն մը կը պատրաստուի խորհրդային միութեան դէմ՝ ֆրանսական կառավարութեան կատարեալ թուլութեան շնորհիւ։

«Ստիպուած ենք լրջօրէն հետեւեալ հարցումն ուղղել ֆրանսական կառավարութեան. ֆրանսական կառավարութիւնը այո՛ կամ ոչ, խորհրդային միութեան հետ դիւանագիտական յարաբերութեանց պահպանումը նախամեծար կը համարէ՞ ճերմակ տարագիրներու հետ գործակցութենէն։ Ստոյգ է որ դիւանագիտական բնականոն յարաբերութիւնները կարելի չէ հաշտեցնել այնպիսի դէպքերու հետ, որպիսին է ռուս տարագիրներու վարիչներուն յայտարարութիւնները խորհրդարանին մէջ, ոճրագործներու անպարտ արձակումը՝ պարզ այն պատճառով որ անոնք գործած են ի վնաս խորհրդային միութեան, Փարիզի խորհրդային դեսպանատան անձեռնմխելիութեան սպառնացող ոճրագործ պայքարին հանդուրժելն ու զայն քաջալերելը»։

Եզրակացնելով, «Իզվեստիա» կը սպառնայ բոյկոտի ենթարկել ֆրանս. կառավարութիւնը, եթէ թոյլ տայ որեւէ գործողութիւն խորհրդային դեսպանատան դէմ։

Տեղական թերթերը հեգնութեամբ կ'արտատպեն Կրէմլինի բերանին այս խօսքերը։

*** Խենդեցած է ինքնաշարժի վարիչ Բրտին, որ ոստիկանութեան մատնանշած էր թէ բաց-գոյն վերարկուով կասկածելի կինն է Լուտմիլլա Իվանովնա Զօպան Փոպետոնէցեվը։ Բրտին դրուած է յիմարանոց մը, ուր շարունակ կը պոռայ.«Բոլշեւիկները պիտի սպաննեն զիս... Վստահ եմ ատոր... Վստահ եմ ատոր»։

Խիստ հսկողութեան տակ առնուած է մարդ մը, որ Չեկայի գործակալ կը կարծուի։ Հարցաքննուած են երեք մարդեր եւ կին մը, որոնց անունը գաղտնի կը պահուի։

Խորհրդային դեսպանատան աւագ խորհրդական Արէնս շաբաթ օր մեկնած է Մոսկուա՝ դեսպանին մասնաւոր մէկ տեղեկագիրը տանելու համար Ստալինի։

Մոսկուայէն հասած յունուար 31 թուակիր թերթերը ծանուցանելով զօր. Կուտեպովի անհետացումը, կը գրեն թէ՝ զօրավարը ուրանալով իր նախկին զէնքի ընկերները, «հաւանաբար մօտ օրէն Մոսկուայի մէջ պիտի տեսնուի»։

Ուշագրաւ է այն որ զօրավարին անհետացումէն երկու օր յետոյ Պերլին վերադարձած է Չեկայի յայտնի գործակալներէն Գաբէլուկ, որ Փարիզ կը գտնուէր յունուար 26ին եւ որ բարձրահասակ, հուժկու եւ խիստ ճարպիկ մարդ մըն է։

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, ոստիկանութիւնը յաջողած է ստուգել անունները Չեկայի երկու գործակալներուն, որոնք Պերլինէն եկած եւ առեւանգած են զօրավար Կուտեպովը։

Գիշերը ոստիկաններ գացին Օրլէան՝ Փարիզէն 120 քիլոմեդր դէպի հարաւ, ուսկից կը կարծուի թէ անցած է ռուս զօրավարը՝ տարուելու համար Լա Րոշէլ (Ատլանտեանի վրայ)։ Առեւանգումին յաջորդ օրը լեթթոնական անցագրով քանի մը ճամբորդներ շոգենաւ նստած են։ Երկու օր առաջ փարիզեան ոստիկանութիւնը հաղորդած էր բոլոր նաւահանգիստներուն՝ որ հսկողութեան տակ առնեն լեթթոնական անցագիր ունեցող ճամբորդները։

Անգլիական արդարութիւնը Պաղեստինի մէջ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն.— Վերաքննիչ Ատեանը ջնջեց մինչեւ հիմա մէկ Հրեայի համար տրուած մահապատիժը։ Մօցայի մէջ հրեայ գաղթական ընտանիքի մը ջարդուելուն պատասխանատու տասներկու Արաբները ազատ արձակուեցան նոյն Ատեանին կողմէ։ Քեբրոնի մէջ սպաննուած 64 հոգիի պատասխանատուներէն միայն մէկ Արաբ մահուան դատապարտուեցաւ։ Ջարդուած գիւղի մը ջարդարարները կարելի եղած չըլլալով գտնել, խնդիրը փակուեցաւ։ Հիմա Սիոնականները կ'աշխատին որ Պաղեստինի ոստիկանութեան մէջ հրեայ ոստիկաններուն թիւը աւելնայ։

Միւս կողմէ աւազակային դէպքերը մեծ համեմատութիւններ կը ստանան։ Ճէպնիլ հրէական գաղթավայրէն քանի մը հարիւր արջառ գողցուելով սահմանէն դուրս տարուեցաւ։ Աւազակները կը հետապնդուին...։ Արաբները փորձեցին յարձակիլ Մէխանասիմ հրէական գաղթավայրին վրայ, բայց չյաջողեցան՝ բնիկներուն ինքնապաշտպանութեան հետեւանքով։ Դիտուած է որ միեւնոյն աւազակախումբն է այս բոլորին հեղինակը։ Ասիկա մինչեւ իսկ ոստիկանական պահականոց մը կոխեց։ Վերին Գալիլիոյ մէջ աւազակային յարձակումները աւելցած ըլլալով, օդանաւերը եւս սկսած են կրկին գործել, եւ սա՛ կէտը ճշդուած է որ աւազակներուն հետքերը Յորդանանի միւս կողմը կ'անցնին, ինչ որ կը նշանակէ թէ Արաբներուն մէջ գործակցութեան ընդարձակ ծրագիր մը կայ։

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ
(ԻՐ ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ)

Հեղինա|՝ ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Վաստակաւոր գրագէտին քառասնամեայ գրական գործունէութեան յոբելեանին առթիւ լոյս տեսած ՄԻԱԿ և ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ հատորը հետեւեալ բովանդակութեամբ.

Կեանքը.— Միջավայրը եւ Ազդակներ.— Գրականութիւնը.— (Երեք գլուխներու մէջ) Մարդկային տառապանքը եւ հոգիներու համայնապատկերը.— (Երեք գլուխներու մէջ) Գրականութեան եւ արուեստի տարրեր.— Մարդը.— Արուեստագէտը։

Յոբելինական հանդէսներու այս օրերուն աճապարեցէք ունենալ մէյմէկ օրինակ, ՇՔԵՂ ու ԽՆԱՄՈՒԱԾ այս հրատարակութենէն։

Գին՝ Ֆրանսայի, Սուրիոյ, Յունաստանի, Պուլկարիոյ, Թուրքիոյ եւ Ռումանիոյ համար 25 ֆրանք։ Միւս երկիրներուն համար 1ուկէս տոլար։

Դիմել հեղինակին՝ M. Barsamian, 121 Rue Marcadet, Paris (18e):
«Յառաջ»ի, L. Kévonian, 235 Fbg. St. Martin, Paris (10e):
Պալենց գրատուն՝ 233 Fbg. St. Martin. Paris (10e):

Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ
Բ. ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այսօր Հինգշաբթի 60 Rue des Ecoles Chope Parisienne,

Ա. ժամ 9—10 Հ. Յ. Դ. պատմութիւն ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ։

Բ. ժամ 10—11 պատմական մատերիալիզմը եւ անոր քննադատութիւնը ԱՇՈՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

Պէլվիլի «Ռոստոմ» կոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Չեկոյց ներկայացուցչական ժողովի։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Անիէրի Փոթորիկ խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 79 Rue ces Chambards Bois-Colombes. Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Ալֆորվիլի Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի դասախօսական ժողովը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

Անիէռ Պուա-քոլոնպի Եռագոյն խումբի ժողովը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 79 Rue des Chambards, Պուա Քոլոմպ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԳԱՒԱՌ

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 2ին Գրադարանի սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Վիէնի Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 2ին նոր ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, Փասքալի ընկերներէն կը խնդրուի որոշեալ ժամին ներկայ գտնուիլ։

Փոն Տ'էվէքի Քրիստափոր խումբի ժողովը՝ վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 7ին նոր ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Վիլլէօրպան (Լիոն) Արամ խումբի ժողովը՝ վաղը իրիկուն ժամը 8ին 24 Rue d'Alsace Villeurbanne: Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Փրիվայի հանգանակութիւնը. H. Savy, directeur 50, Մուլինաժ Beger Privas 50, Գ. Դանիէլեան, Վ. Շագվէրտեան, Ա. Փապուճճեան, Յ. Պօյաճեան, Գ. Բարունակեան, Յ. Ուշագլեան, Բ. Կարապետեան 20ական, Դ. Կեպինեան, Կ. Տէրէպէկեան, Մ. Սանգիեան, Ն. Մովսէսեան, Ե. Չիլինկիրեան, Ս.Փափազեան, MlleRas Tandell, Հ. Ասատուրեան, Հ. Գազանճեան 10ական, Ս. Ղուկասեան 40, Հ. Թորիկեան 12, Մ. Ճիզմէճեան 15, Մ. Միսաքեան, Յ. Սիթեան, Տիմիթրիս, Վ. Խաչէրեան 5ական, նոր տարւոյ առթիւ հաւաքուած երեկոյթէ մը 35, Հ. Սիմոնեան, U. S., Ե. Մսուրեան, Է. Ռուսեան, Վ. Պուլկարեան, Մ. Գասպարեան, Մ. Մաթէոսեան, Ա. Զագմաքեան, Կ. Թիւրքմէնեան 5ական, Յ. Եալզօղլուեան։ Ռ. Թուֆաեան, Կ. Պալապանեան։ Ա. Աւագեան, Փ. Տիրացուեան՝ Ա. Տիրացուեան, Գ. Էմինճեան, Մ. Եավնեան 10ական, Յ. Խաչիկեան, Գ. Այանեան, Օր. Հ. Դաւիթեան 20ական, Տիկ. Մէրճիմէքեան 15։ Blanchani գործարանէն հաւաքուած 25, գումար 637 ֆր.։ (Տես յառաջ 25 Յունուար)։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Կիւմիւշխանէցի Սրբուհի Գասպարեան որ 1914ին Տրապիզոնէն աքսորուած է Էրզրում։ Իր մասին լուր չկայ։ Իմացնել՝ Վահան Գասպարեանի, 52 Bld. Jean Jaurès, Paris (19)։ Լուր տուողին 200 ֆր. նուէր։

Կը խնդրուի Սուրիահայ եւ Պոլսահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Վէզիր-Քէօփրիւցի Սուրէն Արսէնեան, հօր անունը՝ Արսէն՝ մօր անունը Քարանիցա։ Աթէնքի մէջ աշխատած է Նիկողոսեան վաճառատան մէջ։ 1925ին մեկնած է Ֆրանսա եւ կը կարծուի թէ կը գտնուի Մարսէյլ։ Իմացնել «Յառաջ»ի վարչութեան կամ իր եղբօր Haig Arsenianի, 234 Fix Dourgouti, Athènes, Grèce.

—Եալովայի Օրթագիւղէն Աճարոն Սագաեան կը փնտռէ իր աղջիկը Լուսածին՝ որ 1915ին 6 տարեկան հասակին իր մօր Նազիկի կողմէ յանձնուած է Տէր Զօրի մէջ Աֆիոն Գարահիսարցի նպարավաճառի մը։ Մինչեւ այսօր իր մասին տեղեկութիւն չկայ։ Իմացնել՝ «Յառաջ»ի։

Կը խնդրուի Սուրիահայ Թերթերէն արտատպել։

ՍԱԿԱՐԱՆ
5 Փետրուար 1930

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Սթեռլին,	L. St.	123.99
Տոլար,	Dollar	25.49
Մարք 100	Mark	608.75
Թրք. Թղթ.	L. Trq.	12.04
Թրք. ոսկի	» » or	109.20
Մէճիտիէ	Médjidié	8.12
Լէվա 100	Léva	18.50
Տրախմի »	Drachme	32.20
Լիր »	Lire	133.40
Պելժ. ֆր. »	Fr. Belge	71.05
Զուից. »	Fr. Suisse	492.—
Լէյ »	Leï	15.15
ԱՐԺԵԹՂԹ		
Եգ.-Քր.-Ֆոնս.	I Cr. Fonc. Eg.	2200.—
» II	»	1565.—
» III	»	1550.—
Թուրքիոյ երկթղ.	Lots turcs	89.—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPH AN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 7 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

7 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ Թիւ 1181 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

"ՀԱՅՄԱԹԼՈՍ"Ի ՇՆՈՐՀՆԵՐԸ

Ֆրանսայի պաշտօնաթերթէն թարգմանելով, «Յառաջ»ի յունուար 28, 29, 30 եւ փետր. 5 թիւերուն մէջ հրատարակած ենք այն կարգադրութիւնները որ եղած են հայ եւ ռուս գաղթականներու իրաւական կացութեան մասին, համաձայն 1928 յունիս 28ի խորհրդաժողովին (Ժընեւ)։

Ուրեմն, 1930 փետր. 1էն սկսեալ, որոշ բարեփոխումներ պիտի վայելեն սեփական հայրենիքէն, ո՛ր եւ է պետութեան հպատակութենէն զրկուած Հայերն ու Ռուսերը, ինչպէս եւ նոյն վիճակին մատնուած ասորի, քաղդէացի, թուրք և քիւրտ գաղթականները։ Բուն՝ հիմնական կարգադրութիւնը ստորագրած են, առանց վերապահութեան, Ֆրանսա, Գերմանիա, Աւստրիա, Պուլկարիա եւ Պելժիա։ Յօդ. 1ի մասին վերապահութիւն ընելով ստորագրած են՝ Լեթոնիա, Լեհաստան, Ռումանիա, Եուկոսլավիա եւ Զուիցերիա։ (Այդ յօդուածին համաձայն, գաղթականներու բարձր-կոմիսարը պիտի կրնայ ներկայացուցիչներ նշանակել կարելի եղածին չափ շատ երկիրներու մէջ)։ Յունաստան ստորագրած է երեք ուշագրաւ վերապահումներով, որոնց մասին պիտի խօսինք առանձին։ Վերապահումներ ունի նաեւ Անգլիան։

Ի՞նչ կը շահին հայ եւ ռուս գաղթականները, այս «հայմաթլոս», «հայրենիքը կորսնցուցած» բազմութիւնները.—

1. Բոլոր այն երկիրներուն մէջ ուր հայ եւ ռուս գաղթականներ կը գտնուին, Ազգերու Դաշնակցութեան Բարձր կոմիսարին կողմէ պիտի նշանակուին ներկայացուցիչներ, անոնց իրաւական վիճակին հետ կապուած գործեր վարելու համար։ (Այն երկիրներուն մէջ, ուր կան մարմիններ որ կէս-պաշտօնական հանգամանքով կը վարեն այդպիսի պաշտօններ, բարձր կոմիսարը կրնայ անոնց դիմել։ Այդ ներկայացուցիչները չպիտի ունենան որ եւէ քաղաքական հանգամանք)։

2. Հայ եւ ռուս գաղթականները պիտի կրնան օգտուիլ կարգ մը իրաւունքներէ և շնորհներէ, որ ընդունուած են պետութենէ պետութիւն, փոխադարձ պայմանագրութիւններով։

3. Օտար բանուորներու մասին զանազան երկիրներու մէջ հաստատուած սեղմիչ օրէնքները չափաւորութեամբ պիտի գործադրուին հայ եւ ռուս գաղթականներու մասին։

4. Վտարում կամ նոյն կարգի տնօրինութիւններ չպիտի գործադրուին հայ եւ ռուս գաղթականներու հանդէպ, երբ անոնք չեն կրնար մտնել դրացի երկիր մը։ Եւ այդ պարագայի մէջ, եթ չպիտի առնուին անոնց ս.րուած ինքնութեան թուղթերը։

5. Տուրքի խնդրին մէջ, հայ եւ ռուս գաղթականները պիտի ենթարկուին այն կացութեան ինչ որ տեղացիները։

6. Ինքնութեան վաւերաթուղթերու (Նանսէնեան անցագիր) գործողութիւնները պիտի կատարուին նուազագոյն ձեւակերպութիւններով։ Գաղթականներուն երթեւեկը ենթակայ չպիտի ըլլայ մասնաւոր դրութեան մը, ինչպէս հիմա։ Փոխանակ ըսելու «Ներկայ անցագիրը արժէք չի ներկայացներ վերադարձի համար», պիտի գրուի. «Ներկայ անցագիրը արժէք կը ներկայացնէ վերադառնալու համար այն երկիրը որ տուած է զայն (բացի Ռուսիայէն եւ Թուրքիայէն, առաջինը՝ Ռուսերու, երկրորդը՝ Հայերու համար)։

Նշանակուած վերապահումները առանձին արժէք չունին։ Խօսեցանք, արդէն, Յօդ. 1ի մասին, որուն հանդէպ վերապահ են շարք մը երկիրներ։ Միակ հայաշատ պետութիւնը որ մեկնելի առարկութիւններ կ՚ընէ, Յունաստանն է, ինչպէս ըսինք։

Երեւի չափազանց ազդուած երկրին փափուկ վիճակէն եւ մանաւանդ մէկ միլիոն յոյն գաղթականներու խճողումէն, Յունաստան իրեն կը վերապահէ 1. Իր յարմար դատած պահուն ետ առնել այն որոշումը, որուն համաձայն բարձր կոմիսարը իր ներկայացուցիչներուն միջոցաւ պիտի վարէ որոշեալ գործերը։ 2. Բարձր կոմիսարը պիտի կրնայ միայն մէկ հոգի նշանակել Յունաստանի մէջ, իսկ այդ ներկայացուցիչը իրաւունք չպիտի ունենայ ուրիշ ներկայացուցիչներ, օգնականներ կամ փոխանորդներ նշանակելու, ոչ ալ բացակայութեան պարագային ուրիշ ո՛ր եւ կազմակերպութեան յանձնելու իր գործերը, 3. և ամէնէն կարեւորը — Յունաստան յանձն չառներ վերադարձի «վիզա» տալ իր հողէն դուրս ելած գաղթականներուն, այլ իր տեղական իշխանութեանց կը վերապահէ իւրաքանչիւր պարագայ քննել առանձին։ Նոյնպէս՝ ճամբորդութեան հարցին առթիւ։ Այս որոշ կաշկանդումէն կը հետեւի թէ՝ Յունաստան շահ կը նկատէ երկրէն հեռացողը, ինչ որ երկու երեք անգամ մտածել պէտք է տայ մեր հայրենակիցներուն, բեռ կապելէ առաջ։

Թէեւ նոր կարգադրութիւնը ի զօրու է, գոնէ Ֆրանսայի համար, 1930 փետր. 1էն սկսեալ, բայց տակաւին կազմակերպուած չըլլալով ամբողջ գործը, հետզհետէ պիտի զգացուին արդիւնքները։ Եթէ լաւ հիմերու վրայ դրուի այդ կազմակերպութիւնը, եւ մանաւանդ եթէ ներքին վէճեր չծագին, բաղդատաբար աւելի մարդավայել եւ տանելի վիճակ պիտի ունենան մեր հայրենակիցները, շարք մը հայաշատ երկիրներու մէջ։

Անշուշտ այս չէ մեր ուզածը։ Բայց աշխարհը մեր բաղձանքներով չի դառնար։ Զրկուած՝ հողէ եւ պետութենէ, հայրենիքը՝ մատնուած օտար լուծի մը քմահաճոյքներուն, մեր ճակատագիրը կախում ունի իւրաքանչիւր երկրի բարի կամքէն։ Մէկը այսպէս, միւսը այնպէս։ Եղածը բարեփոխում մըն է մինչեւ հիմա տիրող կացութեան վրայ, քանի որ բոլոր հայաշատ պետութիւնները վերջապէս յանձն կ՚առնեն մէկ ուղղութեան հետեւիլ կարգ մը կէտերու մէջ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԵՐ ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԻՆ

Աթէնքի «Նոր Օր»ը կը նկատէ խմբագրականի մը մէջ (29 յունուար).

— Քաղաքական ու յեղափոխական կուսակցութեան մը համար քառասուն տարուայ բեղմնաւոր ու դէպքերով հարուստ շրջանը խիստ պատուաբեր է, քիչ կուսակցութիւններ կան, որոնք կարճ ժամանակուայ ընթացքին կրցեր են կազմակերպուիլ, ազգ. կերտել եւ կարեւոր դեր կատարել, անհնարին ու գրեթէ անկարելի պայմաններու տակ:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այն բախտաւոր կազմակերպութիւններէն է, որ աշխարհ եկած է հայ ժողովուրդի ամէնէն մռայլ ու արիւնազանգ օրերուն, գործ տեսնելու համար մեր դժբախտ իրականութեան մէջ:

Սկիզբի օրէն անոր բաժին ինկած է պարտականութիւններուն ծանրագոյնը.— պայքար՝ ներքին աղտոտ ու ստրկացած ճակատին դէմ: Պայքար՝ քաղաքական գետնի վրայ, հայկական դատը միջազգայնացնելու համար: Պայքար ու անողոք կռիւ մեր մեծագոյն ու վատագոյն թշնամիին դէմ՝ հայրենի սալերու եւ բարձրաւանդակի վրայ:

Հարուած՝ դաւաճանին ու դաւադիրին, յեղափոխականի բռունցք՝ հայաջինջ Թուրք իշխանութեանց դէմ, սուր գրիչ՝ միջազգային դիւանագիտութեան կեղտոտ դաւերուն դէմ: Աճա Դաշնակցութեան ինկած բաժինը իր ծնունդի օրէն սկսեալ:

Հիմակ որ մեր կուսակցութիւնը հասակ նետած եւ հասած է երիտասարդութեան լրիւ տարիքին, դիւրին է հակիրճ տեսութիւններով մը վեր հանել կատարուած գործին արժէքն ու տարողութիւնը: Գործին արժէքը սահմանելու համար պէտք է երթալ քսան, երեսուն տարի ետք: Հասնիլ այն օրերուն, երբ դաշնակցական ըլլալը հերոսութեան հաւասար էր կամ աւելի ճիշդ մահուան հետ եղբայրակցիլ կը նշանակէր:

Այդ դժբախտ ու սեւագոյն օրերուն՝ երբ զէնք կրելն անգամ բաւական էր կախաղան բարձրանալու կամ բանտի խոնաւ սենեակներուն մէջ ողջ-ողջ մեռնելու, մեր կուսակցութիւնը՝ իր հսկայի հասակը ցցած էր Թուրք բռնակալութեան դէմ, անոր հարուածներուն պատասխանելով յեղափոխական երկաթէ բռունցքով»:

ՏԷՐ - ԱԿՈԲՈՖ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԲՈՒՎԻԷ ԴԷՄ ԴԷՄԻ

Հարցաքննիչ դատաւոր Պրաք երկրորդ անգամ ըլլալով գնաց Ֆրէնի հիւանդանոց բանտը, դէմ դէմի բերելու համար Տէր-Ակոբոֆն ու Տիկ. Բուվիէն:

Տէր-Ակոբոֆ հիւանդ է ու տկար: Իր փաստաբանին՝ Մարսել Քանի ներկայութեան ըսաւ թէ Տիկ. Բուվիէի գոհարեղէնը գրաւի դրած է Քրէտի Միւնիսիփալի մօտ: Իսկ Տիկնոջ յանձնած է փոխառութեանց գումարը, ինչպէս նաեւ մուրհակներու փոխարժէքէն մէկ մասը: Տիկ. Բուվիէ բուռն կերպով բողոքեց յայտարարութեան երկրորդ մասին դէմ: Տէր-Ակոբոֆ յայտնեց թէ ինք երբեք չէր տեսած ծանօթ կտակը, որ ներկայիս պէտք է գտնուած ըլլայ փարիզեան դրամատան մը արկղներուն մէջ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

10,000 ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐ ՎՏԱՐՈՒԱԾ ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ

ԴԵՌ 50,000 ՀԱՅԵՐ ԵՒ ՈՉ-ԹՈՒՐՔԵՐ ԿԱՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՄԷՋ

Թայմզի Թղթակիցը Պէյրութէն կը հեռագրէ փետր. 3 Թուականով.

Թուրքերը մինչ մէկ կողմէ երեւութապէս կը համակերպին միջազգային դաշնագիրներու, միւս կողմէ այժմ իրենց գլխէն կը նետեն իրենց մէջ մնացած քրիստոնեաները, ինչպէս՝ Սուրիացի կաթոլիկներ, Նեստորականներ, քրիստոնեայ Քիւրտեր եւ Հայեր, կարելի եղածին չափ անտանելի դարձնելով անոնց կեանքը։

Այս քրիստոնեաներու մեծ ներխուժում մը տեղի ունեցաւ դէպի Սուրիա, ուր նախապէս անոնց ժամանումը մեծ շփոթութիւն պատճառեց ֆրանսական իշխանութեանց, որոնք վախցան թէ անոնց ներգաղթը գէշ պիտի ազդէ Սուրիացիներուն վրայ։ Ի վերջոյ կառավարութիւնը ընդունեց գաղթականները։

Վերջին հասածներու թիւը կը հասնի շուրջ 10,000ի, որուն մէկ քառորդը տեղաւորուեցաւ արդէն Ճէզիրէթ Իպն Օմարի մէջ։ Ասոնք պիտի կազմեն կորիզը աւելի ընդարձակ գաղութներու եւ աշխատանք պիտի հայթայթեն այդ բարբեր շրջաններուն, ինչպէս նաեւ, յառաջիկային, Հոմսի եւ Տէր Զօրի երկաթուղիներուն ու նաւթամուղին համար։ Ա՛յնքան պէտք կայ հոն աշխատող ձեռքերու։

Թուրքիա մնացած Քրիստոնեաներու թիւը կը հաշուուի շուրջ 50,000, ու երբ մեղմ օդերը հասնին, դէպի Սուրիա աւելի մեծ ներխուժում մը կը սպասուի։ Նորեկները պարտադրուեցան անմիջապէս ընդունիլ Սուրիոյ կամ Լիբանանի հպատակութիւնը, ու միջոցներ ձեռք առնուած են, արագացնելու համար անոնց ձուլումը։

ԶՕՐԱՎԱՐ ԿՈՒՏԵՊՈՎ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ Է

ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԷՕՏՈՆԻ ՄԷՋ

Անհետացումէն 12 օր յետոյ, տակաւին չէ պարզուած զօր. Կուտեպովի գաղտնիքը։

Ոստիկանութիւնը՝ հաւաստի աղբիւրներու վրայ հիմնուած քննութիւններ կատարեց զանազան ուղղութեամբ, բայց բոլո՛ն ալ ապարդիւն մնացին։ Նախ կարծուեցաւ թէ մեծ դուքս Նիկոլայի յաջորդը ինքնաշարժով Հավր տարուած եւ անկէ ռուսական շոգենաւ մը դրուած է Ռուսիա ղրկուելու համար։ Յետոյ ենթադրուեցաւ թէ առեւանգիչները զայն տարած ու արգելափակած են Սէն Ժէրմէն-ան-Լէյ՝ նախկին ռուս զօրավարի մը (այժմ բոլշեւիկ) բնակարանը։ Այս երկու հետքերն ալ որեւէ արդիւնք չտուին։ Երրորդ ենթադրութիւնն այն էր թէ՝ զօրավարը Օրլէանի ճամբով տարուած է Լա Ռոշէլ եւ անկէ շոգենաւ դրուած. առեւանգողները լեթթոնական անցագիր կը կրէին։

Ամենավերջին տեղեկութիւնն այն է որ իբր թէ զօր. Կուտեպով սպաննուած եւ թաղուած է Մէօտոնի անտառը։ Անծանօթ մը ոստիկանութեան տեղեկագրած է այս մասին եւ յատակագիծ մը ղրկած՝ մատնանշելով թաղուած կէտը։ Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ խուզարկութիւններ կատարուեցան Մէօտոնի մէջ մինչեւ մութը կոխելը։

Նոր վկայութիւն մը կը հաստատէ զօրավարին դէպի Մէօտոնի անտառ տարուած ըլլալը։

Իվան Սոպրանոֆ անուն ինքնաշարժի ռուս վարիչ մը ներկայացաւ ընդհանուր տեղեկութեանց տնօրէն Պ. Փէրիէի եւ պատմեց թէ յունուար 26ին կիրակի օր ժամը 11.10ի եւ 11.20ի միջեւ Փորթ տը Սէն-Քլու կը գտնուէր, երբ տեսաւ թէ Փարիզէն դէպի Սէն-Քլու կ՚ուղղուէր գորշագոյն մեծ ինքնաշարժ մը՝ գոց, որուն ետեւէն կուգար կարմիր ինքնաշարժ մը՝ G9 ցուցանիշով, որուն քովի չորս թուանշանները չի յիշեր։ Ինքնաշարժի վարիչը բարձրահասակ էր ու յաղթակազմ։

⁂ Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Փարիզի Խորհրդային դեսպան Դովգալեւսկիի եւ վարչապետ Թարտիէօի միջեւ կատարուած տեսակցութեան մասին։ Դովգալեւսկի վարչապետին ուշադրութիւնը հրաւիրած է այն բռնութեան կոչերուն վրայ, զորս Ֆրանսայի տարագիր Ռուսերը կ՚ընեն Փարիզի խորհրդային դեսպանատան դէմ։ Նոյնպէս բողոքած է որ ոստիկանները հալածանքի կ՚ենթարկեն՝ Ռուսերը իրենց հայրենիքը ղրկելու գործով զբաղող Միութեան անդամները։ Իբրեւ պատասխան վարչապետը կրկնած էր իր հաւաստիքները թէ դեսպանատունը բացարձակապէս պաշտպանուած եւ խոստացած է նկատողութեան առնել Միութեան խնդիրը։

⁂ Գուշակուհի մը ներկայացած է Տիկին Կուտեպովի եւ յայտնած թէ՝ իր ամուսինը ողջ է, միայն թէ աչքերը կուրցած են եւ շատ հեռուն կը գտնուի...

⁂ Տիկ. Լուտմիլլա Իվանովնա Զօպան կը բողոքէ թերթերու կողմէ եղած այն ակնարկութեան դէմ թէ կեղծ ոստիկանին հետ տեսակցող կինը ինք էր։ Կ՚ուրանայ թէ կը ճանչնայ Տիկ. Եանովիչը՝ Փարիզի չեկայի պետի կինը։ Մինչդեռ ինքնաշարժի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒԷՆ ՔՇՈՒԱԾ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐՈՒՆ

ՑԱՆԿ 27

Փարիզի Հարաւ. Շրջանի յառաջ. Միութեան բ. Ցանձնախումբէն, (Պ. Պ. Մինաս Ալթունեան, Ս. Աղապապեան եւ Ս. Գարակէօզեան)	830.—
Փոն տը Շէրիւէն (բ. անգամ)	135.—
Գումար	965.—
26րդ ցանկին գումարը	26,215.85
Ընդհ. գումար	27,180.85

ԲԱԶՄԱՆԴԱՄ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԴԷՊԻ ՍԱՀՄԱՆԱԳԼՈՒԽ

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ ՕՐԻՈՐԴ ՄԸՆ ԱԼ Կ՚ԸՆԿԵՐԱՆԱՅ. ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԵԼՈՒ ԵՒ... «ՀԱՅԵՐԸ ՃԱՆՉՆԱԼՈՒ» ՀԱՄԱՐ

Հալէպի «Եփրատ»էն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (29 յունուար)·

— Խնամատարական մարմինը նկատելով որ 2000ի մօտ գաղթականներու վիճակը հետզհետէ կը վատթարանայ, որոշեց շուտով պատուիրակութիւն մը ղրկել որոշեալ վայրերը։ Առաջնորդը ընկերակցութեամբ Գաւառ. եւ Քաղաք. ժողովներու ատենապետներու, ներկայացաւ մարզպանութեան Հալէպի պատուիրակ Պ. Լավասթրի, որպէսզի իշխանութեանց կողմէ հարկ եղած դիւրութիւնները ընծայուին։

Ն. Վսեմութիւնը շատ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ Առաջնորդարանի ներկայացուցիչներուն եւ խոստացաւ հեռագրով հրահանգներ տալ առ որ անկէ, պատուիրակութեան աջակցելու համար։

Պատուիրակութեան անդամներն են, Առաջնորդարանի կողմէ Բաբգէն քհնյ., Բարեգործ.էն գործակատար Պ. Մ. Թէրճան, Խնամատարական Յանձնախումբէն՝ Վեր. Շիրաճեան, Պ. Մ. Պասմաճեան, Տօքթ. Թ. Պասմաճեան եւ հողագէտ Պ. Միսաք Մելքոնեան։ Այս պատուիրակութեան պիտի ընկերանան նաեւ Օր. Պիլ, Օր. Բոպէրթս եւ Օր. Հիմանս։ Այս վերջինը Հոլանտայի բարձր ընտանիքներէն ժանկաժարդ օրիորդ մըն է որ իր ծախքովը Լահէյէն մինչեւ Սուրիա եկած է, Հայերը ճանչնալու եւ հայ տառապանքներուն տեղեակ ըլլալու համար։

Պատուիրակութիւնը որ մեկնեցաւ յունուար 25ին, մօտէն պիտի քննէ գաղթականներու վիճակը, պիտի ուսումնասիրէ անոնց կացութիւնը, եւ պիտի տայ բժշկական խնամք եւ կարօտեալներու նիւթական օգնութիւն։ Նկատի ունի նաեւ անոնց տեղաւորումը մասնաւորդիւղի մը մէջ, որ ըլլայ ընդարձակ, բերրի, առողջապահիկ ու ամէն տեսակ վտանգէ զերծ։ Մեկնող պատուիրակութեան բացակայութիւնը պիտի տեւէ առնուազն 20-30 օր։

⁂ 200ի մօտ կարօտեալ տարագիրներ որ ինքնաբերաբար Ջէյթուն խան ապաստանած էին, պատուաստումէ վերջ այս օրերս փոխադրուեցան Ագապայի մեծ կայանը, ուր պիտի օգտուին հացէն ու ապուրէն։ Անոնց պիտի հայթայթուի նաեւ հագուստեղէն։

ՈՒՐԻՇՆԵՐ ԱԼ

«Յառաջ»ի յունուար 24ի թիւին մէջ «Որո՞նք են մեր ե. կողները» յօդուածովս, անհրաժեշտ կը գտնէի ծանօթանալ մեր շարքերը մտնող երիտասարդութեան հետ, պարզելու համար անոր ինքնութիւնը, ձգտումներն ու բնական պահանջները։ Եւ իբրեւ առաջին քայլ. բնորոշած էի մէկ մասին — պատերազմի հետեւանքով ամբողջովին կամ մասամբ որբացածներու — աճման բացառապէս աննպաստ պայմանները։

Այս կէտէն առաջ անցնելու համար, անհրաժեշտ է, սակայն գիտել, որ մեր նորերուն մէջ խոշոր թիւ մը կազմեն ոչ - որբերը։

Այսպիսիներու թիւը մեծ է նախապատերազմեան գաղթահայ կեդրոններու մէջ, ինչպէս օրինակ՝ Եգիպտոս, Ամերիկա, Սուրիա, Պուլկարիա եւայլն։ Պարսկաստան ալ խոշոր համրանք կը ներկայացնէ այս սերունդէն, թէեւ քիչ մը տարբեր պայմաններու տակ։

Պատերազմէն առաջ թէ պատերազմի շրջանին դեռ մանուկ այս սերունդը, իր հասակակից որբերու սերունդէն կը տարբերի անով, որ մեծցած ու խնամուած է ընտանեկան յարկին տակ, նեղ կամ լայն պայմաններու մէջ։

Ճիշդ է, որ պատերազմի վը՞տանգաւոր շունչը այս կամ այն թափով մտած է ամէն տունէ ներս, եւ հետեւաբար նոր սերունդին այս մասն ալ ուղղակի կամ անուղղակի կրած է ազդեցութիւններ։ Սակայն անոնք պատերազմի իրական ծանրութիւնը զգացած են միշտ իրենց տունին մէջ — հոս կամ հոն այդ միեւնոյն է — իրենց ընտանիքին եւ հաւաքականութեան մէջ։

Աքսոր, գերութիւն եւ բռնութիւն եւ զանազան դառնութիւններ այս տղաքը չեն ապրած, չեն զգացած այնպէս ինչպէս իրենց հասակակից որբերը։ Առաջիններուն վրայ այդ չարիքներու ազդեցութիւնը կամ բոլորովին զգալի չէ եղած, եւ կամ եղած է շատ տկար։ Որովհետեւ իրենց եւ անմիջական չարիքին մէջ միշտ ալ կանգնած են ծնողքը, եւ միջավայրի համեմատաբար բարւոք պայմանները։ Աւելի պարզ, Թուրքիայէն դուրս գտնուող հայ մանուկը պատերազմի նեղութիւնները զգացած է իր տանը յարկին տակ, ենթակայ՝ ծնողքի խնամքին։ Մինչ որբութիւնը կոտորածներու մէջէն քալելով միս մինակ, կորսնցուցած հայր եւ մայր, տուն եւ տեղ, դարձած է գերի, հալածական եւ թափառական։ Մէկ տեղ նեղութիւնը եկած է իբրեւ չար երազ, խանգարելով քիչ մը սովորական կեանքի կարգերն ու պահանջները, միւս տեղ նեղութիւններն եւ չարիքները իրենց սաստկութեամբ նոյնացած են օրուան կեանքին հետ։

Ոչ-որբ սերունդը իր պատանեկութեան շրջանն ալ անցուցած է համեմատաբար աւելի նպաստաւոր պայմաններու մէջ։ Եթէ ընդհանրապէս այս սերունդը զրկուած է դպրոցական կեանքէն, անվիճելի է սակայն, որ ոչ-որբերը այդ զրկանքին մէջ եւս դարձեալ կը մնանուաց խողուած։ Անոնք միշտ ալ աւելի լայն հնարաւորութիւններ ունեցած են օգտուելու դպրոցէն։ Իսկ հոն ուր դպրոց չէ եղած, այդ բացը մասամբ լրացուցած են իրենց տանը մէջ։

Որբանոցային կեանքը, իր բացասական կողմերով բնականաբար չէ ազդած անոնց մանկական հոգիներուն վրայ, նկատի ունենալով, որ անոնց համեմատաբար քիչ տոկոսն է ապրած այդ կեանքը։

Այսքանով աստիճան մը կը պարզուի միջավայրի այն տարբերութիւնը, որուն մէջ աճած է մեր այսօրուան նոր սերունդը։ Իրենց պայմաններուն եւ ապրումներուն մէջ, անոնք կը ներկայանան մեզի այսօր իբրեւ հասակակիցներ, սակայն տարբեր ըմբռնումներով եւ պահանջներով։

Դեռ աւելին։

Դիտելի է առհասարակ, որ մեր այսօրուան պայմաններուն մէջ ոչ-որբ սերունդը աւելի արագութեամբ կ'իյնայ օտարացման ուղիին մէջ։ Ան իր ծնողքին հետ թէ անկէ հեռու, շատ աւելի ձգտում գոյց կուտայ մոռնալու իր եւէկը, ժառնալու անդարձ, յաճախ առանց ո՛ր եւ է տագնապի։

Կեանքի դժուարութիւնները, զանազան միջավայրերու ազդեցութիւնները շուտով կ'ընկճեն այս համեմատաբար բախտաւորները, որոնք կարծես թէ զուրկ են ընդդիմութեան, ինքնապաշտպանութեան ամենատարրական գծէն։

Այս երեւոյթը անձնապէս դիտած եմ հոս, Փարիզի մէջ։ Եւ յաճախ ալ փորձերով հաստատած։

Այսպէս, որ եւ է պարահանդէսի մէջ ակնարկով մը միայն կարելի է ճշդել ոչ որբերը՝ բուն որբերու սերունդէն։

Առաջիններու գլխաւոր յատականիշն է անթերի արտաքինի հետ քաղքենի շարժուձեւ։

Իրենց խօսակցութեան եւ արտայայտութիւններուն մէջ ալ տարբեր են անոնք։

Իրենց մայրենի լեզուին դէմ անպայման ուրացման փորձ մը, օտար լեզուներու, նոյնիսկ թուրքերէնի հանդէպ ջերմ փափաք մը արդէն իսկ անոնց գլխաւոր ձգտումը կը կազմէ։

Եւ վերջապէս կատարեալ անտարբերութիւն՝ հայկական կեանքի, ո՛ր եւ է հայկական արտայայտութեան հանդէպ։

Անոնց ճիշդ հակառակ պատկեր մը կը ներկայացնէ որբ սերունդը, այն որ որբացաւ դեռ իր ծնողքը չճանչցած։

Վերջացնելու համար, ըսենք սակայն, որ մեր դիտողութիւնները ընդհանուր հանգամանք ունին, երկուքին համար ալ, եւ չեն ժխտեր բացառութիւնները։

Բայց հոս, կարեւորն մեզի համար ընդհանուր երեւոյթէ է։

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ՉՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

Ստալին, ծնեալ վրացի Դուկաշվիլի, 1929 դեկտ. ամսին 50 տարեկան եղաւ. եւ ինչպէս ցարերու օրերուն, նոյնպէս հիմա՝ Ցաճիկներու խորհրդ. հանրապետութեան մայրաքաղաքը Դուշէմբէն եղաւ Ստալինապատ, Սարիզէնը՝ Ստալինգրադ, Եուսովկան՝ Ստալին, եւլն. եւլն.։

*** Լեհաստանի մէջ 1924ին 98, 1925ին 10, 1928ին 7 հոգի մահուան դատապարտուած են, իսկ 1929ին ոչ ոք։

*** Լայփցիկի մէջ կան շատ մը տպարաններ, որոնք, ինչպէս ամէն գիրերով, նոյնպէս հայերէն Մեսրոպեան տառերով կը տպեն։

*** Քորսիքայի մէջ գնդախաղի նշանակէտ մը (կոլ) շահած ատեն, մարդիկ պէնքը գրպանէն կը հանեն եւ անգամ մը կը կրակեն…

ԿԵԱՆՔԸ ՊԵԼԺԻՈՅ ՄԷՋ

ՊՐԻՒՍԷԼ, 4 փետրուար.— Գաղութին օրէնսդրական առաջին եռամեայ շրջանը լրացած ըլլալով, կանոնագրով նախատեսուած Ընդհ. Ժողովը տեղի ունեցաւ յունուար 2ին Հայ Ակումբին մէջ, լսելու համար հրաժարեալ վարչութեան համարատուութիւնը։

Ստորեւ կուտամ եռամեայ շրջանի Բ. վարչութեան միամեայ գործունէութեան համառօտ տեղեկատուութիւնը։ (Ա. վարչութեան հաշուետուութիւնը նախապէս հրատարակուած է «Յառաջ»ի մէջ)։

Երկրորդ վարչութեան գործունէութեան հիմնական ուղեգիծը եղած է հետեւիլ նախորդ վարչութեան ուղեգծին եւ շարունակել անոր սկսած աշխատանքը, այսինքն.—

ա) Իր ուժերուն ներած չափով բաւարարութիւն տալ գաղութիս անմիջական պահանջներուն (խնամատարական, կրթական եւ եկեղեցական)։ բ) Սոյն աշխատութեանց համար ջանալ ապահովել հաւաքումը գաղութին լաւագոյն տրամադրութիւններուն։ (գ) Զգուշ փարատելու արժատացած հին թիւրիմացութիւնները, եւ քայլ մը եւս աւելի առաջ երթալ դէպի համերաշխութիւն։

Այս հիմերու վրայ նախ կազմած է նուազագոյն պիւտճէ մը եւ համբերութեամբ ջանացած է ապահովել գաղութիս դիւրակեցիկ հայրենակիցներու աջակցութիւնը, որոնց մէջ մասնաւոր յիշատակութեան արժանի են՝ Պ.Պ. Գաւիթ Մսրեան, Վահան Խորասանճեան, Անտօնիկ եւ Ալէք Մաթոսեան եւ Կ. Գարաքէհեան։

Պիւտճէի հարցին հետ զուգընթացաբար նկատողութեան առնուած է կրթական գործը։ Նախորդ վարչութեան օրով ձեռնարկուած հայերէն լեզուի դասախօսութիւնները շարունակելով հանդերձ, ջանք թափուած է արմատական կարգադրութիւն մը ձեռք բերել, մասնաւորապէս գաղթական ընտանիքներու երախաներուն համար, որոնց կրթութեան եւ պատսպարման հոգը ծանր բեռ մը կ'աւելցնէր իրենց ծնողքներուն, եւ որոնք գտնուելով վատառողջ ու աննպաստ պայմաններու մէջ, ենթակայ էին ֆիզիքական եւ բարոյական վտանգումի։

Իբրեւ հիմնական կարգադրութիւն, ձեռնարկած է սոյն երախաները տեղաւորել Գարակէօզեան եւ Գպրոցասէր Տիկնանց վարժարաններուն մէջ, միեւնոյն ատեն միջնորդել քաղաքիս բարեսէր հայրենակիցներու որպէսզի իւրաքանչիւրը ստանձնէ որդեգրել մէկ երախայ եւ հոգալ դպրոցական թոշակը։ Դժբախտաբար։ Հակառակ եղած դիմումներու նպաստաւոր արդիւնքին, գաղթական ծնողները— միայն մէկ բացառութեամբ— չեն ուզած գնահատել այս կարգադրութեան բազմազան բարիքները, չուզելով բաժնուիլ իրենց երախաներէն։

Խնամատարական գործին մէջ վարչութիւնը ջանացած է կեդրոնացնել նպաստի գործը, առաջքն առնելու համար չարաշահութեանց։

Եկեղեցական մատակարարութիւնը ըստ կանոնագրի անկախ գործ մը ըլլալով հանդերձ, վարչութիւնը պարտք համարած է իր միջոցներուն ներած չափով հոգալ գաղութիս հոգեւոր հովիւ՝ հանգուցեալ Ներսէս քահանայի ծախքերը։

Հակառակ տիրող աննպաստ պայմաններուն, վարչութեան գործունէութիւնը գնահատելի եղած է ընդհանրապէս։ Միայն թէ հրաժարեալ վարչութիւնը տարիէ մը ի վեր առկախ ձգած ըլլալով իր համարատուութիւնը, գաղթային գործերը ինչպէս նաեւ հայերէն լեզուի դասաւանդութիւնները այդ ժամանակամիջոցին մէջ բոլորովին երեսի վրայ մնացած են։

Ըստ կանոնագրի, վարչութիւնը պիտի ընտրէ հինգ անդամէ բաղկացած մասնախումբ մը, որ պիտի զբաղի ընտրական գործով։

Նկատի առնելով ներկայիս մտքերու եւ զգացումներու պայծառացումը, յուսալի է որ յառաջիկայ ընտրութիւնները կատարուին փոխադարձ զիջումներով եւ համերաշխութեամբ։

*** Ուրախութեամբ կը տեղեկանանք թէ մինչեւ նոր վարչութեան ընտրութիւնը, գաղթական տղաք չզրկելու համար հայերէն լեզուի ուսուցումէն, Տիկ. Նուարդ Մսրեան սիրայօժար ստանձնած է հայթայթել ծախքերը հայերէն լեզուի դասաւանդութեանց, որոնք յունուար 1էն սկսեալ կանոնաւորապէս կը շարունակուին ուսուցչուհի Օր. Ցէփանեանի հսկողութեան տակ եւ մասնակցութեամբ տասնեակ մը աղքատիկ տղոց։

Հ. ՏԷՐՈՍԻԿ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ՞ ԹԷ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

(Նորաճասի մը ձայնը)

Շատեր կը վիճաբանին հիմա այս նիւթին շուրջ։

Ոմանք Հայաստանի գրականութեան կը հաւատան, ուրիշներ արտասահմանի գրականութեան։ Առաջիններն հաւատացողները ընդհանրապէս défaitistes-ներ եւ բուն հայրենաբաղձներն են, ու իրենց տուած փաստերը օդին մէջ են կախուած։ Այս վերջիններուն մէկ մասը հայկական գրականութիւն ըսելով Հայաստանի գրականութիւն կը հասկնայ։ Ատոր համար է որ կը յայտարարէ թէ գործ մը արտադրելու համար պէտք է նախ «տեսնել հայ ժողովուրդին ապրած դժոխքը, լսել Հրազդանի մրմունջը կամ Արարատի ու Աբագածի կատարից փչող քամիների փսփսոցը», ու յետոյ գրականութիւն ընել։ Այս հաշուով ամէն գրող անգամ մը պէտք է Հայաստանի շրջանն ընէ, ու անկէ յետոյ գրիչը ձեռք առնէ։ Մէկ խօսքով գրողները կամ Հայաստանցի պէտք է ըլլան, կամ Հայաստանի ժողովուրդէն ներշնչուածներ։

Ձեմ անդրադառնար այս կէտին վրայ, որովհետեւ աւելի կարեւորները կան։

Նախ ըսեմ որ ես բնաւ չեմ հաւատար ներկայ Հայաստանի գրականութեան։ Ոչ թէ միայն չեմ հաւատար, այլ երբեք չպիտի հաւատամ որքան ատեն որ Հայաստանի մէջ այդ վարչաձեւը կը տիրապետէ եւ որքան ատեն որ այնտեղի գրողներն ալ իբր նիւթ միայն Լէնինը եւ մուրճ-մանգաղը ունին։ Կարելի բան չէ որ Հայաստանի գրագէտները, եթէ կան, կարենան մեզի գրական արժէք ներկայացնող գործեր տալ, որքան ատեն որ չեն ուզեր կամ չեն կրնար մուրճ-մանգաղէն դուրս նիւթեր գտնել եւ գրել։ Կը նմանին անոնք բանտարկեալներու, որոնց առջեւ գուլպայ, կօշիկ, գլխարկ կը դնես եւ կը ստիպես որ այդ առարկաներուն վրայ գրական գլուխ գործոցներ արտադրեն։

Ուրեմն միամտաբար ազատ գրականութիւն չսպասենք Հայաստանի պրոլետ-գրողներէն, և ոչ ալ սպասենք որ ամէնքս մէկ Հայաստան փոխադրուինք, որպէսզի գրականութիւն ընենք։ Մեր գրողները Հայաստանի գրականութիւն չէ որ պիտի ընեն, այլ հայկական գրականութիւն։ Եւ ատոր համար անպատճառ հայրենիք փոխադրուելու պէտք չկայ։

Մէկ երկու պարագայ միայն յիշենք։ Գրիգոր Զօհրապ բնաւ Հայաստան չէ գացած։ Սակայն կրնա՞նք ուրանալ թէ «Լուռ ցաւեր»ը, «Կեանքը ինչպէս որ է»ն, մեր գրական լաւագոյն էջերէն կը կազմեն։ Ոչ ալ Ե. Օտեան Վասպուրական գացած է Փանջունին գրելու համար։

Տակաւին յիշե՞նք Բաշալեանը, Թէքէեանը…։

Իսկ արտասահմա՞նի գրականութիւնը։

Շ. Նարդունիին պէս չեմ կրնար ըսել թէ «բուռ-բուռ» գրողներ ունինք հիմա արտասահմանի մէջ։ Ոչ ալ միւսներուն պէս կ'ողբամ թէ գրող չկայ։

Լ. Նիւրցին կ'ըսէ. «Այո՛, ես շա՛տ եմ վախենում որ եթէ այսպէս շարունակուի, վառօդը չպիտի բաւականացնի ոչ Համաստեղին եւ ոչ էլ Զարեանին։»

Յօդուածագիրը կը զարմանայ որ Համաստեղին «Գիւղը»ին եւ «Անձրեւ»ին մէջ ոչ մէկ փոփոխութիւն եւ ոչ մէկ շարժում կայ դէպի առաջ։ Ասոր մէջ զարմանալու բան չկայ։ Համաստեղին «Գիւղը» կատարեալ դուրս եկաւ առաջին անգամէն, եւ ան չէր կրնար ինքզինքը գերազանցել իր երկրորդ հատորով, որ պարզապէս առաջինին շարունակութիւնն էր։ Համաստեղ արդէն պարտաւոր չէ մինչեւ կեանքին վերջը գիւղին վրայ գրելու։ Մինչեւ հիմա գրեց իր մանկութեան տպաւորութիւնները, եւ շատ լաւ։ Ասկէ վերջը կրնայ եւրոպական կամ աւելի ճիշդը «քաղքենի» նիւթերու վրայ գրել, եւ տալ նոյնպէս հրաշալի գործեր։ Իր «Սպիտակ Լեռներու մէջ»ը, կ'ապացուցանէ այդ։

Ու տակաւին ձեւի եւ արտայայտութեան ոչ մէկ նորութիւն կը գտնէ նորերուն եւ հիներուն միջեւ։ Հարկաւ կարդացած է «Նահանջը առանց երգի»ն, այդ խօսքը ըսելէ առաջ։ Եթէ կարդացած է ինչպէ՞ս չէ տեսած կամ չէ ուզած տեսնել այն ահագին տարբերութիւնը որ կայ անոնց միջեւ։ Բաղդատեցէք օրինակ, Զ. Եսաեանի «Աղջկան մը սիրտը», եւ «Նահանջը առանց երգի»ն։

Ուրեմն, Համաստեղ՝ «Անձրեւ»ով եւ «Գիւղ»ով։ Կ. Զարեանը՝ «Անցորդը եւ իր ճամբան»ով։ Շահան Շահնուրը իր «Նահանջ»ով։ Յետոյ, Ն. Պէշիկթաշլեանը «Սիզոննա»յով, Ազատունին իր բանաստեղծական երեք հատորներով եւ «Քառասնակ»ով ու վերջապէս մեր Շ. Նարդունին, քիչ մը կծու համեմը նոր երիտասարդութեան։ (Մեղք որ պարապ տեղը կը սպառէ ինքզինքը օրաթերթերու մէջ։ Որքա՛ն լաւ պիտի ըլլար եթէ ինքզինքը մինակ գրականութեան տար։ Անոնք որ «Զուարթնոց»ին մէջ հրատարակուած հէքեաթը «Լերան բարկութիւնը» կարդացած են, կրնան հաստատել ըսածս։ Անթերի է հոն Շ. Նարդունի ու կարողութիւնը ունի միշտ անթերի գործեր տալու։ Միայն… պէտք է անոր նուիրուիլ)։

Ասոնց կողքին եթէ կ'ուզէք աւելցուցէք տակաւին, Վ. Շուշանեանը, Աճառոնը, Սեզան, Աբամ Հայկազը, եւայլն, եւայլն։

Ուրեմն յուսահատական վիճակ չունի արտասահմանի գրականութիւնը։ Ընդհակառակն, խիստ յուսադրիչ է, մանաւանդ երբ կը տեսնուի նորերու ծլումը։ Բնաւ նիւթ չպիտի պակսի անոնց, եւ անոնք բնաւ կրկնութիւններու մէջ չպիտի իյնան, եթէ իսկապէս կարող ուժեր են, Հազարումէկ տեսակ միջավայրերու մէջ կ'ապրինք մենք։ Ու աշխարհներ կը տեսնենք։ Բաւական է որ տաղանդներ ըլլան մեր մէջ, ու գրեն իւրաքանչիւր երկրի մէջ իրենց վերջավայրերու գեղեցկութիւնները, ազդեցութիւնները, տեղական folklore պատկերացնող գրական գործեր։ Ու հիմա միակ շրջանն է որ կրնայ հայկական գրականութիւնը որոշ բարձր հասնիլ ու նոր գլուխ մը նալ։

Մինչեւ հիմա սխալ կարծիք պարուած գաղափար մըն էր մենք ստիպուած էինք գրականութեան նիւթերը հայկական կեանքէ վերցնել անպայման։ Պայման չէ որ անհրաժեշտաբար հայկական կեանքէ գրենք, բնակ առնենք հանճարին։

Շէյքսփիր երբեք չփնտռեց անգլիական բարքերը կամ դիւցազնութիւն ներկայացնող որեւէ թիւններ գրել։ Ընդհակառակը գրեց այն ինչ որ զգաց եւ ժանի գտաւ անմահացնել։ Եւ կրցաւ տալ «Վենետիկի վաճառականը», «Օթելլօ»ն, «Համլէթ»ը։ Շիլլէր, 19րդ գերմանացի մեծագոյն բանաստեղծը, օտար թերու վրայ գրեց իր գլուխ գործոցները,«Թան տ'Արք»ը ֆրանսական նիւթ է, «Վիլհելմ Թել» զուիցերական։ Վիքթոր Հիւկո իր ժումին հայրը, Շաթօպրիան համամարդկային նիւթ մը գրեց, գրելու համար «Քրիստոնէութեան Հանճարը» (Génie du Christianisme)։ Տանդէին ուածային կատակերգութիւնը իտալական կեանքէ առնուած նիւթ մը չէ։ Համամարդկային է։ Սակայն իտալական գրականութեան պարծանքն է եւ լավը։

Ու տակաւին անհամար ճարներ եւ տաղանդներ, որոնք ոչ թէ ազգային, այլ օտար թերու շուրջ գրեցին ազգային գրականութեան փառքը նալու համար։

Ինչո՞ւ չհետեւինք անոնց։ Ինչո՞ւ այլեւս հինցած, կաղապարուած գաղափարները թօթափելով, նոր սերունդին արուեստի ուղղութիւն մը չընդգրկենք։ Ինչո՞ւ չաշխատինք զանազան երկիրներու բարքերը ներկայացնող գրական գործեր արտադրել, որքան ատեն թէ մեր գրականութիւնը կը ճոխացնենք եւ թէ յոյս կ'ունենանք օտարներուն ուշադրութիւնը հրաւիրելու մեր գրականութեան վրայ։ Այդ ազգային բնական է մեր «Վերնատուն»ը» չի հասնիր։

Զտարուինք նախապաշարումներով։ Որքան ատեն «Յառաջ»ի պէս թերթեր ժողովուրդը ձեռքին մէջ, որքան ատեն որ գրող երիտասարդութիւնը արիւն ունի թերթին էջերուն մէջ գրիչը շարժելու չափ, արտասահմանի գրականութիւնը պիտի ծաղկի ու զարգանայ, մինչեւ որ իր մէջ իր քին հասնի։

Ժընեւ Յ. ԳՈՒՄՐՈՒ

ԱԹԷՆՔԻ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՊԱ[ԼԱՏԸ] ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Յունաստանի ծերակոյտին մէջ եւ վիճաբանութիւն կա[յ] ունեցաւ Աթէնքի արքայական [պա]լատը վերածելու համար [խոր]հրդարանի (երեսփ. ժողո[վ] ծերակոյտ)։ Այս առթիւ [ծախս] պիտի ըլլայ 45 միլիոն տր[ա]..

Վարչապետ Վէնիզէլո[ս] տասխանելով այն ծերակո[յտա]կաններուն որոնք զգաց[ուած] պատճառներով կը ճակ[ատէ]կէին այս ծրագրին, ըսաւ իրենց առարկութիւնները [ան]գելի են։ փափաքելի գտ[ած] վիճակին մէջ պահել պա[լատը] կան շէնք մը, ուր բ[նակ]էին երկու ճարստու[թիւն]... ըսաւ թէ պատմական ան[ձի] մասին խոր յարգանքուն[...] պէս կը յարգէ Եօրկիոս [թա]գաւորը, որ ծառայութ[իւն] մատոյց Յունաստանի. կը յարգէ կոստանդինը՝ ճետ իր տարակարծու[թեան] միայն քաղաքական էր. Եօրկիոս Բ. Թագաւորի[ն] ալ կը յարգէ, ու Յունաս[տան] մեկնելէն ի վեր անոր [...] ընթացքը գովելի է։ Վէնիզ[էլոս] շեշտեց սակայն թէ այս Աթէնքի ամէնէն ճոյակա[պ] եւ դադրած էր իբրեւ [արքունի] կան պալատ գործածուե[լէ] գաւորութեան ջնջուելէն [ի վեր] ու իր արժանիքէն ո՛չ մէկ կը կորսնցնէ՝ եթէ ժողովո[ւրդի] ներկայացուցիչներուն առնե[լ] մէջ։

…ԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՇԱՎԻԼԸ Կ'ԱՐԹՆՆԱՅ

ՇԱՎԻԼ (Սեփ. Թղթ.) — Քանի տարի առաջ պատասխանելով «Յառաջ»ի Հարցարանին, երբ …ձեռնարկութիւններ կուտայի Շավիլի հայ գաղութին մասին, …ել կուտայի թէ բացի Հ. Յ. Դաշնակցութեան ենթակոմիտէէն …չէ ուրիշ ազգային կազմակերպութիւն չկայ։

Երկու երեք տարի է անցեր …օրէն ի վեր։ Հակառակ գաղութին հայրենակիցներու թիւը …նապատկուած ըլլալուն եւ հա…ակ իր մէջ գտնուող մտաւորական, զարգացած անհատներու, …ու մինչեւ վերջին տարուան վերջին օրերը չկար որեւէ Միութիւն …ը որ գոնէ համեստ պայմաններու մէջ կատարէր հանրային …աշխատանք, ինչպէս փարիզի միւս …րուարձաններուն մէջ։

Եւ ահա այս տարուան սկիզբը մեր գիւղն ալ իր խոր քունէն արթննալով, կենդանութեան նշաններ ցոյց տալ սկսաւ, շնորհիւ …նի մը տասնեակ օրիորդներու …երիտասարդներու, որոնք կազմեցին Երիտասարդներու Միութիւն մը։ Անոնք հրապարակ ելած համեստ սակայն օգտակար անհրաժեշտ ծրագրով մը, …ա պահելու համար հայրենիքի գաղափարը, հոգ տանելու …սեռ երիտասարդներու մտաւոր, բարոյական եւ ֆիզիքական …զարգացման։

Միութիւնը անցեալ շաբաթ …եկոյ տուաւ իր անդրանիկ թէյասեղանը։ Որոշեալ ժամանակէն …առաջ սրահը ամբողջովին լեցուած էր 150է աւելի հայրենակիցներով։ Պէտք է խոստովանիլ հանդէսը կազմակերպողները …ինք անգամ անակնկալի եկան …ենց առաջին ձեռնարկին իսկ …այսքան ջերմ քաջալերութիւն …տեսնելով։

…Նուագախումբ մը՝ բաղկացած Տիկին Թագըմճեանէ, Օր. …Թեանէ, Պ. Պ. Թագըմճեանէ եւ …իրեանէ՝ ընկերակցութեամբ …գիչներու, «Յառաջ Նահատակ» …բացաւ հանդէսը որմէ յետոյ …խագահ Պ. Սուրէն Նաւասարդեան …ղեցիկ բանախօսութիւնով …վեր հանեց այս տեսակ Միութիւններու կարեւորութիւնը։

Երգեցիկ խումբ մը՝ կազմուած Օրիորդներ Ա. Տէմիրճեանէ, Մ. Սեթեանէ, Փորթուգալեանէ ու Հերմինէ եւ Հռիփսիմէ Քէօթահեալըեաններէ, մէջ …մէջ նուագեց հայկական …ղջուկ երգեր։ Վարուժանի «Անտանը» արտասանեց Օր. Հռիփսիմէ Քէօթահեալըեան, եւ Շ. Նաժալիի «Վերջին աղօթք»ը եւ «Հայ Դրօշին»՝ Պ. Ոսկերիչեան։ Պ. Մինասեան երգեց «Հայաստան»ը։ Պիանօ քուռի մեր երիտասարդ բարեկամներէն Պ. Հրաչ Հանտալեան իր երկու երգերով յուզեց ներկաները։ Յետոյ Նախագահին խնդրանքին վրայ, քանի մը խօսքերով վեր հանեց այսպիսի կազմակերպութիւններու օգտակարութիւնը հայրենիքէն հեռու, աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած հայութեան համար եւ մաղթանքներ ու թելադրանքներ ըրաւ նորակազմ Միութեան։

Միութեան անդամները եւ անդամուհիները թէյով, խմորեղէններով եւ նարինջով հիւրասիրեցին ներկաները։ Ժամը 11·30ին Նախագահը փակեց հանդէսը։ Ժողովուրդը ակամայ կը բաժնուէր ընտանեկան այս տաքուկ մթնոլորտէն, մինչ նուագախումբը կը հնչեցնէր «Ջէյթունցիներ» քայլերգը։

Միութիւնը մտադրած է յաճախ տալ այս տեսակ մտերմիկ երեկոյթներ։

Գ. Վարդունի

ԹՈՒՐՔԻԱ

(քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ԱՑՈՒԽԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Զոնկուլտաքի ածուխին մէկ թոնօն Պոլսոյ մէջ 30, իսկ Պիրէոնի մէջ 27 շիլինի կը ծախուի։ Այս առթիւ դիտել կը տրուի նաեւ որ Զոնկուլտաքէն Պոլիս ճեռաւորութիւնը 12, իսկ Պիրէոն 48 ժամ է։

Այս սղութեան պատճառն այն է որ Պոլսոյ մէջ նաւաճանգիստի գործողութիւնները նախնական ձեւով ու մեծ ծախքերով կը կատարուին։ Այսպէս, չոգենաւի մը ածուխը պարպելու համար, ճարիւրաւոր կողովակիր գործաւորներ օրերով կ'աշխատին, մինչդեռ ուրիշ նաւաճանգիստներու մէջ այս գործողութիւնը մեքենաներով աւելի կարճ ատենի մէջ կ'ըլլայ, եւ աւելի կանոնաւորութեամբ։

ԾԽԱԽՈՏՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

Անցեալ տարի աշխարհի գրեթէ բոլոր ծխախոտներուն մէջ ճիւանդութիւն մը առաջ եկած էր։ Այս ճիւանդութիւնը որ *աքտարմա* (*Թրիփս*) կը կոչուի, ամէնէն աւելի բոյն դրած էր Իզմիրի շրջանի մշակոյթին մէջ։ Ծխախոտի մենաշնորհի վարչութիւնը, իր բացած պայքարով անցեալ տարի յաջողած էր ճիւանդութեան առաջքն առնել ճարիւրին 10 ճամեմատութեամբ։ Այս նպաստաւոր արդիւնքը նկատի առնելով, Տնտեսական գործավարութիւնը 100 եւ վարչութիւնն ալ 50 ճազարական ոսկի յատկացուցած են, պայքարը շարունակելու ճամար։

ՀԱՄԻՋԻ ԱՐՏԱԾՈՒՄԸ

Թիճարէթ կը գրէ. — 1928ի առաջին ինը ամսուան ընթացքին, Թուրքիայէն 12,506,704 լիպրա չամիչ արտածուած է դէպի Ամերիկա։

Նոյն ժամանակաշրջանին, Քալիֆորնիայէն Ամերիկա ղրկուած է 29,670,480 լիպրա չամիչ, Աւստրալիայէն՝ 75 միլիոն 483,408 եւ ուրիշ երկիրներէ՝ 11,297,700 լիպրա։

Կը տեսնուի որ մեր երկիրը Ամերիկայի մէջ կորսնցուցած է իր դիրքը։ Նախապէս, երբ լաւ չէին Քալիֆորնիոյ եւ Աւստրալիոյ արտադրութիւնները, մեր չամիչը մրցակից չունէր Ամերիկայի մէջ։

ԴԷՊՔ ՄԸ ԿԻՐԱՍՈՆԻ ՄԷՋ

«Եէշիլ Կիրասոն» թերթին համաձայն, տեղւոյն Առեւտրական Սենեակին մէջ տաք վիճաբանութեան տեղի տուած է Բ. Նախագահ Հաֆըզ Էօմէր էֆ.ի մէկ գրութիւնը։ Իր գրութեան մէջ երկրորդ նախագահը դիտել կու տայ. «Անոնք որ չեն գիտեր նոր տառերով գրել-կարդալ խաներու մէջ սենեկապանութիւն անգամ չպիտի կրնան ընել։ Առեւտրական տնօրէնութեան հարցնելու է թէ ի՞նչ ընթացք պէտք է բռնել մեզի պէս անդամներու հանդէպ, որոնք նոր տառերով գրել-կարդալ չեն գիտեր»։

Եւ Առեւտրական Սենեակը ոռոշած է ընել առաջարկուած հարցումը։ Իսկ թերթը իր կողմէն կ'աւելցնէ թէ Սենեակին մէջ շատեղ չունին անոնք որոնք տակաւին չեն վարժուած նոր տառերուն։

ՔՆԱՑՈՂ ԲԺԻՇԿԻ ՄԸ ԳԼԽՈՒՆ ԵԿԱԾԸ

Վարշաւիոյ (Լեհաստան) մէկ հիւանդանոցին մէջ անցեալ շաբթու յուզումնալից դէպք մը պատահեցաւ, որ բարեբախտաբար ժամանակցողներուն ջիղերու գրգռութեամբը միայն վերջ գտաւ։ Վիրաբուժական ճիւղին բժիշկներէն մին օրուան գործողութիւնը կատարելէ վերջ ինքզինքը խիստ յոգնած զգալով՝ պարտաւորուեցաւ մօտակայ սենեակ մը մտնել քնանալու համար, ուր իսկոյն խոր քունի մէջ ինկաւ։ Երիտասարդ բժիշկը անկողին մտնելէ առաջ նշմարած էր որ նոյն սենեակին մէջ ուրիշ անկողինի մը վրայ կը հանգչէր մեռեալ մը որ թաղուելու կը սպասէր։ Առաւօտուն կանուխ, դեռ չլուսցած, սեւազգեստ դիակակիրներ սենեակ մտան, եւ խոր քունի մէջ ընկղմած բժիշկը դագաղին մէջ դրին եւ դուրս հանեցին թաղելու համար։ Սանդուխին վրայ, բարեբախտաբար դագաղը պատին զարնուեցաւ ուժով, եւ ցնցումէն արթնցաւ մէջինը։ «Ի՞նչ գէշ կատակ, պոռաց մէկէն ի մէկ, ի՞նչ է այս բրածնիդ...» Դիակակիրները՝ սարսափահար՝ դագաղը հազիւ կրցան գետինը դնել եւ վրանին մարելիք գալով չորսն ալ փռուեցան։ Բժիշկը երկու ժամ չարաչար աշխատութենէ վերջ դժուարաւ կրցաւ ուշաբերել զիրենք։ Ետքէն հասկցուեցաւ որ այդ մարդոց հրամայուած էր X սենեակէն դիակ մը դուրս հանել, եւ մթնշաղին ներս մտնելով խեղճերը մեռելին տեղ շփոթեր էին հանգիստ քնացող բժիշկը։

Բժիշկը որոշեց այլեւս բնաւ հիւանդանոցին մէջ չօգտագործել քնանալու առիթ մը...։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ա. Ե. Հ. Կ. Խ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 3 փետր. — Ա. Ե. Հ. Կ. Խ. Մարսէյլի մասնաճիւղը կազմալուծուած էր ութ ամիսէ ի վեր։ Օրուան պահանջները անհրաժեշտ դարձուցին անոր վերակազմութիւնը։ Այս առթիւ զօրաւոր խթան մը հանդիսացաւ տաճկահայաստանէն հալածական, հայ բեկորներու ողբալի վիճակը։

Ասոնց հանդէպ մեր ազգային պարտքը կատարելու համար խորհրդակցական ժողովի էին հրաւիրուած որոշ թիւով կիներ։ Խորհրդակցութենէ մը յետոյ, գրեթէ միաձայն առաջարկուեցաւ վերակազմել Կարմիր Խաչի տեղիս մասնաճիւղը եւ ընտրուեցաւ 7 հոգիէ բաղկացած առժամեայ վարչութիւն մը, որ անմիջապէս յարաբերութեան մէջ մտաւ փարիզի Կեդրոնական Վարչութեան հետ։

Կեդրոնական Վարչութիւնը առանձին նամակով փաւերացուց այս կազմը, իբրեւ Մարսէյլի մասնաճիւղի առժամեայ իրաւասու մարմինը։

Վստահ գաղութիս ազգային գիտակցութեան եւ զոհաբերութեան վրայ, Վարչութիւնս որոշած է անմիջապէս ձեռնարկել ժողովրդական ճանգանակութ'ան, ճագուստի ճաւաքման եւ ժապաւինեալ տոմարով մը առանձին նուիրաճաւաքման:

Գիտենք, որ մեր հայրենակիցները իրենց այս նուիրական պարտականութիւնը հպարտութեամբ պիտի կատարեն եւ պիտի նպաստեն մեր ձեռնարկներուն։

Գործին լրջութիւնը նկատի առնելով, վարչութիւնս ժողովի պիտի հրաւիրէ իր անդամները եւ բոլոր սրտցաւ հայ կիները, առաջիկայ կիրակի օր։ Կը հաւատանք թէ մեր ընկերուհիները ընդ առաջ պիտի երթան մեր հրաւէրին եւ իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն այս նուիրական աշխատանքին։

Կատարե՛նք մեր պարտքը։

Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Մարսէյլի Մասնաճիւղի առժամեայ վարչութիւն

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ

ՊԼԻՆՆԷԻ — Մենք հոս ինը հայ երիտասարդներ մէկ գզեակի մէջ կ'աշխատինք։ Բոլորս մէկ ժողով մը գումարեցինք ֆութպոլի ընկերութիւն մը կազմելու համար եւ յաջողեցանք։ Մեր մէջէն մէկը վարիչ ընտրեցինք, երկու ֆրանսացիներ մեր խումբին մէջ առինք եւ վերջին 3—4 ամսուան ընթացքին 10 մրցումէ աւելի ունեցանք։ Միշտ շահողը մենք եղանք։ Մօտերս պիտի մրցինք Aube նահանգին Ա. խումբին հետ։ Կը խնդրենք որ «Յառաջ»ը քաջալերէ մեզ։

Մեր անունները են. — Ա. Անտոնեան, Կ. Յակոբեան, Վ. Սթամպուլեան, Ա. Գուշաքճեան, Ժ. Քիզիրեան, Գ. Զումրուտեան, Յ. Նալչաճեան, Խ. Յովհաննեան, Ա. Պետրոսեան։ Յ. Ք.

ՃԱԳԱՐՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻ ՄԸ ՄԷՋ

Վանտոմ քաղաքին մէջ, փետր. 1էն 3 տեղի ունեցած է Մրցում-Ցուցահանդէս մը՝ ճագարներու, հաւերու, բանբեր. աղաւնիներու եւ մեղուաբուծութեան։ Յաջողապէս մասնակցած են երկու հայ ցուցադրողներ, Պ. Վահրամ Թաթուլ եւ Հաուըրտ Գարակէօզեան Հօմ։ Առաջինը կը ցուցադրէր վեց ճագար զանազան ցեղերու պատկանող, երկու Սամոյր ճագար (Zibeline), որոնց խիրաքանչիւրը ստացած են երկրորդ մրցանակ, ու այս դասին մէջ ո՛չ մէկ առաջին մրցանակ առնող չէ եղած, կենդանիներու մուշտակը այս գաղջ ձմեռուան պատճառաւ իր հերափոխութիւնը լրացուցած չըլլալով, ինչ որ մեծապէս կը պակսեցնէ ողջ մուշտակներու գեղեցկութիւնը։ Երկրորդ մրցանակի արժանացած է սեւ սաթի գոյնով ու փայլով Ալասքա կոչուած իր սիրուն ճագարը։ Այս դասին մէջ ալ ո՛չ մէկ առաջնութիւն։ Երրորդ մրցանակ՝ ձիւնագունդի մը նմանող մետաքսագեղմ իր Անկորան եւ յիշատակութեան արժանի՝ գերման ծագումով իր քարայծագոյն ճագարը Chamoi de Thuringe, ամբողջ ցուցահանդէսին մէջ միակը իր տեսակով։ Նոյնպէս ցուցադրած էր Սամոյր-Անկորա մը՝ իր ձագովը միասին։

Հաուըրտ Գարակէօզեան Հօմը կը ներկայացնէր ճերմակ Վիանտօթ ցեղին պատկանող երկու հաւ եւ մէկ աքլոր, երեքն ալ երիտասարդ։ Այս երրորդութիւնը արժանացած է երկրորդ մրցանակի։

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋը

Գ. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Մոսկուայէն կը հաղորդեն որ համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի դիւանը առաջարկած է կոմինտէրնի յառաջիկայ համագումարին մէջ Գ. Միջազգայինի նախագահ ընտրել Մոլոտովը, Ստալինի աջ բազուկը։

Մոլոտովի կարծիքով, տակաւին կարելի է յեղափոխական ընդարձակ շարժում մը առաջ բերել Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ մէջ, կը բաւէ որ փիճ մը կորով ցոյց տրուի։ Համոզուած է որ այս երկու երկիրներուն մէջ ալ կայ «յեղափոխական վիճակ» մը, զոր կը մնայ պարզապէս օգտագործել։ Կ'ըսուի թէ Մոլոտովն է հեղինակը համայնավարական այն խռովութեանց որոնք ամիսներէ ի վեր տեղի կ'ունենան Գերմանիոյ մէջ։ Այս ցոյցերը փետր. 1ին եւ 2ին իրենց գերագոյն աստիճանին պիտի հասնէին, «անօթիներու եւ լռիթով» դէպի քաղաքապետարան։ Այդ ցոյցը ձախողեցաւ շնորհիւ գերման իշխանութեանց խիստ միջոցներուն։ Նոյնպէս Մոլոտովն է հեղինակը այն ծրագրին, որով Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ մէջ անհրաժեշտ կը նկատուի վարակել բանակն ու նաւատորմը՝ համայնավար գաղափարներով։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ",,Ի

Թիւ 2 Փետրուար 1930ը, հետեւեալ բովանդակութեամբ. — Փետրուար 18՝ խմբագրական, Մտածումներ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մասին՝ Ն. Հանգոյց, Բոլշեւիկեան «դասակարգային պայքար»ի իմաստը՝ Կ. Սասունի, Խորհրդային տնտեսական քաղաքականութիւնը՝ Աշոտ Արծրունի, Ֆրանսայի ընկերվարութեան ներքին տագնապը՝ Հրանտ-Սամուէլ, Բիթլիսցի Մուշեղ՝ Ղազար, Լօյաձէի աճաբեկումը՝ Բենօ, Թիւրքիոյ շուրջը, Թղթակցութիւններ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՅՀԱՃԱՆԻԼՄ, Քերթուածներ 1924-1929։ Հեղինակ՝ Բիւզանդ Թօփալեան (Արձան)։ Տպարան Տիգրանակերտ? տպագրութիւն։ Տպ. «Արաքս» Բ. Թ. 39, Rue Tillel, *Հալէպ, 1930, 40 էջ,* in 80o, *գին՝ 6 ֆրանք։*

ՅՈՒՇԵՐ ՈՒ ՅՈՅՋԵՐ (Հայրենի Երգեր ու Կարօտներ)։ Գրեց, Յով. Մահտեսեան։ Տպ. Մարսէյլ։ 1930։ Գին 12 ֆրանք։

ԵԹԷ ԿԸ ՀԱՃԻՔ...

Կրկին եւ կրկին կը յիշեցնենք մեր կարգ մը պաշտօնակիցներուն՝ չմոռնալ «Յառաջ»ի անունը, երբ սեփական լուրեր եւ Թղթակցութիւններ կ'արտատպեն։

"ՅԱՌԱՋ",,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 7 —

ԲԺԻՇԿԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

V

Գիշերուան մէջ, Թոմասօ Գորսին ինքզինքին եկաւ։ Ցակա…ն կիսով անգիտակից, ջերմէն …կծուած, խոշոր խոշոր կը բա…ր իր աչքերը սենեակին կիսաստուերին մէջ։ …ամբար…ը կը վառէր հեշտադարանի …այ, երեք երեսով հայելիին անկո…նը կը պաշտպանէր լոյսէն որ …ժգին կերպով կը ցոլանար պատին …այ, ծածկելով գործածածքերուն …երները եւ գոյները։

Թոմասօ Գորսի միակ զգայ…թիւն մը լոկ կը կրէր, անկողինէն իրեն աւելի բարձր կը թուէր …իրեն կը թոյլատրէր սենեա…ն մէջ առաջին անգամ տեսնել …բաներ որ մինչ այդ իր աչքէն …սափած էին։ Աւելի լաւ կը …մարէր կահեղէններու ամբողջութիւնը, անշարժ եւ գրեթէ համակերպութեամբ լեցուն, եւ գիշերուան խորունկ անդորրին մէջ, տեսակ մը ընտանեկան կազդոյր կը բուրէր, որուն հանդիսաւորութեան անսովոր դրոշմ մը կը դնէին առիքէն առկախ հարուստ վարագոյրները։ «Մենք հոս ենք, ինչպէս որ դուն մեզ ուզած էիր քու յարմարութեանդ եւ հաճոյքիդ համար, կը թուէին ըսել, քանի Գորսիի խելքը գլուխը կու գար, բոլոր կահեղէնները, բոլոր առարկաները որ զինքը կը շրջապատէին, մենք քու տունդ ենք, ամէն բան այնպէս ինչպէս առաջ»։

Յանկարծ, աչքերը վերստին փակեց, կիսաստուերին մէջ մէկէն կուրնալով վառ լոյսի մը հեղեղէն. այդ այն լոյսն էր որ հրդեհած էր միւս սենեակը, երբ այն կինը, ոռնումով մը բացած էր պատուհանը ուրկէ դուրս նետուեր էր։

Ան վերագտաւ միակտուր կերպով, ահռելիօրէն իր ամբողջ յիշողութիւնը. կրկին տեսաւ ամէն բան, իբրեւ թէ այն ամէնը անգամ մըն ալ կը սկսէին կատարուիլ։

Ինքը, բնազդական ամօթխածութենէ մը բռնուած, կը վարանէր անկողինէն դուրս գալ մերկ դրութեան մէջ, եւ Նորին, այն ատեն իր վրայ կը քաշէր առաջին հարուած մը, որ ջարդուփշուր կ'ընէր անկողնին վերեւ կախուած սրբակրօն պատկերի մը ապակին, ինքն ալ այն ատեն ձեռքը կը պարզէր դէպի զայգասեղանին վրայ դրուած իր ատրճանակը, եւ երկրորդ գնդակին սուլումը իր դէմքին մօտէն շոյելով կ'անցնէր... բայց ինք չէր յիշեր Նորիի վրայ իր զէնքը քաշած ըլլալը. այն պահուն միայն երբ Նորին շրջուեցաւ տախտակամածին վրայ, ու յետոյ գլուխը առջեւը փռուեցաւ, ինք նշմարեց որ իր ձեռքը զինուած է տաք եւ տակաւին ծխացող ատրճանակովը։ Այն ատեն ինքն ալ անկողնէն դուրս ցատկած էր եւ ակնթարթի մը մէջ, իր ներսիդին կատաղի պայքարի մտած էին իր բոլոր կենսական ուժերը մահուան գաղափարին դէմ. մեռնելու սարսափը նախ, յետոյ մեռնելու անհրաժեշտութիւնը, վերջապէս չարաշուք, մթին զգացում մը որ պարտադրած էր ինքզինքը, յաղթահարելով բոլոր գարշանքներուն, միւս բոլոր զգացումներուն։ Դիտած էր դիակը, պատուհանը, ուրկէ այս կինը դուրս նետուած էր, իմացած էր փողոցէն բարձրացող աղմուկը. իր մէջ անդունդ մը փորուած էր, այն ատեն վճռական որոշումը հարկադրուած էր լիակատար պայծառութեամբ մը, իբրեւ երկարօրէն մտածուած եւ կշռադատուած արարք մը։ Այո, իրերը անցած էին այդ կերպով։

— Ոչ, կը կրկնէր ինքնիրեն, պահ մը ետքը, վերաբանալով տենդէն բոցավառ իր աչքերը։ Ոչ, քանի որ ես իմ տունս եմ, քանի որ ես իմ անկողնիս մէջն եմ...

Իրեն կը թուէր իմանալ քովի սենեակէն զուարթ ձայներու խժալուր մը։ Դնել տուած էր նոր վարագոյրներ եւ իր յարկաբաժնին մէջ նոր գորգեր դնել տուած էր մկրտութեանը առթիւ իր վերջին նորածինին, ու մեռած էր քսան օրէ ի վեր։ Ահա ճիշդ ու ճիշդ նոյն այն օրը. եւ հրաւիրեալները եկեղեցիէն կը վերադառնային։ Անժէլիքա Նորին, որուն տուած էր իր թեւը, խուսափուկ կերպով իր ձեռքը կոթնցուցած էր այդ թեւին. ինք դարձած էր զայն դիտելու համար, զարմացած եւ ան ընդունած էր իր այդ ակնարկը լպիրշ, քիչ մը խնդուկ ծիծաղով մը եւ նէ, տարփալից, իր կոպերը վար իջուցած էր իր սեւ, խոշոր, կլորակ աչքերուն վրայ, ամէնուն ներկայութեանը։

— Այն տղան մեռաւ, կը մտածէր, որովհետեւ ան էր որ զայն բռնած էր մկրտութեան աւազանին վրայ։ Ու բախտ նայող մըն էր նաեւ։

Յեղակարծ պատկերներ, տարօրէն եւ շփոթ տեսիլքներ, անակնկալ ուրուացուցանքներ, պայծառ եւ որոշ մտածումներ կը յաջորդէին իր ներսիդին անընդմիջական զառանցանքի մը նման։

Այո, այո, զայն սպաննած էր։ Բայց, երկու անգամ, այն աներանը փորձած էր զինքը սպաննել, եւ ինք, դէպի զայգասեղանը իր զէնքը առնելու դարձած պահուն, խնդալով ըսած էր. «Ի՞նչ կ'ընես հոն», այնքան իրեն անկարելի կը թուէր որ այդ մարդը չըմբռնէ։

ԼՈՒԻՃԻ ՓԻՐԱՆՏԷԼԼՕ
(Շար.)

վարիչ Բըտին կը հաւաստէ թէ Տիկ. Զօպանի վառարանին վերեւ տեսած է Տիկին Եանովիչի պատկերը: Ամուսինն ալ նոյնը կը հաստատէ: Տիկին Զօպանի սուտը բռնուած ըլլալով շփոթած է:

Բըտին, որ թէեւ չէ խենդեցած բայց ջղայնացած վիճակ ունի, կը պատմէ թէ Տիկ. Զօպանի դէմ իր վկայութենէն ի վեր, չեկիստները կը հետապնդեն զինքը եւ կը սպառնան:

Նախկին ռուս գնդապետ մը՝ Լ... այժմ ինքնաշարժի վարիչ, որ յունուար 24ին՝ զօրավարին տրամադրութեան տակ կը գտնուէր, կը պատմէ թէ՝ զօրավարը նամակ մը ստացած էր Մոսկուայէն՝ որով կը յայտնուէր թէ դաւադրութիւն մը կը պատրաստուի իրեն դէմ: Նամակը իրեն տալով, զօրավարը հարցուցած էր թէ ի՞նչ պէտք է ընէր. պէ՞տք է լուր տար ոստիկանութեան:

⁂ «Վոզրոժտէնի» կը գրէ թէ փարիզեան կառատան մը մէջ գտնուած է այն գորշագոյն ինքնաշարժը, որ գործածուած էր զօրավարի առեւանգումին համար: Կառքին բարձերը պատռտուած են եւ կը հաստատուի թէ կռիւ տեղի ունեցած է: Ոստիկանութիւնը լուր չունի այս մասին:

Յունաստանի գեղուհին Եւրոպայի Թագուհի

Ինչպէս գրեցինք երէկ, չորեքշաբթի օր կատարուեցաւ Եւրոպայի գեղեցկութեան թագուհիին ընտրութիւնը, «Ժուռնալ»ի սրահին մէջ: Ընտրող յանձնախումբին կ՚անդամակցէին 14 նկարիչներ, չորս արձանագործներ եւ մէկ գեղարուեստական քննադատ: Կէսօրէն վերջ մեծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր «Ժուռնալ»ի առջեւ՝ տեսնելու համար 19 գեղուհիները:

Ընտրական յանձնախումբին աշխատանքը բաւական դժուար եղաւ: Բոլոր գեղուհիներն ալ այբբենական կարգով անցան: Յետոյ այս տողանցքին վերջանալուն, իւրաքանչիւր գեղուհի հինգ անգամ առանձին առանձին ներկայացաւ քննիչ մարմինին: Յանձնախումբի անդամները շարունակ նօթեր կ՚առնէին:

Իրիկուան դէմ, յետ խորհրդակցութեան, գրեթէ միաձայնութեամբ Եւրոպայի գեղեցկութեան թագուհի հռչակուեցաւ Յունաստանի գեղուհին՝ օրիորդ Ալիս Տիփլարաքու: Քննիչ մարմնի նախագահ նկարիչ Ալպէռ Պէնար անոր երեսին դրոշմեց յաղթանակի համբոյրը:

Օր. Տիփլարաքու 18 տարեկան է. ծնած է Սպարտայի մէջ, հայրը փաստաբան է: Հասակն է 1 մեդր 70, մազերը երկար են ու սեւ, դէմքը համաչափ ու խիստ սիրուն: Յունաստանի թագուհի ընտրուած էր դիպուածով: Աթէնքի Օլիմպիա թատրոնին մէջ Յունաստանի թագուհիին ընտրութիւնը կը կատարուէր: Օր. Ալիս հօրը հետ օթեակի մը մէջ նստած էր իբրեւ հանդիսական: Քննիչ մարմինը չէր կրնար ընտրութիւն կատարել 20 թեկնածուներուն մէջէն: Յանկարծ օրիորդին օթեակը բացուեցաւ և քննիչ մարմնին կողմէ պատուիրակութիւն մը եկաւ խնդրել իրմէ որ թեկնածութիւնը դնէ: Օր. Տիփլարաքու համակերպեցաւ, ու միաձայնութեամբ Յունաստանի թագուհի ընտրուեցաւ:

⁂ Վէնիզէլոս հեռագրով շնորհաւորեց Օր. Ալիսը:

⁂ «Միս Եւրոպա» եւ գեղեցկութեան միւս թագուհիները այս իրիկուն պիտի մեկնին Քան ուր փառաշուք ընդունելութիւններ պիտի ըլլան իրենց ի պատիւ:

Յունաստանի սպառազինումները

Վարչապետ Վէնիզէլոս՝ պատասխանելով Խորհրդարանին մէջ ազգային պաշտպանութեան միջոցներուն դէմ եղած քննադատութիւններուն, ըսաւ թէ երկիրը որեւէ վտանգի ենթակայ չէ՝ սպառազինութեանց պակասին պատճառաւ:

Ո՞րքան դրամ ունէր Ալմազեան

Հարցաքննիչ դատաւոր Մաթիֆաս, ինչպէս գրեցինք երէկ, լսեց Ալմազեանը՝ ի ներկայութեան անոր սնանկութեան գործերը կարգադրող պաշտօնէային՝ Օմնէսի: Այս վերջինը ըսաւ թէ յունուար 19ին, երբ Ալմազեան սնանկ հռչակուեցաւ, Սէնժիլ փողոցի խանութին մէջ կար 20,035 ֆրանքի ապրանք եւ 2,790 ֆրանքի կահ կարասի ու մեքենայ: Այս գումարը աճուրդով ծախուելու գինն է. իսկ եթէ ձեռքէ ծախուէին՝ 100ին 20-25 աւելի կրնային արժել: Յունուարէն յուլիս Ալմազեան 15,638 ֆրանքի ապրանք ծախած է. ուրեմն ապրելու համար ունէր դեռ մնացած ապրանքը, երկու մեքենաները՝ զորս ծախած է 2500 ֆրանքի եւ իբրեւ դերձակ ուրիշի հաշուոյն իր կատարած աշխատանքէն շահած գումարը:

Լսուեցաւ նաեւ հայ դերձակ մը՝ Թոռնիկեան, որ յայտնեց թէ օգոստոս 1ին Ալմազեանէն գնած էր կարգ մը առարկաներ:

Պ. Մաթիֆաս երկարօրէն հարցաքննեց դարձեալ Ալմազեանը սեպտ. 9ին Մոնմորանսի երթալու պարագաներուն մասին: Մուշտակավաճառ Տիւննէր ըսաւ թէ նոյն օրը ինք Րիկօտէնի վճարում ըրած ատեն տուած էր նաեւ 1000 ֆրանքնոց մը: Արդ, Ալմազեան սեպտ. 10ին Մոնմորանսիի մէջ աւրել տուած է հազարնոց մը...

Դատաւորը դէմ դէմի բերաւ նաեւ ոստիկանապետ Նիքոլն ու Քոթը՝ ճշդելու համար թէ Ալմազեանի խանութէն գտնուած բամպակը ընկոյզի՞ մեծութիւն ունէր թէ գնդասեղի գլխու: Երկուքն ալ պնդեցին իրենց տեսակէտին վրայ:

Մասնագէտներու տեղեկագրին կը սպասէ Մաթիֆաս՝ քննութիւնը փակելու համար:

Անօսրաստանը Ռուսիոյ մէջ

Րիկայէն կը հեռագրեն թէ խորհրդային իշխանութիւնները աքսորած են Լենինգրադի բոլոր լուտերական քարոզիչները, բացի մէկէն: Աքսորեալները արգելափակուած են Ռուսիոյ ամենահեռաւոր շրջանները: Մալկրէն եպիսկոպոսը աքսորուած է Սոլովեան կղզին, Սպիտակ ծովուն մէջ:

⁂ Րիկայի Ալեքսանդր Նեւսկի օրթոտոքս եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ վերջերս գնդակահարուած 200 ծովային սպաներու յիշատակին:

⁂ Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը հերքէ զանգուածային գնդակահարման լուրը:

Հանքի աղէտ Ռուսիոյ մէջ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Արտեմովսկի կարլ Մարքս հանքին մէջ կրիզու մը պայթեցաւ: Փլատակներու տակէն հանուեցան 17 դիակներ: Զոհերու ճիշդ թիւը դեռ յայտնի չէ:

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ
Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԿՈՂՄԷ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին:

ՍԷՆ Թ՚ԷԹԻԷՆ.— Այս Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին: Կը խօսի ընկեր Ա. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ: Նիւթ՝ «Մեր գաղափարական ճակատապայքարի գլխաւոր հիմունքները»:

ՌՈԱՆ.— Այս Կիրակի Ներկայ կըլլայ Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— Այս Կիրակի: Կը խօսի՝ ընկեր Ա. ԳԱՌՕՆԷ:

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, 71 AVE. KLÉBER

Վաղը, շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին: Դասախօսութիւն՝ Պրոֆ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ «ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԸ ԲԻԶԱՆԴԻՈՆՈՒՄ»:

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան կողմէ, 13 Փետր. Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Գրադարանը: Ներկայ կ՚ըլլայ ընկ. Ա. Գառօնէ: Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

Պէլվիլի «Ռոստոմ» կոմիտէի ժողովը՝ վաղը շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին: Կարեւոր օրակարգ: Զեկոյց ներկայացուցչական ժողովի: Ներկայանալ անդամատետրերով:

Անիէռի Փօթօրէկ խումբի ժողովը՝ վաղը շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 79 Rue des Chambards, Bois-Colombes. Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Ալֆորվիլի Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի դասախօսական ժողովը՝ վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

Անիէռ Պուա-Քոլոնպի Եռագոյն խումբի ժողովը՝ վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 79 Rue des Chambards, Պուա Քոլոնպ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԳԱՒԱՌ

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 2ին Գրադարանի սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Վիէնի Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 2ին նոր ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, Փասքալի ընկերներէն կը խնդրուի որոշեալ ժամին ներկայ գտնուիլ:

Փոն Տ՚Էվէքի Քրիստափոր խումբի ժողովը՝ այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 7ին նոր ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Վիլլէօրպան (Լիոն) Արամ խումբի ժողովը՝ վաղը իրիկուն ժամը 8ին 24 Rue d'Alsace Villeurbanne: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Պուլվար Օտտօի (Մարսէյլ) Վռամեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Հրայր եւ Մուրատ խումբի բոլոր ընկերները այս Կիրակի իրիկուն ժամը 6ին սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Տէսինի կոմիտէի ընկերա-համակրական դասախօսական ժողովը այս Կիրակի իրիկուն ժամը 6ին, Քաֆէ Ժարտէնի մէջ: Կը խօսի Ընկ. Բ. Աղաբէկեան: Նիւթ՝ «Փետրուար 18»ը: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները:

ԱԵՀԿ ԽԱՉԻ ԺՈՂՈՎԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Մարսէյլի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամ-անդամուհիները եւ ճանրային կեանքով հետաքրքրուող բոլոր կիները այս կիրակի փետրուար 9ին, կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, 3, Rue Eclipse մանկապարտէզի սրահին մէջ: Օրակարգ՝ 1. Զեկոյց առժամեայ վարչութեան: 2. Ցաճկահայաստանէն վտարուած Հայերուն օգնելու աշխատանքի կազմակերպութիւն: 3. Ընթացիկ խնդիրներ:

Կը խնդրուի նոյնպէս Հայրենակցական, Զ. Ե. Ո. Միութեանց վարչութիւններէն խորհրդակցական ձայնով ներկայ գտնուիլ այս ժողովին:

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

18 յունուարին Վիլժիւիֆ 35 Rue Emiledes Veaux Պ. Մկրտիչ Աղաբէկեանի տան մէջ, իր անուանակոչութեան առթիւ.—

Պ. Մ. Աղաբէկեան 50, Տ. Ս. Աղաբէկեան 30, Պ. Հ. Պուճուլեան 5, փոքրիկն Տ. Խաչիկեան 40, Ոմն 20, Տ. Զ. Աճէմեան, Պ. Գ. Արփաճեան, Պ. Գ. Էմիրզէեան, Տ. Գ. Մարգարեան, Պ. Յ. Էմիրզէեան, Տ. Ս. Պաղտասարեան, Պ. Տուզակեան 10ական, Պ. Ա. Պուճուլեան 30, Պ. Լ. Թոզատլեան 25, փոքրիկն Քոփարանեան 20, Պ. Բ. Թոզատլեան 40 ֆրանք: Գումար՝ 330 ֆրանք: (Տես «Յառաջ» 25 յունուար):

Անիէռ - Պուա - Քոլոնպի Ացանկը.— Գ. Յովհաննէսեան, Ղազէրեան եղբարք, Վէզիրեան եղբարք, Գասպարեան եղբարք 50ական, Վ. Կէօվչէնեան, Տ. Սէօքինեան, Ոմն, Ժ. Պահատուրեան, Վ. Քօչեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Վէզիրեան, Պ. Աղամեան, Յ. Հիւսայեան, Ն. Կիւլխատնեան 20ական, Տիկ. Ա. Երամեան, Խ. Գալլանեան, Թ. Սարգիսեան, Արամ, Յ. Պըտիկեան, Ա. Թութճեան, Լ, Գասպեան, Շ. Ծառացեան, Մ. Թորոսեան, Կ. Գասպարեան, Գ. Թէհլիճեան, Կ. Հարուսեան, Գ. Գույումճեան, Օ. Մելքոնեան, Տիկին Ա. Ճերմակեան, Սէտէֆեան 10ական, Յ. Ապիլեան 15, Ա. Օտապաշեան, Ա. Սօղուքեան, Կ. Նշանեան, Տիկին Վ. Թոմասեան, Տիկին Պ. Մանուկեան, Ոմն, Կիւմիւշեան քոյրեր, Մ. Աթալլա, Թաշճեան, Ոմն, Մ. Էլմասեան, Պտուկճեան, Խ. Կէնճեան, Յ. Փափազեան, Ս. Կէնճեան, Ի. Քաչարեան 5ական ֆր., Գ. Մէնէշեան 2 ֆրանք: Գումար 652 ֆրանք: (Տես «Յառաջ» 23 Յունուար):

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

· ՇԱՎԻԼԻ եւ շրջակայի երկսեռ երիտասարդաց միութեան ժողովը՝ վաղը շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ ճաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Բարձր Հայքի Երիտասարդաց միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Պար Մոնիւմանթալի սրահը: Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն 1929ի և ընտրութիւն վարչութեան: Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, Ճեր-մամիզ.) եւ վարխի: Մասն. Լապօ-ռաթուար: Խղճմիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8 Կիրակի 9—12:

ՍԱԿԱՐԱՆ
6 Փետրուար 1930

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	124.02
Տոլար,	Dollar	25.49
Մարք 100	Mark	608.75
Թրք. Թղթ.	L. Trq.	12.04
Թրք. ոսկի	» » or	109.20
Մէճիտիէ	Médjidié	8.12
Լէվա 100	Léva	18.50
Տրախմի »	Drachme	32.20
Լիր »	Lire	133.50
Պելժ. ֆր. »	Fr. Belge	71.05
Զուից. »	Fr. Suisse	492.25
Լէյ »	Leï	15.15
ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ		
Եգ. Քր. Ֆոնս.	I Cr. Fonc. Eg.	2200.—
» II	»	1565.—
» III	»	1550.—
Թուրքական երկթղ.	Lots turcs	89.—

IMPRIMERIE -MASSIS- ÉD...

208bis, Rue Lafayette Par...

Le Gérant H. STEPH...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շւ.	40 շւ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 8 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

8 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1182 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Ո՞ՒՐ Է "ԱԶԳ"ԻՆ ԲԱԺԻՆԸ

Ստիպուած ենք անգամ մըն ալ հարցնել հրապարակաւ,— ի՞նչ կը բանի այն դասակարգը որ ծանօթ է իբրեւ «ազգային ազգ»: Գլխագիր «Ազգ»:

Երէկ հրատարակեր էինք ծանրակշիռ լուր մը Հալէպէն: Բազմանդամ պատուիրակութիւն մը ճամբայ ելեր է դէպի սահմանագլուխ, փախստականներուն կացութիւնն ուսումնասիրելու, անոնց դեղ ու դարման ճարելու եւ տեղաւորման մասին կարգադրութիւններ ընելու համար:

Քիչ անդին պիտի կարդաք նոր տեղեկութիւն մը, որուն համաձայն կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ:

— Գաղթող ժողովուրդը կը հասնի ընչազուրկ եւ պաշտօնական ձեւի տակ կողոպտուած, որով քիչերը միայն մէկ երկու ամսուան ուտելիք հաց մը ունենալով, առհասարակ կարեկցութեան արժանի վիճակի մը մէջ կը գտնուին:

Եթէ մինչեւ գարուն հասնին նախատեսուած 500 ընտանիքներն ալ, պէտքերը պիտի աւելնան եւ չպիտի բաւէ 7500 հնչուն ոսկին (տեղաւորման նուազագոյն ծախքը):

Երէկ «Թայմզ»ի թղթակիցն ալ, Պէյրութէն, կը նախատեսէր նոր ներխուժում, երբ օդերը մեղմանան: Մանաւանդ որ,

—«Թուրքերը մինչ մէկ կողմէ երեւութապէս կը համակերպին միջազգային դաշնագիրներու, միւս կողմէ այժմ իրենց գլխէն կը նետեն իրենց մէջ մնացած երիտասարդները, ինչպէս սուրիացի կաթոլիկներ, նեստորականներ, քրիստոնեայ Քիւրտեր եւ Հայեր, կարելի եղածին չափ անտանելի դարձնելով անոնց կեանքը»:

Դժբախտաբար թղթակիցը հայերէն չի գիտեր, այլապէս կարդալով մեր ռամկավար եւ կարմիր թերթերը, պիտի նկատէր որ այս բոլորին պատասխանատուն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է, ոչ թէ Թուրքիան որ «մէկ կողմէ երեւութապէս կը համակերպի միջազգային դաշնագիրներու, միւս կողմէ այժմ իր գլխէն կը նետէ իր մէջ մնացած քրիստոնեաները, կարելի եղածին չափ անտանելի դարձնելով անոնց կեանքը»:

Ուրեմն, քանի մը հազարնոց բազմութիւն մը խռնուեր է, արդէն, սահմանագլուխին վրայ եւ Հալէպի մէջ, կարօտ՝ անմիջական օգնութեան, դեղի ու դարմանի, հագուստ-կապուստի:

Միւս կողմէ, լուրջ առաջադրութիւններ կան նորեկները տեղաւորելու Թափուր հողերու վրայ, սահմանամերձ շրջանի մը մէջ, Եփրատի եւ Խապուրի միջեւ:

Արդ, հարցնենք նորէն, — ի՞նչ կը բանի «ազգ»ը, այս կացութեան հանդէպ: Ի՞նչ ըրաւ մինչեւ հիմա եւ ի՞նչ կը խորհի ընել այսուհետեւ:

Չի բաւեր ըսել թէ հանգանակութեան ձեռնարկուած է եւ ազգն ալ կը մասնակցի «իւրովսանն»: Մէջտեղն է հանգանակութեան արդիւնքը, անուններով, գումարներով եւ թուականներով: Պրպտենք, եթէ կը հաճիք:

Կեդր. Յանձնախումբին առաջին ցանկը, որ հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ (10 յունուար), կը ներկայացնէր 57,000 ֆրանքի գումար մը: Այս գումարին 52,000ը տուած են օրուան երեւելիները (20,000 մէկը, 10,000 երկրորդ մը, ուրիշներ՝5000, 3000 կամ հազարական): Զանազաններ 2100, հարիւրնոցներով: Իսկ 3000ը՝ «Յառաջ»ի միջոցաւ:

Երկրորդ ցանկին գումարն է 61,210, որուն 50,000ը միլիոնատէրի մը բաժինը, 3000ը՝ ուրիշ ջոջի մը, իսկ մնացեալը՝ ժողովրդական (անհատներ կամ հայր. միութիւններ): «Յառաջ»ի միջոցաւ՝ 5000 (Բ. մասնաճար):

Երրորդ ցանկ — 33,369 ֆրանք: Ոչ միայն գումարն է պակաս, այլեւ չկայ ջոջ անուն: Գումարին 12,000ը կը կազմեն «Յառաջ»ի (4000), «Նոր Օր»ի եւ «Հորիզոն»ի ղրկած մասնաճարները: Մնացեալը՝ ղրկած են զանազան անհատներ եւ միութիւններ:

Եւ ահա չորրորդ ցանկը (տես Գ. էջ): Աւելի նուազած է գումարը — 26,086: Ասոր ալ 21,000ը կը ներկայացնեն «Յառաջ»ի (13,000), «Հորիզոն»ի (5000) եւ «Նոր Օր»ի (3000) նոր մասնաճարները, իսկ 2500ը՝ ղրկած է Պերլինի Գաղթ. Միութիւնը: Ուրեմն, կեդր. Յանձնախումբը տեղին վրայ ստացեր է միայն 3586 ֆրանք:

Ի՞նչ կը հետեւի այս պրպտումներէն եւ թուանշաններէն:

Այն որ, կեդր. Յանձնախումբը, կամ անոր գլխուն կանգնած Բարեգործականը չեն յաջողեր շարժման մէջ դնել բուն «Ազգը»: Ինչ որ հաւաքուեր է մինչեւ հիմա, կը ներկայացնէ ողորմելի գումար մը, 177,764 ֆրանք, երկու ամսուան միջոցին: Անոր ալ 105,000ը՝ ջոջական: Հաւրանքով մարդիկ եւ համրանքով տրուած դրամ: Իսկ մնացած 72,664 ֆրանքին 41,000ը հաւաքած եւ յանձնած են երեք Դաշնակցական թերթեր («Յառաջ» 25,000, «Հորիզոն» 12,000, «Նոր Օր» 4000 ֆր.): Կը մնայ՝ 31,764 ֆրանք, իբրեւ «Ազգ»ի բաժին:

Ճիշդ է որ հանգանակութիւնը չէ վերջացած տակաւին, ոչ կեդր. Յանձնախումբին, ոչ ալ թերթերուն համար: Եւ ուղղակի Հալէպ ղրկուած գումարներ ալ կան («Յուսաբեր»ը, դարձեալ դաշնակցական, արդէն 130 օսկերլին փոխադրած է Հալէպ): Բայց այդ պարագան չի կրնար սրբել չոր թուանշաններուն ձգած տպաւորութիւնը, որ չափազանց դառն է:

Կը թուի թէ կեդր. Յանձնախումբը ինքն ալ տիրաբար կը հետեւիր գործին, եւ պարզապէս ողորմութիւն կը հաւաքէ: Մինչդեռ առնուազն մէկ միլիոն ճարելու ճարը պիտի մտածէր, առաջին օրէն իսկ, հիմնական գործ մը կատարած ըլլալու համար:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԿԱՄԱՑ ԽՕՍԻՆՔ, ՁԲԱՐԿԱՆԱՆ...

«Արեւ» Եգիպտոսի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը, հետեւեալ կամկար դիտողութիւնները կ'ուղղէ Երեւանի վարիչներուն, անշուշտ ոչ առանց սրտադողի (29 յունուար).

— «Ասկեղծ ըլլալու համար, պէտք է ըսենք թէ ո՛չ արտասահմանի հայութիւնը մինչեւ հիմա կրցաւ ըսել իր բովանդակ կարելին, եւ ոչ ալ Հայաստանի կառավարութիւնը արժանաւորապէս հետամուտ եղաւ իր պարտականութեանց կատարման:

Ձենք ուզեր շատ հեռուները երթալ եւ կը բաւականանանք երկու փաստ միայն յիշելով:

Այսօր ամբողջ արտասահմանը դժգոհ է որ Հայաստանի կառավարութիւնը մեծ անխոհեմութեամբ մը նոր ուղղագրութիւնը հաստատեց: Թողո՛ւնք ապագայ անպատեհութիւնները. այսօր արտասահմանի հայութիւնը գրեթէ ոչինչ կը կարդայ երկրի գրականութենէն, այդ անձոռնի ուղղագրութեան պատճառով, որուն ջնջումը եւ հինին վերահաստատումը պահանջած է ու կը պահանջէ: Հայաստանի կառավարութիւնը — որ այդ առթիւ տեղի ունեցած հրապարակային արտայայտութիւններէն եւ ասկէ երկու տարի առաջներն ալ արտասահմանի հեղինակաւոր անձնաւորութեանց իր ուղղած հարցարաններուն տրուած պատասխաններէն հասկցաւ թէ որքան ընդհանուր եւ խոր դժգոհութիւն կայ նոր ուղղագրութեան մասին — դեռ չսրբագրեց կատարուած սխալը եւ չվերահաստատեց հին ուղղագրութիւնը:

Ասկէ զատ, Հայաստանի մէջ եւս ծաւալող հակակրօն պայքարը մեծ վիշտ եւ դառնութիւն կը պատճառէ արտասահմանի հայութեան: Մինչդեռ էջմիածինը կը պահուի բռնազուրկ եւ անշուք վիճակի մէջ, անդին «Անաստուածներու Միութիւն»ները կը պաշտպանուին: Երբ «անաստուած»ները ի պատուի են, աւետարանը քարոզող եպիսկոպոսը հրապարակային ծաղրանքի եւ սպառնալիքի առարկայ կը դառնայ...:

Եթէ երբեք պատճառներ կան որ կը ստիպեն երկրի կառավարութիւնը հետեւիլ խորհրդային ընդհանուր քաղաքականութեան մը՝ կրօնական խնդրին մէջ, — եւ հասկնալի է այս պարտադրանքը՝ որոշ չափով — ի՞նչ են այն պատճառները որ թոյլ չեն տար սրբագրել ուղղագրութեան նոր ձեւը, որ ոչինչով կապուած է խորհրդային քաղաքականութեան:»

ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՅՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ ՊԻՏԻ ՓԱԿՈՒԻ՞

Պոլսոյ Մայր վարժարանը նիւթական ծանր կացութեան մէջ կը գտնուի եւ ուսուցչական թոշակներ կը մնան անվճար: Թուրք ուսուցիչները վարժարանին հիմնադրին ու թաղ. խորհուրդին դիմումներ կատարելէ եւ արդիւնք մը ձեռք չբերելէ վերջ, բողոքած էին Մէարիֆին: Անոնք կ'ըսեն թէ ասկէ առաջ երբ վճարումի դժուարութիւններ ծագէին, կը յարմարէին, որովհետեւ բարեացակամութիւն, յօժարութիւն կը տեսնէին, եւ մանաւանդ «աշակերտութիւնը իրենց զաւակները նկատած էին», բայց այս անգամ թէ անվճար կը մնան թոշակները եւ թէ ոեւէ պատասխան չեն առած իրենց կատարած դիմումներէն, «հետեւաբար ճարահատ դիմեցին կրթական տնօրէնութեան»: Այս վերջինը խիստ ազդարարութիւն ուղղած է թէ՝ վարժարանը անգամ մըն ալ չբացուելու պայմանով պիտի փակուի, եթէ թոշակները շուտով չվճարուին:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրքիա պայմանաժամ կ'ուզէ

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը փետր. 5 թուակիր նոր հեռագրով մը կը հաստատէ նախապէս իր տուած այն լուրը թէ Ենկիւրիի կառավարութիւնը մտադիր է խնդրել Թուրքիոյ օտար պահանջատէրերէն որ պայմանաժամ մը շնորհեն իր պարտքերը հատուցանելու համար: Պահանջուած պայմանաժամն (մորաթորիոմ) է հինգ տարի:

Այս լուրը հինգշաբթի օր մեծ իրարանցում առաջ բերաւ Փարիզի սակարանին մէջ, ուր յանկարծական անկում ունեցան ո՛չ միայն թրքական արժեթղթերը, այլ նաեւ ուրիշ օտար թուղթեր: Օսմանեան Պանքայի արժեթղթերը 1320 ֆրանքէն ինկան 1200ի, Միացեալը՝ 93.10էն 83.85ի, 1914ի հարիւրին 5 փոխառութիւնը՝ 83.10էն 72.80ի եւն.:

Հակառակ «Թայմզ»ի թղթակցին հաւաստումներուն, ո՛չ Օսմ. Հանրային Պարտքի վարչութիւնը, ո՛չ Փարիզի թրքական դեսպանատունը, ո՛չ ալ Օսմ. Պանքան լուր ունին Թուրք կառավարութեան այս որոշումէն:

Ֆրանքօ-թուրք դաշնագիրը

Թուրք թերթերը մեծ գոհունակութեամբ կ'արձանագրեն փետր. 3ի ֆրանքօ-թուրք դաշնագրին ստորագրութիւնը, շեշտելով որ ատով երկու երկիրներու յարաբերութիւնները աւելի սերտ մերձեցման հանգամանք կը ստանան: Ենկիւրիի պաշտօնական շրջանակներն ալ նոր դաշնագիրը կը նկատեն իբրեւ գրաւական մը խաղաղութեան:

Անգլիա եւ Ամերիկա համաձայն

Լոնտոնի նաւային զինաթափութեան խորհրդաժողովը կը շարունակէ իր աշխատանքները: Զանազան պատուիրակութեանց միջեւ առանձին տեսակցութիւններն ու յանձնաժողովներու խորհրդակցութիւնները ի վերջոյ յանգեցան որոշ արդիւնքներու:

Ամերիկայի առաջին պատուիրակ եւ արտաքին նախարար Սթիմսըն Մամուլի ներկայացուցիչներուն հաղորդեց թէ Անգլիոյ եւ Միացեալ Նահանգներուն միջեւ համաձայնութիւն գոյացած է ո՛չ միայն զրահաւորներու, այլ նաեւ յածանաւերու մասին: Ինչպէս կը յիշուի, 1927ին Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ճափոնի միջեւ կատարուած խորհրդաժողովը վիժած էր յածանաւերու վէճին պատճառով:

**** Մաքտոնըլտ ընդունեց Անգլիոյ, Ամերիկայի, Ֆրանսայի եւ Ճափոնի կին պատուիրակութիւնները:*

ՆՈՐ ՀԵՏՔ ՄԸ ԳՏՆՈՒԱԾ

ԶՕՐ. ԿՈՒՏԵՊՈՎ ՍՊԱՆՆՈՒԱ՞Ծ Է

Գաղտնիքը չպարզուեցաւ դեռ: Ամէն օր նոր վկայութիւն մը կուգայ նոր հետքի մը վրայ դնել քննութիւնները, եւ սակայն օրերը կ'անցնին ու գաղտնիքը չի լուսաբանուիր:

Վերջին անգամ հաստատուած էր թէ զօրավարը առեւանգող երկու խորհրդաւոր ինքնաշարժները տեսնուած են Փորթ տը Սէն-Քլու: Այժմ կը հաստատուի նաեւ թէ անոնք Սէն-Քլուէն անցած են Սէվր եւ յետոյ ուղղուած դէպի Մէօտոն: Այսպէս կը վկայէ Տիկին Մարի Թիէրի, որ Սէվրի մարզէին մէջ վաճառորդ է: Ինքնաշարժները տեսնուած են նաեւ Ռանպույեէի մէջ:

Սակայն կայ աւելի կարեւոր վկայութիւն մը, որ ենթադրել կուտայ թէ զօրավարը սպաննուած եւ դիակը մօտաւոր գաւառի մը մէջ անհետացուած է:

Լուառէ նահանգի Շաթօ-Ռընար քաղաքի Լա Ֆոնթէն պանդոկի տէրը Ռոժէ Սիմոն հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդեց Պ. Փէրիէի.

— Յունուար 27ին ժամը 11.50—11.55 երիտասարդ մը ներկայացաւ պանդոկս եւ գաւաթ մը ռոմ խնդրեց, յետոյ՝ երկրորդ գաւաթ մը: 25—30 տարեկան էր եւ յոգնած երեւոյթ ունէր, երկու օրէ ի վեր չէր ածիլուած: Հասակն էր 1 մեդր 80. շէկ էր ու վարդագոյն դէմքով: Ուսերը շատ լայն էին եւ Լեհի կամ Ռուսի շեշտ ունէր: Գլուխը դրած էր գորշ գդակ մը: Վզին շուրջ ունէր բազմագոյն վզնոց մը: Հագած էր բաց-գոյն «կապարտին» մը, հագուստը թրջած էր անձրեւէն: Ինձմէ խնդրեց իրեն ցոյց տալ Մէլրուայի ճամբան, որ կը տանի դէպի Ժիէն եւ Վիշի: Հետը դուրս ելայ, ու դրանս առջեւ տեսայ խոշոր գորշագոյն ինքնաշարժ մը, «լիմուզին»ի ձեւով, օտար ապրանք, յառաջամասին վրայ ունէր խորհրդանշան մը: Կառքը, որ առնուազն 18 ձիու ուժ ունէր, երկար ճամբորդութիւն մը ըրած կը թուէր, որովհետեւ ցեխով ու փոշիով ծածկուած էր: Մութ գոյն վարագոյրները վար առնուած էին: Բայց և այնպէս տեսայ երեք մարդեր որ կը քնանային: Իմ յաճախորդս վարիչի աթոռակին քով նստաւ՝ ցատկելով միսի մեծ պարկի մը վրայէն, որ կարծես թէ դիակ մը կը պարունակէր: Կառքը մեկնեցաւ. կէս վայրկեան վերջ անոր հետեւեցաւ կարմիր սակաշարժ մը՝ Ռընօի արտադրութիւն: Այս վերջինին մէջ կային երկու հոգի՝ առջեւի կողմը: Երկու ինքնաշարժներն ալ սրընթաց հեռացան:

Սիմոնի կարծիքով այդ մարդիկը զօր. Կուտեպովի դիակը կ'ուզէին անհետացնել՝ անտառին կամ լիճի մը մէջ նետելով զայն...:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒԷՆ ՔՇՈՒԱԾ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐՈՒՆ

ՑԱՆԿ 28

Ջալկարայի վերաշէն Հայր. միութենէն (Մարսէյլ)	250.—
Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Մէրճանօֆ իրենց մանչ զաւկին ծննդեան առթիւ	100.—
Գումար	350.—
27րդ ցանկին գումարը	27,180.85
Ընդհ. գումար	27,530.85

***

ՄԻՆՉԵՒ ԳԱՐՈՒՆ 500 ԸՆՏԱՆԻՔ ԵՒՍ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ

Երէկ գրած էինք թէ Հալէպէն մասնաւոր պատուիրակութիւն մը մեկնած է սահմանագլուխ, գաղթականներու վիճակը եւ տեղաւորման միջոցները ուսումնասիրելու համար:

Բարեգործականի գրասենեակէն Փետր. 5 թուակիր զեկոյց մը հաստատելով այս տեղեկութիւնները, կ'աւելցնէ.

—Գաղթող ժողովուրդը կը հասնի ընչազուրկ եւ պաշտօնական ձեւի տակ կողոպտուած, որով քիչերը միայն մէկ երկու ամսուան ուտելիք հաց մը ունենալով, առհասարակ կարեկցութեան արժանի վիճակի մէջ կը գտնուին: Լուր կը տրուի թէ մինչեւ գարուն Գամըշլիի շրջանը պիտի հասնին 500 ընտանիքներ եւս, ինչ որ եթէ իրականութիւն գտնէ, պէտքերը առաւելապէս պիտի շեշտուին եւ նախորդ տեղեկագրով նախատեսուած 7500 ոսկին անբաւական պիտի ըլլայ:

Աւելցնենք ներկայ տեղեկութեանց վրայ թէ՝ ֆրանս. կառավարութեան կողմէ Ենկիւրի կատարուած բողոքախառն դիմումներուն վրայ, բռնագաղթը առայժմ կասած կ'երեւայ, եւ առանց ֆրանս. հիւպատոսի վիզային անցագիր պիտի չտրուի գաղթականներուն:

ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԷՆԻ ՀԱՄԱՐ

Սուրիոյ գաղթականներու հանգանակութեան կեդր. յանձնախումբը կը ծանուցանէ փարիզի եւ արուարձաններու հայրենակիցներուն թէ նոր եւ գործածուած (բայց գործածելի) ճերմակեղէններ եւ հանդերձեղէններ կրնան յանձնել փարիզի եկեղեցւոյ դռնապանին (15 րիւ ժան կուժօն), պայմանով որ հաստ թուղթի կամ լաթի մէջ ծրարուած ըլլան, ծրարին վրան գրուի նուիրողին անունն ու հասցէն, իսկ մէջն ալ դրուի պարունակութեան ցանկը: Ասոնք մաս առ մաս պիտի ուղարկուին Հալէպ:

ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

... խմբագիր,

ՔԱՇԱՆ.— Փարիզի Հարաւ-Շրջանի Յառաջդիմասիրաց Միութիւնը մեր Սուրիոյ եղբայրներուն օգնութեան հասնելու համար, անմիջապէս կազմեց յանձնախումբեր, որոնք մէկ շաբաթուան ընթացքին շրջանիս բոլոր Հայերուն տուները պտտեցան եւ հանգանակեցին (610+830) 1440 ֆրանք: Բոլոր Հայերը անխտիր մասնակցեցան: Օրուան խօսքն էր. «պէտք է տանք, մենք ալ այդ ճամբայէն անցանք:» Քանի մը ընտանիքներ իրենց ցաւը յայտնած են մոռցուած ըլլալնուն համար, եւ անձամբ բերած են իրենց մասնակցութեան բաժինը: Հաւաքած ենք նաեւ կարեւոր հագուստեղէններ: Մասնաւոր շնորհակալութիւն մեր շրջանի բոլոր հայրենակիցներուն:

Վարչութիւն

ԽՄԲ.— Տես "Յառաջ" 30 յունուար եւ 7 փետրուար:

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԳԻՒՂԻՆ ԴԷՄ

Միջազգային մամուլը տակաւին իր ամբողջ խորութեամբ չի ներկայացներ այն պայքարը որ կը մղուի, խորհրդային արքայութեան մէջ, գիւղացիներուն դէմ: Պայքար մը, որ կը ձգտի ոչնչացնել գիւղին ու քաղաքին անջրպետը, եւ վարձու բանուոր դարձնել միլիոնաւոր մուժիկներ: Բաղքենի-դրամատիրական մամուլը հազիւ կը հետաքրքրուի այդպիսի «մանրամասնութիւններով», իսկ ձախակողմեան թերթերը լայն միջոցներ չունին, օրը օրին հետեւելու համար հռչակուած պատերազմին ծալքերուն: Մնաց որ, մասնաւորապէս ֆրանսական թերթերը չափազանց այլամերժ են եւ ընդհանրապէս կը սահմանափակուին իրենց երկրին հետ կապուած, իրենց շահերուն, ճաշակին եւ հասկացողութեան յատուկ նիւթերու մէջ:

×

Պ. Կերենսկի, Ռուսաստանի ժամանակաւոր կառավարութեան նախագահը (1917), որ մասնաւոր եռանդ մը ցոյց կուտայ վերջերս, Եւրոպայի հանրային կարծիքը շարժելու համար, Ֆրանսայի արմատական երեսփոխաններուն առջեւ ալ կրկնեց իր ծանր ամբաստանագիրը՝ խորհրդային իշխանութեան արկածալի արարքներուն եւ իր երկրին զարհուրելի կացութեան մասին: (29 յունուար):

Ամփոփենք իր գլխաւոր փաստերն ու եզրակացութիւնները.—

Ստալինի կառավարութիւնը «կուլակ»ները կը հալածէ, ի հարկին հրացանի կը բռնէ իբրեւ ունեւոր գիւղացիներ: Արդ, «կուլակ»ը այն դրամատէրը չէ զոր կ'ուզեն ներկայացնել համայնավարները: 1927ին, այսինքն ռուսական գիւղին ոչնչացումէն առաջ, Խորհրդային Միութեան հողագործական գործավարութիւնը քննութիւն մը կատարեց գիւղին տնտեսական կացութեան մասին: Այդ քննութեան համաձայն, գիւղացիներուն հարիւրին 30ը ո՛ր եւ է արջառ չունէր, իսկ հող՝ երկու հեկտարէն պակաս. հարիւրին 67ը չունէր երկու ձիէն աւելի, իսկ հող՝ միայն 5—10 հեկտար. եւ վերջապէս հարիւրին 2—3ը միայն աւելի հող եւ արջառ ունէր: Ամէն պարագայի մէջ, շատ քիչ բացառութիւն կը կազմէին 5 գլուխ արջառ եւ 20 հեկտար հողը: Արդ, համայնավարներուն ամբոխավարական լեզուով, ամէն գիւղացի որ աւելի քան երկու ձի կամ երեք կով ունի եւ 14—16 հեկտար հող կը մշակէ իր ընտանիքին հետ եւ պատահաբար նոյն իսկ մէկ վարձու բանուոր կը գործածէ, ունեւոր գիւղացի հռչակուած է, «կուլակ»: Մինչդեռ այս մարդիկը աղքատ գիւղացիներ պիտի սեպուէին Եւրոպայի մէջ:

Վերջերս, Լէնինի մահուան տարեդարձին առթիւ, Ստալին կարճ այլ նշանակալից յօդուած մը հրատարակեց «Փրավտա»յի մէջ, ուր յարձակելով կուսակցութեան պատեհապաշտ անդամներուն վրայ, կ'ըսէ առանց այլ եւ այլի.

— «կուսակցութեան արդի քաղաքականութիւնը գիւղին մէջ՝ հին քաղաքականութեան ընդլայնումը չէ, այլ շրջումը: Այլ եւս սահմանափակումներ չեն որ կը պարտադրուին գիւղին դրամատիրական տարրերուն դէմ, այլ նոր քաղաքականութիւն մը, ճաշունեյարդարի ենթարկելու ունեւոր գիւղացիները՝ իբրեւ դասակարգ»:

Եւ եւ դեռ աւելի կոպիտ արտայայտութիւն մը.

— «Պէտք է ճակատ ճակտի պայքարով մը խորտակել դիմադրութիւնը այս դասակարգին եւ զրկել զայն հողը եւ մշակութեան գործիքները վայելելու, վարձու տալու, բանուոր վարձելու եւլն. իրաւունքներէն»:

Այդ միեւնոյն օրը, մեկնաբանելով Ստալինի խօսքերը, պաշտօնաթերթ «Փրավտա»ն կը շեշտէր թէ հարկ է ազգայնացնել հողագործութիւնը, որովհետեւ, «անհատական փոքր ագարակներէն է որ կամաց կամաց եւ ամէն օր կը ծնի դրամատիրութիւնը: Լէնին յաճախ յիշեցուցած է այս պարագան:»

Նոր քաղաքականութեան համաձայն, բոլոր գիւղացիները պէտք է ըլլան պետութեան ծառայող մշակներ: Ինչպէս կը գրէ պատերազմական գործավարութեան պաշտօնաթերթը, «Կարմիր Աստղ» (7 յունուար), համայնական գիւղը այլեւս գիւղական համայնք մը չպիտի ըլլայ: Հաւաքական տնտեսութեանց անդամները աւելի շատ պատճառներ պիտի ունենան բանուոր քան թէ գիւղացի կոչուելու: Այս կերպով, ինչպէս կ'ըսէր Լէնին, գիւղին ինչպէս քաղաքին մէջ, բոլորն ալ պիտի դառնան բանուորներն ու պաշտօնեաները միակ եւ ընդհանուր սէնդիկայի մը»:

Ուրեմն, գիւղացի դասակարգին ոչնչացումը գլխաւոր գործը կը դառնայ «ընկերվարութեան կառուցման հնգամեայ ծրագրին»: Դատելով հրատարակուած արդիւնքներէն, գիւղի ընկերվարացման այս ծրագիրը մեծապէս յաջողած է արդէն: 1929ի ամրան ընթացքին չորս միլիոն հեկտար հող անցած է հաւաքական տնտեսութեանց, իսկ 1930 յունուարին պաշտօնական տեղեկութիւնները արդէն 30 միլիոն հեկտար կը ցուցնեն:

Բոլշեւիկները կը պարծենան ձեռք բերուած արդիւնքներով, այս ընկերվարացումը համարելով «ամենահզօր ազդակը յեղափոխական կացութիւն ստեղծելու, համաշխարհային չափանիշով» («Փրավտա», 21 յունուար):

Բայց միայն տեսական առաջադրութիւններով չէ որ Ստալին եւ ընկ. ուժ կուտան հաւաքական հողագործութեան: Բուն մղիչ ազդակը՝ տիրող ճգնաժամն է, աղէտ մը որուն մէջ եղած են: Հնգամեայ ծրագրին գլխաւոր հեղինակը, ճարտարագէտ Կրիժանովսկի, իր տեղեկագրին մէջ կը խոստովանի թէ «առեւտուրի սահմանուած ցորենի արտադրութիւնը 20 միլիոն թօն եղած է 1913ին, իսկ 8 միլիոն թօն՝ 1927-28ին: Այսինքն, երբեմնի արտադրութեան 100ին 40ը: Ասկէ կը ծագի բոլոր չարիքը:»

Արդարեւ, Խորհրդային Միութեան ցորենի ամբողջ արտադրութիւնը, որ 81 միլիոն թօն էր 1913ին, 1927—28ին իջած էր 73 միլիոնի, մինչդեռ 1913էն ի վեր երկրին բնակչութիւնը աւելցած է 11 միլիոնով (149 միլիոն, փոխանակ 138 միլիոնի): Իսկ գիւղական տնտեսութեանց թիւը, որ 17 միլիոն էր 1917ին, այժմ 27 միլիոն է:

Մասնաւորապէս վերջին երկու տարիներու ընթացքին, բոլշեւիկներու ամբողջ քաղաքականութիւնը կը ձգտի ոչնչացնել՝ գիւղացիին մէջ՝ աշխատելու, իր հողը զարգացնելու եւ ընդարձակելու ամէն փափաք: Եղած ջախջախիչ տուրքերէն զատ, Ստալին վերջերս վերահաստատեց ցորենի բռնագրաւումը՝ այնպիսի գիներով որոնք երբեմն տասն անգամ աւելիվար էին ազատ շուկայէն: Վերահաստատ է նաեւ ռազմական համայնավարութեան շրջանին յատուկ պարէն տուրքը, որուն համաձայն շրջան մը կը բռնադատուի որոշ քանակութեամբ ցորեն հայթայթել առանց փոխարինութեան: Յետոյ, անհատական տնտեսութեանց պարտադրած է ցորեն փոխադրել, գործիքներ եւ սերմացու հայթայթել հաւաքական տնտեսութեանց եւն.: Ու վերջապէս, գործածուած ապրանքներու վաճառման առեն, որ չի բաւեր ամէնուն, նախապատուութիւն կը տրուի ոչ թէ ամէնէն շատ ցորեն ճարող գիւղացիին, այլ միւսներուն: «Կուլակ» համարուած գիւղացիները զրկուած են վարկէ, գործակցական ընկերութեանց անդամակցութենէ եւայլն:

Այս բոլորը շատ կը նմանին թաթար խաներու քաղաքականութեան, ինչպէս դիտել տուին ընդդիմադիր համայնավարները: Գիւղացիները իրենք այս բոլորը պարզապէս վերադարձ մը կը համարեն դէպի 1861ի ճորտութիւնը: Նախապէս, չքաւոր գիւղացիներն էին որ հաւաքական տնտեսութեանց մէջ կը մտնէին: Հողագործական կաճառի տեղեկագրին համաձայն, հաւաքական տնտեսութեանց մէջ կը գտնուէին 70·9 առ 100 գիւղացիներ որ հող չունէին, 74.3 առ 100 գիւղացիներ որ մէկ ձի չունէին եւ 70.1 առ 100 գիւղացիներ որ մէկ հատ կով չունէին: Այժմ, ամբողջ գիւղեր, համայնքներ եւ գաւառներ կը վերածուին հաւաքական հողագործութեան, բայց նախապէս իրենց արջառը եւ գործիքները ոչնչացնելէ յետոյ:

Ի՞նչ պիտի ըլլայ հետեւանքը այս քաղաքականութեան,—

Յարաճուն թշուառութիւն եւ սով: Սերմացու չկայ գարնանացանի համար: Չկայ վարկ, մեքենայ, լծկան: Քառասուն հեկտար հողի համար միջին հաշուով երեք ձի կ'իյնայ: Հաւաքական տնտեսութեանց ունեցած 20,000 մեքենական արօրներուն (տրակտոր) հարիւրին 60ը անգործածելի են, փոխնորդ մասերու զգալութեան հետեւանքով: Պէտք եղած 120,000 արօրներուն տեղ հողագործները այս տարի պիտի ստանան միայն 30,000, այն ալ եթէ ստանան. .

Բ. Ա. Մ.

ՑԱՒԱԼԻ ՊԱՏԱՀԱՐԸ

ՊՈՒՔՐԷՇԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԾԱԼՔԵՐԸ

ԽՄԲ.—Դեկտեմբեր 27ին, Պուքրէշի մեր Թղթակիցը հաղորդած էր Թիմուրեան երկու եղբայրներու սպանութիւնը՝ Սիմէոն Փիլիպպոսեանի ձեռքով:

Իրազեկ մը կը խնդրէ մեզմէ հրատարակել հետեւեալ նոր լուսաբանութիւնները՝ իր պատասխանատուութեամբ.—

ՊՈՒՔՐԷՇ.— Շաբաթներ առաջ, արտասահմանեան հայ թերթերուն մէջ, իբրեւ սովորական ոճիր հրատարակուեցաւ քաղաքիս մէջ պատահած դէպք մը,— «Հայ մը կը սպաննէ երկու Հայեր»:

Նկատելով որ դէպքը եւ անոր նախընթաց միջադէպերն ու սպանութեան հեղինակը կը հետաքրքրեն ու կը յուզեն ոչ միայն ռումանահայութիւնը, այլ եւ ուրիշ շատ մը շրջանակներ, աւելորդ չենք համարեր սոյն թղթակցութեամբ տալ կարգ մը լուսաբանութիւններ:

Սպաննուողներն են քաղաքիս մեծ վաճառատուն մը տէրերը՝ եղբարք Թիմուրեանները, իսկ սպաննողը՝ անոնց հայրենակիցը՝ Կեսարացի Սիմէոն Փիլիպպոսեանը, որ քաջածանօթ անձնաւորութիւն մըն էր՝ իր մաքուր անցեալով եւ պայծառ բնաւորութեամբ:

Սպաննուողները բաժնուեցան այս անցաւոր աշխարհէն՝ իրենց իւրայիններուն ձգելով հարուստ ժառանգութիւն մը եւ ապահով կեանք, իսկ սպաննողը, զրկանքներով ու զոհողութիւններով չքի կեանքէ մը յետոյ, ննտուեցաւ բանտը՝ հոն ըմպելու համար տառապանքին գաւաթը մինչեւ մրուրը...

Այսօր, երբ պատահարին առաջին տպաւորութիւնը անցած է, ամէնքը կը տեսնեն թէ ոճիրը գործուած է ակամայ, եւ հետեւանք է Թիմուրեան ընտանիքին յոռի բնաւորութեան:

Քիչ մը աւելի բաց խօսինք: Թիմուրեան երեք եղբայրներուն հայրը Մեծ Պատերազմէն առաջ, սպաննուած է Կեսարիոյ մէջ, առեւտրական գետնի վրայ: Մեծ եղբայրը, պատերազմի ընթացքին՝ Պուքրէշի մէջ, սուինահար եղած է հունգար զինուորի մը կողմէ՝ իրենց խանութին մէջ, դարձեալ առեւտրական գետնի վրայ: Զինուորը գորգ մը կը ծախէ, որուն արժէքը՝ սակարկուած 200 լէյը ստանալու համար պայմանաժամ կը նշանակուի յաջորդ օրը: Բայց զինուորը երբ կը ներկայանայ, կը մերժուի եւ նոր պայմանաժամ կը ստանայ: Երրորդ օրն ալ Թիմուրեանը կը յայտարարէ թէ գորգը 60 լէյէն աւելի չարժեր: Զինուորը կը պահանջէ գորգը, որ նոյնպէս կը մերժուի «հոս չէ» եւ «ծախուած է» հակասական առարկութիւններով, որոնց հետ միաժամանակ կը սպառնայ քաղաքի զին. հրամանատարութեանը յայտնել գորգին «գողցուած» ըլլալը:

Այս անակնկալէն ու անտեղի պատիժի մը սարսափէն կատաղած, զինուորը տեղն ու տեղը սուինահար կ'ընէ քանի մը լէյի համար աղքատ զինուորի մը հետ սակարկող մեծահարուստը:

Եւ, տարիներ յետոյ, նոյն գետնին վրայ եւ նոյն խանութին մէջ, զոհ կ'երթան երկու միւս եղբայրները:

Սիմէոն Փիլիպպոսեանը հօթը տարիներէ ի վեր «Եղբ. Թիմուրեան» առեւտր. տան ապրանքներու սպառողն էր՝ վերջին տարիներս հաստատուած ըլլալով Բրայլովա քաղաքին մէջ: Ան, վերջերս, կ'ուզէ իր գործը զատել Թիմուրեաններէն եւ ուրիշի մը հետ նոր եւ նման առեւտրական ձեռնարկի մը հիմը դնել Բրայլովայի մէջ: Բայց Եղբ. Թիմուրեանները կը ջանան ամէն գնով խանգարել այդ քայլը եւ պարտադրել որ ան շարունակէ իր առեւտրական կապերը իրենց հետ: Անոնք, տարիներ շարունակ, շահագործած էին զայն եւ այժմ չէին ուզեր որ իրենց ձեռքէն փախչի այդպիսի բաղձալի տարր մը:

Որպէսզի յաջողին իրենց այդ նպատակը իրագործել, Թիմուրեանները հրապարակ կը հանեն Փիլիպպոսեանի հետ գործի սկսելու նախօրեակին խմբագրուած եւ անոր կողմէ ստորագրուած չարաբաստիկ նամակ մը, որ եւ պատճառ դարձաւ իրենց իսկ մահուան:

Այդ նամակին մէջ յիշուած էր, թէ Փիլիպպոսեանը մօտ Յուկէս միլիոնի պարտաւորութեան երաշխիքը կուտայ եւ, ատկէ զատ, ուրիշ որեւէ մէկուն հետ նոր առեւտր. ձեռնարկ մը սկսելու իրաւունքը չունի:

Փիլիպպոսեանը կ'առարկէ թէ այդ գումարին երաշխիքը այլեւս կորսնցուցած է իր ուժը, քանի որ առեւտրական գետնի վրայ ունեցած իր բոլոր հաշիւները արդէն մաքրած ու գոցած է Թիմուրեաններու հետ, որոնք որեւէ պահանջ չունին: Եւ որովհետեւ ինքն այժմ ազատ է պարտաւորութիւններէ, կրնայ եւ իրաւունք ունի զատուելու, խզելու իր առեւտր. կապերը եւ նոր նման ձեռնարկներ ընելու՝ միանգամայն անկախ իրենցմէ: Դեռ աւելին, նամակը պահելու իրաւունքը չունին եւ պէտք էր զայն տալ աւելի առաջ՝ հաշիւները գոցուելու ատեն: Ուստի կը պահանջէ իր նամակը, ինչպէս որ ուրիշ շատ անգամներ պահանջած էր, բայց յամառաբար մերժուած էր զանազան անտեղի առարկութիւններով:

Վերջապէս Եղբ. Թիմուրեանները պայմանաժամ կը նշանակեն նամակը յանձնելու համար: Նշանակուած օրը կը ներկայանայ վաճառատունը Բրայլովայէն Պուքրէշ հասած Ս. Փիլիպպոսեանը, բայց Եղբ. Թիմուրեանները ոչ միայն նամակը չեն տար, այլեւ կոպիտ ձեւով ու թուրքերէն հայհոյութիւններով կը վիրաւորեն անոր արժանապատուութիւնը եւ նոյնիսկ բռունցքի հարուածներ կուտան: Այս բոլորէն չափազանց ազդուած, Փիլիպպոսեանը գրպանի ատրճանակով կը սպաննէ տեղն ու տեղը երկու եղբայրները: Եւ երկար ատեն, սպանութենէն յետոյ, պատուասէր և զգայուն Փիլիպպոսեանը չկրցաւ ինքզինքին հաշիւ տալ կատարուածի մասին:

Այս բոլոր դէպքերը զարգացան ու տեղի ունեցան մէկուկէս ամսուան ընթացքին:

Քանի մը խօսք Ս. Փիլիպպոսեանի անձին եւ անցեալին մասին:

Ան 1915ին Կեսարիայէն փախաւ Պոլիս, ապա անցաւ Սոֆիա, ուրտեղէն կամաւորներու խումբի մը հետ մեկնեցաւ Կովկաս:

Կեսարիոյ բարեկեցիկ ու յարգուած ընտանիքի մը անդամն էր, որուն եղբայրը Ջարդի օրերուն սպաննուած էր, իսկ ծնողները՝ տարագրուած ու մեռած:

Ըլլալով նիւթապէս ապահով, ձգեց բարեկեցիկ կեանքը եւ Կովկաս անցնելէն յետոյ, մտաւ հայկ. գործող կամաւորական բանակները (Քեռիի ու Անդրանիկի), մասնակցելով բազմաթիւ կռիւներու եւ ռազմադաշտին վրայ վիրաւորուելով:

Յետագային, կամաւոր. բանակներու կազմալուծումէն յետոյ, ծառայութեան մտաւ Բաղքներու Միութեան պարենաւորման հայկ. բաժնին մէջ՝ աշխատելով, երբ փոխադրութեան ճիւղին պետ՝ Մուշ-Խնուս-Սարիղամիշ գծերու վրայ եւ շատ անգամներ օգնութեան հասնելով հայ գաղթականներուն: Ապա Մուրատին հետ անցաւ Երզնկա եւ նպաստեց Թուրքերու մօտ մնացած Հայերու ազատագրութեան գործին: Եւ հոն էր, որ ունեցաւ իր ամենափայլուն գործունէութիւնը, որմէ շատերը հիացած էին: Հայաստանի Հանրապետութեան ժամանակ կը մասնակցի հայ վրացական պատերազմին, առաջնորդելով Խաչէնցիներուն գումարտակը եւ իր անձնական օրինակով վերջինս մղելով հերոսական քայլերու:

Սիմէոնը քաջ էր, վեհանձն, ընկերասէր եւ շիտակ ու առաքինի: Ան արժանապատուութեան տէր մարդ մըն էր եւ ամէնքէն, անխտիր, սիրուած ու յարգուած: Ընկերոջ համար շապիկն անգամ կուտար: Օր մը, կամաւ. բանակները ցրուելէն յետոյ՝ Կովկասի մէջ, իր վերմակը ծախեց եւ կարօտ ընկերներուն օգնութեան փութաց... Նոյնը նաեւ Ռումանիոյ մէջ, ուր —Կալացէն մինչեւ Բրայլովա— սիրուած ու յարգուած էր նոյնիսկ օտար բարձր շրջանակներու մէջ: Ու ասիկա այն աստիճան, որ Բրայլովայի վաճառականական ու մտաւորական օտար դասերը որոշեր են օգնութեան փութալ եւ իրենց ներկայացուցիչները ղրկել՝ պաշտպանելու համար Սիմէոնը դատարանին առջեւ: Հայ գաղութն ալ կը ցաւի պատահածին համար եւ նոյնպէս կը ջանայ զայն ազատել՝ խորշելով «զոհին փոխարէն զոհ» պահանջելու միտքէն...:

Ահա ո՛վ է դատապարտեալը:

Եւ, այսօր, ոճիրը չէ որ կը պաշտպանենք, այլ կ'ուզենք փրկել անոր հեղինակը, որ իբրեւ մարդ արժանի է ատոր, մանաւանդ որ արժանապատուութիւնը խիստ վիրաւորուած պահուն սխալ քայլ մը առած է՝ ակամայ և հակառակ իր խառնուածքին:

ԱՐԵԳ

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ԾԱԽԵԼՈՒ ՆՈՐ ՁԵՒ

Վերջերս փարիզի փողոցներուն մէջ ինքնաշարժերը կը ծախուին նոր ձեւով մը: Ծախու ինքնաշարժին քանի մը տեղերը կը փակցուին յայտարարութիւններ հետեւեալ վերտառութեամբ՝

«Ծախու է, գինը... կը խնդրուի նշան տալ եւ կեցնել:»

Մ. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ողբացեալ Միհրան Նուպարեանի Յոբելինական Յանձնախումբը սգահանդէս մը կազմակերպած է ծերունազարդ յոբելեարի մահուան քառասունքին առթիւ, վաղը, կիրակի, ժամը 5ին, Բարեգործականի Մատենադարանին մէջ (11 Square Alboni).

ԱՆՏԵՍՈՒԱԾ ՊԱՀԱՆՋ ՄԸ

...այ, եւ ուղիղ ճամբան, ուրկէ պէտք է երթալ:

Ծանօթ է որ մանաւանդ փաստիւ Հայերուն մէջ շատ աւեր գործեց եւ կը գործէ քաղաքի նկարը. իր բոլոր չափազանցութիւններով եւ անոնց յաջորդող յուսահատութիւններով: Ծանօթ է որ ...ը իր առողջութեան եւ մարմինին հոգ չի տանիր, այլ լաւագոյն ...արագային քիչ տարիներու չափազանց աշխատանքի նուիրումի ...ը մէջ կը խամրի... Արդ, ի՞նչ ...ընենք մենք մեր Ազգատախնամ ...կամ կարմիր խաչի մարմիններով.— կ'օգնենք «եղած»ներուն: ...կը սխալինք. պէտք է աշխատիլ որ անկարներ եւ հիւանդներ չունենանք պէտք է աշխատիլ որ առողջ սերունդ մը ունենանք:

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

34 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

ՍՈՒՆ ԽԷԹ ՍԷՆ ԱԼ ԱՌԵՒԱՆԳՈՒԱԾ ԷՐ

Դօք. կուտեպովի խորհրդաւոր առեւանգումը առատ մելան սպառել կուտայ փարիզեան թերթերուն:

Այս առթիւ կը յիշուի թէ ...ինական ազգային շարժման ղեկավար Սուն Խաթ Սէն եւս առեւանգուած էր 34 տարի առաջ Անգլիոյ մայրաքաղաքին մէջ:

Սուն Խաթ Սէն՝ Մանչու ...արստութեան դէմ դաւադրութեան մը հետեւանքով Լոնտոն ապաստանած էր: Օր մը՝ 1896 Հոկտ. 10ին, չի գիտցուիր ինչպէս, ...որամանկութեամբ թէ բռնութեամբ, չինացի յեղափոխականը ...րդելափակուեցաւ Լոնտոնի չինական դեսպանատան վերի յարկը՝ փոքրիկ սենեակի մը մէջ, ...ր կամ եւ հաց միայն կը ...րուէր իրեն իբրեւ ուտելիք, ...ինչեւ որ Չինաստան ղրկուէր ...ամ դատապարտուէր դեսպանատան մէջ:

Սպասաւոր մը խնդիրը երեւան ...անեց: Անգլիոյ արտաքին նախարար Լորտ Սոլզպըրի պաշտօնատար մը ղրկեց չինական դեսպանին մօտ, պահանջելով ...նմիջապէս եւ առանց պայմանի ազատ թողուլ բանտարկեալը, ...ակառակ պարագային սպառնալով ետ տալ անոր անցագիրը: Դեսպանը բողոքեց. սակայն ի վերջոյ ...ործադրեց հրամանը: 1896 Հոկտեմբեր 25ին Սուն Խաթ Սէն ազատ արձակուեցաւ եւ անգլիական գաղտնի ոստիկան մը դեսպանատան դուռնէն առաւ զայն ու ...րաւ Սքոթլէնտ-Եարտ, ոստիկանութեան կեդրոնը: Անգլ. մամուլը մեծ աղմուկ յարոյց այս ...նդրին շուրջ եւ ջատագովեց ...րտ Սոլզպըրիի ընթացքը:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԽԱՐԴԱԽ ԽԱՆՈՒԹՊԱՆՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Պոլսոյ քաղաքապետութիւնը որոշած է հրապարակով խայտառակել բոլոր այն վաճառականներն ու արհեստաւորները, որոնք խարդախութիւններ կ'ընեն: Քննութենէ մը յետոյ, երբ որոշուի պատժել խանութպանը, անոր խանութին առջեւ պիտի կախուի ցուցանակ մը՝ վրան գրուած խարդախութեան մանրամասնութիւնները: Ցետոյ թերթերու մէջ ալ հրատարակութեան պիտի տրուին նոյն բաները:

Այս մեթոտը կը կիրարկուէր նախնական ժողովուրդներու մօտ: Ներկայ դարուս, միայն դատարանն է որ կրնայ օրինաւոր կերպով վճռել մէկու մը խարդախութեան մասին, քաղաքապետութիւնները այդպիսի իրաւունքներ չունին:

Փարիզի հակաքէմալական օրկան «Լա Րէփիւպլիք Անչէնէ», որ այս լուրը կը հաղորդէ, կ'աւելցնէ թէ գլխարկը փոխելով չէ որ մոլեռանդներու հաստ գլուխը պիտի կրնայ փոխուիլ...:

70.000 ՍՆՏՈՒԿ ՆԱՐԻՆՋ

Արգոս, խորհրդ. առեւտուրի արտաքին պատուիրակութիւնը առաջին անգամ ըլլալով Թուրքիայէն գնած է 70,000 սնտուկ նարինջ: Զոյգ մը սնտուկը կ'արժէ հինգ թրքական ոսկի: Վերջին յանձնումը պիտի կատարուի ապրիլ ամսուն: Այդ թուականին, վերջին հունձքի նարինջներուն զոյգ մը սնտուկը պիտի ծախուի 7ուկէս ոսկիի: Արգոսը իբրեւ երաշխաւորագին, դրամատան մը մէջ պահ դրած է 80 հազար թրքական ոսկի՝ վճարելի բռնագիրի փոխարէն:

Այս նարինջներուն վաճառումը լաւ տպաւորութիւն առաջ բերաւ թրքական շուկային վրայ: Զրոյց կը շրջի թէ մօտերս Արգոս նարինջի նոր գնումներ պիտի ընէ Թուրքիայէն:

ԿԻՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Երբ այրերը կը վիճաբանին Լոնտոնի Նաւային խորհրդաժողովին մէջ, կիները անտարբեր չեն մնար դուրսը: Ամերիկացի եւ ճափոնցի կիներու պատուիրակութիւն մը Լոնտոն ժամանելով հանդիպում ունեցան «Անգլիացի կիներու խաղաղութեան խաչակիրներ»ուն հետ: Ամերիկուհիները իրենց հետ բերած են բովանդակ Ամերիկայի կնոջական ակումբներու աջակցութիւնն ու որոշումները, ընդամէնը 6 միլիոն կիներու, որոնք Ամերիկայի բոլոր ընտրողուհիներուն մէկ չորրորդ մասը կը ներկայացնեն: Ճափոնցի կիներն ալ իրենց հետ ունին 180,000 ճափոնցի կիներու ստորագրութիւնը:

Ամերիկուհիները կը խնդրեն խորհրդաժողովէն իր աշխատութիւնները չդադրեցնել, մինչեւ որ կարելի ըլլայ զէնքնկեցութեան նպատակին հասնիլ: Հաւանական է որ ժողովը լիագումար նիստ մը ունենայ այս պատուիրակութիւնները ընդունելու համար:

Ֆրանսական կանացի պատուիրակութիւն մըն ալ Լոնտոն հասաւ նոյն դիմումը կատարելու համար:

ՍՈՒԷԶԻ ՊԱՇՏՊԱՆՆԵՐՈՒՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Եգիպտոսի մէջ Թիմսահ լիճին եզերքը բացումը կատարուեցաւ կոթողի մը՝ ի յիշատակ այն նահատակներուն որոնք ինկան Սուէզի Ջրանցքի պաշտպանութեան համար: Այս կոթողը գործն է ճարտարապետ Ֆրանսուա Րու-Շփիցի եւ արձանագործ Տըլամարի: Բացումին ներկայ եղան Եգիպտոսի անգլ. մարզպան Սըր Փէրսի Լորէն, ֆրանսացի զօրավար Փիէփափ, զօրավար Սթրիքլէնտ՝ Եգիպտոսի եւ Պաղեստինի անգլ. զինուորներու վերին հրամանատարը, ֆրանսական եւ իտալական դեսպանները եւ եգիպտացի ու օտար պաշտօնական դէմքեր:

Սուէզի Ջրանցքի Ընկերութեան նախագահ մարքիզ Տը Վոկուէ հացկերոյթ մը տուաւ հիւրերուն եւ բաժակաճառին մէջ շեշտեց թէ «այդ կոթողը պիտի մնայ իբրեւ խորհրդանշանը Ջրանցքի յանդուգն յղացումին եւ լոյսի լոյսը՝ որ ցոյց կուտայ խաղաղութեան ճամբան»:

ՁԱՅՆ ՄԸ ՓԱԹՐԱՍԷՆ

ՓԱԹՐԱՍ (Յունաստան).— Փարիզի Հայ Տիկնանց Վարժարանի Աշակերտական Միութիւնը կարդալով հայ թերթերու հրատարակութիւնները Անատոլուէն վտարուած տարագիրներու թշուառութեան մասին, յուզուած հակառակ իրենց պզտիկ տարիքներուն (6էն 10 տարեկան), ինքնաբերաբար կ'առաջարկեն իրենց վարժուհիներուն որ դրամահաւաքութիւն կատարեն իրենց միջեւ: Գլխաւոր վարժուհին կը հարցնէ.

— Ի՞նչ կրնաք բերել:

— «Ինչ որ կրնանք, մեր ուտելիքէն զրկուինք, բայց մենք ալ հասնինք» կ'ըսեն:

Եւ վարժուհին կը նկարագրէ այս պզտիկներու յուզումը, արցունքը աչքերուն: Հանգանակութիւնը կը սկսի 2 դրախմիէն մինչեւ 15 դրախմի եւ 200 դրախմի կը գոյացնեն որ ղրկուեցաւ Աթէնք: Այս պզտիկներու միութիւնն օրինակելի է իր տեսակին մէջ: Ունին իրենց դիւանը, գանձապետը: Անցեալները իրենց աղքատիկ մէկ ընկերը հիւանդ կ'ըլլայ. կը լսեն որ բժիշկ եւ դեղ չունի. ժողով կը գումարեն եւ կ'որոշեն բժիշկի եւ դեղի դրամ հաւաքել: Այս որոշումը կը գործադրուի, ու տղեկը՝ փարաժամ՝ արտասուալից աչքերով կուգայ համբուրել իր սիրելի ընկերները, որոնք իր հիւանդագին օրերուն հասած էին:

Եւ հպարտ են այս պզտիկները: Մենք, կ'ըսեն, Փարիզի Հայ Տիկիններու Վարժարանին աշակերտներն ենք. պէտք է բարձր բռնենք, պատուով պահենք մեր անունը:

Միութիւնը մարզական խումբ կազմելու համար պատրաստութիւններ կը տեսնէ. արդէն ֆութպոլ եւ պոլի-պոլ կը խաղան յաջող կերպով:

Փաթրաս այս վարժարանէն զատ ունի գիշերային վարժարան մը, զոր ձեռնահասօրէն կը վարէ «Մշակութային Հայ Տիկնանց Միութիւնը»: Շաբաթը 3 օր չափահաս երկսեռ երիտասարդութիւն մը ֆրանսերէն, անգլերէն, հայերէն, կրօնք, թուաբանութիւն եւայլն կ'ուսանին: Ուսուցիչներն ալ Տիկնանց Վարժարանի վարժուհիներն են, որոնք առանց սանթիմ մը ստանալու, յօժարակամ կը դասախօսեն: Այս կերպով Փաթրասի մէջ հայրենակիցները մեծով պզտիկով անգիր դպրութենէ կ'ազատին եւ կը զարգանան:

Սոյն Տիկնանց Միութիւնն է որ միեւնոյն ժամանակ եկեղեցւոյ համար հարկ եղած զանազան իրեր ու հանդերձեղէններ գնեց իր ըրած հանգանակութիւնով եւ այսպէսով օտարներու առջեւ ներկայանալի վիճակի մը վերածեց:

Եթէ ցաւ մը կայ, այն ալ սեփական եկեղեցիի մը չգոյութիւնն է որ մեզի շատ կ'ազդէ. որովհետեւ մեր յոյն եղբայրները չեն կրնար ամէնատեն մեզի աղօթատեղի մը տրամադրել եւ այսպէսով հազիւ տարին 2-3 անգամ ժամերգութիւն կը լսենք: 500 ոսկի պէտք է շէնքի մը կառուցման համար:

Թղթակից

ԲԱԼՈՒՑԻՆԵՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Փետրուար 2ին տեղի ունեցաւ Բալուի Հայրենակցական Միութեան երեկոյթը: Հակառակ ներկայացումներու եւ հարսանիքներու զուգադիպութեան, ժամանակէն առաջ սրահը լեցուած էր կոկիկ բազմութեամբ մը:

Սուրիա հասած գաղթականներու հանգանակիչ Ցանձնախումբի նախագահ պ. Կ. Տիրատուրեան երեկոյթը բանալով, պարզեց երեկոյթին նպատակը եւ յայտարարեց որ իւրաքանչիւրը իր պարտականութիւնը կատարէ նորեկ թշուառներուն հանդէպ: «Ամէնքդ ալ «Ցառաջ»ի մէջ կարդացիք Միութեանս կոչը՝ եւ այսօր ուրախ ենք ըսելու որ մէկ ամսուան ընթացքին մօտ 3000 ֆրանքի գումար մը գոյացած է, որուն վրայ պիտի աւելցնենք այս երեկոյթին հասոյթը: Թերեւս յառաջիկային ուրիշ միջոցի մըն ալ դիմէք իր նպատակին հասնելու համար: Թող մեր անմօթ թշնամին գիտնայ թէ իր չարիքներուն սպեղանի գտնել գիտենք մենք...»

Ցետոյ երգեց պ. Յ. Համբարձումեան, արտասանեց պ. Մ. Դաւիթեան Ս. Խսահակեանի «Հայաստանին», եւ Ա. Ահարոնեանի «Ուխտաւոր»ը: Եղան ուրիշ արտասանութիւններալ պ. Գ. Քիւրաձեանի եւլն. կողմէ: Դադարէն յետոյ, ամերիկեան ձեւով աճուրդի դրուեցան, պատի գորգ մը եւ շիշ մը գոլնեայ որ քառորդ ժամուան ընթացքին բարձրացաւ 225 ֆրանքի եւ շահեցաւ պ. Խայաճանեան: Երկրորդ աճուրդն ալ նպաստակ մը եւ շիշ մը շանփանեան բարձրացաւ 218 ֆրանքի եւ շահեցաւ պ. Միքայէլեան:

Հանդէսին գ. մասը կը կազմէր չորս արարով խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգ մը: Ցաւալի է ըսել որ այս անգամ ալ գտնուեցան հայրենակիցներ որ անտարբեր մնացին այս ազգօգուտ ձեռնարկին: Գէթ մեր թշուառ հայրենակիցներու օգնութեան պարագային համերաշխիլ գիտնայինք...:

Մարտիկ Խուտիկենց

ՄԻՆՉԵՒ ԵՐԲ...

ՏԵՍԻՆ.— Սեբաստիոյ նահանգային Ուսումնասիրաց Միութիւնը լրացուց իր առաջին տարեշրջանը:

1929 յունուար 22ին էր որ կազմուեցաւ Միութիւնը, քանի մը հայրենասէր Սեբաստացիներու կողմէ: Կատարուած աշխատանքը շնորհաւորելով հանդերձ, ուշադրութեան կը յանձնեմ կարգ մը պարագաներ:

Մօտ եօթը ամիս առաջ, Ամերիկայի Սեբաստիոյ Վերաշինաց Միութիւնը մեծ ջանք թափած է սերտ յարաբերութիւն հաստատելու մեզի հետ: Զանազան առաջարկներ եղած էին միանալու եւլն. իսկ վերջերս հոս ղրկած է ժապաւինեալ տոմար մը հանգանակութիւն կատարելու ի նպաստ «Նոր Սեբաստիոյ», որ պիտի կառուցուի Հայաստանի մէջ: Շատ բարի... Միութիւնը պարտք սեպեց, քանի անգամ ընդհ. ժողովներուն ցուցադրել, եւ առաջարկեց որպէսզի փափաքող հայրենակիցները նշանակեն իրենց անունները:

Երեկ ամէն բան մոռցուեցաւ իսկ այսօր, երբ ամէն կողմ հանգանակութիւն կը կատարուի Անատոլուի բեկորներուն համար, Վարչութեան անդամները Ամերիկայի տոմարը ձեռք առած փողոցէ փողոց եւ տունէ տուն Սեբաստացի կը փնտռեն:

Ինչո՞ւ այսպէս... Արդեօք Վարչութիւնը պարտականութիւն չունէ՞ր հանդէպ այն թշուառ եղբայրներուն, որոնք հիւն ձմեռով Թուրքիայէն Սուրիա կ'ապաստանին: Այդ բեկորներուն հարիւրին 20ը Սեբաստացի է: Մինչեւ ե՞րբ այս անտարբերութիւնը: Ցեսիի փողոցներուն մէջ Սեբաստացի մանուկներուն թիւը 50ի կը հասնի որոնք միայն ծեծով հայերէն կը խօսին: Այս ճերմակ ջարդին հոգն ալ ուրիշ:

Սթափեցէ՛ք հայրենակիցներ:

Սեբաստացի

ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ԿԵԴՐ. ՑԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ

Դ. ՑԱՆԿԸ

Հանգ. կեդր. ցանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները եւս.— Փարիզի «ՑԱՌԱՋ» լրագրին միջոցաւ դ. եւ ե. վճար 13,000 Սելանիկի «Հորիզոն» լրագրին միջոցաւ, գ. վճար 5000, Աթէնքի «Նոր Օր» լրագրին միջոցաւ, բ. եւ գ. վճար 3000, Պերլինի Հայ Գաղթ. Միութիւն 2500, Մելքոնեան կրթ. Հաստատութեան սաներ 1205.90, Տ. Ց. Գարագաշ 500 ՈՍԼ Լ. 300, Տոքթ. Ինճէեան 300, Սարսէյլի Մասիս Միութիւն 250, Տ. Գէորգեան 20, Գաւառէն որբ մը 10: Գումար 26085.90: Գումար Ա. Բ. եւ Գ. ցանկերու 151,678.05: Ընդհանուր գումար՝177,764,95 ֆրանք:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Այսօր շաբաթ եւ վաղը՝ կիրակի բացառաբար փակ պիտի ըլլայ Սէն-Միշէլի կրպակը, ուր «Ցառաջ» կը ծախուի:

Սէն-Միշէլի մեր ընթերցողներէն կը խնդրուի այդ երկու օրերուն իրենց թերթը գնել Օտէոնի կրպակէն carrefour de l'Odéon:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊՈՂՊԱՏԷ ՍԵՐՄԵՐ: Գրեց, Վահրամ Կաքաւեան: 1929: Փարիզ: Գին 7 ֆրանք:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 8 —

ԲԺԻՇԿԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Նախ քան զինքը հակազդելու եւ սպառնալու չհարկադրած, ...հասկնայ թէ վերջապէս ստորութիւն մը, յիմարութիւն մըն ...զինքը սպաննել ուզելը, այսպիսի րոպէի մը, զինքը մեռցնելը ...յնպիսի ատեն երբ պատահմամբ որ հոգ կը գտնուէր, երբ իր ...ամբողջ կեանքը ուրիշ տեղ էր, ...երբ ինք իր գործերը ունէր որոնք ...որպէս իրեն համար թանկագին ...ին, իր ընտանիքը, իր պաշտպանելի զաւակները: Ահ, թշուառականը...:

Ո՞ր սատանային խելքին փչելը, յանկարծ այդ շէլ, տգեղ եւ ...խաւեր մարդուկը, այդ հեղգ ...դժխեմ հոգին, որ իր կեանքին քովն ի վեր կը քաշկռտուէր ...առանց ամենադոյզն համակրանքի մը, որ գիտէր թէ տարիներէ ի վեր իր կնոջ կողմէն լրբօրէն կը խաբուէր եւ այդ մասին հոգն անգամ չէր, այդ մարդը որ կարծէք իր աչքերը կը բանար եւ իր կոկորդի խորէն թոյլ եւ մլաւուն ձայն մը կը հանէր լոկ ի գին անչափելի յոգնութեան մը, ինչպէ՞ս քամբախտ մարդը յանկարծ իր մէջ զգացած էր արիւնին եռալը եւ ճիշդ ու ճիշդ իր գործին դէմ: Զգիտե՞ր թէ ի՞նչ տեսակ կին մըն է իրենինը: Չէր մտածեր թէ ծիծաղելի բան մը, միանգամայն խենդ եւ ստորին բան մըն էր յանկարծ ատրճանակի հարուածներով պաշտպանել ուզելը իր պատիւը՝ վստահուած կնոջ մը որ զայն ոտնատակ ըրած էր տարիներով առանց որ ինք ատոր վերահասու ըլլալու երեւոյթն ունենար:

Բայց քանի քանի անգամ այդ մարդը ներկայ եղած էր տեսարաններու, ուր Անժէլիկան, իր աչքերուն տակ, Ատրիէնի աչքերուն տակ, հետամուտ եղած էր զինքը հրապուրել իր փոքրիկ մելամաղձոտ եւ կապիկի քծինքներով: Ատրիէնի աչքին զարկած էր այդ, իր ամուսինը ոչի՞նչ տեսած էր սիրեմ: Ահ, իրենք, Ատրիէնին հետ, կուշտ ու կուռ խնդացած էին այդ ամէնուն վրայ: Տռամ մը ստեղծել, լրջօրէն, այդ տեսակ կնո՞ջ մը համար: Գայթակղութի՞ւն մը, աւելին, իրենց երկուքին մահը: Օհ, թշուառ մարդը թերեւս գեղեցիկ նուէր մըն էր զոր անոր ըրած էր զայն սպաննելով, բայց ինք գործին... կ'արժէ՞ր որ մեռնէր այնքան ոչինչ բանի մը համար: Այն պահուն, դիակը իր ոտքերուն առջեւ, փողոցի աղմուկէն խելայեղ, ան կարծած էր թէ չի կրնար հրաժարիլ մեռնելէ: Ինչո՞ւ համար ամէն ինչ չէ վերջացեր: Ինք կ'ապրէր տակաւին իր անդորր սենեակին մէջ, պառկած իր արմուկին վրայ, իբրեւ թէ ոչինչ պատահած ըլլար: Ահ, եթէ այդ ամէնը կարենար ըլլալ սարսափելի երազ մը միայն... Ոչ, կուրծքին վրայ կոտտացող այն ցաւը որ զինքը կ'արգիլէր շնչելէ. ու յետոյ անկողինը...

Բոլորովին մեղմօրէն թեւը երկարեց իր քովնտի տեղը. պարապ ... ուրեմն Ատրիէ՞նը... եւ կրկին զգաց անդունդի մը բացուիլը իր ներսիդին: Ո՞ւր էր: Ու տղա՞քը: Զինքը լքած էի՞ն: Մինա՞կ տանը մէջ: Կարելի՞ էր այդ:

Վերաբացաւ աչքերը. իրապէս իր ննջասենեա՞կն էր: Այո, ոչինչ կար փոխուած: Այն ատեն, անլուր կասկած մը, զառանցանքի եւ պայծառատեսութեան փոփոխութեամբ, զինքը սկսաւ խոցել. այլեւս չէր գիտեր, իր աչքերը բացած պահուն, թէ բանդագուշալից կը նշմարէր իր սենեա՞կը, լեցուն սովորական խաղաղութեամբ կամ թէ երբ աչքերը կը գոցէր, կը վերատեսնէր իրականութեան պատրանքը տուող յստակատեսութեամբ, նոյն առտուան ահռելի ողբերգութիւնը: Հեծծեծանք մը արձակեց եւ անմիջապէս անծանօթ դէմք մը երեւցաւ իր աչքերուն, զգաց ձեռքի մը շփումը իր ճակտին վրայ: Այս ձնշումը կազդոյրի մը պէս եկաւ իրեն եւ գոցեց աչքերը հծծիւնով մը, համակերպած՝ այլեւս ոչինչ հասկնալու այլեւս չգիտնալու թէ իրապէս ի՞նչ պատահած էր: Թերեւս երազի մէջ էր որ կ'ընդնշմարէր այդ դէմքը, որ կը զգար այդ ձեռքը իր ճակտին վրայ... կրկին մատնուեցաւ ուշաբարձութեան մը:

Տքթ. Սիա ոտքի մատներուն վրայ մօտեցաւ սենեակի ամենամութ անկիւնին ուր կը հսկէր Ատրիէն, առանց ինքզինքը մատնելու:

— Թերեւս աւելի լաւ պիտի ըլլա՞ր, ըսաւ ցած ձայնով, որ կանչէինք Տոքթ. Վոկալօփուլօն փնտռելու: Տենդը կը բարձրանայ եւ ընդհանուր երեւոյթը գէշ է...

Ու ինքզինքը ընդմիջելով, հարցուց.

— Կ'ուզէ՞ք զինքը տեսնել:

Անձկալից, Ատրիէն, գլխովը նշան ըրաւ թէ ոչ: Ցետոյ, որովհետեւ իր մէջ չէր զգար այլեւս ուժը զսպելու արցունքներու հեղեղը որ կը խուժէր իր աչքերուն մէջ, մէկ թափով ոտքի ելաւ եւ փախաւ սենեակէն:

Տոքթ. Սիա զգուշութեամբ գոցեց դուռը որպէսզի իր կնոջ հեծկլտուքը չհասնի մահամերձին ականջին, յետոյ վերցնելով անոր կուրծքին վրայ դրուած փամփշտապարկը, պարպեց անոր ջուրը զայն կրկին սառով լեցուց, վերստին դրաւ վիրակապին վրայ ճիշդ վէրքին վրեւ:

— Ահաւասիկ, եղաւ, լրացաւ:

ԼՈՒԻՃԻ ՓԻՐԱՆՏԷԼԼՕ

(Շար.)

⁂ Ռուս տարագիրներու միութիւնը ամէն օր տրցակնե-րով նամակ կը ստանայ եւ թարգմանելով զանոնք կը հաղորդէ ոստիկանութեան։ Այդ նամակներէն շատերուն կ'ընկերանան քարտէսներ եւ որոշ ուղեցոյցներ։

⁂ Զօրավարը գտնողին խոստացուած է 100,000 ֆրանք միայն եւ ոչ թէ 500,000, ինչպէս գրած էր «Մաթէն»։

⁂ Լիոն Վիլէօրպանի մէջ գտնուած է բաց-գոյն վերար-կուով ռուս կին մը՝ որ առեւանգման օրը Փարիզ կը գտնուէր։ Ոստիկանութեան կողմէ հարցաքննուելով հաստատեց իր ան-մեղութիւնը։

⁂ Փիւթօի մէկ կառատան մէջ գտնուած գորշագոյն խո-շոր ինքնաշարժը ո՛չ մէկ կապ ունի առեւանգումին գործակ-ցող ծանօթ ինքնաշարժին հետ։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԸ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ

Հինգշաբթի իրիկուն եօթերորդ թաղամասէն ոստիկանա-կան ջոկատ մը պաշտպանութեան տակ առաւ Րիւ Կրընէլի խորհրդային դեսպանատունը, արգիլելու համար որեւէ միջա-դէպ։

Բոլշեւիկութեան անկումը մօտ է...

«Տէյլի էքսփրէս»ի թղթակիցը տեսակցութիւն մը ունեցած է Ռուսիոյ առժամեայ կառավարութեան պետ Կերէնսկիի հետ, որ յայտարարած է թէ Ռուսիոյ մէջ մօտ օրէն վարչաձեւի փոփոխու-թիւն տեղի պիտի ունենայ.

— Դարձեալ ահուսարսափ կը տիրէ ամբողջ երկրին մէջ, ըսած է Կերէնսկի. սխալ է ըսել թէ ժողովուրդը կրաւորական է։ Քաղաքացիական կռիւը ամէն օր կը շարունակուի գիւղա-ցիներուն եւ կառավարութեան միջեւ։ Գիւղացիները ռուս ժո-ղովուրդին 100էն 90ը կը կազմեն։

Յիշեցէք որ այս տարի վերադարձ մը տեղի ունեցաւ դէպի բացարձակ եւ ռազմական համայնավարութիւն։ Վերջին տա-րիներու քաղաքականութիւնը անհետացաւ, ինչո՞ւ։ Որովհետեւ բոլշեւիկները սպառեցին քաղաքներու մէջ մթերուած հարստու-թիւնները. ա՛լ բան չմնաց։ Հիմա ունեւոր գիւղացիներուն կ'ըսեն. «պէտք է հրաժարիք ձեր հողերէն եւ արջառէն՝ դառնալու հա-մար պարզ միաւորներ մեր ընդարձակ հաւաքական տնտեսու-թեանց մէջ»։

Այս քաղաքականութիւնը աւելի կը սաստկացնէ քաղաքա-ցիական կռիւը, ընտանի կենդանիներու զանգուածային ջարդը եւ ագարակներու հրկիզումը, որովհետեւ գիւղացիները չեն ու-զեր անձնատուր ըլլալ։

Ամուրի շրջանի գաղտնի մէկ աղբիւրէն կը տեղեկանամ թէ կարմիր բանակի առաջին արշաւանքը միայն մէկ գիւղի մէջ գնդակահարած է 150 հոգի։ Գիտցէք որ ամէն օր հինգ հոգի կը սպաննուի հակահամայնավար գործունէութեան հա-մար. ասիկա կ'ընէ տարին 1800 մարդ։ Ուստի գիւղացիները կը փճացնեն ամէն բան եւ բոլշեւիկներուն կ'ըսեն. «Բան չու-նինք. պարէն տուէք մեզի»։

Սակայն բոլշեւիկներն ալ բան մը չունին։ Ուրեմն մօտ օրէն գիւղացիական ապստամբութիւն պիտի ծագի, որովհետեւ Ռու-սիոյ կը սպառնայ սով մը՝ վատ քան Լէնինի օրով ծագած սովը, որ 5 միլիոն զոհեր տարաւ։ Եւ այն ատեն ո՞վ գիտէ թէ ինչ պիտի պատահի։ Թերեւս պիտի հաստատուի դիկտատո-րութիւն մը՝ որ պիտի յանգի ժողովրդավար կառավարութեան մը։ Արդէն այս է որ կ'ուզեն Ռուսերը. Հանրապետութիւն մը եւ կրօնական ու քաղաքացիական ազատութիւն։ Այլեւս ո՛չ միապետութիւն պիտի ըլլայ, ո՛չ ցար, ո՛չ ալ ազնուականութիւն։

Կաթը պիտի աժաննայ

Փետրուար 16էն սկսեալ կաթին լիտրան պիտի ծախուի 1 ֆր. 80ի, փոխանակ 1.90ի։ Օդերու մեղմութեան հետեւան-քով կաթի արտադրութիւնը աւելցած է. հետեւաբար կաթնա-վաճառներու դաշնակցութիւնը որոշեց փոքրիկ զեղչ մը ընել ներկայ գինին վրայ։

ՀԱՊԱ՞ ՄԻՒՍ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԸ

Միւս կողմէ առեւտրական նախարար Ֆլանտէն բուռն պայքարի մը ձեռնարկած է՝ ապրուստի սղութեան դէմ։ Հակա-ռակ զանազան անհրաժեշտ առարկաներու մեծաքանակի գի-նին անկման, խանութպանները կը շարունակեն բարձր գինե-րով ծախել։ Մանր առեւտրականները պակսեցուցած են միայն գինիի, սուրճի եւ իւղի գիները։ Այս նիւթերու մեծաքանակ գինին վրայ մեծ անկում տեղի ունեցած էր դեկտեմբերին։

Նախարարը ծրագրած է նաեւ շուկայ հանել կարեւոր մթերքներ, որոնք պահուած են կարգ մը վաճառականներու կողմէ՝ գիներու անկում առաջ չբերելու դիտումով։ Յոյս կայ որ այս ամսուան ընթացքին անկում կրեն նաեւ չոր արմտիքի, յուղիայի, ոսպի, սիսեռի եւայլն գիները։ Գետնախնձորն ալ ա-ժանցաւ։

Մսավաճառներու արհեստակցական միութեան նախագահը կը յայտնէ թէ անկարելի է միսի գինին վրայ որեւէ զեղչ ընել՝ որովհետեւ իրենք արդէն սուղ կը գնեն Վիլէթի սպանդանոցէն։ Նոյնը կ'ըսեն նաեւ խոզի միս ծախողները։

Հրեայ մը մահուան դատապարտուած

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Եաֆայի դատարանը մահ-ուան դատապարտեց հրեայ ոստիկան Հինդուսը, որ անցեալ օգոստոսի խռովութեանց ընթացքին սպաննած էր արաբ ըն-տանիքի մը երեք անդամները։

Կեղծարարները գնդակահարուած

Չորեքշաբթի գիշեր Լենինգրադի մէջ գնդակահարուեցան Շիլլէր, Գայէր, Կարտաշէֆ եւ Ֆէոդոտոֆ, որոնք յունուար 23ին մահուան դատապարտուած էին՝ կեղծ չերվոնեց քշելու ամբաստանութեամբ։ Ցիկը (կարմիր» խորհրդարանը, այսինքն կեդրոնական գործադիր մարմին) մերժած էր վերաքննութեան խնդրագիրը։

Իտալօ-աւստրիական դաշնագիր

Հռոմի մէջ Մուսոլինի եւ Շոպէր ստորագրեցին բարեկա-մութեան, համերաշխութեան եւ իրաւարարութեան դաշնագիր մը՝ Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ միջեւ։

Ձիւնը վերադարձաւ

Փարիզցիները կ'ուրախանային որ այս տարի ձմեռը շատ մեղմ անցաւ։ Իրաւ ալ մինչեւ հիմա օդերը շատ լաւ գացին։

Երկու օրէ ի վեր, սակայն, ձմեռը վերադարձաւ, ու երէկ առաւօտ սկսաւ ձիւնել Փարիզի եւ արուարձաններուն մէջ։

Գաւառներէն եւ Եւրոպայի զանազան մասերէն առնուած լուրերու համաձայն, այդ կողմերն ալ ձմեռը յանկարծական վերադարձ մը ունեցած է եւ տեղ տեղ ձիւնը բաւական թանձր խաւ կապած։

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ
Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԿՈՂՄԷ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին։

ՍԷՆ Թ'ԷԹԻԷՆ.— Վաղը Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին։ Կը խօսի ընկեր Ա. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Մեր գաղափարական հակա-պայքարի գլխաւոր հիմունքները»։

ՌՈԱՆ.—Վաղը Կիրակի Ներկայ կըլլայ Կոմիտէի ներկայացուցիչը։

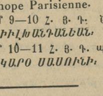
ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.—Վաղը Կիրակի։ Կը խօսի՝ ընկեր Ա. ԳԱՌՕՆԷ։

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, 71 AVE. KLÉBER

Այսօր շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին։ Դասախօսութիւն՝ Պրոֆ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ «ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԸ ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆՈՒՄ»։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Փարիզի Հարաւ. Շրջանի Յառաջդիմասիրաց միութեան կողմէ 2 Մարտ կիրակի օր։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ թուականը

Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ
Գ. ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս երեքշաբթի 60 Rue des Ecoles, Chope Parisienne.

Ա. ժամ 9—10 Հ. Յ. Դ. Ծրա-գիր, Ա. ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ։

Բ. ժամ 10—11 Հ. Յ. Դ. պատ-մութիւն, ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

Պելվիլի «Ռոստոմ» կոմիտէի ժողովը՝ այսօր շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։ Կարեւոր օրա-կարգ։ Զեկոյց ներկայացուցչա-կան ժողովի։ Ներկայանալ ան-դամատետրերով։

Անիէռի Փոթորիկ խումբի ժողովը՝ այսօր շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 79 Rue des Chambards, Bois-Colombes. Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Ալֆորվիլի Ս. Մինասեան են-թակոմիտէի դասախօսական ժո-ղովը՝ այսօր Շաբաթ իրիկուն ժա-մը 9ին, սովորական հաւաքա-տեղին։

Անիէռ Պուա-Քոլոմպի Եռա-գոյն խումբի ժողովը՝ այսօր Շա-բաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 79 Rue des Chambards, Պուա Քոլոմպ։ Բոլոր ընկերներու ներ-կայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԳԱՒԱՌ

Լիոնի Վրէժ խումբի ժողովը՝ այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Դրադարանի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ըն-կերներու ներկայութիւնը ան-հրաժեշտ է։

Մարսէյլի Պատանեկան միու-թեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կի-րակի ժամը 2ին Դրադարանի սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներ-կայութիւնը անհրաժեշտ է։

Վիէնի Կոմիտէի ընդհ. ժո-ղովը վաղը Կիրակի ժամը 2ին նոր ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, Փասքալի ընկերներէն կը խնդ-րուի որոշեալ ժամին ներկայ գտնուիլ։

Վիլլէօրպան (Լիոն) Արամ խումբի ժողովը՝ այս իրիկուն ժամը 8ին 24 Rue d'Alsace Villeurbanne: Խիստ կարեւոր օրա-կարգ։ Ընկերներու ներկայու-թիւնը անհրաժեշտ է։

Պուլվար Օտտօի (Մարսէյլ) Վռամեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Հրայր եւ Մուրատ խումբի բոլոր ընկեր-ները վաղը Կիրակի իրիկուն ժա-մը 6ին սովորական հաւաքատե-ղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայու-թիւնը պարտաւորիչ է։

Տէսինի կոմիտէի ընկերա-հա մակրական դասախօսական ժո-ղովը վաղը Կիրակի իրիկուն ժա-մը 6ին, Քաֆէ Ժարտէնի մէջ։ Կը խօսի Ընկ. Բ. Աղաբէկեան։ Նիւթ՝ «Փետրուար 18»ը։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները։

Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ԺՈՂՈՎԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Մարսէյլի Վարչութիւնը ժողովի կը հրա-ւիրէ իր բոլոր անդամ-անդա-մուհիները եւ հանրային կեան-քով հետաքրքրուող բոլոր կի-ները այս կիրակի փետրուար 9ին, կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, 3, Rue Eclipse մանկապարտէզի սրահին մէջ։ Օրակարգ՝ 1. Զեկոյց առ-ժամեայ վարչութեան։ 2. Տաճ-կահայաստանէն վտարուած Հա-յերուն օգնելու աշխատանքի կազմակերպութիւն։ 3. ընթացիկ խնդիրներ։

Կը խնդրուի նոյնպէս Հայրե-նակցական, Զ. Ե. Ո. Միութեանց վարչութիւններէն խորհրդակ-ցական ձայնով ներկայ գտնուիլ այս ժողովին։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼԻ եւ շրջակայի երկսեռ Երիտասարդաց Միութեան ժո-ղովը՝ այսօր շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶԻ Տ. Տ. Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 2.30ին 131 Fbg. du Temple: Հան-դէսի հաշուետուութիւն եւ լրա-ցում վարչութեան։ Անդամներու եւ ոչ անդամներու ներկայու-թիւնը անհրաժեշտ է։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Փէհլէվի, Ա. Ծ.— 300։
Ափթ, Ա. Հ.— 35։
Օպ, Յ. Գ.— 40։
Մարսէյլ, Մ. Ք.— 70։
Մարսէյլ, Գործ.— 1026։
Նիկոսիա, Մելք. հաստ.—2անգլ.։
Պուքրէշ, Գործ.— 1460։
Իսի լէ Մուլինօ, Վ. Հ.— 35։
Տիթրոյթ, Ջաւ. Ա.— 10 տոլար։
Ամստէրդամ, Գ. Ի.—10կուլտէն։
Պուտափէշթ, Ա. Դ.— 200։
Լիոն, Ն. Յ.— 286։
Պէյրութ, Թ. Ս.— 1000։
Լէ Միլ, Սարգ.— 35։
Փոն տը Շէրիւի, Գործ.— 227։
Կալաց, Գ. Ե.— 200։
Կալաց, Ա. Մ.— 200։
Քուրպըվուա, Կ. Ա.— 35։
Քրուազի, Յ. Թ.— 35։

ՖՐԱՆՔ ԵՒ ՌՈՒՍ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

A. REDSKY, Place Contrescarpe (76 r. Cardinal Lemoineի ան-կիւնը)։ Օթոպիւս՝ S., Թրամուէյ՝ 4, 47, 82, 83, 85։

Արեւելեան ամէն կարգի նպարե-ղէններ, թրքական սուրճ, Պրինձա, քաշկավալ, սեւ եւ կարմիր խավեար, պուլղուր, տոլմա, հէլվա, լօքում, փաքլավա, օղի, վոտկա, ռոմ, քոն-եաք, շամփանեա եւ ամէն կարգի գինիներ։ Գիները մատչելի։ Թարմ եւ մաքուր։ Տունը կը յանձնուի։ Հեռ. Gobelins 51-52:

ՍԱԿԱՐԱՆ
7 Փետրուար 1930

ԴՐԱՄՆԵՐ			Ֆր.
Սթերլին,		L. St.	124.02
Տոլար,		Dollar	25.49
Մարք	100	Mark	608.75
Թրք. թղթ.		L. Trq.	12.04
Թրք. ոսկի		» » or	109.20
Մէճիտիէ		Médjidié	8.12
Լէվա	100	Léva	18.50
Տրախմի	»	Drachme	32.20
Լիր	»	Lire	133.50
Պելժ. ֆր.	»	Fr. Belge	71.05
Զուից.	»	Fr. Suisse	492.25
Լէյ	»	Leï	15.15
ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ			
Եգ. Քր. Ֆոնս.	I	Cr. Fonc. Eg.	2200.—
»	II	»	1565.—
»	III	»	1550.—
Թուրքի երկթղ.		Lots turcs	89.—

IMPRIMERIE - MASSIS - EDIT...
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant H. STEPH...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 9 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

9 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1183 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Արձանագրենք մէկ-երկու գիծեր ալ, ակնարկ մը նետելով օրուան սերունդին վրայ:

Խառնուածքի պակաս կը վերագրէինք անցեալ կիրակի:

Այս բառը ունի շատ խոր ու լայն իմաստ՝ մեզի համար: Թերեւս աւելի խոր քան տաղանդը: կամ արտադրութեան տենդը:

Տաղանդը կրնայ հոսիլ ու մաշիլ, առանց տեւական հետքեր ձգելու: կրնայ դառնալ մեքենական:

Խառնուածքն է որ պիտի շաղուէ, խմորէ ու թաթախէ: Պիտի յատկանշէ, գունաւորէ գիծերը՝ մէկ սերունդէն միւսը: կամ ժամանակակից հոսանք մը:

Կը թուի թէ աւելի տժգոյն կամ երերուն է նոր սերունդին խառնուածքը այսօր:

Մալկարացի Կարօն շատ հեռուէն, իր կրպակին պատուհանէն ճանչցաւ Եւրոպան: Գրքի ու թերթի հաղորդակցութեամբ միայն: Եւ գիծ ու գոյն բերաւ իր ժամանակի գրագիտութեան մէջ: Օշականն ալ գիրքերէն քամեց Եւրոպայի հիւթը, առանց տեսնելու անոր հողը: Եւ այսօր շատերը կ'ուզեն կամ կը փորձեն քալել իր հետքերուն վրայ:

Բայց երկուքն ալ, ինչպէս ուրիշներ որ կէս ճամբան մնացին, կրցան կապուիլ ինքնուրոյն, խստագիծ ճաշակի մը: Ճիտ, վարակիչ խառնուածքի մը, որ տիրական յատկանիշն էր այդ օրերու սերունդին:

Այն ատեն աւելի նուրբ էր ընտրողական ճաշակը: Եւ դատելու՝ ատելութիւնը՝ հասարակին, միջակին, վարժապետականին կամ ակադեմականին հանդէպ: Այն ատեն տղաքը գիտէին թէ ինչու Ռէմի տը Կուռմոն եւ «Մէռքիւռ տը Ֆրանս» կը կարդան, եւ ոչ թէ Լավտան, Ժիւլ Լըմէթըր կամ «Անալ» և «Ռըվիւ տը Փառի»:

Այն ատեն ալ կը սլուըլար ինքնահաւան շեշտ մը: Բայց ոչ իբրեւ սնոպականութիւն, այլ ամուր գիտակցութեամբ:

Ամէն պարագայի մէջ, այն ատեն «Նոր»ը տասն անգամ կը խաղէր, յարաբերական արժէք մը «հայ բանաստեղծութեան իշխանը» կոչելու համար:

Լեզուն անգամ առանձին արժէք հռչակուած էր: Ճիգ, ձգտում կար թարմացնելու, գունաւորելու, ճոխացնելու աշխարհաբարը, թօթուելով թթու հայկաբանութեան, կամ աժանկեկ հռետորաբանութեան փոշիները: Ու նաեւ ճոռոմաբանութեան, «վսեմ ոճ»ի սառուցեալ պատմուճանը:

Ըսուեցաւ թէ նորերը լեզու չեն գիտեր:

Վարժապետի մեղադրանք: Ընդհակառակն, եթէ հարկ ըլլար անուններով խօսիլ, շատ մը համբաւներ, իշխան, ասպետ կամ պսակաւոր, պիտի դեղնէին ամօթահար:

Նորերն ունին լեզու մը աւշալի, գունագեղ եւ շարժունակ: Տեղ մը՝ մեղրի պէս ծորուն, կամ կարկաչուն ինչպէս վտակ մը: Ուրիշ տեղ՝ ծփուն եւ յորդահոսան:

Նորերուն մեղքը՝ անհոգութիւնն է: Ճիգի պակասը: Եւ թէ կ'ուզէք, «այսպէս ալ կ'ըլլայ, այնպէս ալ»: Կովկասէն փոխադրուած հիւանդութիւն մը:

Այս տեղ ալ՝ երեւան կուգայ խառնուածքի տկարութիւնը կամ վրիպումը:

Եւ որովհետեւ կը պակսի նաեւ միացման գիծը, նոր սերունդին մէջ կամ իբրեւ նոր սերունդ կը տեսնենք առանձնականութիւն մը, բաժանութիւն մը (particularisme), բայց դեռ ոչ ամբողջական հոսանք:

Եթէ, Նիւթէն շեղելով, ուզէինք բաղդատութիւն մը կատարել, պիտի ըսէինք ըսել,— Անհաւասիկ հողէն կտրուած, աշխարհի պողոտաներուն վրայ նետուած թանկագին սերունդ մը: Իր տաղանդով՝ շատ աւելի առոյգ, բազմազան եւ ստեղծագործ, քան այն որ կը կոչուի «Հայաստանեայց»: Իրենց անճոռնի բառով՝ «պրոլետ»:

Այս վերջինը, հակառակ իր անվիճելի թարմութեան, յեղափոխականութեան եւ աշխատաւորական գծին, դժբախտաբար ենթարկուած է առօրեայ խնդրանքի եւ մատուցումի շիռքին: կ'ոստոստէ, կ'ուռի կամ կը պարպուի, կը բացուի եւ կը գոցուի ապսպրանքի վրայ: Զուլածոյ, հաճարակ ոճիք նշանախօսքերու կապարին տակ:

Այնպէս որ, իր այնքան ոգեւորիչ, նորանշան եւ արու դիմագիծն անգամ յաճախ հարազատ, իսկական դէմքը չի ներկայացներ, այլ դիմակ մը:

Եւ գիտենք որ «պրոլետգրող»ներուն ամէնէն տաղանդաւորն ալ դատապարտուած է կլոր պար դառնալու, գլխիվայր կորելու միջակութեան, հետեւակութեան եւ միօրինակութեան անձարանոցին մէջ: Ի վնաս բուն իսկ վաղուան գրականութեան, որուն սրբութիւնը այնքան աղճատեցին, լեզուին հետ միասին:

Բայց եւ այնպէս, մինչ Հայաստանի մէջ շունչ մը կը փչէ — գիտենք, փչել կուտան— այստեղ տարեկից սերունդը դողեր, պարսուններ կ'անցընէ առանց որոշ խառնուածքի: Խանդաղատանքի արժանի երկունք մը՝ գրեթէ առանց դաւանանքի:

Արդեօք անո՞ր համար որ հեռու է Հայաստանէն:

Այդ արդէն առանձին խնդիր է:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրքիոյ դրամական դժուարութիւնները

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ 6 փետր. թուականով.

«Միլլիէթ»ի Էնկիւրիի լաւատեղեակ թղթակիցը կը հեռագրէ թէ պաշտօնական շրջանակներու մէջ անտարբերութեամբ կ'ընդունուի օտար մամուլի մէջ հրատարակուած այն լուրը թէ Թուրքիա մորաթորիոմ մը կ'ուզէ ձեռք բերել իր արտաքին պարտքերուն համար (Օսմ. Հանրային պարտք եւ երկաթուղիներու գնման պարտք): Թղթակիցը կ'աւելցնէ որ եթէ թրքական դրամին վիճակը այդ պահանջէ, կառավարութիւնը քայլեր պիտի առնէ, այդպիսի մորաթորիոմ մը ձեռք բերելու համար. նոյնպէս պիտի օգտուի Օսմ. Հանրային Պարտքի համաձայնութեան կարգ մը յօդուածներէն:

Այս վերջին մասը հաւանաբար կ'ակնարկէ այն յօդուածներուն՝ որոնց համաձայն իրաւարարութեան պիտի դիմուի՝ եթէ թրքական դրամը անկում ունենայ. ուստի կառավարութիւնը կը փափաքի յետաձգել թրքական դրամով անգլ. ոսկի գնել՝ իր պարտքը հատուցանելու համար:

Ինչպէս հեռագրեցի երէկ, կառավարութիւնը կ'երեւի թէ ո՛րոշած է խնդրել հինգ տարուան մորաթորիոմ մը. պէտք է շեշտել սակայն թէ այս տարուան վճարումները ապահովուած են: Ելմտական ձեռնհաս շրջանակներու մէջ զարմանք առաջ բերաւ կառավարութեան այս նպատակը: Յոյս կայ որ անիկա այս խնդիրը վերագնահատութեան պիտի ենթարկէ, նկատելով որ այսպիսի մորաթորիոմ մը պահանջելը կրնայ վնասել Թուրքիոյ վարկին արտասահմանի մէջ:

⁂ «Տէյլի Թելէկրաֆ»ի Պոլսոյ թղթակիցը եւս կը հաստատէ նոյն լուրը: Միայն դիտել կուտայ որ՝ Թուրք կառավարութիւնը իբրեւ թէ արտասահմանի մամուլին թելադրութեան վրայ է որ այսպիսի քայլ մը պիտի առնէ...

⁂ «Ռիւթէր»ի գործակալութիւնը նոյնիմաստ զեկոյց մը հրատարակելով, կ'ըսէ թէ Թուրք կառավարութիւնը իր դրամին վիճակը բարելաւելու համար չպիտի վարանի՝ իր գերիշխան իրաւունքներուն վրայ հիմնուած՝ ձեռք առնել կարգ մը ուրիշ քայլեր, բացի այն տնտեսական եւ ելմտական միջոցներէն, որոնց դիմած է արդէն նոյն նպատակով: Թուրք ելմտական եւ առեւտրական շրջանակները սակայն մեծապէս ազդուած են, անոր համար որ կացութիւնը — որ արդէն տագնապալից է — հիմա աւելի եւս կը ծանրանայ, եւ վերջնական ու ապահովիչ յայտարարութիւններու կը սպասեն:

⁂ Օսմ. Հանրային Պարտքի վարչութիւնը Էնկիւրիի ելմտական գործավարէն հեռագրով բացատրութիւն պահանջեց «մորաթորիոմ»ի խնդրին մասին:

Նոր դաւ Պոլսոյ Պատրիարքարանին դէմ

Թուրքերէն «Փոլիթիքա» թերթը «Հայերը ի՞նչ կ'ուզեն», «Պատրիարքը թող միայն կրօնական գործերով զբաղի» կ'ըսեն խորագիրներուն տակ կը գրէ.

Հայոց Պատրիարքարանի այս օրուան դիրքէն կարգ մը լուսամիտ Հայեր բնաւ գոհ չեն: Մանաւանդ վնասակար կը գտնեն Պատրիարքարանին կրօնական եւ աշխարհական ժողովներուն Պատրիարքի մը վարչութեան տակ գտնուիլը, եւ կ'ուզեն որ Պատրիարքը միայն հոգեւոր գործերով զբաղի ու աշխարհական գործերը ուրիշ անձ մը վարէ:

Այս պարագային, հոգեւոր եւ աշխարհական նախագահները զատ պիտի ըլլան եւ կրօնական ու աշխարհիկ գործերը իրարմէ բաժնուած պիտի ըլլան: Վերջերս, ոստիկան զօրաց վաշտի մէջ նախկին հաշուակալ Հայ մը այս մասին հանրագրութիւն մը պատրաստած է ու Բերայի եւ ուրիշ հայաշատ թաղերու մէջ երթալով, լուսամիտ Հայերուն ստորագրել կուտայ: Այս լուսամիտ Հայերը, հանրագրութիւնը պատկան վարչութեան ցոյց պիտի տան եւ պիտի խնդրեն որ ընդունուի: Այս դիմումը ընդունուելու պարագային, Պատրիարքարանի կանոնագրութիւնը փոխել պէտք պիտի ըլլայ: Եթէ արդէն դժգոհ բազմաթիւ Հայերու ձեռնարկը հիմնական փուլի մը մէջ մտնէ, պէտք կ'ըլլայ որ այսօրուան Պատրիարքը իբր հոգեւոր պետ մնայ եւ աշխարհական գործերու համար ալ ուրիշ նախագահ մը ընտրուի:

Մեր խմբագիրներէն մէկը տեսակցութիւն մը ունեցած է հանրագրութիւնը կազմող նախկին զինուորական հաշուակալին հետ, որ ըսած է.

« — Ամէն գործի մէջ, աշխարհիկանութիւնը պայման է: Հայերն ալ աս կ'ուզեն: կրօնքի եւ աշխարհի գործերը պէտք է զատել: կրօնական գործերով զբաղող Պատրիարքը պէտք չէ միեւնոյն ատեն զբաղի նաեւ աշխարհիկ գործերով: Մենք, լուսամիտ Հայերս, այսպէս կ'ուզենք: Այս մասին մեր պատրաստած հանրագրութիւնը երբ լրանայ, պատկան վարչութեան պիտի ներկայացնենք եւ պիտի ուզենք որ մեր առաջարկը քննուի: Այս սկզբունքը ընդունուելէ վերջ, փոխուած պիտի ըլլայ նաեւ կանոնագրութիւնը որ խախուտ կայսերական հրովարտակով մը տրուած է արդէն: Ամէն պարագայի, վստահ ենք որ այս ձեւը բարերար պիտի ըլլայ հայ համայնքին:

«Փոլիթիքա» կ'աւելցնէ թէ Պատրիարքարանին մէջ այս տեսակ բանի մը մասին տեղեկութիւն չունին:

Ընկերային Ապահովագրութիւնները

Երեսփ. Ժողովը ուրբաթ օր երկարօրէն զբաղեցաւ Ընկերային Ապահովագրութեանց խնդրով: Ինչպէս յայտնի է, այս օրէնքը, որ պիտի գործադրուէր փետր. 5էն սկսեալ, յետաձգուեցաւ՝ կարգ մը բարեփոխումներու ենթարկուելու համար: Վարչապետ Թարտիէօ մասնաւորապէս այս վիճաբանութեան ներկայ ըլլալու համար եկած էր Լոնտոնէն:

Երեսփոխան Կէրէն յայտնեց թէ աւելորդ եւ անիմաստ է այս օրէնքը, պէտք է ջնջել զայն: Իսկ ընկերվարական երեսփոխաններ Ռամատիէ եւ Անթոնէլլի ընդհակառակն պահանջեցին առանց յետաձգելու անմիջապէս գործադրել զայն:

Աշխատանքի նախարար Լուշէօր երկարօրէն պարզեց կառավարութեան ծրագիրը եւ ըսաւ թէ երկրագործական բանուորներն ալ պիտի օգտուին այս օրէնքէն: «Շատ սխալ կ'ըլլայ, ըսաւ, խոստումներ տալ աշխատաւորներուն եւ յետոյ չգործադրել»: Օրէնքը բարդ է: Տասներկու դասակարգերը հիմա պիտի զեղչուին չորսի: Ամսավճարները համեմատական պիտի ըլլան իւրաքանչիւր աշխատաւորի վաստակին հետ: Տարեկան մինչեւ 15.000 շահողները ենթակայ պիտի ըլլան այս օրէնքին: Ատոր պատճառաւ տնտեսական ո՛չ մէկ տագնապ պիտի ծագի: Գերմանիա տարեկան 21 միլիառ կը ծախսէ իր ընկերային ապահովագրութեանց համար: Պելճիքա ալ Ֆրանսայի նման օրէնք մը ընդունեց վերջերս:

Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան գիշերն ալ, մինչեւ առտուան ժամը 3.30: Վեց բանաձեւ ներկայացուած էր: Ընդունուեցաւ ձախ-արմատականներու բանաձեւը, որ կ'ըսէ.

«Խորհրդարանը, վճռած գործադրել աշխատաւորներուն կատարած խոստումները, ու հաստատելով կառավարութեան յայտարարութիւնները, անոր կը վստահի՝ կարելի եղածին չափ շուտ՝ խորհրդարանի վաւերացման ենթարկել 1928 ապրիլ 5ի օրէքէն փոփոխութիւնները, պարզաբանելու համար անոր կազմակերպութիւնը եւ դիւրացնելու համար անոր գործադրութիւնը, մանաւանդ երկրագործներուն, ու մերժելով ուրիշ յաւելում, օրակարգի կ'անցնի:»

Օրէնքը գործադրութեան պիտի դրուի յուլիս 1էն սկսեալ:

Կուտեպովի գաղտնիքը չպարզուեցաւ

Շաթօրընարէն ծագած լոյսն ալ մարեցաւ շուտով, ու զօրավար Կուտեպովի անհետացումը դարձեալ կը մնայ անլուծելի գաղտնիք մը:

Ոստիկանութեան կողմէ Շաթօրընարի եւ Մոնթարժիի շրջանին մէջ կատարուած քննութիւնները ցոյց կուտան թէ պանդոկապետ Ռոժէ Սիմոնի տեսած մարդերն ու ինքնաշարժները ոչ մէկ կապ ունին զօր. Կուտեպովի հետ: Անտառին մէջ առանց արտօնագրի որսորդութիւն ընողներ էին խնդրոյ առարկայ մարդիկը եւ ինքնաշարժին առջեւի պարկին մէջ ալ զարնուած եղէ կար եւ ոչ թէ Կուտեպովի դիակը:

Դատական իշխանութիւնը ձեռք առաւ խնդիրը եւ քննութիւն բացաւ անծանօթի դէմ՝ բռնութեան եւ կամայական արգելափակման ամբաստանութեամբ: Այս գործը յանձնուեցաւ հարցաքննիչ դատաւոր Տըլալէի:

Բողոքի հրապարակային հաւաքոյթ մը կազմակերպուած է «Լիպէրթէ» թերթին կողմէ. տեղի պիտի ունենայ երեքշաբթի գիշեր Սոսիէթէ Սավանթի մէջ:

Ուկրայնիոյ եկեղեցին ջնջուած

Խորհրդային մամուլը կը հաղորդէ թէ որոշուած է ջնջել Ուկրայնայի անկախ օրթոտոքս եկեղեցին:

Այս որոշումին առթիւ, խորհրդային իշխանութիւնները վերջերս որոշ թիւով «վստահելի» բարձրաստիճան եկեղեցականներ հաւաքեցին Քիեւի մէջ եւ եկեղեցական գերագոյն խորհուրդ գումարել տուին: Այս խորհուրդը փետրուար 5ին պաշտօնապէս յայտարարեց թէ եկեղեցին հակայեղափոխական կազմակերպութիւն մըն է՝ կապուած Ուկրայնայի Ազատագրական Դաշնակցութեան, որ կ'աշխատի Ուկրայնան կատարելապէս անջատել խորհրդային միութենէն, ուստի եւ այդ եկեղեցին ջնջուած հռչակուեցաւ: Գրուշեւսկի եպիսկոպոսը յայտարարեց թէ մտադիր է այսուհետեւ կռուիլ կրօնքին դէմ, որ խաւարի ուժ մըն է եւ անվայել՝ քաղաքակիրթ ժողովուրդի մը:

Լուտերականներու ախորը

«Թայմզ»ի Հէլսինկֆորսի թղթակիցը կը հաստատէ Լէնինգրադի լուտերական քարոզիչներու աքսորը: Ֆինլանտայի մէջ մեծ յուզում առաջ բերած է այս դէպքը, որովհետեւ այդ կրօնականներէն շատեր Ֆինլանտացի են: Ո՛չ մէկ լուր կայ աքսորուածներէն: Ինգրիայի շրջանի քարոզիչները փախած են՝ չձերբակալուելու համար, ու աշխարհական քարոզիչներ կը կատարեն կրօնական արարողութիւնները:

Պելճիքա եւ Խորհրդային Միութիւնը

Պելճիքայի Երեսփ. Ժողովին մէջ յայտնի ընկերվարական պետ Վանտէրվէլտ պահանջեց որ կառավարութիւնը քաղաքական եւ առեւտրական յարաբերութիւններ հաստատէ խորհրդային միութեան հետ: Արտաքին Նախարար Հիմանս պատասխանեց թէ Վանտէրվէլտը երբ արտաքին նախարար էր, այդպիսի քայլ մը չառաւ ու նոյնիսկ խորհրդային հանրապետութեան հետ առեւտրական յարաբերութիւններ վերահաստատելու իր ձեռնարկը ձախողեցաւ: Նախարարը դիտել տուաւ որ թէեւ Ամերիկա չէ ճանչցած խորհրդային կառավարութիւնը, սակայն ամէնէն շատ ան է որ առեւտրական գործառնութիւններ կ'ընէ Ռուսիոյ հետ: Իբրեւ օրինակ ցոյց տուաւ Ֆրանսան, Անգլիան եւ Գերմանիան եւ ըսաւ թէ անօգուտ ու նոյնիսկ վտանգաւոր է Մոսկուայի հետ պաշտօնական յարաբերութիւններ մշակելը: Յիշեց որ հակառակ խորհրդային միութեան պաշտօնական խոստումին թէ յեղափոխական պրոպագանդ չպիտի մղէ, հիմա բոլշեւիկեան թերթ կը հրատարակուի Լոնտոնի մէջ:

Արեան քննութիւնը նպաստաւոր Ալմազեանի

Հաւաստի աղբիւրէ մը կը տեղեկանանք թէ՝ երեք փրոֆեսէօրները, որոնք վերաքննութեան կ'ենթարկեն Գ. Ալմիի տեղեկագիրը, արեան քննութիւնը կը կատարեն գիտական բոլորովին նոր մեթոտով մը: Ցարդ իրենց ձեռք բերած արդիւնքը նպաստաւոր է Ալմազեանի: Բիկօտէնի արիւնը եւ Ալմազեանի խանութէն գտնուած արեան հետքերը ո՛չ մէկ նմանութեան եզր կը ներկայացնեն:

"ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ,,

Արդէն հրապարակի վրայ է եւ մամուլին յանձնուած այն կոչը, զոր խումբ մը մտաւորականներ կ'ուղղեն հայ մշակոյթի եւ գրականութեան բարեկամներուն:

Հակիրճ տողերու մէջ, շատ յստակ կերպով կը հասկցուի,որ՝

Ա. Ջինադաղարէն ի վեր, հաւաքական թէ մասնաւոր, ո՛չ մէկ ձեռնարկ եղեր է, նահատակ մտաւորականներու յիշատակը յարգելու, անոնց գրական գործերը հատորներու մէջ ամփոփելու, եւ զանոնք կորուստէ ու մոռացումէ փրկելու համար։

Բ. Այս նուիրական նպատակին համար, Փարիզ բնակող ինը մտաւորականներ, անյետաձգելի պարտականութիւն կը նկատեն, «Նահատակ գրագէտներու բարեկամներ» անունով Հրատարակչական մը հիմնել, որ պարբերական հրատարակութիւններ պիտի ընէ։

Գ. Այդ հրատարակութիւնները պիտի ըլլան առայժմ նահատակ կամ մեռած գրագէտներու գործերէն, նախապատուութիւն տալով անոնց, որոնք առանձին հատորով լոյս չեն ընծայուած։

Քանի մը բառով ամբողջ ծրագիր մը ահաւասիկ, որ հանրային ուշադրութեան կը յանձնուի։

Ան կը ձգտի մէկ կողմէն յաւերժացնել յիշատակը նահատակ գրագէտներու եւ իրենց գործին, միւս կողմէ տալ նորահաս սերունդին ընթերցանութեան գիրքերու նոր շարք մը, որուն մէջ ընթերցողը պիտի գտնէ անտարակոյս տոհմային գեղեցկութիւններ, մեր գրականութեան կտակուած արժէքաւոր գործեր, արուեստի շունչով բաբախուն եւ միշտ խղճմտութեամբ թուղթին յանձնուած։

* *

Վայրկեան մը սակայն հաշուեյարդարի նստինք մեր խղճմտանքին հետ։

Վերջին տասը տարիներու ընթացքին, հաւաքականօրէն առնելով, ի՞նչ ըրաւ հայ մտաւորականութիւնը, հանդէպ անծանօթ մահերով կրկնապէս նահատակուած մտաւորականներուն...։

— Տարին անգամ մը, մեր խիղճը թեթեւցնելու համար, սգահանդէս մը կազմակերպեր ենք, ան ալ ո՛չ արժանավայել կերպով. սգահանդէս մը, ուր քանի մը անուններ յիշուեր են միայն, արտասանուեր են խանդավառ ու հրաշունչ խօսքեր, որոնք օդը ցնդեր են։ Ո՛չ մէկ կենդանի ու ապրող գործ քով քովի բերեր է մեր մտաւորականութեան ընտանին։ Ընդհակառակն, սգահանդէսներուն նուիրականութիւնը անխառն չէ եղեր։ Գտնուեր են մտաւորականներ ու հռասանքներ նոյն իսկ, որոնք այդ օրը քաղաքական հաշիւներ կարգադրելու եւ քէններ յագեցնելու յարմարագոյն պահը նկատեր են։

Սգահանդէսներէն դուրս, ամէն մարդ իր պատեանին մէջ կծկտած, իր հոգերովը ապրեր է. ամէն հաւաքական մարմին իր ճամբան քալեր է. ամէն Հայրենակցական իր ծննդավայրին բեկորներովը մտատանջուեր է միայն։ Բոլորս ալ կղզիացած ու առանձնացած, դարձեր ենք եսասէրներ, օրը օրին ապրող...։

Անտարակոյս լուսաւոր ու մխիթարական կէտեր չեն պակսիր, համայնական անկումի ու լքումի այս տասնամեակին մէջ։

Թեւաւոր ճիգ մը շունչ ու հոգի տուեր է թափառական բազմութիւններուն։ Ցեղային նկարագիրը քրտինքով, արիւնով ու արցունքով իր գոյութիւնը պահել ձգտեր է. օտարներուն համար անըմբռնելի հրաշք մը ծիածան կապեր է։ Եւ հակառակ Մայքըլ Արլէններու ուրացող եւ թունաւոր սլաքներուն, կոկորդիլոսի արցունքներուն, այնքա՛ն այլասեռածներու հիւանդագին յոռետեսութեան, հայ ժողովուրդին հաւաքական կամքը եւ ստեղծագործ ոգին կ'ապրի ու կը գործէ բազմաթիւ արտայայտութիւններու մէջ,— գրականութիւն, գեղարուեստ, ճարտարարուեստ, աշխատանք եւ հողագործութիւն։ (*)

Այդպիսի գիտակից արտայայտութիւն մըն է ահաւասիկ, ինը մտաւորականներու ձեռնարկը, որ Հրատարակչականի անունին տակ, հրատարակութեան պիտի տայ հետզհետէ, նահատակ գրագէտներու երկերը, գիրքերու մէջ ամփոփելով, թերթերու մէջ ցիրուցան, անոնց լաւագոյն էջերը։

Նահատակ գրագէտներու բարեկամներ...։

Ո՞վ կրնայ բարեկամ չըլլալ գործին ու անձին հանդէպ անոնց որոնք երէկ մեր գրականութեան ստեղծատան փայլուն դէմքերն էին։

Ո՞վ կրնայ բարեկամ չըլլալ մեր այն բազմաթիւ մտաւորականներուն, որոնց գործը գեղարուեստական գրականութեան կալուածին չի պատկանիր թէեւ, սակայն գոյութիւն ունեցեր է իբրեւ մեր Ցեղին հոգիէն ճառագայթող արժէք։

Այս հիմնական պատճառներուն համար է, որ Հրատարակչականը հիմնողները մեծապէս վստահ են հայ մտաւորականութեան, ինչպէս նաեւ հայ գիրն ու գրականութիւնը սիրող ժողովրդական բոլոր խաւերուն նիւթական ու բարոյական քաջալերութեանը վրայ։

Առաջին հատորը, որ մամուլի տակ է արդէն, կը կազմէ Ռուբէն Զարդարեանի ամբողջական գործին մէկ մասը, արձակ էջերը գաւառական գրականութեան ինքնատիպ վարպետին, որ քանի մը տասնեակ հէքեաթներու մէջ գիտցաւ բիւրեղացնել հովուերգական կեանքի մը գեղեցկութիւնները, փնտռելով նաեւ արեւելքի իմաստութեան գաղտնիքը։

Հրատարակութիւններու այս շարքին մաս պիտի կազմեն հետզհետէ արձակ էջերը Արտաշէս Յարութիւնեանի, Մելքոն Կիւրճեանի (Հրանդ), Եր. Սրմաքէշխանլեանի (Երուխան), Գեղամ Բարսեղեանի, Տիգրան Չէօկիւրեանի, Գեղամ Տէր Կարապետեանի, Ռուբէն Սեւակի եւայլն, եւայլն, որոնք ժամանակ չունեցան իրենց լաւագոյն էջերն ամփոփել հատորներու մէջ։ Այս շարքը ամբողջացնելէն յետոյ է, որ Հրատարակչականի գործը, կը հաւատանք, պիտի մտնէ իր երկրորդ փուլին մէջ, հրատարակելու համար նաեւ երկերը մեռնող կամ նահատակուող ուրիշ գրագէտներու, որոնք՝ թէեւ իրենց կենդանութեանը հրատարակած էին հատորներ, սակայն արժէքաւոր մաս մը թաղուած կը մնայ օրաթերթերու եւ պարբերականներու մէջ, շատ անգամ կորսուած ու մոռցուած։

Մշակոյթի ու գրականութեան այս գործը գլուխ հանելու համար, անհրաժեշտ են անշուշտ նիւթական լայն միջոցներ։ Նահատակ գրագէտներու բարեկամներ ընկերակցութեան առաջին կոչը գտած է խանդավառ ընդունելութիւն։ Բոլոր սրտի ու հոգիի տէր մեր հայրենակիցները, որոնք կը զգան կարեւորութիւնը ձեռնարկին, սկսած են բերել իրենց նիւթական աջակցութիւնը, գտնելով որ նման գործի մը յաջողութիւնը, ոչ միայն թանկագին ծառայութիւն մըն է մեր գրականութեան, այլ նաեւ ազգային խիստ օգտակար ու գործնական միջոց մըն է տարագրութեան մէջ տուայտող, հայ գիրէ ու գիրքէ զրկուած բազմութիւններուն համար, մանաւանդ նորահաս այն մտաւորականութեան եւ ուսանողութեան համար, որոնք մեր մօտիկ անցեալի գրականութեան պատմութեան հետեւելու կարելիութիւններէն զրկուած են բոլորովին։

Գործը դրուած է լաւ ու մտածուած հիմերու վրայ։ Հիմնադիրներուն մօտ ո՛չ եռանդ եւ ո՛չ ալ կամք կը պակսի աշխատելու, եւ իրարու ետեւէ լոյս ընծայելու, եւրոպական ձեւով, հրատարակութիւններու շարք մը, աւելորդ անգամ մը եւս ապացոյցը տալու համար թէ լոյսի, գիտութեան, գիրի ու գրականութեան սիրահար ժողովուրդ մըն ենք օտար հորիզոններու տակ իսկ։

Մենք կը հաւատանք մեր գործին լրջութեան ու յաջողութեան։ Թո՛ղ մեզի բերեն իրենց բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը ամէն անոնք, որոնք կը հաւատան հայկական մեռնիլ չգիտցող ոգիին, որ աւերակներէն իսկ յարութիւն կ'առնէ։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(*)ԽՄԲ.—Կը թուի թէ մեր աշխատակիցն ալ շփոթութեան մէջ է, Մայքըլ Արլէնի «Եւրոյթ»ին առթիւ: Ամէն պարագայի մէջ, ճարկ է սպասել բուն բնագրին, տիրաբար արտայայտուելու համար: Մենք աւելի շատ պոռթկումի, գայրոյթի աղաղակ մը կը նշմարենք կիսկատար թարգմանութեան մէջ, քան ուրացում կամ անարգանք:

"ՀԱԶԱՐԻՆ ՄԷՋ ՄԷԿ ՀԱՏ ԻՍԿ ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ ՉԳՏԱՅ,,

(Ասացուածք Սողոմոնի)

Երբ մեծն իմաստուն Սողոմոնը իր պատմական դարձուածքն արտասանեց, բնորոշելով կիները. «Հազարին մէջ մէկ հատ իսկ հաւատարիմ չգտայ», բոլո՛ր կիները բողոքեցին ատոր դէմ. բայց որովհետեւ այն ատենները զրկուած էին ձայնի իրաւունքէն, ուստի չկրցան իրենց բողոքը անձամբ տեղ հասցնել։ Պարզ էր ու պատշաճ, որ այդ գործով անոնց այրերը զբաղէին։ Ուստի ուզէին-չուզէին պատգամաւոր պիտի ղրկէին Սողոմոն իմաստունի քով եւ խնդրէին անկէ իր մեղադրանքէն հրաժարիլ։ Այդպէս ալ ըրին։

Թագաւորը մեծ ուշադրութեամբ լսելով այդ պատգամաւորները՝ յայտարարեց.

— «Ես, Սողոմոնս, չեմ որ պիտի հրաժարիմ իմ խօսքէս ու կարծիքէս, բայց համաձայն եմ մեծերէն խորհուրդ մըկազմելու, թող անոնք լսեն մեզ։ Իմ ցանկութիւնս է, որ կիները, որոնք զայրացած են իմ դէմ, պատգամաւորութիւն մը ընտրեն, որ դուրս գայ իմ առջեւ եւ հերքէ իմ յայտարարութիւնս։ Եւ ինչ որ որոշէ խորհուրդը երկու կողմերը լսելէն ետքը՝ ես պիտի ենթարկուիմ։

Մեծերու ժողովը նշանակուած էր։ Կիներու պատգամաւորները յայտարարեցին.

— Մենք կը մեղադրենք Սողոմոն թագաւորն անոր համար, որ ան իր պաշտօնական յայտարարութեամբ— մեր, կիներուս մասին— ստորնացուցած է մեզ ու վարկաբեկած։ Որով, ասկէ ետքը, ամէն այր մարդ իր կինը ձգած ատեն, նկատի առնելով իմաստուն թագաւորին փորձառութիւնը, իբրեւ հազար կիներու ամուսին՝ կը շահագործէ զայն։ Անոր համար ալ կը խնդրենք թագաւորէն կամ բացատրութիւն տալ, կամ հրաժարիլ իր խօսքերէն։

Խորհուրդը խօսքը մեղադրեալին տուաւ. Սողոմոն թագաւորը հրամայեց բերել իր երկու վկաները՝ այր ու կին։

— Ահա՛ անոնք, իմ վկաներս, ըսաւ մեծ իմաստունը։ Իմ կարծիքս յայտնելէ առաջ նախապէս ստուգեր ու ճշդեր եմ ամէն ինչ։ Եւ ահա թէ ինչ կատարուեցաւ։

գու՞ք կը տեսնէ՞ք այս այր մարդը։ Ան կը հաստատէ իմ խօսքերուս ճշմարտութիւնը։

Կանչեցի զայն ու հրամայեցի ամուսնանալ իմ ամէնէն գեղեցիկ ու սիրելի աղջկանս հետ։ Եւ խոստացայ աշխարհիս ամէնէն հարուստ մարդը դարձնել զինքը։ Բայց ան յայտնեց թէ, ամուսնացած է ու կը սիրէ իր կինը եւ կինն ալ զինքը կը սիրէ, եւ չի համաձայնիր։ Այն ատեն յայտնեցի իրեն թէ, որովհետեւ շատ լաւ մարդ է, ուստի կ'ուզեմ անպատճառ փեսաս ընել զինքը։ Իմ կամքիս հակառակ չպիտի կրնայ երթալ, որովհետեւ իմ կամքս օրէնք է։ Եւ որ պատժէ կ'ազատեմ զինքը եւ հիմակուընէ կ'երաշխաւորեմ թէ ո՛չ մէկ գէշ պատիժ պիտի տամ իրեն։ «Գնա՛ տունդ,— ըսի իրեն։ Ահա՛ քեզի սուրս։ Գիշերը սպաննէ կինդ եւ վաղը դուն ազատ պիտի ըլլաս ու իմ երկրիս ամէնէն հարուստ մարդը. եթէ կ'ուզես քու ձեռքդ է երջանկութիւնը, վաղը եկուր եւ յայտնէ ինծի քու եզրակացութիւնդ»։

Ան յուզուած գնաց տուն եւ ամբողջ ժամանակը իր գործունէութեան յատակագիծը կը մշակէր, իսկ առտուն բոլորովին գունատած եկաւ քովս ու ըսաւ.

— «Ահա քեզի, իմաստուն թագաւոր, քու սուրդ։ Մեղքցիր ինծի ու ներէ որ քու ստուգած չպիտի կրնայ կամքդ կատարել ու կը հրաժարիմ փեսադ ըլլալէ։ Չկրցայ սպաննել զինքը, ամբողջ գիշերը տանջուեցայ։ Ձայն մը կ'ըսէր շարունակ, «սպաննէ զայն, ու վաղը դուն ամէնէն հարուստ ու երջանիկ մարդը պիտի ըլլաս աշխարհիս վրայ»։ Ու ահա անոր քովն եմ ես եւ կ'ուզեմ սպաննել զինքը, բայց կը նայիմ վրան. ինչպէ՜ս հանգիստ ու խաղաղ կը քնանայ։ Ու սիրտս կը սեղմուի ցաւէն։ Իսկ խղճմտանքիս ձայն մը կ'ըսէ. «ինչո՞ւ համար են հարստութիւնն ու շքեղութիւնը, եթէ խիղճը հանգիստ չէ. կա՞յ աւելի մեծ երջանկութիւն քան սէրը»։ Այսպէս ամբողջ գիշերը կը կռուէի ինքս ինծի հետ, մինչեւ որ խղճիս ձայնը եւ զգացումը յաղթանակեցին։ Ի սէր Աստուծոյ, ներէ ինծի եւ մի կործաներ։

Ես ետ առի սուրս ու շնորհակալութիւն յայտնեցի իրեն անոր համար, որ դեռ իր հոգիին մէջ կ'ապրին խիղճն ու սէրը։ Ատեն մը ետքը կանչեցի անոր կինը եւ առաջարկեցի իմ կինս ըլլալ։ Խոստացայ թէ, ինքը վերջինը, հազարերորդը պիտի ըլլայ։ Այլեւս չպիտի ամուսնանամ,— ըսի,— եւ դուն ամէնէն երջանիկը պիտի ըլլաս։ Կ'ըսես թէ ամուսնացած ես։ Բայց այդ ոչ մէկ նշանակութիւն ունի։ Իմ կամքս օրէնքէն աւելի բարձր պիտի ըլլայ։ Քու այրդ չպիտի պատժուի։ Ահա քեզի սուրս, գնա տուն, ազատուէ ամուսինէդ եւ վաղը դուն թագուհի ես։

Եւ ահա թէ ինչ պատահեցաւ։ Առտուն անոնք երկուքն ալ քովս էին. կինը՝ կոտրած սուրով, իսկ ամուսինը՝ կապած գլուխով կը պոռար. «Ասիկա սպաննել կ'ուզէր զիս. գտէք մեզի։ Ընթրիքի ատեն գինովցուց զիս, ու դեռ չէի քնացած, երբ ուժով հարուած մը զգացի գլխուս։ Արթնցայ ու կը տեսնեմ, իմ սիրելի կինս է առջեւս, կոտրած սուրը ձեռքին.-«Ի՞նչ ըրիր, թշուառական» պոռացի իրեն. իսկ ան ըսաւ թէ քու հրամանովդ է այդ, մեծ թագաւոր։

Ահա կը տեսնէ՞ք, պարոննե՛ր, թէ ի՞նչ պատահեցաւ։ Ես այդպէս ալ նախատեսած էի արդէն։ Իսկ հիմա կը խոստովանիմ ձեզի թէ իմ սեփական սուրս էի տուեր ամուսինին, իսկական, պողպատէ սուրս, որովհետեւ հաւատացած էի թէ, ան չպիտի սպաննէ։ Բայց երբ այդ նոյն յանձնարարութիւնը անոր կնոջը ըրի, գիտէի թէ կիները թեթեւամիտ են, եւ հետեւանքէն վախնալով, անազդ սուր յանձնեցի իրեն։ Ահա թէ ինչո՛ւ չյաջողեցաւ սպանութիւնը։

— Իրաւունք ունի՛ս, իմաստուն թագաւոր, բայց քու ասացուածքդ զէնք պիտի ըլլայ այր մարդոց ձեռքը։

— Ոչ մէկ ատեն,— ժպտելով ըսաւ Սողոմոնը, աւելի գէշ պիտի ըլլար, եթէ ըսէի թէ, հազարին մէջ մէկը գտայ։ Այն ատեն ամէն մարդ ա՛յդ մէկը պիտի խնդրէր։ Իսկ այսպէս ամէնքը գոհ կ'ըլլան իրենց կիներէն, հաւատալով թէ, ատկէ լաւը չկայ։

Թարգմ. Խ. ԵԳԱՆԵԱՆ

ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ

Կ'իյնա՜ն, կ'իյնան արցունքներո՜ւ պէս տժգոյն
Աշնան դեղին չոր տերեւներն ճամօրէն.
Կ'իյնան անոնք, մինչ ես լռին ու խոհուն
Կ'անցնիմ դարձեալ ծառուղիին ընդմէջէն:

Քամին կ'ոռնայ...: Բնութեան սի՜րտն է պայթած,
Գորշ երակէն տրտմութեան ծով կը հոսի.
Մինչ հոգւոյս մէջ արթընցող ձա՜յնն երկիւղած՝
Քայլերս կ'ուղղէ դէպի տաճար, աղօթքի:

Կ'իյնա՜ն, կ'իյնա՜ն: Մերկ են ճիւղերն անհամար,
Ա՜լ կեանք չունին, անոնք ապրա՜ծ են սակայն
Գարնան թովչանքն ու երազներն ամառուան

Անդորրութի՜ւն. ու տերեւներն հողմավար
Գլխուս վերեւ տատանումով մը յետին՝
Կը մօտենան շիրիմներու շրթունքին:

Վենետիկ

ՎԻՉԷՆ ՍՐԱՊԵԱՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ
ՓՈՂՈՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպայի մեծ քաղաքներուն մէջ փողոցի վաճառորդները կը բաւականան իրենց ապրանքները աղաղակելով պարզապէս, մինչ Արեւելքի մէջ վաճառորդին սաղմոսական հնաւանդ երգեցողութիւնը խորազգած բանաստեղծութիւն մը կը շնչէ։ Քերթուածի գեղարուեստական տողի մը պէս կ'արձագանգեն կառքի անիւի մը չափ մեծ վարդի փունջ ծախող դամասկացի աղջկան սա՛ արաբերէն բառերը.— «Վարդը փուշ էր — Մարգարէին քրտինքէն ծաղկեցա՛ւ»..։ Բաղդատեցէք հիմա ասիկա Մինիխի մէջ բողկի վաճառորդուհիին սա՛ աղաղակին հետ. — «Բողկ կը ծախեմ, բո՛ղկ», կամ քիչ մը աւելի փափուկ Սաքսոնուհիի մը աղաղակին հետ. — «Մեխա՛կ, աղուոր պարո՛նս»։ — Ահա արձակ, վերի բանաստեղծութեան մօտ։

«Ո՜հ, ի՜նչ աղուոր կ'ուտուի առաւօտուն, թո՛ւզ, Ալլահը վկա՛յ.» կ'երգէ լայնափոր սակառին ետեւը իր թուզը մատուցանող գեղանի գեղջկուհին, որ ըսել կ'ուզէ թէ Աստուած իրեն նորէն կու տայ, քանի որ ինք հիմա կորուստով կը ծախէ։

«Լօլիկ. Նուռի պէս», կը հեծծէ անդին մելամաղձիկ աղջիկ մը, մատովը ցուցնելով արտասուոր կարմրութիւնը իր լօլիկին։

«Արմա՜ւ, թո՜ւթ, կարմի՜ր, կարմի՜ր։ Ա՜խ թութ, քեզ ուտողը չի մեռնիր...» կը սաղմոսերգէ թթավաճառուհին, թութին քաղցրաւենին բաղդատելով առասպելականօրէն համեղ արմաւին հետ։ Բայց աւելի ուժեղ համեմատութիւն մը կայ —«Քաղցրագո՜յն քան սպիտակ մեղր...»

Յետագայ ճիչ մը, ճռուողո՜ւն— «Խոշոր, կարմիր նարինջնե՜րս»։ Ահա Եաֆայի հռչակաւոր ուռուցիկ նարինջնե՜րը, վաճառորդուհիին ուռուցիկ կուրծքին համեմատաբար։

Լուբիայի պէս աննշան վաճառքի մը համար իսկ կրնան գտնել... բեկքլամ ճիչ մը.— «Գետին փոքրիկ մանչո՜ւկը
ջուրին մէջ կը թրմեն լու
լէ առաջ...։ «Ողորմեալ
կը հասնիս դուն, եւ ջու
քեզ կը հոսի»..., այսպէս
բեթղեհեմցի աղջիկ մը
ձորները մատուցանելով։

«Ազնի՜ւ, ո՛վ թութ
թո՜ւզ, այգաշաղի դուն
քանի՜ ես դուն անուշ. քա
անգամ սոխակները քու
կիրդ (ծառին) վրայ երգե
իմ հինանոց թուզերս»։
կ'երգէ սիրարծարծ Ար
Երուսաղէմի մէջ թուն
համար։ «Ալլահը թող թ
քեզ» (սակառին ուղղուել
կիտրոնավաճառը։

«Ալլահը միայն անթառ
կը գոչէ պարզ աղջան
իր վաճառքին վաղաթառ
թեան մօտ Աստուծոյ ան
լիութիւնը գովաբանելով։
«Ա՜խ, էտ-Ցուիճէ աղբիւր
ուած կոտեմս. քեզուտող
յաջորդ օրը կ'երիտասարդ
կ'աւետէ ծերունի հողագ
իր ջրոտ վաճառքը մա
լով։

«Ո՜հ, ո՞վ թրեց քեզ
անուշա՛կդ իմ բոկեղ», հ
ծին մանչը կը հեծկլտայ,
բոլորշի բոկեղները նեղ
րուն մէջէն ձայնձնելով։
ծեռնակի համե՜մ», կ'արձ
գէ դիմացէն ուրիշ մը,
րակները ուռեցուցած,
ու խաղողի օշարակով
շուշմայուած իր համեմ
տուցանելով քնքուշ տիկ
ծիծեռնակներու հետ բ
լով զանոնք։

«Կուգամ ձեզի պա
կաթ ու կարագ բերելու
գեն Գահիրէի կաթնավաճ
«Բերէք պնակները, արմ
մա՛ւ, մեղրի պէս»։ «Գ
բո՛յրը» կ'երգէ հինա
ձեռք ու ոտք հինայ
«Գո՛ւն, բեհեզագեստ
պատշգամին վրայ կը
մուշկ կը հոտի քեզմէ,
լուր կը բերեմ քեզի, եկ
մը նայէ սառնանոյշիս»,
ուրիշ մը։ «Անո՜յշ ու
ծարաւիներ, խմեցէք եւ
եղէք, զովացուցէ՛ք
պաղեցուցէ՛ք տաքը»։
կ'երգեն Պաղտատի եւ
մէջ։

Արեւելքի փողոցայ
քին մէջ ժողովրդային
մըն է ջրկիրը, որ
լեցուած տիկը կռնակը
— «Ալլահին նուէ՛րը, ո
ւինծր անապատի», եւ
ներէ ամէնուս մեղքեր
պանոնք այս ջուրին
Ու ըսողներ կան.— Ամ

Վերջապէս Արեւելք
մասնաւոր դասակարգ
կազմեն, ''երգիչ,, մուր
Մին կ'օրհնաբանէ Ալլ
''Ո՛վ սփոփարար, բարեգ
տէր,,։ Ուրիշ մը.—''Ես ը
եմ Ալլահին ու Մարգարէ
րիշներ.— «Ալլահին կէս
կան կը պարտիս, տո՛ւր
պարտքդ», եւ քալ
մինչեւ որ վճարուի...

Թրգմ. Գերմ.է

ԱՍՈՒԼԻՍ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ՝ ԲԱՅՑ ՈՉ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ

Գործս բուրդ է, թերեւս ալ՝ բուրդ գլուխներու հետ. երբ ցեղային փառապսակ մը քրքրած՝ չորս հովերուն կուտամ, յանդուգն տարափոխութեամբ մը: Չէ՞ որ դափով, թմբուկով կը տարփողենք անընդհատ ծանօթ պարերգը.

Հայկական է, պատուական է,
Հայկական է, պատուական:

Գործս մթին է ու «չէթին», թերեւս ալ՝ մթամածու թթուած երեսներու հետ, երբ պարերգին իւրաքանչիւր տողը՝ վերէն վար՝ խեղդամահ ըրած է խեղճ էական բայը, միմիայն երկու ստորոգելիներով — հայկական, պատուական:

Ուրեմն իմինս պիտի ըլլայ ձեռնարկը սեւի ու հաստատականը ժխտականի վերածելու մեղապարտ փորձ մը:

Ոչինչ աւելի ապարդիւն է ու դժնդակ, քան ցեղային բարբարոս սովորոյթներու եւ բորբոսած ճաշակներու վրայէն սեւ խաչ մը քաշելը:

Միթէ՞ կարելի բան է համոզել Հայաստանցին թէ «հերիսայէն» զատ ուրիշ պատուական կերակուրներ ալ կրնան գտնուիլ: Նոյնը Կիլիկեցիին համար, որ աշխարհիս վրայ «տօլմա» ու «քիւֆթէ»էն զատ ուրիշ բան չի ճանչնար:

Կը պատմուի թէ՝ թագաւոր մը անտառին մէջ մաղագործութեամբ զբաղող գնչուհիի մը սիրահարելով, կնութեան կ՚առնէ զայն: Բայց ան, հակառակ պալատական կեանքին՝ մինչեւ վերջ կ՚երազէ իր մաղն ու «ղասնախ»ը միայն: Մինչեւ որ թագաւորը կը ստիպուի արքունի պարտէզին մէկ անկիւնը յատկացնել անոր... մաղագործութեան համար:

Չէ՞ք կարծեր թէ՝ այս քաղաքակրթուած ոստանին մէջ, ընտանեկան ու բարոյական լաւագոյն պայմաններու տիրացողներուն մէջ անգամ, դեռ իրենց մաղն ու «ղասնախը» երազողներ ու նոյնիսկ միասին բերողներ ունինք:

Մամուլը պէտք եղածէն աւելի ծանրացած է ու կը ծանրանայ միշտ մեր հայրենի խունկին ու մոմին աւանդական պահպանումին մասին, այս օտար երկինքներու տակ: Եւ սակայն ասոր հետ զուգընթաց՝ կարեւորագոյն է վազ անցնելու քարոզութիւն մը, մեր բոլոր մաշած ու ծթռած սովորոյթներուն համար:

Մարսէյլ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

ՀԵՐՈՍԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻԱՆ...

Մոսկուայի պաշտօնաթերթ «Իզվեստիա» ռուսեւթուրք բարեկամութեան մասին խմբագրականի մը մէջ կը գրէ.

— «Թուրքեւխորհրդային բարեկամութեան շէնքին առաջին յարկը շինուեցաւ, երբ Թուրքիա այցելեց ընկեր Ֆրունզէ: Անոր յաջորդող տարիներու ընթացքին այդ՝ շէնքին լայնքն ու բարձրութիւնը երթալով աւելցաւ: Երկու երկիրներն ալ իրենց դէմ եղած բոլոր արգելքները փլցնելով, շարունակեցին քալել դէպի իրենց նպատակը:

Թուրքիա յաջողեցաւ ամբողջովին հաշուեյարդարի ենթարկել աշխարհակալ պետութեանց միջամտութիւնը, ազատագրել իր գրաւուած հողերն ու Պոլիսը եւ պաշտօնապէս պետութեանց ճանչցնել իր անկախութեան իրաւունքը: Երկրին մէջ յետաշրջական ուժերը ճզմեց, ու ինչպէս կ՚ըսէ ընկեր Գարախան, բազմաթիւ բարենորոգումներ մտցուց: Այս բարենորոգումները խիստ կենդանի արձագանգներ ունեցան արեւելեան բոլոր երկիրներու մէջ, Արաբիոյ անապատներէն սկսեալ մինչեւ Աֆղանիստանի Հինդու քուշի բարձունքները երկարող շրջանին մէջ:

Մարոքի մէջ ռիֆցիներուն, Եէմէնի մէջ Զէյտիներուն, Հիճազի մէջ վէհապիներուն, Սուրիոյ մէջ Տիւրզիներուն պայքարները, Պարսկաստանի մէջ Ղաջարի գերդաստանին տապալումն ու անկէ վերջ կատարուած բարենորոգումները, Աֆղանիստանի մէջ լայն չափով բարենորոգումներու ձեռնարկուիլը եւայլն, քիչ ուժ չէ որ ստացած են Անատոլուի յեղափոխութեան փայլուն օրինակէն:

Հերոսական Թուրքիոյ յեղափոխական զանգուածները, Ղազի Մուսթաֆա Քէմալ ղեկավարութեան տակ, մէջտեղէն վերցուցին աշխարհակալ պետութեանց ազդեցութիւնը, «տէրէպէյ»ները, եւ դրամատիրութեան թափթփուքները, որոնք բոյն դրած էին արեւելեան երկիրներու մէջ:

Ճիշդ ութ տարի անցած է այն օրէն ի վեր երբ ընկեր Ֆրունզէ Թուրքիա այցելեց: Այդ օրերուն հետ բաղդատելով Թուրքիա հիմա շատ յառաջ գացած է:

Թուրքիա ընկերային ու քաղաքական ասպարէզներու մէջ զարգանալու վրայ է: Այսօր Թուրքիա կը ձգտի իր դիրքն ամրապնդել իբրեւ անկախ ժողովրդավար պետութիւն մը եւ կարգի դնել իր տնտեսութիւնը: Հիմա այլեւս Թուրքիա կ՚աշխատի իր տնտեսական անկախութիւնը ամրապնդելու համար: Անիկա այլեւս օտար դրամատէրներուն վիզ ծռելու հին սովորական քաղաքականութեան չի հետեւիր, այլ ամբողջ ուժերը լարած է՝ իրեն համար ազգային տնտեսութիւն մը ստեղծելու ուղղութեամբ: Ձեռնարկներ կ՚ընէ դրամատուներ, առեւտուր, ծովային փոխադրութիւններ եւ երկաթուղիներ ստեղծելու նպատակով: Վստահ ենք թէ այս ձեռնարկներն ալ պիտի յաջողին եւ մօտ օրէն մենք ականատես պիտի ըլլանք անոր տնտեսական Ցումլու Փունարին:

ՖՐԱՆՍ-ՕՐԻԱՆԻ ՀԱՑԿԵՐՈՅԹԸ

Ֆրանս-Օրիան ընկերութիւնը անցեալ շաբաթ բացումը կատարեց իր նոր կեդրոնատեղիին, որ փոխադրուած է Կրան-Սէրքլը տ՚Իէնա, իշխան Ռոլան-Պոնափարթի ապարանքը: Ընկերութիւնը այս առթիւ տուաւ մեծահացկերոյթ մը՝ որուն ներկայ եղան Արեւելքի բոլոր երկիրներու դեսպաններն ու պատուիրակները, ինչպէս նաեւ ֆրանսացի յայտնի դէմքեր, որոնք այս կամ այն ձեւով կապուած են կամ կը հետաքրքրուին Արեւելեան երկիրներով,

Ներկայ էին՝ ընկերութեան նախագահ Լը Նէլ, արտաքին նախարարութեան կողմէ՝ Արխամպօ, մարաջախտ Ֆրանշէ տ՚Էսփրէ Հ. Հ. Պատուիրակութեան կողմէ Պ. Ալ. Խատիսեան, Վրաստանի պատուիրակութեան կողմէ՝ Չխէնկէլի, Ազրպէջանի կողմէ՝ Թոփճիպաշեւ, ականաւոր Հանրի Պորտօ, Ռումանիոյ դեսպան Տիամանտի, Պուլկարիոյ դեսպան Մորֆով, Աֆղանիստանի գործակատար Ուլամպէյ Խուտայիր, Թուրքիոյ դեսպանատան խորհրդական Ճէմալ Հազիմ պէյ, Լեհաստանի, Ուկրայնայի, Սուրիոյ ներկայացուցիչները, զօրավարներ, ծովակալներ եւայլն:

Ճաշէն վերջ, նախագահ Լը Նէլ՝ նախկին պատուիրակ Ազգերու Դաշնակցութեան մօտ, համառօտ կերպով պարզեց այն աշխատանքը զոր տասը տարիէ ի վեր կատարած է Ֆրանսա Սուրիոյ մէջ՝ իբրեւ հոգատար պետութիւն: Հակառակ մարզպաններու արագ իրերայաջորդութեան, շատ լայն ու տեւական արդիւնքներ ձեռք բերուած են՝ շնորհիւ զինուորական եւ քաղաքային բոլոր սպասարկութեանց յամառ ջանքերուն: Երբ ըմբոստութիւնը կը խանգարէր աշխատաւորներու գործը, ամբարշէն յառաջապահներ կ՚անցնէին անոնց տեղը ու կը շարունակէին առաջ երթալ: Այսպէս՝ արահետները դարձան խճուղիներ, հեղեղատներուն վրայ կամուրջներ ձգուեցան, առեւտրական մեծ կեդրոնները երկաթուղիով միացուեցան, ու շնորհիւ փոխադրութեան այդ արագ եւ ապահով ցանցին՝ նոր դարագլուխ մը բացուեցաւ այդ շրջաններու առեւտուրին եւ ընկերային կեանքին համար:

Նախագահը յետոյ դառնալով դէպի ներկայացուցիչները Հայաստանի, Վրաստանի, Ազրբէջանի եւ Ուկրայնայի, որոնք դեռ կը հեծեն բռնակալ լուծի տակ, բուռն ծափերու մէջ, գեղեցիկ խօսքերով ապահովցուց զանոնք թէ՝ Ֆրանսա ջերմ համակրութիւն ունի իրենց ներկայացուցած ժողովուրդներուն հանդէպ, ու աւելցուց թէ հաստատ հաւատք ունի անոնց ապագային վրայ, թէ խաղաղութեանը օրերու դանդաղ վերաշինութիւնները ի վերջոյ պիտի բերեն անոնց այն ազատութիւնը զոր ի զուր յուսացած էին պատերազմէն:

Յայտնուած փափաքին վրայ խօսեցաւ նաեւ Հանրի Պորտօ, որ գեղեցիկ ճառով մը ըսաւ թէ ֆրանսական գրականութիւնը յաճախ փոխառութիւններ ըրած է արեւելեան մոգութենէն: 1333ին «Պորտօի ուխտաւոր»ին Պաղեստին այցելութենէն Վիլհարտուէնէն եւ Ժուանվիլէն, ինչպէս նաեւ Մոլիէրէն եւ Րասինին ի վեր, որոնք ԺԷ. դարուն Պոլսոյ ֆրանսական դեսպանէն տեղեկութիւններ կ՚ուզէին Թուրքիոյ սովորութեանց մասին, մէկը (Մոլիէր) շարադրելու համար Մամամուշիի պարին մանրամասնութիւնները, միւսը (Րասին) Պայազէտը գրելէ առաջ, լաւագոյնս ներշնչուելու համար արեւելեան պատկերներով... Ի՜նչ յարգ ու պատիւ ընծայուած է շարունակ ֆրանսացի հետաքրքիրներու կողմէ այդ առանձնաշնորհեալ երկիրներուն, ուր արաբական եւ արեւելեան քաղաքակրթութիւնները իրենց զօրաւոր կնիքը դրոշմած են Ս. Գրոց հին ծառին վրայ:

ԺԸ. դարուն Ֆավառն է՝ իր երեք Սուլթանուհիներով, որ միշտ փնտռուած գործ մըն է, Քրէպիյեօնն է եւ այնքան ուրիշ թատերգակներ, նաեւ բարոյագէտներ, իրենց գլուխն ունենալով Մոնթէսքիէօն, պարսիկ Մոնթէսքիէօն: Ֆրանս. վիպապաշտութեան արշալոյսէն մինչեւ մեր օրերը, դարձեալ կը տեսնենք այդ անհատնում ճամբորդութիւնները դէպի Երուսաղէմ ու Որոնդէսի վրայի պարտէզները: Վոլնէյէն ի վեր որ կը յուզուի Պալմիրիոյ աւերակներով՝ առանց իրականին մէջ տեսած ըլլալու զանոնք, Շաթօպրիանէն, Լամարթինէն՝ Ժէռար տը Ներվալէն մինչեւ Կիւսթավ Ֆլօպէր, Լոթի, Մորիս Պարէս, Ֆառէր ու Փիէռ Պընուա...,Ահա՛ պարզ փունջ մը՝ զոր յանուն ֆրանսական գրականութեան հոս կը նուիրեմ Արեւելքի երկիրներուն:

«ԱՐԱՐԱՏ-ՍԻՈՆ»

Մեր ձեռքն անցաւ Bulletin de la L. I. C. A. (Ligue Internationale Contre l'Antisémitisme) ամսաթերթին Բ. տարւոյ թիւ 2ը (փետրուար), որուն առաջին էջին վրայ կը կարդանք յօդուած մը՝ «Կեցցէ՛ Հայկական Միութիւնը՝ ընդդէմ Հակասեմականութեան» խորագրին տակ: Յօդուածագիրն է յայտնի հրեայ լրագրող Պէռնար Լըքաշ: Կը քաղենք գլխաւոր մասերը.

— «Երբ կը հրատարակուէր մեր վերջին թիւը, պաշտօնապէս կազմուած էր «ԱՐԱՐԱՏ ՍԻՈՆ» Հայկական Միութիւնը ընդդէմ Հակասեմականութեան»:

...Մեր ուրախութիւնը կատարեալ է՝ երբ մեր կողքին կը տեսնենք այս Հայկական Միութիւնը Հակասեմականութեան դէմ:

Տրամաբանօրէն անիկա պէտք է վերջին կազմուողն ըլլար: Մարդիկ խիստ երկար ատենէ ի վեր շահագործած են այն փոքր, անխուսափելի վէճերը, որոնք կը ծագէին երկու ցեղերուն միջեւ. խիստ երկար ատենէ ի վեր մարդիկ փորձած են բաժնել եւ իրարու դէմ հանել զանոնք, այնպէս որ այժմ չենք ծածկեր մեր հաճոյալի զարմանքը:

Ի՜նչ: Կրցանք միւս կողմէն գտնել կենդանի համակցողութիւն մը, անշահախնդիր բարի կամեցողութիւններ: Կրցանք այնքան շուտ եւ այնքան լաւ իրար հասկնալ: Բաւական եղաւ իրար հանդիպիլ, բաց սրտով խօսիլ, որպէսզի մարմին առնէ միութիւնը ու շօշափելի դառնայ: Գտանք թէ հրա՞շք կատարուած է եւ կամ ուրախանանք անպայման եւ եղբայրօրէն շնորհաւորենք հայ գործիչները, որ պայքարի մէջ նետուեցան եւ անկեղծօրէն նախաձեռնութիւն ստանձնեցին մեզի միանալու:

«Արարատ-Սիոն», այս երկու խորհրդանշաններու միացումը մեկնութեան չի կարօտիր:

Արարատ Լեռնէն, դէպի ուր կը բարձրանան միւս թափառական ժողովուրդին ակնարկները, մինչեւ Սիոնի Լեռը, սիրելի՝ Հրեաներու սրտերուն, հեռաւորութիւնը մեծ չէ: Հայերու բոլոր տառապանքները, Հրեաներու բոլոր ցաւերը կը գոցեն այդ միջոցը եւ ամուր կամուրջ մը կը կազմեն: Միշտ կեղեքուած ու զոհուած, երկու ժողովուրդները պէտք է իրար հասկնային, իրար միանային: Կ՚ըսեն թէ անոնք իրար չէին սիրեր: Չէին ուզեր որ անոնք իրար սիրեն եւ ուս ուսի տան: Այսօր Արարատիններն ու Սիոնինները ձեռք ձեռքի կուտան:»

Յօդուածը կը վերջանայ կեցցէներով «Արարատ-Սիոն»ի հասցէին:

Անո՜ւշ է եղանակը, բայց շատ խառնակ՝ ճամբան:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. ՏՈՒՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ 5 փետր. (Սեփ. թղթ.).

— Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն, փետր 3ին, պաշտօնական թռուցիկով մը կը ծանուցանէր.

— «Ի գիտութիւն Տէսինի յարգոյ հասարակութեան, կուգանք յայտնելու թէ՝ Հ. Յ. Դ. տեղւոյս կոմիտէն իր ընկերներու անձնական նիւթական զոհողութեամբ գործարանի մօտիկ եւ հայկական կեդրոնի մէջ, բու ակումբի եւ գրադարանի մը շինութեան համար գնած է 231 մետր հող եւ շուտով կը սկսի շէնքի շինութեան, դարձեալ դաշնակցական ընկերներու գործօն աշխատանքով»: Եւ յետոյ կ՚աւելցնէր.

— «Նկատի ունենալով որ Տէսինի մէջ ազգային դպրոցի մը գոյութիւնը անհրաժեշտ է մեր մատղաշ սերունդը այլասերումէն փրկելու համար. իսկ այս ուղղութեամբ մինչ այժմ թափուած ջանքերը չեն յաջողած, Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն առաջնորդուած միմիայն տեղւոյս հայութեան նիւթական շահերէն, իր շինած շէնքի վարի մասը (քավը) կը յատկացնէ իր գրադարանին. իսկ վերեւը սիրայօժար կերպով կը տրամադրէ ազգային դպրոցի համար եւ եթէ պէտք տեսնուի նոյնպէս եկեղեցիի, որպէսզի ժողովուրդը պարապ տեղը, աւելի ծախքի տակ չմտնէ, առանձին դպրոց եւ եկեղեցի շինելով»:

Տարիներէ ի վեր Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի փափաքը ակումբ մը, գրադարան մը ունենալու մասին, եւ հայ ժողովուրդի ազգային տենչը դպրոցի մը համար՝ կ՚իրականանայ շնորհիւ խումբ մը յեղափոխական եւ հայրենասէր ընկերներու եւ իր կոմիտէի անդամներուն: Տէսինի հայութեան կը մնայ ընդառաջ երթալ այս ձեռնարկին, որ պիտի լրացնէ գաղութին պէտքերն ալ: Յաջորդով կը խօսիմ քիչ մը աւելի մանրամասն:

Վարդ-Պատրիկ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 9 —

ԲԺԻՇԿԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Անգամ մըն ալ երկարօրէն քննեց վիրաւորեալին դէմքը, մտիկ ըրաւ անոր ճնշեալ շնչառութիւնը, ի վերջոյ ուրիշ ընելիք չունենալով, եւ իբրեւ թէ իրեն կը բաւէր սառը փոխած եւ իր դիտողութիւններն ըրած ըլլալը, վերադարձաւ իր տեղը, թիկնաթոռին վրայ, անկողնին միւս կողմը:

Հոն, աչքերը գոց ինքզինքը յանձնեց քունին կողմէ քչիկ-քչիկ գրաւուելու հաճոյքին, մտաբերելով աստիճանաբար անոր դիմադրելու իր կամքը, մինչեւ այն պահը ուր վերջապէս իր գլուխը վար կ՚իյնար մէկէն ի մէկ, կը վերաբանար այն ատեն իր աչքերը եւ կը վերսկսէր անձնատուր ըլլալու այդ արգիլուած հաճոյքին, որ զայն մեղմօրէն կը գինովցնէր:

VI

Տոքթ. Վոկալոփուլոյի կողմէ կասկածուած բարդութիւններէն դժբախտաբար կարելի չեղաւ զերծ կացուցանել հիւանդը. առաջինը եւ ամէնէն ծանրը եղաւ թոքային արիւնախռնում մը, 40 աստիճանի տենդի մը միացած:

Առանց գիտութենէ դուրս ուրիշ մտահոգութիւն մը ունենալու, Տոքթ. Վոկալոփուլօ կրկնապատկեց իր եռանդը. այլեւս ոչինչ չէր թուեր զինքը շահագրգռել, բայց եթէ ոչ ազատել մահամերձին կեանքը:

Իր խնամքին յանձնուած հիւանդներուն մէջ կը տեսնէր ոչ թէ մարդիկ, այլ ուսումնասիրուելիք պարագաներ. գեղեցիկ պարագայ մը, եղական պարագայ մը, միջակ կամ սովորական պարագայ մը. բոլորովին այնպէս իբրեւ թէ մարդկային հիւանդութիւնները եղած էին յօգուտ գիտութեան եւ ոչ թէ գիտութիւնը իսպառ հիւանդներու: Բարդ եւ ծանր պարագայ մը միշտ զայն վերին աստիճանի կը շահագրգռէր. այլեւս չէր յաջողեր իր միտքը բաժնելու իր հիւանդէն, աշխարհի առաջին բուժարաններուն ամենանորագոյն դարմանումները կը կիրարկէր. կը հետազօտէր բծախնդրօրէն թերթերը, հանդէսները, փորձերու մանրամաս տեղեկատուութիւնները, բժշկական գիտութեան մեծագոյն վարպետներու մեթոտները եւ յաճախ կ՚որդեգրէր ամէնէն վտանգալից դարմանումները անզսպելի քաջութեամբ մը: Այս ձեւով մեծ համբաւ մը շահած էր: Ամէն տարի մեծ ճամբորդութեան մը կ՚ելլէր ու կը վերադառնար խանդավառուած այն փորձառութիւններէն, որոնց ներկայ եղած էր, հրապուրուած նոր ծանօթութիւններէն որոնցմով ճոխացուցած կ՚ըլլար իր պաշարը, միասին բերելով վիրաբուժական —նորագոյն եւ ամենակատարեալ գործիքները զորս կը դասաւորէր — անոնց մեքանիզմը մանրամասնօրէն քննելէ եւ զանոնք ամենամեծ հոգածողութեամբ մաքրելէ վերջ — սնտուկի մը ձեւը ունեցող մեծ ապակեդարանին մէջ, իր հսկայ աշխատանոցին ճիշտ մէջտեղը, եւ, զանոնք հոն փակելէ վերջն ալ, տակաւին զանոնք կը դիտէր շփելով ձեռքերը, հաստատուն ձեռքեր, միշտ պաղ, եւ կամ երկու մատներու միջոցաւ քաշելով իր քթին ծայրը զինուած շատ զօրաւոր ակնոցով մը որ աւելի կը շեշտէր իր տժգոյն, երկար եւ ձիանման դէմքին պիրկ խստութիւնը:

Ան իր պաշտօնակիցներէն շատերը բերաւ Գորսիի սնարին մօտ, քննելու համար անոր պարագան, վիճելու համար այդ մասին. բացատրեց իր բոլոր փորձերը, մէկը միւսէն աւելի նոր եւ աւելի հնարամիտ, բայց մնացած տակաւին ապարդիւն: Վիրաւորեալը տենդէն ընկճուած, կը մնար ուշաբերձութեան մօտ վիճակի մը մէջ, ընդհատուած միայն զառանցանքի նոպաներով. որոնց պահուն, շատ անգամներ, հակառակ ամէն հսկողութեան, մղուած էր մինչեւ անգամ փրցնելու իր վիրակապերը:

Վոկալոփուլօ այս «երեւոյթ»ին մեծ ուշադրութիւն մը չէր ընծայած. բաւական համարած էր յանձնարարելով Տոքթ. Սիային կրկնապատկելու իր արթնամտութիւնը. կարողացած էր վէրքին ճաճանչապատկերին շնորհիւ, դուրս հանելու անութին մէջ թխմուած գնդակը. նոյնիսկ հիւանդին կեանքը վտանգելու գնով, թաց սաւաններու պատատումներու դիմած էր, իջեցնելու հիւանդին ջերմութեան աստիճանը: Վերջապէս յաջողած էր: Տենդը իջած էր. թոքային բորբոքումը պարտուած էր. ամէն վտանգ գրեթէ մեկուսացուած: Նիւթական ոչ մէկ վարձատրութիւն կրնար հաւասարել Տոքթ. Վոկալոփուլոյի բարոյական գոհունակութեան: Ան կը ճառագայթէր եւ տոքթ. Սիա ալ, իր կարգին:

—Սիրելի պաշտօնակիցս, սեղմէ ձեռքս: Ասիկա կը կոչուի յաղթանակ:

Սիա իրեն կը պատասխանէր մէկ բառով.

— Հրաշալի:

Գարնան գալուստը պիտի փութացնէր անշուշտ ապաքինումը:

Արդէն հիւանդը կը սկսէր վերագտնել ինքզինքը, դուրս գալ այն անգիտակից վիճակէն ուր այնքան երկար ատեն մխրճուած մնացեր էր: Բայց կ՚անգիտանար տակաւին, չէր կասկածեր նոյնիսկ թէ ի՛նչ եկած էր իր գլխուն:

ԼՈՒԻՃԻ ՓԻՐԱՆՏԷԼԼՕ

(Շար.)

ՏՕՔԹՕՐ Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ

8 RUE BUFFAULT, PARIS (9e)

Հեռաձայն, PROVENCE: 20—37

կը խնամէ ներքին եւ կիներու հիւանդութիւններ

կը կատարէ ծննդաբերութիւններ

կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2—7 եւ ժամադրու-թեամբ: կիրակի եւ տօն օրեր, առաւօտեան ժամը 10—12:

LEIPZIGի ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ

2էն 12 ՄԱՐՏ 1930

Բոլոր գործարանները իրենց ամէն տեսակի արտադրութիւնները կը ցուցադրեն: Գնումներու եւ անձամբ այցելութիւններու համար տեղե-կութիւններ տալու պատրաստ ենք:

VELEDIAN & ZINN

ESCHENHEIMER ANLAGE 22

FRANKFURT A. M.

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ (հաստատուած 1923ին)

CABINET V. YARJANIAN

Հասցէ՝ 5 rue du Cardinal Mercier, PARIS (9e)

Tél. CENTRAL, 97-39 եւ 96.70

կը ստանձնէ պատժական, քաղաքային եւ առեւտր. դատեր պաշտպանելով ֆրանսացի հանրածանօթ պաշտօնակիցներու հետ, վարչական եւ հիւպատոսարանական գործերու արագ հետապնդում: Արկածի դատերու մասնաւոր ճիւղ, առանց կանխավճարի: ՖՐԱՆՍԱ մտնելու համար, ձեռնհաս իշխանութիւններէ արտօնագրի ստացում: (ԱՖԻՏԱ-ՎԻԹ): Քաղաքային ամուսնութեան արագ գործողութիւն: Վիզա ամէն երկրի համար:

Գաւառներէն եւ արտասահմանէն եղած դիմումներուն կը պատասխանուի անմիջապէս: Խորհրդակցութիւնները ձրի են:

Դիմել ամէն օր, 9էն 12 եւ 2էն 7, բացի Կիրակիէ

ՍԱՓՐԻՉ ՅԱԿՈԲ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

(ՊԷԼՎԻԼԻ ԾԱՆՕԹ ՍԱՓՐԻՉԸ)

Սէվրանի իր երկսեռ յաճախորդներուն դիւրութեան համար իր տունը կ'ընդունի ամէն կիրակի կէս օրէ վերջ եւ երկուշաբթի ամբողջ օրը: Անթերի սպասարկութիւն:

Հասցէ.— Avenue Jules Verne, Sevran (S. et O.)

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ

Քերական 2 ֆրանք, Լուսաբեր Այբենարան 6, Լուսաբեր ընթերցարան Ա. Բ. Գ. տարիներ 10, 12, 14, Մայրենի լեզուք. ընթց՝ 5, Թանգարան Հ. եւ Զ. Աստուր, տարրական դասընթացք 8, Թանգարան Բ. տարի 10, Թանգարան Գ. տարի 12, Թանգարան Դ. եւ Ե. տարի 17.50, Թուաբանութիւն Ատրունի Ա. եւ Բ. տարի 10, Թուաբանութիւն միջին 17.50, Պատմութիւն Հայոց 2 հատոր (Հ. Ս. Մովսէսեան) 40, Հայաստանի մեծադիր քարտէսը 20, Նամականի հայ լեզուի 25, Բառարան հայ, լեզուի 75, Ֆրանսահայ բառարան 75, Հայ. Ֆրանս. բառարան 65, Զրուցատրութիւն ֆրանս. հայ 2.50, 3, 6, 7.50, 25, Երգարաններ 5, 10, 25, 30:

Զանազան գիրքեր.— Հայաստան, Բ. Թրքահայաստան, Լինչ 70, Աննա Քարէնին 35, Հազար եւ մէկ գիշերներ 2 հատոր 70, Կրացիէլլա 8, Ռաֆայէլ 18, Աբուլալա 5, Կեանքի եւ Մահուան երգեր 10, Տղու հոգիներ 6, Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր 10:

Պահանջեցէք մեր գրացուցակը ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ գիրքեր:

Դիմել՝ Mme. Sévouni, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux, Seine, France.

ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

ԵՒ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆԱՑԱԾ

2 փետր. 1930 — փարիզ

ՕՐ. ԿԻԻԼԻՆԵԱՅ ԵՐԵՄԵԱՆ

(էնկիւրիցի)

ԵՒ

ԳՐԻԳՈՐ ԱԻԱԳԵԱՆ

(Հաճընցի Պաղտասարի որդին)

Ամուսնութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր կիրակի ժամը 2ին:

Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ

Գ. ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս երեքշաբթի 60 Rue des Ecoles, Chope Parisienne.

Ա. ժամ 9—10 Հ. Յ. Դ. ծրագիր, Ա. ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ,

Բ. ժամ 10—11 Հ. Յ. Դ. պատմութիւն, ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ճերմամիզ.) եւ վարիսի: Մասն. լապօրաթուառ: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8 Կիրակի 9—12,

---

IMPRIMERIE -MASSIS- ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

կը խնդրուի Ջաւէն Համամճեանէ եւ Էտուար Յովսէփեանէ, որ Ռօանի Cuprotextile ընկերութեան դիմած են նամակով մը, իրենց հասցէն տալ Պ. Բաշալեանի 208 bis rue Lafayette, Paris (10):

ԱՆՈՒՇԱՎԱՃԱՌ

O. M. OHANESSIAN

Marque déposée MELKON

եթէ կ'ուզէք ճաշակել արեւելեան համեղ անուշեղէններ, փնտռեցէք ամէն տեղ միայն MELKON վաճառանիշով՝ Լօքում, փախլավա, քատայիֆ, հէլվա, եւայլն:

25 Rue Vilin, Paris (20e)

Հեռաձայն Menil. 69—15

EMPIRE միւզիք-հօլ՝ 37 Av. Wagram

L'ATELIER

PATCHOULI

(3 արար) Արման Սալաքրուի

WAGRAM AUTO

75 Av. de Wagram

63 Av. Gde. Armée

149ter Bd. Villette,

84 Rue de l'Aqueduc

Արտօնագիր՝ Թուրիստ 150, քամիոն 220, մոթօ-սայտ 100, Թաքսի 50, մասն. դաս 15, մեքեն. դաս ձրի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԵՐՄԱԿ ՊԱՆԻՐ

պատրաստուած

ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՁԵՌՔՈՎ

ԸՆՏԻՐ ՏԵՍԱԿ ԵՒ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ

կ'ուզուին ներկայացուցիչներ ֆրանսայի եւ դրացի երկիրներու հայաշատ կեդրոններու համար:

փարիզի մեր ներկայացուցիչն է՝

Mr. VAHEY, 8 Rue Maison Dieu (14)

միւս վայրերէն դիմել գործարան՝

Mr. KARÉKINE, Directeur de la Coopérative Laitière de Rethel (Ardennes)

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

38 Rue Rochechouart մէթրօ Cadet և Anvers Autobus J. JB.

Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ Աղիքի հիւանդութիւններ ցատուկ յարկաբաժին Վեներական եւ Մորթի հիւանդութեանց ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ Ոսկորի, ջղային, Արեան հիւանդութիւններ եւ ցօղացաւ:

կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր:

ՁԵՐ ԳՆՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ

MAISON VARTERESSIAN

1bis Rue Hautefeuille, մէթրօ St. Michel

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ

Ջոր պտուղներ, լաքէրտա, երշիկ, ապուխտ, եւայլն.

ԱՄԵՆԱԼԱՒ — ՄԱՔՈՒՐ — ԱԺԱՆ

Մասնաւոր սպասարկութիւն ընակարաններու համար

Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅԵՐ

բացուած է

DORK

կօշիկի վաճառատունը

46 Grand 'Rue de la Guillotière, LYON

Այրերու եւ կանանց ամէն տեսակ կօշիկներ

«ԿՈՎԿԱՍ» ՃԱՇԱՐԱՆ

Ամէն օր՝ գառնուկի միսով խորոված, լուլա - քէպապ եւայլն Օրքէստր Թառիստ Ժօրժի ղեկավարութեամբ: Բաց է մինչեւ առաւօտ ժամը 2:

23 Rue Huchette — Métro: St. Michel

Լիոնի Հայերու ուշադրութեան

Առողջութեան գլխաւոր պայմանն է լաւ սնունդ: փորձի համար դիմեցէք՝

ԹԻՒ 40, ՓԻԷՌ ՔՈՐՆԷՅԼ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

Համեղ, մաքուր կերակուրներ, պատրաստուած մասնագէտ եւ փորձառու խոհարարի մը կողմէ: Անթերի սպասարկութիւն: Մօտ օրէն տէօնէր քէպապ: ընկերական եւ հայկական հաճելի միջավայր:

Տէր եւ տնօրէն՝ Ղ. ՊԷՆՏԷՐԵԱՆ

40 Rue Pierre Corneille, LYON

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻՋԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

42 Rue des Acacias, PARIS (17e) — մէթրօ՝ Etoile

կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ

իսկ կիրակի օրերը միայն ժամադրութեամբ

ՕԹԷԼ "ԼԻՒՔՍ" ԱԼԷՆՊԻ ՓՈՂՈՑ, ՊԷՅՐՈՒԹ

Տէր եւ Տնօրէն Մ. ԹՈՒՐԻԿԵԱՆ

Հայկական այս պանդոկը հիմնուած է Պէյրութ, նոր եւ գեղեցիկ շէնքի մը մէջ բոլորովին մաքուր եւ շքեղ կահաւորութեամբ, օժտուած առանձին գրադարանով, մասնաւոր բաղնիքով եւ ելեքտրականութեամբ:

Իր անթերի սպասարկութեան, խիստ մաքրութեան, հանգստաւէտ պայմաններու շնորհիւ արդէն իսկ «ՕԹԷԼ ԼԻՒՔՍ»ը դարձած է Ամերիկայի, Եւրոպայի, Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ հայ ճամբորդներու միակ ժամադրավայրը: Հաճելի միջավայր, դիւրամատչելի գին:

PLOMBERIE-COUVERTURE

ՋՈՒՐ — ԿԱԶ

ԼՈԳԱՐԱՆԻ, ԵԻՆ.Ի ՋԵՏԵՂՈՒՄ

Կը ստանձնեմ կապարի եւ զինկի ամէն տեսակ գործեր, մասնաւորաբար ջուրի խողովակներու զետեղում եւ նորոգութիւն: Դիմել նամակով՝

A. TATOULIANի

12 Rue Elie, Gentilly, (Seine)

ՄԻԱՅՆ 250 ՖՐ. ԱՄՍԱԿԱՆՈՎ

դուք կարող էք տիրանալ ձեր սեփական հողաբաժնին-Փարիզի շրջակաները, ուր կրնաք շինել ձեր տունը նոյնպէս ամսավճարներով:

Մանրամասնութիւններու համար դիմեցէք՝

" ՏԱՐԱՍՈՎ - ՏԷՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ - ԲԷԳԶԱԴԵԱՆ "

Հայկական գրասենեակը՝ 18 Rue Chaussée d'Antin. Մէթրօ՝ Opéra կամ Chaussée d'Antin, ամէն օր ժամը 10—12 եւ 3—7, իսկ կիրակի ժամը 10—12:

Boulogne, Billancourt, Issy, Chaville եւ Viroflay ապրող կամ աշխատող հայրենակիցները կարող են դիմել նոյն գրասենեակի մասնաճիւղը՝ 87bis Bld. de la République, Boulogne, Պ. Տ. Բէգզադեանին Գշ. եւ Ուր. իրիկուն ժամը 6—8, իսկ կիրակի ժամը 4—6: Կիր. օրերը կարելի է դիմել նաեւ Հայոց եկեղեցիին դիմացի Café Rest. 22 Rue Jean Goujon ժամը 10—12 Պ. Տէր Աբրահամեանին:

ԱՌԱՆՑ ՈՐ ԵՒԷ ՎՃԱՐՈՒՄԻ

ՁՐԻԱԲԱՐ կ'ուղեկցինք ձեզ ընկերութեան ինքնաշարժերով հողաբաժինները ցոյց տալու համար: Բոլոր բացատրութիւնները հայերէն:

ՓԱՍՏԱԲԱՆ

ԳՐ. ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ (ԳՐԻՄԻԹԷԼ

Contentieux Général, (Accidents) R. C. Seine 423631

Հասցէ՝ 72 Rue de Ménilmontant, Paris (XX)

Հեռաձայն Ménilmontant 96-74

Ամէն տեսակ դատական եւ վարչական գործեր եւ պաշտպանական գրութիւնք, դիւրամատչելի պայմաններով:

ՓՈՂՈՑԻ ԱՐԿԱԾԻ ԴԱՏԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ, ԱՌԱՆՑ ԿԱՆԽԱՎՃԱՐԻ:

Ընդունելութեան ժամեր, առաւօտ 9.30էն 10.30, կէսօրէ վերջ 2-3, իրիկուան 7էն 8.30:

Մէթրօ՝ Ménilmontant եւ Martin Nadaud. Թրամուէյ 5 եւ 26, Օթօպիւս BC, BG, O եւ Q.

ODEON — COLUMBIA

Տիեզերահռչակ Քոլոմպիա եւ Օտէօն վաճառանիշով հայերէն, յունարէն, Թուրքերէն փլաքներու ճոխ տեսակներ փորթաթիֆ կրամաֆոններ: Եւրոպական եւ արեւելեան նպարեղէններու ճոխ մթերք աժան գիներով կը գտնուին

ՀԱՅԿ. ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏԱՆ ՄԷՋ

ԳԱՅԻՇԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

150 Rue Moncey, LYON

մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում

Գ. ՇԷՔԷՐԵԱՆ

փաստաբան Պոլսոյ Պառոյէն, վաւերացեալ հաշուակալ, անդամ Société des Comptables (E. C. I.),

150 Rue du Fbg. St. Denis, Paris. Téléphone: Trudaine 76-...

ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՄ այցելու տնտեսական պաշտօնէութիւն փոքր ամսավճարով

ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՄ Régistre du Commerce, Patente, Chiffre d'affairesի, Bénéfices Commerciauxի և Impôts sur le revenu գործողութիւնները:

Առեւտր. ընկերութիւններ կը կազմեմ եւ կը լուծեմ:

Կրնամ ձեզ ղերծ պահել Chiffred'Affairesի եւ BénéficesCommerciaux-ներէն եթէ արհեստաւոր էք, զոր օրինակ Lapidaire, Sertisseur, monteur de bijoux, lingère, շապկագործ, ժամագործ, դերձակ, կօշկակար, տաղձագործ, եւայլն, պայմանաւ որ ձեզմէ եւ ձեր տանիքի անդամներէն զատ միայն մէկ գործաւոր եւ մէկ apprenti ունենաք:

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

SEULE AGENCE EXCLUSIVE EN FRANCE

ՀԱՅԵՐԷՆ

ՅՈՒՆԱՐԷՆ

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

"La Voix de son Maître" — Phonos & Disques Columbia — POLYDOR REGISTERED TRADE MARK

18 ՖՐ. — 18 ՖՐ.

H. ARTINIAN, 26 28 rue Lesage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-...

Մեր փլաքներու ճոխ մթերանոցին մէջ կը գտնուին նաեւ՝ ամէն վաճառանիշէ ֆոնոներ.—DECCA, COLUMBIA, PATHÉ, POLYDOR, NIRONA, DIAMOND, եւն.: գիները՝ 120, 1... 300, 450, 525, 750, 800, 1000 եւ մինչեւ 2,800 ... Նպարեղէններուն լաւը, ժողովրդ. գիներով: Բաց է ամէն...

ՀԱՅԱԳՈՐԾ ԵՒ ԱՆՈՒՇԱՎԱՃԱՌ

MAISON JOLIVET

17 Rue St. Lazare (Rue St. Georgesի անկիւնը)

Nord-Sud: N. D. de Lorette, Թէլ. Trudaine 24-...

ՍԻՄԻԹՆԵՐ ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ ՏԱՔՈՒ...

Եթէ կ'ուզէք առանց վտանգի նիհարնալ, գործածեցէք ... տեղ մեր մասնաւոր եղանակով պատրաստուած GR... SIN JOLIVET հացերը:

Ունինք խաշխաշով, շուշմայով, ճապուռով եւ քիմիոնով պատրաստուած հացեր:

Փարիզի մէջ ապսպրանքները կը յանձնուին բնակարան... Ներկայ կտրօնը ներկայացնողին հարիւրին 15 զեղչ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

11 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1184 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԿՈՏՐԷ ԳՐԻՉԴ ԵՒ ԱՂՕԹԷ՛

Քանի մը ամսուան մէջ երկրորդ անգամ ըլլալով, տաղտկալի, ըմբոստացուցիչ ցնդաբանութիւն մը կը ստորագրէ Յովհ. Ասպետ, միեւնոյն եղանակով։ Ու գրեթէ նոյն բառերով։

Ցնդաբանութիւն մը, որ հասկնալի, ներելի կրնար ըլլալ Մալաթիոյ կամ Խնուսի մէջ, ռեւէ Երանոս աղբարի մը համար։ Այն ալ քառասունական թուականներուն։

Ամէն պարագայի մէջ, ոչ Եւրոպայի սրտին վրայ, ոչ ալ 1930ին։

Կը հասկնանք մեղմութիւն, չափաւորութիւն, գործնականութիւն։ Եթէ կ՚ուզէք՝ որոշ չափով ալ տափակութիւն։ Քանի որ ամէն մարդու տրուած չէ արդար, մարդկային կիրք զգալ ո՛ր եւ է ընդվզեցուցիչ պարագայի հանդէպ։

Բայց, երբ յայտնի գրոց-բրոց մը, ուսումնական, մտաւորական, «գրականագէտ» — կոչեցէք ինչպէս որ կ՚ուզէք — բան չործ կ՚ընէ այս կամ այն հարուստին եւ միլիոնատէրին ծնունդն ու երգ երգը երգել, փառաբանել զանոնք, շոյելով, շողոքելով կարգի բերելու խելքեր սորվեցնել տարին տասներկու ամիս, կը կարծենք թէ՝ առնուազն ջղացքէն կուգայ։

Երբ, կ՚րսենք, անոնց չունեցած, անոնց միտքէն չանցած առաքինութիւններ իսկ վերագրելով, ծամծմելով, կարկտելով կը ստորագրէ, կը նշանակէ թէ տիղմին մէջ կը թաթխէ իր իսկ արժանապատուութիւնը։ Գրողի, հանրային մարդու, մտաւորականի պատիւը։ Եւ այս ժողովուրդին բոլոր տրութիւնները։

Այս այն պարոնն է որ «հէ՛յ տիրացու մարդիկ» աղաղակեց ատեն մը, 25-30 տարի առաջ, երբ ուրիշ հարուստ մը, Յովհ. Թավշանճեան, մրցանակ մը կը հաստատէր ալքոլամոլութեան դէմ։ Ու նաեւ այն երիտասարդը որ «Միամիտի մը Արկածները» ստորագրեց և ահա երեսուն տարիէ ի վեր գրիչ կը շարժէ։

Կը յարգենք համոզումի անկախութիւնը։ Մեր միտքէն չանցնիր կասկածիլ Յովհ. Ասպետի զգացումներուն վրայ։ Ոչ ալ ո՛ր եւ է յետին միտք, ակնկալութիւն, շահախնդրութիւն կը վերագրենք։

Բայց, հէ՛յ տիրացու մարդ, դուն որ շատ կանուխէն ճանչցար աշխարհն ու Եւրոպան, շուկան ու հաճի աղան, դո՛ւն որ ոչ միայն վաճառականի գրագիր եղար, այլեւ վարժապետ կայնէ կայան, ի՞նչպէս գրի կ՚առնես եւ կը ստորագրես հետեւեալ տողերը — հազարէն մէկը (հարցը Գալուստ Կիւլպէնկեանի մասին է)։

— «Բայց անիրաւ են անոնք որ անոր վրայ կը յարձակին ծանր բառերով, պահանջելով որ ան իր դրամը տրամադրէ իրենց ուզած ձեւով։ Այդ անկարելի է։

Պէտք է ջանալ համոզել զինքը, եւ ան ազատ է տալու կամ չտալու, քիչ կամ շատ, ուշ թէ կանուխ։

... կարօտութիւններէ կը ճառեն։ Բայց թող վայրկեան մը խորհին որ կրնար հայ կրեսոս մը գոյութիւն չունենալ, կամ ինքզինքնին դնեն անոր տեղ։

Հայ կրեսոսի մը գոյութիւնն իսկ միջազգային հրապարակին վրայ վարկ մըն է, փառք մըն է մեզի համար» (*8 փետրուար*)։

Եւ տակաւին կը սպասեն որ հայ հարուստը ականծի հայ գրոց-բրոցէն, բանի տեղ դնէ զայն, լսէ անոր ձայնը, փոխանակ ծառային ձեռքով ճամբելու։ Անշուշտ, քմահաճոյքի մը վայրկեանին, կրնան իրենց դիմացն առնել զայն ու զուարճանալ, ինչպէս կ՚ընէին հին ամիրաները։ Բայց այդ չի նշանակեր որ պատուելին «մարդու կարգ անցեր է»։

Կոտրէ գրիչդ եւ աղօթէ, մա՛րդ։ Փիլոն մը առ, քուրձ հագիր, աշուղ դարձիր եւ «տէսթան» երգէ ի փառս Գ. Կիւլպէնկեանի եւ նման «ազգային փառք»երու։

Բայց, գոնէ ի սէր անցեալիդ եւ կոչումիդ, գրիչդ մելանը մի՛ թաթխեր այդ նպատակին համար։

Ուզածիդ պէս ծունկ չոքէ, աղօթէ, շոյէ, շողոմէ, համոզէ, — բայց մի պղծեր գրիչդ։ Գրիչով մի պաշտպաներ այդքան ըմբոստացուցիչ, անպաշտպանելի եւ անարգ դատեր։ Մանաւանդ ներկայ վիճակին հանդէպ։ Եւ մարդկութեան այն շրջանին երբ աշխարհներ կը փլին եւ կը շինուին, երբ մարդիկ դարաւոր Աստուածն անգամ գահէն վար առած, բարեկենդան կը խաղան փողոցներու մէջ, երբ...

Այո՛, հարուստը ազատ է տալու կամ չտալու։ Եւ օր մըն ալ՝ ամէնը մէկ վրայ տալու։ Ինչպէս տեսանք տասնոցը ափին մէջ թուխսի բռնած կրեսոսներ՝ Թուրքիոյ եւ Կովկասի մէջ...

Բայց, երբ ամբողջ ժողովուրդ մը կը հալի մեր աչքին առջեւ, երբ 50—100,000 այր, կին, երախայ տարիներով կը հիւծին, կ՚ոչլոտին, շրջապատուած վրաններով, թիթեղներով, քուրջերով, երբ հազարաւոր մանուկներ գրել-կարդալ կը սորվին փողոցներու մէջ, «մինտէր»ներու վրայ, նոյնիսկ մատիտի եւ թուղթի կարօտը քաշելով, երբ օտարներ քառասուն դուռ կը զարնեն 40,000 հայ գաղթականներու տեղաւորման մնացորդ 100,000 ստերլինը ճարելու համար եւ Գալուստ Կիւլպէնկեանը — կամ նմանները — քարիւղ կը հոտուըտան քար անտարբերութեամբ, Ասպետները չեն որ հրաշք պիտի գործեն, համոզելով, շարողելով։

Բանաստեղծը երգած է տարիներ առաջ, նման պարագաներու մէջ.

Թէ քո փողէդ շահ չունի Հայաստան,

Թքել եմ քո՛ էլ, փողիդ էլ վրան։

Շա՛տ է փոխուած աշխարհը, հէ՛յ տիրացու մարդիկ։ Եւ 1920էն կը սկսի նոր պատմութիւնը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԴՈՒ ՄԻԱՅՆ ԿԱՍ...

«Պայքար». Ամերիկայի ռամկավար պաշտօնաթերթը — և ամենէն մոլեռանդը ռամկավար «Պայրաքտար»ներուն հետեւեալ հէքեաթները կը պատմէ խմբագրականի մը մէջ (29 յունուար).

—«Մելիքթանգեանց Սրբազան ոչ միայն թերացաւ ու պարտազանց գտնուեցաւ այս բոլորին մէջ, այլ գործիք եղաւ Հայաստանի հակառակորդներուն ձեռքը, թոյլ տուաւ որ անոնք Ատրպատականի Առաջնորդարանին մէջ որջանան, եւ իր դիրքը, եկեղեցւոյ հեղինակութիւնն ու միջոցները յենարան դարձնեն իրենց անխոստովանելի նպատակներուն հետապնդման համար։ Յայտնի իրողութիւն է որ Հայաստանի ու Էջմիածնի վերաբերեալ բոլոր սուտ լուրերը, շինծու թղթակցութիւնները Ատրպատականի Առաջնորդարանէն կը բղխին եւ նախկին առաջնորդն ալ զերծ չէ այդ մասին պատասխանատուութենէ։ Հայաստանի հակառակորդները մինչեւ անգամ Հայրապետական Աթոռին Էջմիածնէն փոխադրութեան խօսք բրին։ Ատրպատականի նախկին Առաջնորդը ձայն չհանեց, եւ թող տուաւ որ իր անունն ալ յիշուի, իբրեւ հաւանական թեկնածու հակաթոռ կաթողիկոսութեան։ Վերջ ի վերջոյ, Ամենայն Հայոց Հայրապետը հարկ տեսաւ պաշտօնանկ ընել քար գայթակղութեան դարձած եկեղեցականը, որ իր գլուխը հաւաքելով խումբ մը դաշնակցական արկածախնդիրներ, Հայրապետական այս հրամանին ալ անսաստելու հովեր առաւ։ Այժմ, Էջմիածին դավլէժ ղրկած է Արսէն եպիսկոպոս Ղլըճեանը, իբրեւ առաջնորդ, վերջ դնելու համար Մելիքթանգեանց արքեպս.ի եւ իր շուրջ հաւաքուած դաշնակցականներու շահատակութեանց։

Հայոց Հայրապետին այս կտրուկ կարգադրութիւնը հասկնալի է կարգապահ եկեղեցականութեան, եւ ազգային շահերու նախանձախնդիր ամէն Հայու համար։ Ճիշդ է թէ Էջմիածին ներսէս եպս. Մելիքթանգեանցը պաշտօնանկ կ՚ընէ ու կը պատուիրէ Առաջնորդարանէն դուրս նետել դաշնակ խումբը, որովհետեւ անոնք կասկածելի ու անհաճոյ են Հայաստանի կառավարութեան, բայց միթէ Հայոց կաթողիկոսը մեղք կը գործէ՞ Հայաստանի կառավարութեան յանձնարարութիւնը գործադրելով եթէ երբեք այդպիսի յանձնարարութիւն մը եղած է։ Էջմիածին ու Հայոց Հայրապետը դաշնակցական Պիւրոյի տեսակէտներուն ու հրահանգներուն համեմա՞տ պէտք է շարժին, անոնց ուզա՞ծը պէտք է կատարեն, որպէս զի ճնշումէ զերծ ու ազատ համարուին»։

«Յառաջ»ի ընթերցողները գիտեն որ Երեւանի Չեկային — ոչ թէ Էջմիածնի — արժանի պատասխանը տուած է նոյնինքն Պարսկաստանի կառավարութիւնը, հետեւեալ կարճ եւ կտրուկ հեռագրով.

— «Հայոց ընդունած ներսէս խալիֆան (Առաջնորդը) մեր կողմից էլ ընդունելի է, նրանց չընդունած Արսէն խալիֆան մեր կողմից էլ անընդունելի է։»

Եւ նորապսակ Արսէն եպիս. արդէն ճար կը փնտռէ երեսի ջուրով իր եկած տեղը վերադառնալու, Թէհրանէն թաւրիզ չհանդիպած...

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրքիա փոխառութիւն կը կնքէ

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն փետր՝ 8 Թուականով. —

Վաղը գործավարներու խորհուրդը արտակարգ նիստ պիտի գումարէ քննելու համար երկրին տնտեսական կացութեան վերաբերեալ զանազան խնդիրներ։

Ժողովէն յետոյ համաձայնագիր մը պիտի ստորագրուի իտալական դրամատան մը հետ, որ կառավարութեան առաջարկած է մէկ միլիոն անգլ՝ ոսկիի կանխավճար մը ընել։

Այս կանխավճարին շնորհիւ, կառավարութիւնը կը յուսայ նպաստաւոր պայմաններով գնել իրեն անհրաժեշտ օտար դրամները։

Օդանաւը՝ Թուրքիոյ եւ Աֆղանիստանի մէջ

Էնկիւրիի կառավարութիւնը քսան տարուան համար պայմանագրութիւն մը կնքեց գերման ընկերութեան մը հետ, Թուրքիոյ մէջ օդային ներքին սպասարկութիւն կատարելու համար։

Աֆղանիստանի թագաւոր Նատիր շահ ալ վաւերացուց գերմանական նոյն ընկերութեան հետ Ամանուլլահ թագաւորի կնքած նման մէկ պայմանագրութիւնը, 40 տարուան համար։

«Լքեալ» աւարը

Պոլսոյ մէջ գաղտնի պահուած «լքեալ» գոյքերը երեւան կը հանուին լրատուութիւններու միջոցով։ Պատկան վարչութիւնը ձեռնարկած է լուրջ միջոցներ ձեռք առնել, երեւան հանելու համար ցարդ ծածուկ մնացած «լքեալ» կալուածները որ կ՚ըսուի թէ շատ կարեւոր թիւի մը կը հասնին։ Այս նպատակով կարեւոր խորհրդակցութիւն մը կատարուած է ոստիկանական տնօրէնութեան չորրորդ ճիւղին մէջ։ Բերայի մէջ Յոյներուն կողմէ գաղտնի պահուած կալուածները 500ը կ՚անցնին։ Ֆիրուզ աղայի մէջ գտնուած ափարթըմանի մը մասին քննութիւն կը կատարուի արդէն, լուր տրուած ըլլալով որ «լքեալ» գոյք է։

Ո՛չ մէկ լուր Զօր. Կուտեպովէն

Երկու շաբաթ անցաւ ռուս զօրավարին անհետացումէն ի վեր եւ ոստիկանութիւնը չկրցաւ գտնել որեւէ հետք՝ որ կարենար երեւան հանել առեւանգիչներու ինքնութիւնն ու անոնց հետեւած ճամբան։ Զանազան ենթադրութիւններ եղան ոստիկանութեան եւ մամուլին կողմէ, սակայն ո՛չ մէկ արդիւնք։ Միակ հաստատուած պարագան ա՛յն է, որ զօրավարը առեւանգուած է իր բնակարանին առջեւ. առեւանգումի գործին մէջ մաս ունի նաեւ կեղծ-ոստիկան մը. առեւանգիչները իրենց տրամադրութեան տակ ունէին երկու ինքնաշարժներ, որոնք ուղղուած են դէպի Սէվր, անցնելով Փորթ տը Սէն Քլուէն։ Անկէ անդին հետքը կը կորսուի։ Հավրի, Լա Ռոշէլի, Շաթօրընարի ենթադրութիւններն ալ օդը ցնդեցան։

Նոր տեղեկութեան մը համաձայն, կ՚ենթադրուի թէ զօրավարը խորհրդային շոգենաւ մը նստած է Անվերսէն։ Մարդ մը այս մասին յայտարարութիւններ ըրած է Լիլի ոստիկանութեան։ Ուրիշ Ռուսեր ալ կ՚ենթադրեն որ զօրավարը առեւանգուած օրն իսկ Պելճիքայի հողը տարուած է, այնպէս որ ի զուր փարիզեան ոստիկանութիւնը Ֆրանսայի մէջ կը փնտռէ անոր հետքը։ Ուրիշ կարծիքի մը համաձայն, կուտեպով շոգենաւ դրուած է Համպուրկէն։ Այս առթիւ կը յիշուի պարագան Չեկայի գործակալներէն Վիկտոր Կէպպի, որ 50,000 տոլար իւրացուցած ըլլալով, առեւանգուեցաւ, ու ինքնաշարժով մը տարուեցաւ Համպուրկ, եւ աչքերը բացաւ խորհրդային շոգենաւի մը մէջ։ Ինքնաշարժ դրուած ատեն թմրեցուցած էին զայն։

Կրօնական հալածանքին դէմ

Պոլշեւիկներու կրօնական հալածանքները մեծ զայրոյթ առաջ կը բերեն ամբողջ Եւրոպայի մէջ։ Պապը պատգամագիր մը կը հրատարակէ Վատիկանի պաշտօնաթերթին մէջ։ Անկէ զատ Լոնտոնի, Պրիւսէլի, Լիէժի, Ամսթէրտամի եւ Ժընեւի մէջ հանդիսաւոր բողոքներ եղան։ Կիրակի օր Փարիզի մէջ ալ բողոքականներու նախաձեռնութեամբ բողոքի նման ցոյց մը տեղի ունեցաւ։ Ամերիկայի, Գերմանիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ Շուէտի մէջ եւս բողոքի ցոյցեր պիտի կատարուին՝ կրօնական զանազան հիմնարկութիւններու կողմէ։

«Սեւ ձեռք»ը Պէյրութի մէջ

Պէյրութի Ղանտէք-էլ-Ղամի թաղին մէջ կարգ մը տուներու դռներուն վրայ տեսնուած են գրութիւններ եւ պատկերներ, որ կը ներկայացնեն խաչոր գանկ մը, սուր մը եւ ատրճանակ մը, տակը գրուած «Սեւ Ձեռք»։

Քանի մը տուներու դռներուն վրայ աւելցուցած էին նաեւ «Մէկ երկու օրէն օդը պիտի հանուիք բոլորդ» եւ այլ սպառնական խօսքեր։

Թաղեցիները սարսափի մատնուած լուր տուին ոստիկանութեան, որ քննութեան ձեռնարկած է այս տգեղ երեւոյթին հեղինակները երեւան հանելու համար։

Կը կարծուի որ «Սեւ Ձեռք» բոլշեւիկեան գաղտնի ընկերութիւն մըն է որ կ՚ուզէ խառնակութիւններ ստեղծել։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒԷՆ ՔՇՈՒԱԾ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐՈՒՆ

ՑԱՆԿ 29

Աֆիոն Գարահիսարի Հայր. Միութենէն, Լիոն (ցանկը իր կարգին)	1500.—
Լը Փիւի Զ. Ե. Ռ. Միութեան հանգանակութիւնը	372.15
Ա. Իզմիրլեան, Պօն	20.—
Տէր եւ Տիկին Ա. Սարեան, Միլան	33.—
Մաքսուտ Կտաւճեան, Ալէս	50.—
Գումար	1975.15
28րդ ցանկին գումարը	27,530.85
Ընդհ. գումար	29,506.—

Ամերիկահայ Կարմիր Խաչը հազար տոլար ղրկած է Հալէպ, նորեկ տարագիրներուն համար։

Ի՞ՆՉ ՎԻՃԱԿԻ ՄԷՋ Է ՄԱԼԱԹԻԱՆ

Հալէպէն կը հաղորդեն.—

Վերջերս քանի մը նոր գաղթականներ հասան Մալաթիայէն՝ մեծ դժուարութիւններով։ Անոնք կը պատմեն որ ներկայիս Մալաթիոյ մէջ կան 60-70 ընտանիք, որոնց մէկ մասը Հայաստան պիտի երթայ Ամերիկայի իրենց հայրենակիցներուն օժանդակութեամբ եւ կարգադրութիւններով, իսկ մնացածները հետզհետէ պիտի փորձեն Հալէպ անցնիլ։ Եկեղեցիները քանդուած կամ զինուորական մթերանոցներու վերածուած են. դպրոցները նոյնպէս քանդուած են կամ այլ նպատակներու կը ծառայեն։ Քաղաքին հայկական թաղը մեծ մասամբ քանդուած է։ Հոն մնացած Հայերը քաղաքէն քայլ մը իսկ դուրս չեն կրնար ելլել, տեսակ մը բանտարկուած վիճակ ունին։ Դպրոցական տարիք ունեցող տղաքները փողոցները կը թափառին։ Ամէնէն զարմանալին սակայն այն է որ իւրաքանչիւր հայ պարտաւոր է կառավարութեան վճարելու իր բնակած շէնքին վարձքը, նոյնիսկ եթէ այդ շէնքը իր սեփականութիւնը ըլլայ։ Ոչ մէկ Հայ իրաւունք ունի հոն սեփականատէր ըլլալու։

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ԴՊՐՈՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Անարատ Յղութեան քոյրերը վերջերս դպրոց մը բացին Փարիզի արուարձան Սէն-Կրասիէնի մէջ, գնելով մարաջախտ Քաթինայի դղեակը, իր գեղեցիկ եւ ընդարձակ պարտէզներով։

Երեք յարկանի է դղեակը։ Կը պարունակէ 20է աւելի սենեակներ, օժտուած հանգստաւէտութեան բոլոր պայմաններով (ելեկտրականութիւն, կազ, կեդրոնական ջեռուցիչ եւայլն)։ Կրնայ պարունակել 50.60 գեշերօթիկ աշակերտուհիներ։

Դպրոցին նախապատրաստական աշխատանքները կազմակերպեց Հռոմէն մայր Էլպիս Կապրաշեան։

Ներկայիս հինգ քոյրեր կը վարեն վարժարանը, ուր մասնաւոր հոգ կը տարուի հայերէնի, ֆրանսերէնի եւ գիտութեանց ու ձեռագործի աշխատութեանց։

Թորինոյի որբանոցէն շուրջ 30 որբուհիներ ուրբաթ օր Փարիզ հասան, այս վարժարանին աշակերտելու համար։ Կայարանը դիմաւորելու գացին Փարիզի հայ կաթոլիկ համայնքութեան ժողովրդապետ Հ. Պետրոս Քէտիճեան եւ Հ. Իսքէնտէրեան։

Ֆրանսական իշխանութիւնները մեծ դիւրութիւնները ցոյց տուին որբուհիներուն՝ մաքսէ զերծ կացուցանելով անոնց գոյքերը։ Երկաթուղիի ընկերութիւնն ալ տոմսակներուն վրայ կարեւոր զեղչ ըրաւ։

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՆԵՐՍ ԵՒ ԴՈՒՐՍ

ԱՆՏԵՍՈՒԱԾ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Բիրտ ուժի եւ վանդալականութեան գնով Ստալին կը փորձէ տխլար «Սոցիալիստական Խորհրդային երկիր դարձնել» Ռուսական նախկին նսկայ կայսրութիւնը։ Արմատական բազմաթիւ ծրագիրներով — որոնց յաջողութիւնը երկրի մը բարձր մշակոյթը կրնայ ըլլալ — ան կը կարծէ գերազանցել արեւմտեան երկիրները։

Ձգտումը ընդհանրապէս որքան ալ բարի ըլլայ եւ լաւ, չի կրնար իրականութիւն դառնալ, երբ կը պակսի բազմաթիւ հնարաւորութիւններու հետ, մանաւանդ ա՛յն իրական գետինը, որ սովորաբար միջավայր բառով կ'արտայայտենք։

Որոշել որ երկիրը ճարտարարուեստական կատարելութեան հասնի, գիւղական արտադրութիւնը, գիտութեան վերջին հնարաւորութիւններով բազմապատկուի, անկարելի չէ անշուշտ։ Սակայն ասիկա այն ժամանակ միայն՝ երբ տնտեսական անհրաժեշտհնարաւորութիւններու ապահովման հետ, երկրի ժողովուրդի մտաւոր, մասնագիտական ընդունակութիւններն ալ պատշաճին օրուան պահանջներուն։ Ասոր հետ մէկտեղ, անհրաժեշտ է նոյնպէս ժողովրդական անվերապահ համակրանքն ու վստահութիւնը երկրի իշխանութիւններուն եւ անոնց ձեռնարկներուն հանդէպ։

Ասկէ առաջ զանազան առիթներով ծանրացած ըլլալով այս կէտին վրայ, ի զուր փորձեր ենքատորհամապատասխանիրականութիւն մը գտնել Խորհրդային երկիրներու մէջ։ Ընդհակառակն, մարդ որքան կը խորանայ այդ երկրի ներքին կեանքին մէջ, աւելի քան վճռականօրէն կը հասնի այն եզրակացութեան թէ՝ համայնավարութիւնը, հակառակ իր սպառած կորովին, հող չի գտներ այդ նոյն երկրին մէջ։ Եւ հետեւաբար եղած ձեռնարկները ո՛չ միայն դատապարտուած են ուշ կամ կանուխ վիժելու, այլ եւ կը խորացնեն տիրող ուժի (համայնավարութեան) եւ ժողովրդի միջեւ բացուած անջրպետը։

Այս ընդհանրացումը որքան Ռուսաստանի, նոյնքան եւ աւելի կը պատշաճի ծայրամասերու հանրապետութիւններուն, նկատելով, որ Խորհրդային Հանրապետութիւններու Միութեան մէջ դարձեալ ամենէն աւելի բարձր մշակոյթի հասած երկիրը Ռուսաստանն է։

Ընդունելով ուրեմն, որ ընդհանրապէս միջավայրը աննըպաստ է համայնավարութեան «նոր կեանքի» շէնքի կառուցման տեսակէտէն, թողունք մեծ մեծ ծրագիրներն իրենց ընթացքին մէջ, եւ աւելի շեշտակի նայինք օրուան կեանքին։

Այսպէս, օրինակ, առնենք քանի մը խորհրդահայ թերթեր, եւ ներկայացնենք երեւան եկած պահանջները, հոգերը եւ այս կամ այն կազմակերպութեան կեանքը։ Ատով աւելի հեշտութեամբ կը պարզուի թէ ինչպէս ողբերգական խաղեր կը խաղցուին երկրի մը մէջ, ուր տակաւին առօրեայ եւ անմեղ պահանջներն իսկ չեն կրնար գործադրուիլ։

Խօսինք փաստերով։

Երկաթուղիի կարեւորութիւնը անուրանալի է։ Երկրի մը ամենակարեւոր մէկ երակն է ան որու շարունակականութեան եւ անթերի գործածութիւնը գլխաւոր պայմանն է երկրի բնական յառաջդիմութեան։ Այս դերը խորհրդային երկիրներուն համար շատ աւելի շեշտուած ձեւով կը ներկայանայ, քանի որ չկան օժանդակ տարբեր միջոցներ երկաթուղիի պակասը անզգալի դարձնելու համար։

Եւ տեսէք սակայն, ինչպէ՞ս կը գործէ մեր հայրենիքի երկաթուղին, կ…մ …յդ ճիւղի վարչութիւնը։

— «Յուլիս 24ին Արաքս կայարանի հերթապահ Յովհաննիսեանի քնած լինելու եւ ժամանակին չպատասխանելու պատճառով թիւ 5110 գնացքը Սարտարապատի կայարանում անտեղի կանգնում է 15 րոպէ։ Նոյն օրը Ղարաքորան կայարանի հերթապահն արգելակի վրայ քնած է գտնում արգելաւոր կոնտուկտոր Մջոեանին։ Օգոստոս 2ին Երեւան կայարանից թիւ 32 հեռագիրն է ստացւում Ղարաբուրան կայարանապետի անունով, որ ասում է՝ թիւ 3110 գնացքի կազմին սխալմամբ միացուած է գինով կիսաբարձ թիւ 367062 վակոնը, որ խնդրւում է արձակել եւ առաջիկա ապրանքատար գնացքով ետ ուղարկել։» («Պրոլետար թիւ 179).

Իսկ գործալքումի դէպքեր, պատասխանատու պաշտօնեաներու շրջանակին, հարբեցութեան գործի ընթացքին սովորական երեւոյթներ են արդէն, որոնք կը վնասեն «մեր գնացքների կանոնաւոր» սպասարկութեանը եւ յաճախ ալ պատճառ կը դառնան «արկածների, ի վնաս մեր երկրի ընդհանուր զարգացման»։

Ամէն օր զգայացունց լուրեր կը լսենք գիւղի դէմ բացուած պայքարին մասին։ Ծանօթ ենք համայնավարութեան ընդհանուր ձգտումներուն հաւաքական տնտեսութիւններ կազմելու եւ ուժեղացնելու մասին։ Եւ գիտենք որ առհասարակ գիւղացիութիւնը դժկամակութեամբ, դժուարութեամբ կը համակերպի այս բարեկարգութեան։ Բայց մինակ գիւղացիութի՞ւնը.— ոչ։

«Քիչ չէ այն կոմերիտականների թիւը, որոնք ուղղակի թողնում են կոլեկտիւը, հեռանում եւ սաբոտաժի են ենթարկում կոլեկտիւ տնտեսութեան աշխատանքները։»

«Վերցնենք Շամշադանի (Հայաստան) շրջանի Թովուզ գիւղի ԼԿ3ԵՄ (Լենինեան Կոմունիստական Երիտասարդական Միութեան) անդամ Արտաւազդ Գիրջեանին. նա թողնում է կոլեկտիւ տնտեսութեան շարքերը եւ հեռանում․ երբ նրան հասկացնել են տալիս որ դրանով աջ թեքման գիծն է. ընկնում, նա պատասխանում է «Ամէն էսպիսի բան, որ աջ համարէք, ասել է մենք չպիտի ապրենք․ ես, որ դուրս եմ գալիս, կոլեկտիւ տնտեսութիւնից, դրա պատճառն այն է, որ, մի շարք օբեգտիւ (առարկայական) պայմաններ կան»։

Նոյն շրջանին մէկ ուրիշ կոմերիտականի մը կը հարցնեն թէ՝ «Ինչո՞ւ չես մտնում կոլեկտիւ տնտեսութեան մէջ՝ ասում է,— Հէրս, մէրս չեն ուզում, էլ ի՛նչպէս մտնեմ, խոմ ես նրանց զոռով չեմ կարա քաշել եւ չարչարել, ինչ է կոլ. տնտեսութեան մէջ պէտք է մտնեն»։ («Պրոլետար» 10 դեկտ.)։

Խնդիրը հոն է, որ մարդիկ ընկած են ո՛չ միայն այս եւ նման դժուարութիւններու մէջ, այլեւ նոյնիսկ իրենք ղեկավարներն են անելի մատնուած։ Մէկը ասոնցմէ որ Իջեւանի քաղ․ խմբակավարներին է, պաշտօնական խորհրդակցութեան մը մէջ իրաւամբ դիտել կուտայ.— «Ընկերներ էս աջ, էս ձախ, աջ չգնանք, ձախ չգնանք, ապա ո՞ւր գնանք»։

Զորագեսի ելեքտրականութեամբ մեր հայրենիքը պիտի օ… …լ օրինակելի ճարտարարուեստով. այսպէս կը խօսին եւ կը գրեն. իսկ նոյն տեղէն Բանւոր Գործունեան կը գրէ.

— «Զորագեսի Ա. մասի մեքենավար Կարապետ Սիմոնեանի անփութեան շնորհիւ կ…նգ առաւ մեքենան, որի շնորհիւ գիշերուայ ժամը 3ից մինչեւ ցերեկ 8․ 60 հոգի բանուորներ դ…դարեցրին աշխատանքները։ Արտադրութ․ ենն ահագին վնաս կրեց. իսկ Սիմոնեան, մնաց անպատիժ։»

«Սոցմրցակցութեան «փայլուն» օրինակ չէ՞ այս»։ Պաշտօնէութիւնը, դրամատիրական երկիրներու մէջ օրէնքի գործադրիչն է եւ ժողովրդի սպասաւորը. պարտազանցութիւնը այս կամ այն ուղղութեամբ ենթակայ է պատժի։

Խորհրդային երկիրներու մէջ պաշտօնեայի պարտականութիւններուն հանդէպ խօսքով միշտ ալ աւելի բծախնդրութիւն ցոյց կը տրուի։ Այսպէս ըլլալով հանդերձ, մի ոմն Զախչեան՝ Ախթալայի (Հայաստան) անտառապետ Փոքր Ղարաքիլիսայի կոլտնտեսութեան մէկ քանի սաժէն վառելափայտ տալու համար երկու անգամ իրեն դիմող ներկայացուցչութիւնը կ'ուղարկէ Լենինական եւ Երեւան։ Երկու տեղերէն արտօնագիր կըխտացուի որոշ քանակութեամբ փայտ տրամադրելու «չքաւոր կոլտնտեսութեան». հակառակ այս հրահանգներուն եւ վառելափայտի պատրաստին, գիւղացիները մեծ դժուարութեամբ եւ նիւթական զոհողութեան գնով կը յաջողին ստանալ իրենց պահանջած փայտի մէկ մասը միայն։ Ասիկա անոր համար, որ իբր թէ պատրաստի փայտ չկայ։ «Մինչդեռ մասնաւոր մարդկանց եւ կուլակներին նոյն անտառապետը վակոններով է վաճառում»։ («Պրոլետար» 7 դեկտ.)։

Ի՛նչ հարկ նմանօրինակ փաստեր, երբ հազարներով կարելի է գտնել իրենց իսկ թերթերէն, որոնք վերջին հաշուով չեն կրնար չժխել մեզ եզրակացնելու։

ա) Անբուժելիօրէն հիւանդ է խորհրդային երկիրներու բովանդակ վարչական կազմը։

բ) Ժողովուրդը, մէջն ըլլալով նաեւ համայնավարութեան գլխաւոր յոյսը — երիտասարդութիւնը — անկարող է մեքենաբար համակերպիլ իշխանութեան անհարազատ եւ անըմբռնելի կարգադրութիւններուն։

գ) Բռնի միջոցներն ու այլանդակութիւնները չեն նպաստեր ժողովրդական խաւերու զարգացման, համաձայն Լենինեան քաղաքակրթութեան պահանջներուն։

դ) Եւ վերջապէս երկիրն ու ժողովուրդը իրենց տնտեսական եւ քաղաքակրթական ներկայ վիճակին մէջ աննպաստ գետին կը հանդիսանան համայնավար տեսութիւններու իրականացման։

Այս բոլորը անտեսել, յեղափոխութենէն աւելի վատթարագոյն յետադիմութիւնն է, որ կը սպառնայ նորէն եւ նորէն միլիոնաւորներու կեանքին եւ հաւաքական նիւթականկորուստներուն։

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

«ԻՆՔՆԱՎԱՐ» ՂԱՐԱԲԱՂ

Ինքնավար Ղարաբաղի կառավարութեան կազմը փոփոխութեան է ենթարկուած։ Նշանակուած են ղարաբաղին անծանօթ կոմունիստները։ Այս ալ Բագուի թաթար կոմունիստներուն սարքած խաղն է։ Իրենց ուզած մարդիկը նշանակած են, որպէսզի կամացկամաց «ինքնավար» Ղարաբաղի անունը մէջտեղէն վերցնեն։

ՉՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

*** Գերման եւ ամերիկեան ելեկտրական ընկերութիւններու միջեւ համաձայնագիր մը կազմուեցաւ որ հազար տարուան պայմանաժամ ունի։

*** Գերման փրոֆ. Ցօքթ․Ֆրիտրիխ Բերլինում վերջնապէս գտած է միջոցը՝ փայտէն շաքար ստանալու։

*** Խարբինի մէջ գերմաներէն օրաթերթ մը սկսաւ հրատարակուիլ՝ Չինաստանի եւ Ճափոնի համար։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԽՐԱՏՆԵՐ ՄԱՅՐԵՐՈՒՆ

Իմ «բժշկական ասուլիս»ներուս ընթացքին,— զորս կը ներկայացնեմ, առանց երբեք գիտական բառերով ու բացատրութիւններով խճողելու, պարզապէս վիպային դասերու (leçon romancée) ձեւով,— չեմ ուզեր մոռնալ անհրաժեշտ դաս մը,— խրատներ տալ մայրերուն։

Այդ խրատներուն պէտք ունին ամէնէն աւելի հայ մայրերը, որովհետեւ նախ, անոնց ոչ ոք խօսած է կենսական գիտելիքներու մասին, երկրորդ աշխարհի վրայ որդեծնութեանմըրցանիշը կոտրած են… հայ մայրերը։

Արդարեւ, ինչպէս Հայաստանի մէջ ծնունդներու վիճակագրութիւնը ցոյց կուտայ, շարունակ կ'աճի մեր ժողովուրդը, շնորհիւ հայ կնոջ արգասաւորութեան։ Արտասահմանի մէջ եւս զգալի է այդ աճումը։

Այն պայմաններուն մէջ, ուր կը գտնուի հայ ժողովուրդը, պէ՞տք է խրախուսել որդեծնութիւնը.— ահա վէճ մը, որ չափազանց կարեւոր է եւ խորունկ։ Վասնզի այդ հարցին քննութեան առեն անհրաժեշտ է նկատի ունենալ նախ այն հոգեկան տագնապները, որոնք ծնունդ կ'առնեն թշուառութեան, տաբագրութեան, թափառականութեան, անստուգութեան պայմաններէն, եւ երկրորդ՝ քննել բնախօսական կարգ մը վատ փոփոխութիւններ, որոնք տեղի կ'ունենան հայ կնոջ կազմախօսութեան մէջ յղութեան յոգնութիւններուն կամ կրկնութիւններուն պատճառաւ։

Ես չպիտի խօսիմ այդ հարցին մասին։

Վասնզի ո՞վ մտիկ պիտի ընէ զիս։ Ո՛չ այրը, ո՛չ ալ կինը։ Մինչդեռ հայ մայրերը, զաւակ ունենալէ յետոյ, անպայմա՛ն պիտի ուզեն լսել հետեւեալ խրատները։

***

Նորածինը, առաջին օրը, սնունդի պէտք չունի։ Պէտք չէ կաթ տալ, այլ միայն երկու դգալ եռացած ջուր շաքարախառն։ Երկրորդ օրը նորածինը կրնայ սկսիլ կաթ ծծելու։ Մայրը որոշեալ ժամերով միայն կաթ պիտի տայ նորածինին։ Կարգապահութեան այս առաջին դասէն կախում ունի երախային ապագայ առողջութիւնը։ Նորածինը վերջին անգամ կաթ պիտի ծծէ կէս գիշերին, յետոյ պիտի քնանայ մինչեւ առտուան ժամը վեց։ Ուրեմն ժամը վեցէն մինչեւ կէս գիշեր կանոնաւոր ժամերով, իւրաքանչիւր 3 ժամը մէկ անգամ, կաթ պիտի ծծէ երախան։ Մայրը մէկ ժամին միայն մէկ ծիծով կաթ պիտի տայ, եւ փոխն ի փոխ։ Նոյն ժամին երկու ծիծերն ալ գործածելը անպատեհ է։ Ժամը պիտի տեւէ 15—20 վայրկեան։ Երբ ժամին պահը հասնի, պէտք է տալ կաթը անպայման, արթնցնելով երախան՝ եթէ քնացած է։

Մօրը կաթը կը պատկանի երախային։ Միակ և անփոխարինելի սնունդն է անոր։ Սակայն երբեմն կը պատահի, որ մայրը կաթ չի կրնար տալ երախային։ Այն ատեն պէտք է փոխարինել կովու կաթով։ Կովուն կաթը տարբեր է իր բաղադրութեամբ։ Բնաւորութեան նիւթ աւելի կը պարունակէ, իսկ շաքար՝ քիչ։ Այս պատճառով, կովուն կաթին պէտք է խառնել եռացեալ ջուր եւ քիչ մը շաքար։

Ահա թէ ի՛նչքան պէտք է խառնել ջուրը.—

Ա. ամիս,— 1)2 կաթ + 1)2 եռացեալ ջուր։

Բ. ամիս,— 2)3 կաթ + 1)3 եռացեալ ջուր։

Գ. ամիս,— 3)4 կաթ + 1)4 եռացեալ ջուր։

Դ. ամիս,— անխառն կաթ։

Իսկ շաքարին չափն է իւրաքանչիւր ծծոնի (biberon) մէջ, որ կ'առնէ 150 կրամ կաթ, կէս-կատր (4-5 կրամ)։

Աւելորդ է ըսել որ կովուն կաթը պէտք է մաքուր ըլլայ, եռացուի եւ ծծոնի մէջ դրուի։

Թէ ծծոնները եւ թէ՛ մօրը ստինքներուն պտուկները պէտք է մաքրել ամէն կաթ-տուքէ կամ ծիծ-տուքէ վերջ։ Մասնաւորաբար մայրերը շատ կը տուժեն, երբ չեն մաքրեր իրենց ստինքին վրայ չորցած կաթին հետքերը։

Սովորութիւն ընել նաեւ կշռել երախաները շաբաթը մէկ անգամ։ Ծնած օրը երախան կը կշռէ 3 քիլօ 250 կրամ, յետոյ առաջին 4 օրերուն կը կորսնցնէ 250 կրամ։ Իսկ երրորդ ամսուն կրկնապատիկ ծանր կը կշռէ առողջ երախան։

Հայ մայրերը պէտք է գոց սորվին հետեւեալ օրէնքները.—

1— Երբ գրկէք երախան, գրկեցէք երկու ձեռքով, մէկ ձեռքը անցընելով երախային գլուխին տակէն, միւսը յետոյքին վրայէն, կէս մը նստեցնելով զայն ձեր մէկ ձեռքին վրայ։

2— Հագուստները պէտք չէ նեղ ըլլան, որպէսզի չնեղեն շնչառութիւնը։ Հագուստները փաթթելու ատեն գործածել միայն գոց-գնդասեղ։

3— Երբ «տակը աղտոտէ», անմիջապէս փոխել շորերը, որպէս զի մորթը չբորբոքի եւ բարդութիւն չծագի։ «Տակը» մաքրելու համար, գործածել քիչ մը բամպակ, գաղջ ջուր եւ օճառ, յետոյ չորցնել եւ թալք(փոշի մը) ցանել։

4— Մայրը երբեք իր վրայ գնդասեղ չպիտի կրէ, չճանկրտելու համար երախային միսը։

5— Երախան միշտ մինակ պէտք է պառկի իր օրօրոցին մէջ, եւ երբեք տարիքոտի մը անկողնին մէջ։

6— Երախան երբեք չմօտեցնել կենդանիներուն։

7— Երախան այնպէս տեղ մը դնել, որ աչքերուն սաստիկ լոյս չզարնուի։

8— Սենեակին բարեխառնութիւնը միշտ նոյնը պահել։ Չպաղեցնել,օդի յորձանք չպատճառել։

9—Երբ երախան բացակայ է, սենեակին օդը մաքրել կատարելապէս։ Այդ սենեակին մէջ լուացք չընել, կերակուր չեփել, զգուշանալու համար շոգիացումէն։

10— Երախան միշտ քնացնել, բացի կաթի ժամերէն։

11— Երախային մորթը շատ փափուկ է եւ դիւրաբորբոք, ուստի պէտք է զգուշանալ բորբոքումի ամէն պատճառէ (կճող հագուստներ)։

12— Չտալ այնպիսի խաղալիքներ, որ բերանը տանի։ Զայն հեռու պահել այն բոլոր առարկաներէն, որոնք վտանգ կը պատճառեն։

13— Թոյլ չտալ որ երախան համբուրէ հանդիպողը կամ դրացին։ Երախաները սիրուելով է որ կը ստանան հիւանդութիւնները։

14—Երբ երեք ամսու եղաւ, ծաղիկի դէմ պատուաստեցէք։ Մէկ տարի յետոյ՝ կեղծ մաշկի դէմ։

15— Երախան դուրս հանեցէք 20րդ օրը, կարճ պտոյտներ կատարելու համար։ Կառքին մէջ պէտք է տաք պահել, զգուշանալով հովէն ու ցուրտէն։

16.— Երախաները կը մեռնին ընդհանրապէս մարսողական խողովակներու հիւանդութեամբ։ Ուրեմն, ուշադրութիւն ընել՝ երբ կը փսխէ կամ փորը կը լուծէ, (ինչ որ կը նշանակէ թէ կաթը չի մարսեր)։

17.— Երբ տղաձգան մայրերը ամէն ծիծ—տուքէ յետոյ չեն մաքրեր իրենց ստինքին պտուկը եւ նորածինին բերանը, կաթը կը քայլի եւ ճերմակ լօռ մը կը պատէ փոքրիկին բերանը, ինչ որ շնչահեղձութիւն եւ ջերմ կը պատճառէ։ (Ֆրանսացիները muguet կ'ըսեն այս հիւանդութեան, զոր կարելի է դարմանել պիքարպոնաթ տը սուտի լուծոյթով, պարզապէս լուալով բերանը)։

18— Օդը սնունդ մըն է մեծերուն, եւ մասնաւորաբար երախաներուն համար։ Կը նեմ, սնունդ մը՝ բառին կան իմաստով։ Օդ տուէք նուկներուն, մաքուր օդ, համեմուած։

19— Երբ հետզհետէ երախան, մի մոռնաք պտուղի ջուր (նարինջի տալ։ Երախաները պէտք կենսանիւթի (vitamine), գտնուի ողջ պտուղներու Անոնք, որ զրկուած են նիւթէ, պարզապէս ու խտացած կաթ ունենալով, տճիր եւ

20— Ոսկրաթեքութիւն նենան, սրունքները կը Ոսկրաթեք մանուկներու դերը կը կազմեն կեն… թերը (թարմ պտուղ) եւ մանիշակագոյն ճառագայթ (արեւ)։

***

Ե՞րբ կտրել կաթէ։

Ես չեմ ուզեր ժամա… րոշել։ Ըսեմ միայն, որ … ները այնքան առողջ … որքան շատ կաթ ծծեն … մօրմէն։ Ծուռ ոտքով … մօր կաթէ զրկուածներն … դարեւ հայ գիւղերուն … ողջ էին մանուկները, … միսով, վառ գոյնով, առ… կորով, որովհետեւ անոնք … հանրապէս երկար ատեն … էին ծծած իրենց մօր … ներէն։ Եւ ես կը յիշեմ … եղած, ոտքի կանգնած եր… ներ, որոնք, երբ անօթի … կը բանային իրենց մօր … քը, քիչ մը կաթ կը ծծէ… յետոյ կ'երթային բաղ… տու խաղալու։

Բժ. Շ. ԱՅՎԱ…

ՈՒՐԻՇ ԲԱՐԱԿ ՑԱ…

Վերջերս «Յառաջ»ի մէ… կու յօդուածագիրներկը նե… ցնէին երկու պարագաներ,— կը «Անտաւոր բարքեր», միւսը՝ «Որո՞նք են մեզի… ները» ։

Կամ կը խուսափինք եւ չենք տեսներ թէ ո՛ւր կ'ե… վերջապէս այս սերունդը, … ուան նիւթ է դարձեր, ու … փայլուն հանդէսներու տպա… թեան տակ մոռացութեամ… տանք ամէն ի՞նչ, ու կ'ըսենք սերունդը չի մեռնիր, չ'… նար, չի կորսնցներ իր ազ… դիմագիծը»։

Անկեղծ ըլլանք ու տես… թէ ինչպէս կը փրկուի՞ թէ… լասերի։

Հարեւանցի ակնարկ պտտցնենք միայն Ֆրա… վրայ, եւ տեսնենք թէ … են որ «մեզի կուգան» եւ … են որ «անտաւոր բարք… կ'ենթարկուին դատապարտ… այլասերման։

Նախ, պէտք է հասկնա… մեզի եկողները այն տարրե… որոնք իրենց հոգեկան, տն… կան, ընկերային յոյզերով … եղեր են մեզի, աշխատանք … տարբեր եւ օր մըն ալ զգա… թէ այլեւս նոյնացած, կա… են մեզի։

Բայց, խոստովանինք որ … մեր տունէն կեցուած քով կ'… սենք մեզմէ դուրս միաց… Հոս է որ դժուարութիւնն… զարնուինք, հոս է որ «ա… բարքերու» եւ «բարակ ցա… հանդիպինք եւ չենք կրնար … զայրոյթը խեղդել։ Իսկ … ի՞նչ աշխատանք կը տանինք…

Ասկէ առաջ, բժիշկ Շ. … վաղեան «Յառաջ»ի մէջ կը … նանշէր «բարակ ցաւ»ին … ւանքները, իսկ այս բարակ … ը…

Այո՛, ընկերներ, մենք … հարցնենք թէ մեզմէ դուր… կ'ըլլանք։ Մենք մեզի հարց… թէ միայն քանի մը …

ԿԵԱՆՔԸ ՍԱԼՄԱՍՏԻ ՄԷՋ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ Է ՈՐ ԲԵՄ Կ'ԵԼԼԷ ՀԱՅ ԿԻՆԸ...

ՍԱԼՄԱՍՏ (սեփական թղթ.) — Նոր տարուայ առթիւ Մահլամ գիւղի դպրոցը կազմակերպել էր գիւղական համեստ միջոցներով՝ հանդէս-երեկոյթ, հետեւեալ բովանդակութեամբ. գրական (երգ, նուագ, արտասանութիւն եւլն.)։ 2. Ղազկամ — պատկեր։ 3. Ելեկտրական լամպը — վօդվիլ մէկ գործողութեամբ), Նոր հեղինակութիւն՝ Վ. Սարուխանեանի։ 4. Դդումի վաճառականը — (վօդվիլ մէկ գործ.)։ 5. Պարեր։ 6 Սանտիկլօզ՝

Ճիշդ ժամանակին թատերասրահը լիքն էր երկսեռ գեղջուկ հասարակութեամբ։ Հանդէսը տեւեց մինչեւ գիշերուայ ժամի մէկը, որից յետոյ հասարակութիւնը խանդավառ տրամադրութեամբ ցրուեց։

Ազգային գործօնքից, անշուշտ, անբաժին չէր Սալմաստեցին։ Սակայն այդ բաժինը միշտ օտարների ձեռքով ու ջանքերով էր կիրառւում մեր կեանքում, Դպրոցական, թատերական, ազգային եւ համայնական բոլոր աշխատանքները օտարների, այսինքն ոչ Սալմաստեցի Հայերի աշխատանքով էր տարւում ու գլուխ բերւում։ Սակայն վերջին քանի տարիներս Սալմաստահայ կրթական եւ ազգային աշխատանքներն անցել են իր հարազատ զաւակների ձեռքում։

Այսօր էլ ահա մէկ նորութիւն մեր —Սալմաստահայ— կեանքում։ Բեմն առաջին անգամն է, որ Սալմաստի հարազատ զաւակ գեղեցիկ սեռի երեսը տեսաւ։

Դեռ երէկ էր— հազիւ մէկ տարի առաջ, երբ նորէն մէկ հանդէս էինք կազմակերպել, Բարեկենդանի տօնին ներկայացնելու համար։ Շուար ու այլ-այլ վիճակի էինք մատնուած. կանացի դերը տանող չկար։ Ուժ կար, բայց հասարակութեան մանաւանդ կանանց աէ-կոսէները դերասանուհուն շշմեցնում ու յետ էին կասեցնում։ Մեր ջանքերն եւս զուր անցան եւ ստիպուած եղանք կանացի դերը տղամարդկանց տալ։

— Կինը բե՞մ.. խայտառակութիւն է, խայտառակութիւն...։

Սակայն այդ նախապաշարումը եկան խորտակելու՝ երկու բուն Մահլամցի դերասանուհիներ՝ Տիկ. Համաս Թադէոսեան եւ Օր. Սաթենիկ Վարդանեան։

— Մենք կ'արհամարհենք ամէն ինչ, կը պատռենք այն մեռելային քօղը, որ մինչեւ այսօր տիրել է Սալմաստեցու կնոջը։

Անշուշտ ասունք դերասանուհիներ չէին. սակայն բեմ դուրս եկան իրենց կորողութեան չափով։ Այլեւս հոգ չէ, մենք ունինք կանացի ուժեր, բնիկ Սալմաստեցի, եւ մեր թատերական բաժինը այսուհետեւ չպիտի կաղայ այդ կողմից։ Առաջապահներն արդէն քայլեցին ու շաւիղը բացւեց, ուրկից պիտի քայլեն շատերը աւելի վճռական եւ ինքնավստահ։

Իսկ ի խրախուսանք մեր դերասանուհիների՝ այդ երեկոյ մեր «Սանտիկլօզը» (կաղանդ-պապա) երգեց.

Հանդէսը կայ՝ դերասան չկայ,
դերասան կայ դերասանուհի
չկայ.
դերասանուհի կայ ռիսկ չկայ
քանի կանանց բամբասանք կայ:
Ես Սալմաստի կնտները
բամբասանքի տոպրակները
ինչպէս անենք մենք տանց
խէտր,
Որ խելքը գայ գլուխները։
Էնէնց լեզուն Թող փուշ մտնի
Որ դերասանուհուն կը ծաղրի.
Եթէ իրենք շնորք ունեն
Թող գան մէյտան բեմը բաց է։

ՍԱՐԵԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ՊԱՂՏԱՏԷՆ

ՊԱՂՏԱՏ, (սեփ. թղթ.) — Վերջերս Երպիլի կողմէ Իրաքի Քիւրտիստանի շրջանէն ձերբակալուած ու Պաղտատ փոխադրուած են հինգ Ռուսեր, որոնց մէկը կը յայտարարէ թէ ինք Ռուսիոյ Նիկոլա Բ. ցարին տղան է։ Թէ անգլիական եւ թէ արաբական իշխանութիւնները սկիզբէն շատ կարեւորութիւն չտուին անոր յայտարարութիւններուն, զայն գաղտնի բոլշեւիկեան գործակալ մը եւ կամ մոքի հաւասարակշռութիւնը կորսնցնող դժբախտ մը կարծելով։ Հարցաքննութիւնները եկան չափով մը լուսաբանել իշխանութիւնները։ Իր բոլոր յայտարարութիւնները եղած են նմանօրինակ։— Մանրամասնօրէն կը կը պատմէ արքունի բոլոր անցուդարձերը, միայն շարունակ կը պնդէ թէ երկու քոյր ունեցած է, մինչ Նիկոլա ցարը երեք աղջիկ ունէր։

Ցարին մէկ տղան մորթային անբուժելի հիւանդութիւն մը ունէր։ Անգլիացիները քննելով անոր արիւնը՝ գտան որ յիշեալը նոյնպէս նոյն հիւանդութիւնն ունի։ Այս քննութենէն յետոյ աւելի եւս սկսան հաւատամք ընծայել անոր խօսքերուն։ Այդ պատճառով ալ վերջերս մասնաւոր խնամքի եւ հոգածութեան առարկայ դարձած է Անգլիացիներուն կողմէ, ու մասնաւորաբար յանձնարարուած տեղւոյն Ռուսական Ցան, որպէսզի քիչ մը աւելի ուշադրութիւն դարձնեն Ռուսիոյ ապագայ կարծեցեալ գահաժառանգին վրայ...։

***

Ցեղւոյս ազգային վէճը դեռ չէ լուծուած։ Էջմիածնէն իբրեւ կաթող. պատուիրակ ղրկուած է Ռուբէն եպիսկ. Մանասեանը, որ շուրջ 20—25 օր է տեղս հասած է։ Եպիսկոպոսը իր հետ բերած է երեք օրհնութեան կոնդակներ, մէկը Իրաքի թագաւորին, մէկը Նախարարապետին, երրորդն ալ Տիկին Սառա Թադէոսեանին։ Արդէն վերջին երկուքին կոնդակները յանձնած է անձամբ։ Նախարարապետը շատ սիրալիր ընդունելութիւն ըրած է իրեն, ու խոստացած ամէն օժանդակութիւն, եւ արդէն հարկ եղած հրահանգը տուած է դատական նախարարութեան անհրաժեշտ ձեւականութիւնները կատարելու որպէսզի թագաւորական իրատէ ելլէ եպիսկոպոսին պաշտօնին հաստատման համար։

Արդէն ներկայացած է անգլիական մարզպանին, ի մօտոյ ունկնդրութեան պիտի ընդունուի ֆէյսալ թագաւորէն։

Ռուբէն եպիսկ. իր պաշտօնի յաջողութեան համար շատ լաւատես կ'երեւի։ Յուսանք որ կարենայ վերջ տալ գոնէ «եկուոր»ի եւ «տեղացի»ի պայքարին։

Երեւոյթները կը ցուցնեն թէ Վահան քահանայ որ խլրդային աշխատանքներ կը կատարէ առ այժմ, չպիտի կրնայ բաց ճակատ պայքարի ելլել կաթ. պատուիրակին դէմ, որովհետեւ կը վախնայ պատժուելէ։

***

Ամսոյս 4ին Հ. Ե. Ե. Միութիւնը դիմակաւոր պարահանդէս մը տուաւ Նոր տարուան առթիւ։ Ժամանակէն առաջ լեցուած էր սրահը. տեղը նեղ գալուն շատեր ետ գացին։ Պարահանդէսը անցաւ շատ յաջող, եւ նիւթական կոկիկ գումար մը ապահովեց Միութեան։ Միայն նկատելի կէտը որ կար, տեղացիներու բացակայութիւնը զգալի էր, որոնք միշտ այս տեսակ հաւաքոյթներէ հեռու, իրենց պատեանին մէջ քաշուած կ'ապրին։ Հարկ է որ համախմբուին այս երիտասարդ միութեան շուրջ, որ միակ ովասիսն է այս անապատին մէջ։

Պերճ

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋը

ՁԱՅՆ ՄԸ ԱՐԺԱՆԹԻՆԷՆ

ԹՈՒՔՈՒՄԱՆ, 15 յունուար (սեփ. թղթ.) — Երկար տարիներէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով հայկական հանդէս մը ունեցանք յունուար 5ին։

Ամիս մը առաջ հոս կազմուեցաւ «Կարօտեալներու Օգնութեան Հայկական Միութիւն» մը, որ ունի 40 անդամներ։ Հանդէսին կազմակերպութեան մեծապէս օժանդակեց Գրիգոր Շահրիկեան։

Հանդէսը տեղի ունեցաւ զուտ հայերէն լեզուով։ Պզտիկները արտասանութիւններ ըրին, հակառակ անոր որ բոլորն ալ հայերէն բառ մը անգամ չէին գիտեր, այլ սորված էին թութակաբար։ Բայց այնքան անուշ կը հնչէր հանդիսականներուն ականջին, որ սրտի անհուն ուրախութեամբ կը ծափահարէին։ Ծնողները հրճուած էին որ իրենց զաւակներու բերնէն մայրենի բարբառը կ'իմանային։

Հանդէսը բացաւ Պ. Գրիգոր Յարութիւնեան, բացատրելով Միութեան անհրաժեշտութիւնը Թուքումանի հայութեան համար։ Յետոյ երգուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ը՝ երգչախումբին կողմէ։ Մէջընդմէջ կ'արտասանէին պզտիկներ եւ հայկական երգեր կ'երգէր երգչախումբը։ Մենախօսութիւն մը ըրաւ Պ. Լեւոն Մաքսիան՝ Ա. Ահարոնեանի «Սեւ խաւարն է ինձ ընկեր անբաժան»ը։ Հակառակ տաճկախօս ըլլալուն, շատ յաջող արտասանեց եւ ծափերու արժանացաւ։

«Մշակ Բանուոր» խմբերգէն յետոյ Պ. Գ. Շահրիկեան զուարթ արտասանութիւն մը ըրաւ խնդացնելով ներկաները. Նոյնպէս արտասանեց Պ. Աբրահամ Յակոբեան։ Պ. Եղիշէ Աւագեան բանախօսեց՝ պարզելով Միութեան նպատակները եւ յառաջդիմութիւն մաղթեց։ Միութեան նախագահ Պ. Երուանդ Մտքինիստեան սպաներէն լեզուով բացատրեց Միութեան կարեւորութիւնը Թուքումանի հայութեան համար, մաղթելով որ գաղութը մէկ սիրտ մէկ հոգի եղած պահպանէ Հայուն հոգին այս ազատ հանրապետութեան մէջ։

Պզտիկներու համար պատրաստուած էր նուէրներով տօնածառ մը։ Բոլորն ալ նուէրներ ստացան։ Ներկաները հիւրասիրուեցան օշարակներով։ Հանդէսը փակուեցաւ «Բամ փորոտան»ով գիշերուան ժամը 12ին, զուարթ տրամադրութեան տակ։

Անտրօ Մամիկոնեան

ԹՈՒՐՔԻԱ

(քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՐՏԱԾՈՒՄՆԵՐԸ

Վիճակագրութիւններու համաձայն, ամէնէն շատ արտածում Իտալիա կը կատարուի։ 1925ին Թուրքիայէն Իտալիա 51751000 ոսկիի արտածում եղած է. միայն թէ այս թիւը տարուէ տարի իջած է աստիճանաբար։ Այսպէս, 1926ին, Իտալիա ղրկուած է 27 միլիոն 27,000 ոսկիի ապրանք։

Իտալիայէն վերջ կուգայ Ամերիկան ուր, վերջին վիճակագրութեան համաձայն, 24 միլիոն 584 հազար ոսկիի արտածում եղած է։ Ֆրանսայի հետ առեւտրական յարաբերութիւնը երթալով կը նեղնայ։ 1926ին 33 միլիոն ոսկիի ներածում եղած է Ֆրանսայէն, բայց 1929ին այս գումարը 29 միլիոնի իջած է։ Նոյն ընթացքով Թուրքիայէն Ֆրանսա եղած արտածումն ալ նուազած է. 1925ին 27 միլիոն 644 հազար, իսկ 1927ին 16 միլիոն 940 հազար ոսկիի արտածում եղած է։

Գերմանիայէն ներածումը հետզհետէ կ'աւելնայ, բայց Թուրքիայէն արտածումը կը նուազի։ 1925ին 23 միլիոն ոսկիի, իսկ 1927ին 16 միլիոն 645 հազար ոսկիի արտածում եղած է։

Ընդհանուր կերպով, 1927ին եղած արտածումները 158420000 ոսկիի կը հասնին։

ԾԽԱԽՈՏԻ ՍՊԱՌՈՒՄԸ

Վիճակագրութեանց համաձայն, ծխախոտի սպառումը օրէ օր կ'աւելնայ։ Այսպէս, 1928ին 4,877,213 քիլօ սիկարէթ, 4,062,097 քիլօ ծխախոտ, 158,253 քիլօ թէմպէքի, 4367 քիլօ քթախոտ եւ 83,391 քիլօ օտար ծխախոտ եւ սիկար սպառած է։

1929ին ալ 6,067,839 քիլօ սիկարէթ, 3,732,285 քիլօ ծխախոտ, 137,436 քիլօ թէմպէքի, 1462 քիլօ քթախոտ և 1794 քիլօ օտար ծխախոտ սպառած են։

1928ին 40,261 եւ 1929ին ալ 45,181 քիլօ թրքական սիկարէթ ծախուած է արտասահմանի մէջ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ բանաստեղծ Օկիւսթ Տորշէն մեռաւ ինքնաշարժի արկածի մը հետեւանքով։ 73 տարեկան էր։ Ունի բազմաթիւ երկեր։ Հինգ անգամ մրցանակի արժանացած է Ֆրանս. Ակադեմիային կողմէ։

ՆԻԺՆԻ-ՆՈՎԳՈՐՈԴԻ տօնավաճառը ջնջուեցաւ խորհրդային կառավարութեան կողմէ՝ իբրեւ հին ու անպէտ բան։

ԵԹԷ ԿԸ ՀԱՃԻՔ...

Կրկին եւ կրկին կը յիշեցնենք մեր կարգ մը պաշտօնակիցներուն՝ չմոռնալ «Յառաջ»ի անունը, երբ սեփական լուրեր եւ թղթակցութիւններ կ'արտատպեն։

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 10 —

ԲԺԻՇԿԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Առտու մը, զբօսնեցաւ իր …աքերը անկողնէն դուրս հանե…, վեր բարձրացնելու զանոնք, …ելու համար. Ժպտեցաւ դի…լով դողդղալը իր արիւնաքամ …ատներուն։ Ցակաւին ինքզինքը …ը զգար կախուած պարապին մէջ, …յց հանդարտ, քաղցր եւ անի…ական պարապ մը։ Մանրամաս…ութիւններ միայն, հոս, հոն, …երեւէին իրեն իր սենեակին մէջ. …աստաղին ներկուած եզրազարդ…, անկողնին վրայ բրդեայ ծած…ցին կանաչ աղուամազը, որ իր …ջ կ'արթնցնէր մարգերու եւ …րմանդներու խոտաշիւղերու …շողութիւնը. իր ամբողջ ուշա…ութիւնը կը կեդրոնացնէր այդ …նչութիւններուն վրայ երանու…եամբ. յետոյ, նախ քան յոգ…ութիւն մը զգալը, կը վերափակէր աչքերը եւ գրաւուած կը մնար մեղմ գինովութեամբ մը, որուն անձնատուր կ'ըլլար. կ'երազէր մխրճուած անպատմելի քաղցրութեան մը խորը։

Ամէն բան վերջացած էր, ամէն բան. կեանքը կը վերսկսէր։ Բայց ընդմիջուած չէ՞ր ան այնքան ուրիշներու, որքան իրեն համար։ Ոչ, ոչ... ահ, կառքի մը ձայնը... դուրսը, փողոցներուն մէջ, իր հիւանդութեան ամբողջ ընթացքին, կեանքը շարունակած էր իր սովորական գնացքը...։

Գրգռիչ քերուըտուքի պէս բան մը զգաց իր փորին վրայ. մտածումն էր որ զինքը կը մտազբաղեցնէր։ Վերսկսաւ դիտել ծածկոցին կանաչ աղուամազը, որ իրեն կը պատկերացնէր դաշտորան։ Հօն, առնուազն, կեանքը իրապէս կը վերսկսէր, իր բոլոր խոտընձիւղներով... Այսպէս է որ ան կը վերսկսէր իրեն համար եւս։ Ինք պիտի սկսէր այլեւս ապրելու նոր կեանք մը, բոլորովին նոր... քիչ մը թարմ օդ։ Ահ, եթէ բժիշկը ուզած ըլլար իրեն քիչ մը պատուհանը բանալ... Կանչեց՝ «տոքթէօր..։»

Իր սեփական ձայնը իրեն տարօրինակ տպաւորութիւն մը գործեց։ Բայց պատասխանող չեղաւ։ Ան իր ակնարկը շուրջը պտտցուց։ Ոչ ոք... ի՞նչպէս կ'ըլլայ այդ։ Ո՞ւր էր ուրեմն։ Ատրիէն, Ատրիէն... իր կնոջ հանդէպ անձկալից գորովանք մը զինքը պատեց եւ սկսաւ տղու մը պէս լալ, խելայեղ փափաքով մը իր բազուկները անոր վզին շուրջը նետելու եւ զայն իր կուրծքին վրայ սեղմելու... Կրկին կանչեց իր արցունքներուն մէջէն.

— Ատրիէն, Ատրիէն... Տոքթէօր...։

Ոչ ոք իրեն կը պատասխանէր։ Սահմռկած, շնչահեղձ, ձեռքը պարզեց դէպի ցայգասեղանին վրայ դրուած զանգակը, բայց յանկարծ վայրագ պատռուածք մը զգաց որ զինքը պահ մը անշունչ ձգեց, դէմքը տժգոյն, տառապանքէն գալարուած, յետոյ հնչեց, հնչեց մոլեգնօրէն։ Տոքթ. Սիա վազեց լուսնէն ինկողի մշտական երեւոյթովը։

— Ահաւասիկ ես, ի՞նչ կայ ուրեմն։

— Մինակ, զիս մինակ թողած էն...։

Է՞հ ինչո՞ւ այս գրգռուածութիւնը։ Ես հոս եմ։

— Ոչ, Ատրիէնը։ Ատրիէնը ինծի կանչէ։ Ո՞ւր է ։ Ես զինքը տեսնել կ'ուզեմ։

Ան այժմ կը հրամայէր։ Տոքթ. Սիայի դէմքը թթուեցաւ, գլուխը մէկ կողմ հակեց։

— Ոչ, եթէ ինքզինքնիդ կը մատնէք այդ տեսակ վիճակի մը։ Եթէ ինքզինքնիդ չէք հանդարտեցներ, երբեք...

— Ես կ'ուզեմ կինս տեսնել, վրայ բերաւ բարկութեամբ հրամայական թօնով։ Կարո՞ղ էք արգիլել ինծ այդ բանը։

Սիա կը ժպտէր, տատամսոտ։

— Այսինքն թէ... պիտի ուզէի...։ Ոչ, ոչ, լռեցէք. զինք ձեզի պիտի կանչեմ։

Զայն կանչելու պէտք չունեցաւ։ Ատրիէնը դրան ետին էր. գէշ աղէկ չորցուց իր արցունքները, վազեց, նետուեցաւ հեծկլտալով ամուսնոյն բազուկներուն մէջ, իբրեւ սիրոյ եւ յուսահատութեան խորխորատի մը մէջ։ Նախ եւ առաջ ուրախութիւն զգաց կուրծքին սեղմելու իր սիրական կինը, անոր գաղջ մարմինը, անոր մազերուն բոյրը զինքը կը գգլխէին։ Ա՜հ, որքան զայն կը սիրէր... Յանկարծ իմացաւ անոր հեծկլտալը։ Փորձեց երկու ձեռքով բարձրացնել այդ գլուխը որ կը կծկուէր իր վրայ, իր ուժը չբաւեց եւ գլխապտոյտէ բռնուած, դարձաւ դէպի Տոքթ. Սիան։ Տոքթ. փութաց իրեն եւ ստիպեց Ատրիէնը հեռանալու անկողնէն, զայն սենեակէն դուրս առաջնորդեց, նեցուկ ըլլալով իրեն, իր արցունքի զօրաւոր տագնապը չէր հանդարտեր։ Յետոյ դարձաւ ապաքինեալին.

— Ինչո՞ւ համար, հարցուց Գորսի, տակնուվրայ եղած։

Գաղափար մը անցաւ մտքէն, կայծակի մը նման։

Առանց մտիկ ընելու բժիշկին պատասխանը, Գորսի փակեց աչքերը, խոցուած մինչեւ հոգին։ Կը մտածէր։

— Ինծի չի ներեր։

VII

Բարւոքումի եւ վերահաս ապաքինումի լուրին վրայ, ոստիկանական հսկողութիւնը աւելցած էր։

ԼՈՒԻՃԻ ՓԻՐԱՆՏԷԼԼՕ

(Շար.)

Աղմկալի ցոյցեր Վիեննայի մէջ

Կիրակի օր ձիարշաւ կար Վիէննայի մէջ: Առաջին արշաւին պիտի մասնակցէին 15 ձիեր: Ձիավարներէն մէկը՝ Է. Մարի՝ կարծելով որ մեկնումի նշանը տրուած է, ճամբայ ելաւ. իրեն հետեւեցան ուրիշ 10 ձիեր: Այսպէս 11 ձիերը՝ առանց օրինական նշանը տրուած ըլլալու, շարունակեցին արշաւը, հակառակ ժողովուրդի բողոքին ու սուլումներուն: Մրցումը վերջանալու պահուն միայն 11 ձիավարները հասկցան իրենց սխալը, ու ետ դառնալով եկան շարուեցան իրենց տեղը: Անկէ ետքը միայն տրուեցաւ օրինական նշանը եւ այս անգամ 15 ձիերը ճամբայ ելան միաժամանակ: Եւ որովհետեւ 11 ձիերը յոգնած էին, կէս ճամբան մնացին. մրցումը շարունակուեցաւ չորսին միջեւ եւ յաղթանակը տարաւ չորսէն մէկը:

Այս արդիւնքին վրայ հանդիսականները սկսան աղմկել, ու միացեալ ուժերով յարձակեցան Ա. կարգին մէջ նստողներուն վրայ: Կազմակերպիչները 500ական ֆրանք տուգանքի դատապարտեցին 11 յանցաւոր ձիավարները. բայց ժողովուրդը չհանդարտեցաւ: Անմիջապէս աթոռներ սկսան թռիլ օդին մէջ, ժանկապատը քանդուեցաւ, խցիկները տապալեցան, ապակիները ջարդ ու փշուր եղան. քիչ մնաց որ երկու տեղ խարոյկներ բռնկցուեցան:

Խառնաշփոթութիւնը տեւեց ժամանակ մը, մինչեւ որ ոստիկաններ հասնելով վերահաստատեցին կարգը: Ձիարշաւին շարունակութիւնը տեղի չունեցաւ: Բոլոր հանդիսականները ետ ստացան իրենց դրամները եւ հանդարտեցան:

Սղերդի երեսփոխան Մահմուտ պէյը չէ

Հեռագիր մը հաղորդած էր թէ վարչապետ Ըսմէթ փաշա Ազգ. Մեծ Ժողովէն պահանջած է վերցնել Սղերդի երեսփոխան եւ «Միլլիյէթ» կէս-պաշտօնական թերթի խմբագրապետ Մահմուտ պէյի անձեռնմխելիութեան առանձնաշնորհը՝ զայն դատելու համար իր կարգ մը հրատարակութեանց առթիւ:

Վերջին թղթաբերով առնուած Թուրք թերթերէն կը տեղեկանանք թէ խնդրոյ առարկայ անձը Սղերդի երեսփոխանը չէ, այլ Մահմուտ Սայիմ էֆէնտի, որ կ'ամբաստանուի թէ դրամ շորթած է բազմաթիւ հաստատութիւններէ, անգոյ թերթերու բաժանորդ արձանագրելով զանոնք: Մահմուտ Սայիմ սկսած է դատուիլ Պոլսոյ պատժական Գ. ատեանին առջեւ:

Տէր-Ակոբով ազատ արձակուած

Տէր-Ակոբովի առողջական վիճակը ծանրացած ըլլալով, հարցաքննիչ դատաւոր Պրաք երաշխաւորութեան տակ ժամանակաւորապէս ազատ արձակեց զայն:

Հրդեհ Մոսկուայի մէջ

Հրդեհ ծագեցաւ Մոսկուայի կառավարական նոր շէնքին մէջ, 10 յարկանի, որուն շինութիւնը դեռ չէր աւարտած: Հրշէջները փութալով յաջողեցան մարել կրակը: Շէնքը կը գտնուի քաղաքին կեդրոնը եւ պիտի յատկացուէր կեդրոնի կառավարութեան պաշտօնեաներու բնակութեան:

Զերոյէն 5 աստիճան վար

Ձիւնէն վերջ, երկու օրէ ի վեր չոր ցուրտ մը կը տիրէ Փարիզի մէջ: Գիշերը ջերմաչափը զերոյէն մինչեւ 5 աստիճան վար իջաւ:

Ֆրանսայի գաւառներուն մէջ առատ ձիւն կը տեղայ: Փէրիկէօի շրջանին մէջ 3.5 սանթիմեդր խաւ կապած է: Ցուրտը սաստիկ է ամէն կողմ:

Անգլիոյ մէջ ալ երկու օրէ ի վեր սաստիկ ցուրտ է օդը: Սկովտիոյ հարաւը կէս մեդր թանձրութեամբ ձիւնած է: Պալլէյթըրի շրջանին մէջ հաղորդակցութիւնները կը կատարուին բալլոնով:

Սերպիոյ մէջ յորդառատ անձրեւներու պատճառաւ երկաթուղային հաղորդակցութիւնը ընդհատուեցաւ զանազան կէտերու վրայ: Ջուրերը քշեցին երկաթուղիի կամուրջ մը, Զօրավար Հէնրիս կայարանին մօտ:

Երկրաշարժ եւ փոթորիկ Թուրքիոյ մէջ

Պոլիս, 9 փետրուար.— Երէկ իրիկուն երկրաշարժի երկու ցնցումներ զգացուեցան, մէկը թեթեւ, միւսը սաստիկ: Վնաս չկայ: Այս առաւօտ ուրիշ երկու թեթեւ ցնցումներ տեղի ունեցան:

Երէկ իրիկուն սաստիկ փոթորիկ մը սկսաւ: Հովին սաստկութիւնն էր երկվայրկեանը 25 մեդր: Ծովու վրայ անկարեւոր վնասներ առաջ եկան:

Դատաւոր եւ ոստիկանապետ դէմ դէմի

Խորհրդական Մայֆօ աւարտեց իր քննութիւնները՝ դատական ոստիկանութեան վարիչներ Պընուայի եւ Նիքոլի դէմ Ալմազեանի բացած ծանօթ դատին առթիւ: Պ. Պ. Պընուայի եւ Նիքոլի ներկայութեան կարդացուեցան հարցաքննիչ Մաթիֆասի յայտարարութիւնները, որոնք ցոյց կուտային թէ ինք լուր չունէր որ Ալմազեան դատական ոստիկանութեան վարիչներուն կողմէ վար դրուած էր ապօրէն կերպով. ընդհակառակն Պ. Նիքոլ հոկտ. 19ին իրեն ըսած էր թէ իբրեւ Ըիկօտէնի սպանիչ միակ կասկածելին է մուշտակավաճառ Տիւննէրը:

Այս յայտարարութիւնները շփոթութիւն առաջ բերած ըլլալով, կը կարծուի թէ Պ. Մայֆօ թղթածրարը Ա. նախագահ Լօժէն Տրէյֆիւսի յանձնելէ առաջ անգամ մը դէմ դիմաց պիտի բերէ Պ. Մաթիֆասը՝ Պ. Պ. Պընուայի եւ Նիքոլի հետ:

Այս խնդրին մանրամասնութիւնները կուտանք յաջորդով:

Փօլ Լէվի անձնասպան կ'ըլլայ

Պերլինէն կը հաղորդեն.— Գերման ընկերվարական երեսփոխան Փօլ Լէվի որ հիւանդ էր, նոպայի մը մէջ ինքզինքը վար նետեց Լուցովփֆերի 5րդ. յարկի իր առանձնատունէն: Յեղափոխական երեսփոխանին այս եղերական վախճանը մեծ յուզում առաջ բերաւ: Փօլ Լէվի համայնավարներու վարիչն էր, բայց քանի մը տարի առաջ քաշուած էր եւ կրկին ընկերվարական դարձած:

Ցոյցեր Մեքսիքէի անկումին առթիւ

Վերջերս արծաթ մեճիտիէն մեծ անկում կրեց Հալէպի և Դամասկոսի մէջ: Բազմաթիւ առեւտրականներ և ժողովուրդը մեծ վնասներու ենթարկուած են այս պատճառաւ: Դամասկոսի մէջ յունուար 27ին մինչեւ կէս օր ամբողջ շուկան գոց մնաց: Կէսօրէ վերջ վերաբացուեցան խանութները, վախնալով որ այս ընթացքը քաղաքական բարդութիւններ կրնայ առաջ բերել: Առեւտրական Սենեակը խոստացած է կարգադրութիւն մը ընել՝ վերջ տալու համար այս դրութեան:

Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ

Գ. ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այսօր երեքշաբթի 60 Rue des Ecoles, Chope Parisienne.

Ա. ժամ 9—10 Հ. Յ. Դ. Ծրագիր, Ա. ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ.

Բ. ժամ 10—11 Հ. Յ. Դ. պատմութիւն, ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ:

Հ. Յ. Դ.

ԳԱՒԱՌ

Լիոնի Վրէժ խումբի ժողովը՝ վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Անիէռ-Պուա քոլոնպի հանգանակութիւնը.

Բ. ցանկ

Երկայեան-Եղբարք, Ա. Յովհաննէսեան, Յաբեթեան եւ Արապեան, Հ. Տարագճեան 50ական, Մ. Գասապեան, Պ. Պօյաճեան, Մ. Սեթեան 25ական, Վ. Թանտրճեան, Պ. Գազանճեան 20ական, Զ. Առաքելեան, Մ. Հապեան 15ական, Յ. Ֆնտըգլեան, Ն. Տաղտէվիրէնեան, Ա. Առաքելեան, Յ. Թաղէոսեան, Ռ. Տէյիրմէնճեան, Ս. Գալփաքեան, Տիկ. Հ. Գույումճեան, Ֆ. Շէբիտճեան, Յ. Տէրտէրեան, Մ. Աւետիսեան, Լ. Քէշիշեան, Մ. Մկրտիչեան, Մ. Պապիկեան, Հ. Մատոյեան, Ա. Սմսարեան, Ա. Գասապեան, Հ. Կոթողեան, Տիկ. Ա. Ասլանեան 10ական, Ս. Ճենտերեճեան, Ն. Ոսկեանեան, Յ. Թաթարեան, Հ. Մոզաեան, Որդի Առաքելեան, Ն. Փափազեան, Տիկ. Սվաճեան, Դ. Տաղտէվիրէնեան, Կ. Փափազեան, Կ. Սէրվէրեան, Մ. Տէր Գրիգորեան, Լ. Թաթարեան, Կ. Մրճօյեան, Հ. Կիւրճեան, Ս. Եազըճեան, Հ. Թողիկեան (Տիկին), Ե. Թողիկեան, Տիկ. Ս. Սարայտարեան, Յ. Դաւիթեան 5ական, Մ. Մուտոյեան 10, Ճ. Եոլճեան 3, Յ. Թէփէլիեան 2·50, Ս. Պաբազեան, Գ. Գրիգորեան 2ական ֆրանք: Գումար 639·50 ֆր.: (Տես յառաջ 1 փետրուար):

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ.— Այդ հաշիւը փակուած է: Գիրքերը սպառած են: Միւսին ղրկուած է գիրք մը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ տիկին Պօղոս Թուրոյեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն Վալանսի Հ. Յ. Դ. կոմիտէին որ իր ցաւակցութիւնը յայտնած է ԿԱՐԱՊԵՏ ԹՈՒՐՈՅԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

—Եալովայի Օրթագիւղէն Ահարոն Սագաեան կը փնտռէ իր աղջիկը Լուսածին՝ որ 1915ին 6 տարեկան հասակին իր մօր Նազիկի կողմէ յանձնուած է Տէր Զօրի մէջ Աֆիոն Գարահիսարցի հայ նպարավաճառի մը: Մինչեւ այսօր իր մասին տեղեկութիւն չկայ: Իմացնել՝ «Յառաջ»ի:

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռեմ հօրեղբօր որդիս Սիսցի Արթին Բիւփէլեան (26 տարեկան) հօր, անուն՝ Աւետիք, մօր անուն՝ Թուվրան: Այժմ կը գտնուի Ֆրանսա: Զինք ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել Յունաստանէն նոր եկած իր հօր եղբօր աղջկան՝ Մարիամ Կիւլիեանի c/o G. Blanchon St. Julien en Alban, (Ardèche).

— Երզնկացի Ծաղիկ Աղաճանեան կը փնտռէ իր երկու աղջիկները՝ Արեւալոյս եւ Հռիփսիմէ Աղաճանեան, որոնք 1915ի տարագրութեան միջոցին իրմէ բաժնուած են Խարբերդի մէջ: Իմացնել՝ Օննիկ Աղաճանեանի, 128 Str. Regola, Braila, Roumanie: Կը խնդրուի արտասահմանեան թերթերէն արտատպել:

—Բալուի Սակրատ գիւղէն Ալթուն Գըղլըեան, հօր անուն՝ Պաղտասար, մօր անուն՝ Զաքար, կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Ղազար Գըղլըեան, որ կը գտնուի Ամերիկա: Բալուի Հայրենակցական Միութենէն եւ հայրենակիցներէ կը խնդրուի իմացնել Garabed H. Pepeianի Maison Volancine, Fontaines S) Saône (Rhône).

— Կը փնտռուին Կարապետ Վարդանեան եւ իր կինը Սրբուհի որոնք երեք տարի առաջ կը գտնուէին Ֆրանսա:

Իմացնել իր եղբօր աղջկան Մարիամ Զաքարեանի 5 Rue de la Grosse Tours. Tours, (Indre et Loire).

— Եոզղատի Էլէնճի գիւղէն Այվազեան Աւետիսի աղջիկը Կիւլպէյազ (Վարդուհի) կը փնտռէ իր հօրեղբայրները Առաքել եւ Ալիսոն Այվազեանները իրենց զաւակաց հետ: Կը կարծուի թէ հիւսիսային Ամերիկա կը գտնուին: Իմացնել Վարդուհի Զէյթունեանի 20 rue de Bezons. Courbevoie,(Seine.)France.

ՍԱԿԱՐԱՆ

10 Փետրուար 1930

ԴՐԱՄՆԵՐ			Ֆր.
Սթերլին,		L. St.	124.04
Տոլար,		Dollar	25.49
Մարք	100	Mark	609.75
Թրք. Թղթ.		L. Trq.	11.99
Թրք. ոսկի		» » or	110.—
Մէճիտիէ		Médjidié	7.80
Լէվա	100	Léva	18.50
Տրախմի	»	Drachme	33.50
Լիր	»	Lire	133.60
Պելժ. ֆր.	»	Fr. Belge	71.10
Զուից.	»	Fr. Suisse	492.75
Լէյ	»	Leï	15.15
ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ			
Եգ. Քր. Ֆոնս.	I	Cr. Fonc. Eg.	2200.—
»	II	»	1505.—
»	III	»	1500.—
Թուրքի երկթղ.		Lots turcs	82.50

IMPRIMERIE -MASSIS- ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1930ի Յունահայ տարեգիրքը (400 էջ, պատկերազարդ [...] ֆր., Տասը պատմուածքներ 7, Զգայատես կինը 5, Թիապար[...] Թրիվալէ 3, Սթիլմոնտի քաղաքապետը 8, Իշխանուհի [...] Լեռնահայաստանի հերոսամարտը 10, Բաց նամակներ (Գ. [...]) 4, Քերթուածներ (Պ. Դուրեան) 5, Շրջիկ մատոնան 15 ֆր., [...] ծովահէնը 12, Թէատրա 10, Վէնտիքթա 15, Կէս կոյսեր [...] հագնածնունդ 5, Երգարաններ 30, 15, 10, 6, 5, և 3 ֆր., [...] խօսակցութիւններ 10, 8, 6, ֆր., Սեռային Առողջապա[հութիւն] (կազմուած) 30, Մանուկներու Առողջապահութիւն 10, [...] 2, Ջերմամիզութիւն 2, Բժիշկի մը խրատները 3, ինչպէս ամէն տեսակ գիրք և հայկ. քարտ-փոստալներ, հատը կէս [ֆր.] Փոստի ծախք չառնուիր: Պահանջեցէք գրացանկը:

Դիմել հետեւեալ հասցէին.— L. Mozian, 5 Rue Champlain, Pa[ris]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

12 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1185 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՓԱՌՔ'Ն ԱԼ ՁԵԶԻ, ՎԱՐԿ'Ն ԱԼ

— «Հայ կրեսոսի մը գոյութիւնն իսկ միջազգային հրապարակին վրայ վարկ մըն է, փառք մըն է մեզի համար»:

Լուսահոգի Աբրահամ Այվազեանը չէ որ կը գրէ այս շողիքոտ փառաբանութիւնը, ամերիկական «փիլաւ»է մը անմիջապէս յետոյ, այլ Պ. Յովհ. Ասլեան, գրագէտ, ուսուցչական եւ նոր դպրոց գաւակ:

— «Պէտք է ջանալ հաճոյել զինքը, եւ ան ազատ է տալու կամ չտալու, քիչ կամ շատ, ուշ թէ կանուխ»:

Նախինք դէմ դիմաց, թուենք օրուան «կարօտութիւններ»ը, եւ թող Յովհ. Ասլեան, քանի մը վարդապետ եւ եպիսկոպոս ալ միասին առնելով, ճգնի անուշել, հաճոյել «Բարի Գալուստը»: Մանաւանդ որ, լրջօրէն կը հաւատայ անոր բարութեան:

Ինքն է որ կը նկարագրէ հայրը,— «լայն ֆէս մը» գլխուն, «ճերմակ, կախ, երկար պեխեր թաւ».

— «Աշխատասէր, բարեսէր, աստուածավախ, առաքինի մարդու տիպարն էր ան... ճանչնալով անոր յոյժ բարի սիրտը, կը յայտնուի Գալուստին ալ բարեսրտութիւնը եւ կը հաւատամ որ ան տեռ շատ ինչ ունի ընելիք իր դժբախտ ազգին ու ազգակիցներուն համար»:

Ու նաեւ մայրը՝

— «կը յիշեմ նաեւ Տիրուհի հանըմը, գեղանի, մեծվայելուչ ու ծանրաշուք տիկին մը, ուրմէ ամէնքը կը պատկառէին: Բարութեան եւ առաքինութեան տիպար մըն էր նաեւ ան: Ան ալ ունէր եկեղեցիին մէջ իր մշտակաս ասկիւսը:»

Անշուշտ մահացու մեղք չէ այդքան առաքինի ծնողքի մը զաւկին ուշադրութեան յանձնել այս ժողովուրդին հազարումէկ պէտքերը: Այստեղ դասակարգային խնդիր ալ չենք յարուցաներ, այլ պարզապէս կը խօսինք «ազգասիրական» քերականութեամբ: Համաձայն մեր մէջ տիրող բարի սովորութեան:

Հայ կրեսոսին մտերիմները, անոր առօրեայ կեանքին, տեսակէտներուն իրազեկ անձեր կը պատմեն թէ՝ «Բարի Գալուստը» չախորժիր երկար ճառերէ: Թէ ան լարուած մեքենայ մըն է, որուն հետ հօրեղբայրն անգամ չէ կրցած հինգ վայրկեանէն աւելի խօսիլ: Թէ մէկ ձեռքը ժամացոյցն է, միւսը՝ յուշատետրը: Իսկ ականջն ու բերանը՝ միշտ հեռախօսին գլուխը: Ու վերջապէս, կ'ըսեն թէ ո'րքան ամփոփ, թանձրացեալ ծրագիր ներկայացնես, այնքան յոյս ունիս յաջողելու: Հոգ չէ թէ միլիոններու կապուած ըլլայ գործը:

Իբրեւ նորութիւն, աւելցնենք նաեւ Յովհ. Ասլեանի արժանահաւատ բարեկամին վկայութիւնը՝ նոյն Գ. Կիւլպէնկեանի մասին.

— «Զինք հրճուեցնող ամէնէն կարեւոր գիծը իր ազգով զբաղիլն է. գիտէ ազգային կեանքին բոլոր կողմերը եւ կը հետեւի ամէն մանրամասնութեան: Երանի թէ ապագան աւելի արդարացնէր մեր ակնկալութիւնները:»

Արդ, եթէ Գ. Կիւլպէնկեան իսկապէս կը զբաղի «իր ազգով» եւ «գիտէ ազգային կեանքին բոլոր կողմերը», ինչո՞ւ կը գոհանայ զանազան ողորմութիւններով, փշրանքներով, փոխանակ հիմքը դնելու գոնէ մէկ յիշատակելի ձեռնարկի:

Զուտելով-չխմելով, իր ճերմակեղէնները անձամբ լուալով, Զաքմաքճըլարի մէկ խանին մէջ հարստացած հաճի աղա մը չէ Գալուստ Կիւլպէնկեանը, այլ բացառիկ տաղանդ մը: Իշխան ճարտարարուեստի, արդիական մարդ, եւրոպական դէմք: Եւ իբր այդ ալ, գիտէ որ ի կենդանութեան կատարուած գործերը տասն անգամ աւելի մեծ արժէք ունին, քան զանազան խոստումներ, հաւաստիքներ կամ կտակներ:

1921—22ին, երբ Լոնտոնի ժամուն խնդիրը կար, իր հիացողները— Աբէլ վրդ. Նազարեանն ալ միասին— կը հաւաստէին թէ իր սրտովը չէ եկեղեցին, թէ իր փառքի կոթողը պիտի ըլլայ Հայաստանի անդրանիկ համալսարանին շինութիւնը:

Հայաստանը չիրականացաւ— իբրեւ անկախ պետութիւն— եւ Գ. Կիւլպէնկեանը ոչ իսկ մտքէն անցուց մէկ միլիոն ստերլինը տրամադրել ճահիճներ չորցնելու: Ճիշդ այն պահուն, երբ օտարական մը, Տոքթ. Նանսէն, գլուխը քարէն կը զարնէր, անոր գոնէ կէսը հայթայթելու համար:

Փարիզը պէտք ունէր միջնակարգ վարժարանի մը, ճեմարանի մը: Գ. Կիւլպէնկեան, որ մէկ միլիոն տոլար կը խոստանար երկու տարի առաջ, գաղութներու մէջ դպրոցներ եւլն. բանալու համար, գոհացաւ տարին տասը սան որդեգրելով (60 հազար ֆրանք), ափ մը վարդապետներու բացած ճեմարանին:

Ազգերու Դաշնակցութիւնը ծրագիր ունի Սուրիոյ 40,000 հայ գաղթականներու տեղաւորման համար: Մինչեւ հիմա կարելի եղած է տեղաւորել միայն 8,000 հոգի: Հարիւր հազար ստերլին պէտք է, մնացածին համար, տարին 25,000 ստերլինի հաշուով: «Բարի Գալուստը» ոչ իսկ լսել կ'ուզէ: Մինչդեռ կրնար մէկ չէքով անմահանալ:

Մուսուլի մէջ, 6-7 գիւղեր յատկացուած են, հայ գաղթականներու տեղաւորման համար: Տրամադրելի գումարով՝ հազիւ կարելի եղած է 700 հոգի տեղաւորել: Ո՞ւր է «Բարի Գալուստը»: Մանաւանդ որ, տրամադրուած հողերը սահմանակից են ոչ այնքան Վանայ ծովուն, որքան քարիւղի հորերուն:

Տէր Զօրի մէջ, ափ մը մարդիկ ճրագ մը վառեր են վարձու տան մը մէջ եւ միամտօրէն կը սպասեն որ հեռաւոր սուրբ մը 400 ոսկի (40,000 ֆրանք) տրամադրէ, դպրոց, եկեղեցի եւ գերեզմանատուն շինելու համար: Դիմեր են նաեւ Գ. Կ.ին: Հարց է թէ բարեհաճե՞ր է նամակին վրայ նայիլ...

Խօսի՞նք դեռ, Անատոլուէն քշուած բեկորներու մասին, որոնց թիւը 3—4000ի կը հասնի արդէն, եւ որոնց գէթ մէկ մասը տեղաւորելու համար միլիոններ պէտք են, որոնք «Բարի Գալուստ»ներու կը սպասեն...

Ա՞յս է «ազգային վարկն ու փառքը»...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՆՄԻՏ ՉՔՄԵՂԱՆՔՆԵՐ

«Հայրենիք» խմբագրականի մը մէջ վերլուծելով «Երեւան»ի ծանօթ յայտարարութիւնները՝ Հայաստանի կառավարութեան եւ գաղութներու յարաբերութեանց մասին, դիտել կուտայ (28 յունուար).

— «Խիստ յատկանշական են այս չքմեղանքները բոլշեւիկներու բերնին մէջ: Այն բոլշեւիկներու, որոնք ամբողջ մարդկութեան գործերուն խառնուելու եւ բոլոր ազգերու բախտը իրենց հասկցած ձեւով տնօրինելու իրաւունք կը վերագրեն իրենք իրենց եւ այդ իրաւունքը յամառօրէն կը կիրարկեն աշխարհի բոլոր անկիւններուն մէջ, հակառակ ամէն կողմէ եղած բուռն բողոքներուն,

մեծապէս յատկանշական են, այո՛, «Երեւան»ի արդարացումները, երբ նկատի կ'առնենք, որ բոլշեւիկները իրենց մենաշնորհն են դարձուցած տ'նդի թէ անտեղի խօսելու աշխարհի բոլոր հալածահարուածներու, անունով իրենց հովանաւորութեան տակ առնելու զանոնք, մինչա հրապարակ գալու անոնց պաշտպանի դերին մէջ եւ որոշ պարագաներու տակ նոյնիսկ թէ բարոյական եւ թէ նիւթական օգնութիւն հասցնելու անոնց: Անգամ Ափրիկէի սեւամորթները կ'արժանանան անոնց հովանաւորութիւնը վայելելու բախտին:

Արդ՝ այդ ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ բացառութիւն կը կազմեն աշխարհիս ամէնէն հալածական, ամէնէն հարստահարեալ, օգնութեան ամէնէն կարօտ Հայերը:

Պատճառը շատ պարզ է. որովհետեւ հալածողը բոլշեւիկներու ամէնէն սրտակից բարեկամը Թուրքիան է, որ ինչ ալ ընէ՝ բոլշեւիկները պիտի արդարացնեն կամ լաւագոյն պարագային լռեն:

Եթէ հալածողը ըլլար ո եւ է «հակայեղափոխական» պետութիւն, տարակոյս չկայ, որ բոլշեւիկները աճապին աղմուկ պիտի հանէին հայկական վերջին հալածանքներուն առթիւ եւ ոչ միայն պիտի մռնային «միջազգային իրաւագիտութեան» սահմանները, այլ եւ նիւթական խոշոր աջակցութիւն պիտի ցոյց տային հալածեալներուն դժբախտաբար, Հայերու թշնամին Թուրքիան է եւ անոր ամէն արարքն արդարացնելն եւ պաշտպանելը բոլշեւիկներու քաղաքական իմաստութեան հիմնական կանոններէն մէկն է:

Եթէ հայանուն բոլշեւիկները քչիկ մը Հայու սիրտ ունենային կամ գէթ աւելի ուղղամիտ համայնավարներ ըլլային, ապահովաբար միջոցներ պիտի գտնէին գէթ չափով մը թեթեւցնելու Թուրքիոյ ներսը տառապող հայկական վերջին մնացորդներուն վիճակը, ինչպէս նաեւ դիւրացնելու Սուրիա հասնող իրենց արիւնակիցներու փոխադրութիւնը Հայաստան»:

ՉԷՆՔԵՐ ԲՌՆՈՒԱԾ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԱՔՍԱՏԱՆ ՄԷՋ

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ մաքսատան պաշտօնեաները գրաւած են չորս սնտուկներ, որոնք կը պարունակէին 120 ատրճանակ եւ 20,000 փամփուշտներ, որ գերմանիայէն ղրկուած էին սուրիացի Աճմէտ Սթամպուլի անուն հացագործի մը հասցէին: Աճմէտ ձերբակալուեցաւ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մոսկուա եւ Իտալիա կ'օգնեն Թուրքիոյ

Անատոլուի գործակալութիւնը հեղինակաւոր աղբիւրէ կը տեղեկանայ թէ՝ թրքական դրամը ամրապնդելու համար Էնկիւրիի կառավարութեան ձեռք առած միջոցները անմիջական արդիւնքներ պիտի տան:

Խորհրդային կառավարութիւնը, կ'ըսէ, թրքական գանձի տրամադրութեան տակ դրած է 1,600,000 տոլար, որ կը ներկայացնէ Թուրքիայէն մէկ տարուան ընթացքին կատարած գնումներուն փոխարժէքը:

Միւս կողմէ, իտալական դրամատուն մը մէկ միլիոն ստերլինի վարկ բացած է կառավարութեան: Այս վարկը նախաքայլը կը կազմէ այս դրամատան հետ կատարուելիք կարեւոր գործառնութեանց:

Օսմանեան Հանրային Պարտքը

Թայմզի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ փետր. 9 թուականով.

Կառավարութիւնը այսօր կը խորհրդակցի թէ ի՛նչ պատասխան պէտք է տայ Փարիզի Օսմանեան Հանրային Պարտքի վարչութեան, որ խնդրած էր հերքել մորաթորիոմ ուզելու մտադրութիւնը:

Այս իրիկուն Էնկիւրիէն կը տեղեկանամ թէ՝ ըստ կառավարութեան անկարելի պիտի ըլլայ համակերպիլ Հանրային Պարտքի համաձայնագրի 17րդ յօդուածին:

Մինչ այդ կ'ըսուի թէ Պանքա Քոմմէրչիալէ Իտալիանա մէկ միլիոն անգլ. ոսկիի վարկ բացած է կառավարութեան:

Թուրքեւնական համաձայնագիրը

Թուրքեւհելլէն բանակցութիւնները, որոնք տեղի կ'ունենային Թէվֆիք Քեամիլ պէյի եւ Ֆոքասի միջեւ՝ աւարտած եւ արդիւնքի յանգած են: Կը մնան միայն, փոխանակութեան խնդիրներէն դուրս կարգ մը երկրորդական հարցեր, որոնք պիտի կարգադրուին արտաքին գործավարութեան եւ հելլէն դեսպանին միջեւ:

Հելլէն պատուիրակ Ֆոքաս Էնկիւրիէն բերած է համաձայնագրին մէկ օրինակը զոր Աթէնք պիտի տանի իր կառավարութեան քննութեան ենթարկելու համար: Համաձայնագրին մէկ օրինակն ալ տրուած է արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյի եւ պիտի քննուի Էնկիւրիի մէջ:

Ֆոքաս իր կառավարութենէն ստորագրութեան լիազօրութիւն պիտի ուզէ: Յայտնի չէ թէ համաձայնագիրը ո՞վ պիտի ստորագրէ Յունաստանի կողմէ, միայն թէ հաւանական է որ ստորագրութիւնը այս ամսու վերջ ըլլայ, մասնաւոր արարողութեամբ:

Լոնտոնի խորհրդաժողովին շուրջ

Հինգ մեծ պետութիւնները կը շարունակեն իրենց սակարկութիւնները Լոնտոնի մէջ: Այժմ օրակարգի վրայ է սուզանաւերու խնդիրը:

Անգլիոյ ելմտական նախարար Սնոտըն խօսեցաւ կարեւոր ճառ մը, որ անթելով հաղորդուեցաւ նաեւ Միացեալ Նահանգներ եւ Քանատա:

— Աշխարհ, ըսաւ, աչքերը սեւեռած է նաւային խորհրդաժողովին վրայ: Մեծ յոյս կը յայտնուի թէ առոր արդիւնքը պիտի ըլլայ, ինչպէս ըսաւ նախագահ Հուվըր ամերիկեան խորհրդարանին մէջ, պակսեցնել վէճերը աշխարհի մէջ եւ զեղչել նաւային սպառազինութեանց տնտեսական մեծ բեռը: Եթէ չյաջողի ուշադրաւ յառաջդիմութիւն մը ընել այս երկու ուղղութիւններով, ձախողութիւնը մահացու հարուած մը պիտի տայ յոյսերուն այն ժողովուրդներուն, որոնք խաղաղութեան կը տենչան եւ պիտի ստեղծէ այն տպաւորութիւնը թէ պետական մարդոց խօսքերը եւ Փարիզի ուխտին հանդիսաւոր յանձնառութիւնները իմաստէ զուրկ ցոյցեր էին միայն:

Վստահ եմ թէ խորհրդաժողովին նպատակն է ընդ առաջ երթալ ժողովուրդներու բաղձանքին եւ յանգիլ համաձայնութեան մը, որ ազգերուն տայ ո՛չ միայն ապահովութեան տպաւորութիւն մը, այլ թոյլ տայ անոնց պակսեցնել սպառազինութեանց ծախքերուն ճնշող բեռը: Մինչեւ հիմա խորհրդաժողովին ընթացքն եղաւ գոհացուցիչ, ու կը կարծեմ թէ արդիւնքը պիտի փութացնէ տիեզերական զինաթափութեան ժամը:

Թէեւ Մ. Նահանգները իրենց պատերազմական հիմտացոյցին կը յատկացնեն իրենց հասոյթին աւելի քիչ մասը քան ուրիշ երկիրներ, եւ սակայն ամբողջական գումարը շատ աւելի բարձր է քան աշխարհի միւս մեծ պետութիւններունը:

Աշխարհի բոլոր մեծ պետութիւնները, բացի Գերմանիայէն, որուն զինաթափութիւնը պարտաւորիչ եղաւ, սպառազինութեան համար կը ծախսեն շատ աւելի քան պատերազմէն առաջ: Ասիկա տխուր պատասխան մըն է, երբեմն սնուցուած այն յոյսին թէ՝ դաշնակիցներու յաղթանակը սպառազինութեանց բեռէն պիտի ազատէր ազգերը:

Աշխարհի մէջ պատերազմական նիւթերու յատկացուած ընդհանուր գումարն է 4,500 միլիոն տոլար (112ուկէս միլիառ ֆրանք): Այս գումարին 100ին 60ը կը ծախսէ Եւրոպա, 100ին 20ը՝ Մ. Նահանգները, իսկ 100ին 20ը՝ աշխարհի մնացեալ մասը:

Ապացուցուած է որ՝ բացարձակապէս սխալ է այն առածը թէ պատերազմի պատրաստուիլը լաւագոյն միջոցն է անկէ խուսափելու: Սպառազինութիւնները պատերազմի կը մղեն ու անոնք կը կատարուին ու կ'աւելցուին՝ նոյնպէս պատե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՄԱՀ ՓՐՈՖ. ՄԱՐՔՎԱՐՏԻ

Վերջին պահուն Պերլինի մեր թղթակիցէն ստացանք նամակ մը, որ կը հաղորդէ ցաւալի լուր մը: Փրոֆ. Եոզէֆ Մարքվարտ, յայտնի հայագէտ ու Հայերու բարեկամը, փետրուար 3ին երկուշաբթի գիշեր մեռած է՝ թունաւորուած օդային կազէ, որ բաց մնացած էր անզգուշութեան հետեւանքով: Հանգուցեալը 66 տարեկան էր: Յուղարկաւորութեան մասնակցած է Պերլինի հայ գաղութը, որուն կողմէ դամբանական խօսած է տոքթ. Արտաշէս Աբեղեան:

Մանրամասնութիւնները վաղուան թիւով:

ԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆԻ ԾԽԱԽՈՏ

Էնկիւրիէն կը հաղորդեն թէ ծխախոտի վարչութեան հետ կատարուած բանակցութեանց հետեւանքով. Հէրման Սփիրէր ընկերութիւնը Իզմիրի մէջ հաւաքուած բոլոր ծխախոտները պիտի գնէ: Այս ծխախոտները մէկուկէս միլիոն քիլօ են եւ երկու միլիոն ոսկի արժէք ունին: Հէրման Սփիրէր ընկերութիւնը ընդունած է անգլիական ոսկիով վճարել այս երկու միլիոնը: Այս կերպով, մեծ գումարով ստերլին հրապարակ պիտի ելլէ Սակարանին մէջ:

ԹՈՒՐՔ ՄԵԾ ԼԻՍԷ ՄԸ ԱՅՐԱԾ

Անցած գիշեր այրած են Պոլիս Չէմպէրլի թաշ գտնուած Ֆէյզը Աթիէ լիսէին երկու մեծ շէնքերը, որոնք ծանօթ էին Չիֆթէ Սէրայլար անունով եւ ասկէ առաջ իբր ամերիկեան հիւանդանոց կը գործածուէին: Հրդեհը ծագում առած է աջկանց շէնքին միջին յարկը գտնուած ճաշարանէն:

Լուր տրուած է երկու սեռէ բոլոր աշակերտներուն որոնք այդ պահուն կը քնանային:

Հրդեհը տեւած է 5 ժամ: Հիմա կանգուն կը մնան միայն խանձած պատերու կմախքներ եւ գերանի կտորներ, իբր մնացորդ 80 սենեակնոց ապարանքներուն: Ոչ մէկ կարասի կարելի եղած է ազատել: Վնասը 100 հազար ոսկիի կը հասնի:

ՄՈՍԿՈՒԱ ՊԻՏԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ՊԱՊԻՆ

Լոնտոնի խորհրդային դեսպան Սոկոլնիկոֆ կը յայտարարէ թէ Մոսկուա կը պատրաստուի պատասխանել Պապին կողմէ իր դէմ եղած ամբաստանութեանց:

Պապին բողոքը մեծ գոհունակութիւն առաջ բերած է Անգլիոյ կաթոլիկ եւ նոյնիսկ բողոքական շրջանակներուն մէջ: Անգլիացիները կը ցաւին միայն թէ ինչո՞ւ այդ բողոքին նախաձեռնարկ եղաւ Պապը եւ ոչ թէ Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսը:

ՎԱՏԻԿԱՆԻ արտաքին նախարար նշանակուեցաւ կարդինալ Պաչէլլի՝ կարդինալ Գասպարրիի փոխարէն:

ՊՈՒՌԺԷԻ օդանաւային կայանէն դէպի Լոնտոն մեկնած օդանաւ մը առջի օր վար ինկաւ անգլիական հողի վրայ, Մայտընի մէջ, Սըրրէյի նահանգ: Օդանաւը այրեցաւ: Ճամբորդներէն երկուքը մեռան: Օդանաւի վարիչը ծանրապէս վիրաւորուեցաւ: Մեքենավարը, սպասաւորը եւ ուրիշ ճամբորդ մը թեթեւ վէրքեր ստացան:

ՊՈՒՔՐԷՇԻ մէջ ժողովրդական կուսակցութեան (Զօր. Ավէրէսքուի) անդամները Մանիուի դահլիճին դէմ ցոյց մը կատարեցին արքայական պալատին առջեւ: Այս առթիւ թեթեւ ընդհարում մը ունեցան ոստիկաններուն հետ:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԴՐԱՄԻ ԱՌԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Նախորդ յօդուածով մը առիթ ունեցանք յիշելու թէ Ֆրանսայի մէջ երբեք այսչափ առատ դրամատոմս շրջաբերութեան հանուած չէր։

Արդարեւ, 1928ի Ֆրանքի կայունացման ժամանակ դրամատոմսերու քանակն էր 59 միլիառ, մինչդեռ այսօր 70 միլիառէն աւելի է։ Այս յաւելումը որեւէ երկիւղ չի պատճառեր անշուշտ, որովհետեւ ոսկիի պահեստն ալ, որ աշխարհի ամենազօրաւորն է Ամերիկայէն վերջ, միեւնոյն համեմատութեամբ, մինչեւ իսկ աւելի չափով բազմացած է. (այսօրուան համեմատութիւնն է հարիւրին 50՝ փոխանակ օրինական հարիւրին 35ի)։ բայց Պանք տը Ֆրանսը որոշած է չափ մը դնել այդ շրջաբերութեան, զայն պատճառ համարելով ապրուստի սղութեան։

Թէեւ քանի մը ամիսներէ ի վեր մեծաքանակի գիները զգալաբար անկումի կը դիմեն (միջին գինը 602 հոկտեմբերին, 596 նոյեմբերին, 588 դեկտեմբերին, բաղդատմամբ նախապատերազմեան 100 ֆրանքին), փոքրաքանակի գիները փոխանակ նուազելու աւելի կը բարձրանան։ Այս երեւոյթին պատճառը միակողմանի չի կրնար ըլլալ անշուշտ, բայց հաստատուած ելմտական ճշմարտութիւն մըն է թէ առատ դրամի գնման կարողութիւնը կը պակսի— քանակական վարկած։ Այսինքն երբ մարդ առատ դրամ կ'ունենայ, դիւրաւ կը ծախսէ. աւելի աժան գնելու համար յոգնելու, ճիգ մը աւելի ընելու հետամուտ չըլլար։ Երբ տանտիկին մը առաւօտուն շուկայ կ'երթայ իր օրուան գնումներն ընելու, տարբեր կերպով կը շարժի եթէ քովը շատ դրամ ունի եւ տարբեր՝ երբ ունեցած դրամը չափաւոր է։

Եթէ քով քովի բերենք համեստ տանտիկիններու այս փոքր շռայլութիւնները, ամբողջ երկրին համար կը հասնինք ահագին գումարի մը, որ թէեւ բառին բովանդակ նշանակութեամբը մսխում մը չէ, բայց յամենայն դէպս գումար մըն է, զոր կարելի էր չծախսել։ Ահա այս ծախսելու դիւրութիւնը, ըստ ելմտագէտներու փորձառական հաստատութեան, կը յանգի փոքրաքանակ առուտուրի, հետեւաբար եւ ապրուստի սղութեան։ Դրամը պակսելով բնի խնայողութիւն յառաջ կըբերէ եւ վաճառականը քիչ շահով գոհանալ կը ստիպուի յաճախորդը հրապուրելու համար։

Իբր առաջին ձեռնարկ դրամատոմսերու նուազեցման, Պանք տը Ֆրանսը հարիւրին յուլիսէն յի իջեցուց զեղչի սակը եւ որոշած է հրապարակ հանել ռուսական գանձատոմսեր անունով ծանօթ կարճ պայմանաժամով պարտաթուղթերը որոնք վճարելի են պարտքերու շիջեցման ինքնավար գանձին կողմէ։ Թէեւ որեւէ հաւանականութիւն չկայ թէ այդ թուղթերէն որեւէ մէկը կրնայ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն ձեռքը հասնիլ, քանի որ անոնց ամենափոքրը հարիւր հազար ֆրանքնոց է, բայց բացատրենք թէ ինչ թուղթեր են անոնք։

Պատերազմի ժամանակ Ֆրանսա, կամ աւելի ճիշդ Պանք տը Ֆրանսը պետական երաշխաւորութեամբ Ռուսիոյ գանձին փոխ տուաւ վեց միլիառ ֆրանք արժողութեամբ ռազմանիւթ եւ դրամ։ Այդ գումարը մինչեւ 1928ի Ֆրանքի հաստատման թուականը կ'երեւէր Պանք տը Ֆրանսի հաշուեկշռին մէջ իբր պահանջ, թէեւ խորհրդային կառավարութիւնը շատ անգամներ յայտարարած էր թէ մէկ սանթիմ չպիտի վճարէ ցարական կառավարութեան փոխ տրուած գումարներուն փոխարէն։ Պէտք էր ուրեմն այդ գումարը ջնջել հաշուեկշռէն։ Երբ ինքնավար գանձը հաստատուեցաւ, այդ գումարը փոխանցուեցաւ անոր եւ գումարի աստիճանական շիջեցման յատկացուեցան զանազան եկամուտներ, ինչպէս օրինակ մանր դրամներ կոխելէն յառաջանալիք շահը, Պանք տը Ֆրանսի տարեկան միանուագ տուրքը, պետական ելմտացոյցին մէջ իբր ծախք նշանակուելիք որոշ տարեվճար մը եւայլն եւ ատոնց փոխարէն ինքնավար գանձը Պանք տը Ֆրանսին յանձնեց վեց միլիառի պարտաթուղթեր, վճարելի առանց տոկոսի, տարեկան իբր 200 միլիոն ֆրանքի։ Արդէն 1928էն ի վեր այդ գումարէն պակսած է 320 միլիոն ֆրանք եւ այդ հաշուով ամբողջ գումարը պիտի ջնջուի մօտ 25 տարիէն, եթէ անկէ առաջ որեւէ ռուսական կանոնաւոր կառավարութիւն յանձնառու չըլլայ ճանչնալու ցարին պարտքը։

Պանք տը Ֆրանս որոշած է այժմ այդ պարտաթուղթերը հրապարակ հանել եւ փոխարէնն առնելիք դրամատոմսերը քաշել շրջաբերութենէ։ Ինչպէս ըսինք, այդ պարտաթուղթերու ամենափոքրը 100 000 ֆրանքնոց է, որով միայն մեծ դրամատէրներն ու դրամատուները կրնան առնել տոկոսի սիրոյն, բայց այդ կը նշանակէ արդէն դրամատոմսի նուազեցում։ Դրամատուները տրամադրելի գումար չեն ունենար այլեւս ամէն տեսակ թուղթերը աժան գնով զեղչելու եւ շրջաբերութեան մէջ դրամը պակսելով բնի խնայողութիւն եւ ուրեմն գիներու անկում յառաջ կուգայ։

Որովհետեւ Պանք տը Ֆրանսն է որ պիտի վճարէ տոկոսները, իրաւունք տրուած է անոր՝ ուզած ժամանակ հրապարակէն քաշելու այդ պարտամուրհակները, եթէ պատահի որ մինչ այդ ուրիշ որեւէ պատճառով Պանք տը Ֆրանսը կարենայ իր ամբարած օտար դրամները 26 միլիառ Ֆրանքի արժէքով ձեռքէ հանելով դրամատոմսեր քաշել հրապարակէն, նպաստաւոր պայմաններով։

Վերեւ յիշուածներէն կը հետեւի թէ դրամի առատութիւնը չարիք մըն է երկրի մը համար, մինչդեռ պարզ տրամաբանութեամբ դատելով հակառակ արդիւնքի մը պէտք է յանգինք։

Իրականութիւնն այն է որ դրամի առատութիւնն իրօք բարիք մը պիտի ըլլար, եթէ շռայլութեանց տեղի չտար եւ մանաւանդ կարելի ըլլար աւելորդ դրամը հաստատուն կերպով օգտագործել երկրին մէջ կամ արտասահմանեան հրապարակներու վրայ։ Պատերազմէն առաջ ոչ մէկ երկիր դրամի առատութենէն գանգատած էր երբ եւ իցէ։ Այժմ, սակայն, երբ երկիրներն իրենց պատնէշներուն մէջ քաշուած են եւ ժողովրդական բառով իրենք իրենց իւղով տապկուիլ կ'ուզեն, չեն կրնար օգուտ քաղել նպաստաւոր պարագաներէն։ Երբ ջուր մը կը յորդի եւ տեղ չունենար տարածուելու, ողողում եւ վնաս կը պատճառէ. կամ գետը պզտիկ պէտք է ըլլայ, կամ ազատ ճանապարհ ունենայ ընդարձակուելու, որպէսզի փոխանակ չարիքի բարիք արտադրէ։

Կը հետեւի ուրեմն թէ տնտեսագիտութիւնը մաթեմաթիկ չէ եւ անոր բոլոր տուեալները յարաբերական արժէք միայն ունին, կախուած ըլլալով արտաքին շատ մը պատճառներէ, որոնց վրայ ոչ մէկ ազդեցութիւն կրնայ ունենալ որեւէ պետական իշխանութիւն։ Ինչպէ՞ս կարելի է ստիպել մէկը որ վստահութիւն ունենայ այսինչ գործին վրայ, կամ խնայողութեամբ ապրի, կամ իր դրամները յատկացնէ այսինչ նպատակին։

Միայն պոլշեւիկներն են որ տնտեսագիտական սկզբունքները կիրարկել կուտան իրենց ըմբռնած ձեւով եւ արդիւնքը կը տեսնենք։ Ազատ եւ ռամկավար երկրի մը մէջ անհրաժեշտ է համերաշխել հանրութեան շահը պետութեան շահին հետ եւ այդ նպատակով է որ Պանք տը Ֆրանսը յանձնառու կ'ըլլայ այժմ— անշուշտ կառավարութեան դրդմամբ— տոկոս վճարելով պարտաթուղթեր հանել շրջաբերութեան եւ նուազեցնել դրամատոմսերը, այսինքն ջուրի յորձանքները զսպել ողողումը արգիլելու համար, քանի որ կարելի չէ թումբերը՝ մաքսապաշտպան օրէնքները, թթու եւ օտարատեաց ազգայնամոլութիւնը եւլն.— ջնջել եւ ջուրի վազքին ազատ ասպարէզ տալ։

Պանք տը Ֆրանսէն ալ ներելի է այս զոհողութիւնը պահանջել, քանի որ դրամատոմս շրջաբերութեան հանելու իրաւունքը շատ մը առաւելութիւններ եւ շահեր ունի, որոնց փոխարէն յանձնառու եղած է ան որոշ հանրօգուտ պարտականութեանց կիրառման։

Մ. Տ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ...

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ «ՕՋԵՐ», ԱՅՍՏԵՂ՝ «ԱԳՌԱՒՆԵՐ»

Թերթերը գրեցին թէ Անատոլուէն հասած գաղթականները պիտի տեղաւորուին Սուրիոյ հիւսիսակողմը, կարգ մը թափուր հողերու վրայ։ Այս տեղեկութիւնը շփոթութիւն պատճառած է արաբական շրջանակներու մէջ, ինչպէս կ'երեւայ հետեւեալ հրատարակութիւններէն։

Պէյրութի «Լ'Օրիան» թերթը պարզելով տեղաւորման ծրագիրը, կը գրէ.—

— Այն ժրաջանութիւնը որով կ'աշխատի Ֆրանսան հայկական տան մը ստեղծումին համար՝ լոկ մարդասիրական գործ մը չէ. այլ նաեւ՝ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ ֆրանսական ազդեցութեան ապագային համար ձեռք առնուած իմաստուն քաղաքականութեան մը բացումը։

Սուրիոյ հիւսիսակողմի իր իր դիրքովը, եւ Հայերու բնակութեամբ եւ Սուրիա ապաւինած քիւրտ ցեղերու պաշտպանութեամբ վերին Ճէզիրէն իբրեւ յառաջապահ պիտի ծառայէ հաւանական որեւէ յարձակումի կամ արշաւանքի մը դէմ։

Շնորհիւ հայ բազուկներու աշխատանքին, Սուրիոյ իբրեւ ամէնէն արգասաբեր մասը համբաւ ստացած հողերը յարդ պիտի ստանան, առանց հաշուելու քարիւղային խաւեր գտնելու հաւանականութիւնները, որոնցմով առատօրէն օժտուած է այս շրջանը։

Ո՛չ մէկ հետամտութիւն թէ՝ Պաղեստինի մէջ Անգլիան, հրէական օճախով, եւ Հիւսիսային Սուրիոյ մէջ Ֆրանսան, հայքրտական «Տուն»ով, նպատակ ունին Սուրիան՝ Թուրքերու հետ որեւէ մէկ մերձեցումէ և Պաղեստինի Արաբիոյ հետ որեւէ մէկ շփումէ։

Այսպիսի սխալէ մը տարուիլ անմտութիւն է։ Հայերուն խմբուելուն եւ իրենց ազգային «Տուն»ը ստեղծուելուն օգնելով Ֆրանսան նպատակ չունի Արաբները գրգռելու եւ ոչ ալ՝ Թուրքերուն արգիլել Սուրիացիներուն հետ որեւէ ձեւի յարաբերութեան եւ կապակցութեան մէջ մտնելու, որովհետեւ ցեղային կամ կրօնական համակրանքն ու ազգականութիւնները չէ կարելի խափանել ճակատներով կամ պատուարներով։

«Լ'Օրիան» իր առաջին յօդուածին հրատարակութենէն երկու օր վերջ դիտել կուտայ.

— «Հայկական «Տուն»ի մը ստեղծման ծանուցումին առթիւ, կարգ մը թերթերու կողմէ արտայայտուած յուզումը իրականութեան մէջ անտեղի է։ «Տուն»ը անհաճոյ թուած է իրենց։ Եթէ ուրեմն «Տուն»ը անհաճոյ է, ջնջենք «տուն»ը։ Բայց ջնջուած բառին վրայ է խնդիրը։

Որքան որ գիտենք, հայկական «ազգային» օճախի մը հաստատումը երբե՛ք խնդրոյ առարկայ չէ եղած։ Հայ գաղթականութիւնը նմանցնել ուզել Պաղեստինի «Սիոնական վտանգ»ին, պառատախօսներու ծրագիրը միայն կրնայ ըլլալ։ Ամէն առթիւ հասկցնել տրուած է որ՝ Հայերը չպիտի միջամտեն ըլլան Լիբանանեան հանրային կեանքին, ինչպէս նաեւ Լիբանանին։ Զետեղման նիւթական անհրաժեշտութիւնները պարտաւորած են իշխանութիւնները զանոնք առժամապէս պահել կղզիացած վիճակի մը մէջ, եւ սակայն ձուլումը պիտի կատարուի օր մը։

Մենք արդէն բաւական շատ թիւով կնճիռներ ունինք եւ ո՛ր եւ է գինով պիտի չուզենք անոնց աւելցնել այնպիսիներ ևս, որոնք կրնան յառաջ բերել օտար տարրի մը միջամտութիւնը, որուն քաղաքական գործունէութիւնը կրնայ հանրային կարգուսարքին դէմ ուղղակի սպառնալիք մը ստեղծել։

«Լ'Օրիան» թերթէն նոյնութեամբ եւ թարգմանաբար արտատպելէ վերջ այս յօդուածը. Դամասկոսի «Ֆէթա էլ Արաբ» թերթը առանձին խմբագրականով մը կը գրէ.—

— «Լ'Օրիան» թերթը այս յօդուածով կ'ուզէ որ Սուրիացիները յօժարին իրենց երկրին մէջ հայ հայրենիքի մը կազմութեան։ Բայց այդ հողերուն հին հռոմէական կառավարութեան դժբախտութեան պատճառ ըլլալը գիտցող Սուրիացիները երբեք չեն կրնար հաւատալ որ հոն հայկական օճախ մը կարելի ըլլայ հաստատել, որովհետեւ ատոր ջատագովները Հռոմայեցիներէն դժուարաւ ազատուող Արաբները գրգռել եւ անոնց անունները սեւցնել կ'ուզեն։

«Լ'Օրիան» թերթը Հռոմայեցիներու մեկնումէն վերջ Ճէզիրէի աւերակ ըլլալը յիշելով միայն ըսել կ'ուզէ որ մենք՝ Արաբներս կողոպտող, քանդող եւ վայրենի ժողովուրդ մըն ենք։ «Լ'Օրիան»ի խմբագիրները իրենց Սէն Ժոզէֆ գոլէճին մէջ սորված շատ քիչ գիտութիւններէն եւ տեղեկութիւններէն զատ բան չեն գիտեր։ Եւրոպական պատմագէտները ինչեր գրեցին Հռոմայեցիներու մասին.—Կայսր Նիկոֆորոս Հալէպ քաղաքը կրակով հրկիզեց, երբ Պոլսէն աւելի մեծ եւ գեղեցիկ էր եւ քաղաքակրթուած։

Մենք այս պատմական ճշմարտութիւնները գրելով «Լ'Օրիան» թերթին ցուցնել կ'ուզենք որ, Սուրիացիներս շատ գոհ կ'ըլլանք եթէ Հայերը մեր արեւելեան սահմաններուն վրայ միան, որովհետեւ Սուրիոյ քաղաքական եւ տնտեսական գործ[illegible] մեծ արգելք մը պիտի ըլլան անոնք և դժուարութեանց պիտի մատնեն։

Եւրոպան Հայերուն ամենամեծ բարիքը կ'ընէ, եթէ զանոնք Ռուսիոյ մէջ գտնուող հին Հայաստան ղրկէ, որովհետեւ հոն Հայերու թագաւորներու գերեզմանները կան, իրենց հին յիշատակները թաղնուած են եւ վերջապէս իրենց պատմական տեղերն են։

** Ուրիշ Սուրիական թերթ մը եւս այս խնդրին շուրջ երկարօրէն արտայայտուելէ վերջ կը գրէ. «Ուրեմն մեր հին նախատեսութիւնները հաստատուեցա՞ն. Հայերը կ'ուզեն որ մեր հողը խլեն եւ իրենց համար հայրենի՞ք ստեղծեն. ուրեմն մենք ագռաւներ կը սնուցանենք որ մեր աչքե՞րը փորեն»։

Իսկ Դամասկոսի ազգայնականներու մեծ օրաթերթը՝ «Ելիֆ Պա» հրատարակելէ վերջ վերջերս «Լ'Օրիան»ի եւ «Ֆէթա էլ Արաբ»ի երկու յօդուածները, հետեւեալ ճշդումները կ'ընէ.—

Վերջերս հայկական օճախի մը առասպելական պատմութիւնը բաւական ըսի ըսաւներու տեղի տուաւ։ Կարգ մը հայ արժանահաւատ երեւելիներէն եւ վստահելի աղբիւրներէ մեր առած տեղեկութեանց համաձայն, իրականութեան հակառակ են այդ լուրերը։ Նոյնիսկ Բ. Գոմիսէրութենէն իսկ ստուգած ենք այս պարագան։

Վերջին երեք ամսուան ընթացքին Սուրիա եկող Հայերուն թիւը 3000է աւելի չէ, մինչդեռ այդ ժամանակամիջոցի ընթացքին այդ թիւէն աւելի Հայեր Սուրիայէն գաղթած են։ Ասկէ առաջ արդէն ամէն ամիս այդքան Հայեր կը մտնէին սուրիական հող, բայց մենք չէինք հետաքրքրուեր։ Որով աւելորդ են այս խնդրին շուրջ եղած տարաձայնութիւնները։

Ճէզիրէի մէջ ալ հայ հայրենիք մը հիմնելու լուրն ալ անճիշդ է, որովհետեւ մենք Հայերու մօտ նման փափաք եւ ձգտումները թշուառութենէ ազատելու եւ կարելի եղածին չափ հողին կապուելու աշխատանքն է, այդ կերպով թէ իրենց ապրուստները պիտի հոգան եւ թէ ալ օգտակար պիտի ըլլան մեր երկրին։

Երկրորդ, այս նորեկ գաղթականները մեր վրայ երբեք բեռ չեն. ընդհակառակն օգտակար են մեզի, որովհետեւ աշխարհի բոլոր մասերէն հայ հարուստները մեծագումար դրամ կը տրամադրեն անոնց համար։ Հայ մեծահարուստ միլիոնատէր եւ «քարիւղի թագաւոր»ը Կիւլպէնկեան էֆէնտին եւ Պօղոս Նուպար փաշա շատ մեծ գումարներ ղրկած են։ Բացի հայ հարուստներէ, օտար բարեգործ ընկերութիւններ եւս օգնութեան փութացած են եւ կը ջանան այս գաղթականները հողին ու արօրին կապելու։

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Մեր ընթերցողներուն ծանօթ է Յունաստանի Հայերուն մէկ մասը Կիպրոս փոխադրելու շինծու պատմութիւնը, որ կը վերագրուէր անգլիացի քարոզիչի մը։ Մեր հայրենակիցները անհրաժեշտ հերքումներն ու լուսաբանութիւնները տուին, եւ յուզումը հանդարտեցաւ։ Բայց ահա նոր առասպել մը, դարձեալ յոյն թերթի մը կողմէ։ կ'արտատպենք իբրեւ զուարճալիք։

Աթէնքի «Էսփէրինի» արքայական թերթը «հաւաստի աղբիւրէ» կը գրէ հետեւեալ լուրը.

— «Յունաստանի Հայերը Կիպրոս փոխադրելով կղզիին հելլենական դիմագիծը փոխելու խնդիրը առաջ եկածէ ոչ թէ անգլիական իշխանութիւններու կողմէ, այլ մտածուած է պոլշեւիկներու եւ Թուրքերու կողմէ։ Ասկէ առաջ Մոսկուայի պոլշեւիկ կոմիտէն ձեռնարկներ կատարեց թրքական կառավարութեան մօտ որպէս զի Հայերու Կիպրոս փոխադրութեան աջակցին Կիպրոսցի Թուրքերը։ Ին-կիւրի ընդունեց Մոսկուա[illegible] մումը եւ գործակալներ[illegible] Կիպրոս։ Տեղին Թուրքեր[illegible] ընդառաջ գացին այս ձեռ[illegible] քանի որ Հայերու օգն[illegible] Հելլէններու գերակշռութե[illegible] էր։

Պոլշեւիկներուն [illegible] այս գործին մէջ շատ [illegible] կան պատճառներ ունի[illegible] Հայերը կը նկատեն [illegible] տարրը գործելու համա[illegible] րուն ի նպաստ. մինչդեռ Թուրքերը միշտ աշխա[illegible] դժգոհութիւն պատճառե[illegible] կան իշխանութիւններուն[illegible] յէն գործակալներ ղրկ[illegible] նաեւ Աթէնք՝ Յունաստա[illegible] րուն մէջ պրոպագանդ [illegible] զանոնք փոխադրելու [illegible] տեղացի Թուրքերու [illegible] օժանդակութեամբ եւ [illegible] թեամբ։ Մոսկուայի եւ [illegible] սոյն գործակալները [illegible] մէջ հանդիպում ունեցա[illegible] պոլշեւիկներու հետ։ Այ[illegible] բոլոր խորհրդակցութիւնն[illegible] տարուեցան ծանօթ տա[illegible] իշխանութիւններուն ծանօ[illegible] րահպատակ մը որ Աթէն[illegible] կասկածելի գրասենեակ [illegible] զայն կը գործածէ լր[illegible] գործերու. հոն կը յաճախ[illegible] եւ հայ լրտեսներ։ Հայերը[illegible] փոխադրելու պրոպագանդը[illegible] առած չէ եւ կը շարունակուի[illegible] հետեւ Կիպրոսի Յոյները [illegible] են արգելք ըլլալ այս տ[illegible] ցողներուն, որոշած են [illegible] գամ ղրկել Պոլսոտին, [illegible] Կիպրոս։

** Հանրային Ապահովութեան [illegible] կողմ է լրտեսութեան մէջ [illegible] հայ Գրիգոր Տէրէնտե[illegible] Ֆրանսայէն եկած էր, [illegible] վտարուած է։ Կը տեղեկա[illegible] մօտ օրէն բազմաթիւ ան[illegible] տի հեռացուին որոնք օտա[illegible] պագանդով կը զբաղին Յու[illegible] նի հիւրասիրութեան հանդ[illegible] պերախտութիւն ցոյց տա[illegible] գրէ «Էսփէրինի»։

ԱԼՄԱՋԵԱՆԻ ՇՈ[illegible]

ԴԱՏԱՒՈՐ ԵՒ ՈՍՏԻԿԱՆ ԻՐԱՐ ԿԸ ՀԱ[illegible]

Երէկ գրեցինք թէ [illegible] Վերաքննիչ Ատեանի խո[illegible] կան Մայֆօ հակասութ[illegible] գտած էր դատական ոս[illegible] նութեան տեսուչին Պլնուա[illegible] տիկնապետ Նիքոլի եւ [illegible] քննիչ դատաւոր Մաթ[illegible] յայտարարութիւններուն [illegible] Ահա՛ խնդրին մանրամ[illegible] թիւնները.

Պ. Մայֆօ նախ լսեց Պ. [illegible] քօլը, որ կրկնեց հարցաքնն[illegible] տաւոր Ժանթիլի ըրած յայ[illegible] րութիւնները։ Յիշեց թէ [illegible] հոկտ. 18ին, Ալմազեան, [illegible] բերաբար գալով, Պ. Պլ[illegible] հրամանով հսկողութեան [illegible] առնուած էր, այն վստահ[illegible] նով թէ անոր խանութէն գ[illegible] արիւնը մարդկային արիւ[illegible] Ալմազեան, որ բնաւ չէր [illegible] քած, ո՛չ թէ արգելափակ[illegible] այլ հսկողութեան տակ [illegible] ցաւ սենեակի մը մէջ, [illegible] մահճակալ, անկողին եւ [illegible] (Իրականին մէջ այդ [illegible] լայնքն էր 1 մեդր 20, [illegible] մեդր լայնքով նստարան [illegible] անկողին եւ ոչ ալ վերմակ[illegible] իսկ պատուհան չունէր, [illegible] դռնակմը՝ ուսկից կերակ[illegible] տրուէր բանտարկեալին)։

Պ. Նիքոլ շարունակեց.

— Հոկտ. 19ին շաբաթ [illegible] ւօտ Սէն Ժիլ փողոցը գ[illegible] Պլնուայի հետ՝ յատակագ[illegible] առնելու համար, ու վերադ[illegible] գեկոյց տուի Պ. Ճաթէֆա[illegible] գործողութիւններու մասին[illegible] տաւորը ըսաւ որ կիրակի [illegible] իրեն տանք այս մասին կազ[illegible]

...եղեկագիրը եւ կէսօրէն վերջ ...մը 2ին իրեն ներկայացնենք ...իքայէլ Ալմազեանն ու իր կինը: ...մազեանի դէմ ամբաստանութիւնները այնքան ծանր էին, որ ...ս կարծիքով հարցաքննիչ դատաւորը զայն կը նկատեր իբրեւ ...մբաստանեալ եւ թէ Ալմազեան ...ար դրուած էր՝ հարցաքննիչ ...ատաւորի հաշուոյն:

«Վերջացնելով, չեմ ուրանար ...րեք թէ՝ գործելով յանուն ...անրային շահին եւ երեւան հանելու համար ճշմարտութիւնը՝ ...մազեանը վար դրի հոկտ. 18 ...րբաթ առտուան ժամը 10էն ...մինչեւ հոկտ. 20 կիրակի կէսօրէ ...երջ ժամը 2՝ առանց Ալմազեանի ձերբակալման հրամանագիր ունենալու, եւ սակայն ...շաբաթ իրիկունն իսկ այդ մասին ...տեղեկութիւն հաղորդելով հարցաքննիչ դատաւորին: Կ'աւելցնեմ ...որ ես գործեցի կարելի եղածին ...չափ կարճ ժամանակամիջոցի մէջ. ...եւ եթէ այսքան կարեւոր ուրիշ ...գործ մըն ալ պատահի, նոյն ձեւով պիտի գործեմ:»

Պ. Նիքոլ մերժած էր փաստաբան բանել: Դատական ոստիկանութեան տնօրէն Պ. Ընտրէ...պէո Պընուա նոյնպէս մերժեց ...աշտպան փաստաբան առնել, ու ...նդրեց որ անմիջապէս լսեն զինք...՝ խնդրի էութեան մասին: Ահա՛ ...գլխաւոր խօսքերը.

— «Պ. Նիքոլի պաշտօն ...րուած էր հետեւիլ այս գործին: Ասիկա չեմ ըսեր՝ ինքզինքս պատասխանատուութենէ ...երծ կացուցանելու համար, այլ ...աւելի՝ զայն պաշտպանելու համար: Սխալ է թէ հոկտ. 18 ...րբաթ օր ես անարգած ըլլամ ...բերձակը: Ես միշտ կասկածելիներու հանդէպ ուղղամիտ դիրք ...ունած եմ ու երբեք չեմ գործածած այն աղբանոցային լեզուն որ կը վերագրուի ինծի ...այդ առթիւ:

Հոկտ. 18ի ուրբաթ իրիկունը Պ. Մաթիֆաս մասնաւոր ...անձնարարութիւն տուաւ Պ. ...իքոլի: Ալմազեան համակերպեցաւ սպասել Պ. Ամիի քննութեանց արդիւնքին: Երբ այս ...երջինը եկաւ ու ըսաւ թէ Սէնթիլ փողոցի խանութէն գտնուածը մարդկային արիւն է, հեռաւ...օսեցի որ արգիլեն դերձակին ...ուրս ելլել: Պ. Նիքոլ յաջորդ ...առաւօտ հարցաքննեց Ալմազեանն ու կինը, իսկ կէսօրէ վերջ ...Մաթիֆասի մօտ գնաց բերանեկ պահելու համար զայն ան...ուղարձներուն եւ յանձնարարութիւն մը պահանջելու դատական ոստիկանութեան համար: ...ուզարկութիւններէ վերադարձին, ես ընկերացայ Պ. Նիքոլին ...Պ. Մաթիֆաս հրաման տուաւ ...Նիքոլի՝ իրեն յանձնել թուղթերը կիրակի առաւօտ եւ նոյն ...ը կէսօրէն վերջ ալ իր առջեւ բերել Ալմազեան ամոլը: Բնականաբար չէի կրնար ազատ ձգել դերձակը:

Ընկերային ծանր ու տասխանատուութիւններով բեռնաւորուած, չեմ վարանիր ըսելու թէ, նման պարագաներու մէջ դարձեալ նոյն ձեւով պիտի գործեմ»:

Այնուհետեւ քարտուղար Բանպրէյլ կարդաց նկարագրութիւնը այն այցելութեան, զոր Պ. Մայֆօ կատարած էր դատական ոստիկանութեան շէնքին մէջ: Ասկէ կը տեսնուէր թէ Ալմազեան բանտարկուած էր մանրուկ խցիկի մը մէջ, որ արգելարանի բոլոր երեւոյթներն ունէր:

ԻՆՉ Կ'ԸՍԷ Պ. ՄԱԹԻՖԱՍ

Պ. Մայֆօ յետոյ լսեց հարցաքննիչ դատաւոր Պ. Մաթիֆասը, որ պարզելէ յետոյ թէ ինչպէս իրեն յանձնուեցաւ Բիկոտէնի գործին քննութիւնը, ըսաւ.

— «Սեպտեմբերին Ալմազեան ամոլը հարցաքննուած էր արդէն դատական ոստիկանութեան կողմէ: Անոնց հակասութիւններն ու սուտերը բաւարար տարրեր չէին ներկայացներ՝ զանոնք կարենալ ամբաստանելու համար: Պ. Նիքոլ հարցաքննած էր նաեւ Ժողեփովիչ անուն մէկը: Հոկտ. 17ին իմացայ որ այս վերջինը սեպտ. 10ին, Բիկոտէնի սպանութեան յաջորդ.օրը աւետարական դատարանէն կանչուած ըլլալով, կարգադրած էր կարեւոր հաշիւ մը: Հեռախօսեցի դատական ոստիկանութեան՝ որպէսզի լուր տան Պ. Նիքոլի: Մեծ զարմանքով տեղեկացայ որ Պ. Պ. Պընուա եւ Նիքոլ Լիլ գացած էին քննութիւն կատարելու՝ առանց ինծի լուր տալու եւ առանց մասնաւոր յանձնարարութիւն ստանալու:

Յաջորդ օրը՝ ժամը 18ին, Պ. Նիքոլ եկաւ զիս տեսնելու: Ալմազեան առտուընէ ի վեր պահուած էր դատական ոստիկանութեան մօտ եւ Պ. Նիքոլ ու իր գաղտնի ոստիկանները խուզարկութիւն կատարած էին անոր խանութին մէջ: Ես լուր չունէի այս բոլորէն ու Պ. Նիքոլ չխօսեցաւ ինծի այդ մասին: Իրեն խօսեցայ Ժողեփովիչի մասին.

— Պ. դատաւոր, պատասխանեց, մէկ հետք միայն պէտք հետապնդել, ցինկերի հետքն է այդ:

Միայն շաբաթ կէսօրէն ետք է որ տեղեկացայ նախորդ օրուան դէպքերուն եւ Պ. Պ. Նիքոլ ու Պընուա եկան կանոնաւոր յանձնարարութիւն մը խնդրել ինձմէ դատական ինքնութեան տնօրէն Պ. Ամիի համար, նոր խուզարկութիւն մը կատարելու եւ նոր առարկաներ վերցնելու նպատակով, քանի որ նախորդ օրը կատարուածները եղած էին՝ առանց մասնաւոր հրամանի:

Պահանջեցի որ անմիջապէս ինծի բերեն Ալմազեան ամոլները:— «Անկարելի է, պատասխանեցին ինծի, պէտք է տարբալուծել վերցուած առարկաները ու մենք չենք վերջացուցած դեռ ամոլին հարցաքննութիւնը», Պ. Պընուա աւելցուց թէ անոնք լսուած էին իբրեւ ինքնաբերաբար ներկայացած վկաներ: Հակառակ ընտանեկան ժամադրութեան մը,որոշեցի կրկին գալ յաջորդ առաւօտ՝ զանոնք լսելու համար, միշտ իբրեւ վկայ:

Կիրակի առաւօտ երեք անգամ պահանջեցի որ ինծի բերեն Տէր եւ Տիկին Ալմազեանը: Սակայն միայն ժամը 14ին է որ ինծի բերին երկու վկաները: Ժամը 18.30ին Տիկ. Ալմազեանը ազատ արձակեցի և Պ.Ալմազեանի մասին ձերբակալման հրամանագիր արձակեցի: Այն խորհութիւնը թէ Ալմազեանները իբրեւ վկայ լսուած էին դատական ոստիկանութեան մէջ եւ հարցաքննութեան մասին տեղեկութիւն ստացայ կիրակի կէսօրին, ցոյց կուտայ թէ այդ պահուն է միայն որ անոնք իմ տրամադրութեանս տակ էին»:

Այս յայտարարութիւններուն վրայ, Պընուա ըսաւ թէ դէպքերը որոշ չի յիշեր, թէ իր միակ նպատակն էր եղած գտնել ոճիրին հեղինակը, եւ թէ ինք ամբողջութեամբ կը ստանձնէ Պ. Նիքոլի ըրածներուն պատասխանատուութիւնը:

Պ. Նիքոլ պատասխանեց թէ Պ. Մաթիֆաս լաւ չի յիշեր դէպքերը, թէ ինք Տիւննէյ.ի մասին խօսելով հանդերձ, յիշած էր Ալմազեանի պարագան:

Պ. Մայֆօ դիտել տուաւ Պ. Պ. Պընուայի եւ Նիքոլի.

— Քննութիւնը ցոյց կուտայ թէ դուք Ալմազեանը կիրակի առաւօտ լսած էք իբրեւ վկայ,

— Այո՛, պատասխանեց Պ. Նիքոլ: Շաբաթ իրիկուն այս բոլորի մասին Պ. Մաթիֆասի խօսած ատենս ըսի իրեն. «Պ. դատաւոր, կարգը ձերն է հիմա՝ բոլոր պատասխանատուութիւններն ստանձնելու»: Պ. Մաթիֆաս կ'ուզէր շաբաթ իրիկուն ունենալ տեղեկագիրը: Ըսի թէ բոլորովին պատրաստ չէր: Ու ինք է որ խնդրեց ինձմէ՝ յաջորդ առաւօտ ժամը 10ին իրեն յանձնել զայն, ու ժամը 2ին ալ ներկայացնել Ալմազեան ամոլը: Կատարեալ վստահութեամբ կը շարժէի: Երբեք չմտածեցի յանձնարարութիւն մը խնդրել իրմէ Ալմազեանի դէմ, ինք ալ չմտածեց ատիկա տալ ինծի: Եթէ պնդէր, մէկ ժամէն կրնայի պատրաստել տեղեկագիրը եւ շաբաթ իրիկուն իսկ յանձնել իրեն:

Պ. Մայֆօ հարցուց Պ. Պ. Նիքոլի եւ Պընուայի.

— Դատական իշխանութիւնը կ'ընդունի՞ որ Ալմազեան վար դրուած է ուրբաթէն մինչեւ կիրակի:

— Ո՛չ մէկկերպով կ'ուզեմ պատասխանատուութենէ քաշուիլ, ըսաւ Պ. Պընուա, բայց կասկած չկայ որ դատական իշխանութիւնն ու հարցաքննիչ դատաւորը տեղեակ էին մեր գործելու եղանակին:

Ալմազեան, իր փաստաբանին՝ Ժան-Շարլ Լըկրանի ներկայութեան, լուռ ու մունջ մտիկ ըրաւ այս բոլորը: Ըսաւ միայն թէ ինք չէր ուզած գիշերը խցիկին մէջ անցընել, ու շաբաթ օր իբրեւ բողոքի նշան՝ մերժած էր կերակուր ուտել, պահանջելով որ տուն դրկեն զինքը:

ՌՈՒՍԻՈՅ ՆՈՐ ՄԱՐՏԻՐՈՍՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ռուսիոյ մէջ կատարուած կրօնական հալածանքներուն առթիւ, իբրեւ նշան բողոքի, ամէն կողմ կազմակերպուած են ցոյցեր,որոնք տեւակ մըխաչակրութեան հանգամանք ունին: Լոնտոնի, Պրիւքսէլի, Լիէժի, Ամսթէրտամի, Ժընեւի եւ Փարիզի մէջ Բողոքական Դաշնակցութեան կազմակերպած նման ցոյցերէն ետքը, պատրաստութիւններ կը տեսնուին բողոքելու նաեւ Մ.Նահանգներուն,Գերմանիոյ,Շուէտիոյ,Չեխոսլովաքիոյ մէջ,ինչպէս գրեցինք երէկ: Ռուսիոյ կրօնական հալածանքները պատճառ դարձան, որ հրեաններն ու բողոքականները միանան եւ խիղճի ազատութիւն պահանջեն Ռուսիոյ Ներոններէն: Այսպէս, աննախընթա՛ց դէպք, Րաբբունի մը մտաւ, Փարիզի մէջ, եկեղեցի մը, ներկայ գտնուելու համար կրօնական արարողութիւններուն եւ բողոքի արտայայտութիւններուն:

Միւս կողմէ Պապին շրջանակները եւս մեծ յուզումի եւ եռուզեռի մէջ են:

Այսպէս Պապը Հռոմի իր նուիրակին գրած է նամակ մը, ուր կ'ըսէ.

— Խորապէս յուզուած ենք իմանալով անամօթ եւ պիղծ ոճրագործութիւնները, որոնք կը կատարուին, ամէն օր, Աստուծոյ եւ մարդկային հոգիներուն դէմ ռուս բազմահազար ժողովուրդին մէջ:

Եւ յետոյ Պապը կը յիշէ այն միջամտութիւնը, զոր կատարած է Ժընեւի խորհրդաժողովին մօտ, խնդրելով որ խորհրդային կառավարութեան ճանաչման համար երեք պայման դրուի, — խիղճի ազատութիւն, կրօնական պաշտամունքի թոյլտուութիւն, եկեղեցական կալուածներու եւ հարստութիւններու պահպանութիւն (սրբազան անօթներ, կրօնական պատկերներ եւ զանազան աւանդներ): Նոյնպէս Թիխոն պատրիարքին ազատման համար կատարուած միջամտութեան փորձերէն զատ, Պապը յաջողեցաւ, շնորհիւ իր հաւատացեալներուն նիւթական նպաստներուն, անօթութենէ եւ մահուընէ փրկել աւելի քան 150.000 երախաներ: Այսանտուաղ եւ անմեղ մանուկները Պապին պաշտօնեաներուն ձեռքով կը կերակրուէին ամէն օր, այնքան ատեն, որ հանգիստ ձգուած էին անոնք, որովհետեւ յաճախ իշխանութիւնը արգելք կ'ըլլար քրիստոնէական գթութեան յանձնելու:

Յետոյ Պապը կը խօսի այն ձերբակալութիւններուն մասին, որոնց դատապարտուած են քահանաները և հաւատացեալները, ինչպէս նաև «անաստուածներու» նշանաւոր պայքարին մասին, որուն միակ նպատակն է ոչնչել երիտասարդութեան միտքը կրօնքի նկատմամբ: Եւ ողջոյնի խօսքեր կ'ընէ կաթոլիկ մարտիրոսներու հասցէին, յիշենք Սլոսկան, Ֆրիզոն կաթոլիկ եւ Ֆէոտորոֆպուլկար եպիսկոպոսները:

Դարձեալ կը պատմէ թէ Ծնունդի տօնական օրերուն փակուեցան բազմաթիւ եկեղեցիներ, այրուեցան թանկագին կրօնական պատկերներ,ջնջուեցան տէրունական կիրակիները, երբ աշխատանքէ զրկուեցան բանուորներն ու դպրոցականները: Նոյնիսկ գործարաններու բոլոր բանուորներն ու աշխատաւորուհիները պարտադրուած են ստորագրելու բացարձակ կրօնուրացութեան թուղթ մը, պարզապէս հացի, զգեստեղէնի եւ բնակարանի արտօնագիրերէ զրկելու սպառնալիքին տակ: Եւ յետոյ, բոլոր քաղաքներուն մէջ կազմակերպեցին բարեկենդանեան թափօրներ, որոնց նմանը արդէն շատ են տեսած Մոսկուայի օտար դիւանագիտական մարմինները,— երկար կառաշարքեր, որոնց մէջ բազմած սատանակները, եպիսկոպոսական եւ ամէն սրբազան հանդերձներով զարդարուած, խաչ ի ձեռին, լուտանքներ կը կարդային Յիսուսի հասցէին եւ կը թքնէին խաչափայտին վրայ. անոնց կը հետեւէին ուրիշ կառքեր, որոնց վրայ Ծնունդի հսկայ ծառեր, ճիւղերէն կախուած՝ եպիսկոպոսնման խամաճիկներ:

Եւ Պապը կը վերջացնէ այսպէս.

— Կ'ուզեմ կարելի չափով զարմանել կատարուած անարգանքը, եւ մաքրել սրբապղծութիւնը: Այդ նպատակով, Մարտի 19ին, Ս. Յովսէփի տօնին օրը, պիտի երթամ Ս. Պետրոսի մայր-եկեղեցին եւ այնտեղ առաքեալներու իշխանին դամբարանին վրայ, պատարագ պիտի մատուցանեմ ազնիւ եւ հաւատացեալ ռուս ժողովուրդին համար:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՁԵՌՆԱՐԿԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

ՏԷՍԻՆ — Կիրակի օր գրած էի Հ. Յ. Դ. ցան ձեռնարկին մասին որ մեծ ոգեւորութիւն պատճառեց: Տէսինի հայութեան թիւը օրէ օր կը ստուարանայ: Ունինք արդէն 6 Հայր. Միութիւններ, Կ. Խաչ, Հ. Մ. Ը. Մ., երկու քաղաքական կուսակցութիւններ. այս վերջերը 7-10 հոգինոց «Եկեղեցասէր Տիկնանց» Միութիւն մը: Չորս ամիս առաջ Վ.սպ. Հայր. Միութիւնը հրաւէր կարդաց բոլոր Հայր. Միութիւններուն, քաղաքական երկու կուսակցութիւններուն, Կ. Խաչին, Հ. Մ. Ը. Մ.ին եւ Տիկնանց Միութեան որպէս զի քով քովի գան, միանան եւ համերաշխին՝ Ազգային Դպրոցի մը շինութեան համար: Եղած հրաւէրը թէեւ ամէնուն սրտին մօտիկ էր, սակայն մինչեւ վերջն ալ, բացի երկու Հայրենակցական Միութիւններէ — Սեբաստիոյ եւ Եւդոկիոյ — Հ. Մ. Ը. Մ.էն Կ. Խաչէն եւ Հ. Յ. Դաշնակցութենէն, միւսները քար անտարբերութիւն մը ցոյց տուին: Թէեւ հաւաքուածները կազմեցին իրենց «գործադիր մարմին»ը եւ սկսան գործել այդ ուղղութեամբ, կրկին եւ կրկին հրաւէր կարդալով հեռու մնացողներուն որ գան եւ միանան, սակայն ո՛չ մէկ դրական արդիւնք:

Հ. Յ. Դ. կոմիտէն այլեւս ձեռք առած է այս գործը, զայն գլուխ հանելու հաստատ առաջադրութեամբ: Այնպէս որ, փոխանակ ուրիշ ձեռքով մը 25-30 հազար ֆր. ծախսելով առանձին դպրոց-եկեղեցի շինելու,լաւագոյն է սպասել այս շէնքին, որ կրնայ ծառայել նաեւ իբրեւ դպրոց եւ մատուռ:

Հ. Յ. Դ. կոմիտէին եւ ընկերներուն կարողութիւն եւ տոկուն կամք կը մաղթեմ իրենց այս ազգօգուտ ձեռնարկին համար, իսկ Դաշնակցութեան համակիրներուն եւ Տէսինի հայրենասէր գաղութին ալ համեստօրէնկըթելադրեմ, որ թեւ թիկունք հանդիսանան:

Պատի՛ւ եւ յարգանք Դաշնակցութեան, այս ժողովրդանուէր աշխատանքին համար:

* * *

«Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութիւն»ը վերջերս առաջնորդութեամբ փոն տը Շէրիւի «Էքսփրէս» քահանային որուն տէր եւ տնօրէնն է Լիոնի ծանօթ խմբակը, նախագահութեամբ տէրահոչակ Ս. Փափազեանի, սկսան եկեղեցի շինելու պատրուակով դրամ հաւաքել միամիտ ժողովուրդէն. ըսելով թէ՝ «Փարիզէն Նուպար փաշան եւ Բարեգործականը մեզ խոստացեր են իրենց նիւթական օժանդակութիւնը»:

Չար լեզուները կ'ըսեն թէ այդ հաւաքուած դրամէն 70 ֆր. ամէն կիրակի քահանայի միջոցաւ Լիոն Ս. Փափազեանի սնտուկը կ'երթայ, անշուշտ իր ծանօթ դատավարութեան ծախքերը գոցելու համար:Գիտելիէ որ հաւաքուած դրամներու փոխարէն ստացականները ստորագրուած են ո՛չ թէ ձեռագիրով, այլ ատենապետին, քարտուղարին եւ գանձապահի ստորագրութիւնները տպագրուած են ստացականին վրայ...

Վարդ-Պատրիկ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 11 —

ԲԺԻՇԿԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Տոքթ. Վոկալոփուլօ, վախնալով որ դատական իշխանութիւնը ...ատ կանուխ արձակէ ձերբակալման հրամանագիրը, գաղափարը ...ունեցաւ երթալ գտնելու իր եւ ...որսիններու բարեկամներէն փաստաբան մը, զոր Գորսին ապահովաբար պիտի ընտրէր իբրեւ պաշտպան փաստաբան, խնդրելու համար ...նկէ միասին երթալ ոստիկանական պաշտօնատուն ու իրենց ...ողմէ խօսք տալ որ հիւանդը պիտի փորձէ ճողոպրիլ արդարութեան ձեռքէն:

Գամիլիօ Սիմէթթա փաստաբանը ընդունեց: Մօտ վաթսունոց մարդ մըն էր, բարակ, ...ատ բարձրահասակ, ամբողջովին սրունքներ պարզապէս: Իր ...երշտկուած, դեղնօրակ եւ ...շտալիր դէմքին վրայ երկու ...ոքրիկ սեւ, կրակոտ աչքեր, ...րտասովոր վառվռունութեամբ մը, ի յայտ կուգային տարօրէն կերպով: Աւելի փիլիսոփայ քան իրաւագէտ, սկեպտիկ, ընկճուած ապրելու ձանձրոյթէն եւ դառնութիւններէն զորս կեանքը չէր խնայած իրեն, բնաւ երբեք բան մը փորձած չէր շահելու համար այն եզական համբաւը, զոր կը վայելէր եւ որ իրեն ապահոված էր հարստութիւն մը զոր չէր գիտեր թէ ի՞նչ ընէ: Իր կինը, հրաշալի էակ մը, բայց անզգայ բնոյթով եւ որ զինք չարչրկած էր տարիներով, անձնասպան եղած էր չլախտի նոպայի մը պահուն: Իր միակ աղջիկը ինքզինքը փախցնել տուած էր իր ծառայութեան մէջ գտնուող թշուառական գրագրի մը կողմէ ու մեռած էր ծննդաբերութեան մը հետեւանքով, տարի մը ամբողջ կրելէ յետոյ անարժան ամուսնի մը բիրտ վերաբերմունքը: Մինակ մնացած էր, աննպատակ կեանքին մէջ, մերժած էր ամէն կարգի պատուական պաշտօններ որ իրեն կ'առաջարկուէին, ինչպէս նաեւ գոհունակութիւնը մեծ քաղաքի մը մէջ արժեցնելու իր աննման ձիրքերը: Ու մինչդեռ իր պաշտօնակիցները պաշտպան փաստաբանի և դատախազի բեմը կը ներկայանային, պատրաստուած ամէն քաշքշուքի, զինուած եզրակացութիւններով եւ բերաննին լեցուն ծանր բառերով, ինք, որ չէր կրնար հանդուրժել այն համազգեստը, որ դոնապանը իր կոնակը կ'անցնէր, ոտքի կը բարձրանար, ձեռքերը գրպանը եւ կը սկսէր խօսիլ երդուեալներուն, դատաւորներուն, ամենամեծ բնականութեամբ, առանց որեւէ պաճուճանքի, ջանալով ներկայացնելու կարելի ամենամեծ յստակութեամբ այն ապացոյցները որոնք կրնային անոնց վրայ ամենէն աւելի ազդել. կը քանդէր անդիմադրելի նրբամտութեամբ մը իր հակառակորդներուն հռետորական հըրաշալի ճարտարապետութիւնը եւ կը յաջողէր յաճախ վար առնել դատական տխուր միջավայրին կտրուկ պատուարները: Իրմով հոն կը թափանցէր, օրէնքէն անդին եւ օրէնքէն վեր, կեանքի շունչ մը, մարդկայնութեան վշտակիր շունչ մը, շունչը եղբայրական գութի հանդէպ մարդուն, ծնած՝ տառապելու մեղանչելու համար:

Ոստիկանական տնօրէնէն խոստումը առնելէ յետոյ թէ Գորսին չպիտի բանտարկուի առանց բժիշկի թոյլտուութեան, Սիմէթթա եւ Վոկալոփուլօ միասին գացին Գորսիի մօտ:

Քանի մը օրուան ընթացքին, Ատրիէնը անճանաչելի ըլլալու աստիճան փոխուած էր:

— Ահաւասիկ, Տիկին, մեր սիրելի փաստաբանը, ըսաւ Վոկալոփուլօ. լաւ պիտի ըլլար կամաց կամաց ապաքինելը պատրաստել դառն անհրաժեշտութեան:

— Ի՞նչպէս ընել, տոքթոր, բացագանչեց Ատրիէն: Այդ մասին ամենադոյզն կասկածն անգամ չունենալ կը թուի: Տղու մը պէս է... ոչինչ բանով մը կը յուզուի... ճիշդ այս առտու ինծ[ի] կ'ըսէր թէ, շարժիլ կարենալուն պէս, կ'ուզէր դուրս ելնել, ամիս մը գիւղագնացութեամբ անցնել:

Վոկալոփուլօ հառաչեց, վեր քաշելով քիթը ըստ իր սովորութեան: Պահ մը մտածեց, յետոյ.

— Սպասենք տակաւին քանի մը օր եւս, ըսաւ, մինչ այդ իրեն տանինք փաստաբանը: Կարելի բան չէ որ պատիժի գաղափարը չներկայանայ իր մտքին:

— Կը կարծէ՞ք, սիրելի պարոն, հարցուց Ատրիէն փաստաբանին, կը կարծէ՞ք թէ պատիժը ծանր պիտի ըլլայ:

Սիմէթթա փակեց աչքերը, թեւերը բացաւ լայնօրէն: Ատրիէնի աչքերը լեցուեցան արտասուքով:

Նոյն պահուն հիւանդին ձայնը իմացուեցաւ հարեւան սենեակէն: Ատրիէն փութաց.

— Թոյլ կուտա՞ք ինծի:

Իր անկողնէն, Թոմասօ իրեն պարզեց թեւերը. բայց հազիւ արցունքէն կարմրած աչքերը նշմարած էր, մէկ բազուկովը միայն զայն բռնեց եւ հոն ծածկելով իր դէմքը, ըսաւ անոր.

— Տակաւին, դուն ինծի տակաւի՞ն չես ներեր:

Ատրիէն իր դողդոջուն շրթները սեղմեց, նոր արցունքներ հոսեցան աչքերէն. նախ ուժը չէր գտներ իրեն պատասխանելու:

— Ոչ, պնդեց, առանց բանալու դէմքը:

— Ես, այո՛, պատասխանեց Ատրիէն, անձկալից, երկչոտ ձայնով:

— Ապա ուրե՞մն, վրայ բերաւ Գորսի, սեւեռելով իր արտասուալից աչքերը:

Իր կնոջ դէմքը բռնեց իր ձեռքերուն մէջ:

— Դուն գիտես,դուն կը զգաս զայն, չէ՞, ըսաւ, որ երբեք, բնաւ երբեք, դուն չես բացակայած իմ սրտէս, իմ մտածումէս, դուն, իմ սրբուհիս, իմ մեծ սէրս:

Ատրիէն քաղցրօրէն կը շոյէր անոր մազերը,

ԼՈՒԻՃԻ ՓԻՐԱՆՏԷԼԼՕ

(Շար.)

բազմի կարելիութեան կամ հաւանականութեան պատճառով։ Անոնք անշէջ կը պահեն ռազմական ոգին, ու երբ միջազգային վէճ մը ծագի, մարդիկ միշտ կը փորձուին սպառազինութեանց դիմել։ Պատերազմը երբեք բան մը չի կարգադրեր։ Անիկա երբեք չաւելցներ ապահովութեան տպաւորութիւնը յաղթականներու մօտ, ու արդէն բնաւ յաղթական չկայ։

Մեծ պատերազմին հետեւանքները ապացուցին այս ճշմարտութիւնները, որովհետեւ անկէ ի վեր կարծեցեալ յաղթականները ճիգ ըրին աւելցնելու իրենց ուժերը եւ օգտագործելու գիտութիւնը՝ որպէսզի յաջորդ պատերազմը դարձնեն աւելի անգութ եւ աւելի կործանարար։

Սնոտըն՝ յիշելով Անգլիոյ պարագան, ըսաւ թէ պատերազմի պարտքերը, բանակն ու թոշակները ո՜րքան սուղ կ'արժեն անգլիացի հարկատուներուն, որոնք աշխարհի մէջ ամէնէն շատ տուրք վճարողներն են, օրական մէկ միլիոն ոսկի (125 միլիոն ֆրանք)։

«Մեր տուրքերու երեք քառորդը, ըսաւ, կը գործածուի վճարելու համար անցեալ պատերազմներու պարտքերը եւ պատրաստելու համար ապագայ պատերազմները»։

Վերջացնելով, ընկերվարական նախարարը ունկնդիրներուն կը ձգէ եզրակացնել թէ՝ աշխարհ ո՜րքան պիտի բարգաւաճէր, եթէ պատերազմին նուիրուած բոլոր ճիգերն ու հասոյթները յատկացուէին մարդկութեան բարօրութեան համար։ Ու ամէնէն վերջ ըսաւ. «Վանենք պատերազմը մարդոց մտածումէն ու սովորութիւններէն, եւ մեր զաւակներն ու թոռները պիտի օրհնեն մեր յիշատակը»։

Ծովակալ Գրիգորեւիչ Մոսկուա կանչուած

Արտասահմանի ռուս թերթերը կը գրեն թէ խորհրդային կառավարութիւնը Մոսկուա կանչած է ցարական նաւատորմի նախկին ծովակալ Գրիգորեւիչը, որ տարիներէ ի վեր Ֆրանսա կ'ապրի։ Եթէ չերթայ՝ փոխ-վրէժի պիտի դիմուի իր ընտանիքին դէմ։

Այս հրաւէրին պատճառը չի գիտցուիր։ Ծովակալ Գրիգորեւիչ Ռուսիայէն մեկնած էր խորհրդային անցագրով մը։

Ֆրանսայի մէջ հեռու կ'ապրէր տարագիրներու շրջանակէն եւ բնաւ չէր զբաղեր քաղաքականութեամբ։

Զօրավար Կուտեպով անգտանելի

Ըսի-ըսաները կը շարունակուին զօրավար Կուտեպովի անհետացման շուրջ, առանց որեւէ կերպով լուսաբանելու գաղտնիքը։

Պելճիքայի հետքին մասին նոր տեղեկութիւններ կը հասնին։ Յունուար 26էն 27 լուսնալիք գիշերը, առտուան ժամը 2.15ին Պրիւսէլի Սակարանի հրապարակին վրայ տեսնուած է ցեխով ու փոշիով ծածկուած մեծ ինքնաշարժ մը՝ որ ուղղուած է դէպի Անվէրս։

Այդ օրերուն Անվէրս հասած էին երեք խորհրդային շոգենաւեր։ Ասոնք են՝ «Միկոյեան» շոգենաւը, հասած յունուար 16ին եւ 25ին մեկնած դէպի Աղեքսանդրիա. «Կարլ Մարքս» շոգենաւը, հասած յունուար 27ին եւ մեկնած փետր. 1ին դէպի Լիվրփուլ. երրորդը՝ «Սպարտէկ», Անվէրս հասած յունուար 27ին եւ Լենինգրադ մեկնած 30ին։

Կ'ենթադրուի թէ ռուս զօրավարը դրուած է «Կարլ Մարքս»ի կամ «Սպարտէկ»ի մէջ եւ արդէն այժմ Մոսկուա կը գտնուի...

Միւս կողմէ ֆրանսացի գաղտնի ոստիկաններ հասած են Պերլին եւ գերման գաղտնի ոստիկաններու հետ միասին քննութիւններ կը կատարեն Գերմանիոյ մայրաքաղաքին եւ Համպուրկի մէջ, հետք մը գտնելու յոյսով։

Շաթօրընարի շրջանէն ուրիշ վկաներ ալ կը հաստատեն թէ յունուար 27ին տեսած են խորհրդաւոր ինքնաշարժ մը։

Զօր. Միլլէր, որ յաջորդ նշանակուած էր զօր. Կուտեպովի, կոչ մը ուղղելով հանդարտութեան կը հրաւիրէ ռուս տարագիրները, յայտնելով որ ֆրանսական կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած է գաղտնիքը պարզելու համար։

Կաթի առողջ Լենինգրադի մէջ

«Թայմզ»ի Րիկայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ խորհրդային իշխանութիւնները հրահանգած են գործակցական ընկերութեանց՝ որ աշխատին աւելի մեծ քանակութեամբ կաթ հայթայթել։ Ցարդ, պարենաւորման դրութեան համաձայն, միայն երեք տարեկանէն վար մանուկներուն արտօնուած էր կաթ ստանալ։ Նոր հրամանը յոյս կը յայտնէ թէ տարիքի սահմանը աստիճանական կերպով պիտի բարձրացուի մինչեւ ութ տարեկանը։ Ութ տարեկանէն վեր եղողները չպիտի արտօնուին կաթ ստանալ, նոյն իսկ համաձայն նոր կարգադրութեան։

Խորհրդ. դեսպանատուն մը խուզարկուած

Մեքսիկայէն կը հեռագրեն փետր. 10 թուականով.

Երէկ իրիկուն գաղտնի ոստիկանները խուզարկութիւն մը կատարեցին խորհրդային դեսպանատան մէջ, դեսպան Մակարի Եւրոպա մեկնելէն յետոյ։ Երկարօրէն հարցաքննելէ յետոյ ծառաները, ձերբակալեցին անոնցմէ մէկը։

Նոյն ինքն դեսպան Մակար շուրջ երեք ժամ վար դրուեցաւ Վէրա Քրուզի մէջ, մինչ ոստիկանութիւնը խորտակելով դիւանագիտական կնիքները, կը խուզարկէր սնտուկները և կը գրաւէր բազմաթիւ վաւերաթուղթեր։

Նախակրթութիւնը թուրք դպրոցներու մէջ

Նախակրթութիւնը միայն թուրք դպրոցներու մէջ տրուելու մասին կարգադրութիւններ կ'ըլլան կառավարութեան կողմէ, ինչպէս գրուած էր արդէն։ «Ազգամ» կ'իմանայ թէ այս մասին պէտք եղած պատրաստութիւնները այս տարեշրջանին վերջը լրացած պիտի ըլլան եւ նոր տարեշրջանէն սկսեալ թուրք տղաքը թրքական նախակրթարանները միայն պիտի յաճախեն։

Յիշեալ թերթին տեղեկութեանց համաձայն, օտար նախակրթարանները գտնուող թուրք տղոց թիւը մօտերս պիտի ճշդուի, աշակերտներու թիւին համաձայն տեղ պատրաստելու համար։

Ի հարկին, դպրոցներու մէջ դասարաններ պիտի աւելցուին եւ կարգ մը վայրեր ալ նոր դպրոցներ պիտի շինուին։

⁂ Նահանգային վարչութեան կողմէ սկսուած 11 նոր դպրոցներուն շինութիւնը մինչեւ ապրիլ վերջը պիտի աւարտի։

"ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18,, ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

ԵՐԵԿՈՅԹ ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՆՊԻ ՄԷՋ

Ջ. Ե. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

Ի ՊԱՏԻՒ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

8 Մարտ Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ

Կը խնդրուի նկատի առնել այդ թուականը

Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ

Գ. ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Վաղը Հինգշաբթի 60 Rue des Ecoles, Chope Parisienne.

Ա. ժամ 9—10 պատմական մատերիալիզմը եւ անոր քննադատութիւնը, ԱՇՈՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ.

Բ. ժամ 10—11 կազմական կանոններ, Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ.

Հ. Յ. Դ.

ԳԱՒԱՌ

Լիոնի Վրէժ խումբի ժողովը՝ այսօր Դշ. իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի հերթական ժողովը՝ այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Մարսէյլի Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Յունաստանէն, Սուրիայէն եւ այլ շրջաններէ վերջերս Մարսէյլ եկած բոլոր Դաշնակցական ընկերները փետր. 16ին, կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, 63 Rue de la République սրճարանին վերնայարկը։

ՀՐԱՒԷՐ

Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին ժողովի կը հրաւիրուի Ա. Ահարոնեանի Յոբելեանի Փարիզի եւ շրջակայից ընդհ. ժողովը, 71 Av. Kléber։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ջ. Ե. Ո. Միութեան Անիէռ-Պուա Քոլոնպի մասնաճիւղի ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 79 Rue des Chambards, Bois-Colombes։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ հօրեղբօր որդիս Սիսցի Արթին Քիւփէլեանը (26 տարեկան) հօր, անունը՝ Աւետիք, մօր անունը՝ Թուվրան։ Այժմ կը գտնուի Ֆրանսա։ Զինք ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել Յունաստանէն նոր եկած իր հօր եղբօր աղջկան՝ Մարիամ Կիւլիւեանի c/o G. Blanchon St. Julien en Alban, (Ardèche).

—Բալուի Սոկրատ գիւղէն Ալթուն Գըզլըեան, հօր անունը՝ Պաղտասար, մօր անունը՝ Զաքար, կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Ղազար Գըզլըեան, որ կը գտնուի Ամերիկա։ Բալուի Հայրենակցական Միութենէն եւ հայրենակիցներէ կը խնդրուի իմացնել Garabed H. Pepeianի Maison Volancine, Fontaines S) Saône (Rhône).

— Կը փնտռուի Թագւոր Խաչիկեան (Խաչմանուկեան) որ 1927ին կը յաճախէր Սէն Միշէլի (փարիզ) Սէն Լուի Լիսէն։ Իմացնել՝ իր հօրեղբօրորդւոյն Պարգեւ Խաչմանուկեանի 30 Rue La demie Lune. Montreuil s) Bois (Seine).

— Եօզղատի Էլէնճի գիւղէն

Այվազեան Աւետիսի աղջիկը Կիւլպէյազ (Վարդուհի) կը փնտռէ իր հօրեղբայրները Առաքել եւ Ալխօն Այվազեանները իրենց զաւակաց հետ։ Կը կարծուի թէ հիւսիսային Ամերիկա կը գտնուին։ Իմացնել Վարդուհի Չէյթունեանի 20 rue de Bezons. Courbevoie,(Seine.)France

Պ. Գ. ՍԻՆԱՆԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս իրիկուն ժամը 21ին Մարսիլիոյ «Մասսիլիա» սրահին մէջ իր երկրորդ նուագահանդէսը պիտի տայ յայտնի ջութակահար Պ. Գէորգ Սինանեան։

Յայտագրին մէջ են՝ Մոցարտի Concerto en ré, թիւ 4, Քորէլլիի «Ֆոլլիա»ն, Շումանէն սոնատ մը, ինչպէս նաեւ զանազան կտորներ Րավելէ, Տիւքասէ, Սարազաթէ, Քրայսլէրէ, Փալաշքրէ, Կրովլէզէ։ Դաշնակին կ'ընկերանայ Աշիլ Սանթի։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

Վեներական ախտերը 2 ֆրք., Թոքախտը 3, Նորածիններու առողջապահութիւնը 3, Ջերմամիզութենէ զերծ մնալու միջոցները 5, Ինչ է սիֆիլիսը 6, Ամուսնական առողջապահութիւն եւ սեռային հիւանդութիւններ 10, Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր 10, Սերնդագործում եւ սեռական առողջաբանութիւն 10, Մտերիմ զրոյցներ 30, Մատեան մանկանց 40, Սեռային առողջապահութիւն (կազմուած) 50 ֆրանք։ Դիմել՝ Madame A.V. SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux (Seine).

ՍԱԿԱՐԱՆ

11 Փետրուար 1930

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	124.19
Տոլար,	Dollar	25.54
Մարք 100	Mark	609.75
Թրք. Թղթ.	L. Trq.	11.99
Թրք. ոսկի	» » or	110.—
Մէճիտիէ	Médjidié	7.80
Լէվա 100	Léva	18.50
Տրախմի »	Drachme	33.50
Լիր »	Lire	133.65
Պելժ. ֆր. »	Fr. Belge	71.10
Զուից. »	Fr. Suisse	492.75
Լէյ »	Leï	15.15
ԱՐԺԵԹՂԹ		
Եգ. Քր. Ֆոնս.	I Cr. Fonc. Eg.	2200.—
» II	»	1505.—
» III	»	1500.—
Թուրքի երկթղ.	Lots turcs	82.50

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H. STEPHAN

ՀԱՒԱԲՈՅԾՆԵՐՈՒՆ

Եթէ կը փափաքիք հաւերը առատ աճի, ... ճնան, շուտ պարարտ ... հիւանդանան, ... ին մեթոտներու ... Համեստ դրամագլ... հայցուցիչ շահ մը ապահովելու համար փութացէք կարդա... դատնտես Օ. Տէրիտճեանի «ՀԱՒԱԲՈՒԾՈՒԹԻՒՆ» գիրքը։ ... ֆրանք. դիմել՝ հեղինակին 18, Villa des Roses, Bois-Colombes ... պալենց գրատուն կամ գեւոնեանի՝ «Յառաջ»ի խմբագր... Մեծաքանակ գնողին զոհացուցիչ զեղչ։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 13 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

13 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1186 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

Հ. Յ. Դ. ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Արդէն երկրորդ շաբաթն է որ կը շարունակուի Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի կեդր. կոմիտէին կողմէ Փարիզի մէջ բացուած դասընթացքը:

Կարելի չէ առանց խանդաղատանքի դիտել այդ իրողութիւնը, Քաոթէլ Լաթէնի պորտին վրայ, բանուկ սրճարանի մը վերնայարկը:

Պատմե՞նք, միջանկեալ, թէ այս Լոյս-Քաղաքին մէջ, ոչ «ազգ»ը Տուն մը ունի իբրեւ հայկական կեդրոն, ոչ ալ Դաշնակցութիւնը, (պիտի ունենայ): Եւ մեր հանրային կեանքի բոլոր արտայայտութիւնները տեղի կ'ունենան աւելի կամ պակաս տանելի սրճարաններու անկիւնը, վարձու սրահներու եւ թատրոններու մէջ: Այն ալ, համաձայն իրենց յարմարութեան եւ պայմաններուն, ոչ թէ մեր ուզած ժամուն, կամ հարկ եղած ձեւով: Մինչդեռ, այդպիսի հաստատութիւն մը կրնար նոյն ատեն եկամուտի աղբիւր դառնալ: Հաշուա՞ծ էք թէ ի՛նչ գումարներ կը մսխուին ամէն տարի, մանաւանդ այս եղանակին, ազգային ժողովներու, հանդէսներու, ներկայացումներու եւ պարահանդէսներու համար:

Այսպէս ուրեմն, շաբաթը երկու անգամ, 50-60 երիտասարդներ — մեծ մասով բանուոր — հազիւ կազդուրուած օրուան տաժանքէն, ճաշէն անմիջապէս յետոյ կը խմբուին «ծանօթ հաւաքատեղին»: Այնպէս ինչպէս դպրոց պիտի երթային:

Այդ երկու օրը, սրճարանին վերնայարկը կը դառնայ ժողովրդական, տաքուկ փառարան մը, ուր դասախօս եւ ուսանող կը գտնուին առանց ո՛ր եւ է պաշտօնական, հանդիսաւոր այլ պարտուցիկ սեթեւեթի: Ինչպէս Դաշնակցութեան բոլոր արտայայտութեանց մէջ:

Դասախօսութիւնները կազմուած են համաձայն ամփոփ յայտագրի մը.— Դաշնակցութեան ծրագիրը, պատմութիւնը, քաղաքական ուղեգիծը, կազմակերպական կանոններ, ուրիշ քաղաքական կուսակցութիւններ, ընկերվարական շարժումը, միջազգային իրաւունք, հայկական դատին դիւանագիտական պատմութիւնը, քաղաքական տնտեսագիտութիւն եւն:

Մէկ խօսքով, «տարրերք» քաղաքական գիտութեանց: Գործնական, անհրաժեշտ գիտելիք, որուն պէտք ունի մեր նոր սերունդը, ինքն իրեն եւ վաղուան համար: Մանաւանդ այս պարագաներուն վրայ:

Հա՞րկ է բացատրել, կրկին եւ կրկին, թէ մարդիկ աւելի դիւրաւ Դաշնակցական կ'ըլլային երէկ, երբ մեր հողին մէջ էինք, անոր բոլորտիքը կամ սահմանին վրայ:

Լեռն ու հովիտը, արտն ու արօրը, վտակն ու գետը, մարդիկը, օդը, միջավայրը կը մղէին մեզ դէպի գիտակցութիւն, դէպի յեղափոխութիւն:

Այն ատեն ուրի՛շ էր աշխարհը, եւ բնազդն ու վիպական յոյնչը հրաշքներ կը գործէին: Այն ատեն մարդիկ պատրաստ էին խմբովին կրակը նետուելու, մէկ ազդանշանի վրայ:

Այսօր,— ուրիշ օրեր, ուրիշ միջավայր, ուրիշ պահանջներ:

Ի հարկէ միջավայրը չի կրնար խախտել մեր հիմնական դաւանանքը: Ոչ ալ ուղեգիծը: Բայց այն «չեմ գիտեր ինչը» որ կը սաւառնէր մթնոլորտին մէջ, այնտե՛ղ, հայրենի երկնքին տակ, չունինք այստեղ: Եւ աւելի ու աւելի պիտի շեշտուի այդ պակասը, քանի երկարին տարիները, այսպէս տժգոյն ու միօրինակ, եւ միշտ օտար սալայատակներու վրայ:

Կը մնայ — գիտակցութեամբ, գիտութեամբ լեցնել այդ պակասը:

Բայց ոչ թէ խառն ի խուռն թխելով, խճողելով, գլուխները դարձնելով «շտեմարան պիտանի եւ անպիտան գիտելեաց», ինչպէս կ'ընեն համալսարանները եւ ուրիշներ, այլ վարժեցնելով զանոնք խորհելու, դատելու, գործելու: Ակադեմականներ չէ որ պիտի պատրաստենք, այլ ընկերներ՝ օժտուած՝ հիմնական գիտելիքներով: Քաղաքական կուսակցութեան մը անդամին համար անհրաժեշտ ծանօթութիւններով:

Եթէ արձանագրուած ուսանողները եւ ուրիշներ, կանոնաւորապէս հետեւելով հաստատուած դասընթացքին, իւրացնեն այն ինչ որ կը տրուի ու պիտի տրուի, արդէն կեդր. կոմիտէն հասած կ'ըլլայ իր նպատակին, տուեալ պայմաններուն մէջ: Իսկ ո՞վ կ'արգիլէ որ ուզողն ու ընդունակը, Դաշնակցական եւ քաղաքական «ուսմունք»ի հիմնական տարրերն ստանալէ յետոյ, շարունակէ զարգանալ եւ խորանալ, մինչեւ ղեկավարութեան հասնելու արդար ցանկութեամբ: Դասընթացքին ծրագիրն իսկ ճամբայ կրնայ բանալ այդ ուղղութեամբ, արթնցնելով, շարժման մէջ դնելով զանազան ընդունակութիւններ:

Որքան գիտենք, կեդր. կոմիտէն միայն Փարիզի համար սահմանափակած չէ այս ձեռնարկը, եւ շուտով դասընթացքներ կը հաստատուին—կամ եթէ ընդհատուած են՝ պիտի վերսկսին — ուրիշ կեդրոններու մէջ:

Իբրեւ էապէս գործի կուսակցութիւն, Դաշնակցութիւնը միշտ կը պահանջէ կորովի եւ անընդհատ աշխատանք՝ ամէն ճակատի վրայ:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան դասընթացքներն ալ մաս կը կազմեն այդ աշխատանքին:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԽԵԼՕՔ ԽՕՍՔԵՐ

Սուրիական կարգ մը թերթերու հակահայ հրատարակութեանց առթիւ, Պէյրութի «Ազդակ»ը դիտել կուտայ խմբագրականի մը մէջ. (29 յունուար).

— «Ամէն տեղ մեր ժողովրդի ենթարկուած դժբախտութեանց եւ յարձակումներուն պատճառները եղած են մեր չափազանց միամտութիւնն ու օտարին վրայ ունեցած հաւատքը: Միեւնոյն աղբիւրէնկը ծնէին նախորդ տարիներ Սուրիոյ մէջ մեր կրած յարձակումները եւ միեւնոյնն է պատճառը նաեւ այսօր Յունաստանի մէջ: Ընոնք չեն ճանչնար մեր իսկական զգացումները եւ այն խոր ցաւն ու դժգոհութիւնը որ կը կրենք օտարին հանդէպ: Ոչ Արաբը եւ ոչ ալ Յոյնը ցարդ չեն կրցած ըմբռնել որ մեր ժողովրդի այսօրուան դժբախտ կացութեան պատասխանատուները օտարներն են, որոնք դարեր շարունակ ծաղրած են մեր արդար իրաւունքներն ու պահանջները:

Շատ կարեւոր թելադրութիւն մը մեր բոլոր գաղութներու ազգային իշխանութեանց:

Մեր ժողովուրդի բարօրութիւնն ու հանգիստը ապահովելու ամենակարեւոր միջոցը տեղական տարրին հետ բարւոք յարաբերութիւններ մշակելն է: Աշխարհի որ կողմն ալ ըլլանք այս անհերքելի ճշմարտութիւն մըն է: Եւ տեղական տարրին համակրանքը շահելու եւ անոր վստահութեան արժանանալու միակ միջոցը մամուլն է: Պէտք է մեր ժողովուրդ-բարբարին տեղեակ ըլլայ տեղական ժողովուրդին ու կառավարութեան մտածումներուն եւ փոխադարձաբար հաղորդէ նաեւ իրը անոնց:

Մեր գաղութը կը վայելէ օգտակար արդիւնքը այն հասկացողութեան, որ ամիսներէ ի վեր գոյութիւն ունի մեր եւ մեր տեղացի պաշտօնակիցներուն միջեւ:

Եթէ կ'ուզենք որ երկինքէն ինկող քարերը չծակեն մեղաւոր Հայուն գլուխը, օտարէն կտրենք մեր յոյսը:»

ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆ ԹՈՆՔԻՆԻ ՄԷՋ

Հանոյին կը հեռագրեն թէ ֆրանսական գաղթավայր Թոնքինի Եէն-Պէյ քաղաքի զինուորները ապստամբած են: Տեղացիներ միացած են նաեւ ապստամբներուն եւ փորձած գրաւել զօրանոցը: Սպաննուած է ֆրանսացի սպայ մը: Միջոցներ ձեռք առնուած են կարգը վերահաստատելու համար: Գաղթային նախարար Փիէթրի, որ Լոնտոն կը գտնուի, անմիջապէս հեռագրեց Թոնքինի մարզպանին՝ մանրամասնութիւններ պահանջելով:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ԱԼ

Աֆղանական սահմանագլուխէն հասած լուրերու համաձայն, Սինուարի ցեղախումբը ոմբակոծած եւ գրաւած է Թորքանի պահականոցը, Թիպէրի կիրճին աֆղանական մասին վրայ: Աֆղանիստանի արեւելեան սահմանին վրայ առաջ եկած այս ապստամբութեան պատճառն այն է որ հնդիկ իշխանութիւնները վերջերս ձերբակալեցին իշխան Ահմէտ Ճանը, Սինուարիները ապստամբութեան գրգռելու ամբաստանութեամբ:

ՀԵԼԼԷՆ կառավարութիւնը որոշած է Անգլիոյ մէջ կտրել տալ 19 միլիոն տրախմիի արծաթ դրամներ՝ 5, 2 եւ 1 տրախմինոց:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրքիոյ ելմտական տագնապը

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հաստատէ նախապէս իր հաղորդած լուրը թէ՝ Թուրքիա դրամական լուրջ տագնապի մը ենթարկուած է եւ կը պատրաստուի «մորաթորիոմ» պահանջել իր պարտատէրերէն: Իրաւ է թէ Օսմ. Հանրային Պարտքի 1930 Մայիս 31ի կտրոններուն փոխարժէքը հայթայթած եւ Հանրային Պարտքի Փարիզի վարչութեան յանձնած է, սակայն այդ գումարը (անգլ. ոսկի) ձեռք բերելու համար Սակարանին մէջ կատարած գնումները աննախընթաց անկումի ենթարկեցին թրքական դրամը: Ու եթէ նոյն փորձը կրկնուի յառաջիկայ տարի եւս, այն ատեն թրքական թղթադրամը աւելի մեծ տագնապ մը պիտի անցունէ, եւ երկիրը տնտեսապէս պիտի կործանի:

Այս պարագաները նկատի առնելով, գործավարներու խորհուրդը Էնկիւրիի մէջ յետ երկար խորհրդակցութեան, պաշտօնատուած է ելմտական գործավարին, որ Հանրային Պարտքի Փարիզի վարչութեան դիմելով պարզէ Թուրքիոյ ներկայ ծանր վիճակը եւ անկէ խնդրէ միջոց մը ցոյց տալ՝ «որպէսզի առաջքն առնուի նոր տագնապի մը՝ վնասակար թէ երկրի եւ թէ բաժնետէրերու շահերուն»:

Ելմտական գործավարը այս ուղղութեամբ հեռագրած է արդէն Հանրային Պարտքի Փարիզի վարչութեան:

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը հաստատէ նաեւ թէ Պանքա Քէմմէրչիալէ Իտալիանա մէկ միլիոն սթերլինի կանխավճար մը պիտի ընէ Թուրքիոյ: Պայմանաժամն է մէկ տարի. տոկոս՝ 100ին 5ուկէս, վճարելի անգլիական ոսկիով:

Հեռագրի մը նայելով, Էնկիւրի հասած է իտալական դրամատիրական խմբակի մը տնօրէնը՝ որ կ'առաջարկէ հինգ միլիոն անգլ. ոսկի փոխ տալ Էնկիւրիի կառավարութեան:

Կէս-պաշտօնական «Միլլիյէթ» կը գրէ.— «Եթէ թրքական դրամին անկումով եւ ըստ կտրոններու համաձայնագրին, կառավարութիւնը յառաջիկայ յունիսէն սկսեալ Պանք Օթոմանի յանձնէ մաքսատան հասոյթները՝ իբրեւ երաշխաւորութիւն տարեվճարներու հատուցման, ազգային դրամին այս ձեւով դրամատան մէջ հաւաքումը շրջաբերութենէ պիտի քաշէ 16 միլիոն թրքական ոսկի»:

Միլլիյէթ կ'եզրակացնէ թէ այս պայմաններուն տակ միակ միջոցն է «մորաթորիոմ»ի դիմել:

Սուզանաւերու վէճը

Լոնտոնի խորհրդաժողովը իր առջի օրուան նիստին մէջ երկարօրէն զբաղեցաւ սուզանաւերու խնդրով: Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները, որոնց ուժ կուտար նաեւ Իտալիոյ պատուիրակը, կը պահանջէին որ սուզանաւերը ջնջուին, եւ կամ անոնց գործածութիւնը խստիւ սահմանափակուի: Այս տեսակէտին հակառակ արտայայտուեցան Ֆրանսայի եւ Ճափոնի պատուիրակները:

Ֆրանսայի ծովային նախարար Ժորժ Լէյկ երկար ճառով մը պարզեց ֆրանսական տեսակէտը: Ըսաւ թէ՝ 1. Սուզանաւը միւսներուն պէս պատերազմական նաւ մըն է. 2. Սուզանաւը պաշտպանողական զէնք մըն է՝ անհրաժեշտ նաւային բոլոր պետութեանց. 3. Սուզանաւի գործածութիւնը պէտք է եւ կարելի է կանոնի ենթարկել, ինչպէս ուրիշ դասակարգի բոլոր մարտանաւերը:

Եզրակացնելով, Նախարարը յանուն ֆրանս. պատուիրակութեան յայտարարեց.— Ա. Որ չի կրնար ընդունիլ սուզանաւերու ջնջումը, Բ. Որ պատրաստ է ընդունելու միջազգային կանոնագրութիւն մը՝ սուզանաւերու գործածութեան և համար թէ այս առթիւ կը ներկայացնէ հետեւեալ առաջարկը.

«Որոշուած է նշանակել մասնաժողով մը, որուն պարտականութիւնը պիտի ըլլայ պատրաստել կանոնագրութիւն մը՝ գործադրելի նաւային բոլոր պետութեանց համար, որով սուզանաւերուն արգիլուի առեւտրական նաւերուն հանդէպ շարժիլ՝ առանց խստիւ հետեւելու այն կանոններուն, որոնց ենթարկուած են կամ յառաջիկային պիտի ենթարկուին մակերեսի մարտանաւերը:

Ֆրանսական նաւատորմը

Վարչապետ Թարտիէօ եւ արտաքին նախարար Պրիան առջի իրիկուն Մաքտոնըլտի ներկայացուցին ֆրանսական պահանջները: Ֆրանսա յանձնառու կ'ըլլայ մինչեւ 1936ի վերջը չանցնիլ 724,000 թոնօ տարողութենէն անդին: Ներկայիս ֆրանսական նաւատորմը — շինուելու վրայ եղածներն ալ հաշուելով — կը ներկայացնէ 660,000 թոնօ տարողութիւն: 1922էն ի վեր քուէարկուած օրէնքներու համաձայն, Ֆրանսա 1942ին պէտք է ունենայ 805,000 թոնօ տարողութեամբ նաւատորմ: Հին մարտանաւերուն փոխարէն՝ Ֆրանսա տարեկան միջին հաշուով 40,000 թոնօ նոր պիտի շինէ, մինչեւ 1936ի վերջը: Մեծ զրահաւորներն ու օդանաւատարներն ալ հաշուելով, Ֆրանսայի նաւային ծրագիրը կը պահանջէ տարեկան 55,000 թոնօ նոր մարտանաւ շինել: Ֆրանսա ո՛չ մէկ դժուարութիւն կրնայ ընել՝ այս նուազագոյն ծրագիրը զեղչելու համար: 1912ի նաւային օրէնքը կը նախատեսէր որ Ֆրանսա 20

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՐՈՒԵՍՏ ԴՐԱՄ ՇԱՀԵԼՈՒ

Ջօր. Կուտեպովի անհետացումին առթիւ Սպիտակ Ռուսերը 500,000 ֆրանք կը նուիրեն անոր, որ զօրավարը իրենց պիտի վերադարձնէ ողջ եւ առողջ: Եթէ բոլշեւիկները խելացի մարդիկ են, կ'առնեն այդ դրամը եւ ամիս մը յետոյ նորէն կը փախցնեն:

Ահա հրաշալի միջոց մը հարստանալու:

Վաղուընէ շուտը չկայ, ես ալ պիտի երթամ փախցնել Նունի'կը: Եւ *Նոր Երկիրի* ընթերցողները, որոնք եօթն օր ծարաւ կը մնան, բայց առանց Նունիկին ոտանաւորները կարդալու՝ չեն կրնար մէկ օր իսկ ապրիլ, Նունիկը վերադարձնողին պիտի նուիրեն 000,000,001 ֆրանք:

Յետոյ պիտի փախցնեմ Արշակ Չօպանեանի խելքը:

Այս անգամ յուզումը աւելի մեծ պիտի ըլլայ: Անմիջապէս պիտի տեսնուի, որ *Ապագայ*ի արշակագոյն խմբագիրները հեռագիր պիտի ղրկեն ասդին անդին: Նախ վահան Թէքէեանի, որ այս օրերս սգահանդէսներ կը սարքէ Ֆրանսայի գաւառներուն մէջ, Պապաջանեանի յիշատակին.

— «Սիրելի վահան, եղբայր ի ռամկավարութիւն: Խումբ մը չարագործներ փախցուցին Արշակ Չօպանեանի խելքը: Աստուած պահէ մեզ: Նախ ուշադրութիւն ըրէ, որ Պապաջանեանի յիշատակին առջեւ ծունր դրած ու յափշտակուած պահուդ՝ քու խելքդ ալ յափշտակել չտաս: Յետոյ, անմիջապէս հետախուզական հանդէսներ սարքէ գտնելու համար սիրելի Արշակին խելքը, միշտ հետեւեալ բնաբանով. «Ո՜ւր է Չօպանեանին խելքը»: Կը խնդրենք, որ ամբողջ ռամկավար գաղութին հասկցնես կորուստին մեծութիւնը»:

Նոյն օրը *Ապագայ*ի մէջ պիտի տպուի.—

« *Կը փնտռուի* Արշակ Չօպանեանի խելքը, կարճ, Ակնայ սոխերուն մեծութեամբ, փարիփլաժի գոյնով: Մայքըլ Արլէնի խայթող մէկ կտորին գրական նկարագիրը չհասկնալէն ի վեր, խելքը տուն չէ եկած: Կ'ըսուի թէ չարագործները փախցուցած են: Գտնողին կը նուիրենք 1,000,000 Թրքական մէթալիկ, հայ հարուստներէն առնուած մեր ամբողջ հիմնադրամը»:

Ինծի, հասոյթի աղբիւր մըն է նաեւ *Երեւան* թերթը: Այդ թերթին ֆէսի գոյն խմբագիրները շատ փորձած են այս նոր մեթոտը, — տարին քանի մը անգամ *Երեւան*ը կը փախցնեն Փարիզի հրապարակէն: «Երեւան»ը երեւան հանելու համար...մի քիչ փող»: Եւ սակայն, ես այս անգամ, *Երեւան*ը եւ իր խմբագիրները միասին պիտի առեւանգեմ: Եւ պիտի գրեմ հեռագիր մը առ որ անկ է.

— «Դաշնակցականները *Երեւան*ը անհետացուցին: Զայն երեւան հանելու համար հոս փոխադրեցէք ձեր պանքը»:

Եւ պիտի ստորագրեմ՝

ԼԵՌՆՑԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Մեզի կը հաղորդեն թէ պ. Գալուստ Կիւլպէնկեան 100,000 ֆրանք տրամադրած է, Հայաստանի համալսարանին բժշկական ճիւղին գործիքներ գնելու նպատակով:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԵՐԼԻՆԷՆ

ՎՐԱՑԻ ԿԵՂԾԱՐԱՐՆԵՐԸ

Ժամանակին երբ հարցը դատարան ինկաւ եւ Սաաթիէրաշվիլի եւ Քարումիձէ պիտի պատասխանէին երդուեալներուն առջեւ, համառօտ կերպով գրած էի կեղծարարներու գործին մասին։ Այժմ, հինգ շաբաթուան երկար դատավարութենէ վերջ, փետր. 7ին ազատ արձակման որոշում տրուած ըլլալով, կ'ուզեմ անդրադառնալ ամբողջ անցուդարձին։

Քարումիձէ, որ վրացի գործիչ մըն է, առանց մեծ կուսակցութիւն մը կռնակ ունենալու, յաջողած է իր կողմը շահիլ շատ մը տարրեր, մանաւանդ Զօր. Հոֆման, Զօր. Ֆոն Քրէսընշթայն, Հէնրի Տէթըրտինկ՝ քարիւղի թագաւորը, Նոպէլի որդին, պայքարելու համար պոլշեւիսմին դէմ։ Իր հայրենիքը Վրաստանը փրկելու ծրագրին մէջ, վերջ ի վերջոյ եկած է այն եզրակացութեան որ պէտք է ռուսական դրամը՝ Չէրվոնեցը կեղծել, անով խանգարել երկրին տնտեսական արդէն իսկ խարխուլ վիճակը եւ յաջողցնել յեղափոխութիւն մը որուն մէջէն Վրաստան նորէն պիտի ազատէր՝ իբր անկախ պետութիւն։

Սաաթիէրաշվիլի գերման երկրորդական վարժարան յաճախած երիտասարդ գործիչ մըն է, որ ոգին է Քարումիձէի ծրագրին եւ միջնորդը գերման ազգայնական շրջանակներու եւ օգնողներու, որոնք են Վէպէր, Պէքէր, Պէլ եւն.։

Քիչ կը հետաքրքրէ մեզ կեղծիքին մանրամասնութիւնը։ Հարցը այն է որ երկու վրացի, կռնակ ունենալով իրենց փոքրաթիւ գաղթականութիւնը, Միւնիխի եւ Պերլինի մէջ յաջողած են քաղաքական արկածախնդրութիւն մը սարքել, որ եթէ յաջող ելք ունենար, շատ պիտի նմանէր Մուսոլինիի կամ Քէմալի գործերուն սկզբնաւորութեան։

Քարումիձէ հրապարակ գնելով Բագուի քարիւղը, Վրաց ժողովուրդի գերմանասիրութիւնը եւ մեծ ազգայնական ձգտումները սիրաշահեր է զօր. Հոֆմանի պէս մէկը եւ անոր հետ ծրագիր պատրաստեր։ Խնդրին համեւրոպական հանգամանք տալու համար դիմեր է անգլիական պետական գործակցութեան։ Լոնտոնի մէջ տեղի ունեցեր է խորհրդաժողով մը որուն ներկայ են եղեր Հոֆման, Տէթըրտինկ, Անգլիոյ արտաքին փոխ նախարար Լ. Լէմփսըն, վրացի Սպիրիտոն Քէտիա եւն.։ Ու ահա այս ժողովէն սպասուած նիւթական օժանդակութեան յապաղումէն է որ չէրվոնեց կեղծելու միջոցը փնտռեր են եւ կատարեր վրացի Քարումիձէ եւ ընկերները։ Եւ պատմութեան իբր նիւթ թուենք այն օրակարգը որ խորհրդաժողովին քննութեան ենթարկուած է.

Ա.— Եւրոպայի պետութիւնները եւ պոլշեւիսմը— պոլշեւիսմը պէտք է վերցնել։

Բ.— Եւրոպայի շահերը Մօտաւոր Արեւելքի մէջ— համասլաւական հոսանքին դէմ պատնէշ կանգնելու եւ տնտեսական շահերու ապահովութեան համար գերմանեանգլ. միասնական գործակցութիւն։

Գ.— Հետեւաբար պէտք է պոլշեւիկեան անմիջական ազդեցութենէն ազատել Թուրքիան, Պարսկաստանը և Հնդկաստանը։

Դ.— Խորհրդային դրութեան տկարութիւնները պիտի ըլլան տնտեսական-ելմտական դժուարութիւնները, վարչական կազմի հակամարտութիւն, դուրսի երկիրներու հակառակութիւնները, ազգերու բազմազանութիւնը եւ հողային բաշխման հարցերը։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ գերման մասնակցութիւնը —

Ա.— Պատերազմական շարժման ղեկավարութիւնը, մարզիչ եւ գործիք։

Բ.— Մասնակցութիւն ազատագրուած երկիրներու վերաշինութեան։

Գ.— Օգտագործում Կովկասի եւ Գերմանիայէն դուրս գտնուող Գերմաններու։

Դ.— Գործակցութիւն Ռուսաստանի մահմետականներու։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ դրացի պետութիւններու դիրքը.—

Թուրքիա.— Պիտի օգնէ զինուորական պատրաստութիւններու, պիտի տայ կապակցութեանց ապահովութիւն։

Ի հարկին զինուոր եւ քաղաքական օժանդակութիւն։

Պուլկարիա.— Նոյնը։

Պարսկաստան.— Ամէն յարմար հող կը ներկայացնէ գործին։

Ռումանիա.— Համակիր է։ Պէտք է ճշդել։

Լեհաստան.— Փիլսուտսքի — Ուկրայնական բարեկամական շրջանակ։ Լեհաստանի եւ Ռումանիոյ իրական գործակցութիւնը կ'ապահովուի Անգլիոյ քաղաքական ազդեցութեամբ։

Չեխոսլավաքիա.— Ուկրայնական —մշակոյթի երկիր— մէկ քանի նախարարներ բարեկամական վերաբերմունք ունին դէպի ուկրայնական ազգային շարժումը։

Ֆինլանտա.— Արդէն համակիր՝ ազատ Ուկրայնայի մը։

Եւ վերջապէս՝

Անգլեւկովկասեան համաձայնութիւն Կովկասեան քարիւղի տէրերու ներկայացուցիչներուն հետ։

Առաջարկ անգլեւգերման շահեր ապահովելու նաեւ Ուկրայնայի մէջ։

Ազատագրուած երկիրներու մէջ հաստատուելու կարելիութիւն՝ գերման աշխատակցողներուն։

*
* *

Դատավարութիւնը շատ կասկածներ մէջտեղ հանեց թէ քաղաքական այս շուքին տակ անձնական շահեր հետապնդած են պատասխանատուները։ Օրինակ՝ Սաաթիէրաշվիլի գերման ընկերուհիէն բաժնուած պահու մը ըսած էեղեր՝ «աղօթէ որ յաջողի, այն ատեն երջանիկ պիտի ըլլանք» եւն.։ Բայց ոչ մէկ ակնյայտնի շահագործում կարելի եղաւ ապացուցանել։ Ի միջի այլոց զօր. Հոֆման մեռած ըլլալով, այրին քանի մը տեղեկութիւններ տուած է եւ հաստատուած որ Հոֆման տեղեակ չէր կեղծարարութեանց, այլ միայն քաղաքական համոզումով շարժած էր։

Ընդհ. դատախազը կասկածներ թուելէ ետք «օտար մը, օտար երկրի մէջ, օտար երկրի համար» բացատրութեամբ կ'ուզէր ընդհ. ներման օրէնքէն բացառութիւն կազմել տալ եւ մինչեւ երկու տարի բանտ կ'առաջարկէր։

Վրացիները կ'ըսէին թէ հայրենիքին ծառայելու համար ամէն միջոցի պատրաստ էին եւ միայն անոր շահը նկատի ունէին։ Իսկ իրենց փաստաբանը կը շեշտէր՝ Չէրվոնեցը օրինագրքի պայմանները լրացնող դրամատոմս մը չէ։ Ռուսական դրամը պաշտպանութեան արժանի չէ, որովհետեւ Ռուսիա ինքզինքը բոլոր տեսակի իրաւակարգէ դուրս դրած է եւ ինքն իսկ կը գործէ քաղաքական կեղծարարութեամբ։ Իսկ այս Վրացիները գերման շահերու համար ալ ծառայած մարդիկ են։ Հետեւաբար իրենց գործը քաղաքական հանգամանք ունենալով, կը համապատասխանէ ընդհ. ներման օրէնքին։

Երդուեալ դատաւորները օրինագրքին 91րդ յօդուածին համաձայն եղածը քաղաքական գործ համարելով, վճռեցին ազատ արձակում։

Դատախազը պիտի պահանջէ վերաքննութիւն։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋը

ԱՆՍՈՎՈՐ ԵՐԵՒՈՅԹ ՄԸ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ, ՐԱՖՖԻԻ ՀՕՐԵՂԲՕՐ ԹՈՌԸ, ԹՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԲԱՐԴ ԽՆԴԻՐՆԵՐ ԿԸ ԼՈՒԾԷ ՊԱՐԶ ՅԻՇՈՂՈՒԹԵԱՄԲ

Աւելի քան ամիս մըն է, որ Թաւրիզի Հայ հասարակութեան բոլոր խաւերու խօսակցութեան առարկան Մուշեղ Մելիք-Յակոբեանն է (Րաֆֆիի հօրեղբօր թոռը)։ Մաթեմաթիկոս ուղեղի նոր տիպար մը եւ, ո՞վ գիտէ, թերեւս մարդկային պատմութեան եզակի օրինակներէն մէկը։ Երկու անգամ է որ մաթեմաթիքական ներկայացումներ կուտայ Թաւրիզի Հայոց կուլտուրական Միութեան սրահին մէջ, շփոթութեան մատնելով հանդիսականները։ Իր ըսածները այնչափ խոտոր կը համեմատին սովորական ուղեղի կարողութեան, որ զինք տեսնողներէն եւ իր մասին լսողներէն շատերը տեսակ մը «ֆաքիրիզմ»ի կամ «իփնոթիզմ»ի կը վերագրեն իր փորձերը։

Առիթ ունեցայ ո՛չ միայն իր բեմադրութիւնները տեսնելու, այլեւ յաճախակի եւ երկար խօսակցութիւններ ունենալու իր հետ եւ անձնապէս եկած այն եզրակացութեան, որ իր կատարածը պարզ յիշողութեան խնդիր է։

Յուլիոս Կեսար, Մեծն Ֆրետերիք եւ Նափոլէոն մեծ բան կը պարտէին իրենց յիշողութեան սրութեան։ Մտքի տիտաններու մասին մենք մեր օրերուն ալ կը լսենք։ Արագօ, որուն ուղեղը մեծ գումարով մը գնուած է Խարկովի համալսարանի կողմէն, մեր օրերու առաջնակարգ օրինակն է սուր յիշողութեան։ Շուրջ 30 տարի է ի վեր կը մնայ անմրցելի իր ասպարէզին մէջ։ Խորհրդային իշխանութիւնը այնչափ գնահատած է անոր կարողութիւնը, որ թոյլ է տուեր որ իր սահմաններուն մէջ գոյութիւն ունենայ մէկ անձէ բաղկացած «բուժուա» դասակարգ մը։ Խորհրդային աշխարհի այս «բուժուա»ն, ականատեսներու վկայութեամբ, շուքի մէջ կը մնայ հայազգի երիտասարդ մաթեմաթիկոսին ներկայութեան։

Օրինակներով խօսինք։

Մուշեղ Մելիք-Յակոբեանը երկու վայրկեանի մէջ «մտքով» կը գումարէ 5 շարք 6անիշ թիւեր։ 10 վայրկեանի մէջ կը գումարէ 4 շարք 8անիշ թիւեր, արդիւնքը կը պահէ մտքին մէջ, կը գումարէ 3 շարք 8անիշ թիւեր, արդիւնքը կը հանէ (մտքով) նախորդ գումարէն եւ մնացորդը կը գրէ գրատախտակին վրայ։

30 վայրկեանի մէջ կը գումարէ 6 շարք 10անիշ թիւեր, արդիւնքը կը պահէ մտքին մէջ, կը բազմապատկէ 5անիշ թիւեր 5անիշ թիւերով՝ արտադրեալը կը գումարէ (մտքով) նախորդ գումարին վրայ եւ յետոյ, գրատախտակին վրայ կը գրէ ընդհանուր արդիւնքը։

Առանձին առանձին կը գումարէ 7 շարք 40անիշ եւ 5 շարք 40անիշ թիւեր, փոքրը կը հանէ (մտքով) մեծէն եւ արդիւնքը կը պահէ մտքին մէջ։ Առանձին առանձին կը բազմապատկէ 4 զոյգ 15անիշ թիւեր 15անիշ թիւերով, կը գումարէ արտադրեալները եւ ամբողջի գումարը կ'աւելցնէ նախորդ մնացորդին վրայ, ապա վերջնական արդիւնքը կը գրէ գրատախտակին վրայ (9 գործողութիւն 10 րոպէի մէջ)։

Կը գումարէ 7 շարք 80անիշ թիւեր, յետոյ կը բազմապատկէ 30անիշ թիւ 30անիշ թիւով, արտադրեալը կ'աւելցնէ նախորդ գումարին վրայ, ապա արդիւնքը կը գրէ գրատախտակին վրայ (3 գործողութիւն 12 րոպէի մէջ)։

Օրինակ մը եւս։

Գրատախտակին վրայ գրելէ յետոյ 4 շարք 12անիշ գումարելի նաեւ 5 զոյգ 5անիշ թիւեր բազմապատկելի, կը սկսի հանդիսականներուն հետ թէ՛ խօսիլ եւ թէ թելադրել։ Խօսակցութեան ընթացքին կը գումարէ առաջին եւ երկրորդ թիւերը. փոքրը կը հանէ մեծէն եւ արդիւնքը պահելով մտքին մէջ, կը բազմապատկէ 5 զոյգ բազմապատկելիները. հինգ արտադրեալները գումարելով, ընդհ. գումարը կ'աւելցնէ նախորդ մնացորդին վրայ եւ ապա վերջնական արդիւնքը կը գրէ գրատախտակին վրայ (9 գործողութիւն 5 րոպէի մէջ)։

Պատրանք չէ այս, այլ մեր աչքերուն առջեւ կատարուած իրականութիւն։

Մուշեղ Մելիք-Յակոբեանը ո՛չ միայն մտքով կը կատարէ թուաբանական բարդ եւ կապակցուած խնդիրներ, այլեւ մշակած է քառակուսի եւ խորանարդ արմատներ գտնելու նոր մեթոտ մը, որ իր կարծիքով նոր յեղաշրջում պիտի մտցնէ մաթեմաթիքի այդ մասին մէջ։

Աւելի զարմանալին այն է որ, հայ մաթեմաթիկոսը ո՛չ միայն մտքով կը լուծէ բարդ եւ կապակցուած խնդիրներ, երբ հանդիսականներուն հետ լուրջ կերպով կը խօսի, այլ գրատախտակի մէկ եւ կէս երկայնքը բռնող պատասխան թիւերը երկար ժամանակ չի մոռնար։ Համաձայն իր հաւաստումին, կրնայ տարիներ վերջ նոյնութեամբ արտագրել, եթէ միայն որոշէ յիշել։

Մուշեղ Մելիք-Յակոբեանը կը խորհի մօտերս մեկնիլ արտասահման եւ օտար բեմերու վրայ ներկայացումներ տալ։ Կասկած չունիմ որ թէ՛ բեմական եւ թէ գիտական աշխարհը մեծ շահագրգռութիւն ցոյց պիտի տան դէպի երիտասարդ հայ մաթեմաթիկոսը, որուն վերապահուած կ'երեւի հայ ցեղին արժէքը անգամ մը եւս ցոյց տալ քաղաքակիրթ աշխարհին։

ՎԱՀԷ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԽՄԲ.— Յօդուածագիրը մեզի ղրկած է նաեւ օրինակներ կատարուած գործողութեանց, որոնք դժբախտաբար չեն յարմարիր մեր սիւնակներուն։ Հետաքրքիրները կրնան տեսնել խմբագրատան մէջ։

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐԸ

«Մորնինկ փոսթ» կը գրէ թէ Անգլիոյ մէջ վերջին 27 շաբթուան ընթացքին ինքնաշարժի տակ սպաննուած են 1,005 հոգի, եւ վիրաւորուած են 1,581 հոգի։ Ուրեմն վեց ամսուան մէջ ինքնաշարժը կը սպաննէ ու կը վիրաւորէ այսքան մարդ, քաղաքակրթութեան այս օրերուն։ Եւ մտածել, որ այս թիւը դեռ ամբողջական չէ։

Եթէ ծաղկախտը այդ վեց ամսուան ընթացքին 1000 հոգի մեռցնէր, ամէն մարդ սարսափի կը մատնուէր։ Մինչդեռ ինքնաշարժին սպաննելիքը ոչ իսկ ուշադրութիւն կը գրաւէ։

Կը նշանակէ թէ մարդիկ կը սիրեն ամէն բան որ պերճանք է, առանց նկատի առնելու այն վտանգները, որոնց կ'ենթարկուին։

Արդարեւ, կիները որ ամէն վտանգաւոր խաղերէ հեռու կը մնան, ամէնէն աւելի կը փափաքին «ինքնաշարժ մը ունենալ»։

ԱՐԺԱՆԱՎԱՅԵԼ ՅԱՐԳԱՆՔԻՆ ՀԵՏ ՄԻ

Ա. Ահարոնեանի գրական քառասնամեայ փառապանծ գործունէութեան յոբելեանն է որ պիտի տօնէ հայ ժողովուրդը։ Յառաջիկայ ապրիլ 6ը, նուիրուած պիտի ըլլայ Ահարոնեանի մտաւոր ստեղծագործութեան։ Փառաբանութեան օր մը անոր գործին որ այսօր «մաս կը կազմէ մեր ազգային ստացուածքին, եւ, իբր մեր սերունդին ժառանգութիւնը սրբազան աւանդի մը պէս պիտի անցնի մեզմէ ետքը եկողներուն»։

Ահարոնեան, իբրեւ երեւոյթ մը հանդէս եկած է մեր նորագոյն պատմութեան ամէնէն ցաւագին, ամէնէն տաժանելի մէկ շրջանին, իր երգերու դառնակսկիծ բոցովը, բռնաւորին առջեւ ծնկաչոք մեր ցեղը ոտքի հանելու համար։

Մասիսի ստորոտը՝ պայծառ աստղի մը տակ ծնած, մանկութեան օրերէն ունկնդրած է Մասիսի խորունկ ծերպերուն մէջ շղթայակապ ցեղային խորհրդաւոր հէքեաթի մրմունջներուն. սնած է ու մեծցած «Մասեաց քաջերու դիւցազնավէպերով», միւս կողմէն ականատես եղած «Թրքահայաստանի իր եղբայրակիցներուն ու քոյրերուն անասելի զուլումին», փոխերգած է մեր վիթխարի ցաւը Հայոց աշխարհի բոլոր կողմերուն համար։ Արիութեան ու ընդվզումի հրաւիրելով հայ ժողովուրդը.

«Ինչպէս ազգային բանաստեղծն է ան, բառին լայն առումով, եւ իր բոլոր հոգւովն ու սրտովը ապրած է այն բոլոր կըրումները, որոնք մեր ցեղին բաժինն եղան այս վերջին յիսնամեակին։ Մեր ցաւը երգած է իր եղերական բազմադիմի պէսպիսութեանը մէջ, ու, անոր քով, մեր յոյսին սլացքը առաջնորդած է դէպի այն իտէալները որոնց մեր ցեղը կը ձգտի դարերէ ի վեր անսասան հաւատքով։ Տառապանքէն դէպի ազատութեան ճամբան, հին օրերու մարգարէի մը պէս, իր կսկիծը եւ կարեկցութիւնը աղաղակած է բարձրագոչ, եւ իրեն ակնապիշ բազմութիւնները ուղղած է դէպի Աւետաց երկիրը»։

Քառասո՛ւն տարի գրիչ շարժել մեր իրականութեան մէջ։ Քառասուն տարուան ընթացքին, այդ գրչի բոլոր արտադրութիւններուն մէջ պահել ցեղին հաւատքը, հայ հոգին, ազատութեան ճամբաներ որոնել, ցոյց տալ, տխուր ու վշտաբեկ մեր հոգիները առաջնորդելով բարձունքէ բարձունք, հոյակապ ու անխոնջ ճիգով մը, հրաշք է։

Եթէ հրաշքը կայ, ճիգն ու վաստակը կայ, փառաբանենք զայն։

Յոբելեաններ կատարելու գաղափարը, ծնունդ է այն բնազդական գիտակցութեան որ ժողովուրդներն ունին իրենց հոգիին խորը, իբրեւ պարտականութիւն դէպի իրենց վաստակաւոր զաւակները։ Այդ պարտականութիւնը, սիրոյ ու յարգանքի բնատուր հարկ մըն է՝ բարիքին փոխարէն յայտնուած՝ շնորհակալութեան զգացումնքի պէս վճիտ, որ Արցունքի հովիտներէն ազատութեան ճանապարհները բարձրացող հայ ժողովուրդը երեւան կը բերէ դէպի Ահարոնեանը, որու գրականութեան առանցքը կազմեց առողջ դրապաշտութիւն մը՝ այսինքն, մեր դարաւոր ժողովուրդի կռացած մէջքը շտկելու համար, ուրիշ ելք, ուրիշ հնար չկար, եթէ ոչ սորվեցնել անոր վեր կենալ ու զարնել։ Զա՛րկ, հայ

ժողովուրդ, բառը Ահար...
մեր ցեղին վաղեմի ...
բնազդներուն կոչում ըր...
պահուն երբ ողջ աշխ...
զարնէր, մեր հնաւուր...
կը տրորուէր ուրիշներուն
տակ, Ահարոնեան կը
«Զա՛րկ, Հայ ժողովուրդ...
Հայ ժողովուրդ,
Աւելի քան քառասուն...
ան քեզի հետ կողք կողքի...
է, լալով քեզի հետ եւ...
դելով քեզ, երկնած է, ...
Ինչ որ իբրեւ Ջաւակ ...
ուած է, իր խորունկ զգաց...
մէջէն պրիսմակելով եւ...
խանդած է, այսօր կը...
քու սեփականութիւնդ։

Այսօր ալ քեզի հ...
տարագրութեան դառ...
ու կ'երգէ խորունկ կա...
սիսին, Արաքսին, Ար...
դաշտին, եւ անոր երգեր...
րէն որ մեր յոյզերն ...
կը կամրջեն հեռաւոր...
նիքին։

Արժանավայել այս ...
քին հետ միասին, Յոբելեան...
կեդր. Յանձնաժողովը դի...
թիւն ունեցած է, աւելի...
գործել՝ հրատարակելու...
Ահարոնեանի եթէ ոչ բոլոր...
սոնէ կարեւորագոյնները, ...
սօր սպառած են, եւ միան...
ստեղծել գրական հիմնա...
որուն հասոյթը պիտի ...
Հայ գրականութեան մշ...
վաստակաւորներու կեն...
մը կամ կենսաթոշակներ...
տելու, սկսելով Ահարոն...
րիչ խօսքով կեդրոնական...
ժողովին ցանկութիւնն է, ...
րոնեանի յոբելեանը մ...
պէս ծառայէ Հայ գ...
թեան, եւ Յանձնաժողովը...
նէ ընդհանուր հայութ...
պէսզի կարենայ արժան...
րագործել իր այս առաջ...
թինը։

Յոբելեանները նոր չ...
մէջ, ինչ որ նոր է եւ ...
հարոնեանի յոբելեանին ...
է որ այս գրական քառասուն...
վաստակի տօնը՝ մշտնջ...
պիտի ծառայէ Հայ գր...
թեան։ Այս առիթով Հայ ...
վուրդին ընծայաբերած ...
րը չպիտի կորսուին, այլ ...
կուտակուին հիմնադրա...
մէջ, եւ ինչպէս Ահար...
մտաւոր ստեղծագործութ...
մաս «կը կազմէ մեր ա...
ստացուածքին», այդ գ...
հիմնադրամն ալ մաս պիտ...
մեր ազգային հա...
թեանց եւ իբր մեր սեր...
ժառանգութիւնը պիտի...
մեզմէ ետքը եկողներուն։

Կազմակերպուած հ...
կութիւններու մէջ, հազա...
բիւրներ, հազար միջոցներ...
թական ապահովութիւններ...
որոնք նոյն ժողովուրդներ...
կոյթին ազդակները կը գո...
Մեր հասարակութեան մէ...
ղաքական-պետական կազ...
պութենէ զուրկ մեր ժող...
մէջն է, որ գրականութի...
ծագոյն Որբն է, Հայ գ...
խական գաղափարապա...
առանց որեւէ նիւթական ...
լութեան մատնած է մեր գ...
անդաստանին մէջ։

Այս դաժան իրողութ...
մեր մշակութային ազգ...
զարգացնելու մտահոգու...
թելադրուած է, որ կեդր...
Յանձնաժողովը գրական ...
դրամի կազմութեան հ...
ընդհանուր հայութեան ...
ղած է։

Այս հիմնադրամը պէ...
կազմուի Ահարոնեանի ...

...մեծ հոյակապ ճիգը գնահատ... Հայ գրականութիւնը սիրող ... Հայ գրականութեան գոնէ ...ւագագոյն ապահովը թեամբ ...ահոգուող տարրերու կաթիլ ...թիլ լումաներով:

Փարիզի և շրջանի

Հայ աշխատաւորութի՛ւն,

փարիզի եւ արուարձաննե... ժողովրդային ցանձնախումբ ...ս կողմէ կնքուած տետրակնե...վ քեզի պիտի ներկայանան մեր ...նդամները: Անոնք պիտի խնդրեն ...եզմէ որ դուն ալ քու աջակցու...թեանդ թանկագին բաժինը բերես ...յս գործին:

Հայ ժողովուրդ,

Քու սովորական առատաձեռ...նութեամբդ ձգէ քու լումադ Աճառեան Գրական Հիմնադրամին մէջ, որ այսօր ինչպէս վաղը՝ պիտի ծառայէ քու մեծարժէք ու վաստակաւոր զաւակնե...րուդ ստեղծագործութիւնները քա...ջալերելու:

Անտրտունջ եւ սիրով տուր քու դրամդ, ինչպէս միշտ տուած ես, համոզուած ըլլալով որ անհրաժեշտ ձեռնարկի մը վրայ աղիւս մը կը դնես, ու այդ ձեռնարկը ...չնչենապէս պիտի ծառայէ հայ ...րականութեան որ քու կեանքդ ...ւկ է:

Խօսքը քուկդ է հիմա:

Փարիզի եւ Շրջակայից Ցօբելինական Ցանձնախումբ

ՓՐՈՖ. ՄԱՐՔՎԱՐՏ

ՊԵՐԼԻՆ, (Սեփ. Թղթ.). — Երեքշաբթի, 3 Փետրուարին, իր Պերլին Լիշթերֆէլտը, կէօ...պէնշթրասէ թիւ 27 բնակարանին մէջ կազէ թունաւորման հետեւանքով մեռած գտնուեցաւ ...յայտնի հայագէտ Փրոֆ. Եոզէֆ Մարքվարտ: Ուշ ատեն տուն եկած ըլլալով, անզգուշութեան հետեւանքով կազը բաց մնացած է եւ ծերունի գիտնականը զոհ դարձած: Զինքը վերստին կեանքի բերելու ամէն փորձ անյաջող անցաւ դժբախտաբար: Վաթսունըվեց տարեկան էր: Փրոֆ. Մարքվարդին մահով, ինչպէս գերման գիտական աշխարհը, նոյնպէս եւ աւելի հայ ազգը կը կորսնցնէ իրանեան եւ հայ ժողովուրդներու պատմական գիտութեան ամենայայտնի մէկ դէմքը:

Ինչպէս յայտնի է, գերման և օտար գիտունններն են որ հիմնականօրէն ուսումնասիրած են մեր լեզուն, մեր պատմութիւնը եւ ծագումը: Փրոֆ. Մարքվարտ ինչպէս պարսկերէն, նոյնպէս ալ հայերէն գրաբարը լաւ գիտէր եւ ինքզինք նուիրած էր բոլորովին արեւելեան ժողովուրդներու լեզուներուն եւ պատմութեան: Համալսարանի դասախօս էր:

Պերլինի հայ գաղութը իմանալով դժբախտ լուրը, ուզեց արժանավայել կերպով մասնակցիլ թաղման արարողութեան: Հանգուցեալին երկու եղբայրներուն եւ աղջկան հաւանութեամբ ոգոշուած ըլլալով մարմինը Վիլթըմենպէրկ, իր ծննդավայրը փոխադրել, Գաղթային Միութեան վարչութիւնը, համալսարանի, Պարսիկ դեսպանատան եւ հայ եւ գերման Միութեան ներկայացուցիչներուն հետ մասնակից եղաւ տունէն փոխադրելու արարողութեան: Որոշ ժամին ներկայ էին կաթոլիկ երէցը, Գաղթ. Միութեան Վարչութիւնը եւ քանի մը հայ հայրենակիցներ, նախկին դեսպան Տոքթ. Կրէնֆիլտ եւ վերոյիշեալ մարմիններու ներկայացուցիչները: Դամբանական խօսեցան տարէցները, համալսարանի ներկայացուցիչը եւ հայ Գաղութային Վարչութեան կողմէ փրոֆէսօրին անձնական բարեկամ՝ տքթ. Արտ. Աբեղեան: Զօրս պսակներուն մէջ աչքի կը զարնէր հայկականը, որ կարմիր կապոյտ եւ նարնջագոյն ժապաւէնով զարդարուած էր եւ վրան ոսկեզօծ գրուած. «Պերլինի հայ գաղութը իր մեծ բարեկամին»: Հանգի՛ստ իր ոսկորներուն:

ԹՈՒՐՔԻԱ

(Քաղուած Թուրք Թերթերէն)

«ԼՔԵԱԼ» ԳՈՅՔԵՐՈՒ ԱՒԱՐԸ

Ինչպէս գրած էինք անցեալ օր, հիմնական քննութիւններ կը կատարուին գաղտնի պահուած «լքեալ» գոյքերը երեւան հանելու համար: «Լքեալ» գոյքերու վարչութեան տնօրէն Ալի Րիզա պէյի համաձայն, վերջին մէկուկէս տարուան ընթացքին գտնուած են այս կարգի 1000ի չափ շէնքեր, որոնց մեծ մասը բաժնուած է փոխանակութեամբ Յունաստանէն Թուրքիա հասած գաղթականներու: Կը սպասուի որ աւելի ընդհանուր եւ ընդարձակ խուզարկութեան մը հետեւանքով, տակաւին ուրիշ շատ մը կարեւոր «լքեալ» կալուածներ մէջտեղ հանուին շնորհիւ մատնութիւններու:

Այլեւս դատարանները չեն զբաղիր «լքեալ» գոյքերու իրաւունքի վերաբերեալ դատերով, այլ Պետական Խորհուրդն է որ ասոնց մասին որոշում կուտայ: Ելմտական գործավարութիւնը չի միջամտեր այս կալուածներուն, որոնք ասկէ առաջ վճռական հանգամանք ստացած դատական որոշումներու համաձայն, Իճրայի միջոցաւ իրենց տէրերուն եւ կամ անոնց փոխանորդներուն վերադարձուած ու յանձնուած էին եւ Թափուիկողմէ ալ արձանագրութիւնը ըստ այնմ սրբագրուած: Միայն այն կալուածները, որոնց արձանագրութիւնը Թափուի կողմէ դեռ չէ սրբագրուած՝ պետական գանձին կողմէ կը գրաւուին, վճարելով անոնց 1331ին (1915) ունեցած փոխարժէքը: Միլլիյէթ կ'ըսէ թէ տակաւին ամբողջական վիճակագրութիւն մը չէ կազմուած բոլոր «լքեալ» գոյքերու մասին, որոնց թիւը շուրջ 10 հազար կ'ենթադրուի:

*** Պոլսոյ կուսակալութեան օգնական Ֆուզը պէյ կը յայտարարէ թէ ոչ յանձնաժողով մը կազմուած է, ոչ ալ մասնաւոր նիստ մը գումարուած «լքեալ» գոյքերու մասին նոր կարգադրութիւն ընելու համար:

Արդէն զետեղման տնօրէնութիւնը «լքեալ» գոյք ըլլալը ստուգուած կալուածներէն մէկ մասը գաղթականներուն տրուած է: Միայն այս կալուածներուն յանձնաժողովները կը քննեն որ անոնց արձանագրութիւնները անհետացա՞ծ թէ փոխանակելի անձերու կը վերաբերին:

«Կարգ մը անձեր գաղտնի պահուած «լքեալ» գոյքերու գոյութեան մասին տեղեկատըւութիւններ ըրած ըլլալով մեզի, ամէնքն ալ տեղւոյն վրայ քննեցինք, բայց հասկցանք որ ատոնք արդէն ժամանակին ճշդուած եւ գաղթականներուն տրուած են: Այսու հանդերձ, գաղտնի «լքեալ» գոյքերու գոյութեան տեղեակ եղողներ եթէ կան, մեզի թող լուր տան եւ մենք ալ քննութիւն կատարենք»:

*** Զետեղման վարչութեան տնօրէն Թաճսին պէյ յայտնած է Թէտակալին շուրջ 60 ընտանիքներ չեն տեղաւորուած, թէ պաճուած կալուածներու թիւը յայտնի չէ: Յետոյ աւելցուցած է.

— «Յանձնումի գործողութիւնները, ամէն պարագայի մէջ, մինչեւ Յունիս պիտի աւարտին: Տակաւին կան մօտ 1000 թղթածրարներ, որոնց քննութիւնը չէ աւարտած: Եթէ անոնց վերաբերեալ գործողութիւնները վերջանան իսկ, զետեղման եւ գաղթականաց գործերը աւարտած չեն նկատուիր, հետեւաբար ո՛ր եւ է զեկոյց հաղորդուած չէ թէ Յունիսէն վերջ Զետեղման Տնօրէնութիւնը պիտի ջնջուի: Կրնայ ըլլալ որ պաշտօնեաներու թիւը կրճատելով փոքր կազմակերպութիւն մը թողուի: «Լքեալ» շէնքերէն՝ իբր պատօնատուն ծառայողները չպիտի պարպուին: Ասոնց մէջ կը գտնուին նաեւ կարգ մը ոստիկանատուններ եւ դպրոցներ: Յանձնումի գործերը ժամ առաջ գլուխ հանելու համար կուսակալութեան մէջ աշխատութիւնները կը շարունակուին, քաղաքային քննիչներու հակակշռին տակ: Որոշուած է ամսական 130ի տեղ 200 թղթածրար քննել մինչեւ Յունիս:

Ուշադրութեան արժանի կէտ մըն ալ այն է որ իբր փոխանակելի Պոլսէն Յունաստան գացող կարգ մը Յոյներ՝ իբր հելլէնահպատակ Թուրքիա վերադառնալով, կարգ մը աւելորդ պահանջումներ կ'ընեն եւ Բերայի աբարթըմաններէն ոմանց մէջ կը տեղաւորուին: Մինչդեռ, Թափուի արձանագրութիւններով ասոնց Թրքական հպատակ ըլլալը հաստատուած եւ իրենց դէմ օրինական հետապնդումի ձեռնարկուած է: Անիրաւ գրաւումներու մասին եղած տեղեկատուութիւնները արագօրէն կը քննուին: Գաղթականներուն մէջ ալ իրենց իրաւունքէն աւելի տեղեր գրաւող եւ կամ իրենց իրաւունքը չեղող շէնքերու մէջ տեղաւորուած անձեր կան:

Կարգ մը պաշտօնեաներու կողմէ անիրաւաբար գրաւուած շէնքերը պարպել տրուած են»:

ՀԱՆՐԱՏՈՒՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՓԱԿՈՒԻՆ

Պոռնկութեան դէմ խիստ պայքար սկսելու որոշում տրուած է Ներքին գործավարութեան կողմէ, որ այս մասին ծրագիր մը պատրաստած եւ վարչապետութեան ներկայացուցած է:

Այս կանոնագրին համաձայն ասկէ վերջ նոր հանրատուն բանալու արտօնութիւն չպիտի տրուի, որեւէ պատճառով փակուածներն ալ չպիտի վերաբացուին եւ փոքր վայրերու հանրատուներն ալ պիտի գոցուին: Ասկէ զատ, փակուած տուներու հանրակինները խումբով չպիտի կարենան բնակիլ, փողոցները ելլել, պանդոկներն ու հիւանդանոցները մտնել:

Այս խիստ սահմանափակումները պիտի յանգին արտօնուած պոռնկութեան ջնջուելուն, որովհետեւ տեսնուած է որ այս վիճակը գէշ ազդեցութիւն մը կ'ընէ մասնաւորապէս մատաղ սերունդի բարոյականին վրայ, եւ վեներական ախտերու տարածման կը նպաստէ:

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԱՇԽԱՏԻՆ

Բանտերու օրէնքի գործադրութեան մասին կանոնագրութիւն մը պատրաստուած է, որուն համաձայն, ֆիզիքական պայմանները լրացնող բոլոր բանտարկեալները պարտաւորիչ աշխատանքի ենթարկուած են:

Բանտարկեալներու աշխատութեանց արդիւնքով գոյացած դրամը, ծախքերն ու գործիքներուն վարձքը հանուելէ վերջ, վաստկող բանտարկեալներուն պիտի տրուի, անոնց արձակուած միջոցին, իբր դրամագլուխ գործածուելու համար:

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՀՌԵԼԻ ՈՃԻՐԻՆ ՇԱՐԺԱՌԻԹՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Յառաջ» օրը օրին հրատարակեց Սէն-Լուիի փոքրիկ արուարձանի մը մէջ կատարուած կարհուրելի սպանութեանց մանրամասնութիւնները: Կ'ուզեմ կարգ մը լուսաբանութիւններ տալ այդ մասին:

Նախ ըսեմ, որ Յովհաննէս Ցարութիւնեան Թուրքիոյ մէջ, հայաջինջ սարսափներու շրջանին, անասելի տառապանքներու մատնուած եւ մեծ զրկանքներ կրած է: Հրաշքով ազատած է Թրքական ճիրաններէն եւ մտած կամաւորական գունդերու մէջ (այսպէս կը պատմեն իր մասին):

Այստեղ եկած օրէն ի վեր շաքարի գործարանին մէջ կ'աշխատէր եւ իր ժուժկալ ու խնայող բնաւորութեան շնորհիւ կրցած էր փոքր հողամաս մը գնելով վրան կառուցանել իր փոքրիկ տնակը:

Կ'ըսեն թէ, իր քենեկալը՝ Շմաւոն եւ անոր քենիները, իրենց տունը շինած ատեն, օր մը իբրեւ մօտիկ ազգական Յովհ. Ցարութիւնեանի կնոջմէն կը խնդրեն, որ օգնէ քիչ մը իրենց: Բարի կինը իսկոյն կ'երթայ օգնելու, բայց պատէն վար իյնալով, մէկ սրունքը կը կոտրի: Դարմանի համար հիւանդանոց կը ղրկուի խեղճ կինը եւ տարիէն աւելի պառկելով հանդերձ, սրունքը լաւ մը չաղէկնար եւ կաղ կը մնայ: Այդպէս ալ տուն կը վերադառնայ: Բաւական ժամանակ կիսանդամալոյծ պառկող կնոջ ոչ միայն դրամական որեւէ հատուցում չեն ըներ, այլեւ մխիթարական խօսք մը իսկ չեն ուղղեր Շմաւոն եւ իր պարագաները, որով գժտութիւն յառաջ կուգայ Յովհաննէսի եւ միւսներուն միջեւ:

Ցեսնելով անոնց այդ քարսրտութիւնը, Յովհաննէս կը սկսի պահանջկոտ դառնալ, կը զայրանայ, կը կըքոտի մերթ ընդ մերթ: Իսկ իր դէմ գտնուող հայրենակիցները, շատ անզգոյշ վարուելով, եւ ուշադրութիւն չդարձնելով Յովհաննէսի անսովոր վիճակին ու անոր սիրտը կրակող վառոդին, կը սկսին կատակել անոր ու ծաղրական շեշտով դիմաւորել զայն ամէն հանդիպումի:

Ասկէ զատ, Շմաւոն եւ իրեններ, ուրիշ մէկ քանի բարեկամներով, դրեթէ ամէն գիշեր խրախճանքներ կը սարքեն, կը զուարճանան, նուագելով, խաղալով, պարելով: «Ի՞նչ ընենք որ հիւանդ է. մենք մեր քէյֆը նայինք» խօսքեր կը լսուին միշտ կաղ կնոջ տունէն: Յետոյ նաեւ ակնարկներ՝ Յովհաննէսի քենիներուն մասին: փորձանքէ մը ազատելու համար, ակամայ ոճրագործը կ'որոշէ հեռանալ: Եւ տունը ծախու կը հանէ: Քանի մը յաճախորդներ կը ներկայանան, սակարկութիւնները գրեթէ կը յարմարին, բայց դեռ առուծախի պաշտօնական գործողութիւնը չաւարտած, Ցարութիւնեանի հակառակորդները կը ջանան ետ կեցնել ներիայացող յաճախորդը, ըսելով թէ, այդ տունը թոքախտաւորի տուն է, անոր կինը շատոնց թոքախտէ կը տառապի, եւն.: Յաճախորդները բնականաբար կը հրաժարին տունը գնելէ եւ Ցարութիւնեան իմանալով նաեւ այս վերջին սադրանքները, ալ աւելի կը գերագրգռուի եւ կ'որոշէ կարգադրել իր թշնամիներուն հաշիւը կին թէ այր, հաւաքաբար մեղսակից նկատելով:

Ան իր մտադրութիւնն ու կրած տառապանքները յայտներ է ոճիրէն առաջ, սակայն իր ըսածները կատակ կարծեր են նոյն իսկ զոհերը՝ որ լսեր էին: Մինչ Ցարութիւնեան կատարեալ պաղարիւնով պատրաստեր է ոճիրը, որ սուգի մատնեց շատ մը հայրենակիցներ:

Իր ութ տարեկան աղջիկը տեսայ, խեղճը պատմեց թէ զինքն ալ փնտռեր է ոճրագործ հայրը, բայց չէ գտեր, պահուած ըլլալով դրացիի մը տունին մէջ: Սարսափէն լեզուն բռնուեր է պահ մը եւ այսօր ալ կակազելով կը խօսի:

Կ. Սեւեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

ՎԻԷՆ.— Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի 7րդ ախոյեանական մրցումը տեղի ունեցաւ 26 յունուարին, կիրակի: Հասարակութիւնը շարան շարան դաշտ կը դիմէր քաջալերելու Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ Հունգարացի ֆութպոլիստները: Ժամը 2ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպոլիստները դաշտ ելան:

Դատաւորը կը սուլէ: Ժամը 2.15 կ'անցնի, բայց Հունգարացիները կը բացակային: Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը մինչեւ ժամը 2.30 սպասեց: Ըստ լիկի օրէնքին, դատաւորը ստորագրեց պաշտօնական թուղթը թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը յաղթէ Հունգարացիներուն: Այսպէս Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը այս մրցումն ալ վերջացուց յաղթութեամբ եւ 21 կէտով դասաւորման գլուխ կը գտնուի. երկրորդը՝ 15, երրորդը՝ 14: Մէկ մրցում եւս կը մնայ, վերջինը՝ Football Club Verfillerի դէմ: Յաղթէ կամ յաղթուի՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ախոյեան է:

Փետր. 2ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի երկրորդ եւ երրորդ խառն կազմը յաղթեց Վիէնի «Արծիւ» Ա. խումբին, 4-իգէմ 1: Այս խումբը 12—18 տարեկան պատանիներէ կազմուած է:

Մ. Փափազեան

ՄԵՐ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐԷՆ կը խնդրենք, որ թուղթին մէկ էջին վրայ գրեն, եւ մելանով:

ԲԺԻՇԿԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

— Անարգ բան մըն էր եղածը, վրայ բերաւ: Այո, լաւ է որ ես քեզի ըսեմ, որպէսզի բոլոր ամպերը ցրուին մեր միջեւ: Անարգ բան մը զիս յանկարծակիի բերաւ ապուշ զբօսանքի ամօթալի այն պահուն: Դուն զայն լաւ կը հասկնաս, քանի որ ինձ ներեցիր: Ապուշ սխալ մը զոր այն չուառականը ուզեց խոշորցնել, զիս սպաննել փորձելով, կը հասկնա՞ս, երկու անգամ...

Զիս սպաննել, զիս որ հարկադրաբար պարտաւորէի ինքզինքս պաշտպանել... որովհետեւ... դուն կը հասկնաս ատիկա... Ես չէի կարող ի հարկէ թողուլ որ զիս սպաննէ կնոջ համար, այնպէս չէ՞:

— Այո, այո, կ'ըսէր Ատրիէն լալով, զայն հանդարտեցնելու համար, եւ աւելի շարժումովը քան թէ ձայնովը:

— Այնպէս չէ՞, շարունակեց ուժով, այդ բանը չէի կարող... ձեզ համար: Ինչ որ ըսի իրեն արդէն, բայց խենդ կտրած էր: Ու նետուեցաւ վրաս, զէնքը ձեռքը... ու այն ատեն, ստիպուած ես ալ...

— Այո, այո, կը կրկնէր Ատրիէն, կլլելով արցունքները: Հանդարտէ, այո... այս տեսակ բաներ...

Խօսքը ընդմիջեց, տեսնելով իր ամուսնին ուժասպառ իյնալը բարձերուն վրայ: Ու կանչեց.

— Տոքթէօր... Այս բաները, շարունակեց մեղմութեամբ, ոտքի ելլելով եւ վար հակելով դէպի անկողինը, դուն զանոնք պիտի ըսես... պիտի ըսես դատաւորներուն ու դուն պիտի տեսնես որ...

Թոմասօ Գորսին շտկուեցաւ յանկարծ արմուկին վրայ եւ սեւեռուն նայեցաւ բժիշկին եւ Սիմէթթային որ դէպի իրեն կուգային:

— Բայց ես, ըսաւ, ահ... այո... դատավարութիւնը...

Ան տժգունած էր: Դիտապաստ ինկաւ անկողնին վրայ:

— Պարզ ձեւակերպութիւն... ըսաւ անզուգակի Վոկալոփուլօ, մօտենալով անկողնին:

— Ու ուրիշ ի՞նչ պատիժ, ըրաւ Գորսի, իբրեւ թէ ինքնիրեն կը խօսէր, առաստաղին սեւեռելով իր շլմորուն աչքերը, ի՞նչ ուրիշ պատիժ աւելի ծանր քան այն զոր ես ինձ պարտադրեցի իմ իսկ ձեռքերովս:

Սիմէթթան իր մէկ ձեռքը հանեց գրպանէն եւ շարժեց ժըխտական կերպով:

— Այդ հաշուի չպիտի՞ առնուի, հարցուց Գորսի: Ուրե՞մն:

Կը թուէր թէ ան կ'ուզէ վիճիլ, բայց վրայ բերաւ.

— Էհ այո... այո, այո... պիտի կարծէի՞ր ատիկա... ինձ կը թուէր թէ ամէն ինչ վերջացած է... Ատրիէ՛ն, կանչեց, անոր վզին ձգելով կրկին իր բազուկները:

— Ատրիէ՛ն, կորսուած եմ

Սիմէթթան, յուզուած, գլուխը թափ տուաւ երկարօրէն, յետոյ բացագանչեց զայրոյթով:

— Ու ինչո՞ւ այս, տխմարութեան մը, վաղանցուկ քմայքի մը համար, դժուար պիտի ըլլայ, շատ դժուար, սիրելի տոքթոր, ասիկա հասկցնելը այն արժանայարգ հաստատութեան, զոր կը կոչեն երդուեալներու ատեան: Ոչ այնքան ինքն իր մէջ առնուած իրողութեան համար, այլ որովհետեւ հարցը կը դառնայ դատախազի փոխանորդի շուրջը, խաբուած իր կնոջմէն, բայց այսուամենայնիւ դատախազի փոխանորդ... Եթէ միայն կարելի ըլլար ապացուցանել թէ այդ ողորմելի մարդը գիտակ էր իր կացութեան: Բայց ո՞ւր են ատիկա հաստատող միջոցները: Մեռեալ մը կարելի չէ կանչել երդուընցնելու համար իր պատւոյ խօսքերուն վրայ... Մեռեալներու պատիւը, որդերը կը ճարակեն զանոնք, ի՞նչ արժէք կրնայ ունենալ դատողութիւն մը իրական փաստի մը դիմաց: Արդար ըլլանք միանգամայն. ամէն ոք իրաւունքն ունի իր գլխուն վրայ կրելու այն կոտոշները որ իրեն հաճելի են: Քուկինները, սիրելի Թոմասօ, պարզ է, իր գործին չեկան, դուն մեզ կ'ըսես.«կըրնայի՞ թոյլ տալ իրեն սպաննել զիս», ոչ: Բայց եթէ կ'ուզէիր որ ան յարգէր կեանքի իրաւունքդ, պէտք չէր իրմէն կողզել իր կինը, տիկնոջ կերպարանքով հագուած այդ կապկուհին: Շարժելով այնպէս ինչպէս որ կ'ընէիր — այս պահուս, կը հասկնաս անշուշտ, կը քննեմ թէ ի՞նչ կրնան ըլլալ ընդհանուր դատախազի փաստերը — դուն կը ջնջէիր քու իրաւունքդ, ինքզինքդ կը մատնէիր վտանգի եւ հետեւաբար, պէտք չէ որ հակազդէիր: Կը հասկնա՞ս: Երկու սխալ: Նախ, ապօրինի յարաբերութիւնը, որուն համար թոյլ պէտք է տայիր զինքը քեզ պատժել, իր վիրաւորուած ամուսինի հանգամանքով, մինչ, ընդհակառակն, դուն էիր որ զինքը սպաննեցիր ..

— Ստիպուած, գոչեց Գորսի, վեր առնելով իր բարկութենէ պըղկուած դէմքը, բնազդաբար... Չսպաննելու համար...

— Բայց անմիջապէս յետոյ, պատասխանեց Սիմէթթա, դուն փորձեցիր ինքզինքդ սպաննել քուն իսկ սեփական ձեռքերով:

— Ատիկա չի՞ բաւեր:

Սիմէթթա ժպտեցաւ:

— Ատիկա բաւական չէ: Նոյն իսկ ատիկա քու վրադ կ'իյնայ, սիրելիս: փորձելով դուն քեզ սպաննել, դուն պարզապէս ճանչցար սխալմունքդ:

ԼՈՒԻՃԻ ՓԻՐԱՆՏԷԼԼՕ

(Շար.)

տարի վերջ 1.150.000 թոնոնոց նաւատորմ մը պէտք է ունենայ: Վերջին 10 տարուան ընթացքին քուէարկուած նաւային նոր օրէնքները արդէն այս ծրագրին վրայ 350.000 թոնոյի զեղչ մը բրած են:

Ցոյցեր խորհրդային դեսպանատան առջեւ

Ինչպէս գրած էինք, երեքշաբթի գիշեր Սոսիէթէ Սավանթի մէջ տեղի ունեցաւ բողոքի հրապարակային մեծ հաւաքոյթ մը՝ զօր. Քութեպովի խորհրդաւոր անհետացման առթիւ: Ժամը 8ին արդէն հազարաւոր բազմութիւն մը լեցուցած էր Տանթոն փողոցը: Ժամը 8.30ին սրահը պայթելու աստիճան լեցուած էր: 2000 հոգի, մեծ մասը ոտքի վրայ, բոլորը սեղմուած, հեւի հեւ կը հետեւէին հռետորներուն: Կը նախագահէր Քամիյլ Էյմար: Հետզհետէ խօսեցան Փարիզի երեսփոխան Լուի Տիւմա, Շառլ տէզ'Իսնար, Ժան Տըլաժ, Հարիւրապետ Հանրի Շարփանթիէ, երեսփոխան Սքափինի, Պինէ-Վալմէ, տը Ռոշֆոր եւ Շառլ Օժեսա: Յետոյ ներկայացուեցաւ «Կարմիր Ռուսիան» շարժանկարը:

Հաւաքոյթը վերջացաւ կէս գիշերին:

Սակայն 3000 հոգի դուրսը մնացած էր՝ սրահը լեցուած ըլլալով: Ոստիկանութիւնը մեծ դժուարութեամբ ցրուեց զանոնք: Միայն թէ մօտ 1000 հոգի ուղղուեցան դէպի խորհրդային դեսպանատունը՝ ցոյց ընելու համար: Մեծ թիւով ոստիկաններ կը հսկէին պուլվառ Րասփայլի եւ րիւ կրընէլի անկիւնը: Ժամը 21.30ին 600 հոգինոց խումբ մը ընդհարեցաւ ոստիկաններուն հետ: Ձերբակալուեցան տասը հոգի, որոնց մէկը կին: Երկու ոստիկան վիրաւորուեցաւ: Քիչ յետոյ 150 ցուցարարներու ուրիշ թափօր մը կազմուեցաւ էնվալիտի կայարանին առջեւ: Ոստիկանները փորձեցին ցրուել զանոնք: Երկու ոստիկան ալ հոս վիրաւորուեցաւ եւ երկու ցուցարարներ ձերբակալուեցան: Ժամը 23ին խաղաղութիւնը վերահաստատուեցաւ:

.*. Զօր. Քութեպովի կինը իբրեւ դատախազ ներկայացաւ հարցաքննիչ դատաւոր Տըլալէի եւ պարզեց թէ ի՛նչ պայմաններու տակ մեկնած էր իր ամուսինը յունուար 26ին:

Պ. Փէրիէ քանի մը նոր վկայութիւններ լսեց՝ Մոնրուժէն եւ Փոն·լ'էվէքէն:

.*. Երեսփոխաններ Հանրի Տիւմա, Իպարնէկարէ, Սուլիէ եւ Ֆրանքլէն-Պույեոն հարցապնդում պիտի ուղղեն կառավարութեան՝ զօր. Քութեպովի անհետացման առթիւ եւ պիտի պահանջեն որ Ֆրանսա խզէ իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Մոսկուայի հետ:

Հակաֆրանսական շարժում Ռուսիոյ մէջ

Մոսկուայէն հասած հեռագիրներ կը հաղորդեն թէ՝ զօր. Քութեպովի դէպքին առթիւ ամբողջ խորհրդային միութեան մէջ հակաֆրանսական ցոյցեր կը կազմակերպուին՝ Կրէմլինի ազդանշանին վրայ: Մոսկուայի, Լենինգրադի եւ ճարտարարուեստական կեդրոններու գործարաններուն մէջ կազմակերպուեցան բազմաթիւ հրապարակային հաւաքոյթներ, ուր հռետորներ խօսք առնելով, ցոյց տուին թէ՝ Քութեպովի խնդրի պատրուակին տակ, Ֆրանսա պատերազմական պատրաստութիւններ կը տեսնէ խորհրդային միութեան դէմ:

Խորհրդային թերթերը «Մեր պատասխանը ֆրանսական քաղքենիութեան զրպարտութիւններուն» վերնագրին տակ կը հրատարակեն բողոքի միտինգներուն մէջ քուէարկուած բանաձեւերը: Այս վերջիններուն մէջ կան սա՛ տեսակ խօսքեր·— «Ո՛ւժ տանք կարմիր բանակին»: «Ծայրագոյն Արեւելքի յարձակումը ձախողած ըլլալով, հիմա ուրիշ ճակատի վրայ կը սկսին»: Բանաձեւի մը մէջ կ'ըսուի· «Կը հրաւիրենք կառավարութիւնը որ արժանի պատիժը տայ ֆրանսացի ֆաշիստներուն եւ ճերմակ պահակներուն, որպէսզի ապագային չփորձուին դաւել խորհրդային երկրին դէմ:

Բոլշեւիկեան համաժողով մը

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ բացուած է Ավիաքիմ (Օդանաւ եւ Քիմիաբանութիւն) զինուորական կազմակերպութեան համաժողովը: Բացման ճառը խօսեցաւ Րիկով: Այս առթիւ տեղի ունեցաւ նաեւ հանդիսաւոր տողանցք մը, որուն մասնակցեցան 30.000 հոգի:

Ավիաքիմ կազմակերպութիւնը ներկայիս կը հաշուէ հինգ միլիոն անդամներ, նպատակն է զօրացնել խորհրդային զինուորական ուժերը եւ ժողովուրդին սորվեցնել կազերով պատերազմը, զանոնք մարզել իբրեւ թնդանօթաձիգ եւ հեծելազօրք ու հանգանակութիւններ կատարել՝ ի նպաստ օդանաւերու շինութեան:

Վատիկան եւ Մոսկուա

Պապին ծանօթ բողոքէն ետք, խորհրդային շրջանակներու մէջ այն կարծիքը կը տիրէ թէ այլեւս անկարելի է մտածել Վատիկանի եւ Մոսկուայի միջեւ դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատելու մասին: Մոսկուա Պապին պատգամագիրը կը նկատէ իբրեւ անհանդուրժելի միջամտութիւն մը Ռուսիոյ ներքին գործերուն: Հակառակ Վատիկանի պաշտօնական միջամտութեան, կաթոլիկ կրօնքին դէմ պայքարը պիտի շարունակուի ամբողջ Ռուսիոյ մէջ: Անաստուածներու միութիւնը կը յուսայ թէ երկու տարիէն պիտի կրնայ քանդել Ռուսիոյ կրօնական բոլոր կազմակերպութիւնները:

Ալմազեանի նոր նամակը

Իր փաստաբանին միջոցաւ, Ալմազեան նոր նամակ մը ուղղեց վերաքննիչ ատեանի խորհրդական Մայֆօի, վեր հանելով հարցաքննիչ դատաւոր Մաթիֆասի եւ դատական ոստիկանութեան վարիչներ Պ. Պ. Պընուայի եւ Նիքոլի յայտարարութեանց հակասութիւնները: Ալմազեան կ'ըսէ.

«Կա՛մ այն է որ Պ. Պընուայի ըսածը ճիշդ է, եւ այն ատեն դատաւորներուն հանդէպ պէտք է գործադրել քրէական հարցաքննութեան օրէնքի 616րդ յօդուածը, եւ կամ անոր ըսածը ճիշդ չէ, հետեւաբար եւ իմ ամբաստանութիւնս հիմնաւոր է:»

Վերջացնելով, կը պահանջէ որ լսէ հարցաքննիչ դատաւորը եւ դատական իշխանութեան ներկայացուցիչը· կ'աւելցնէ թէ դատական իշխանութեան կը պատկանի քննել եղած ամբաստանութիւնները եւ հրամայել որ ձեռնհաս դատարանին առջեւ զրկուին Պ. Պ. Պընուան և Նիքոլը:

"ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18„ ՔՈԼՈՆՊԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Անիէռ-Պուա Քոլոնպի «ՋԷՅԹՈՒՆ» ենթակոմիտէին կողմէ այս Կիրակի ժամը 2.30ին, Salle Place Comète. Պիրո Թապալի վերնայարկը, Անիէռ: Կը նախագահէ՝ Ընկ. Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ: Կը խօսին՝ ընկերներ ԱՇՈՏ ԱՐԾՐՈՒՆԻ եւ Գ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ: Երգ, նուագ, արտասանութիւն: Մուտքը ազատ է:

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ռոնիի մասնաճիւղին կողմէ, 22 Փետրուար Շաբաթ իրիկուն ժամը 10էն մինչեւ առաւօտ Casino du Raincy սրահը, Place de la Gare: Կովկասեան պարեր, պարի մրցում, անակնկալներ եւայլն: Գինները ժողովրդական: Մուտքի տոմսերը իրաւունք կուտան մասնակցելու թոմպոլային:

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, 71 AVE. KLÉBER

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին «Գրական երեկոյ Ա. Ահարոնեանի մասին»: Պիտի խօսին՝ Ս. ՔՕՋԱՐԵԱՆ եւ Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ:

Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ

Գ. ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այսօր Հինգշաբթի 60 Rue des Ecoles, Chope Parisienne.

Ա. ժամ 9—10 պատմական մատերիալիզմը եւ անոր քննադատութիւնը, ԱՇՈՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ:

Բ. ժամ 10—11 կազմական կանոններ, Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

Փարիզի Սէն Միշէլի «Քրիստափոր» խումբի հերթական ժողովը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիա ճաշարանի սրահը: Կարեւոր օրակարգ եւ դասախօսութիւն ընկ. Օհան. Կարոի կողմէ·—«Նախայեղափոխական շրջանէն գրուագներ ու դէմքեր»:

Անիէռ-Պուա-Քոլոնպի Զէյթուն ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Եռագոյն, Վիշապեան, Փոթորիկ խումբերը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին 79 Rue des Chambards, Bois-Colombes: Ներկայանալ անդամատետրով:

Պիյեանքուրի Մշոյի խումբի ժողովը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ընկ. Լորիս Պօլոյեանի բնակարանը:

Ալֆորվիլի Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Կիրակի ժամը 2.30ին 29 Bld. Carnot, Րիւ Վիոլէթի ծայրը: Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Բենօ Նալչաճեան: Ներկայանալ հին անդամատետրով:

ԳԱՒԱՌ

Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի հերթական ժողովը՝ վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Մարսէյլի Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Յունաստանէն, Սուրիայէն եւ այլ շրջաններէ վերջերս Մարսէյլ եկած բոլոր Դաշնակցական ընկերները փետր. 16ին, կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, 63 Rue de la République սրճարանին վերնայարկը:

ներկայացումը ի նպաստ Անատոլուէն վտարուած բեկորներուն Մարտ 8ին Սալոն Սպանեոլի մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ թուականը:

ՓԱՐԻԶԻ Աստաբազարի Հայր. Միութեան անդամական ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 2.30ին 40 Rue de Bellevilleի ճաշարանին վերնայարկը: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները: Կարեւոր օրակարգ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին Կարապետ Վարդանեան եւ իր կինը Սրբուհի որոնք երեք տարի առաջ կը գտնուէին Ֆրանսա:

Իմացնել իր եղբօր աղջկան Մարիամ Զաքարեանի 5 Rue de la Grosse Tours. Tours, (Indre et Loire).

ՀՐԱՒԷՐ

Այսօր Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին ժողովի կը հրաւիրուի Ա. Հարոնեանի Յոբելեանի Փարիզի եւ շրջակայից ընդհ. ժողովը, 71 Av. Kléber.

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ո. Միութեան Անիէռ-Պուա Քոլոնպի մասնաճիւղի ժողովը՝ վաղը ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 79 Rue des Chambards, Bois.Colombes:

ՔԷՍԷՐԷԿԻ ընդհ. միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի հանդէս-

ՍԱԿԱՐԱՆ

12 Փետրուար 1930

ԴՐԱՄՆԵՐ			Ֆր.
Սթերլին,		L. St.	124.18
Տօլար,		Dollar	25.54
Մարք	100	Mark	609.75
Թրք. Թղթ.		L. Trq.	11.99
Թրք. ոսկի		» » or	110.—
Մէճիտիէ		Médjidié	7.80
Լէվա	100	Léva	18.50
Տրախմի	»	Drachme	33.50
Լիր	»	Lire	133.65
Պելժ. ֆր.	»	Fr. Belge	71.10
Զուից.	»	Fr. Suisse	492.75
Լէյ	»	Leï	15.15
ԱՐԺԵԹՂԹ			
Եգ. Քր. Ֆոնս.	I	Cr. Fonc. Eg.	2200.—
»	II	»	1505.—
»	III	»	1500.—
Խումելի երկթ.		Lots turcs	82.50

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H. STEPHAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 14 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

14 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1187 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՃԻԳԵՐ ԵՒ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Քանի կ'երկարին անստուգութեան օրերը, այնքան ինքնամփոփ եւ տեւական աշխատանքներու կը նուիրուին հայկական գաղութները։

Ուրիշ խօսքով, կ'արթննայ, կը գործէ ինքնապաշտպանութեան բնազդը։

Բաղդատելով օրուան պահանջներուն եւ մեր ուժին հետ, մեծ բան չէ այս առթիւ արտայայտուած ճիգը։ Շուտով կը լրանայ նոր պանդխտութեան տասը տարին, եւ մենք դեռ նոր կ'երերանք։ Նոր կ'ըմբռնենք շատ մը անհրաժեշտութիւններ։

Այս դանդաղաշարժութեան գլխաւոր պատճառը այն է որ, շատեր կը յուսային, կը հաւատային անյապաղ ելք մը գտնել դէպի հայրենիք։ Եւ այդ համոզումով ալ, ժամավաճառութիւն, մսխում կը համարէին սահմանէն դուրս կատարուած բոլոր ձեռնարկները։

«Այսօր-վաղը» արմատ բռնեց մանաւանդ այն օրերուն, երբ Երեւանէն պատուիրակութիւններ կ'երթեւեկէին ճախարակի պէս, գոյնզգոյն «աֆիշ»ներ ցուցադրելով հայրենիքէ զրկուած, հայրենիքի պատմութեան իսկ անծանօթ բազմութիւններուն։

Արհեստական մակընթացութեան յաջորդած է, անհաւասիկ, տեղատուութիւն բոլոր ճակատներուն վրայ։ Հայրենիքին անարժան վարիչները բռնած են քաղաքականութիւն մը որ մէկ իմաստ ունի,— Մենք մեզի, դուք ձեզի։ Կամ աւելի ճիշդ,— մի՛ խառնուիք մեր գործերուն, յոյս մի՛ դնէք մեր վրայ. իսկ ես իրաւունք ունիմ խառնակելու ձեր կեանքը, եւ սպասելու ամէն աջակցութիւն։

Մնաց որ, աւելորդ է մեկնութիւններ տալ մեր կողմէ։ Երեւանի փարիզեան կոչնակը կոպտօրէն յայտարարեց դառն ճշմարտութիւնը, 1930 յունուար 10ին, ի լուր աշխարհի.

— Երեւանը չի կրնար զբաղիլ զանազան երկիրներ ցրուած մօտ 550.000 Հայերու ճակատագրով...

Պարզ է ուրեմն, որ մենք պիտի զբաղինք մեր հոգերով, ձեռք ձեռքի տալով հասուն գիտակցութեամբ եւ յարատեւութեամբ։

Ահա թէ ինչո՛ւ մասնաւոր արժէք ունի ամէն ինչ որ կը կատարուի օտար երկնքի տակ, հայրենիքէն լքուած բազմութիւններու կողմէ։ Բայց միշտ հայրենիքին համար։ Որովհետեւ, առանց այդ գիտակցութեան, ի՞նչ կ'արժեն մեր ճիգերը, աշխարհի սալայատակներուն վրայ։

Արդ, անուրանալի է որ հետզհետէ կը շեշտուի, գաղութներու մէջ, ինքնամփոփ աշխատանքը։

Արձանագրենք, ցիրուցան, շարք մը ծրագիրներ ու ձեռնարկներ, որքան ալ համեստ ըլլան եւ տեղական հանգամանք ունենան։

Փարիզի մէջ, վերջապէս տեղի տալով հանրային կարծիքին առջեւ, Բարեգործականի տեղական մասնաճիւղը բացաւ դասընթացքներ՝ կարգ մը թաղերու եւ արուարձաններու մէջ։ Դժբախտաբար տեղեկութիւններ կը պակսին գործին ընթացքի մասին։

Լիոնի մէջ, Ազգ. Վարչութիւնը, կրթնած Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հայր. Միութեանց եւ ժողովրդական լայն խաւերու աջակցութեան վրայ, բացած է մանկապարտէզ մը, կեդրոն թաղամասի մը մէջ։ Մեր թղթակիցները, օրը օրին տեղեկութիւններ տալով այս ձեռնարկի մասին, կը գանգատին թէ աշակերտներու թիւը չէ հասած, տակաւին, ցանկալի համեմատութեան։ Երեւի կամաց-կամաց պիտի վարժուին հայ ծնողները։ Տարիներով մանկապարտէզի մը կարօտը քաշելէ, տրտնջալէ եւ պահանջելէ յետոյ, ներելի չէ այս շքեղ մեկուսացումը, երբ իրենց աչքին առջեւ իսկ, տեղական դպրոցին կամ փողոցին մէջ, մանուկը արդէն սկսեր է չճանչնալ հայրն ու մայրը։

Տէսինի մէջ (Լիոնէն քսան վայրկեան հեռու), ուր երկու հազարէն աւելի համախումբ հայութիւն մը կը վայելէ բաղդատաբար շէն վիճակ մը, մեր ընկերները որոշած են շինել Դաշնակցութեան Տուն մը։ Արդէն գնուած է 230 քառ. մեդր հող, բանուկ փողոցի մը մէջ եւ շուտով պիտի ձեռնարկուի շինութեան։ Այս շէնքը պիտի ծառայէ ոչ միայն իբրեւ ակումբ, գրադարան, այլ եւ իբրեւ դպրոց։ Մեր ընկերները յանձն կ'առնեն, ի հարկին, սրահը տրամադրել նաեւ իբրեւ մատուռ, «որպէսզի ժողովուրդը պարապ տեղը աւելի ծախքի տակ չմտնէ, առանձին դպրոց եւ եկեղեցի շինելով»։

Կը թուի թէ անտեղի չէ վերջին ենթադրութիւնը։ Դեռ երէկ ստացանք երկտող յայտարարութիւն մը՝ Տէսինի «Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութենէն», որ կը յայտնէ թէ 300 քառ. մեդր հող գնած է միեւնոյն փողոցին մէջ, մատուռ մը շինելու համար։

Այսպէ՛ս է մեր իրականութիւնը։ Կամ ձեռնածալ կը նստին, եւ կամ իրար կը խաչաձեւեն, — մեր թաղը, ձեր թաղը, մեր ժամը, ձեր ժամը, մեր Միութիւնը, ձեր Միութիւնը...

Անշուշտ Լիոնէն ներշնչուած է այս «եկեղեցասէր» մարմինը, իբրեւ եկամուտի աղբիւր։ Պիտի թելադրէինք մեր ընկերներուն, չհետաքրքրուիլ բնաւ, եւ Տունը կառուցանել ու տրամադրել այնպէս ինչպէս կը պահանջէ գաղութին շահը։

Բայց ասոնք չեն միայն նշմարուած ճիգերն ու ձեռնարկները։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՈԳԻՆ

«Յուսաբեր» կը նկատէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (3 փետր.).

— «Դաշնակցութեան դէմ ամէնէն կատաղի կռիւը կը մղուի եւ հակառակ ասոր Դաշնակցութիւնը դարձեալ կը ծաւալի: 67 երիտասարդներ՝ Աղեքսանդրիոյ մէջ, 32 հոգի՝ Սոֆիայի մէջ, 15՝ Պուրկազի մէջ, 45 Ֆիլիպէի մէջ, տասնեակ առ տասնեակ՝ այլ քաղաքներու մէջ, եւ այսպէս երկրէ երկիր շարան առ շարան կուգան ու կը զինուորագրուին Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Ու չկարծէք, որ կուգան յատկապէս մարզուելէ ու պատրաստուելէ ետքը: Արտասահմանի մէջ մենք կուսակցական դպրոցներ չունինք. ու չունինք քարոզիչներ, որոնց միակ կոչումը ըլլար երիտասարդութեան մէջ մտնել եւ անոնց մէջ Դաշնակցութեան գաղափարները տարածել: Թերթեր, ամսագրեր, գրքեր, հրապարակային բանախօսութիւններ, ընկերական հաւաքոյթներ, հանդէսներ, գրադարաններ, ընթերցասրահներ եւ ակումբներ,— ասոնք են առաւելապէս կուսակցական քարոզչութեան մեր գլխաւոր զէնքերը: Զէնքերէն ամէնէն հզօրին՝ *կենդանի գործի* մասին չենք խօսիր, որովհետեւ *գործը* բազմութեանց վրայ կ'ազդէ այն ատեն միայն, երբ ան արդէն բազմութեանց սեփականութիւնը դարձած է, իսկ մինչ այդ, լռութեան մէջ կատարուող աշխատանք մը միայն աշխատաւորը կ'ոգեւորէ, հետագային, հրապարակուելէ եւ ընդհանրանալէ ետքը միայն, հանրութիւնը ոգեւորելու համար:

Երբ մենք հայրենիք ունէինք եւ Դաշնակցութիւնը հայրենի երկրի մէջ կը գործէր, ան ատով իսկ, իր կենդանի *գործերով* գաղափարներ կը ցանէր: Այսօր փոխուած են պայմանները: Ակամայ ու հարկադրաբար Դաշնակցութիւնը սեղմած է իր գործունէութեան դաշտը: Լուռ ու յամառօրէն ան ճիգ կ'ընէ հայութեան փշրուած կորովը վերականգնել, իր շարքերը խտացնել, ազգովին ու կուսակցաբար ուժ ամբարել՝ վաղուան գալիքը դիմաւորելու համար: Երէկ Դաշնակցութիւնը գործերով գաղափարներ կը տարածէր, իսկ այսօր գաղափարներով գործեր կը տարածէ, տակաւ առ տակաւ կը պատրաստէ այն ուժն ու կորովը, որ պէտք պիտի ըլլայ վաղուան կենդանի գործը դարբնելու համար:»

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆՑ ՎԱԳՖՆԵՐՆ ԱԼ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ

«Փոլիթիքա»յի էնկիւրիի թղթակիցը, խօսելով *վագֆ* կալուածներու համար պատրաստուած նոր օրինագծի մասին, կը հաղորդէ որ բոլոր վագֆները, մէջն ըլլալով նաեւ փոքրամասնութեանց վագֆները, էվգաֆի ընդհ. տնօրէնութեան կողմէ պիտի մատակարարուին, համաձայն իրենց նպատակին: Մատակարարութեան ձեւը պիտի որոշուի գործավարներու խորհուրդին կողմէ պատրաստուած կանոնագրով մը: Իսկ էվգաֆի գործառնութիւնները պիտի հակակշռուին հինգ հոգինոց վարչական ժողովին (*խաարէ մէճլիսի*) կողմէ, որուն անդամները պիտի ընտրուին Ազգ. մեծ ժողովէն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ ՍԱԿԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ՄՏՆԷ

Երէկ հրատարակեցինք Էնկիւրիի կառավարութեան պատասխանը՝ ուղղուած Օսմ. Հանրային Պարտքի Փարիզի Վարչական Խորհուրդին։ Ելմտական նախարարը իր հեռագրին մէջ բնաւ չի հերքեր որ Թուրք կառավարութիւնը պիտի ստիպուի «մորաթորիոմ» պահանջել, ընդհակառակն կը հաւկցնէ թէ՝ Թուրքիոյ եւ բաժնետէրերու շահերը պաշտպանելու համար լաւ պիտի ըլլայ պայմանաժամ մը շնորհել Թուրքիոյ՝ իր պարտքերը վճարելու համար։ Այս պատասխանը գոհացում չէ տուած Հանրային Պարտքի Վարչական Խորհուրդին, որ վճռական հերքումի մը կը սպասէր Էնկիւրիէն։

«Թայմզ»ի Փարիզի թղթակիցը կը հաղորդէ որ փետր. 11ին Օսմ. Հանրային Պարտքի Վարչական Խորհուրդը նիստ գումարեց՝ քննելու համար Թուրքիոյ պատասխանը՝ «մորաթորիոմ»ի խնդրին մասին։ Նախ հաստատեց թէ՝ Թուրք կառավարութիւնը յունուարին իսկ լիուլի հայթայթած է այն գումարը, որ պիտի յատկացուի մայիս 31 կտրոններուն վճարման։ Հետեւաբար Էնկիւրի պայմանագրութեան տրամադրութիւնները յարգած է մինչեւ յառաջիկայ յունիս 1։

Վարչական Խորհուրդը հարկ կը զգայ շեշտելու թէ՝ Հանրային Պարտքի համաձայնագրին գործադրութեան դրուելէն ի վեր, բացի վճարուած կամ հայթայթուած 2.735.000 անգլ. ոսկիի գումարէ մը, արտասահմանի մէջ իր ունեցած դրամներէն գտած է 1.330.000 անգլ. ոսկի, առանց հաշուելու ուղղակի իր կողմէ Թուրք կառավարութեան վերադարձուած դրամները։

Վարչական Խորհուրդը դիտել կուտայ որ ինք իրաւասութիւն չունի մասնաւոր միջոցներ թելադրելու այն պարագաներուն համար որոնց մասին բուն իսկ համաձայնագիրը մանրամասնութիւններ կուտայ. սակայն միաձայնութեամբ այն կարծիքը կը յայտնէ թէ՝ յանուն բաժնետէրերու շահերուն՝ ինք պէտք է անմիջապէս շփման մէջ մտնէ Թուրք կառավարութեան հետ, միասին քննելու համար կացութիւնը։

Հանրային Պարտքի Վարչական Խորհուրդը այս իմաստով հեռագրեց Թուրք կառավարութեան, յայտնելով որ Վարչական Խորհուրդի նախագահը (Պ. Ս. Ուիամ) եւ բաժնետէրերու ներկայացուցիչը (Պ. Տէ Քլոզիէր) մօտ օրէն Էնկիւրի պիտի այցելեն։

⁂ Նոյնպէս մօտ օրէն Փարիզէն Պոլիս պիտի երթայ Հանրային Պարտքերու Թուրք պատուիրակ Ջէքեայի պէյ, բացատրութիւններ տալու համար այս խնդիրներու մասին։

⁂ Թուրք կառավարութիւնը պաշտօնապէս կը հաստատէ թէ խորհրդային կառավարութիւնը Թուրքիոյ վճարած է 1.600.000 տոլար (320.000 սթերլին)՝ իր գնելիք ապրանքներուն հաշուոյն։ «Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը քիչ մը տարօրինակ կը գտնէ այն զուգադիպութիւնը, որով Իտալիա եւ խորհրդային Ռուսիա միաժամանակ նիւթապէս կ'օգնեն Թուրքիոյ։

Փոլիթիքա այս առթիւ կը գրէ.

—Ըսողներ կան թէ Նոր Թուրքիան, որ սուլթանական շրջանէն ժառանգութիւն մնացած պարտքերու կարգադրութեան մէջ առաւելագոյն ուղղամտութիւնը ցոյց տուաւ, վերջնապէս երկրին տնտեսական եւ ելմտական վիճակը պէտք եղած չափով բարձրացնելու նպատակով, եթէ «մորաթորիոմ» մը հրատարակէ, պահանջատէրերն ալ գոհունակութեամբ պիտի ընդունին այս որոշումը։ Որովհետեւ, այս կերպով ելմտացոյցին մէջ խնայուած գումարը տնտեսական զարգացման եւ թղթադրամին կայունացման գործին պիտի յատկացուի ու, այսպէս, պարտքերը շարունակաբար վճարելու կարողութիւնը պիտի ապահովուի։ Այն օրէն որ հանրապետական կառավարութիւնը այս դարմանին դիմէ, 17—18 միլիոն Թրքական ոսկի երկրին մէջ պիտի մնայ։ 1929ին պետութեան արտաքին պարտքի գումարը 1.400.000 անգլիական ոսկի էր. իսկ 1930ին վճարելի պարտքին մասնավճարը անցեալ տարուանէն աւելի է։

Իսքէնտէրո՞ւն թէ Անտիոք

Սուրիոյ թերթերը — մանաւանդ Հալէպի «Տօղրու Եօլ»ը — դարձեալ կը զբաղին Իսքէնտէրունի սանճաքը Անտիոք փոխադրելու խնդրով։ Վերջերս այս հարցը շատ սուր հանգամանք առած է։ Իսքէնտէրունցիները չեն ուզեր որեւէ կերպով զիջիլ, իսկ Անտիոքցիները ամէն միջոցի կը դիմեն՝ իրենց տեսակէտը յաջողցնելու համար։

Թէ՛ Իսքէնտէրունէն եւ թէ Անտիոքէն մասնաւոր պատուիրակութիւններ ղրկուած են Դամասկոս՝ տեղական ժողովուրդին պահանջները ներկայացնելու համար Սուրիոյ կառավարութեան վարչապետ Շէյխ Թաճէտտինին։ Իսքէնտէրունի պատուիրակութիւնը բաղկացած է հինգ հոգիէ, քաղաքապետին նախագահութեամբ։ Անդամներուն մէջ կայ նաեւ Հայ մը՝ Բիւզանդ Ճէնտէրէճեան։ Իսկ Անտիոքի պատուիրակութիւնը կը բաղկանայ քաղաքին չորս երեսփոխաններէն։

«Տօղրու Եօլի համաձայն, վարչապետ Շէյխ Թաճէտտին,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐՆ ՈՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐԸ

Պոլսոյ Տէֆթէրտարութեան հրամանով, Թաղային հոգաբարձութեանց մասնաճիւղերը հայկական վարժարաններուն յանձնարարած են իրենց ներկայացնել մէկ ցանկը վարժարանին եղած նուիրատուութեանց, ինչպէս նաեւ դպրոցապատկան շէնքերուն։

Ցանկին պատրաստութեան համար երկու օր պայմանաժամ տրուած է։

ԱՀՌԵԼԻ ՍՈՎ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Շանկայէն կը հեռագրեն թէ սարսափելի սով մը կը տիրէ Չինաստանի մէջ, մանաւանդ Շանզի նահանգին մէջ, որ մեծ է Ֆրանսայի չափ: «Միջազգային Օգնութեան կոմիտէ»ի վիճակագրութեանց համաձայն, այդ գաւառին 10 միլիոն բնակիչներէն 100ին 80ը սովի ենթարկուած են: կացութիւնը կը վատթարանայ օրէ օր եւ ամէն օր հազարաւոր մարդիկ սովամահ կ'ըլլան: Ժողովուրդը կը կերակրուի սերմերով, տերեւներով, ծառի կեղեւներով, արմատներով, նոյնիսկ դեղին կաւով:

Վերջին օրերս յաճախադէպ դարձած է նաեւ մարդակերութիւնը, որ զարհուրելի համեմատութիւններ կ'առնէ հետզհետէ: Մանուկներ ծուղակի մէջ կը ձգեն ու զանոնք խեղդելէ վերջ կ'ուտեն: Եւ դեռ «սկիզբն է երկանց»: Անցեալները 35 աւազակներ գնդակահարուեցան Շանկայի մէջ: Մահապատիժէն անմիջապէս ետք ամբոխը նետուեցաւ դիակներուն վրայ եւ պատառ պատառ ըրաւ զանոնք՝ հում հում լափելով:

Ահռելի սովը նոր մղում մը տուած է գերեվաճառութեան, որ երբեք չէ դադրած Չինաստանի մէջ: Հազարներով մանկամարդ կիներ, աղջիկներ եւ մանուկներ կը ծախուին դրացի գաւառներուն՝ ոչինչ գիներով, յաճախ քիլօ մը միսի կամ լուբիայի փոխարէն: Մայրերը իրենց նորածինները փողոց կը նետեն, որովհետեւ չեն կրնար կերակրել զանոնք:

Այս տեղեկութիւնները կուտայ Շանզիի կաթոլիկ միսիոնի պետը՝ Հայր Սիմսոն՝ Շանկայի Միսիոնի պետին ներկայացուցած տեղեկագրին մէջ:

ՀԱՑԸ Կ'ԱԺԱՆՆԱՅ

Ալիւրին գինը պակսած ըլլալով, Սէնի նահանգապետը որոշեց փետր. 15էն սկսեալ հացին քիլօն 1 ֆրանք 95էն իջեցնել 1 ֆրանք 90ի։

ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐՈՒ ՄՕՏ

Պերլինէն կը հեռագրեն փետր. 12 թուականով.

Երէկ առաւօտ 20 ոստիկաններ մտան Մինիխի խորհրդային առեւտրական պատուիրակութեան գործակատարի գրասենեակին մէջ։ Ոստիկանները յայտնեցին թէ՝ խուզարկութիւն պիտի կատարեն շէնքին մէջ՝ որովհետեւ Մինիխի քանի մը տուները տեղեկութիւն հաղորդած են թէ խորհրդային պատուիրակութիւնը պայթուցիկ նիւթերու առեւտուր կը կատարէ։

Քանի մը ժամուան խուզարկութենէ վերջ, ոստիկանները հաւաքեցին բոլոր պաշտօնեաները, ռուս թէ գերման, ու անոնց ներկայութեան խուզարկութիւն կատարեցին լիշեալներու բնակարաններուն մէջ։ Սակայն պայթուցիկ նիւթեր չգտան։

ԱՆԳԼԻՈՅ հարկատուները վայրկեանը 125.000 ֆրանք կը վճարեն։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՆՈՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

I

Ա. Ահարոնեանի յոբելեանը առիթ մըն է անդրադառնալու անոր քառասնամեայ գրականութեան եւ գործի մասին, պայմանաւ որ այդ անդրադարձումները չսահմանափակուին յաւուր պատշաճի արտայայտումներով։ Որովհետեւ Ահարոնեանի գրականութիւնը վերագնահատութեան պէտք ունի, եւ այս, առաւելապէս ի նպաստ անոր արուեստին։

Ահարոնեան մեզ կը ներկայանայ որպէս ժամանակակից հայութեան մեծագոյն գրագէտներէն մէկը, առաւել ժամանակակից մեծագոյն հռետորը, եւ քաղաքական-հանրային ամէնէն կարկառուն դէմքը։ Ու երբ անոր քառասնամեայ կեանքը մեզի կը պատկերանայ այնքան բարդ եւ միեւնոյն ժամանակ այնքան բազմակողմանի փառքերով պսակուած, մեզ շուարումի կը մատնէ՝ զուտ արուեստի մօտեցումի մը համար։ Եւ սակայն անհրաժեշտութիւն մըն է առանձին խնամքով եւ առանց նախապաշարումի դիմաւորել Ահարոնեանի գեղարուեստական գրականութիւնը, որ գեղեցիկ երաժշտութեան մը պէս հնչեց անցած եւ ներկայ սերունդի ականջին։

Ինչո՞ւ խօսք կը բանանք նախապաշարումի մասին։

Որովհետեւ, Ահարոնեանի փառքի ակնաղբիւրը կը սկսի անոր գրականութեամբ, ու էապէս, գրականութիւնը կը մնայ այն տեւական խարիսխը, որուն վրայ կը բարձրանայ մեծ վարպետին անունը։ Սակայն անուրանալի է որ քառասուն տարուան փոթորկալի անցքը Ահարոնեանը կը բարձրացնէր ուրիշ մեծ պատուանդաններու վրայ, ուր եւս անոր դէմքը իրական արժէքներով կը ճառագայթէր։ Ինչո՞ւ չըսենք որ այս ճառագայթումը քաղաքական ու հանրային ասպարէզի մէջ, այնքան ակնբախ եղաւ, որ անոր գրականութեան իրական արժէքն ու ընձեռած փառքը քաղաքական պատմութեան տակէն տեսնուեցան։ Առաջ գրագէտին դէմքը ցայտուն կը տեսնէինք, ու ապա կ'անդրադառնայինք անոր հանրային-ընկերային դերին, որպէս երկրորդ աստիճանի արժէքի։ Իսկ յետոյ (բաւական երկար է այդ ժամանակաշրջանը) Ահարոնեանի քաղաքական դէմքը տիրական դարձաւ, ու երբ պէտք եղաւ չափել անոր գրական արժէքը, գնահատողի նայուածքը քանի մը խիտ գոյներու վրայէն անցաւ՝ արուեստի կալուածին հասնելու համար։

Ու Ահարոնեան ընդհանուր գնահատանքի ու խանդավառութեան արժանացաւ։ Խոշոր փառք մը, որ իրեն կուգար բազմաթիւ շրջանակներէ, ուրոյն ակնոցներով դիտուած, ուրոյն գոյներէ տարուած, փառք մը, որ քննական վերլուծման պահուն՝ կը բաշխուի գրագէտին եւ քաղաքական գործիչին միջեւ։

Եղան մարդիկ, որ քաղաքական ակնոցներով մօտեցան Ահարոնեանին, եւ հակառակորդի պատնէշներէն անդին չկրցան անցնիլ, լիովին ըմբռնելու այն գրական մեծ անդաստանը որ կը տարածուէր անոր ետեւը։

Քիչ թիւով մտաւորականներ գտնուեցան միայն, որ իրենց սեւեռուն ուշադրութիւնը կեդրոնացուցին անոր արուեստին եւ ստեղծագործութեան վրայ։

Քառասուն տարուան լսուած ձայներու համագումարն այս է. իսկ Ահարոնեանի փառքը աստիճանական վերելքով հասած է իր քառասնամեայ յոբելեանի սեմին։ Այս լայնածաւալ վարկին գնահատանքն է, որ կուգայ ընել հայ ժողովուրդը իր արժանաւոր զաւակին։

Սակայն, վստահօրէն կարելի է պնդել թէ, խոր ու աննախապաշար վերագնահատութիւն մը գրագէտի հատընտիր ստեղծագործութիւններու մասին, պիտի գայ յոբելեանի սեմէն անդին աւելի մեծ արժէք, ու աւելի տեւական փառք ապահովելու Ահարոնեանին։

Երբ այսօր կը փակուի անցած քառասնամեայ փոթորկալի շրջանը, ու հայ քաղաքական միտքը, ինչպէս նաեւ գրական հասկացողութիւնը վերագնահատման փուլի մը մէջ է, պէտք է վերստին կարդալ Ահարոնեանի գրականութիւնը, կարդալ՝ խոնարհած միայն անոր արուեստին վրայ, ըմբռնելու անոր ստեղծագործական ուժը, իրապաշտ պատկերացումը, կաղապարելու գերազանց ճկունութիւնը եւ ամբողջ ժողովուրդի մը անշօշափելի խորհուրդը, որուն դմայլելի ռատիօ-կայան մը հանդիսացած է մեծ արուեստագէտը։

Ահարոնեանի գրականութիւնը եթէ հրապարակ եկաւ այն շրջանին, երբ հայ ժողովուրդն ալիքներու վրայ կը ծփար, երբ յեղափոխական-ազատագրական շունչի գինովութիւնը մթնոլորտը կը լեցնէր, չմոռնանք որ այդ գրականութեան վերելքի օրերուն զուգադիպեցան հանրային քաղաքական այնպիսի խոշոր դէպքեր, որոնք գերազանցապէս ազդեցին հայութեան մտաւոր-հոգեկան ըմբռնումներուն վրայ, եւ առաջ բերին նոր մտայնութիւն, նոր կշիռ եւ գնահատութեան նոր ակնոց։ 1900ական թուականներուն Կովկասը քաղաքական տարբեր հոսանքներու թատերաբեմ կը դառնար. քիչ յետոյ 1905ին կը պայթէր ռուսական յեղափոխութիւնը, ընկերվարական այլազան հոսանքներու պայքարները ընկերային կեանքը կը գունաւորէին, համամարդկային եւ ազգային սըխալ ըմբռնուած տարակարծութիւններն իրենց անդրադարձումը կ'ունենային հայ մտքի եւ գեղարուեստի վրայ։ Ձախ ընկերվարական ներկայանալը ժամանակի նորութիւնն էր, որ իր ետեւէն կը քաշէր կը տանէր մտաւորականութեան մեծ մասը, ու այդ մտայնութիւնը տիրական կը մնար մինչեւ համաշխարհային պատերազմը։ Ալ չեմ խօսիր յետագայ փոթորիկներու մասին, որոնք մեր ներքին կեանքին մէջ ողբերգական էին, իսկ մեր շրջապատի համար դարձեալ այլ ձեւի նորութիւն։ Նորութիւնը ժամանակաւոր շլացուցիչ յատկութիւն ունի, ու այդ շլացումը բաւական է, որ մարդու ուշադրութենէն վրիպի իրական արժէքը։ Անշուշտ, այդ վրիպումն ալ ժամանակաւոր է, իրական արժէքը նորէն կը ցցուի ու ինքզինք կը պարտադրէ։

Այդ քշող տանող մտայնութեան մէջէն Ահարոնեանի արուեստն իր անշեղ անցքն ունեցաւ։ Զարմանալի չէ՞, սակայն, տեսնել միամիտ դատումն այդ օրերու կիսակիրթ մտաւորականութեան, որ կը փափաքէր գտնել Ահարոնեանի մօտ հայ գըրկուած գիւղացիի փոխարէն Ռոստովի կամ Բագուի բանուորի տիպարը։ Ահարոնեանը երբ կը ներկայացնէր հայ միջավայրը, հայ տանջուած աշխատաւորը, եւ անոր փոթորկուած ներաշխարհը, գերազանցապէս մարդկային տարրերով եւ իրական արուեստով մը շրջանակուած, միջազգային հովերէ տարուած նորութիւնը կ'անգիտանար այդ բոլորը, կարծելով թէ հայ գըրկուածը, շահագործուող դասակարգին չի պատկանիր, հայ գիւղացին աշխատաւոր չէ, որովհետեւ Հայ է, հայ մարդը հոգեկան ողբերգութիւն չունի, որ համամարդկային է։ Այս պարզունակ եւ ժամանակաւոր մտայնութիւնը ընդհանրապէս մեզի շատ բան արժած է եւ տակաւին այսօր իսկ իր հետքերն ունի մեր մէջ։ Աւելի պատկերաւոր ըսենք, Ահարոնեան հայկական գրական հրապարակի վրայ նախշուած ձեռագործ տարազ մը կը բերէր, իսկ շատերն անկէ կը պահանջէին ռուսական կամ եւրոպական չիթ (պասմա)։

Վերյիշուած անցեալէն յետոյ, հիմա հայ մտաւորականութիւնը հարկադրաբար, աւելի ուշադրութեամբ պէտք է քննութեան առնէ Ահարոնեանի գրականութիւնը, ճիշդ այնպէս ինչպէս հնագէտը կը մօտենայ արուեստի գործի մը։(1) Վստահ կարելի է ըսել որ անոր արուեստը իր պայծառութեամբ մեզի պիտի երեւի, ու մենք պիտի կրնանք տեսնել անոր ստեղծագործութեան ազգային գունագեղ տարազը, հայ ժողովուրդի բարդ ապրումները, հայ ճնշուած դասակարգերու բարդ յուզումներն ու տառապանքները եւ մարդկային կնճռոտ հոգեբանութիւնը, որ միեւնոյն ժամանակ համամարդկային է։

Ու այս բոլորը գեղարուեստական արձանացումով մը, միաձոյլ ու ինքնաբուխ շաղախուած բանաստեղծական տիրական շունչով մը։ Այս առանձնայատկութիւնները երբ կուգան արուեստի դատաստանին առջեւ, Ահարոնեանը մեզ կ'երեւի գերազանցապէս բանաստեղծ մեծ վարպետը, ու բանաստեղծի փառքը կը բարձրանայ շատ աւելի վեր, քան անոր փառքի միւս կատարները։

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

(1) Հոս տեղն է յիշելու արտայայտութիւն մը որ սխալ ձեւով հաղորդուած է Գրական Ակումբի տեղեկագրութեան մէջ («Յառաջ»)։ Այդ տեղեկագրութեան մէջ գրուած է իմ բերնով «Ահարոնեան հիմա ծիգ կը թափէ ինքզինք չերագնահատելու«..., մինչդեռ ես ըսած եմ.— «Մենք ջանք պէտք է թափենք վերագնահատելու Ահարոնեանի անցեալ գրագանութիւնը, իսկ անոր ներկայ գրականութիւնն արդէն յայտնութիւն մըն է։

ԶՍՊՈՒԱԾ ԲՈՂՈՔՄԸ

ՉԱՐԻՔԻՆ ԱՐՄԱՏԸ

ԽՄԲ.— Յօդուածագիրը, որ խորունկ վէրք մը կը մատնանշէ պատահաբար, պատրաստ է ի հարկին մեր միջոցաւ յայտնելու իր անունը։ Իր գրութիւնը կը հրատարակենք պահելով արտայայտութեան քրիստոնէական եւ ուղղափառ ձեւերը, համաձայն իր բաղձանքին.—

Ընդունելով հանդերձ որ Վենետիկի պատուական Հայրերը, անցեալի՝ թէ ներկայի մէջ, ունեցած ըլլան կամայ թէ ակամայ շեղումներ եւ վրիպումներ իրենց առաջադրած նպատակէն, ընդհանուր առմամբ սակայն՝ անոնց դիրքը կը մնայ իբրեւ լուսաւոր պսակ մը, մեր ազգ. մշակոյթի պահպանման եւ զարգացման տեսակէտէն։

Ո՛չ մէկ կասկած ունիմ այն վերջաբանի մասին, որով Հ. Սահակ Տ. Մովսէսեան փակած էր իր յօդուածը։

Միւս կողմէ համոզուած եմ նոյնպէս, որ Պ. Վարանդեանը երբե՛ք չարակամ մտքով գրած չէ իր քննադատական յօդուածը։ Անոր միակ մտահոգութիւնը եղած է անշու՛շտ, անաղարտ եւ իր արժանավայել բարձրութեան վրայ տեսնել միշտ՝ Ս. Ղազարի մեր դարաւոր հիմնարկութիւնը։

Սակայն ըստ իս, աւելի լաւ կ'ըլլար որ Պ. Վարանդեանը, «Ս. Ղազարի շուրջ» գրած իր յօդուածը սկսէր անկից՝ ուր վերջացուցած էր «Յառաջ» իր զոյգ մը «Երկու Խօսք»երու եզրակացութիւնը («Յառաջ» թիւ 1178-79)։

Արդարեւ, «Յառաջ»ի Պ. խմբագիրը, թէեւ առանց բուն չարիքին արմատը գտնելու, աւելի իրատես աչքով շօշափած էր թարախոտ վէրքը, մատնանշելով Թէրզեան Կաթող.-Պատրիարքի «վերսկսած» չարաշուք ծրագրի գործադրութիւնը։

Պէտք է յետադարձ ակնարկ մը դէպի 18 տարիներ առաջ, թարմացնելու համար յիշողութիւնները թէ՛ ի՛նչ ովսաննաներով, եւ ի՛նչ փառքով ու համարումով կաթողիկոսական աթոռին հրաւիրուեցաւ Ատանայի մեր հասարակութեան երբեմնի հոգեւոր հովիւը։

Ոչ միայն բովանդակ կաթոլիկ յարանուանութիւնը, այլեւ ընդհանուր հայութեան բոլո՛ր խաւերը մեծ համարում ու ակնկալութիւն ունէին նորընտիր կաթողիկոսի ձեռներեցութենէն ու ազգասիրութենէն։

Բայց, ասուպի մը չափ անցած չտեւեցին յոյսերը։

Հոգեւոր տէրը, հազիւ իր պաշտօնի գահին վրայ բազմած, ոտնակոխ ըրաւ բոլոր ժողովրդական օրէնքները, իւրացնելով «Օրէնքս ընդ ձեռս առաջնորդաց» աղիտաւոր ճամբան։

Ու յաջորդաբար, սայթաքումէ-սայթաքում երթալով աւա՜ղ խորտակեց ժողովուրդի այնքան սրտաբուխ համարումը եւ իր անցեալի իրապէս յանդուգն ու հմայիչ փառքը։

«Անցուկը մոռցուկ» համարելով զանց կ'առնենք ուրիշ մանրամասնութիւններ, մանաւանդ որ այդ թուականէն աւելին շատ մը չարաշուք փոթորիկներ անցան մեր բուռ մը ժողովուրդի գլխէն։

Բայց տարրական ողջմտութիւնն ու խղճահարութիւնը աւելի պարտք կը դնէ Քրիստոսի առաքեալին վրայ, որ 1915ի այնքան մարտիրոսութիւններէն վերջ գոնէ՝ մոռնար նաեւ ինքը՝ իր «ես»ը եւ նոր թակարդներ ու սայթաքումներ խնայէր մեր բուռ մը հասարակութեան գըլխուն եւ չխափանէր ինքնամփոփման մեր գերագոյն ճիգը։

Ծով ծով հոգեր եւ գործեր կան մեր համայն ազգին գլխուն բոլոր յարանուանութիւններով ու զանազան հոսանքի ստորաբաժանումներով։

«Տուք զկայսերն կայսեր եւ զԱստուծուն Աստուծոյ» սկզբունքը իւրացնելով ամէն համայնք կամ խմբակցութիւն, իրենց ուրոյն դիմագիծը պահելով հանդերձ, կարող եւ պարտական են ձեռք ձեռքի համերաշխաբար լծուիլ ազգային վերամփոփման փառապանծ գործին։

«Տարրական ողջմտութիւնը» ըսինք եւ կը չակերտենք զայն, վասնզի կը բաւէ միայն վայրկեան մը մտամփոփ մեր աչքերուն առջեւ շարժանկարել պատերազմի ընթացքին անխտիր մարտիրոսութիւնները ըլլայ հռոմէական թէ էջմիածնական առաջնորդներու եւ ժողովուրդին։

Լատի՞ն թէ բացարձակապէս Հայ ըլլալուն համար խոշտանգուեցան ու նահատակուեցան Թօփուզեան, Իսրայէլեան, Խաչատուրեան եւ շարանը մեր եպիսկոպոսներու, վարդապետներու եւ տասնեակ հազարաւոր ժողովուրդը։

Այս մարտիրոսներու հոգիները, ի՛նչ անէծք պիտի կարդան մեզ, տեսնելով որ այսքան սարսափներէ վերջ, դեռ մեր հովիւները սիսթեմաթիկ կերպով կ'օժանդակեն մեր յարանուանութեան զանգուածները շեղեցնել իրենց ազգային դիմագծէն։

Տեղ մը՝ «Ազատ Եւրոպայի սրտում», մեր հոգեւոր հովիւները, եկեղեցիներու բեմէն մեր դահիճներու լեզուով կը քարոզեն։

Ուրիշ տեղ մը կ'արգիլեն որ հայ թերթ կարդանք, առաջարկելով անոր տեղ ֆրանսերէն թերթը։

Եւ այս դեռ «սկիզբն է չարեաց»։

Անշուշտ մեր վերին իշխանութիւնները չպիտի ուզեն որ «յականէ անուանէ» հրապարակուին այդ առաջնորդները։

Սակայն, բա՛ց խօսինք. ո՞ւր պիտի հասնի մեր յարանուանութեան այսօրուան, ազգէն մէկուսացած ու ողբալի կացութիւնը։

Այո՛, գիտենք որ հոգեւոր վերին իշխանութիւն մը ունինք յանձին Կաթ. Պատրիարքին եւ իր գերադաս մարմնոյն՝ «Հռոմայ Ս. Աթոռին»։ Բայց ի՛նչ կամք ունի հասարակութիւնը՝ զինքը վարող առաջնորդներու ընթացքին մէջ։

Մօտ երկու տարի է որ Հռոմի մէջ գումարուեցաւ եպիսկոպոսական սինոդ մը, որուն որոշման ծալքերը դեռ մինչեւ հիմա չլուսաբանուեցան հասարակութեան առջեւ, «ո՛չ բանիւ եւ ոչ ալ գործքով»։ Այո՛, այսչափը միայն ըսուեցաւ, «Թող հանրութիւնը պարապ տեղ ենթադրութիւններ չընէ, Ս. Սինոդը որոշած է գաղտնի պահել իր որոշումները»։

Իսկապէ՛ս այս հասարակութիւնը այնքա՞ն ոչխար է որ արժանի անգամ չէ գիտնալու թէ ի՛նչ կը բանին իր հովիւները։

Միեւնոյն հոգեբանութիւնը չէ՞ որ յանկարծ գաղութի մը գլխուն կը տնկէ վարդապետ մը իբր հոգեւոր հովիւ, որ իր պաշտօնը կը շահագործէ, անվայել արարքներու մէջ կը գտնուի, իրական կարիքները անտես առնելով իր պարտականութեան մէջ կը թերանայ, Եթէ խնդիր մը ներկայացնող հաւատացեալ մը իրեն հաճելի չթուեցաւ, անոր կաթոլիկութիւնն անգամ կ'ուրանայ ու ճամբու կը դնէ։

Ուրո՞ւ դիմել կամ ո՞ր խողովակով դիտողութիւն հասցնել հոգեւոր վերին իշխանութեանց։

Զինադադարէն ի վեր 12 տարիներ անցան, դեռ ո՛չ ներքին կազմակերպութիւն ունինք, ո՛չ ներկայացուցչական ժողով կամ մարմին մը, ոչ մասնաւոր մամուլ մը — 20րդ դարուն յարանուանական մամուլն էր պակաս — որ մեր ախտը հրապարակ չհանենք։ Եւ անշուշտ մեղադրելի չենք որ կ'օգտուինք «Յառաջ»ի նման գերազանցապէս ազգային թերթերէ, մեր փտած վէրքերուն հրապարակաւ դարման պահանջելու։

Բայց մենք իսկ չըսինք տակաւին թէ ո՞ւր է բուն չարիքին արմատը։

Աւա՛ղ հո՛ն է հո՛ն։ Գեր. Հ. Ս. Տ. Մովսէսեան, հո՛ն «Հռոմի մէջ Արեւելեան Եկեղեցիներու Ս. ժողովը որ կա՛յ, որուն նախագահն է Լուիճի Սինճերօ կարդինալը», որ սկիզբէն ի վեր երբ դժգոհութիւնը ծայր տուաւ «Արեւելեան եկեղեցիին պատկանող հայ-կաթոլիկ հասարակութեան ծոցին մէջ, այդ Ս. ժողովը արդարութեամբ չքննեց խնդիրը եւ օրինաւոր լուծում մը չտուաւ անոր»։

Այդ Ս. ժողովը տարիներ ու տարիներ շարունակ, ամբողջ հասարակութեան բողոքներուն ու աղերսագրերուն դէմ մնաց անդրդուելի, եւ գոհացաւ միշտ դէպքերը եւ պատճառները քննել միայն եւ միայն իրեն հաճելի թուած անձնաւորութեան խողովակով։

Այդ անձնաւորութեան ոչ անունը ոչ ալ իր գործելակերպի դրդապատճառները յիշելու տեղն է հոս, բայց խնդրոյն իրազեկները գիտեն եւ կը ճանչնան զայն, որուն խաղերուն զոհ գացած է նոյնիսկ մեր գերերջանիկ կաթողիկոս-պատրիարքը։

Քանի դեռ ուշ չէ՛, կը սիրենք յուսալ որ մեր գերերջանիկ կաթողիկոսը, ի գործ պիտի դնէ իր բոլոր կորովն ու հմտութիւնը, լուծում մը գտնելու ներկայ քաոսային վիճակին, տեղի չտալու համար նախապատերազմեան դէպքերու կրկնութեանց։

Եւ այդ ի սէր հասարակութեան գերագոյն շահերուն, իր փառապանծ անցեալի հմայքին, եւ մանաւանդ ի սէր Քրիստոսի վարդապետութեան։

ԿԱԹՈԼԻԿ ՀԱՅ ՄԸ

ՓԵՆՍԻԼՎԱՆԻՈՅ երկաթուղիներու նախագահ Ուեյերմ Էթթըրպըրիի հրաւէրով, խորհրդային 35 ճարտարագէտներ ամերիկա պիտի երթան՝ ուսումնասիրելու համար ամերիկեան երկաթուղիները։

ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ

ՊԵՐԼԻՆ.— Երգիչ գ…
Հայկ Արծիւ կազմակեր…
երգահանդէս մը Հոլ…
սրահին մէջ, 5 փետր.
կուն։ Ներկայ էր կոկիկ …
թիւն մը լսելու հայ երգ…
Դժբախտութիւն է մեր…
որ, ուր որ միմոսութիւն …
ուեստէ դուրս ամէն բան…
(սրճարան, պարասրահ, գի…
հոն կանք, առ առաւելն …
ուեստի, նոյնիսկ թրքական…
մար ամէն բան ունինք, …
որ ազգային սեփական …
խօսք կայ. հոն չկանք, …
նակ չունինք» կամ «…
Չխոստովանիլ այս…
տութիւնը, կը նշանակէ…
թղթակցի պարտական…
մէջ։ Նոյնը պէտք է ըս…
երգիչ դերասաններուն հ…
Տիկին Էմմա Արծի…
էր մանաւանդ «Իմ մե…
«Սիրուն թռչնիկ» երգեր…
իսկ Պ. Արծիւ իր առաջին…
ւան բաղ եմ արել»ով։ Ըն…
առումով, երկուքին մէջ…
ւան կուգայ ինքնայատուկ…
հը որ կը դժուարանայ…
ընկերակցութեամբ երգել…
դելով միայն զուտ հայ ե…
մէջ, զոր զգացումով կ'երգ…
գային տարազով «Հաբը…
պահ մը փոխադրեց մեզ հ…
գաւառ եւ գիւղ, ու զգլխ…
պահովաբար անոնք որ…
պակսած այս տեսակ …
չօգտագործեցին տեսնելու…
այդ յուզիչ տեսարանը…
ները ծափերով քաջալերեց…
ուեստագէտ զոյգը, բայց…
մէջ ըլ որ ուրիշ քանի մը …
կարգին առնուազն ան…
«Հայաստան»ը։ Թերեւս…
դաշնակահարուհին պա…
Երգահանդէսը իր ամ…
թեան մէջ օգտակար էր հ…
գի վերյիշումին համար…
եւ նիւթ խորհրդածութեա…
արուեստի գործերու մաս…
չո՞ւ կը պարծենանք իբր …
քակիրթ ազգ կամ դրօշակ…
րեւելքի մէջ եւն. եւ չ…
նոյնիսկ պարզ ժողովրդակա…
գերու համար «լաւ կազ…
խումբեր, խմբակներ, որո…
ղութեան գաղութ պատելով…
նոր սերունդին ցոյց տայ…
ունեցած ենք եւ ունինք…
երգ։ Որքան ատեն որ մեր …
արուեստին նուիրուած մ…
չենք տար ապրուստի ապա…
թեան, պատրաստութեան…
նոյնիսկ հանդէսի կազմակ…
թեան դիւրութիններ …
ձգենք ամէն հոգ իրենց վ…
ցոյց չենք տար ունկնդրել…
հետաքրքրութիւն, իրաւունք…
չունինք խիստ պահանջք…
եւ բաղդատելու զիրենք…
արուեստագէտներու հետ…
պայմանները բոլորովին…
են։ Անոնք ունին իրենց եւ…
կապէս սիրող, հետաքրքիր…
ջալերող դասակարգ։ ԹՂ…

Մ. ՆՈՒՊԱՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿ…

կիրակի օր, Բարեգործ…
Մատենադարանին մէջ տե…
նեցաւ սգահանդէս մը՝ հ…
ցեալ Մեսրոպ Նուպարի…
տակին. Բացումը կատար…
Շօփէնի մահերգով զոր Դ…
վրայ նուագեց Պ. Արայ Պ…
եան։ Յետոյ գովասանա…
խօսեցան Պ. Պ. Վ. Մալէզ…
Սահակ Տէր Մովսէսեան, …
Ալլահվէրտի որդի, …
եան, Ռ. Որբերեան եւ Վ…
պուճ եպիսկ., ինչպէս եւ…
տասարդ մը որ աշակերտ…
է Մ. Նուպարեանի, իմ…
Օր. Երամեան նուագեց ջ…
վրայ, իսկ Օր. Հ. Թորոսեան…
ֆրանսերէն՝ «Վերջին Ցեր…
«Հանգստեան պատար…
կտոր մը, ինչպէս եւ Ա. Պ…
եանի «Նոր երգեր»էն …
մեռնիմ»ը Ա. Իսահակեան…
Տերունի վաստակաւոր…
բելեանէն առաջ մեռած Ըն…
ցանձնախումբը դրամ կը…
քէ գերեզմանին վրայ շիր…
կանգնելու համար։

…ՐԱՄԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

…ինչպէս գրեցինք, վերջին օրերս …րամական տագնապ մը ծայր …ած է Սուրիոյ մէջ եւ նոյնիսկ …դ պատճառաւ ցոյցեր կատար…ած են Դամասկոսի մէջ։

…իրաւ ալ դրամական տեսա…ով տարօրինակ վիճակ մը կը …րէ Սուրիոյ մէջ։ Մինչ օսման…ն կարմիր ոսկին եւ արծաթ …էճիտիէն, շրջաբերութենէ դադ…ած են բուն իսկ Թուրքիոյ մէջ, …նգին Սուրիոյ, Միջագետքի եւ …ուրքիային բաժնուած արաբա…ն ուրիշ հողամասերու վրայ …րազմութը կը շարունակէ գործա…ել օսմանեան ոսկի եւ արծաթ …դրամները, հակառակ անոր որ այդ …հողամասերու կառավարութեանն…րը շատոնց շրջաբերութեան հանած …ն տեղական դրամներ — սուրիա…ան ոսկի, րուփի, աննա եւայլն։ …րքան գիտենք սուրիական դրա…ը շրջաբերութեան մէջ է միայն …րաղաքներուն գլխաւոր քաղաքներուն …էջ։ Հալէպի Թուրքերէն «Յօղ…ու Եօլ»թերթը (29 յունուար) …գրէ այս առթիւ.

— Հինգ տարիէ ի վեր կը …րենք բայց չենք գիտեր ինչու …դրամական խնդիրը չլուծուե…ւ դեռ։

Ո՞վ է յանցաւորը, կառավա…ութի՞ւնը թէ հոգատար պետու…ի՞ւնը, չիտակը չենք գիտեր։ Ի…րականութիւնն այն է որ դրամի …որձանք մը կայ մէջտեղը... Ո՛չ …էկ պետութիւն, ո՛չ մէկ կառա…արութիւն այսպիսի բարդ դրա…ական խնդիր ունի։ Ամէն պետու…թիւն իր դրամը կ'ունենայ, կա…ավարութեան մը հմայքը, ան…խութիւնը, միջազգային դիրքը …յդ կը պահանջէ։

Ամէն մարդ գիտէ թէ Սու…իոյ հոգատար ֆրանսական մեծ …ետութիւնը սուրիական դրամ մը …րջաբերութեան հանած է։ Հպարտ …նքորայդդրամը ոսկիին հետ մր…ելու աստիճան ամուր է։ Սրբեմն …ինչպէս կ'ըլլայ որ այս երկրին …էջ դեռ կը շրջաբերի օտար դրամը։ …ինչպէս կ'ըլլայ որ այս երկրին …ամար ստեղծուած դրամ մը շր…ջաբերութեան չի կրնար դրուիլ։ …ամ աւելի ճիշդը, ի՞նչպէս կ'ըլլայ …րևը երկրին մէկ մասին մէջ այս …դրամը կ'անցնի, իսկ միւս մասին մէջ, օտար դրամ։ Կառավարութիւնը ինչո՞ւ պարտաւորիչ չի դարձներ սուրիական դրամին շրջաբերութիւնը։

Օսմ. ոսկին, որ երէկ 12ուկէս մէճիտիէ կ'արժէր, այսօր մինչեւ 16 մէճիտիէ բարձրացած է։ Երկրին թէ արհեստաւորը, թէ՛ վաճառականը, թէ հարուստը եւ թէ աղքատը այս դրամական տարբերութեան մէջէն չեն կրնար ելլել։ Ամէն ոք որոշ չափով կը վնասուի այս վիճակէն, որովհետեւ երբ մէճիտիէն օրը տասն անգամ կը բարձրանայ եւ տասն անգամ կ'իջնայ, մարդիկ չեն կրնար առեւտուր ընել։ Վաճառական մը, որ վայրկեան մը առաջ գին մը կ'ոշէ իր ապրանքին համար, կէս ժամ վերջ կը ստիպուի ուրիշ գինով ծախել զայն։ Այս վիճակը իրապէս խիստ ցաւալի է։ Կառավարութիւնը այսպիսի գործերու մէջ պէտք է չորս բանայ աչքերը եւ երեւան հանէ այս կարեւոր ելեւէջներու հեղինակները։ Հակառակ պարագային, շրջաբերութենէ պէտք է հանել ոսկին ալ, մէճիտիէն ալ, «պարղուտ»ն ալ, որ օտար դրամ մըն է։»

* *

Դամասկոսի Երկրագործական եւ Առեւտրական Սենեակները միասին նիստ գումարելով, որոշեցին հետեւեալ առաջարկները ներկայացնել կառավարութեան։

1. Անհրաժեշտ առարկաներուն համար մասնաւոր գին որոշել սուրիական թղթադրամով 2. արծաթ դրամները իրենց ներկայ գինով փոխանակել սուրիական թղթադրամով այս նպատակով ելմտական նախարարութիւնը գրասենեակներ պէտք է բանայ ամէն տեղ 3. Հետզհետէ շրջաբերութենէ վերցնել մէճիտիէն եւ ստորաբաժանումները։ 4. Պատժել շահադէտները։

ՈՐԲԱՆՈՐԴԻՆԵՐԸ

Ֆրանսայի Ազգային Խնամատարութեան տնօրէնը, Լուի Մուրիէ, վերջերս լոյս ընծայեց հետաքրքրական գիրք մը, «Ազգին Նշանդին Որբանորդիները», որ կը յուզէ կարեւոր հարց մը։

Որբանորդիներու (Pupilles de la Nation) մասին զանազան օրէնքներ կան, եւ կը տեսնուի, որ Ֆրանսա մասնաւոր եւ աճող հետաքրքրութիւն մը ունի այդ անհայր եւ անմայր, կամ հօրմէ եւ մօրմէ լքուած երախաներուն մասին, որոնք պիտի լրացնեն Ֆրանսայի որդեծնութեան բացը։

Քանի մը տարի առաջ, մեր Թերթը երկար տեղեկութիւններ կուտար այս հարցին պատմութեան մասին։ Մուրիէի գիրքը լաւագոյն վաւերագիրն է, որ կը ներկայացնէ հարցին ամբողջականութիւնը։

Միայն Սէն նահանգը ամէն տարի 2,000 լքուած մանուկ կուտայ ազգին։ Ասոնց մէջ 900ը հազիւ մէկ ամսուան նորածիններ են, 1000ը մէկ ամիսէն մինչեւ 13 տարեկան են, մնացեալ 100ը աւելի մեծեր են։ Այս լքուած մանուկներուն հարիւրին 10 կուտան օտարականները։ Հայերը աննշան թիւ մը կը կազմեն։

Այս լքուած մանուկներուն հարիւրին 50ը կը մեծցուին մասնաւոր ստնտուներու կողմէ։ Հարիւրին 16ը կը մեռնին անոնցմէ, որոնք ծծով կը մեծցուին։

Այս մանուկները մեծցնելէ յետոյ, կառավարութիւնը կը ղրկէ գաւառները, աշխատցնելու համար ագարակներու մէջ։ Կը պատահի, որ ծնողքները հոն պահանջեն իրենց լքած զաւակները։

Լքուած մանուկներու հատուկ աման գործը սկսած է առաջին անգամ Վէնսան տը փօլ Ժ.Դ. դարուն։

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութենէն ստացանք հետեւեալ կոչը.

—Վերջերս Թուրքիոյ սահմաններէն խիստ արգահատելի վիճակի մէջ դուրս հանուած Հայերը Սուրիա ապաստանած ըլլալով՝ Հայ Տիկնանց Միութիւնը անյետաձգելի պարտականութիւն զգացած է գործածուած հագուստեղէններ հաւաքել եւ փութացնել մեր տարաբախտ հայրենակիցներուն։

Կը խնդրուի, որ բախտաւորներ անտարբեր չմնան այս այնքան նուիրական ձեռնարկին հանդէպ եւ իրենց աւելորդ հագուստեղէնները հաճին ղրկել եկեղեցւոյ դռնապանին։

Միութիւնս ի հարկին իր մասնաւոր պաշտօնեան կը ղրկէ, հաւաքելու համար տրամադրելի հագուստները, եթէ անձամբ զանոնք բերելու դժուարութիւն կայ։ Ասոր համար անհրաժեշտ է նամակով մը հասցէ ղրկել հայ եկեղեցին սա հասցէով. Union des Dames Arméniennes, 15 Rue Jean Goujon, Paris (8).

Իսկ անոնք որ տրամադրելի հագուստեղէն չունին, կրնան դրամապէս մասնակցիլ։

Կը խնդրուի նոյնպէս, որ հագուստեղէնները որքան կարելի է, ըլլան անմիջական գործածութեան յարմար, քանի որ զանոնք նորոգելու ժամանակ չկայ։

Հայ Տիկնանց Միութիւն Փարիզի (Կնիք)

* * Ա. Ե. Հայ կարմիր խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը, որ ջանդանակութեան ձեռնարկած է արդէն, կը շեշտէ երկար կոչի մը մէջ.

— Մի՛ նայիր հեռու Արարատի փեշերուն, եւ մի՛ ցոյց տար Ագատ հայրենիքը՝ «Հայաստանի հանրապետութիւնը». ան իր հոգերը ունի, իր մտասեւեռումը՝ աշխարհի պոլշեւիկացումը։ Ի՞նչ կ'արժէ այդ «սրբազան» նպատակին քով քու ցաւդ, քու իրաւունքդ, քու բողոքդ։ Ան հետաքրքրուած է Չինիմաչուինի աշխատաւորներու վիճակով, անոր աչքերը քամչաթքա ուղղուած են··· Չտեսա՞ր անհէ Թուրքիա եկող քու զաւակներէդ մին, որու արիւնը քու արիւնէդ, ոսկորը քու ոսկորէդ է փրթած, եւ որ սակայն աշա՛ գրուժան համբոյրով ուրացաւ քեզ ու քու տառապանքդ ու նեթէ այս նոր զուլումդ չերկնց, ապա իր լռութեամբ վաւերացուց, օրինականացուց այդքոլոբը։ Այո՛, այդ համբոյրին իբրեւ տրիտուր, երբ վարձ, փոխան քեզ հայրենի հրաւէրի, աշա հայ մարդ անապատի փշոտ հորիզոնները, քու յոգնած ոտքերուդ առջեւ կը բացուին։

Ասոր համար է որ միայն քեզ կուգանք, քու անխարդախ, անպիրծ հարազատութեանդ, որովհետեւ դուն միայն գիտես ու կը չափես անոնց՝ այս հալածական մասունքներուդ բովանդակ դառնութեան եւ կրած չարչարանքին ծանրութիւնը···

Հայրեր, երբ երեկոյեան տուն վերադառնաք ձեր օճախին, ձեր նոր սեղանին, խորհեցէ՛ք այն հայրերուն, որոնք այժմ անապատներու աւազներուն վրայ իրենց զաւակներուն հիւծումին հոկումը կը կատարեն դառնօրէն։

Մայրեր, երբ հրճուանքով ամէն առտու ձեր պզտիկները կը գրկեցնէք, կը կշտացնէք, կը հագուեցնէք ու ժպիտներ կը քաղէք անոնցմէ երջանկութեամբ, խորհեցէք այն մայրերուն, որոնք թալանուած իրենց ամէն ինչքէն, ու յոգնած, կմախացած, աչքերնին կը փակեն ու սիրտերնին կը պատռեն իրենց քաղցած երախաներուն աղերսական նայուածքին առջեւ։

Ու դուք, եղբայրներ եւ քոյրեր, ձեր շուշան հասակէն եւ վարդ կեանքէն, գիտցէ՛ք գալկութիւնը անապատի մէջ հալող, հատնող ձեր հասակակից ծղբայրներուն եւ քոյրերուն, որոնք իրենց սէրերը անհամբոյր կը յանձնեն աւազներուն, մենաւոր լուսնկայի մը յուղարկով...

Ձեզ կը դիմենք, ձեր եղբայրական օգնութիւնը հասցունելու, եւ այդպէս անբարբառ բայց շառաչուն յայտարարելու աշխարհի բոլոր ծագերուն՝ մեր թշնամիներուն եւ բարեկամներուն, որ դուն գիտես պաշտպանել քու ազգակիցներդ, գիտես պաշտպանել ինքզինքդ։

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԳՈՐԾԻ ՏԱԳՆԱՊ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԷ — Մեր քաղաքի գործաւորական կեանքը շատ է փոխուած հիմա։ Կամօնի գործարանը զոր ընկերութիւն մը կը բանեցնէր, մէկ տարի իսկ կանոնաւոր չաշխատցուց։ Գործաւորին դրամը ժամանակին չէր վճարեր, երբեմն 5-6 օր յետոյ կը վճարէր եւլն.։ Վերջապէս ընկերութեան քանի մը անդամները իրենց դրամագլուխը քաշելով հեռացան։

Սեպտեմբեր մէկին ուրիշ ընկերութիւն մը գնեց գործարանը։ Երկու ամիս գրեթէ միեւնոյն օրէնքներով շարունակուեցաւ գործը։ Օր մըն ալ Յոյները իրենց քաշանան ծեծեր են ըսելով 100 յոյն գործաւորը մէկէն դուրս նետեց։ Հազիւ 15 օր անցած էր, աշա սկսան առանց խտրութեան հայ, յոյն, ռուս եւ ֆրանսացի դուրս նետել, նոյնիսկ 10 տարուան աշխատաւորը, օրական 20-30-40 հոգի։ Մինչեւ այսօր 5-600 գործաւոր արձակուած են։ Այս շաբթուան ընթացքին թէեւ խմբովին չի հաներ, բայց օրական 2-3 հոգի կ'արձակուին կամ իրենց կամքով հաշիւը կը փակեն։ Բոլորը աճուրդի մատնուած են, մանաւանդ որ ձմեռ է։

Այստեղ երեք գործարան կայ. ամէնէն մեծը Կամօնի գործարանն է ուր գրեթէ 3 4000 գործաւոր կ'աշխատի։ Երկրորդը՝ Ժանտրը, ուր հազիւ 1200 գործաւոր կայ (մեր հայրենակիցներէն 50 60 հոգի)։ Այս գործարանատէրը առաջին գործազրկութեան ժամանակ ալ ոչ մէկ գործաւոր ճամբեց։ Ներկայիս ալ ոչ կ'արձակէ, ոչ ալ նորը կ'առնէ։

Երրորդը Պէլմօն մետաքսի գործարանն է, ուր կ'աշխատին 500ի մօտ գործաւորուհիներ։ Աւրերը հազիւ 30 հոգի կան։ Գործարանատէրը լաւ վճարում կ'ընէ կիներուն, ժամը 1.85 ֆր., պարգեւով, ինչ որ գրեթէ երկու ֆրանքի կուգայ։ Բոլոր գործաւորուհիներու վճարումը միեւնոյն է, ոչ աւելի ոչ պակաս։ Հոս ալ գրեթէ 50-60 հայ գործաւորուհիներ կ'աշխատին։ Այս գործարանն ալ գործազրկութեան ժամանակ ոչ մէկ գործաւոր ճամբեց։ Այս անգամ ալ Կամօնի արձակած շատ մը բանուորուհիները ներս առաւ, բայց այժմ դուռները փակած է։

Այս առթիւ ըսեմ որ անոնք որ գործի համար կը փափաքին Փոն տը Շէրիէ գալ, յուսախաբութեան պիտի մատնուին։ Առայժմ բոլոր գործարանները ամուր փակած են դուռները եւ ոչ մէկ գործաւոր ներս կ'առնեն։ Բառին բուն իմաստով գործազրկութիւն չէ այս, որովհետեւ կան «աթըլիէ»ներ որ 12-15 ժամ կ'աշխատին, նախ երեք հոգինոց գործը մէկ մարդու ընել կուտան։ Այսքան խստութեան համաձայն վճարումներն ալ ոչինչ են։ Այրերը ժամը կը ստանան 2, 80 ֆրանք։ Երեք ֆրանք առնող շատ քիչ կը գտնուի, հակառակ անոր որ ապրուստը շատ սուղ է։ Կիները 1.50-1.60 կը ստանան, հազիւ իրենց հացին դրամը։

Եթէ այսպէս շարունակուի, շատեր պիտի յուսահատին։ Արդէն գարնան կը սպասեն հեռանալու համար։

Դ. ԵՐԱՄԵԱՆ

“ՅԱՌԱՋ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 12 —

ԲԺԻՇԿԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

— Կատարելապէս եւ ինքինքս պատժած։

— Ոչ, սիրելիս, ըսաւ Սիմէթ…ա հանդարտութեամբ, դուն …որձած ես ինքզինքդ ճողոպրել …ատիժէն։

— Բայց բառնալով կեանքս… …ոչեց կատաղութենէն բոցավառ, …որսի։ Աւելի ի՞նչ կրնայի ընել։

Սիմէթթան ուսերը վեր առաւ։

— Դուն պարտաւոր էիր մեռ…ած ըլլալ։ Բայց մեռած չըլլալով.

— Էհ, ես մեռած պիտի ըլ…այի, վրայ բերաւ Գորսի, մէկդի …հրելով կինը եւ մոլեգնօրէն մատ…նանշելով Տքթ. Վոկալոփուլօն, …մեռած պիտի ըլլայի, եթէ ան ա…մէն բան փորձած չըլլար զիս փր…կելու համար։

— Ինչպէ՞ս… ե՞ս… կակազեց …Վոկալոփուլօ, հարուած մը ստա…ով ճիշդ այն պահուն ուր ամէնէն …չ կը սպասէր ատոր։

— Դուք։ Այո, անշուշտ։ Ես …էի ուզեր ձեր խնամքները։ Դուք …անոնք ինծ շռայլեցիք բռնի, …ուք ուզեցիք ինծ վերադարձնել …եանքը։ Ինչո՞ւ ուրեմն, եթէ պէտք …ներկայիս…

— Հանդարտութիւն, հան…դարտութիւն, ըսաւ Վոկալոփուլօ …փոթած, ջղային ծիծաղով մը։ Դուք ձեզի չարիք կը հասցնէք այդպէս շարժելով։

— Շնորհակալ եմ, Տոքթոր։ Շատ հաճոյակատար էք, ըսաւ հեգնօրէն Գորսի։ Այնքան ձեր սրտին թանկ կ'արժէ զիս ազատած ըլլալը։ Բայց մտիկ ըրէ։ Կ'ուզեմ գատել։ Ինքզինքս սպաննած էի։ Բժիշկ մը կը հասնի, այս բժիշկը, հոս ներկայ է։ Ան զիս կը փրկէ։ Ի՞նչ իրաւունքով զիս կը փրկէ։ Ի՞նչ իրաւունքով ինծ կը վերադարձնէ կեանքը զոր ես ինծմէ խլած էի, քանի որ ան չի կրնար զիս վերապրեցնել իմ զաւակներուս համար, քանի որ գիտէր թէ ինչ կը սպասէ ինծ։

Վոկալոփուլօ սկսաւ ժպտիլ ջղայնօրէն, բայց իր դէմքը մռայլ էր։

— Աշաւասիկ, ըսաւ, գեղեցիկ եղանակ մը ինծ շնորհակալ լինելու։ Ի՞նչ պարտաւոր էի ընել։

— Բայց, զիս ազատ թողուլ մեռնելու, բացագանչեց Գորսի։ Դուք իրաւունք չունէիք զիս ձերբազատելու այն պատիժէն զոր ես ինծ հարկադրած էի, իմ սխալէս շատ աւելի գերազանց չափով։ Մահապատիժը անգոյ է այլեւս, ես մեռած պիտի ըլլայի առանց ձեզ։ Ի՞նչ կրնամ ընել ներկայիս։ Ի՞նչ բանի համար պարտաւոր եմ ձեզ շնորհակալ ըլլալ։

— Բայց, ներողութիւն, մենք բժիշկներս, պատասխանեց Վոկալոփուլօ ինքզինքէն ելած, մենք բժիշկներս, մենք պարտաւորութիւնը ունինք գործադրելու մեր արհեստը։ Այդ մասին թող խօսի փաստաբանը, որ ներկայ է հոս։

— Ի՞նչ բանով ձեր պարտականութիւնը, հարցուց Գորսի դառն հեգնանքով մը, կը տարբերի ոստիկանի մը պարտականութենէն։

— Ի՞նչ ըսել կուզէք, բացագանչեց Վոկալոփուլօ, խորապէս վրդովուած, պիտի ուզէիք որ բժիշկ մը օրէնքներու վրայէն ցատկելով անցնի՞։

— Լաւ։ Ուրեմն, դուք սպասարկեցէք օրէնքին, յարեց Գորսի մոլեգին թափով մը։ Օրէնքին եւ ոչ թէ ինծ, թշուառիս… Ես ինծմէ խլած էի կեանքը, դուք զայն ինծ վերադարձուցիք բռնի։ Երեք, չորս անգամ ես փորձեցի փրցնելու վիրակապերս։ Դուք ամէն ինչ ըրիք զիս ազատելու, կեանքը ինծ վերադարձնելու համար։ Եւ ինչո՞ւ համար։ Որպէս զի օրէնքն ալ այժմ զայն ինծմէ խլէ իր կարգին եւ շատ աւելի անգութ կերպով մը։ Աշաւասիկ թէ ի՞նչ բանի առաջնորդեց ձեզ ձեր բժիշկի պարտականութիւնը։ Անարգարութիւն մը չէ՞ ասիկա։

— Բայց, ողներութիւն, փորձեց ըսել Սիմէթթան, չարիքը զոր դուն ըրիր։

Գորսի լրացուց նախադասութիւնը·

—Ես զայն լուացի արիւնովս։ Ես ուրիշ մարդ մըն եմ ներկայիս։ Ես երկրորդ անգամ է որ կը ծնիմ աշա։ Ինչպէ՞ս պիտի կարենայի առկախ մնալ, միակ մէկ վայրկեանէն իմ նախընթաց կեանքիս, որ գոյութիւն չունի ինծ համար։ Կախուած, ճանկուած այդ ճակատագրական րոպէէն, որպէս թէ ան կ'ամփոփէր իմ ամբողջ գոյութիւնս, իբրեւ թէ ես ապրած ըլլայի լոկ անոր համար։ Բայց ընտանի՞քս, կի՞նս, զաւակնե՞րս, որոնց պարտաւոր եմ ապահովել իրենց հացը, յաջողելու միջոցները։ Բայց աւելի ի՞նչ կը պահանջէք։ Դուք չուզեցիք որ ես մեռնիմ… Այն ատեն, ինչո՞ւ համար չուզեցիք այդ բանը։ Վրէժխնդրութեամբ, մէկուն հանդէպ որ ինքզինքը սպաննած է…

— Բայց որ սպաննած է միանգամայն, հակադարձեց Սիմէթթա ուժգնօրէն։

— Բանի է որ դէպի հոն քշուեցայ, պատասխանեց Գորսի առանց վարանելու։ Ու այդ րոպէին խղճահարութիւնը, ես իմ խորքէս իսկ փետտեցի։ Ժամուան մը ընթացքին քաւեցի յանցանքս, ժամուան մը ընթացքին որ կրնար յաւիտենականութեան չափ երկար ըլլալ։ Առայժմ, ալ ոչինչ ունիմ քաւելիք։ Ուրիշ կեանք մըն է որ կը սկսի ինծ համար, նոր կեանքը զոր դուք ինծի տըւած էք։ Անհրաժեշտ է որ ես սկսիմ ապրիլ իմ ընտանիքիս համար, աշխատիլ իմ զաւակներուս համար։ Դուք ինծ վերադարձուցէք կեանքը, զիս թիարան ղրկելու համար։ Ատիկա աշռելի ոճիր մը չէ՞ միթէ։ Ի՞նչ է ուրեմն այն արդարութիւնը որ շեշտակի կը պատժէ մարդ մը որ ոչ մէկ խղճահարութիւն ունի։ Ի՞նչպէս պիտի կարենամ, բանտի մը խորը, քաւել ոճիր մը, զոր գործել երբեք չէի մտածած, զոր երբեք չպիտի գործէի. Ո թէ երբեք զիս ատոր մղած չըլլային։ Մինչդեռ այժմ, հանդարտ գլուխով, սառնօրէն, անոնք որ պիտի օգտուին ձեր գիտութենէն, տօքթոր, որ զիս կենդանի պահեց հակառակ ինծ, զիս դատապարտել տալու համար, պիտի գործադրեն ոճիրներու ամենաահռելին, ոճիրը զիս դատապարտելու անբանացումի անարգանգործութեան մը գրկին մէջ, դատապարտելու իմ անմեղ զաւակներս թշուառութեան եւ ստորնացումի։ Ի՞նչ իրաւունքով։

Վեր տնկեց իր իրանը, յափշտակուած կատաղութեամբ մը զոր իր անկարողութեան զգացը մը աւելի կը մոլեգնէր. ոռնում մը արձակեց եւ սկսաւ իր դէմքը պատառոտել եղունգներու հարուածներով, գլուխը առաջ նետեց անկողնին վրայ, ջանաց արցունքներ թափել, բայց չկրցաւ։ Այս ապարդիւն ճիգը րոպէ մը զինքը շշմեցուց, իբրեւ թէ կորսուած ըլլար տարօրէն պարապի մը, սարսափելի մոլորանքի մը մէջ։ Իր ճանկռտուած դէմքը դիակնային եղած էր։

Ատրիէն, սարսափահար վրան խուժեց, բարձրացուց գլուխը. յետոյ Սիմէթթայի օժանդակութեամբ փորձեց զայն շտկել. բայց անմիջապէս քաշեց իր ձեռքերը նողկանքի եւ պակուցումի ճիչով մը. շապիկին լանջապանը արիւնով ողողուած էր։

— Տօքթոր, տօքթոր…

— Իր վէրքը վերաբացուած է, գոչեց Սիմէթթա։

Տօքթ. Վոկալոփուլօ աչքերը տմոյն, զգետնուած, գունաթափեցաւ։

— Վէ՞րքը։

Ու բնազդաբար մօտեցաւ անկողնին, բայց Գորսին զայն շեշտակի կեցուց իր ապակեայ աչքերուն մէկ հայեացքովը։

— Իրաւունք ունի, ըսաւ բժիշկը, իր բազուկները ձգելով որ իյնան։ Իմացա՞ք դուք։ Կարող չեմ, պէտք չէ որ ընեմ…

ԼՈՒԻՃԻ ՓԻՐԱՆՏԷԼԼՕ

Թարգմ. ՓԱՅԼԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ

ՎԵՐՋ

ինչպէս նաեւ ներքին գործերու ընդհանուր քննիչ Պէհիճ պէյ, էլխամիդ համամիտ գտնուած են կեդրոնին Անտիոք փոխադրուելուն: Անտիոքի պատուիրակութիւնը նոյնպէս խոստումներ ստացած է հոգատար պետութեան ներկայացուցիչ Պրիւէրէ, Սուրիոյ տեղեկատուութեանց դիւանի նախագահ գնդապետ Թրաքուլէ եւ օգնականը հարիւրապետ Մարքէէ:

Ինքնութեան թուղթերու շուրջ

Անցած տարի գրած էինք թէ կառավարութիւնը որոշած է վերադարձնել ինքնութեան թուղթերու համար նախկին օրէնքով գանձուած դրամին աւելորդ մասը:

Մեր հայրենակիցներէն ոմանք այս առթիւ դիմած էին պատկանեալ իշխանութեան եւ ժխտական պատասխան ստացած: Այժմ այդ որոշումը հրատարակուած ըլլալով պաշտօնաթերթին մէջ (յունուար 30ի թիւ), բոլոր անոնք որ 375 ֆրանք վճարած էին, ետ պիտի ստանան 275 ֆրանքը. իսկ 40 ֆրանք վճարողները՝ 20 ֆրանքը:

Ուրիշ առեւանգումնե՞ր պատրաստուած են...

ԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ ՆՈՐ ՆՈՒԷՐ ՄԸ

Զօր. Կուտեպովի առեւանգումը կը շարունակէ զբաղեցնել հանրային կարծիքը: Բարձրաստիճան անձնաւորութիւն մը «Մաթէն»ի յանձնած է 500,000 ֆրանքի չէք մը՝ տրուելու համար անոր կամ անոնց, որ պիտի կրնան՝ իրենց մատնանշումներով՝ ողջ կամ մեռած գտնել տալ զօր. Կուտեպովը եւ երեւան հանել առեւանգումին հեղինակները: Մատնանշողները եթէ նոյնիսկ մեղսակից ալ ըլլան առեւանգումին՝ ներման պիտի արժանանան՝ բոլշեւիկեան սպառնալիքի տակ գործած ըլլալու արդարացումով: Այս ձեւով գումարը կը հասնի մէկ միլիոնի, քանի որ Ռուսերն ալ կէս միլիոն ֆրանք կը տրամադրեն:

⁂ Հարցաքննիչ դատաւոր Տըլալէ կը շարունակէ իր հարցաքննութիւնները: Պիտի լսէ Պոնվիլ-սիւր-Թոքի (Քալվատոս) քաղաքապետը, Անտրէ Կրանքոլօ, որ յունուար 26ին ժամը 13.45ին Փոն լ'Էվէքէն 5 քիլոմեդր հեռուն տեսած էր գորշ գոյնով ինքնաշարժ մը, որուն մէջ չորս հոգի կային, մէկը ոստիկանի հագուստով: Նոյն օրը ժամը 16.30ին քաղաքապետը տեսաւ նոյն ինքնաշարժին վերադառնալը, այս անգամ պարապ: Նոյնը կը հաստատէ նաեւ փաստաբան Ժիւլիէն Կրանքոլօ: Այս ուղղութեամբ քննութիւնները պիտի շարունակուին:

⁂ «Մաթէն» կը գրէ թէ բոլշեւիկեան ընդարձակ կազմակերպութիւն մը կայ՝ առեւանգելու համար հակաբոլշեւիկ երեւելի անձերը, որոնց միջնաբերդը կը գտնուի Ֆրանսայի մէջ: Վերջին օրերս գրոյց շրջած ըլլալով որ պիտի առեւանգուի նաեւ զօր. Կուտեպովի հինգ տարեկան մանչ զաւակը, ոստիկանութիւնը հսկողութեան տակ առած է զայն:

Ռուս տարագիր մը հետեւեալը յայտարարած է.

—«Հաւաստի աղբիւրէ տեղեկացած եմ որ բոլշեւիկները որոշած են քանդել հակայեղափոխական շարժումը՝ մէջտեղէն վերցնելով անոր վարիչները:

«Զօր. Կուտեպով, որ յաջորդած էր Վրանգէլի, հոգին էր հակաբոլշեւիկ շարժումին: Ռուս տարագիրները անոր վրայ դրած էին իրենց յոյսը, ու առաջին զոհը ան եղաւ: Հաստատօրէն գիտեմ թէ մեր կազմակերպութեան վարիչներէն 4.5 հոգի դատապարտուած են եւ եթէ ուշադրութիւն չդարձուի, օրին մէկը պիտի անհետացուին իրենց կարգին: Քանի մը օր առաջ Մոսկուայէն ստացայ նամակ մը, որուն մէջ կ'ըսուի. «Ուշադրութիւն ըրէք Վլատիմիրին»: Այդ Վլատիմիրը զաւակն է Մեծ-Դուքս Կիրըլի եւ ժառանգորդը ցարերու գահին եթէ հայրը մեռնի, 12 տարեկան է եւ հօրը հետ կը բնակի Սէն-Պրիաք: Հոն իբրեւ ոստիկանութիւն՝ անտառապահ մը միայն կայ, ու եթէ ուզեն, բոլշեւիկները դիւրաւ կրնան փախցնել զայն:»

Լիտվինոֆ կը բողոքէ

ՄՈՍԿՈՒԱ 13 փետր.— Արտաքին գործավարի փոխանորդ Լիտվինոֆ Մոսկուայի ֆրանսական դեսպանատան յանձնեց պաշտօնական ծանուցագիր մը, որով յանուն խորհրդային կառավարութեան կը բողոքէ թէ՝ ֆրանսական ոստիկանութիւնը Փարիզի խորհրդային դեսպանատան դրան առջեւ իսկ ձերբակալած է Մէսչէրվուկոֆը, դեսպանատան երկրորդ քարտուղարը, հակառակ որ անիկա ցոյց տուած էր իր դիւանագիտական անցագիրը:

Ասկէ զատ, Կրէմլինի պաշտօնական ծանուցագրին համաձայն, ֆրանս. ոստիկանութիւնը բազմաթիւ խուզարկութիւններ կատարած է փարիզաբնակ բոլշեւիկեան քաղաքացիներու բնակարանին մէջ եւ ձերբակալած արտաքին առեւտուրի պատուիրակութեան պաշտօնեաներէն Պլոք անուն մարդ մը: Խորհրդային կառավարութիւնը կը պահանջէ անմիջապէս ազատ արձակել այս վերջինը:

Հելլէն նաւատորմը թրքականին հաւասար

Աթէնքէն կը հեռագրեն.— Վարչապետ Վէնիզելոս երեսփ. ժողովին մէջ պատասխանելով հարցումի մը, ապահովցուց երեսփոխանները՝ նաւային ծրագրին մէջ կատարուելիք զեղչին մասին: Ըսաւ թէ պիտի զեղչուին միայն թեթեւ մարտանաւերն ու օդանաւերը:

Խօսելով Թուրքիոյ մասին, Վէնիզելոս ըսաւ որ իր համոզումով, Թուրքիա Յունաստանի պէս խաղաղասէր քաղաքականութեան կը հետեւի եւ ո՛չ մէկ ծրագիր ունի օտարի հողին դէմ: Հետեւաբար ո՛չ մէկ հիմ ունին թրքական յարձակման մը վախերը, ու Յունաստան ո՛չ մէկ պատճառ ունի Արքիպեղագոսի մէջ նաւային գերակշռութիւն պահելու:

Վերջացնելով, ուրախութեամբ յայտարարեց խորհրդարանին թէ Թուրքեւհելլէն բանակցութիւնները շուտով յաջող ելքի մը պիտի յանգին, որմէ վերջ պիտի ստորագրուի բարեկամական դաշինք մը: Յետոյ համաձայնութիւն պիտի գոյացուի նաեւ որ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի նաւային սպառազինումները հաւասար աստիճանի վրայ ըլլան:

Պուլկար դահլիճին վերակազմութիւնը

Պուլկարիոյ վարչապետ Լիափչէֆ փետր. 11ին Ֆիլիպէի մէջ ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ՝ հատուցումներու խնդիրը կարգադրուած ըլլալով, այլեւս ոչ մէկ արգելք մնացած է վերակազմելու համար դահլիճը: Կիրակի օր համայնքային խորհուրդի ընտրութիւններէն վերջ, վարչապետը դահլիճին հրաժարականը պիտի ներկայացնէ թագաւորին:

"ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18,, ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՆՊ.— «ՋԷՅԹՈՒՆ» ենթակոմիտէի կողմէ այս Կիրակի ժամը 2.30ին, Salle Place Comète. Պիւրօ Թապայի վերնայարկը, Անիէռ: Կը նախագահէ՝ Ընկ. Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ: Կը խօսին՝ ընկերներ ԱՇՈՏ ԱՐԾՐՈՒՆԻ եւ Գ. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ: Երգ, նուագ, արտասանութիւն: Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷԻ կողմէ Այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, Rue Chapeի Թատրոնին մէջ
Կը նախագահէ՝ Ա. ԱԲՈՅԵԱՆ
Կը խօսին՝ Ընկերներ Պ. ՀՐԻՍԵԱՆ եւ Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ
Արտասանութիւն, երգ եւ նուագ
Մուտքը ազատ է — Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, 71 AVE. KLÉBER

Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին «Գրական երեկոյ Ա. Ահարոնեանի մասին»: Պիտի խօսին՝ Ս. ՔՕՋԱՐԵԱՆ եւ Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

Փարիզի Սէն Միշէլի «Քրիստափոր» խումբի հերթական ժողովը՝ վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիա ճաշարանի սրահը: Կարեւոր օրակարգ եւ դասախօսութիւն ընկ. Օհան Կարօի կողմէ.—«Նախայեղափոխական շրջանէն դրուագներ ու դէպքեր»:

Անիէռ-Պուա-Քոլոնպի Զէյթուն ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Եռագոյն, Վիշապեան, Փոթորիկ խումբերը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին 79 Rue des Chambards, Bois-Colombes: Ներկայանալ անդամատետրով:

Պիյեանքուրի Մջոյի խումբի ժողովը՝ վաղը Շաբաթ իրիկուն ընկ. Լորիս Պօլոյեանի բնակարանը:

Ալֆորվիլի Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Կիրակի ժամը 2.30ին 29 Bld. Carnot, Րիւ Վիոլէթի ծայրը: Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Բենօ Նալչաճեան: Ներկայանալ հին անդամատետրով:

ԳԱՒԱՌ

Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի հերթական ժողովը՝ այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Մարսէյլի Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Յունաստանէն, Սուրիայէն եւ այլ շրջաններէ վերջերս Մարսէյլ եկած բոլոր Դաշնակցական ընկերները փետր. 16ին, կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, 63 Rue de la République սրճարանին վերնայարկը:

ԱՆԱՍՏԱՆԻ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Վիէնի հանգանակութեան ցանկը.—

Ի. Կարապետեան, Ս. Թէրզիպաշեան, Ա. Գազանճեան, Ա. Զաքարեան, Յ. Մկրեան, Ա. Ասլանեան 20ական, Յ. Քէթէնճեան, Լ. Յովսեփեան, Տէր եւ Տիկ. Կէօզիւրեան, Յ. Մխճեան, Այանեան, Մ. Թիրեաքեան, Ա. Ալեքսանեան, Կ. Մարգարեան, Աւետիսեան, Վարդապետեան, Յ. Մանուկեան, Գ. Թաշճեան, Ե. Եայլըեան, Յ. Ուզունեան, Գ. Կարապետեան, Պ. Տէմիրճիպաշեան, Կ. Սապոնճեան, Թ. Տէրտէրեան, Տ. Մանուկեան, Խ. Զոպոյեան, Պատ. Սահակեան, Յ. Գալայճեան, Պ. Բլթոյեան, Մ. Նաճարեան, Կ. Մուրատեան, Ա. Մաղաքեան, Խ. Ծաղիկեան, Խ. Երեմեան, Յ. Մաթոսեան, Ե. Գէորգեան, Հ. Յակոբեան, Ն. Բլթոյեան, Օր. Ճ. Կիրակոսեան, Գ. Ալոյեան, Խ. Պետրոսեան, Ո. Լուսարեւեան, Ա. Պարոնեան, Պ. Մուրատեան, Ո. Մոսկոֆեան, Հ. Ուզունեան, Մ. Մուրատեան 10ական, Ա. Դումրուեան, Պ. Պէտէնեան, Ղ. Յարութիւնեան, Ա. Սիվազեան, Յ, Գարիպեան, Պ. Վարդապետեան, Խ. Քարօղլանեան, Վ. Հովիւեան, Մ. Չիրիշճեան, Ա. Աբգարեան, Կ. Տէր Մինասեան, Տէր եւ Տիկ. Օհանեան, Մ. Տօնապետեան, Մ. Կիրակոսեան, Ե. Չէլէպեան, Ս. Էնմիեան, Գ. Եարտըմեան, Ս. Հազարապետեան, Ա. Մանուկեան, Գ. Թաշճեան, Գ. Գինոսեան, Ա. Ալնթապեան, Ա. Մինասեան, Գ. Գինոսեան, Կ. Սուքիասեան, Մ. Ալոյեան, Ա. Ղազարեան, Մ. Ճէլալեան, Մ. Փափազեան, Ս. Նազաշեան, Հ. Լուսարեւեան, Ս. Մաթոսեան, Յ. Թադէոսեան, Ոմն, Լ. Քէշիշեան, Մ. Զոպոյեան, Կ. Գանեան, Ա. Տիգրանեան, Ն. Նազարէթեան, Օ. Աքպէյուքեան, Կ. Բէհլիվանեան, Մ. Յարութիւնեան, Յ. Յարութիւնեան, Զ. Ղուկոյեան, Տիկ. Մ. Խաչիկեան 5ական, Ա. Տէր Թորոսեան, Մ. Սահաթճեան, Ոմն, Պ. Պաղչաճեան Յական, Ն. Նալպանտեան, Պ. Սանճեան. Է. Այվազեան, Տիկ. Ասլանեան, Ա. Սարգիս, Տիկ. Թ. Գինոսեան, Խ. Մաղաքեան, 2ական, Մ. Զաքարեան 1, Տէր եւ Տիկ. Գլըճեան 1.25, Թ. Թորիկեան 15. Ս. Արամեան 31, Մ. Ճնտոյեան 7.50 Պ. Մանուկեան 15, Ա. Կարապետեան 13.50, Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութիւն 25, Ս. Փափազեան 3 ֆրանք, ընդհանուր գումար 898.30 ֆրանք: (Տես Յառաջ 25 Յունուար):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ո. Միութեան Անիէռ-Պուա Քոլոնպի մասնաճիւղի ժողովը՝ վաղը ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 79 Rue des Chambards, Bois-Colombes:

ՓԱՐԻԶԻ Ատաբազարի Հայր. Միութեան անդամական ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 2.30ին 40 Rue de Bellevilleի ճաշարանին վերնայարկը: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները: Կարեւոր օրակարգ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՓԱՐԻԶԻ Եոզկատի եւ Շրջ. Հայր. Միութեանց ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 2ին 131 Rue Fbg. du Temple: Կարեւոր օրակարգ՝ 1929ի հաշուետուութիւն: Կը հրաւիրուին անդամներն եւ ոչ անդամները:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Զ. Ե. Ո. Միութեան թէյասեղանը այս Կիրակի ժամը 3ին Rue Colbert' Bar de la Porteի սրահը: Զեկոյց՝ Բ. պատգամաւորական ժողովի մասին: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ՍԱԿԱՐԱՆ

13 Փետրուար 1930

ԴՐԱՄՆԵՐ			Ֆր.
Սթերլին,		L. St.	124.14
Տոլար,		Dollar	25.53
Մարք	100	Mark	609.75
Թրք. Թղթ.		L. Trq.	11.99
Թրք. ոսկի		» » or	110.—
Մէճիտիէ		Médjidié	7.80
Լէվա	100	Léva	18.50
Տրախմի	»	Drachme	33.50
Լիր	»	Lire	133.65
Պելժ. ֆր.	»	Fr. Belge	71.10
Զուից.	»	Fr. Suisse	492.75
Լէյ	»	Leï	15.15
ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ			
Եգ. Քր. Ֆոնս.		I Cr. Fonc. Eg.	2200.—
»		II »	1505.—
»		III »	1500.—
Թուրքիոյ երկթղ.		Lots turcs	82.50

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 15 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

15 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1188 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՏԱԺԱՆԵԼԻ ԵՐԿՈՒՆՔԸ

Մէկ շաբաթէն կը լրանայ Լոնտոնի խորհրդաժողովին առաջին ամիսը, եւ տակաւին չէ գտնուած ընդհանուր համաձայնութեան գետինը։

Մթնոլորտը, ի հարկէ, հաշտարար է միշտ։ Կ'ըսանչ սեղան, հանդիսաւոր կերպարանքներ, բարեացակամ հաւաստիքներ եւ անսահման խաղաղասիրութիւն... Եւ սակայն, տակաւին լուրջ փորձ մը չեղաւ մէջտեղ դնելու բուն հարցը՝ իր բովանդակ ծանրութեամբ։ Աւելի ճիշդ, բոլոր կողմերն ալ կողմնակի շարժումներ, ռազմախաղեր կը փորձեն, կարելի եղածին չափ ծածկելով իրենց բուն ձգտումները։

Անցեալ շաբթու, ծանուցուեցաւ թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները նոր քայլ մը առած են դէպի համաձայնութիւն, փոխադարձ զիջումներով։ Այս առթիւ հրատարակութեան տրուեցան մարտանաւերի տեսակներ, տարողութեան եւ թնդանօթի տփեր եւն։

Խնդիրը այն է որ, անգլեւամերիկեան համաձայնութիւնը, ըլլայ իսկ վերջնական, չի լուծեր ամբողջ տագնապը։ Հարցին ծանրութեան կեդրոնը կը գտնուի Եւրոպայի ցամաքամասին վրայ, եւ անոր համար ալ, ժողովը կ'երկարի ու կ'երկարի։

Փետր. 13ին, ֆրանսական պատուիրակութիւնը ժամուլին յղորդեց իր պատասխանը՝ անգլեւամերիկեան յուշագրերուն։

Այդ յայտարարութիւնը, որ «անաւոր» կոչուեցաւ Անգլիոյ պաշտօնական օրկանին կողմէ, ցոյց կուտայ թէ՝ Ֆրանսա միտք չունի որոշ սահմանէ մը անդին անցնելու։ Միայն այս յարագան բաւական է ծանրացնելու մթնոլորտը, մանաւանդ որ, Իտալիան երբեք հրաժարած չէ Ֆրանսային հաւասարելու փորձումէն։

Քանի մը թուանշաններ՝ լուսաբանութեան համար։

Պատասխան-յուշագիրը դիտել կուտայ թէ ֆրանսական նաւատորմը արդէն մեծապէս կրճատուած է, բաղդատելով նախապատերազմեան շրջանին հետ։

Այսպէս, 1914ին Ֆրանսան ունէր 1,139,000 անգլ. թոն տարողութեամբ նաւատորմ, (պատրաստ կամ շինուելիք)․ իսկ այսօր ունի միայն 618,808 թոն, այսինքն 457,192 պակաս։ Մինչդեռ Անգլիան, որ 1914ին ունէր 2,476,326 թոն, այսօր (1930) ունի 1'296,396։ Մ. Նահանգները՝ 964,500 (1914) եւ 1,349,902 (1930)․ Ճափոնը՝ 676,000ի փոխարէն 853,382, իսկ Իտալիան՝ 686,012ի փոխարէն 320,479։

Ինչ կը վերաբերի զինուորական ուժին (սպայ եւ նաւազ), նոյնպէս համեմատութիւնը,— Անգլիան 1914ին՝ 145,400, իսկ 1930ին՝ 106,023, Մ. Նահանգները՝ 65,300ի փոխարէն 114,500․ Ճափոն՝ 85,000, փոխանակ 51,600ի․ Իտալիա՝ 47,600, փոխանակ 37,000ի, իսկ Ֆրանսա՝ 68,500ի փոխարէն միայն 53,655 հոգի։

Մասնագէտներ քննութեան ենթարկելով այս թուանշանները, կ'ապացուցանեն թէ Ֆրանսան իրականին մէջ կը ձգտի ընկճապատկել իր նաւային ուժը։ Այսպէս, միայն յածանաւերու շարքէն կը պահանջէ 12 հատ, վեցի փոխարէն։ Իսկ սուզանաւ՝ 125,000 թոն (34,345 թոն պատրաստ, 36,000 կը շինուի, մնացածն ալ՝ խորհրդաժողովէն պիտի պահանջէ, յանուն ազգային պաշտպանութեան)։

Այս թուանշանները կը կազմեն հանգոյց մը, որմէ պիտի կախի լոյսը կամ փոթորիկը։

Նախ որ, եթէ ընդունուին ֆրանսական պահանջները, հարկ պիտի ըլլայ նոյն համեմատութեամբ զիջումներ ընել Ճափոնի։— Աննպաստ պարագայ՝ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն համար։

Յետոյ, Իտալիան իրաւունք պիտի ունենայ բարձրացնելու իր նաւատորմը, միշտ Ֆրանսայի հաւասարելու տենչով։ Իսկ այս վերջինը երբեք չուզեր հաշտուիլ այդպիսի միտքի մը հետ։

Ուշագրաւ է որ, մինչ միւս չորս պետութիւնները հրապարակաւ յայտնեցին իրենց տեսակէտները, Իտալիան մանրամասնութիւններ չի տար, եւ կը պնդէ միայն,— բացարձակ հաւասարութիւն կ'ուզեմ եւրոպական ցամաքամասի բոլոր պետութեանց հետ։ Բացատրե՞նք թէ ակնարկը ուղղակի կ'երթայ Ֆրանսայի, քանի որ Անգլիան մաս չի կազմեր ցամաքին եւ իր աշխարհագրական ինքնուրոյն դիրքովը իսկ, բաղդատութեան չի կրնար դրուիլ մէկուն կամ միւսին հետ։

Իտալացիները իրենց պահանջը մէջտեղ պիտի դնեն, երբ վերջնապէս ճշդուին Ֆրանսայի թուանշանները, տեսակով, քանակով եւ տարողութեամբ։ Մուսոլինի միջոց չունի անպայման ֆրանսական տորմիղին մակարդակին հասցնելու իր նաւատորմը, բայց կ'ուզէ ամէն գնով ստանալ հաւասարութեան իրաւունքը։ Այս պատճառով ալ, մինչեւ իսկ համաձայն սուզանաւերու ջնջման, ինչպէս կ'առաջարկեն Անգլիա եւ Ամերիկա։ Մինչդեռ Ֆրանսա ամուր կառչած է այդ զէնքին։ Արդասիրութիւնը կամ խաղաղասիրութիւնը չեն որ կը խօսին այս հարցին մէջ, այլ դրացին տկարացնելու, կամ անոր մակարդակին հասնելու ձգտումը։

Իսկապէս, տաժանելի երկունքի մը բռնուած է Լոնտոնի ժողովը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՀԱՆՋԸ

«Հայրենիք» դիտել կուտայ խմբագրականի մը մէջ (30 Յունուար).

— «Հայ կ. խաչի Ամերիկայի կեդր. վարչութիւնը, ինչպէս հաղորդեցինք, 1,000 տոլար փոխադրած է Հալէպ, յատկացնելու համար Թուրքիայէն Սուրիա ապաստանած մեր նոր տարագիրներու պէտքերուն։

Իսկ ասկէ քանի մը օր առաջ ալ, Դատէմը Ուսումնասիրաց Ընկերութիւնն էր որոշած 200 տոլար ղրկել Սուրիա, նոյննպատակով։

Մօտաւորապէս շաբաթ մը առաջ տպած էինք Հայ Բարեգործական Ամերիկայի Շրջանի վարչութեան կոչը, որով կը խնդրուէր մեր գաղութի բոլոր անդամներէն մասնակցիլ Սուրիոյ մեր նոր տարագիրներուն ի նպաստ բացուած հանգանակութեան։

Այսպէսով, թէեւ բաւականին ուշ, բայց ուրախալի է որ եւրոպայէս յետոյ վերջապէս ամերիկահայ գաղութն ալ սկսած է շարժիլ։

Մէկէ աւելի անգամներ մենք գրած ենք Սուրիոյ նոր գաղթականներուն օգնելու ստիպողական անհրաժեշտութեան մասին։ Հանգամանօրէն պարզած ենք ծայր աստիճան ծանր վիճակը Թուրքիոյ խորերէն Սուրիա հասնող մեր նոր տարագիրներուն։ Մանրամասնօրէն բացատրած ենք նաեւ, որ արդէն Սուրիա ապաստանած մօտ 4,000 տարագիրներուն վրայ հաւանաբար շուտով պիտի աւելնան նորանոր հազարներ։ Եւ որովհետեւ կացութեան մասին այլեւս տարակոյս չկայ, պէտք է որ օր առաջ պատրաստութիւններ տեսնենք ոչ միայն Սուրիա արդէն հասածներուն, այլ եւ այսուհետեւ եկողներուն ալ պէտքերը կարենալ հոգալու համար։

Բարեբախտաբար, Փարիզի մէջ վերջապէս կարելի եղաւ կուսակցական հաշիւները մէկդի դնել եւ ոչ-կուսակցական հիմերու վրայ կազմել հանգանակիչ կեդրոնական յանձնաժողով մը։

Ցաւալի է, որ կարգ մը հայ թերթեր չեն ուզեր ըմբռնել կացութեան լրջութիւնը եւ կը շարունակեն իրենց կատաղի յարձակումները Դաշնակցութեան վրայ՝ չամչնալով նոյնիսկ անոր վզին փաթթել Թուրքերու գործած այս նոր ոճիրին պատասխանատուութիւնը։

Պատասխանատուութենէ հարկաւ մենք խուսափող չենք։ Երբ պատասխանատուութիւններ ճշդելու ժամանակը գայ, այն ատեն կը խօսինք։ Բայց այժմ մենք պարտաւոր ենք ամէն բանէ առաջ ընդառաջ երթալ Սուրիայէն մեզի հասնող օգնութեան աղեկտուր կոչերուն։»

ԿՈՒՏԵՊՈՎԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Կարելի չեղաւ դեռ լուսաբանել Կուտեպովի անհետացման գաղտնիքը։ Քննութիւնները կը շարունակուին զանազան ուղղութիւններով։

Ոստիկանական տեսչութիւնը կը հերքէ Լիտվինոֆի այն հաւաստումը թէ Փարիզի խորհրդային դեսպանատան բ. քարտուղար Մէսչէրվոկոֆ ձերբակալուած է դեսպանատան դրան առջեւ։ Կը հերքէ նաեւ թէ խուզարկութիւններ կատարուած ըլլան խորհրդային քաղաքացիներու տան մէջ։

Փարիզի Ռուսերը 11,827 ստորագրութեամբ հանրագրութիւն մը ներկայացուցին վարչապետ Թարտիէօի։

*** Փարիզի պատերուն վրայ փակցուած յայտարարութիւններով կը պահանջուի կա՛մ մէջտեղ հանել Կուտեպովը եւ կամ Փարիզէն վտարել խորհրդային դեսպանը, իր ամբողջ կազմով։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Կարմիր պրոպագանդը արտասահմանի մէջ

«Թայմզ»ի Թղթակիցը Ռիկայէն կը հեռագրէ.

Ստալին՝ պատասխանելով համայնավար համալսարանի ուսանողներու խումբի մը, որ 10 հարցումներ ուղղած էր իրեն Ռուսիոյ գիւղացիական նոր քաղաքականութեան եւ արտասահմանի մէջ յեղափոխական շարժումներ առաջ բերելու մասին, ըսաւ թէ՝ ներկայ քաղաքականութիւնը, որով գիւղացիները կը վերածուին պետութեան կողմէ վարձուած ագարակային աշխատաւորներու, պիտի աւելցնէ խորհրդային իշխանութեան զինուորական ուժը, պիտի նուազեցնէ անգործութիւնը ու փութացնէ խորհրդային պետութեան բաց պայքարը օտար դրամատիրական պետութեանց հետ։ Աւելցուց թէ մտադրութիւն չկայ սպասելու մինչեւ «յեղափոխական կացութեան» զարգացումը, այլ արտասահմանի պրոլետարներէն պէտք է պահանջել «այժմէն իսկ յեղափոխական կռիւներու սկսիլ։» (Ստալին մասնաւորապէս շեշտեց «այժմէն» բառը)։

Ավիաքիմ (օդանաւի եւ քիմիաբանութեան) ընկերութեան համաժողովին մէջ, պատերազմ. փոխ-գործավար եւ Չեկայի նախկին պետ Ճէրճինսկիի գլխաւոր օգնական Ունշլիխթ պաշտօնական տեղեկագիր մը ներկայացուց ընկերութեան գործունէութեան մասին։ Բացատրեց թէ իրականին մէջ ընկերութեան ամբողջ գործը կապուած է կարմիր բանակին հետ։ Ընկերութիւնը լաւ գործած է, սակայն պէտք է աւելի զարկ տալ անոր գործունէութեան, որովհետեւ թշնամիները տենդոտ գործունէութեան լծուած են՝ յարձակելու համար խորհրդային միութեան վրայ։

Քէնթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսին բողոքը

Պապէն վերջ, Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսն ալ բողոքի ձայն կը բարձրացնէ խորհրդային դրախտին մէջ կատարուած կրօնական հալածանքին դէմ։ Քէնթըրպըրիի կրօնական գերագոյն խորհուրդը միաձայնութեամբ ընդունեց բանաձեւ մը՝ ներկայացուած անգլիկան եկեղեցիի պետ Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսին կողմէ, որով կը պահանջուէր «խստիւ բողոքել խորհրդային Ռուսիոյ մէջ կատարուած կրօնական հալածանքներուն դէմ եւ շեշտել որ, եթէ խորհրդային կառավարութիւնը կը փափաքի բարւոք յարաբերութիւններ պահպանել Մեծն Բրիտանիոյ հետ, պարտաւոր է յարգել արդար ու մարդկային քաղաքակրթութեան մը սկզբունքները»։

Այս բանաձեւը ներկայացնելէ առաջ, Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսը ճառ մը խօսելով ըսաւ.

— Մանրակրկիտ քննութիւն կատարել պիտի տամ Ռուսիոյ քրիստոնէական հալածանքին մասին, ու եթէ տեսնեմ որ կացութեան մէջ բարւոքում չկայ, թերեւս պիտի ստիպուիմ Լորտերու ժողովին առջեւ յուզել հարցը, որովհետեւ խնդիրը կը դառնայ քրիստոնեայ եւ քաղաքակիրթ ժողովուրդի մը պատուոյն շուրջ։ Այն միակ իրողութիւնը թէ Ռուսիոյ հետ դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատուած են՝ մեր երկրին կը պարտադրէ պատասխանատուութիւններ՝ զորս չի կրնար անգիտանալ, եթէ կ'ուզէ հաւատարիմ մնալ իր լաւագոյն աւանդութեանց։

«Խորհրդային կառավարութիւնը ներկայացուցիչ մը ունի Անգլիոյ մէջ։ Թո՛ղ հասկնայ թէ մեծ շարժում մը կայ հանրային կարծիքին մէջ, առանց դասակարգի, կուսակցութեան եւ դաւանանքի խտրութեան, որ կը պահանջէ թէ՝ դիւանագիտական գոհացուցիչ յարաբերութիւնները կախում ունին արդարութեան, ազատութեան եւ մարդասիրութեան այն սկզբունքներէն, որոնք միջազգային բոլոր յարաբերութեանց հիմը կը կազմեն։»

Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսը կը պահանջէ որ բոլոր անգլիկան եկեղեցիներուն մէջ մարտ 16ի կիրակի օրը աղօթքներ ըլլան Ռուսիոյ քրիստոնեաներուն համար։ Ինչպէս գրեցինք, պապին հրահանգով նոյնպէս աղօթքներ պիտի ըլլան կաթոլիկ եկեղեցիներուն մէջ մարտ 19ին չորեքշաբթի օր։

Ուէսթմինսթրի արքեպիսկոպոս կարտինալ Պուռն, կաթոլիկ եկեղեցիին պետը Անգլիոյ մէջ, իր կարգին յայտարարած է որ եթէ Ռուսիոյ ներկայ շարժումը չճզմուի, շատ աննելի հետեւանքներ պիտի ունենայ ո՛չ միայն Անգլիոյ, այլ ամբողջ աշխարհի մէջ։

Իր կարգին, Եորքի անգլիկան արքեպիսկոպոսը նոյն քաղաքին մէջ ճառ մը խօսելով, բուռն լեզուով արտայայտուեցաւ կրօնական հալածանքին դէմ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԿՂԵՐՆ ԱԼ

Միւնիխի արքեպիսկոպոս կարտինալ Ֆաուլհապէր պապի գահակալութեան 8րդ տարեդարձին առթիւ Պավարիոյ մայրաքաղաքին մէջ քարոզ մը խօսելով ըսաւ.

— Վերջին ամիսներուն կրօնական հալածանքը իր գերագոյն աստիճանին հասաւ Ռուսիոյ մէջ։ Երեք ամսուան մէջ 200 սինակոկ ու մզկիթ եւ 980 քրիստոնեայ եկեղեցիներ փակուած եւ հեթանոս նպատակներու յատկացուած են։ Մեր աչքերուն առջեւ տեղի կ'ունենայ զարհուրելի ողբերգութիւն մը։ Բոլշեւիկները կ'ուզեն տիրել երկրի մը, ուր Աստուած չըլլայ, կ'ուզեն հիմնել մշակոյթ մը, առանց հաւատալու հոգւոյ անմահութեան և հանդերձեալ աշխարհին, կ'ուզեն հաստատել տնտեսութիւն մը՝ առանց մասնաւոր սեփականութեան։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒԷՆ ՔՇՈՒԱԾ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐՈՒՆ

ՑԱՆԿ 30

Ս. Խաչիկեան, Ս.-Էթիէն	50.—
Հրանտ Մայիսեան (կրկին)	25.—
գումար	75.—
29րդ ցանկին գումարը	29,506.—
ընդհ. գումար	29,581.—

* * *

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ «ՊԱՇԱՐՈՒԱԾ»

ՄԱՐՍԷՅԼ, 11 փետր.— Զվախնաք, պաշարումը բարի նպատակով է.— Տաճկահայաստանէն վտարուած հարազատներուն օգնելու համար։ Պաշարողն ալ բարենպատակ հիմնարկութիւն մը — կարմիր խաչը։

Փետր. 9ի ընդհանուր ժողովին մէջ, օգնութեան աշխատանքը կազմակերպելու համար ընտրուեցաւ 9 հոգիէ բաղկացած յանձնախումբ մը, (Խմբ.— Տես Գ. էջ)։ Յանձնախումբը փետր. 10ի իր առաջին նիստին մէջ, արագ գործելու մտահոգութեամբ, բաժնուեցաւ երեք թեւերու, 3ական հոգիով։ Իւրաքանչիւր խումբի համար կազմուեցաւ առանձին առանձին ցուցակ, հիմք ունենալով խումբի ծանօթութեան եւ յարմարութեան շրջանակը։ Դիմուելիք տեղերու անուանացանկը եւ թաղերու բաժանումը կատարուած է մեծ ուշադրութեամբ, այնպէս որ ոեւէ Հայ, արհեստաւոր թէ վաճառական, բանւոր թէ սեփականատէր դուրս չպիտի մնայ կազմուած ցանկերէն։ Այս երեք խումբն ալ, առանձին առանձին ժապաւինեալ տոմարով փետր. 11էն սկսեալ կը շրջին իրենց շրջանները (Մարսէյլը իր արուարձաններով), հանգանակութեան համար։

Հաղորդելով այս պարագան հանրութեան, վստահ ենք թէ բոլոր անոնք որ կը հաւատան մեր ապագային, ընդառաջ պիտի երթան մեր հանգանակիչ խումբերուն եւ իրենց սիրայօժար նուէրով պիտի արժեցնեն շրջող տիկիններու չարչարանքը։

Վստահ ենք նոյնպէս, որ նկատի առնելով վարչութեանս այս ձեռնարկը, որ ոեւէ միութիւն կամ կազմակերպութիւն յանուն ընդհանուր շահի, չպիտի խաչաձեւէ մեր աշխատանքը, այլ ընդհակառակն սատար պիտի հանդիսանայ մեզ։

Ձեռնարկուած է նաեւ հագուստներու հաւաքման։ Շատ կը խնդրէինք հագուստ նուիրողներէն իրենց կապոցները յանձնել 90, Rue Stanislas-Torrents, կարմիր խաչի հերթապահին, որ այնտեղ պիտի ըլլայ՝ երկուշաբթի ժամը 10-12 եւ 2-4, հինգշաբթի 2-4, կիրակի 10-12։

Վարչութիւն Ա. Ե. Հ. Կ. Խ. Մասնաճիւղի

ՄԵԾ ՀՐԴԵՀ ՌՈՍՏՈՍԹՈՅԻ ՄԷՋ

Ռոստոսթոյէն կը հաղորդեն թէ փետրուար 8էն 9 լուսնալիք գիշերը խանութէ մը հրդեհ ծագած է յիշեալ քաղաքին մէջ։ Այրած են մեծ թիւով տուներ ու խանութներ։ Ապահովագրական ընկերութիւնները 100,000 ոսկի վնասի ենթարկուած են։ Այրած է շուկան։ Հրդեհը մեծ դժուարութեամբ կարելի եղած է մարել առտուն։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԵՐԵՒՈՅԹ ՄԸՆ ԱԼ

Նախորդ յօդուածներովս ներկայացուցի ընդհանուր գիծերով նոր սերունդի ինքնութիւնը, կամ աւելի ճիշդ անոր նախնական շրջանը։

Հիմա պարզ է, որ անոնք որբ ըլլան թէ ոչ, ընդհանրապէս բոլորն ալ պատերազմի սերունդին կը պատկանին, ծնած այդ շրջանին, կամ անկէ քիչ մը առաջ եւ ետք։ Երկուքին ալ մանկական երազային շրջանը, կազմուած է պատերազմական շրջանի յատուկ մթնոլորտով։ Գերութեան կապանքներու թէ աքսորի ճամբաներու մէջ, սովորական գաղթի թէ շարունակական տեղափոխութիւններու ընթացքին, եւ վերջապէս թնդանօթի աւերիչ որոտներու թէ քաղաքի ամենօրեայ շարժումներէն յառաջ կուգար այն արտասովոր մթնոլորտը, միջավայրը— պատերազմի համար եւ պատերազմէն ծնած։

Մայրական ամենաքնքուշ եւ քաղցր երգերն անգամ— եթէ չար բախտը խնայած չըլլար այս տղոց— չէր կրնար ազատել զանոնք, անոնց ստիպմանաբար կազմուող միտքն ու նկարագիրը։ Ո՛ւր մնաց որ մարտական երգերն ալ իրենց թովիչ շունչով անհետացան դեռ օրօրոցներու վրայէն, եւ կամ բոլորովին տարբեր շունչով երգուեցան։

Եւ ճամբայ մը, ծանօթ եւ փշոտ, խտացած այս շունչով, եղաւ ճամբան մեր նոր սերունդին, ուրկէ քալեց հեւալով ու տքալով, միշտ կեանքի եւ մահուան պայքարով, մինչեւ այն երկրորդ շրջանը, որուն մասին խօսեցանք ասկէ առաջ։ Ասկէ յետոյ ան արդէն շփման մէջ է մեզի հետ, բոլորովին օտար ափերուն՝ մարդակուլ եւ անյնչելի պողոտաներու վրայ։

Հոս արդէն մենք պարտաւոր ենք հաշուի առնել ասոնց ներքնաշխարհը, ձգտումներն ու բնական պահանջները։ Մասնաւորաբար մեր ուշադրութիւնը պիտի կեդրոնանայ առանձնապէս այն իրողութեան վրայ, որ ասոնք պատերազմէն ժառանգած ազդեցութիւններ ունին։

Այս ազդեցութիւնները այնքան ուժեղ են եւ խոր, որ յաճախ կը մղեն զանոնք, այնպիսի անբնական արարքներու, որ կրնայ բացասական ազդեցութիւն թողուլ, որքան իրենց ապագայ զարգացման, նոյնքան եւ մեր ընթացիկ կուսակցական կեանքին վրայ։

Ի վերջոյ պէտք է ընդունիլ, որ այս սերունդը իր մէջ կը մարմնացնէ մարդկային բնաւորութեան ծայրայեղութիւնները— լաւ կամ վատ։ Չափաւորութիւնը տեսակ մը անհրապոյր, անհանդուրժելի ըմբռնում մըն է ասոնց մեծ մասին քով։

«Անհանգիստ, ջղային, յանդուգն» է ան— բարիքներ ժառանգած է պատերազմի շրջանէն, զարգացած անկէ յետոյ կեանքի տարապայման շրջաններուն։ Անոր հետ մէկտեղ «ինքնավստահ, անվախ եւ ըմբոստ» է ան, դարձեալ ստացած եւ զարգացուցած է միեւնոյն աղբիւրներէն։

Այս բոլորը մահացու մեղքեր չեն անշուշտ, եւ ոչ ալ անբուժելի հիւանդութիւններ։ Կեանքը — դպրոցը, կրնար լաւագոյն կաղապարումով այս բոլորէն օրինակելի մարդիկ արտադրել։ Ո՛չ մէկը իր տուրքը տուած է ասոնց, ո՛չ մէկը փորձած է ճարտար պատուաստումով շտկել այս տղոց նկարագիրը, օգտուելով գոյութիւն ունեցող տարրերէն։ Եւ այս բացը ազդած է տարաբախտաբար, ազդած ծանրօրէն։

Եւ ինչի՞ է նման այս սերունդը, այն վիճակին մէջ, երբ մեզի կուգայ։

Թող ներուի ինձ նմանցնել զանոնք ընկուզենիի այն տձեւ կոճղերուն, որոնք չափազանց թանկ եւ արժէքաւոր գին կը ներկայացնեն միայն եւ միայն անոր համար, որ վարպետ ձեռքերը այդ անձոռնի կոճղերէն կը պատրաստեն թանկագին թերթեր, կարասիներու շինութեան համար։

Այսօր իսկ կը յիշեմ մեր երկրի մէջ այս կոճղերու մասին մեր անտարբեր եւ յանցաւոր վերաբերմունքը։ Ի՜նչ հարստութիւններ կը կորսնցէինք, իբրեւ արդիւնք մեր տգիտութեան, նման այս կոճղերուն։ Այն ինչ փոքր ծանօթութիւն մը անոնց պահպանման մասին, կրնար փտած ծառերու բուներէն հարստութիւն թափել, իբրեւ դարման մեր այնքան մեծ կարիքներուն։

Կեանքը իր այս բացառապէս աննպաստ շրջաններուն մէջ, օրուան կռուի մէջ նետուած այս տղաքը կրնայ կործանել, կրնայ փոշիացնել։ Չէ՞ որ սովորական կեանքին մէջ, իբրեւ մարդ, իբրեւ մարդկային մեքենայ, ասոնք ընդհանրապէս անտաշ են, ինչպէս ընկուզենիի կոճղը։

Ցորրական կրթութեան պակասը աչքի կը զարնէ անոնց շարժուձեւերուն մէջ։

Բարեկրթութեան, նիստ ու կացի, կենցաղի մասին որեւէ անզգոյշ դիտողութիւն — ամենաբարեացակամ տրամադրութեամբ իսկ — իսկոյն անախորժ պատմութեան մը պատճառ կը դառնայ։ Մարդիկ այս անմեղ բարեմտութեան մէջ կը տեսնեն վիրաւորանք, թշնամանք մը իրենց անձին դէմ։ Ի զուր կ'անցնին ձեր խրատներն ու թելադրանքները, ձեր անկեղծութեան հաւաստիքները. այդ բոլորը չեն նպաստեր վրդոված խիղճը հանդարտեցնելու, չեն նպաստեր մանաւանդ մոռցնել տալու ակամայ «միջադէպ»ը։

Յիշեմ օրինակ մը, որ թէեւ մասնակի կը թուի, բայց ընդհանուր երեւոյթ է։

Տարիներ առաջ երիտասարդի մը դիտել տուի թէ կէս գիշերին անթոյլատրելի է երգելով եւ կանչելով անցնիլ փողոցներէն եւ նոյն վիճակով մտնել ստորերկրեայ երկաթուղին։ Բացատրեցի թէ առհասարակ այս երկրին մէջ չեն ախորժիր նման արարքներէ, մանաւանդ երբ օտարականներու կողմէն գործադրուի։ Ի վերջոյ մատնանշեցի այդ արարքի մէջ նաեւ բարեկրթութեան պակասը, որ վայել չէ երիտասարդի մը համար։

Ի՞նչ կը կարծէք։ Գնահատե՞ց երէց եղբօր դիտողութիւնս։ Ընդհակառակն, չափազանց դժգոհ հեռացաւ եւ մինչեւ այսօր ալ, ամէն անգամ որ կը տեսնեմ զինք, կը կարդամ իր աչքերուն մէջ ինծի վերապահուած ատելութիւնը, ծնած այդ պարզ դիտողութենէն։ Ասով մէկտեղ գիտեմ որ այդ տղան չափազանց բարի է, անշահախնդիր, ձեռներէց եւ աշխատասէր։

Ամէն մէկը անոնցմէ մօտաւորապէս կը զարգանայ այս ձեւով։ Եւ սակայն հոս է, որ պէտք է լարենք մեր ճիգերը, հնարաւորութեան չափով չէզոքացնելու բացասական ծայրայեղութիւնները, ի նպաստ դրական գիծերուն։

Մեր կուսակցութիւնը, որ այսօր լայն բացած է իր դուռները ասոնց առջեւ, պատասխանատու է այս տղոց նկարագրի կաղմաւորման դժուարին գործին մէջ, մանաւանդ որ անոնք վաղը արդէն գործի պիտի լծուին մեր ամենօրեայ պայքարին մէջ։

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Անցեալ Յունուարին գումարուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եգիպտոսի Ժէ. Շրջ. Ժողովը, մեծ ոգեւորութեամբ եւ յաջողութեամբ։ Այս առթիւ, նորընտիր Կեդր. կոմիտէն հրատարակութեան տուած է ընդարձակ յայտարարութիւն մը, որուն հիմնական գիծերը կ'արտատպենք ստորեւ.—

1) Կազմակերպական կեանք.— Տեղեկագիրներն ու կենդանի փաստերը կուգան հաստատել, թէ Եգիպտոսի շրջանի կազմակերպութիւնը տենդագին աշխատանքի մէջ է։ Ամէն կողմ, ընկերները՝ համերաշխ գործակցութեամբ՝ կազմակերպական ներքին ու արդիւնաւէտ գործունէութիւն ցոյց կուտան։ Տոգորուած հայութեան ու հայ հայրենիքի կենդանի ոգիով, իրենց բոլոր ճիգը կը թափեն ոչ միայն իրենք առողջ մնալու ազգայնօրէն, այլեւ իրենց շրջապատին մէջ վառ պահելու համար ազգային զգացումը։ Ընկերային ժողովներ, դասախօսութիւններ, հանրային խնդիրներու շուրջ հաւաքոյթներ, ինչպէս նաեւ կրթական-մշակութային եւ եղբայրական օգնութեան գործնական ձեռնարկներ, — բոլո՛րը կը ձգտին հանրային կեանքի բարւոքման եւ հայրենիքի գաղափարին ամրապնդման։

2 Մենք եւ մեր ժողովուրդը.— Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդի հետ է միշտ, ի՛նչ պայմաններու մէջ ալ եղած ըլլայ ան։ Բխած հայ ժողովուրդի ազնուական երակէն, Դաշնակցութեան էական, միակ նպատակը պիտի ըլլայ անոր մէջ ու անոր քով գտնուիլ միշտ։ Մեր բոլորանուէր աջակցութիւնը՝ անոր բոլոր գործերուն, տագնապներուն եւ կնճիռներուն բարեյաջող լուծման։

Հոն՝ ուր անհրաժեշտ է, Դաշնակցութիւնը պէտք է իր աջակցութիւնը տանի, գործօն մասնակցութեամբ, խորհուրդով կամ մատնանշումով։ Հանրային գործերը հարկ է որ վարուին անշեղ, յօգուտ հասարակութեան մեծ զանգուածին եւ անոր գոյութեան պահպանման ու ամրապնդման։ Մեր բոլորին ջանքը պիտի ըլլայ՝ գործի գլուխ կանչել հասարակական շէնք ու պարկեշտութիւն ունեցող տարրեր, տրամադրելով մեր բոլոր ուժերը։ Ժողովուրդը եւ անոր շահն ու բարօրութիւնը,— ա՛յս է մեր դաւանանքը եւ ա՛յս պէտք է ներշնչել աշխատող բոլոր տարրերուն։ Դաշնակցութիւնը աչքը պիտի ըլլայ հանրային գործերուն մէջ, մօտէն թէ հեռուէն, հսկելով հանրային հարստութեանց մատակարարման, կրթական, ազգային ու մշակութային խնդիրներու լուծման ու կիրարկման մէջ։

Երկրորդական խնդիր է թէ ո՛վ է իշխանութեան վրայ. Դաշնակցականնե՞ր— որոնք, ըստ Ընդհ. Ժողովի որոշման, իրենց յաւելեալ ուժերը միայն պէտք է տրամադրեն ազգային առօրեայ գործերուն,— թէ հանրային գործօն ու մաքուր տարրեր, որոնց առջեւ լայն ասպարէզ պէտք է բանալ։ Էականը այն է՝ որ անոնք, հանրային կեանքի ղեկավարները, ո՛վ ալ ըլլան, պէտք է որ չշեղին եւ չսայթաքին իրենց հանրային գործունէութեան ընթացքին։

Անյետաձգելի պահանջ մըն է նաեւ հայ ժողովուրդի կազմակերպման խնդիրը։

Մեր ընկերները իրենց բոլոր ուժը եւ կարելի բարեացակամութիւնը պէտք է տրամադրեն, գլուխ հանելու համար համազգային կազմակերպական այս փրկարար գործը, որ օտարութեան մէջ եւ յուսալքումի այս դառն օրերուն, միակ ապաւէնը կը կազմէ, թէ՝ ազգապահպանման եւ թէ՛ հանրային զոհաբերութեանց եւ ուժերու արդիւնաւորման համար։ Գիտակցինք բոլորս, որ առանց հանրային կայուն ու օրինապահ կազմակերպութեան, հայ ժողովուրդի գոյութիւնը վտանգուած է արտասահմանի մէջ և զայն պահպանելու բազմազան ճիգերը՝ մեծագոյն մասով՝ դատապարտուած են ամլութեան եւ մինչեւ իսկ չքացումի։

Այս կազմակերպութիւնը աւելի հզօր, աւելի արդիւնաւէտ ու համազգային կը դառնայ սակայն ա՛յն ատեն, երբ իւրաքանչիւր գաղութ՝ ինքն իր մէջ ամփոփուելէ ետք՝ օղակը դառնայ ընդհանուր, համազգայնութային շղթայի մը։ Պէտք է որ գոնէ՝ իրարու մօտիկ, դրացի գաղութները կապ հաստատեն իրարու հետ, օգնութեան հասնին հանրային փոխադարձ ցաւերու եւ ձեռնարկներու համար։ Առանց այս կապին, ինքնաբաւ այլ մեկուսի գաղութներն իսկ պիտի չկրնան դիմանալ ապազգային բազմազան հոսանքներուն, որոնք ամէն կողմէ մեր վրայ կը խուժեն եւ որոնց ընդդիմանալու համար հատու զէնքեր պէտք է ունենալ։

Կազմակերպութիւն եւ կապ՝ գաղութէ գաղութ,— ա՛յս թող ըլլայ մեր նշանաբաններէն մէկը՝ յառաջիկայ շրջանին համար։

3) Հայութիւնը եւ օտար ժողովուրդները.— Շրջ. Ժողովը մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ ըրաւ հայ ժողովուրդի եւ անոր բնակած երկիրներու փոխադարձ յարաբերութեան խնդիրը։

Կասկած չկայ, որ հայութիւնը բարեկամական սրտաբուխ զգացումներ միայն ունի զինքը հիւրընկալող երկիրներուն եւ անոնց ժողովուրդներուն հանդէպ։

Բացարձակապէս զերծ քաղաքական նպատակներէ, զանազան վայրեր հաստատուած մեր հայրենակիցները կը սպասեն միայն իրենց հայրենիք վերադարձի օրուան։ Բայց, մինչեւ այդ, ինչպէս անցեալին մէջ անոնք աշխատած են, ասկէ ետքն ալ պիտի շարունակեն աշխատիլ հաւատարմօրէն եւ համակրութեամբ աջակցելու իրենց բնակած երկիրներու, Եգիպտոսի, Սուրիոյ թէ այլ վայրերու մէջ, եւ իրենց ուժերը տրամադրելու երկրին բարգաւաճութեան։ Հարկ է բարեկամական սերտ կապեր հաստատել բնիկ ժողովուրդին հետ, լուսաբանելով օտար հանրային կարծիքը՝ մեր գործերուն եւ ուղղամիտ բարեկամութեամբը եւ ապացուցանելով հայութեան շինարար տարր մը ըլլալու պարագան։

4) Հայաստանի վերաշինութիւնը.—

Ընդհ. Ժողովը գծած է մեր քաղաքական վերաբերումը Հայաստանի եւ անոր անհարազատ ղեկավարներուն հանդէպ։ Աւելորդ է ըսել թէ՝ եթէ դէմ ենք վարիչներուն, մեր բոլոր հոգիով ու էութեամբը հետն ենք մեր հայրենիքին ու անոր արի ու առաքինի ժողովուրդին։ Անշուշտ կարելի չէ բռնել չարագործներու եւ չարախօսներու լեզուն, որ հանրային կարծիքը շփոթեցնել կը փորձէ, այն պատրուակով թէ իշխանութեան դէմ ըլլալ՝ կը նշանակէ երկրին դէմ ըլլալ։ Այս անհեթեթ եւ ախտաւոր փրոփագանտը արժանի չէ ոչ իսկ որեւէ լուսաբանութեան եւ փաստարկութեան։ Լաւագոյն փաստարկութիւնը սակայն, Ընդհ. Ժողովի եւ Շրջ. Ժողովի որոշումներէն բխած վերաբերումն է.— Աջակցիլ ամէն կերպով երկրի վերաշինութեան ձեռնարկներուն եւ Հայաստանի ժողովուրդի նիւթական բարեկեցութեան, օժանդակելով ամէն կերպով եւ նիւթական միջոցներ հայթայթելով ներգաղթի իրագործման եւ գաղթականներու յատուկ աւաններու հիմնարկութեան համար։

Մեր շրջանի կազմակերպական բոլոր մարմինները եւ ընկերները այս ուղղութեամբ եղած ձեռնարկներուն ոչ միայն պատրաստակամ պէտք է ըլլան, այլ երբ հարկը ներկայանայ, նախաձեռնարկ պիտի ըլլան մտաւոր ու բարոյական զարգացման հետ գործնապէս ալ մասնակցելու մեր սիրելի հայրենիքին նիւթական վերականգնումին ու ժողովուրդի անհուն տառապանքին մեղմացման։

ԽՐԱՏՆԵՐ
ՑՈՒՐՏԻ ԱՌԹԻՒ

Փարիզի Թունաբանութեան քաղաքապետական աշխատանոցին տնօրէնը, Պ. Բոն Ապրէ, եղանակին սաստիկ ցուրտերուն կը վերագրէ թունաւորումի դէպքերուն կրկնութիւնը։ Արդարեւ վերջին շաբթուներուն շատցած են թունաւորուած եւ շնչահեղձ մարդոց պատմութիւնները։ Շատեր լաւ տաքնալու համար լայն կը բանան ջեռոցներու (calorifère) եւ գոլորձակներու (radiateur) ծորակները, կամ առատ փայտ եւ ածուխ կը նետեն վառարաններուն մէջ։ Այս սաստիկ ջերմութիւնը ունի իր աննպաստութիւնները և վտանգները, կարգ մը թոյներու պատճառաւ։

Որպէսզի կարելի ըլլայ, մեր ժողովուրդին համար, խուսափիլ այդ վտանգներէն, կը ներկայացնենք ֆրանսացի նշանաւոր թունաբանին խրատները։

Բնակարան տաքցնելու համար չորս տեսակ միջոցներ կան.

1.— Հայկական օջախը, ուր պարզապէս փայտ կը վառեն։

2.— Վառարաններ, ուր փայտ կամ ածուխ կը վառեն։

3.— Ջեռոցներ, եռացեալ ջուրի խողովակներով։

4.— Գոլորձակներ, կազի եւ քարիւղի հնոցով։

Հայկական օջախը շատ վտանգաւոր չէ, պայմանաւ որ բուխերիկը լաւ բանի։ Այս պատճառաւ, պէտք է շարունակ մաքրել ծխանը, որ երբեմն տեղի կուտայ հրդեհի։ Դժբախտաբար քաղաքակրթուած երկիրներու, մասնաւոր մեծ քաղաքներու մէջ այլեւս գոյութիւն չունին նման օջախներ։ Ուրեմն եղանակի թունաւորումները կարելի չէ վերագրել այս օջախներուն։

Վառարանները եւս վտանգ չեն պատճառեր, եթէ անհրաժեշտ նախազգուշութիւնները զանց չառնուին։ Այսպէս, նման վառարանները պէտք է զետեղուին վարպետ արհեստաւորներու կողմէ։ Եթէ վտանգ կը պատահի, պատճառը այն է, որ վառարանը հինցած է, ժանգոտած է, խանգարուած է։ Խողովակներուն մէջ դրուած խափանակը ունի ծակեր, որոնք, խափանակը դարձուած պարագային իսկ, կը դիւրացնեն վառարանին շնչառութիւնը, հետեւաբար վտանգաւոր ծուխին փախուստը։ Սակայն յաճախ մուրը կը գոցէ այդ ծակերը, եւ երբ տանտիկինը, խնայողութեան համար, մէկ կողմ դարձնէ վառարանին բանալին, ծուխը կը մտնէ ներս, եւ կը խեղդէ սենեակին մէջ գտնուողները։

Կը թելադրենք վառարանը պարպել ամէն իրիկուն, որովհետեւ մարելու մօտ ածուխը կամ փայտը չափազանց վտանգաւոր է։ Երբեմն օդ տալ սենեակին՝ բանալով պատուհանները, գիշերը բաց ձգել մէկ պատուհանը։ Չգործածել բեղուտ ածուխ։

Ջեռոցները եւս վտանգ չեն ներկայացներ այն ատեն, երբ խողովակները մաքուր են։ Այլապէս հեղձուցիչ շոգի մը կը տարածուի սենեակին մէջ եւ կը խանգարէ առողջութիւնը։

Գոլորձակները եւս, եթէ կազով կը բանին, պէտք է ունենան բուխերիկ մը, հաւասարակշռելու համար օդին մաքրութիւնը։ Զգուշանալ ձգախէժի խողովակներէն։ Նոյն
թիւնը կ'ընենք քարիւ
արձակներուն համար։

Կայ ուրիշ միջոց
տաք օդ փոխադրել
րուն մէջ մասնաւոր
ներով։ Այս ձեւը եւս վ
կը ներկայացնէ, որովհե
ճախ տաքցուած օդին
փոշիներ, որոնք կը
ծուխ կ'արձակեն։

Բնածխային թթուն
թոյնը, որ այս գործի
միջոցաւ կը տարածուի
ներուն մէջ եւ կը սպան
կիչները։ Եւ մինչեւ
րելի չէ եղած գտնել
մը, որ հաստատէ թէ
մը մէջ որքան բն
թթու գոյացած է.
բնաւ հոտ չունի։

Կարեւոր է գիտնալ
տեւեալ խրատները
ցնելու համար
թթուով շնչահեղձութ
նուած մարդիկը.— Դ
զանոնք սենեակէն,
տալ բերնին, եւ շն
մարզանք փորձել։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՊԵՂՈՒ

Փէնսիլվանիոյ համ
առաքելութեան կողմէ
Պաղեստինի մէջ պեղման
վրայ պեղումներ կատարո
որոնք հնագիտական տե
մեծ արժէք կը ներկա
գտնուած են բիւզանդակ
րէն մնացած երկու
հելլենական հին մեհեան
գիպտական երկու տաճար
Աստարդէի եւ Ցակոնի
ճարներ։ Այս վերջինները
ժամանակակից ըլլալ հի
րանին մէջ յիշուած Սաւու
Դաւիթ թագաւորներուն,
կը բարձրանար փղշտա
բերդը եւ ուր Սաւուղ թ
ջախջախիչ պարտութիւն
Դաւիթէն։ Հրէաստանի
կին կռիւներուն ժաման
սան քաղաքը կը կոչուէր
զետեղուած իրար խաչաձեւ
րաներու կարեւոր կէտի մ
ուրկէ կ'անցնէին միջերկր
դէպի Յորդանան գացող
ւանները։ Այս պատճառ
խաչակիրներու ժամանակ
եւ անկէ ալ աւելի առա
քաղաքը նկատուած էր
յին Պաղեստինի ամէնէն
ւոր կեդրոններէն մէկը
րական եւ առեւտրական
կէտով։ Երուսաղէմէն հա
քիլոմեթր հեռու այդ
մէկէ աւելի անգամներ են
եղաւ Եգիպտացիներու,
րու, Եբրայեցիներու,
րու եւ Հռոմայեցիներու
կումներուն։

Պեղումները տակա
սկսած ատեն, հողի առաջ
ւին տակէն գտնուեցան
դական երկու տաճարներ
րակներ, եւ ասոնց տակ
խորը յունա-հռոմէական
մը աւերակները՝ մնացած
տոսի թուականին առաջ
րէն, իսկ երրորդ խաւին
երեւան հանեց փղշտ
սեփական տաճարներ, որ
մանակակից էին Սաւուղ
ւիթ թագաւորներուն։

Ինչպէս ծանօթ է,
կարանին մէջ մանրամ
պով նկարագրուած է
թիւնը ա՛յն պատերազմ
Փղշտացիները մղեցի
թագաւորին դէմ, Կիլ
ստորոտը, եւ պարտութեա
նեցին զայն։ Երբ փղշտա
թական զինուորներ
ցուցին Սաւուղ թագ
երեք զաւակներուն մարմ
անոնց վրայէն հանեցի
եւ զանոնք կախեցին
տաճարին դուռներուն վ

...ուղին գլխատուած մարմինը
...մեցին բէթ-քանի տաճարին
...տին վրայ։

Առաջին պարտութիւնը իմա-
...ով, Դաւիթ գրաւեց բերդը եւ
...յն հրոյճարակ ըրաւ։ Կը կար-
...ի թէ Դաւիթ Աստարդէի հին
...ճարի տեղին վրայ շինեց բա-
...ն մը։ Այդ տաճարը շինուած
...չեփած աղիւսէ, իսկ առաստաղը
...ղէ երկարելով պատուհաններուն,
...ոնք նեղ լուսամուտներ էին,
...իպտական հին տաճարներու
...պատուհաններուն նման։

...բեկորներուն մէջէն գտնուած
...ն նաեւ բազմաթիւ անյատակ
...նօթներ, ինչպէս նաեւ տաճար-
...երու եւ տուներու պզտիկ կաղա-
...պարներ։ Տնակները երկյարկանի
...են եւ զարդարուած արձանիկնե-
...ով, որոնք իրենց ձեռքերուն մէջ
...ռնած են աղաւնիներ, եւ օձերով
...կարուած բաժակներ ու անօթ-
...եր։ Այդ անօթներով է որ հա-
...տացեալները տարւոյն առա-
...ն պտուղները կը նուիրէին դի-
...ուհիին։

Ասոնցմէ զատ, տաճարի մը
...որանին տակէն գտնուած են Ա-
...նոփիս Գ. Թագաւորին պատկա-
...ղ գլանաձեւ կնիքներ, սուրիա-
...ն չքեղ դաշոյն մը, եւ սեւա-
...ճեայ (պղպղաթ) գահի կաղա-
...ար մը։ Աւելի խոր գտնուած են
...անան քաղաքի բագինի մը ա-
...րականները, որուն մէջ անվթար
...նացած է պղնձէ չքեղ դաշոյն մը։

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ԱՍՏՂԵՐՈՒՆ ԿԸ ՀԱՐՑՆԵՆ

Տեսնելով որ Զօր. Կուտեպո-
...ի հետքը գտնել անկարելի
...ոստիկանական հստատու-
...թեամբ եւ մարդկային գիտու-
...թեամբ, ֆրանսական թերթերու
...էջ— հեգնանք կամ ոչ,— կը
...թելադրուի հարցնել... աստղե-
...րուն։

Այս առթիւ կը պատմուի
...թէ, Բատիուի նման մէկ պատ-
...ութեան ընթացքին, երբ ոս-
...տիկանութեան փնտռտուքները
...ց դերեւ ելան, Նանսիցի գուշա-
...կուհի մը, տիկին Բաժիլ, գտաւ
...ղ Բատիուի դիակը պարզապէս
...աչքերը յառելով աստղերուն։

Եւ ահա «Էնթրանսիժան»ի
...էկ խմբագիրը, տեղեկութիւն
...ը աւելի ստանալու նպատա-
...ով, փոխանակ ոստիկանատուն
...րթալու, գացեր է գուշակուհիի
...ը տունը։

Գուշակուհին, անհետացեալ
զօրավարին պատկանած առար-
...այ մը առնելով, կ՚իյնայ երա-
...անքի մէջ եւ կ՚ըսէ.

— «Զօրավարը մեռած է,
...իր մասին ապահով եղէք։ Մե-
...ած է քաղաքական ոճիրի մը
...ետեւանքով. բայց ոճրագործը
...պաննած է զայն ոչ միայն քա-
...ղաքական նպատակներով, այլ
հնազանդելով իր ներքին զգա-
ցումներուն։ Օրինակի համար,
կրօնական վրէժխնդրութիւն։ Ո-
ճիրը գործադրուած է Փարիզէն
250 քիլոմեդր հեռու վայր մը,
արեւելեան երկրորդ միջօրէա-
կանին վրայ, հսկայ ինքնաշար-
ժի մը մէջ»։

Հոս խմբագիրը կատարելով
այդ հաշիւը, կ՚ըսէ թէ հաւանա-
բար Պրիւքսէլէն քանի մը քի-
լոմեդր հեռու.

— «Զօրավարը, ոճիրը գոր-
ծուած պահուն, կը գտնուէր
կառքին մէջ, ուր դրուած էր
զայն քնաբեր դեղի մը ազդե-
ցութեան տակ առնելէ յետոյ։
Այսպէս խեղդուեցաւ տեղւոյն
վրայ։

Խեղդող ոճրագործը Անգ-
լիացի, կամ Գերմանիայէն հա-
սած գերմանական ծագումով
անգլիացի մը։

Դիակը յետոյ կառքով փո-
խադրուեցաւ դէպի Հիւսիսային
ծով։ Դրուեցաւ գորշագոյն պար-
կի մը մէջ, զոր բեռցուցին
ձկնորսանաւի մը մէջ, թիւ 42 0
կամ 0-42։ Նաւին ցռուկին
վրայ կը կարդացուէին երկու ա-
նուններ, մէկը՝ Պլի։

Նաւը մեկնեցաւ փոքրիկ ծո-
վախորշէ մը, զոր դիւրին է
ճանչնալ. շնորհիւ իր նուրբ ա-
ւազին եւ ետեւը բարձրացող
թուխ ժեռաբլուրին։

Նաւին վրայ կը գտնուէր
մարդ մը, որ 1 մեդր 70 հա-
սակ ունի, կարմիր եւ լայն
երես մը։ Ձեռքն ունէր դիտակ
մը եւ հագած էր լայն վերարկու
մը։ Ջղային շարժումներով կը
պտըտէր նաւին կամրջակին
վրայ։

Այս պահուս դիակը կը ծփայ
ծովուն խորը, գորշագոյն տոպ-
րակին մէջ։

Յիշեցէք, որ զօրավարը ա-
ռեւանգողները հետեւած են Փոն
տը Մարլի, Ուրքի Չրուղին
Վիթրի-լը Ֆրանսուա գիծին»։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Սեփ. Թղթ.)—
Ա. Ե. Հայ Կարմիր Խաչի Մար-
սէյլի մասնաճիւղը քանի մը խոր-
հրդակցական ժողովներ գումարե-
լով, ընտրած էր առժամեայ վար-
չութիւն մը, որ կեդրոնական
վարչութենէն վաւերացուելով,
նախկին հրաժարեալ վարչութենէն
ստացաւ բոլոր գոյքերն ու պաշ-
տօնական արձանագրութիւնները։
Առժամեայ վարչութիւնը երկու
ժողովներէ վերջ, հրապարակ հա-
նեց երկար կոչ մը, եղբայրական
օգնութեան համար, եւ ապա որո-
շեց ընդհանուր ժողով մը գումա-
րել. պաշտօնական ձեւ ու մար-
մին տալու համար ձեռնարկին։

Ժողովը տեղի ունեցաւ փետր.
9ին, կեդրոնական մանկապարտէզի
սրահին մէջ։ Ներկայ էին մօտ 30
երկսեռ հայրենակիցներ։ Առժամ-
եայ վարչութեան ատենապետու-
հի տիկին Արոյեան ամփոփ զե-
կուցումէ մը յետոյ, կանգ առաւ
Անատոլուէն վտարուած հայ գաղ-
թականներու օգնութեան շուրջ,
որուն համար ազգային վարչու-
թեան դիմում կատարելով խնդրած
էին ժապաւինեալ տոմար մը։
Վարչութիւնը ընդ առաջ երթալով
այս գեղեցիկ ձեռնարկին, տուած է
երեք ժապաւինեալ տոմարներ։

Այս յայտարարութիւններէն
վերջ, ժողովը միաձայնութեամբ
վստահութեան քուէ տուաւ առ-
ժամեայ վարչութեան գործերը
վարելու մինչեւ յառաջիկայ
պատգ ժողով եւ իր դիւանը կազ-
մեց հետեւեալ կերպով — Ատե-
նապետուհի Տիկին Արոյեան,
Ատենադպիր Օր. Ռեբեկա Փա-
փազեան, գանձապահ Տիկին
Չպուքեան, խորհրդականներ՝ Տի-
կիններ Քիպրիթճեան, Շահլամեան,
Կէմալմազեան եւ Օր. Ա. Արզու-
մանեան։ Ցնծոյ ընտրուեցաւ նաեւ
հանգանակիչ յանձնախումբ մը
բաղկացած ինը հոգիէ.— Տիկին-
ներ Չպուքեան, Ղազարեան, Խոզ-
եան, Գարակէօզեան, Տէրտէրեան,
Աֆգանատեան, Փափազեան, Օր.
Պէքմէզեան եւ չափահաս որբե-
րու կողմէ Պ. Վ. Հագն Ակինեան։

Ժողովականները միաձայնու-
թեամբ պատրաստակամութիւն
յայտնեցին օժանդակել յանձնա-
խումբին։ Անմիջապէս կազմուե-
ցան երեք խումբեր, որոնք սկսան
շրջիլ Մարսէյլ քաղաքն ու իր ա-
րուարձանները։

Ս. Միլտոնեան

ՉԱՐՍԱՆՃԱՔՑԻՆԵՐՈՒՆ

ԼԻՈՆ, 11 փետր.— Թուր-
քիայէն Սուրիա հասած Չարսան-
ճաքցիներու աղեխարշ վիճակը
խորապէս յուզեց մեր սրտերը,
երբ «Ցառաջ»ի մէջ կարդացինք
կեդր. Վարչութեան տուած 92
անձերու ցանկը։ Այս թշուառները
արտասահմանի մէջ ոեւէ ազգա-
կան կամ յոյս մը չունենալով,
իրենց աչքերը մեզ յառած՝ օգնու-
թիւն կը սպասեն։

Կեդր. Վարչութեան հրահան-
գով, Լիոնի մասնաճիւղը ընդհ.
ժողով գումարեց փետր. 9ին եւ
ընտրեց հանգանակիչ մարմին մը,
որ մինչեւ կիրակի պիտի կատարէ
իր պարտականութիւնը։

Այս առթիւ կը թելադրենք
որ մեր համանուն մասնաճիւղե-
րը Լիոնի հայրենակիցներուն օրի-
նակին հետեւին եւ ազգային
խառն հանգանակութեանց մաս-
նակցելէ վերջ, իրենց մէջ ալ
առանձին հանգանակութիւն մը
բանան եւ աշխատին որ ամէն
հայրենակից իր բաժինը բերէ։
Այսպէսով ցոյց տանք մեր գա-
ւառոր թշնամիին թէ մեր հաւա-
քական կամքը եւ զոհողութեան
ոգին կ՚ապրին ամէն գործի մէջ,
երբ ժամանակը գայ։ Մ.

ԵՈԶԿԱՏՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ (Յապաղած).—
Նկատի առնելով օրուան պա-
հանջները, կ՚ուզէի քանի մը
հարցումներ ուղղել Եոզկատի
Հայր. Միութեանց անջատ-ան-
ջատ կեդրոններուն.—

Ա.— Ինչո՞ւ համաձայնու-
թիւն մը չգոյացաւ, ձեր երկու-
քին մէջ, ստեղծելու համար
Ֆրանսայի մէջ ընդհանուր Եոզ-
կատի մէկ Հայր. Միութիւն,
միեւնոյն ատեն կապ հաստատե-
լով Ամերիկայի ձայնը մարած
«Ազքատախնամ Եոզկատաց»ի
հետ։

Բ.— Մինչեւ ե՞րբ պիտի մնանք
այսպէս անջատ, ամէն մէկը իր
նախընտրած ճամբով։

Գ.— Ինչո՞ւ համար չէք հե-
տաքրքրուիր Եոզկատ մնացող
մեր տարաբախտներու խղճալի
վիճակով, որուն մօտէն ծանօթ
էք ձեր առած սրտակեղեք նա-
մակներով։ Անոնք օգնութիւն կը
խնդրեն իրենց Միութիւններէն։
Իսկ դուք կը մնաք լուռ։

Եթէ ձեր Միութիւններուն
գանձը դրամ չկայ, անկարե՞ղ
էք իրարու կապուելով կատա-
րել ընդհանուր հանգանա-
կութիւն մը, քանի որ հայրե-
նակիցները գիտեն քաջալերել։

Պենոն

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԼԻՈՆ, 11 փետր. (Սեփ. Թղթ.).
Ա. Ահարոնեանի գրական քա-
ռասնամեայ յոբելեանը արժա-
նավայել կերպով տօնելու համար
փարիզի մէջ կազմուած կեդր.
գործ. Յանձնաժողովի Նախագա-
հութեան կողմէ եղած թելա-
դրութեան համաձայն, կիրակի
օր գումարուեցաւ խորհրդակցա-
կան ժողով մը։ Կը մասնակցէին
աւելի քան քսան հայրենակից-
ներ։ Նախաձեռնարկ մարմինը ը-
րաւ իր զեկուցումը եւ կար-
դացուեցան կարգ մը նամակներ,
ղրկուած փարիզի կեդր. գործ.
Յանձնաժողովէն։ Ներկաները ի-
րենց համակրանքը յայտնելով
Նպատակին, միաձայն հաւանու-
թեամբ որոշուեցաւ արժանավա-
յել կերպով տօնել յոբելեանը
Նաեւ Լիոնի եւ շրջանին մէջ։
Գաղտնի քուէարկութեամբ ըն-
տրուեցաւ դիւանը, Պ. Պ. Աղեքս.
Կիւլպէնկեանէ, Ս Փափազեանէ եւ
եւ Տէօքմէճեանէ։ Ընտրութենէն
անմիջապէս յետոյ ժողովը պաշ-
տօնապէս բացուած յայտարարուե-
ցաւ եւ նոյնպէս գաղտնի քուէար-
կութեամբ ընտրուեցաւ գործա-
դիր մարմինը բաղկացեալ հե-
տեւեալներէն.— Հայր Պօտուր-
եան, Վերապատուելի Պարսամ-
եան, Պ. Պ. Յովսէփ Այնթապլեան,
Թագւոր Այվազեան, Բարգէն Ա-
ղաբեկեան, Մ. Աբրահամեան, Ա-
րամ Գառնէ, Արշաւիր Հաբէլ-
եան, Վարդան Խրիմեան, Տոքթ.
Սէփէթճեան, Կարապետ Թայեան,
Արմէն Տիրատուրեան եւ Ց. Նի-
կողոսեան։

Գործադիր Յանձնաժողովը իր
առաջին նիստը պիտի գումարէ
ուրբաթ երեկոյ 14 փետր.ին
Փրէֆէքթիւրի մօտ գտնուող Նախ-
կին քաֆէ Ժէնէրալի ներքնասրա-
հը։ Շուտով Յանձնաժողովներ պի-
տի կազմուին նաեւ փոն տը Շէ-
րիւի, Ս. Շամոնի եւ Ս. Էթիէնի
մէջ։ Կ՚իմանամ թէ Տէսինն ալ
Լիոնի պիտի միանայ։

Իրազեկ

ՀԻՒՍԷՅՆԻԿՑԻՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԼԻՈՆ.— Փետր. 2ին եւ փետր.
9ին Լիոնի Հիւսէյնիկցիներս հաւաք-
ուելով Պ. Տ. Տօնապետեանի բնա-
կարանին մէջ, երկար խորհրդակ-
ցութենէ վերջ որոշեցինք կազմել
Հիւսէյնիկի Վերաշինաց Միութիւն
մը, 14 ներկայ եւ հինգ բացա-
կայ հայրենակիցներու հաւանու-
թեամբ։ Որոշուեցաւ անմիջապէս
կապ հաստատել Ամերիկայի կեդ-
րոնին հետ, ու գործի ձեռնարկել։
Երկրորդ ժողովին հայրենակիցնե-
րուն միահամուռ հաւանութեամբ
վարչութեան անդամ ընտրուեցան
Պ.Պ. Տօնապետեան, Ա. Սիմոնեան
եւ Ց. Վսկիմեան։ Ժողովը պարտք
դրաւ Վարչութեանս վրայ որ յա-
ռաջիկայ ընդհանուր անդամական
ժողովին ներկայացնէ ծրագիր-
կանոնագիրը, եւ յետոյ վաւերա-
ցնելտայ տեղական իշխանութեան։
Կը հրաւիրենք Ֆրանսաբնակ բո-
լոր հայրենակիցները որ անմի-
ջական յարաբերութեան մէջ մտ-
նեն Նորակազմ Վարչութեանս
հետ, հետեւեալ հասցէով.—
G. Hovagimian, 349 Rue Duguesclin, Lyon (Rhône)

Ց. Հացագործեան

ՀԵԼԼԷՆ ԳԵՂՈՒՀԻՆ ԵՒ ԹԻՒՐՔԵՐՈՒ ԳՈՒԵՀԿՈՒԹԻՒՆԸ

Թուրք թերթերը կատղած են
անոր համար որ եւրոպայի գե-
ղեցկութեան թագուհի ընտրուե-
ցաւ յունաստանի գեղուհին՝
Ալիս՝ Տիփլարաքուն եւ ոչ թէ
իրենց գեղուհին՝ Միւպէճճել
Նամըք հանըմ։ Ահա թէ ի՛նչ
կը գրեն։ Գրագէտ Փէյամի Սաֆա
պէյ «Ճիւմհուրիյէթ»ի մէջ կը
գրէ.

«Հելլէն գեղուհին ընտրող
դատաւորները իրաւունք ունին,
եթէ Եւրոպայի գեղեցիկը ըսե-
լով պիտի հասկնանք աղջիկ մը,
հետեւեալ գիծերով— Բերանը
մեծ, աչքերը շատ կապոյտ, ոս-
կորները հաստ, գլուխը ծուռ, ու-
սերը լայն, թեւերը համեմա-
տաբար բարակ, նայուածքը մե-
լամաղձոտ եւ նուաղուն, մորթը
ոչ-ողորկ եւ ձախ ծնօտին կողմը
աճագին խալ մը։

Լուսանկարին նայեցէք։ Այս
պատկերը որքան ալ գէշ եղած
ըլլայ, նորէն կը ցուցնէ կարգ մը
աչքառու պակասներ։ Կարելի՞ է
Վենիւսի Թոռնուհին կոչել այս
աղջնակը։ Զօր. Թրիքուփիս (ԽՄԲ.—
Ա՛յն որ գերի բռնուեցաւ Թուրք
բանակին կողմէ, Միլլի պատե-
րազմի ընթացքին) որքան կը
նմանի Հելլէն աւանդական հե-
րոս Աքիլլէսի (ԽՄԲ.— Որ անխո-
ցելի կը նկատուէր հելլէն դիցա-
բանութեան մէջ. բացի իր կրուն-
կէն), այս աղջիկն ալ նոյնքան
կը նմանի Վենիւսին։

Եթէ մարզանք տեսած մար-
մին պիտի փնտռուէր, պէտք է
ընտրէին գերման գեղուհին։ Նի-
հարութիւն կը փնտռէին՝ անգլիա-
ցի գեղուհին ընտրելու էին, տար-
փավառ մարմին՝ սպանուհին,
Նուրբ՝ վիեննուհին, մարմին եւ
մորթի անուշութիւն՝ հունգարու-
հին ընտրելու էին։ Լուսանկարէն
անկարելի է հասկնալ թէ դատա-
ւորները ի՞նչ գտած են հելլէն
գեղուհիին վրայ։

Բայց մենք շատ լաւ կը
ճանչնանք այս գեղեցկութիւնը,
որուն եօթը պորտը ապրած է մեր
հողերուն վրայ։ Ըսելիք չունինք
անոնց տաքարին եւ յանկուցիչ
յատկութեան։ Եւրոպայի շրջանակ-
ներուն մէջ այս գեղեցկու-
թեան սիրոյն շատ մը գաւաթ-
ներ բարձրացած են եւ նոյնիսկ
արիւններ թափուած։ Թաթավ-
լան, որուն անունը կորսուեցաւ, իր
պատմութիւնը լեցուած ունի այս
տեսակ դէպքերով։

... Եթէ Եւրոպայի գեղեցկու-
թեան դատաւորներուն մէջ գտ-
նուին նաեւ ներկայացուցիչներ
Հրատ, Երեւակ եւ Լուսնթագ մո-
լորակներէն, մեր թագուհին ան-
պատճառ առաջին կ՚ըլլար, որով-
հետեւ ոչ թէ Եւրոպայի, այլ
տիեզերքի գեղեցիկն է։»

«Ճիւմհուրիյէթ»ի քրոնիկագիրն
ալ կը գրէ.

«Երբ հելլէն գեղուհիին յա-
ջողութեան մասին կը խօսէինք
խմբագրատան մէջ, մեր խօսուն
Վարդան էֆ. խօսքին խառնուե-
ցաւ. «Էյ տղաք, ի՞նչ կը նեղուիք,
Հելլէն գեղուհին այնքան օտար
չի սեպուիր։ Եթէ ոչ մայրը, մեծ
մայրը անպատճառ բարեկամու-
հին եղած է մեր հօրը կամ մեծ
հօրը»։

Պոլսոյ Յոյները, որոնք հա-
ճոյք կը զգան եւ նոյնիսկ պար-
տականութիւն կը սեպեն ամէն
առթիւ իրենց համակրութիւնը
յայտնել Յունաստանի, զրոյց
մը տարածած են.— Հելլէն գե-
ղուհին Իզմիրցի կամ Ֆէնէրցի է
եղեր։ Հելլէն գեղուհին եթէ նոյն
իսկ չըլլայ Թուրքիայէն գացած
Յոյներէն, որոնք «Թուրքի սերմ»
կը կոչուին հին Յունաստանցինե-
րու կողմէ, եւ Մօրէացի ըլլայ,
դարձեալ իրաւունք ունի Վարդան
էֆէնտին, չէ՞։

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 1 —

ԵՒ ՔՍԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԷԻ

ԽՄԲ.— Ամբողջական թարգմանութիւնն է այս Մայքըլ Արլէնի (Տիգրան Գույումճեան) այն վիպակին, որ հրատարակուած է անգլիական Nash's Magazine ամսագրի 1929 Սեպտ.ի թիւին մէջ, եւ որուն մէկ հատուածը ա՛յնքան իրարանցում պատճառեց կարգ մը շրջանակներու, իբրեւ «լուտանք» հայ ցեղին դէմ։ Կարդալով ամբողջութիւնը, կարելի է գաղափար կազմել թէ օտարացած հայ գրագէտը կը հայհոյէ՞ իր ծագումին դէմ, թէ դառնութեան հզօր ճիչ մը կ՚արձակէ.—

Լաւ է նկատի չառնել զանոնք, որ կ՚ըսեն մեզի թէ կեանքը բոլորովին հարուածներէ, ճեղքերէ կը կազմուի, քանի որ յաղթանակներ ալ կան, որոնք ա՛յնպէս մը բաժնուած են որ կարող կ՚ըլլեն մեզ մերթ ընդ մերթ բարձրանալ վհատութեան ճահիճէն եւ պաշտաճ հպարտութիւն մը ունենալ մեր անձին մէջ։

Արդ, աւելորդ է ըսել թէ երկու տեսակ գլխաւոր յաղթանակներ կան.— յաղթանակները մեր [illegible] քելով մեր հոգիներուն փրկութիւնը պիտի շահինք հանդերձեալ աշխարհին մէջ, եւ ա՛յն յաղթանակները զորս կը տանինք ուրիշներուն վրայ, եւ որոնք շատ աւելի հաճելի են, բայց հանդերձեալին մէջ, ո՛րքան քիչ խօսինք անոնց վրայ՝ այնքան լաւ է։ Այս մասին մեր խօսքը դադրեցնելէ առաջ աւելցնե՛նք թէ ամէնէն գովելի մարմինին վրայ տարուած յաղթանակն է, որովհետեւ ասով ամօթահար կ՚ըլլայ սատանան, եւ քրիստոնէութեան վարդապետութիւնները մեծապէս կը յաջողին։

Բայց այսպիսի յաղթութիւններ դիւրաւ չեն շահուիր, եւ երիտասարդ մը ինչպէ՞ս ժամանակ ու համբերութիւն պիտի գտնէ շահելու համար զանոնք, երբ իր ընելիքը ճամբայ մը գտնել է աշխարհի մէջ, աշխարհ մը՝ ուր երիտասարդը իր խստամբերութիւններով չի դատուիր այլ իր գործունէութիւններով։ Եւ ասիկա կը պատշաճի նաեւ դեռատի կիներուն, թէեւ անոնց գործունէութիւնները պէտք չէ չափազանց յուսահատական բնոյթ ունենան՝ ինչ որ վերջ ի վերջոյ վատթարագոյն կ՚ըլլայ իրենց համար։

Երբ մեր տարիքը կ՚առնենք եւ ետեւը նայինք անցեալ յաղթանակներու վրայ, կը տեսնենք որ անոնք թառամելու ձեւ մը ունին. եւ կ՚ըսենք.— «Ցնո՛րք, ա՞ւ է եղեր ամէնը»... Բայց յաղթանակ մը կայ զոր կրնամ վերակոչել հաճոյքով այսօր ալ, եւ միակն է զոր պէտք է վերակոչեմ՝ անհաչիւ գլխագիր վանելով — ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԻՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ։

Ի՛նչ մոգական բառեր են ասոնք— Մայիս Մէկ, քանի՜ն բուրումնաւէտ՝ երիտասարդութեամբ եւ գարունով եւ գարնանազայր տենդով։ Կը բաւէ որ ըսեմ զանոնք միայն, եւ ահա աչքերուս առջեւ կ՚ոգեկոչուի բարձր, գեղանի, յուսահատիչ դէմքը Փրիսիլա Րիվըրսի, ի՛նչպէս կը շարժէր դրան առջեւ Մոնթ Էճըլ ճաշարանին ուր նստած իրեն կը սպասէի, երկայնասրուն անժպիտ աղջիկ մը՝ փոքր բոսորագոյն գլխարկով պսակուած։ Ամառ էր երբ կինը մեր աչքերը կը զուարթացնէին բոսորագոյն գլխարկ կրելով, փողոցները ման գալով կակաչներու եւ ջահերու պէս բոցավառ, մինչ այսօրուան օրս անոնք կարծես հպարտութիւն կ՚իմանան մեր աշխոյժը պաղեցնելով՝ յոտից զգլուխ ու զգեստաւորուած։ Բայց ասիկա խոշոր նիւթ մըն է որ մեզ կը հեռացնէ այն հեշտալի վայրկեանէն՝ երբ Փրիսիլա Րիվըրս մտաւ Մոնթ Էճըլ, իրեն հետ բերելով արեւուն ոսկին։

«Կը ցաւիմ ուշ մնալուս», ըսաւ, եւ իր պայուսակէն հանեց կրիայի պատեանէն շինուած փոքրիկ սանտր մը եւ սկսաւ սանտրել իր բոսոր գլխարկէն վար ականջներուն վրայ ինկած ոսկի խոպոպիքը, մէ՛կ գանգուր միայն առ մէն մի ականջ, բայց անոր ենթարկուած նեղութիւնը տեսնելով կ՚ըսէիք թէ երկոտասնեակներով գանգուրներ կան։

Ի՛նչ օր էր, գարնանային այն առոյգ օրերէն մին՝ երբ սիրտը կը վերանայ թեթեւ հովէն որ իսպառ կը փչէ կը տանի ձմեռը, եւ կլոր ճերմակ ամպերը երկնքին մէջ գոգցես կ՚ըսեն իրարու.— «Եկէ՛ք, ո՛ն, եկէ՛ք»։ Բայց այդ Մայիս Մէկին աչք չունէի տիրող մէտէօրաբանական պայմաններուն, այլ միմիայն Փրիսիլայի յուսահատիչ գեղեցկութեան համար։ Վերջապէս, զինքն ունէի քովս, վերջապէ՜ս։ Այս տողերը կարդացողներդ չէք կրնար հասկնալ թէ ո՛րքան նշանակութիւն ունի աս ինծի համար։ Եւ այսպէս, իր ընկերութենէն հրճուալից, ինքզինքս տուի «տօնական տրամադրութեան»մը, ինչպէս կ՚ըսեն լրագիրները. եւ ի՛նչ անուշ տրամադրութիւն է ան։

Այս ճաշը կարգադրուած էր նախորդ իրիկունը, եւ դժուարաւ կարգադրուած, եթէ կ՚ուզէք հաւատալ։ Որովհետեւ երբ հարցուցի իրեն.— «Կը հաճի՞ք վաղը ինծի հետ ճաշել», ինծի նայեցաւ իրեն յատուկ տարօրինակ սարդոնիկ անքթիթ ձեւովը եւ պատասխանեց. — «Բայց ենթադրեցէք թէ վաղը ճաշին ատեն անօթի չըլլամ»։ Վհատած, ինքզինքս խմելու տուի, բայց քիչ վերջը պատահեցաւ որ միասին պարեցինք, եւ օդին մէջ խենդութիւն մը տարածուած ըլլալու էր որ՝ պարած ատեն՝ իր աջ ականջին վրայէն անդին հրեցի գանգուր մը եւ շշնջեցի.— «Կը սիրեմ քեզ, կը սիրեմ քեզ, կը սիրեմ քեզ»։

«Տէյլի Թելեկրաֆ»ի թղթակիցը կ'ըսէ թէ արքեպիսկոպոսին այս խօսքերը՝ բուռն տպաւորութիւն գործած են Պավարիոյ կաթոլիկներուն վրայ։

Անգլ. կառավարութիւնը կը միջամտէ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին եւ Լորտերու ժողովին մէջ ալ արծարծուեցաւ կրօնական հալածանքի խնդիրը։ Արտաքին Նախարար Հէնտըրսըն յայտարարեց թէ հրահանգած է Մոսկուայի դեսպան սըր Էտմընտ Օուէյի՝ տեղեկագիր մը ղրկել Ռուսիոյ քրիստոնեաներուն հալածանքին մասին։ Աւելցուց թէ հարկ չկայ խնդիրը հանել Ազգերու Դաշնակցութեան առջեւ, որովհետեւ այդ միջոցով կառավարութիւնը չպիտի կրնայ հասնիլ իր հետապնդած նպատակին։

Լորտերու ժողովին մէջ Լորտ Փարմուր պատասխանելով Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսին, ըսաւ թէ կառավարութիւնը իր բոլոր ազդեցութիւնը ի գործ պիտի դնէ՝ յարգել տալու համար կրօնական ազատութիւնը։

⁂ «Պրաւդա» յօդուածով մը կը ծառանայ Վատիկանի եւ անգլիկան եկեղեցիի միջամտութեան դէմ եւ կ'ըսէ թէ գիւղացիներու մէջ հայրենասիրութիւնը պիտի յաղթէ կրօնական զգացումին...

Կրօնական հալածանք չկայ...

Րիկով, ժողովրդական գործավարներու նախագահը, խօսելով Ավիաքիմի համաժողովին մէջ, վեր հանեց այն պայքարը, զոր կը մղեն արտասահմանի թերթերը, մանաւանդ անգլիական մամուլը, խորհրդային միութեան մէջ «իբրեւ թէ կատարուած» կրօնական հալածանքներուն առթիւ։ Րիկով շեշտեց թէ՝ մինչ ըստ անգլիական օրէնքին, հերետիկոսութիւնը, հայհոյութիւնն ու անաստուածութիւնը ցարդ վճռի առարկայ են Անգլիոյ Երեսփ.ժողովին մէջ, խորհրդային օրէնսդրութիւնը կրօնքի կատարեալ ազատութիւն կ'ապահովէ, ու ո՛չ մէկ խօսք կարելի է ընել այս կամ այն կրօնական դաւանանքի դէմ հալածանքի մասին...

«Ճիշդ է թէ անաստուածութեան սկզբունքները կը տիրապետեն խորհրդային միութեան մէջ, ըսաւ,սակայն ո՛չ մէկ դաւանանքի հետեւորդ կը հալածուի կրօնական պաշտամունք կատարելուն համար։ Կրօնականներու դէմ հալածանքի մասին եղած բոլոր յերիւրանքներուն միակ նպատակն է սաստկացնել պայքարը խորհրդային միութեան դէմ։

Վերջերս ֆրանսական դատարանը ազատ արձակեց խորհրդային կեղծ մուրհակ շինողները, գերման դատարան մըն ալ անպարտութեան վճիռ տուաւ չերվոնեցի կեղծարարներուն դէմ։ Ասոնք բոլորը ցոյց կուտան թէ խորհրդային միութեան դէմ սաստիկ կռիւ մը կը պատրաստուի։»

Պոլսոյ մէջ հայկ. հրոսախումբ...

Պոլսոյ մէջ «փրոֆէսոր» Արթին Թումայեան (կամ Ապտուլլահ) անուն հայ մը ոստիկանութեան լուր տուած էր թէ հայկական հրոսախումբ մը կազմուած է եւ սարսափելի դէպքեր կը պատրաստէ...

«Թուրք ոստիկանութիւնը այս յանդուգն եւ վնասակար մարդիկը երեւան հանելու եւ պատժելու համար քննութիւններ կատարեց, կը գրէ «Վագըթ», բայց հրոսախումբ չգտաւ,ոչ ալ աւազակ»։

«Փրոֆէսոր»ը այժմ դատ բացած է անոնց դէմ, որոնք ուզած են զինքը սպաննել։ Մարդը կ'երեւի կորսնցուցած է հաւասարակշռութիւնը, որովհետեւ Էլմատաղի ոստիկանութիւնը չէ ուզած կարեւորութիւն տալ իր խօսքերուն. բայց «փրոֆէսոր»ը դիմած է աւելի բարձր ատեանի։

Մէթրոյի նոր գիծ

Այսօր կը բացուի Էնվալիտ-Օտէօն գիծին երկարաձգումը մինչեւ Փլաս տ'Իթալի, անցնելով հետեւեալ նոր կայարաններէն.— Քլիւնի, Մօպէր-Միւթիւալիթէ, Փլաս Մոնժ, Սանսիէ-Տօպանթօն, Կոպլէն, Փլաս տ'Իթալի։ Քանի մը շաբթէն այս գիծը պիտի երկարաձգուի մինչեւ Փորթ տը Շուազի եւ Փորթ տ'Իվրի։

"ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18,, ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՆՊ.— «ՋԷՅԹՈՒՆ» ենթակոմիտէի կողմէ վաղըկիրակի ժամը 2.30ին, Salle Place Comète. Պիւրօ Թապալի վերնայարկը, Անիէռ։ Կը նախագահէ՝ Ընկ. Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ։ Կը խօսին՝ ընկերներ ԱՇՈՏ ԱՐԾՐՈՒՆԻ եւ Գ. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ։ Երգ, նուագ, արտասանութիւն։ Մուտքը ազատ է։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷԻ կողմէ վաղըկիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, Rue Chapeի թատրոնին մէջ
կը Նախագահէ՝ Ա. ԱԲՈՅԵԱՆ
կը խօսին՝ Ընկերներ Պ. ՀՐԻՄԵԱՆ եւ Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ
Արտասանութիւն, երգ եւ նուագ
Մուտքը ազատ է — Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՊՈԼՈՒ-ՏԷՎԷՐԷԿ ԵՒ ՇՐՋ. ՀԱՅՐ. ԵՐԿՍ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
1 Մարտ Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս Harolaի սրահներուն մէջ, 3 rue Lavieuville, Nord Sud: Abbesses
Գեղարուեստական ճոխ բաժին — Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ռոնիի մասնաճիւղին կողմէ, 22 Փետրուար Շաբաթ իրիկուն ժամը 10էն մինչեւ առաւօտ Casino du Raincy սրահը, Place de la Gare: Կովկասեան պարեր, պարի մրցում, անակնկալներ եւայլն։ Գիները ժողովրդական։ Մուտքի տոմսերը իրաւունք կուտան մասնակցելու Թոմպոլային։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

Փարիզի Սէն Միշէլի «Քրիստափոր» խումբի հերթական ժողովը՝ այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիա ճաշարանի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ եւ դասախօսութիւն ընկ. Օհան.Կապօի կողմէ.—«Նախայեղափոխական շրջանէն դրուագներ ու դէմքեր»։

Անիէռ-Պուա-Քոլոմպի Զէյթուն ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Եռագոյն, Վիշապեան, Փոթորիկ խումբերը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին 79 Rue des Chambards, Bois-Colombes: Ներկայանալ անդամատետրով։

Պիյեանքուրի Մշոյի խումբի ժողովը՝ այսօր Շաբաթ իրիկուն ընկ. Լորիս Պօլոյեանի բնակարանը։

Ալֆորվիլի Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները վաղըկիրակի ժամը 2.30ին 29 Bld. Carnot, Րիւվիոլէթի ծայրը։ Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Բենօ Նալչաճեան։ Ներկայանալ հին անդամատետրով։

ԳԱՒԱՌ

Մարսէյլի Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Յունաստանէն, Սուրիայէն եւ այլ շրջաններէ վերջերս Մարսէյլ եկած բոլոր Դաշնակցական ընկերները վաղը կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, 63 Rue de la République սրճարանին վերնայարկը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Ատաբազարի Հայր. Միութեան անդամական ժողովը՝ վաղըկիրակի ժամը 2.30ին 40 Rue de Bellevilleի ճաշարանին վերնայարկը։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Թորոնթօ, Մ. Տ. Ս.— 5 տոլար։
Ալճեր, Ղ. Խ.— 35 ֆրանք։
Թանճեր, Յ. Գ.— 140։
Վալանս, Գործ.— 337։
Համպուրկ, Ս. Յ.— 125։
Միլանօ, Ա. Ս.— 109 լիրէթ 90։
Պոն, Ա. Ի.— 140։
Ինտիանա Հարպըր, Հ.Յ. Դ.Ա.Կ.— 20 տոլար։
Լապէմ, Մ. Ա.— 100 քուրոն։
Մարսէյլ, Ա. Մ.— 35։
Լիոն, Գործ.— 746.40։
Մարսէյլ, Գործ.— 836։
Սէն Թ'էթիէն, Ս. Խ.— 140։
Մարսէյլ, Տոքթ. Ր.— 70։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ հօրեղբօր որդիս Սիսցի Արթին Քիւփէլեան (26 տարեկան) հօր, անուն՝ Աւետիք, մօր անուն՝ Թուվրան։ Այժմ կը գտնուի Ֆրանսա։ Զինք ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել Յունաստանէն նոր եկած իր հօր եղբօր աղջկան՝ Մարիամ Կիւլիսեանի c/o G. Blanchon St. Julien en Alban, (Ardèche).

— Կը փնտռուի Թագւոր Խաչիկեան (Խաչմանուկեան) որ 1927ին կը յաճախէր Սէն Միշէլի (Փարիզ) Սէն Լուի Լիսէն։ Իմացնել՝ իր հօրեղբօրորդւոյն Պարգեւ Խաչմանուկեանի 30 Rue La demie Lune. Montreuil s) Bois (Seine).

ՍԱԿԱՐԱՆ

14 Փետրուար 1930

ԴՐԱՄՆԵՐ			Ֆր.
Սթերլին,		L. St.	124.14
Տոլար,		Dollar	25.53
Մարք	100	Mark	609.75
Թրք. Թղթ.		L. Trq.	11.99
Թրք. ոսկի		» » or	110.—
Մէճիտիէ		Médjidié	7.80
Լէվա	100	Léva	18.50
Տրախմի	»	Drachme	33.50
Լիր	»	Lire	133.65
Պելժ. ֆր.	»	Fr. Belge	71.10
Զուից.	»	Fr. Suisse	492.75
Լէյ	»	Leï	15.15
ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ			
Եգ. Քր. Ֆոնս.		I Cr. Fonc. Eg.	2200.—
»		II »	1505.—
»		III »	1500.—
Խումելի երկթ.		Lots turcs	82.50

IMPRIMERIE -MASSIS- ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H. STEPHAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 16 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

16 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1189

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԳԵՐԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ընդհատենք, այսօր, ծանօթ վէճերը, մատնանշելու համար այլապէս ուշագրաւ երեւոյթ մը։

Դիտա՞ծ էք որ գերարտադրութեան մրցումի մը բռնուած է մեր գրական հրապարակը։

Անընդհատ կը բանի հայ տպագրական մեքենան, Կովկասէն մինչեւ Հարաւ. Ամերիկա։

Նոր չէ համաճարակը,— իսկ եւ իսկ հայկական մոլութիւն։ Բայց, կը թուի թէ կ'աճի նոր եւ արտակարգ սաստկութեամբ։

Եթէ ուզէինք թուանշաններ շարել, ապահովաբար երեւան պիտի գար թէ՝ այսօր, մեր այս ցիրուցան եւ անկայուն վիճակին մէջ, շատ աւելի տպագիր ապրանք ունինք, քան ունեցեր ենք ո՛րեւէ ատեն։

Ամէն պարագայի մէջ, համեմատաբար աւելի շատ, քան Մեծ Պատերազմէն առաջ, երբ առնուազն մէկ ու կէս միլիոն ժողովուրդ աւելի ունէինք, հաստատուն բնակութեամբ եւ մեծ մասով շէն-տնտեսութեամբ։

Հայաստանի մէջ՝ պետութիւնը ինքն է որ, անդադար թարգմանել, թխել ու թխսել կու տայ, առանց նկատի առնելու ոչ երկրին ու ժողովուրդին պահանջները, ոչ լեզու եւ ճաշակ, ոչ ալ հեղինակ ու թարգմանիչ։

Արդէն ունինք լեռնակուտակ թարգմանութիւններ «հասարակական» նիւթերու շուրջ, Լէնինի եւ միւս կարմիր հայրապետներու ամբողջական գործերէն մինչեւ անստուածութեան ամէնէն խուժանավար գրքոյկը։ Մեր մանրանկար հայրենիքը, այս տեսակէտէն, կրնայ մրցիլ կոմկուսի անգլիական կամ ֆրանսական ճիւղերուն հետ։ Դեռ ուրիշ խնդիր թէ, աւելի դիւրին է այդ գործերուն անգլերէնը, ֆրանսերէնը կամ գերմաներէնը կարդալ ու հասկնալ, քան ռուսերէնի կամ հայերէնի կամ երկուքին ալ անտեղեակ թարգմանիչներու հայատառ նմանութիւնները։

Նոյն չարաշուք անիշխանութիւնը գրական ճակատի վրայ։ «Գրական դիրքերում»։ Իսկապէս արժէքաւոր հրատարակութիւնները իրենց խոնարհ կերպարանքով կը դողդղան զանազան թափթփուքներու բլուրին առջեւ։ Յարդի դէզերուն տակ։

Աւելի մխիթարական չէ պատկերը՝ գաղութներու մէջ։

Այստեղ չկայ ո՛չ պետական հրամանագիր, ոչ ալ կուսակցական բռնադատում։ Բայց կա՛յ եւ ուժգնօրէն կը տիրապետէ աւանդութեան ճնշումը։ Հայրերուն լուծը, եթէ կ'ուզէք։

Մօտաւոր հաշիւով մը, հայկական պարբերական հրատարակութեանց թիւը կ'անցնէր, անցեալ տարի, 70ը։ Այսօր արդէն թեւ կու տայ հարիւրին։ Միայն Ֆրանսայի մէջ ունինք 18 20 հրատարակութիւն։ Առանց հաշուելու զանազան պարբերականներ, որոնք երբեմն խմորատիպ, երբեմն տպագիր, կը կայծկլտան այս ու այն քաղաքին մէջ։ Եւ ամէն կողմ։

Ամերիկան արդէն թանգարան մը կազմած է այս ճամբուն վրայ։ Իսկ միւս գաղութները ինչո՞վ պակաս կը մնան իրարմէ։ Թերթի դէմ թերթ, գրքի դէմ գիրք…

Մրցումը զօրաւոր է, մանաւանդ, միեւնոյն տեսակի արտադրութեան մէջ։

Կրնա՞ք ճշդել համրանքը՝ մարզական կամ կրօնական պարբերականներու։ Յետոյ՝ այսպէս կոչուած գրական սունկերու եւ սաւուկներու։

Ի՛նչ խօսք որ, բարի է բոլորին ալ նպատակը։ «Ծառայել ազգին իւրովսանն»։ Հոգ չէ թէ. այս միամիտ եւ սրտառուչ յաւակնութիւնը ընդհանրապէս կը ծառայէ նախ՝ «Ո՛վ մեծաւքանչը» խաչելու։ Յետոյ՝ գրականութիւնը, արուեստի ճաշակը, ճիգն ու արտադրութիւնը ծաղրանկարի վերածելու։

Այս տպաւորութիւնը աւելի կ'արմատանայ, երբ աչքէ կ'անցընենք «շուկան»։ Խնդրանքն ու մատուցումը։

Քիչ մը ամէն տեղ՝ անդիմադրելի մարմաջ մը կը տիրէ «գրական» թերթ հանելու։ Անշուշտ կէս ճամբան մնալու պայմանով։ Եղած-չեղած գրողները հազիւ կը բաւեն քանի մը լուրջ, տարէց կամ երիտասարդ հանդէս կերակրելու։ Արդէն եղած պարբերականները իրենք հազիւ կրնան գոհացնել մեր գրական-գեղարուեստական պահանջները։

Եւ սակայն, պայման է որ բոլորն ալ գրականութիւն խաղան կարգով։ Գիրք ու հանդէս տպեն առանց աջ-ձախ նայելու։

Պայման է որ իրար խառնուին որոմն ու ցորենը եւ լոյսաշխարհ տեսնեն ի յառաջագունէ դատապարտուած շարադրութիւններ եւ յանգային մարզանքներ։

Եւ ճակատագրուա՛ծ է որ հայ տպագրական մեքենան ճռնչէ, աշխարհի բոլոր անկիւններուն մէջ, մարգարիտէն աւելի քար ու խիճ, յարդ ու աւազ մրոտելով։

Յաճախ իրական արժէքներ կ'ընկրկին, կը խուսափին կամ դառնութեամբ կը քաշուին, իսկ ուրիշներ — շատեր — որոնք անպայման պիտի շահէին խոհեմ լռութեամբ, կամ լռութեան մէջ միայն պիտի կրնային ծաղկիլ, մէկ ոստումով կը նետուին նժոյգին վրայ։ Կէս ճամբէն գլխիվայր իյնալու գնով։

Եւ այս՝ գերարտադրութեան մէկ երեսն է տակաւին։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

«ՄՈՐԱԹՈՐԻՈՄ» ՊԻՏԻ ՊԱՀԱՆՋԷ

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ փետր. 13 թուականով.

Թուրքիոյ ելմտական գործավարը հեռագրով էնկիւրի հրաւիրեց Օսմ. Հասրային պարտքի վարչական խորհուրդի նախագահ Ս. Ուիյամթը՝ յառաջիկայ մարտին վիճաբանութեան ենթարկելու համար պարտքերու վճարման ամբողջ խնդիրը։

Թուրք մամուլը, որ ցարդ թերահաւատ դիրք մը բռնած էր առաջարկուած *մօրաթօրիոմ*ի մասին, հիմա միաձայնութեամբ կը պաշտպանէ այս տեսակէտը։ Այս առաւօտ երեք խմբագրականներ հրատարակուեցան՝ բացատրելու համար թէ ինչո՞ւ անհրաժեշտ է *մօրաթօրիոմ*ը, ու կարգ մը թերթեր աւելի առաջ երթալով կ'ըսեն թէ այժմ վստահօրէն *մօրաթօրիոմ* մը պիտի խնդրուի եւ շնորհուի։ Ասկէ զատ ընդհանուր ձգտում մը կայ դիտել տալու թէ *մօրաթօրիոմ* պէտք է տրուի բուն իսկ բաժնետէրերու շահուն համար։

⁂ Թուրք ելմտական գործավարը Հանր. Պարտքի վարչական խորհուրդին ուղղած իր հեռագրին մէջ կ'ըսէ թէ խնդիրը շատ կնճռոտ ըլլալուն անհրաժեշտ է մօտէն քննել զայն, եւ ուրախութեամբ կ'ընդունի խորհուրդին որոշումը՝ կառավարութեան հետ, անմիջական շփման մէջ մտնելու մասին։ Յոյս կը յայտնէ թէ կարելի պիտի ըլլայ գտնել լուծում մը, որ համապատասխանէ թէ բաժնետէրերու շահերուն եւ թէ Թուրքիոյ ելմտական ու տնտեսական կարողութեան։ Մարտի առաջին կիսամսեակը կ'առաջարկէ խորհուրդի ներկայացուցիչներ Ուիյամթի, տէ Քլոզիէլի ու իր միջեւ տեսակցութեան մը համար։

⁂ Պուլկար կառավարութիւնը եւս կը յայտարարէ թէ մտադիր է մօտ ատենէն բանակցութեանց մտնել Հանր. Պարտքի վարչութեան խորհուրդին հետ։

⁂ *«Պանքա Քոմէրչիալէ Իտալիանա»յի տնօրէն Պ. Թոմի էնկիւրի կը մնայ կառավարութեան հետ բանակցութիւնները շարունակելու համար։*

Զրոյցի մը համաձայն, իտալական դրամատունը 5 միլիոն սթերլինի պիտի բարձրացնէ կառավարութեան բացուած վարկը։

⁂ *Սակարանի հսկիչ մարմինը քանի մը օրէ ի վեր քննութիւն կը կատարէ անգլիական ոսկիի պէտքներկայացնող հաստատութիւններու մասին։ Քննութեանց հետեւանքով յայտնի եղած է որ կարգ մը հաստատութիւններ իրենց իրական պահանջքէն տարբեր ցուցակներ ներկայացուցած են։*

Ասոնց կարգին, հաստատութեան մը մասին խիստ քննութիւններ սկսած են, տեսնուած ըլլալով որ անգլիական ոսկիի պարտամուրհակ առած է թրքական ոսկիով ըրած փոխատուութեան մը համար, եւ շահատուրքի յայտարարագրին ու իրական շահուն միջեւ համեմատութիւն մը չէ տեսնուած։

Ուրիշ հաստատութեան մը տետրակներուն մէջ ալ անկանոնութիւններ տեսնուած ըլլալով, այս տետրակները կնքուած են։

⁂ *Էնկիւրիէն կը հաղորդեն թէ օտար դրամներու շուրջ ապօրէն եւ անկանոն գործառնութիւն կատարողներու մասին ծանր պատիժներ սահմանուած են։ Պատիժներու կարգին 3 տարի բանտարկութիւն եւ 3 հազար ոսկի դրամական տուգանք կայ։*

⁂ *Էնկիւրիէն թուրք թերթերու կը հեռագրեն թէ սխալ է այն լուրը որուն համաձայն իբր թէ ընդհանուր «մօրաթօրիոմ» պիտի հռչակուի, այսինքն կառավարութիւնը պիտի յետաձգէ իր արտաքին ու ներքին բոլոր պարտքերուն վճարումը։ Հաւանականը միայն այն է որ կտրօններու եւ երկաթուղիներու մասնավճարներուն հատուցումը հինգ տարի յետաձգուի։ Արդէն, կտրօններու պայմանագրին համաձայն, կառավարութիւնը ունի այդ իրաւունքը, ինչպէս կը հասկցուի հետեւեալ յօդուածէն.—*

«Ստիպողական պարագաներու ատեն, երբ թուրք կառավարութիւնը դժուարութիւն կրէ թուրք ոսկեդրամը վերածելու օտար դրամի, զոր պարտաւոր է յանձնել Օսմանեան Դրամատան, կրնայ առժամաբար չիրագործել համաձայնագրին գործադրութիւնը, պայմանաւ որ մաքսային հասոյթները Օսմանեան Դրամատան յանձնէ։ Այս յետաձգումը կ'որոշուի Թուրք կառավարութեան եւ Հանրային Պարտքերու Վարչական Խորհուրդին համաձայնութեամբ։ Իսկ եթէ ութ օրուան մէջ համաձայնութիւն չգոյանայ, Զուիցերիոյ Հանրապետութեան նախագահը իրաւարար պիտի ըլլայ եւ առաւելն մէկ ամիսէն պիտի հաղորդէ իր որոշումը, որ պիտի ընդունուի երկու կողմերէն ալ։»

⁂ *«Միլլիյէթ»ի էնկիւրիի թղթակիցը կը հաղորդէ.— Համաձայնագրին 17րդ յօդուածին համաձայն, յառաջիկայ յունիս 1էն սկսեալ կառավարութիւնը պիտի շարունակէ մաքսային հասոյթները ի պահ դնել Օսմ. Դրամատան Ղալաթիոյ եւ Սամսոնի մասնաճիւղերուն մէջ։ Այս դրամները եթէ օտար դրամի չվերածուին եւ պահուին, հրապարակէն 15-16 միլիոն ոսկիի գումար մը վերցուած պիտի ըլլայ, ինչ որ դրամական անհոլի տագնապ մը առաջ պիտի բերէ։*

Այս կացութեան մէջ, անհրաժեշտ կը դառնայ արտաքին մորաթորիոմ հռչակել։ Բոլոր երեսփոխանները կուսակից են այս գաղափարին։

«Դարաւոր թշնամին»

*Վազըթ*ի այս վերնագրով խմբագրականէն.— Արտաքին թշնամիները վերջերս նոր շարժում մը կը փորձեն։ Այսպէս, *Տէյլի Թէլէկրաֆ*ի հրատարակութիւնները շատ ուշագրաւ են այս տեսակէտով։ Այս թերթը, որ օրկանն է անգլիկան եկեղեցիին եւ սերտ կապեր ունի Անգլիոյ հակաթուրք հելլէն շրջանակներուն հետ, քննադատելով մեր կառավարութեան մինչեւ հիմա հետեւած տնտեսական քաղաքականութիւնը, ճակատ կը յարդարէ մեր ձեռնարկած նոր պայքարին դէմ։ Կ'ըսէ թէ Թուրքիան չունի իրեն բաւելու չափ ներքին աղբիւրներ եւ կասկածելի կը նկատէ մեր յաջողութիւնը։ Նոյնիսկ աւելի առաջ երթալով, լրբութիւնը կ'ունենայ ըսելու. «Թուրքը ինչ որ էր, ան է. յեղափոխութիւն եւն. բոլորը արտաքին բաներ են»։

Ճիշդ է որ *Թայմզ*ի նման պետական շրջանակներու հետ շփում ունեցող մեծ թերթերը կը գոհանան միայն դէպքերը արձանագրելով, բայց կարելի է իբր շարժումի նշան մը նկատել «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի հրատարակութիւնը, որ խաչակրութեան յատուկ աճազանգը կը յիշեցնէ։ Այս փաստարկութենէն հանուած իմաստն ալ սա է որ նոր յոյսէ մը տարուած են անոնք, որոնք չկրցան հուրի եւ սուրի ուժով ծունկի բերել Հանրապետական Թուրքիան։

Բայց հիմակուընէ իմացնենք որ պարապ են Թուրք թշնամիներու բոլոր յոյսերը։ Թուրք ազգը, որ չպարտուեցաւ աշխարհի ամէնէն ահաւոր ուժերէն, այսօր ալ կը գնահատէ թէ երէկուան նման գոյութեան խնդրի մը առջեւ կը գտնուի։

Իր մեծ առաջնորդին օգնութեամբ, Թուրք ազգը ամէն ինչ պիտի ընէ, նոր պայքարին մէջ ալ յաջողելու համար։ Եւ ինչպէս որ առանց դուրսէն որ եւ է օգնութիւն ստանալու, Միլլի միակ պայքարին մէջ ազատեցաւ զէնքի գերութենէն, այսօր ալ սեփական ուժով պիտի ազատի տնտեսական գերութեան այն վտանգէն, զոր դրամի ուժով կ'ուղղեն իր գոյութեան դէմ։

Քեմալական ահաբեկիչին դատավարութիւնը

Ուրբաթ օր Նիսի եղեռնադատ ատեանին առջեւ սկսաւ դատավարութիւնը քեմալական ահաբեկիչ Մեհմէտ Սապրիի։ Ինչպէս կը յիշուի, Սապրի 1928 նոյեմբեր 11ին Նիսի Վիկտորիա պողոտային վրայ մահափորձ կատարած էր նախկին օսմ. երեսփոխան եւ Իթիլաֆ կուսակցութեան նախագահ Կիւմիւլճինալը Իսմայիլ Հագգը պէյի վրայ, վիրաւորելով զայն ձախ թեւէն եւ ծոծրակէն։ Սապրի միեւնոյն ատեն վիրաւորած էր երկու ուրիշ անցորդներ՝ Հէրէզէք եւ տիկին Տըպլու։ Իր ոճիրը գործելէ յետոյ, Մեհմէտ Սապրի սկսաւ փախչիլ, հետապնդուելով ոստիկաններու կողմէ, ու զէնք պարպելով նոյնիսկ անոնց վրայ։ Ի վերջոյ, խաղացող երկու փոքրիկներու օգնութեամբ, ոճրագործը ձեռք տուաւ օձիքը եւ բանտարկուեցաւ։

Կիւմիւլճինալը Իսմայիլ Հագգը պէյ ատեն մը հիւանդանոցին մէջ դարմանուելէ յետոյ առողջացաւ. փրկուեցան նաեւ միւս վիրաւորեալները։

Ուրբաթ օրուան դատավարութեան մեծ բազմութիւն չկար։ Խումբ մը հետաքրքիր Հայեր ու Թուրքեր ներկայ էին։ Կը նախագահէր դատաւոր Կերէն։ Երդուեալ դատաւորները իրենց տեղը գրաւելէ յետոյ, նախագահը կարդալ տուաւ ամբաստանագիրը։ Մեհմէտ Սապրի որ ֆրանսերէն չի գիտեր եւ թարգմանի մը օգնութեամբ կը խօսի, ընթերցումի ատեն անտարբեր կը նայէր հոս հոն՝ առանց բան մը հասկնալու։ Թարգմանը յետոյ կարդաց ամբաստանագրին թարգմանութիւնը։

Մեհմէտ Սապրիի պաշտպան փաստաբանն է Հանրի Թորէս, յայտնի հրեայ իրաւաբանը, որ վերջին տարիներս մեծ համբաւ շահեցաւ, պաշտպանելով ծանօթ դատեր։ Թորէս պահանջեց որ նախ քան դատավարութիւնն սկսիլը իր պաշտպանեալը բժշկական քննութեան ենթարկուի յիմարաբոյժներու կողմէ, որովհետեւ Մեհմէտ Սապրի մտային խանգարման նշաններ ցոյց կու տայ եւ ոճիրը գործած պահուն անպատասխանատու էր…

Ընդհանուր դատախազ Ֆավալէլլի եւս համաձայն գտնուեցաւ այս առաջարկին։ Դատարանը, 20 վայրկեան խորհրդակցութենէ մը վերջ, որոշեց երեք մասնագէտներու կողմէ քննութեան ենթարկել ամբաստանեալը ու դատավարութիւնը յետաձգեց յառաջիկայ նստաշրջանին։ Մեհմէտ Սապրի 40 տարեկան է։ Ծնած է Պոլիս եւ ինքզինքը կը ներկայացնէր իբրեւ ծխախոտի վաճառական։

Նոր «Դաւ» մը Ռուսիոյ մէջ

Պետպլանի նախագահ Կրժիժանովսկի խորհրդային թերթերուն մէջ յօդուած մը հրատարակելով մանրամասնութիւններ կու տայ գաղտնի հակայեղափոխական կազմակերպութեանց մասին, մանաւանդ կը նկարագրէ թէ ի՛նչպէս վերջին տարիներու ընթացքին անոնք «սապոտաժ»ի կ'ենթարկէին ճարտարարուեստի զանազան ճիւղերը, մանաւանդ փոխադրական միջոցները։ Ասոնց նպատակն էր տապալել խորհրդային իշխանութիւնը։ Անոր տեղ պիտի կազմուէր «ճարտարագէտներու» կառավարութիւն մը, որուն մաս պիտի կազմէին Պալչինսկի, Ֆրէտոնովիչ, Ռաբինովիչ եւ ուրիշներ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԵՐԼԻՆԻ համայնավարներուն թերթը՝ «Ռոթէ Ֆանէ» (կարմիր դրօշակ) կը հրատարակուի 25,000 օրինակ, որուն 5000ին բաժանորդագրուած են խորհրդային դեսպանատուննու առեւտրական պատուիրակութիւնը։

ԻՐԱՔԻ թագաւոր Ֆէյսալ եւ Հիճազի թագաւոր Իպնը Սուուտ գալ շաբաթ պիտի տեսակցին Պարսից ծոցին մէջ խարսխած անգլիական մարտանաւի մը վրայ։ Տեսակցութեան ներկայ պիտի ըլլան Իրաքի անգլ. մարզպան Սըր Ֆրանսիս Հըմֆրիս եւ ուրիշ երեք անգլիացի խորհրդականներ։

ՍԻՊԵՐԻՈՅ բոլշեւիկ իշխանութիւնները գնդակահարած են Փալատի արքեպիսկոպոսը, Կոլչակի բանակի սպաներէն Կուտրիավցեւը, գիւղացիներ Գօբրելովսկին, Նէֆէդորը եւ Վասիլիեւը, որոնք ամբաստանուած էին թէ 1920ին գաղտնօրէն փոխադրած են Ս. Իննովկենտի եւ Սոփրանիոսի նշխարները։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՆՈՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ա. Ահարոնեան հայ գրականութեան բեմին վրայ կ'երեւայ խորհուրդներով եւ մտահոգութիւններով ծանրաբեռնուած ճամբորդի մը պէս. ճամբորդ մը որ իր ետեւ անսահման տարածութիւն մը թողած է եւ չիգիտեր թէ ծայրը ո՛ր տեղէն կը սկսի, եւ իր առջեւ ձգուած կը տեսնէ նոյնքան տարածութիւն զոր պիտի կտրէ անցնի մշուշներու ընդմէջէն։ Այսպիսով Ահարոնեանի էութիւնը նոյնացած է հայ ժողովուրդին հետ։

Ան առաջին օրէն մեզ կը ներկայանայ հասուն մարդու ամբողջական կերպարանքով ու խորունկ ապրումներով, որ անհատական չեն, այլ հանրային, ընդհանրական։ Կարծես Ահարոնեան պատանեկութիւն եւ երիտասարդութիւն ունեցած չէ։ Անոր գրականութեան մէջ պատանեկան եւ երիտասարդական տարրը գրեթէ կը բացակայի, (հայ ժողովուրդն ալ այդպէս է)։

Ինչ որ ձեւակերպեցինք անհատի մասին, կարող ենք համարձակօրէն ըսել նաեւ անոր գրականութեան մասին։ Առաջին պատմուածքներով իսկ, ան կը ներկայանայ կազմաւորուած գրագէտ։ Հետզհետէ կը բարձրանայ եւ կը ծաւալի իր խարիսխին վրայ։ Երբ իր առաջին ստեղծագործութիւնները այսօրուան գրուածներուն քով բաղդատութեան կը դնենք, երբեք չենք գտներ պարզ փորձի կնիք անոնց վրայ։ Բարձրութիւնը անշուշտ գոյութիւն ունի, բայց տրամալարը բարձրութենէն ճիշդ խարիսխին վրայ կ'իյնայ։ Յատկանիշ մըն է այս, որ Ահարոնեանի գրականութեան անշեղ հետեւողականութիւնը կը բնորոշէ։

Ահարոնեան մանուկ հասակէն թրծուած է հայրենի կարծր միջավայրի մը մէջ եւ այնպիսի կէտի մը վրայ, ուր հայ կեանքի փոթորիկներն անհողօրէն հոսանք կուտային ու կը գալարուէին Արարատի փէշերուն։ Կարծրացած այդ միջավայրին մէջ, ծանրաբեռնուած, կուտակուած խոհերէն, մղում կը ստանայ իր շրջապատի բազմահազար թափառայած զանգուածէն, ու բարձրաձայն կը սկսի խօսիլ։ Կարծես դարաւոր ժողովուրդն է որ կը խօսի, կամ այդ ժողովուրդի մէկ նահապետը։ Զանգուածը կը լսէ. ժողովուրդի նահապետը կը խօսի։ Ան մորմոք ունի, բայց ոչ լաց։ Սխալ է Ահարոնեանը լացի երգիչ անուանել։ Մեծ օջախի մը նահապետին պէս, ան իր սրտին վրայ կ'առնէ ամէնէն փոքրէն մինչեւ ամէնէն մեծի դժբախտութիւնն ուվիշտերը սրտմտի,վշտի ալիքները կը կուտակուին անոր մէջ, կը դառնան կիրք եւ ըմբոստութիւն։ Ըմբոստացում՝ բռնակալութեան դէմ, ըմբոստացում՝ մարդկային անարդարութեան դէմ։

Ահա հասուն գրագէտը, հայկական հրաբուխէն մէկ օրէն դուրս նետուած։ Ու այդ պատճառով Ահարոնեան գերազանցապէս իրապաշտ գրող է։ Անոր տիպարները, անոնց հոգեբանութիւնը, ապրումները, հոգերն ու խորհուրդները շօշափուած իրականութենէ առնուած են։

Ահարոնեան դիտելու եւ կարեւորը տեսնելու մեծ կարողութեամբ մը օժտուած է առանց վերացական ճիգի, կառչած մնալով իրականութեան։

Սակայն Ահարոնեանի իրականութիւնը երկու երես ունի,— Արտաշխարհ եւ Ներաշխարհ. նո՛յնքան իրական, նո՛յնքան շօշափելի։ Արտաշխարհը մեր զգայարանքներով շօշափելի. ներաշխարհը հոգիի աչքերով ըմբռնելի։ Ու ան իր իրապաշտ արուեստին շատ յաճախ խառնած է խորհուրդը, որ արձագանգն է անոր տիպարներու եւ միջավայրի խորունկ հոգիին, որ քիչ կը լսուի. բայց միշտ կը զգացուի։ Անոնք որ կ'ապաւինին միայն իրենց լսողութեան եւ տեսողութեան, անոնք չպիտի հասկնան Ահարոնեանի խորհուրդներով օծուն էջերը, ու պիտի նկատեն վերացական ստեղծագործութիւն մը անոր մտքի թռիչքները, միջավայրին եւ տիպարներուն անյարիր։ Մինչդեռ, անոր խորհուրդները հայ գիւղի հողածածուկ զարաւոր խրճիթներու առաստաղներէն կախուած են. անխօս, բայց երազատես ժողովուրդի մը աչքերէն կը ճառագայթեն, նո՛յնքան իրական, ո՛րքան շօշափելի քարը։

Ահարոնեան այս բարդ իրապաշտութեամբ նկարելով հայկական կեանքը, ամէն անգամ, դուք կը տեսնէք որ կը հպի աներեւոյթ զանգի մը, հայ մարդու հոգեկան զանգին. ու դուք անչափելի խորութենէ մը կը լսէք ղնգոցը որ չի վերջանար. դուք կը դադրիք լսելէ, բայց կը զգաք որ ղնգոցը կը շարունակուի։ Սա հայ մարդու թաքնուած հոգին է, եթէ կ'ուզէք եսը։ Ահարոնեան այդ խորունկութեամբ օժտուած է։ Այդ է պատճառը որ անոր ստեղծագործութիւնները աչքի առջեւ կ'ունենանք տասնամեակէ տասնամեակ, կը զգանք որ շատ բան մնաց ըսելու. զանգի ղնգոցը թէեւ մէկ երգով կը վերջանայ մեր ականջին, բայց մենք կը զգանք որ թրթռացումները կը շարունակուին, յետոյ աւելի ուժեղ հնչելու համար։

Մեծ է Ահարոնեանի թափը, եւ բռնած տարածութիւնը՝ անծայր։ Այդ պատճառով ան իր հորիզոնի գագաթը հասած ու կայնած չէ, թէեւ շատ հորիզոններ գլած անցած է։ Իր նոր երկերու մեծ թափը մեզ կը քաշէ դէպի նոր վերելքներ։ Զննող ակնարկը այսպիսի հեղինակներու գալիք յայտնութիւններուն կը գամուի։

Ահարոնեանի տիպարները իրենց մասնայատուկ գծերէն աւելի, այնպիսի հոգեբանութեամբ եւ ապրումներով կը ներկայանան մեզի, որ մենք շատ յաճախ տիպարը կը մոռնանք եւ կը մնանք երկի էութեան տպաւորութեանը տակ։ Մենք մէկ տիպին մէջ ամբողջ ժողովուրդ մը կը տեսնենք եւ ոչ թէ զանգուածէն միայն մէկ անհատը։ Ընդգրկող այս գրականութիւնը որքան դժուար, նոյնքան մեծ յաջողութեամբ մարմին կ'առնէ Ահարոնեանի գրչին տակ։ Որովհետեւ, ոչ մէկ հայ հեղինակի (ժամանակակից) լեզուն այնքան ճկունութեամբ եւ ինքնաբուխ կրցած է կաղապարել իր մտքին անցածը, որքան ատոր յաջողած է Ահարոնեան։ Ահարոնեանի լեզուն, ոճը եւ հոգին միաձուլուած են։ Անոր հոգեկան ապրումները ոճ եւ լեզու են, եւ փոխադարձաբար. տքնանք չկայ։

Երեւակայութիւն, ոճ եւ լեզու, երրորդութիւն մը՝ որ Ահարոնեանի մօտ մէկ ամբողջական կերպարանքով յայտ կուգայ։ Գրադատութեան մէջ շատ յաճախ ըսուած է, որ Ահարոնեան գեղեցիկ եւ սահուն լեզու ունի։ Այս անջատումը ճիշդ չէ, կամ աւելի շիտակը՝ երեսանց է։ Ահարոնեանի էութենէն կարելի չէ զատել իր լեզուն, ուր ամէն մէկ կերտուածք մարմին առած է անոր հոգիի ելեւէջներով։ Ահարոնեանի այս էութիւնը բնորոշելու համար, պիտի դառնամ իր ապրած միջավայրին եւ նմանութեամբ բացատրեմ միտքս։

Ահարոնեան ապրած է Արարատեան դաշտին մէջ, Արաքսի եզերքը, Մասիսի ոտքերուն առջեւ։ Հայ գրականութեան վարպետի հոգին, տեսողութիւնը, լսողութիւնը, ոճը եւ լեզուն ձեւ առած են բնութեան այս երեք հսկաներէն. եթէ հայ ժողովուրդն ալ ուզենք յիշատակել որպէս չորրորդ ազդակ, նմանութիւնը նոյնը պիտի մնայ, որովհետեւ ժողովուրդն ալ վերի երեք հսկաներու կերպարանքը ստացած է։ Արդ՝ Ահարոնեանի լեզուն յորդահոս ու սահուն է Արաքսին պէս։ Արաքսը Կողբի կիրճէն դուրս գալով՝ Արարատեան դաշտը կը կտրէ կ'անցնի սահուն նազանքներով, առանց փրփուրի, առանց զոռում գոչումի. եւ միեւնոյն ժամանակ՝ առանց լճացումի։ Արարատեան դաշտն ամբողջութեամբ անվերջանալի խորհուրդ է, իր լայն հորիզոնով, բարկ արեւով, ճեղքրտուած սեւ ու պտղաբեր հողերով, ոսկեհասկերով պարող տափաստաններով եւ հազարամեայ յիշատակարաններով։ Արարատեան դաշտն ամբողջ հորիզոնը բռնող երաժշտութիւն է, դարաւոր հնչող զանգ է, դէպի երկինք բարձրացող լայնածաւալ համերգ... Ահարոնեանի ոճը Արարատեան դաշտէն մարմին եւ ձեւ ստացած է։ Ու այդ յորդահոս գունագեղ լեզուն, երաժշտական ու խորհուրդներով օծուն ոճը, տեղ տեղ իրենց պատուարները կը քանդեն ու Մասիսին պէս հսկայածաւալ վեր կը կոթողուին, ապա նորէն իրենց բնական հունին իջնելով։ Ահարոնեանի եսը կերտուած է բնութեան այս երեք մեծ տարրերէն։

Այս խորհրդածութիւնները անոր արուեստի մասին կարելի է տակաւին շատ ընդլայնել եւ խորացնել, ինչ որ այսպիսի կարճ յօդուածներու սահմանին մէջ չի սեղմուիր։

* * *

Ահարոնեան իր հսկայական թափի եւ իրաւացի փառքի կէս ճանապարհին լծուեցաւ ազգային ազատագրութեան մեծ գործին եւ իր ստեղծագործութեան ամէնէն հասուն եւ ամէնէն պտղաբեր շրջանին՝ ժամանակ չունեցաւ առատօրէն ստեղծագործելու։ Մօտ 15 տարի, 1910էն մինչեւ 1924 ան փոթորիկէ փոթորիկ զարնուեցաւ իր ցեղին հետ միասին, ու շատ հազուադէպ պարագաներուն անոր ձայնը լսեցինք գրականութեան բեմին վրայ։

Սակայն 1924էն սկսած, մէկը միւսի ետեւէն ան հրապարակ հանեց իր նոր երկերը, որոնք եթէ Ահարոնեանի մեծ անուան հետ կապուած չըլլային, մեր ժամանակներու մեծագոյն գրական յայտնութիւնը պիտի նկատուէին։ Կարծես թէ այս եօթը տարիներուն Ահարոնեան պոռթկում մը ունեցաւ՝ իր կուտակուած թափը յայտնաբերելու։ Ու իրաւացի կերպով աչքերն յառեցան անոր։

Այսօր երբ անոր յոբելեանը կը կատարուի մեծ խանդավառութեամբ աշխարհի բոլոր ծայրերուն մէջ, բացի Արարատէն (ի՛նչ ողբերգութիւն), բոլորի հոգիին մէջ կը խօսի մեծ հաւատք մը, սպասում մը, որ ունին յոբելեանէն յետոյ եկող Ահարոնեանէն։ Ահարոնեանի յոբելեանը խաչակնքուած դամբան չէ. հանգրուան է։

Ահարոնեան սկսած է մեծ վէպը տալ, ուր ան իր հոգիի ամբողջ կարողութեամբ եւ բնութեան օժտած աստուածային աւիւնով կ'երթայ դէպի այնպիսի ամբողջութիւն մը, ինչ որ կը ներկայացնեն Մասիսը, Արարատեան դաշտն ու Արաքսը իրենց հսկայական կերտուածքով։

Այդպիսի մեծ վէպ մըն է իր ամէնէն վերջին գործը— «Իմ Գիրքը», որուն առաջին հատորը երկու տարի առաջ լոյս տեսաւ, երկրորդ հատորը արդէն պատրաստ է, ու դեռ երրորդ ու չորրորդ հատորները կան։ Այս ինքնակենսագրութիւն չէ, համահայկական կեանքն ընդգրկող վէպ մըն է, բազմապիսի գոյներով, հարիւրաւոր տիպերով, ամբողջ ժողովրդի մը ալեծուփ ապրումներով։ Մէկ խօսքով, հայկական դիւցազներգութիւն մը (էփոփէ), որ լեռնանման պիտի արձանանայ Ահարոնեանի գրչին տակ։ Բարեբախտաբար վէպին գլխաւոր հերոսի ողբերգական վախճանը չպիտի կրնանք տեսնել այս հատորներուն մէջ։

Չպիտի կրնանք տեսնել, որովհետեւ Ահարոնեան չպիտի կրնայ վերջին եղերերգութիւնը գրի առնել...

Չպիտի կրնանք տեսնել մահը այդ հերոսին, մանաւանդ՝ անոր համար որ՝ անոր գրականութիւնն անմահ է։

Կ. ՍԱՄՈՒՆԻ

ՊՐՈԼԵՏԱՐԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գրական դիրքերում մէջ, (դեկտեմբերի Թիւ), որ օրգանն է Երեւանի Հայ Պրոլետարական Գրողներու Միութեան, վրացի Բուաչիձէ երկար ուսումնասիրութիւն մը ունի հետեւեալ խորագիրով.— «Հիւանդագին երեւոյթներ պրոլետարական գրականութեան մէջ»։ Կ'արտատպենք կարեւոր մասերը.—

Մենք կարող ենք առանց որեւէ երկիւղի խօսել մեր աշխատանքի հիւանդագին խեղումների մասին։

Ինչու է դանդաղում պրոլետարական գրողի աճումը։ Պատճառները շատ են։

Գրականամոլութիւնն ամենամեծ վտանգն է պրոլետարական գրողին համար։ Պրոլետարական գրողըպէտք է ծնի և աճի ոչ թէ գրական միջավայրից, աւելի քիչ՝ գրքերից, (այդ չէ նշանակում թէ նա պէտք է արհամարհի գրքերը, ինչպէս պատահում է յաճախ), այլ պրոլետարիատի ընդերքից, անմիջականօրէն սոցիալիզմը կառուցողների մասսայից եւ, գրող դառնալով կամ գրական աշխատանք սկսելով, նա ո՛չ մի դէպքում չպէտք է կտրւի մասսայից։ Այլապէս նա կորած է, նախեւառաջ հէնց որպէս գրող։ Նրանում կը ցամաքի պրոլետարական էութիւնը եւ մենք կը ստանանք սովորական «որձատւած» մի «էստէտ» գրող։

Միթէ՞ քիչ օրինակներ կան մեզանում, որ երբ մեր գրողը, մի կերպ որոշ տեղ գրաւելով գրականութեան մէջ, մոռանում է դէպի պրոլետարական հասարակայնութեան օճախները տանող ուղին և սկսում ճախրել Պարնասի բարձունքներում։ Ինչո՞վ կարելի է բացատրել, եթէ ոչ յետամնացութեամբ եւ մասսաներից կտրւած լինելով, այն որ պրոլետ գրողներից ոմանք քար֊ցած մնացել են դեկլարատիւ յայտարարութիւնների, դէպի սոցիալիստական շինարարութիւնն ուղղւած իրենց ճըռճռան եւ դատարկահնչիւն ներբողների վրայ։ Մեր գրողը հիանում է նրա արտաքին էֆէկտով միայն։ Մեր գրողը պէտք է գիտենայ երազել։

Պրոլետարական գրողը չի գտնւում իր միջավայրում, մեր բուրժուական-ազնւական գրականական կենցաղը սպառնում է կլանել մի քանի պրոլետարական գրողների։ Այստեղից էլ ծագում են այլեւայլ թեքումներ,— նացիոնալիզմ, քաղքենիական տրամադրութիւններ, մանր-բուրժուական տենդենցներ, «ընդհանուր - ազգային» գրականութեան հետ շաղկապելու տենդենցներ եւայլն, կամ մեծամտութիւն («գլխարկներ տարափով կ'ընկճե՛նք»)։

Մեր գրողները այնքան էլ չեն սիրում ինքնադատութիւնը։ Դեռ աւելի՝ մեր գրողների զգալի թիւը չի հանդուրժում ինքնաքննադատութեան, պահանջելով քննադատութիւնից գովասանական ձօներ իրենց ստեղծագործութեանը, նրանք իրենք էլ կորցնում են դէպի իրենց քննադատօրէն վերաբերւելու ընդունակութիւնը։

Թիւրիմացութեան տեղիք չտալու համար, հէնց սկզբից պէտք է ասենք թէ ինքնաքննադատութիւնը չի կարելի շփոթել պրոլետարական գրականութեան լիկվիդատորների մաղձոտ քննադատութեան հետ։ Երբ Սուրխաթեանի քննադատական գրքերն ուռճանում են ականաւոր գրողների հասցէին ուղղւած գեղումներից, պրոլետարական գրողները զարկեր են ստանում։

Անհրաժեշտ է չկծկել եւ լռութեամբ չանցնել մեր բացերի վրայով։ Մեր մի քանի տղաքներում դեռ գոյութիւն ունին գոռոզութեան, գրական գէնէրալութիւն ծախելու դէպքեր, հին հեղինակների արիստոկրատական սովորոյթների ընդօրինակումներ։ Դեռ հիմնովին չեն վերացել բոհեմականութիւնն ու նրա հետ կապւած տրամադրութիւնները։ Յաճախ ըստ ինքեան տաղանդաւոր աշխատողներն իրենց գլուխը կորցնում են վաղանցուկ փառքից եւ իրենց համար աննկատելի կերպով՝ կորստի են մատնւում ստեղծագործական տեսակէտից։

Յաճախ մեր գրողները քաղաքականապէս անգրագէտ են։ Կարելի է հաստատապէս ասել, որ վրացական մի շարք պրոլետ գրողները թերթ չեն կարդում, պարզապէս։ Դա մի որոշ փաստ է։ Իսկ այդպիսի փաստերը միշտ էլ անմիջականօրէն ազդել են եւ կ'ազդեն ստեղծագործութեան վրայ։ Գոյութիւն ունի նաեւ ապաքաղաքական ուսուցում։

Պրոլետարական գրողի ստեղծագործութիւնը նոր մարդ ստեղծելու լծակներից մէկն է։ Սակայն հարց է ծագում, թէ նո՞ր մարդիկ ենք արդեօք մենք, ինքներս։ Ամբողջովի՞ն համակեց մեզ կուլտուրական յեղափոխութիւնը։ Ցաւալիօրէն պէտք է արձանագրել, որ պրոլետ գրողների մասսայի զգալի մասը դեռ շատ հեռու է նոր մարդուց,— դեռ շատ անկուլտուրականութիւն, անշարժութիւն կայ մեզանում։ Գրական մեծամտութիւնը, հիւանդագին կերպով փառքի ետեւից ընկնելը եւ գրական փոշապատ կուլիսները դեռ տգիտութեան մէջ են պահում մեր գրողների զգալի թիւը։ Դեբասանների սովորոյթներն արտայայտւեցին տեղ-տեղ, մեր գրողներից ոմանց մօտ, որոնք ունկնդիրներից դիտաւորեալ կերպով ծափահարութեան են սպասում։

Իսկ մեր բանաստեղծներըչեն գալիս բանւորական մեծ ժողովները, ատւում են 500 1000 հոգուց բաղկացած ժողովին սպասել կամ երբեմն մի քանի տողով ազատւում են իրենց օձիքը։

Մենք պէտք է ամէն կերպ պայքար մղենք ստեղծագործական հապճեպութեան դէմ, եթէ ստեղծագործութիւնը չեն հասունացնում, չեն մշակում։ Տոլստոյը 9—12 անգամ արտագրել է իր Պատերազմ եւ խաղաղութիւնը։

ԹԱԻՋՈՒԹԱԿԻ ՎՐԱՅ

ՄԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՍԻՐԵԼԻ

Մինակութիւն սիրելի, անխաղաղ հոգիս
կը բաղձայ քեզ, իմ հայրենի երդիքին պէս...

Ու Թողութի՛ւն ու Թողութի՛ւն ու Թողութի՛ւն...
Խենթ էի, որ լքեցի քեզ,
Ու դուն հեռացա՛ր՝ ակն ի խոնարհ՝
Ապերջանիկ Սէրի մը պէս...
Խենթ էի, որ մոռցայ քեզ,
Եւ այնուհետեւ, մեռած տերեւի մը նման,
Մինակութիւն սի՛րելի, ոտքերու տակ մնացի ես...

Ի՞նչ լաւ էր, քու հաստաբուն մարմինէդ՝
Ես օրէ օր դալար ու լոյս կ'ըմպէի...
Ի՛նչ լաւ էր, այս մառախուղը չկար,
Ես՝ անձնատուր քու հոգիիդ ալիքներուն ասրորակ՝
կապոյտ ջուրերուն վրայ, Ապողոնի ճամբայէն՝
վերջալոյսի մեհեանին մէջ աղօթելու կ'երթայի...
Եւ կամ, ի՛նչ լաւ էր, երբ իրիկունները հսկումի պէս ծնրադ[իր]
կը մխային մանիշակէ Թարթիչներով՝
Մենք միայնակ, այգիներու խնկագունած յուռութքէն՝
ձգնաւորօրէն՝ իմաստութեան արբեցութիւն կ'աղերսէինք...
Ու հեռո՛ւ, հեռո՛ւ ձորերուն մէջ, մինակութիւն սիրելի,
Մեր շրթունքին հուր-հծծիւնէն՝ անմահութիւն կը կայծէր...

Ներողութի՛ւն, մինակութիւն սիրելի, Ներողութի՛ւն,
Դուն ըսիր, ու խոստացայ, որ աստղերուն տակ միայն՝
Աստղերուն հետ մտերմանամ. .
Բայց, դըժեցի. խե՛նթ էի ես,
Խ՛ենթ էի, որ Ադամի տժգոյն հողէն շաղախուած՝
Բարեկամներ հաւաքեցի մարդեղէն...

Օ՛, ժայռին վրայ փորձառութեան ռախունակ՝
Ա՛ռ, կը փշրեմ այսօր զանոնք Թառանջանքով...
Եւ յետոյ դուն, մինակութիւն սիրելի, հոգեհատոր բարեկամ[...]
Եկո՛ւր բազմէ, ստուերներուն մէջ սենեակիս,
Ես կ'ուզեմ, որ ճակատագիրս ըլլաս դուն, ռափիկը կեանք[իս]

Եւ այս գիշեր, եթէ կ'ուզես մինակութիւն սիրելի,
Եկո՛ւր երթանք, հի՛ն օրերուն պէս Թեւ-Թեւի՝
Խոնջ հոգիիս տաճարէն ներս, խորանի մը կուճին վրայ գ[...]
Խորհուրդներով մենք մենք զմեզ յաւերժօրէն պսակելու...

Ներողութի՛ւն, մինակութիւն սիրելի,
Ներողութի՛ւն, Ներողութի՛ւն...

ՈՒԽՏԱՒՈ[...]

ՓՐՈՖ. ՄԱՐՔՎ[...]

ՄԵԾ ՄԻՏՔ ՄԸ ԵՒ ՄԵԾ ՍԻՐՏ

«Յառաջ» հաղորդեց
Փրոֆ. Մարքվարտի՝ որ գո[...]
ցած է եղերական արկածի մ[...]
Մեծ պատերազմէն ան[...]
պէս ետքն էր որ առաջին [...]
ճանչցայ զինքը։ Ահաւոր [...]
նոր ազատած Գերմանիա [...]
յարուէր դեռ անլուր զրկան[...]
եւ օրէ օր սպառնական [...]
յեղափոխութեան մը սար[...]
րուն մէջ։ Պերլինի գեղ[...]
արուարձաններէն մէկուն մ[...]
անդորր վիլլան կ'ընդունէր [...]
ծանօթ Հայասէր եւ Հայոց [...]
մութեան մասնագէտ Ցեխ[...]
Պէլքն ու զիս։ Իր երկրին դ[...]
տութիւնները մոռցած պ[...]
մեզի կը խօսէր այն բիր[...]
քստմնելի պատահարներուն [...]
որոնց զոհ գացած էր իր սի[...]
«Հայոց Աշխարհ»ը։ Սրտ[...]
կոտտանքով կ'անդրադառնա[...]
բոլոր դժբախտութիւններու[...]
որոնք՝ դարերու ընթացքին[...]
ուած էին Հայ ժողովուրդ[...]
րովհետեւ Մարքվարտ որքա[...]
միտք մը, նոյնքան ալ մեծ [...]
մը ունէր։ Իր հանդարտ, [...]
բեր երեւոյթին տակ, կը [...]
որ ուղեղ մը կար փրփր[...]
սիրտ մը՝ ամենաազնիւ զգ[...]
ներով բաբախուն։

Փրոֆ. Մարքվարտով Հ[...]
ղովուրդը կը կորսնցնէ [...]
հմուտ եւ տիեզերահռչակ [...]
տակաւորներէն մէկը, որ [...]
ուկ ընդհանրապէս արեւ[...]
ժողովուրդներու պատմութեա[...]
բանասիրութեան նուի[...]
ըլլալուն՝ մասնաւոր խանդ[...]
տանքով մը պարապած է մի[...]
լեզուին ու ազգագրութեա[...]
Իր հմտութիւնը ծովածաւալ [...]
բառին բովանդակ նշանա[...]
թեամբ. իսկ քննական ոգի[...]
ջազգային գիտնականներու [...]

…մին առարկան եղած է միշտ։ …եգիպտացի փրոֆ. Սէյսն ու գերմա…ցի Տոքթ. Պէլքը՝ որոնք արդէն …ագիտութեան մէջ միջազգային …մբաւ մը ունին, միշտ ակնա…նքով ու հիացումով խօսած են …որ վրայ։ Իր սեղմ, գրեթէ մա…եմաթիքական լեզուն— եթէ …րելի է այսպէս ըսել— ուշա…ւ եղած է մասնաւոր կերպով։ …ուած է որ (եւ իրաւամբ), փրոֆ. …արքվարտի գրիչէն ելած իւրա…անչիւր նախադասութիւն կը կրէ …փքը իր ծովածաւալ հմտութեան … վերլուծական կարողութեան։

Փրոֆ. Մարքվարտ 1912էն …վեր պերլինի համալսարանին …մէջ դասախօսած է հայերէն եւ …րանական լեզուները։

Հազիւ հինգ կամ վեց հատոր …կը կազմեն իր հրատարակութեան …ուած երկերը։ Ասոնց մէջ առաջ…ակարգ դիրք կը գրաւէ իր ըն…արձակ մէկ գործը Հիւսիսային …փրիկէի առեւտրական ճամբա…նրուն եւ ժողովուրդներուն գաղ…ականութեանց մասին, սկսեալ …մենահին ժամանակներէ։ Զբա…ած է նաեւ թրքաբանութեամբ։ …ինչեւ իր ժամանակը նախա…րքական պատմութեան մասին …ագէտները տարտամ ծանօթու…իւններ միայն ունէին։ Մարք…արտ եղած է որ կարգի դրած է …րաբական, պարսկական, բիւզան…ական քրոնիկները, հաւաքելով … մեկնաբանելով հին վաւերա…րեր եւ արձանագրութիւններ։

Ուրիշ ուշագրաւ հատոր մը …էջ (1903) Մարքվարտ պատ…ական աշխարհին տուած է ամե…թանկագին տեղեկութիւններ … գիտողութիւններ Թ. եւ Ժ. …րերու ազգագրական, տեղա…րական եւ պատմական ան…ւդարձերուն վրայ։ Իսկ Հայ …եզուի ու պատմութեան մասին …րած երկերը արժանի են որ նիւթ …ան մասնաւոր ուսումնասիրու…թեան մը։

Մարքվարտ աշխատակցած է …ազմաթիւ գիտական պարբե…աթերթերու եւ մասնաւորաբար …Հանդէս Ամսօրեայ»ի։ Բրոֆէ…էօրը 67 տարեկան առողջ ծե…ունի մըն էր դեռ եւ կրնար նոր …ուսումնասիրութիւններով օժտել …ստական աշխարհը։ Ունի հա…որներով ձեռագիր երկեր, որոնց …մէջ ապահովաբար կան ուսումնա…րութիւններ Հայոց պատմու…թեան մասին։ Կարելի չէ՞ արդեօք …տոմիջոց մը խորհիլ զանոնք կո…ւստէ փրկելու համար։

ՀՐ. Ն. Թ.

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋը

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՕՐՐԱՆ ՀԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹԵԱՆ

Համաձայն եգիպտագէտ Ֆլինտէրս Պետրինի տուած գեկոյցին, կը հաստատուի թէ եգիպտական հին քաղաքակրթութիւնը միշտ յարաբերութեան մէջ գտնուած է կովկասեան քաղաքակրթութեան հետ, նոյնքան հին։

Հին կռիւ մըն է, որ կը յուզուի նորէն։ Քաղաքակրթութեան առաջին երկիրը ո՞րն է։ Եգիպտո՞ս, Հնդկաստա՞ն թէ Կովկաս։

Հերոդոտէն կը մնայ այն տեսակէտը թէ Եգիպտոս եւ Կովկաս շարունակ յարաբերութեան մէջ են եղած։

Փրոֆ. Պետրի մեռելներու գիրքէն առնելով կարգ աշխարհագրական անուններ, բաղդատած է ամենահին դիցաբանական քարտէսին հետ։ Այդ բաղդատութիւնը եւս կը հաստատէ Կովկասի եւ Եգիպտոսի հին կապերը։

Այսպէս, կը յիշուի թէ Ուիրիս թագաւոր է եղած Ակրէտի, որ կը համարուի Կովկասի Եգրիս Քարիլոսը, կամ Քարթուլինիս Խերեթիոսը։ Այս երկրին արեւելքը կը գտնուի Զիդերտը, որ կը համարուի յունական Թոզորան։ Զիդերտին մօտիկ կը գտնուի արգաւանդ Իարու դաշտագետինը, ինչպէս Թոզորանի մօտ կը հոսի Իորա գետը։ Արդ Իորա գետին ջուրերը կուգան Կուր գետին վերին ճիւղերէն, դէպի արեւելք տարածուող լեռներէն։

Մեռելներու գիրքը կը նկարագրէ նաեւ Բակխուն, լեռ մը, որուն վրայ կանգնած է երկինքը։ Արդէն այդ անունին թարգմանութիւնն է «արշալոյս»։ Եւ արդի Բագուն կը գտնուի կովկասեան լեռներուն արեւելեան ստորոտները, եւ լիովին կը համապատասխանէ հին նկարագրութեան։

Այդ գիրքին կարգ մը անուններուն կը համապատասխանէր նաեւ Ուրմիոյ լիճը, Մասատի ծովը (Ազախու ծովուն հին անունը)։

Փրոֆ. Պետրին կը համեմատէ նաեւ կովկասեան եւ եգիպտական աստուածները եւ նմանութիւն կը գտնէ անոնց անուններուն և ստորոգելիներուն մէջ։

Այսպէս, անգլիացի փրոֆէսէօրը կ'եզրակացնէ թէ Կովկասն է եգիպտական քաղաքակրթութեան սկզբնական հայրենիքը, կամ վերջապէս մեծ քառուղին, ուրկէ անցած են, հոսելով պատմական մեծ ճամբաներէն, զանազան քաղաքակրթութիւններ եւ ժողովուրդներ, շարունակ հարուածելով բնիկ ժողովուրդը, Հայոց նախահայրերը, որոնք նստած էին այդ երկրին մէջ։

ԱՔՍՈՐԵԱԼ ԳՐԱԳԷՏԸ

Միկուէլ Ունամունօ, սպանիացի ծանօթ վիպագիրը, որ մինչեւ վերջերս հեռու կ'ապրէր իր երկրէն, երկրին վարչաձեւին փոփոխութենէն յետոյ արտօնութիւն ստացած ըլլալով երկիր մտնել, Մատրիտ գնաց անցեալ շաբթու։

Ֆրանսական նաւահանգիստէն մեկնած պահուն, նուագախումբ մը վիպագիրին մեկնումը ողջունեց նուագելով ազգային քայլերգը։

Երբ Սպանիա հասաւ, 5,000է աւելի բազմութիւն մը դիմաւորեց զայն ողջոյնով ու ցնծութեամբ։ Մեծ պանդոկի մը մէջ խնջոյք մը տրուեցաւ եւ ճառեր արտասանուեցան։ Ունամունօ, իր պատասխան ճառին մէջ խիստ յարձակողական լեզու մը գործածեց կղերականութեան և միապետականութեան դէմ։ Սպանիական ընկերվարական կուսակցութեան պետը, Փրէթօ, նոյնքան սաստիկ ճառ մը խօսեցաւ։

Կառավարութեան ներկայացուցիչը, այդ ճառերուն արտասանութեան ընթացքին, շարունակ կը խնդրէր որ քիչ մը չափաւորեն իրենց լեզուն։

Երանի՛ այն օրուան, երբ հայ տարագիր գրագէտներն ալ նոյն ուրախութիւնը պիտի ունենան՝ մտնելով երկիր։

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐ

Կոնքուրի Ակադեմիային չորս անդամները վիպագիր Ժան-Փօլ Հիփփոյի տուին 5000 ֆրանք, մրցանակը, զոր իրենց տրամադրութեան տակդրած էր ֆրանսական հրատարակչական տուն մը։ Dorziana կը կոչուի այն վէպը, որ մրցանակի արժանացաւ։

Իսկ Ժիւլ-Վէրնի մրցանակը շնորհուեցաւ թանքրէտ Վալըրէյի, իր կանանց Աւազով կըղզին վէպին ի վարձատրութիւն։

ԹՈՒՐՔԻԱ

(Քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ԳՈՐԳԻ ԱՌԵՒՏՈՒՐՆ ԱԼ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ

Վերջին անգամ մասնաւոր մարմին մը Էնկիւրի գացած էր, պահանջելու համար որ, գորգի վաճառականութեան սպառնացող ծանր մաքսերը ջնջուին։ Այս կերպով ամերիկեան կառավարութիւնն ալ արեւելեան գորգերու համար դրուած յաւելեալ մաքսը պիտի ջնջէր։

Այս մարմինը առանց դրականօր արդիւնք մը ձեռք բերելու վերադարձած ըլլալով, գորգի հրապարակը աւելի անկում կրած եւ Պոլսոյ մթերանոցներուն մէջ միլիոնաւոր ոսկիի գորգ մնացած է։

Այս վիճակը Թուրքիոյ գորգի հրապարակը ամբողջապէս ցնցած ըլլալով, Րէշատ պէյի նախագահութեամբ նոր մարմին մը Էնկիւրի գնաց։

Ամերիկեան կառավարութիւնը, արեւելեան գորգերէ Թուրքիոյ մէջ գանձուած բարձր մաքսատուրքին վրայէն տուրք կ'առնէ։ Ասոր վրայ եթէ աւելցուին «Մուամէլէ»ի տուրքը եւ ծանր մաքսը, գորգերու արժէքը քանի մը անգամ կը բարձրանայ եւ Ամերիկա չընդունիր զանոնք։ Օրինակի համար գորգ մը որ 10 ոսկիի կրնայ ծախուիլ, 18 ոսկի մաքսի եւ «Մուամէլէ»ի տուրքի ենթակայ է։ Ամերիկա այս 18 ոսկիի վրայէն հարիւրին 55 տուրք առնելով 10 ոսկինոց ապրանք մը 32 ոսկիի կը բարձրանայ։ Ասիկա մեզի շատ դժուար դիրքի մը կը մատնէ։ Ամէն օր ամերիկեան ընկերութիւններու ներկայացուցիչները կը դիմեն, բայց արտածում չենք կրնար ընել։ 15 միլիոնի գորգեր ունինք պատրաստի։ Մէկ կողմէն ալ Հելլէնները ընդարձակ պրոպագանդով, Ամերիկացիները իրենց երկիրը կը հրաւիրեն։ Գորգի առուծախի եղանակը մինչեւ Մարտ վերջ կը գտնէ։ Եթէ մեր կացութիւնը մինչեւ այն ատեն չպարզուի, «կրուբ»ները Յունաստանէն գնումի պիտի սկսին եւ ամէն տարի այս կերպով Ամերիկայէ մեր երկիրը մտած 9 միլիոն ոսկին պիտի պակսի երկրին վաճառականութենէն։ Ասոր վերջին միջոցն է «Մուամէլէ»ի տուրքին եւ մաքսին ջնջումը։ Այն ատեն Ամերիկա կը հարկադրուի գորգին իսկական արժէքին վրայէն տուրք գանձելու։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. ՏԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔԸ

ՏԷՍԻՆ փետր. 12.— (Սեփ. թղթ.)— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի դասախօսական ժողովը տեղի ունեցաւ փետր. 9ին, Քաֆէ Ժարտէնի մէջ։ Հակառակ օդին սաստկութեան, ժամանակին հետաքրքիր ընկերներ եւ համակիրներ լեցուցած էին սրահը։ Ժողովը բացուեցաւ «Լուսին չկար» խմբերգով, որմէ յետոյ նախագահ ընկ. Ա. Նուրիջանեանը քանի մը խօսքով բացատրեց ժողովին նպատակը եւ խօսք տուաւ օրուան դասախօս ընկ. Բ. Աղաբէկեանի։ Ընկերը իր մէկ ժամէ աւելի տեւող դասախօսութեամբ փաստացի ներկայացուց այն բոլոր պատճառները եւ հայ բոլշեւիկներու սարքած վայրագութիւնները որոնք վերջ ի վերջոյ յանգեցան «փետր. 18»ի համաժողովրդական ապստամբութեան։ Եզրակացնելով, ընկերը շեշտեց թէ այո՛, պէտք էր գար «փետր. 18»ը, որպէսզի հայ ժողովուրդը անգամ մը եւս ցոյց տար համայն աշխարհին, թէ չի կրնար ստրուկ ապրիլ. այո՛, «փետր. 18»ը եկաւ եւ անգամ մը եւս հայ ժողովրդի մէջ արմատացուց ազատութեան անքակտելի գաղափարը եւ ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայաստանի սրբազան իտէալը։ Եղան հարցեր ընկերներու եւ համակիրներու կողմէ, որոնց պատասխանեց դասախօս ընկերը։

Ժողովը փակուելէ առաջ, կոմիտէին կողմէն ընկ. Վ. Հիւսեանը յայտնեց թէ վաղը պիտի սկսին փորել ակումբին հիմերը։ Այս առթիւ ընկերները փափաք յայտնեցին որ հիմերը փորելու համար առաջին բրիչը աճուրդով ըլլայ եւ վերջին շահողը այդ պատուին արժանանայ։ Անմիջապէս ձեռնարկուեցաւ ամերիկեան աճուրդի եւ վերջին շահողն եղաւ ընկ. Մ. Ալաշեան 355 ֆրանքով։ Աճուրդը վերջացած էր, սակայն ընկերները դեռ կ'ուզէին շարունակել, ամէն մէկը աշխատելով այդ պատիւը ինքը շահիլ։ Ընկ. Ալաշեանի հաւանութեամբ, ընկ. Հ. Նազարեանը մէկէն 150 ֆր. աւելցնելով, իրաւունք ստացաւ առաջին բրիչը զարնելու, 505 ֆրանքով։ Ներկայ համակիրներէն Պ. Առաքել Օհանէսեան 100 ֆր. եւ կոփոեան 50 ֆր. նուիրեցին ակումբին շինութեան համար, խոստանալով նաեւ իրենց ֆիզիքական աշխատանքը բերել շէնքին շինութեան։

Յաջորդ օրը, Բշ. կէս օրէ վերջ, հակառակ օդին անյարմարութեան, ազատ ընկերները հաւաքուելով հողին վրայ, տաքնալու համար կրակ կը վառեն, յետոյ բոլորը մէկ «Մշակ բանուոր» երգելով, օրուան ախոյեանը, ընկ. Հ. Նազարեան կը սկսի առաջին բրիչը զարնել եւ հիմերը փորել։ Այսպէս սկսաւ շէնքին շինութիւնը փետր. 10ին։ Ընկերները բաժնուած են չորս մասի, եւ ամէն օր երկու մասը պիտի աշխատի, իրենց գործարանի աշխատանքը վերջացնելէ յետոյ։ Հակառակ առաջին օրն ըլլալուն, ինքնաբերաբար համակիրներ եւ չէզոքներ սկսան գալ իրենց գործիքներով եւ աշխատիլ, որպէսզի օր առաջ լմննայ շէնքը, փրկելով նաեւ իրենց զաւակները այլասերումէն։

Վարդ-Պատրիկ

ՊԱՏՈՒԱՍՏ ԺԱՆՏԱԽՏԻՆ ԴԷՄ

Նշանաւոր մանրէաբան Նիքոլ, որ տնօրէնն է Թունուզի Փասթէօրեան հաստատութեան, աշխատակցութեամբ տոքթէօր Տիւրանի եւ Քոմէյլի, յաջողած են պատուաստել բազմաթիւ անձեր ժանտախտին դէմ, համաճարակի ընթացքին։

Պատուաստումի այս եղանակը կը կայանայ թեկնածուներուն բերնին դէմ սրսկել հակաժանտախտային փոշին, որ այսպէս կը տարածուի մինչեւ թոքերը։ Այս եղանակով պատուաստուեցան 200 հոգի, որոնք յետոյ շփման մէջ մտան ժանտախտէ վարակուած մարդոց հետ։

Նոյն ատեն նոյն պատուաստով մորթի տակ ներարկեցին մարդոց երկրորդ խումբ մը, որոնք եւս շփման մէջ մտան ժանտախտէ վարակուած մարդոց հետ։ Արդիւնքն այն եղաւ, որ երկրորդ խումբը աւելի տկար դիմադրութիւն մը ցոյց տուաւ ժանտախտի դէմ։

Այս փորձէն յետոյ, պատուաստները կատարուեցան միայն շնչառական ձեւով։

Այս ձեւով կարելի պիտի ըլլայ ոչ միայն ժանտախտին համաճարակը կասեցնել, նոյնիսկ վարակուածները բուժել, այլ նաեւ կանխարգիլել։

ՍՏԱՑԱՆՔ

Երկունք, օրկան Զ. Ե. Ո. Միութեան, 10րդ թիւը, ընտիր բովանդակութեամբ.— Մենք ի՞նչպէս կ'ուզենք որ դաստիարակուին որբերը՝ Ա. Գաբիկեան, Մենք եւ դուք՝ Խ. Յովհաննէսեան, Զ. Ե. Ո. Մ.ը Արժանթինի մէջ՝ Ս. Թորգոմեան, Պատմ. ցեղ. շարժումներու՝ Շաճ-Բագէ, Ուխտ՝ Ն. Տէր Միքայէլեան, ի՞նչպէս կ'օգնեն որբերը՝ Ս. Փ., Զ. Ե. Ո. Միութեան շուրջ՝ Ս. Վրացեան, Շ. Միսաքեան, Վահագնեան դպրոց՝ Ազատանի, երբեք չպիտի մոռնանք։ Խմբանկարով։

Տարեկան բաժնեգինն է 22 ֆր., արտասահման՝ մէկ ու կէս տոլար։ Հասցէ՝ Kurkdjian 247 Bld. Voltaire, Paris.

ՄԱՍԻՍ ՕՐԱՑՈՅՑ (պատի), 8րդ տարի, 1930։ Կազմեց եւ հրատարակեց Հայկ Աճէմեան։ Պատմական թուականներով եւ գրական բանաստեղծական հատուածներով։ Տպ. Թաւրիզ։

"ՅԱՌԱՋ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 2 —

ԵՒ ՔՍԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԷԻ

…Ցետոյ վախցայ։ Բայց մին…ւ այս օրս չեմ գիտեր թէ …մացա՞ւ թէ ոչ, գիտցածս ա՛յն է …ոչ հաւաքոյթը չվերջացած՝ ըսաւ … պիտի ճաշէր ինծի հետ յա…րդ օրը, եթէ քարադրի (plover) …աւկիթ հրամցնէի իրեն։ Խոս…տացայ։

Մեր մէջտեղը գտնուած սե…անին վրայ քարադրի հաւկիթ…եր կային բոյնի մը մէջ որ ո…շակի ցոյց կուտար այդ թըռ…չուններուն ընտանեկան պայման…ները, եւ զանոնք մղեցի իր կողմը …առանց ծախքին նայելու, որով…հետեւ զարմանալի բան մը, …հաւատալի բան մը, յիշատա…կելի բան մը չէ՞ր որ Օր. Փրի…սիլա Րիվըրս ինծի հետ պիտի ճաշէր։ …Անշուշտ որ այդպէս էր։ Ուստի …աւելի քան յօժար էի իրեն հա…ճոյք պատճառելու, բայց երեւակա…յեցէք յուսախաբութիւնս երբ պնդեց իր բաժինը վճարել։ Աւանդական առնականութենէն մղուած բողոքելու վրայ էի երբ, ո՛վ զարմանք, սեղանը աներեւոյթ եղաւ, ճաշարանը եւ սպասաւորները աներեւոյթ եղան, եւ արգարեւ սպառսպուռ անյայտացում, աշխարհի մէջ թողլով միայն անոր աչքերը, որ իմիններուս մէջ կը նժյէին տագնապի պաղ նայուածքով մը որ ըսել կ'ուզէ.— «Ո՞վ է այս մարդը որ կը խորհի թէ կրնայ ինծի համար վճարել։ Իմ հաւասա՞րս է»։ Ու ես նուաստացայ իրեն առջեւ։

Այդ միջոցին, Փրիսիլա դեռ քսան եւ մէկ տարին չէր լրացուցած, ինձմէ քանի մը ամսուան մեծ, բայց արդէն իսկ անոր գեղանի սիրունութեան շուրջ բան մը կար զոր «յուսահատիչ» (desperate) կոչեցի, թէեւ չեմ գիտեր թէ ինչպէս պէտք է արդարացնեմ այս յուզումնալից մակդիրը։ Արդեօք ա՞յնպէս ըսեմ թէ անոր գեղեցկութեան շուրջ բան մը կար որ կարծես կը ժխտէր իր սեփական արժանիքը, թէ Փրիսիլա ծնած էր իրեն մէջ եղած ամէն բանի ունայնութեան ինքնաւեր զգացումով։ Այո՛, ինքնադատ (self-fatal) բան մը կար Փրիսիլայի շուրջ, եւ ասիկա ակներեւ եղած էր մեկուսացման խորունկ ձեւովը, իբրեւ մէկը որ երկար ատեն մահուան հետ ապրած է։ Բայց ի՞նչ էր եղածը, ան ի՞նչ կրնար ճանչցած ըլլալ մահէն, չէի կրնար հասկնալ։ Արդեօք ա՞յնպէս կը զգար թէ իրեն մէջ բան մը կայ որ դեռ կեանք չէ առած, բան մը որ ուրիշներուն մէջ կը պճրտար եւ կը մղէր զանոնք յաջողութեան, եւ հետեւաբար ինքը միշտ մէկ կողմ դրուած էր, թէ իր հպածէն ոչինչ կ'ելլէր, թէ ամէն ինչ կը վրիպէր իրեն հետ, իր բարեկամութիւնները, իր բանաստեղծութիւնները, իր սէրերը։ Ո՛չ, չէի կրնար հասկնալ զայն, եւ չեմ կրնար մինչեւ այսօր, թէեւ սիրելի բարեկամուհի մըն է։

Բայց սա ստոյգ էր որ իրեն հանդիպողը իրեն հետ կը տանէր բան մը անոր արհամարհանքէն հանդէպ երկրորդական արժէքներու, որոնց կարգէն էին դատումի եւ վարմունքի պայմանադրական չափերը, նաեւ բան մը անոր խոնարհութենէն հանդէպ ճշմարտութեան ոգիին։ Ա՛հ, անողոք էր քերթողներու, գրագէտներու եւ նկարիչներու անգործ հանդարտութեան, անոնց երեւակայութիւններուն կապուած էր սիրոյ եւ յուսահատութեան աննկարագրելի յուզումով մը, եւ հնար չէ ըսել թէ քանի՛ քանի քերթուածներ եւ նորավէպեր եւ պատկերներ ինք Փրիսիլա ներշնչած էր։ Ահա կը տեսնէք թէ չէինք կրնար ապահով զգալ մեզ անոր մասին, իր շրջակայքէն մեկնումի շեղումի զգացում մը կար միշտ անոր շուրջ կարծես կը լսէր վտանգաւոր խաչակրութիւններու կոչը, զոր մենք չէինք կրնար լսել, եւ այսպէս կը զգայինք թէ ան մեզի համար չէր, թէ իր երագ ոտքերը աստուածներէն կ'առաջնորդուէին դէպի վար մութ եւ արկածալից հետքեր, ուր մեր փանաքի միտքերը չէին համարձակեր ընկերանալ իրեն։ Աւա՜ղ, եթէ իսկապէս աս էր ճշմարտութիւնը։ Բայց մարգարէութեան ամէնէն աւելի սիրածն է ապագան զարդարել ճակատագրական նուրբ բառերով, մինչ իրական ապագան սովորաբար ուրիշ բան չէ եթէ ոչ գձուձ գործ մը՝ որմէ թերեւս կարելի ըլլար խուսափել, այս դէպքին, եթէ Փրիսիլա վարուէր աւելի կնավայել ձեւով։ Բայց այս նիւթին վրայ այս լարով առաջ չերթանք, որովհետեւ «կնավայել» բառը շատ սարսափելի բառ մըն է, որ կը նուաստացնէ եւ կ'ընդարմացնէ վիպասանին երեւակայութիւնը։

Փրիսիլա, սիրելի Փրիսիլա՛։ Այդ միջոցին քեզ սիրող երիտասարդները քեզի հանդէպ կ'ունենան պարտք մը զոր չեն կրնար բնաւ հատուցանել, որովհետեւ դուն էիր բարեկամը որ կ'օգնէր անոնց՝ իրենց յուսախաբութիւններուն հանդուրժելու, որովհետեւ քու անխարդախ ընթացքդ էր որ զանոնք կը մխիթարէր աղքատութեան եւ ամօթի ո եւ է նեղ պարագաներուն։ Եւ այսօրուան երիտասարդ բանաստեղծներն ու գրագէտները ո՞ւր պիտի գտնեն ուրիշ քեզի պէս այսքան գեղեցիկ բարեկամ մը, որուն քննադատական դատումը օրէնք մը ըլլայ բարեկամներուն, որուն արհամարհանքը մաքրէ անոնց գձուձ փառասիրութիւնները, եւ որուն յարուցած հետաքրքրութիւնը շողշողուն առաջնորդ մը ըլլայ կեանքի ու արուեստի իմաստը գտնելու համար անոնց հոգիներուն արկածախնդրութեան մէջ։

ՄԱՑՔԸԼ ԱՐԼԷՆ

Թարգմ. ԵՏԱՆ

Կ'ՈՒԶԷ՞Ք առողջ եւ երջանիկ ըլլալ եւ կեանքի մէջ յաջողիլ ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք

ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂԻՆ

ԿԱՄ

ՄԱՐՄՆԱԿԱՆ ԵՒ ՀՈԳԵԿԱՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Հեղ՝ ՏՕՔԹ. Վ. ՓՈՇԼ: Թրգմ. ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

I. *ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ, ՅԱՋՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔԸ* — II. *ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ ԼԱՅՆԱՂԻՆ ԿԱՄ ՊՆԴՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ.* (ինչո՞ւ վնասակար է լայնաղին — ի՞նչ է պնդութիւնը — պնդութեան տեսակները — պնդութեան պատճառները—կանխազգուշութիւն եւ դարման):III.*ՖԻԶԻՔԱԿԱՆՆ ՈՒ ՀՈԳԵԿԱՆԸ ՀԱՄԵՐԱՇԽ ԵՆ.* (ներծորային գեղձերը — Անոնց դերը — ծուլութեան պատճառներն ու դարմանը): IV. *ՄԻՇՏ ԺՊՏԵՑԷՔ* — V. *ՖԻԶԻՔԱԿԱՆ ՎԵՐԱԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹԻՒՆԸ.* (Առողջութիւն եւ կենսունակութիւն — խառնուածքները — քունին օգտակարութիւնը — շնչել սորվեցէք — Որովայնի մարզանք ըրէք — Սննդառութիւն — Առտուան երրեակ լոգանք): VI. *ԻՆՔՆԱՏԻՐՈՒԹԻՒՆ* — VII. *ԿԵԴՐՈՆԱՑՈՒՄ* — VIII. *ԿԱՄՔ ԵՒ ՋԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐԱԳԱՄՏՈՒԹԻՒՆ* — IX. *ՀԱՒԱՍԱՐԱԿՇՌՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՆԵՐԴԱՇՆԱԿՈՒԹԻՒՆ.* (ի՞նչպէս զարգացնել այս հոգեկան կարողութիւնները): X. *ԻՆՔՆԱԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.* (Հոգեկան եւ մտային կարողութիւններ — Գիտակցական եւ ենթագիտակցական վիճակ — ինքնաթելադրութեան ազդեցութիւնը — ինչպէ՞ս ընել ինքնաթելադրութիւնը): XI. *ԻՆՔՆԱԹԵԼԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԿԻՐԱՐԿՈՒՄՆԵՐԸ.* (ցիշողութիւնը սրել — բարկութիւնը դարմանել — եսասիրութեան դէմ պայքարիլ — Անհատական մագնիսականութիւն ստեղծել — կամքը եւ ինքնիշխանութիւնը զօրացնել — մանուկները կրթել): XII. *ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ.*

Անհրաժեշտ ուղեցոյց մը ձեզ եւ ձեր զաւակներուն համար

ԳԻՆ՝ 10 ՖՐԱՆՔ (ՖՐԱՆՍԱ, ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱԼՔԱՆՆԵՐ)

2 ՇԻԼԻՆ 50 ՍԷՆԹ (ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐ)

(փոխարժէքը կարելի է ղրկել նամակադրոշմով)

դիմել՝ Dr. Krikorian, 126 Fbg. St. Denis, Paris (10e)

Մինչեւ Մարտ 15 յանձնարարութիւն տուողները իւրաքանչիւր օրինակի հետ իբրեւ նուէր պիտի ստանան «Թէ ինչ պատահեցաւ Թրէբոնէմը կամ ի՞նչ է սիֆիլիսը» պատկերազարդ գիրքը։

LEIPZIGի *ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ*

2էն 12 ՄԱՐՏ 1930

Բոլոր գործարանները իրենց ամէն տեսակի արտադրութիւնները կը ցուցադրեն: Գնումներու եւ անձամբ այցելութիւններու համար տեղեկութիւններ տալու պատրաստ ենք:

VELEDIAN & ZINN

ESCHENHEIMER ANLAGE 22

FRANKFURT A. M.

ODEON COLUMBIA

Տիեզերահռչակ *Քոլոմպիա* եւ *Օտէօն* վաճառանիշով հայերէն, յունարէն, Թուրքերէն փլաքներու ճոխ տեսակներ եւ *փորթաթիֆ* կրամաֆոններ: Եւրոպական եւ արեւելեան նուագարաններու ճոխ մթերք աժան գիներով կը գտնուին

ՀԱՅԿ. ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏԱՆ ՄԷՋ

ԳԱՅԻՇԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

150 Rue Moncey, LYON

մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում

ՕԹԷԼ "ԼԻՒՔՍ" ԱԼԵՆՊԻ ՓՈՂՈՑ, ՊԷՅՐՈՒԹ

Տէր եւ Տնօրէն Մ. ԹՈՒՐԻԿԵԱՆ

Հայկական այս պանդոկը հիմնուած է Պէյրութ, նոր եւ գեղեցիկ շէնքի մը մէջ բոլորովին մաքուր եւ շքեղ կահաւորութեամբ, օժտուած առանձին գրադարանով, մասնաւոր բաղնիքով եւ ելեքտրականութեամբ։

Իր անթերի սպասարկութեան, խիստ մաքրութեան, հանգստաւէտ պայմաններու շնորհիւ արդէն իսկ «ՕԹԷԼ ԼԻՒՔՍ»ը դարձած է Ամերիկայի, Եւրոպայի, Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ հայ ճամբորդներու միակ ժամադրավայրը: Հաճելի միջավայր, դիւրամատչելի գին:

WAGRAM AUTO

75 Av. de Wagram
63 Av. Gde. Armée
149ter Bd. Villette,
84 Rue de l'Aqueduc

Արտօնագիր՝ Թուրիստ 150, քամիոն 220, մոթօ-սայտ 100, Թաքսի 50, մասն. դաս 15, մեքեն. դաս ձրի:

EMPIRE միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

ԹԷՐՋԵԱՆ
ԹՐԻՔՕԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

17 rue de l'Equerre, Paris (19)
Métro: Buttes Chaumont

Մեքենայով Թրիքօ հիւսելու շահաբեր արհեստը սորվիլ փափաքողներր փոխանակ 1000 Ֆր. վճարելու Թող դիմեն մեզի: Յանձն կ'առնենք ձրի եւ կարճ ժամանակի մէջ արհեստը սորվեցնել:

Հաստատութիւնս կը փնտռէ ներկայացուցիչներ գաւառներու համար:

ԱՆՈՒՇԱՎԱՃԱՌ

O. M. OHANESSIAN

Marque déposée MELKON

եթէ կ'ուզէք ճաշակել արեւելեան համեղ անուշեղէններ, փնտռեցէք ամէն տեղ միայն MELKON վաճառանիշով՝ *Լօքում, փաքլավա, քատայիֆ, հէլվա, եւայլն:*

25 Rue Vilin, Paris (20e)
Հեռաձայն Menil. 69—15

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արեան եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի: Մասն. լապօռաթուար: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8 Կիրակի 9—12.*

L'ATELIER

PATCHOULI

(3 արար) Արման Սալաքրուի

IMPRIMERIE -MASSIS- ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

"ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18" ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՆՊ.— «ՋԷՅԹՈՒՆ» ենթակոմիտէի կողմէ այսօր Կիրակի ժամը 2.30ին, Salle Place Comète. *Պիւրօ Թապալի վերնայարկը, Անիէռ: Կը նախագահէ՝ Ընկ. Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ: Կը խօսին՝ ընկերներ ԱՇՈՏ ԱՐԾՐՈՒՆԻ եւ Գ. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ: Երգ, նուագ, արտասանութիւն: Մուտքը ազատ է:*

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Սեբաստիոյ Գոչ-Հիսար գիւղի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, ղեկավարութեամբ *Դեր. Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի* եւ մասնակցութեամբ *Տիկ. Լ. Մարութեանի, Պ. Պ. Ս. Ազարեանի եւ Գաբրիէլեանի եւն., 8 Մարտ Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 84* Rue Chape, *սալօն Շափի մէջ կը ներկայացուի՝*

ԱՆՄԱՀՆ ՄՈՒՐԱՏ

բոլոր միութիւններէ կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ Թուականը

Գիները ժողովրդական

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՊՈԼՈՒ-ՏԷՎԷՐԷԿ ԵՒ ՇՐՋ. ՀԱՅՐ. ԵՐԿՍ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

1 Մարտ Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս

Harola*յի սրահներուն մէջ, 3* rue Lavieuville, Nord Sud: Abbesses

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

ALLO, ALLO

Tél. TRUDAINE 81 07

Այս է թիւը մեր թէլէֆոնին

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԳԱՍԱՆՃԵԱՆ

8, Rue de Chateaudun, PARIS (9e)

Métro Cadetի, Pelettierի եւ Notre Dame de Loretteի խիստ մօտ

ՏՕՔԹՕՐ Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ

8 RUE BUFFAULT, PARIS (9e)

Հեռաձայն, PROVENCE: *20—37*

կը խնամէ ներքին եւ կիներու հիւանդութիւններ

կը կատարէ ծննդաբերութիւններ

կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2—7 եւ ժամադրութեամբ: կիրակի եւ տօն օրեր, առաւօտեան ժամը 10—12:

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ (Հաստատուած 1923ին)

CABINET **V. YARJANIAN**

Հասցէ՝ 5 rue du Cardinal Mercier, PARIS (9e)

Tél. CENTRAL, 97-39 *եւ* 96.70

կը ստանձնէ պատժական, քաղաքային եւ առեւտր. դատեր *պաշտպանելով ֆրանսացի հանրածանօթ պաշտօնակիցներու հետ, վարչական եւ հիւպատոսարանական գործերու արագ հետապնդում: Արկածի դատերու մասնաւոր ճիւղ,* առանց կանխավճարի: *ՖՐԱՆՍԱ մտնելու համար, ձեռնհաս իշխանութիւններէ արտօնագրի ստացում: (ԱՖԻՏԱՎԻԹ): Քաղաքային ամուսնութեան արագ գործողութիւն: Վիզա ամէն երկրի համար:*

Գաւառներէն եւ արտասահմանէն եկած դիմումներուն կը պատասխանուի անմիջապէս: Խորհրդակցութիւնները ձրի են:

Դիմել ամէն օր, 9էն 12 եւ 2էն 7, բացի Կիրակիէ

Լիոնի Հայերու ուշադրութեան

Առողջութեան գլխաւոր պայմանն է լաւ սնունդ: փորձի համար դիմեցէք՝

ԹԻՒ 40, ՓԻԷՌ ՔՈՐՆԷՅԼ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

Համեղ, մաքուր կերակուրներ, պատրաստուած մասնագէտ եւ փորձառու խոհարարի մը կողմէ: Անթերի սպասարկութիւն: Մօտ օրէն *տէօնէր քէպապ:* ընկերական եւ հայկական հաճելի միջավայր: *Տէր եւ տնօրէն՝ Ղ. ՔԷՆՏԷՐԵԱՆ*

40 Rue Pierre Corneille, LYON

Columbia ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԻԱՅՆ ՆՇԱՆԵԱՆԻ ՔՈՎ

Odéon

Կը ծախուին հայկական եւ կովկասեան երգերու, պարերու եւ եղանակներու ODEON *և* COLUMBIA *վաճառանիշով փլաքները: Ճոխ մթերք յունարէն և թուրքերէն փլաքներու:*

ԱՊԱՌԻԿ ՖՈՆՕՆԵՐ ԱՄԻՍԸ 45 ՖՐԱՆՔ ԱՄՍԱՎՃԱՐ

56 Rue Piat, Paris (20) *Մէթրօ՝ Պէլվիլ, Թրամ. 26 և 5*

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅԵՐ

բացուած է

DORK

կօշիկի վաճառատունը

46 Grand 'Rue de la Guillotière, LYON

Այրերու եւ կանանց ամէն տեսակ կօշիկներ

ՁԵՐ ԳՆՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ

MAISON VARTERESSIAN

1bis Rue Hautefeuille, մէթրօ St. Michel

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ
Ջոր պտուղներ, լաքէրտա, երշիկ, ապուխտ, եւայլն

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ

Մասնաւոր սպասարկութիւն ընակարաններու համար կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

ՄԻԱՅՆ 250 ՖՐ. ԱՄՍԱԿԱՆՈՎ *դուք կարող տիրանալ ձեր ...*

փական հողաբաժնին-Փարիզի շրջակաները, ուր կրնաք շինել ձեր ... նոյնպէս ամսավճարներով:

Մանրամասնութիւններու համար դիմեցէք՝

" ՏԱՐԱՍՈՎ - ՏԷՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ - ԲԷԳՋԱԴԵԱՆ

Հայկական գրասենեակը՝ 18 Rue Chaussée d'Antin. *Մէթ...* Opéra *կամ* Chaussée d'Antin, *ամէն օր ժամը 10—12 եւ 3...* *իսկ Կիրակի ժամը 10—12:*

Boulogne, Billancourt, Issy, Chaville *եւ* Viroflay *ապրող կ... աշխատող հայրենակիցները կարող են դիմել նոյն գրա... եակի մասնաճիւղը՝* 87bis Bld. de la République, Boulogne *Տ. Բէգզադեանին Գշ. եւ Ուր. իրիկուն ժամը 6—8, իսկ Կիր... ժամը 4—6: Կիր. օրերը կարելի է դիմել նաեւ Հայոց ե... ղեցիին դիմացի* Café Rest. 22 Rue Jean Goujon *ժամը 10...* *Պ. Տէր Աբրահամեանին:*

ԱՌԱՆՑ ՈՐ ԵՒ Է ՎՃԱՐՈՒՄ...

ՁՐԻԱԲԱՐ կ'ուղեկցինք ձեզ ընկերութեան ինքնաշարժ... հողաբաժինները ցոյց տալու համար: Բոլոր բացատրութի... ները հայերէն:

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

38 Rue Rochechouart մէթրօ Cadet *և* Anvers Autobus

Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ *Աղիքի* հիւանդութի... ցատուկ յարկաբաժին *Վեներական* եւ *Մորթի հիւանդութ...*

ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ *կորի,* ջղային, Արեան հիւանդութիւններ եւ ցօդացաւ:

կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէ...

ՓԱՍՏԱԲԱՆ

ԳՐ. ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ (ԳՐԻՄԻԹԷ...

Contentieux Général, (Accidents) R. C. Seine 423631

Հասցէ՝ 72 Rue de Ménilmontant, Paris (XX)

Հեռաձայն Ménilmontant 96-74

Ամէն տեսակ դատական եւ վարչական գործեր եւ պ... նական գրութիւնք, դիւրամատչելի պայմաններով:

ՓՈՂՈՑԻ ԱՐԿԱԾԻ ԴԱՏԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ, Ա... ԿԱՆԽԱՎՃԱՐԻ:

Ընդունելութեան ժամեր, առաւօտ 9.30էն 10.30, կէ... վերջ 2-3, իրիկուան 7էն 8.30:

Մէթրօ՝ Ménilmontant *եւ* Martin Nadaud, *Թրամուէյ* *26, Օթօպիւս* BC, BG, O *եւ* Q.

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEV...

տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-...

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի ... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: ... կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵՓՐԱ...

14 Rue François Garcin, 14, LYON

Պատիւ ունինք յայտարարելու մեր յարգելի յաճախորդներ... Լիոնահայ ամուրի երիտասարդութեան թէ մեր ճաշարանը իր կերակուրներով, մաքրութեամբ եւ անթերի սպասարկութեամբ ձեր է Լիոնահայութեան միակ կեդրոնավայրը:

Եթէ կ'ուզէք հոգ տանիլ ձեր առողջութեան, փորձեցէք ... մը այցելել մեր ճաշարանը համոզուելու համար: Ժողովրդակ...

Տէր եւ Տնօրէն

ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ եւ ՊԱՂՏԱՍԱ...

«ԿՈՎԿԱՍ» ՃԱՇԱՐԱՆ

Ամէն օր՝ գառնուկի միսով խորոված, լուլա - քէպապ ե... Օրքէստր Թառիստ Ժօրժի ղեկավարութեամբ: Բաց է մ... առաւօտ ժամը 2:

23 Rue Huchette Métro: St. Michel

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ... ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻՋԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹ...

42 Rue des Acacias, PARIS (17e) մէթրօ՝ E...

կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ

իսկ կիրակի օրերը միայն ժամադրութեամբ

Գ. ՇԷՔԷՐԵԱՆ

փաստաբան Պոլսոյ Պառոյէն, վաւերացեալ հաշուակա... անդամ Société des Comptables (E. C. I.),

150 Rue du Fbg. St. Denis, Paris. Téléphone: Trudaine ...

ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՄ այցելու տոմարակալութիւն փոքր ամսավ...

ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՄ Régistre du Commerce, Patente, ... d'affaires*ի*, Bénéfices Commerciaux*ի* *և* Impôts sur le re... *գործողութիւնները:*

Առեւտր. ընկերութիւններ կը կազմեմ եւ կը լուծեմ:

Կրնամ ձեզ ազատել պահել Chiffre d'Affaires*ի եւ* Bénéfices Commerciaux*ի ... տուրքերէն եթէ արհեստաւոր էք, զոր օրինակ* Lapidaire, Se... seur, monteur de bijoux, lingère, *շապկագործ, ժամագործ, ... կօշկակար, տառաձագործ, եւայլն, պայմանաւ որ ձեզմէ եւ ձեր ... տանիքի անդամներէն զատ միայն մէկ գործաւոր եւ մէկ* appren... *ունենաք:*

Ուշադրութիւն նոր հասցէին

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ

ՖԷՊԻՒՍ **PHÉBUS**

ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ 23 Bld. Bonne Nouvelle, *ՀԻՆ ՀԱՍՑԷԻՆ ...*

ՎԵՐԵԼԱԿ ԳԻՆԵՐԸ ՄԱՏՉԵԼ...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

18 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1190 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

1920 դեկտ. 2ին, Հայաստանի մէջ ցեկան կը հաստատէր իր բիրտ կառավարութիւնը, կռթնած ռուսական սուիններու, կեղեքելով հայ տառապակոծ ժողովուրդը՝ յանուն համաշխարհային եղբայրութեան...

Դարեր ամբողջ, հայութիւնն իր մորթին վրայ ճանչցեր էր օտար կամքերու եւ քմահաճոյքներու ապօրէն խաղը: Ըսուած էր սակայն, որ ան՝ իր պատմութեան մէջ պիտի արձանագրէր սեւ փասը ամէնէն վայրագ բռնութեան գործուած հայուն դէմ՝ հայու ձեռքերով:

Մէկ քանի ամիսներ յետոյ, 1921 փետր. 18ին, Ապստամբութիւնը Հայաստանէն կը վտարէր կարմիր օրէնքին ներկայացուցիչներն ու եռագոյն փորձ մը կը կատարէր ժողովրդային ըմբոստ կամքի արտայայտութեամբ վաւերացնելու Մայիսի 28ը:

Բազմազուրկ, սովամեռ ու տանջահար, հայ աշխատաւորութիւնն ու գիւղացիութիւնը ձեռք ձեռքի, կեանքի մեծագոյն բարիքին՝ ազատութեան կը տրամադրէին՝ լոկ ինչ որ ցեկայի գործածները չէին յաջողած խլել.— իրենց հալածական կեանքը:

Ըմբոստութեան, հաւաքական կորովի ու գիտակցութեան հոյակապ այս քայլն է, հայրենակիցնե՛ր, որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ իբր հայ ժողովուրդին հարազատ ու քաղաքական միակ կազմակերպութիւնը կը տօնէ այսօր՝ հպարտութեամբ ու յեղափոխական հաւատքով:

Հպարտութեամբ՝ որովհետեւ փետր. 18ը փառաւոր ապացոյցն է հայ ժողովուրդի ըմբոստ ընդունակութեան ընդդէմ ամէն տեսակ բռնութիւններու ու դէպի ազատութիւն իր անշեղ ձգտումին:

Յեղափոխական հաւատքով՝ յամառ ու անսասան, որովհետեւ Դէպքը կը քաջալերէ յոյսով ու խանդավառութեամբ նայելու հայութեան ապագային, հակառակ բոլոր աննպաստ պայմաններուն՝ Հայաստանէն ներս թէ դուրս: Հոգին որ գիտցաւ յամառօրէն ու քաջութեամբ տոկալ ցարական ու սուլթանական հալածանքներուն, պահել իր ինքնութիւնը համաշխարհային քառուղիներու վրայ եւ — հայ իսկ կարճ պահ մը — թօթափել բոլշեւիկեան լուծը, պողպատուած է առյաւէտ ընդդէմ բոլոր բռնութիւններուն: Այլեւս Հայը պատապարտուած է Հայ մնալու, փնտռելու եւ ապրելու Հայու իր հարազատ կեանքը եւ ուշ կանուխ, պիտի փշրէ ամէն լուծ որ օտարոտի է եւ ապօրէն, ինչ անուն ալ որ կրեն իշխանաւորները, նոյն իսկ եթէ դաւակցած ըլլան հայրենասիրութեան տիտղոսաւոր մեծաշնորհեալներուն՝ կղերականութեան եւ պահպանողական յետադիմականներուն հետ:

Հայ ժողովուրդին հոգին՝ յենարանն է մեր հաւատքին եւ անկոտրակելի թումբը բոլշեւիկեան անմարդկային ու հակահայ ուտճումներուն դէմ. ամէնէն մեծ սպառնալիքը պարտադրուած իշխանութեան մը դէմ, որուն տասնամեայ գործունէութիւնը անժխտելի չարիք է արձանագրեր ի վնաս հայ կարեւէր բազմութիւններուն:

Այո՛, երկրին մէջ, սանձարձակ թալանն ու քմահաճ հալածանքը *ճզմացեր են շնորհիւ Փետրուար 18ի ազդարարութեան: Բայց, են դադրեր, այլ առեր են օրինական ձեւեր:*

Հայրենակիցնե՛ր, ապօրինութիւնն իսկ իր օրէնքներն ունի ու բոլշեւիկեան խորթ վարչաձեւը գտած է իր օրէնքները, օրէնքով հալածելու, օրէնքով ճնշելու, կողոպտելու եւ մարդկային ամէն իրաւունք դրժելու եղանակները

Կոպիտ իրականութենէն ուրեմն, էապէս ոչինչ է փոխուած: Ու Ապստամբութենէն տասնեակ տարիներ յետոյ, Հայաստանի բնիկներն ու արտասահմանի տարագիրները դարձեալ կը գտնուին նոյն դժնդակ պայմաններուն առջեւ, առաջինները ճընշուած, դատապարտուած լուռ ու մունջ համակերպելու, գլուխ ծռելու իշխանութեան մը, որ հաստատուելու եւ տեւելու ո՛չ մէկ բարոյական եւ մարդկային հիմք ունի եւ գոյութեան իր ուժը կը քաղէ կեղծիքով, ոճիրով, դաւով ու գարշելի բռնութեամբ. բռնութիւն մտքի ու մարմնի վրայ, անհատական ու հաւաքական ամէն իրաւունքներու եւ սրբութիւններու վրայ:

Տարագիր Հայը՝ յոգնած այլեւս օտար ու այլամերժ հողերու վրայ՝ անկայուն կեանքէն եւ անոր բոլոր դառնութիւններէն, ի զուր կը բախէ իր երկրին դռները, որոնց բանալին կը մնայ անհարազատ ձեռքերու մէջ:

Ու հայութեան բնիկ ու տարագիր հատուածները նոյն իշխանութեան դէմ կը միանան իրենց արդար զայրոյթով ու դժգոհութեամբ. իշխանութիւն մը, որ իր գոյութեան տասնամեայ ընթացքին, ցոյց տուաւ թէ չուզեր, եւ եթէ ուզէ իսկ, չի կրնար գոհացում տալ իր ժողովուրդին՝ հայութեան արդար պահանջներուն:

Ուժը այդ իշխանութեան՝ բռնութիւնն է, ճնշումն ու նարափը, բազմահազար օտար սուիններու սպառնալիքը՝ ափ մը ժողովուրդի գլխուն:

Բայց, փետրուար 18ը կը մնայ Հայուն հերոսական ու անվեհեր ազդարարութիւնը հայ բռնատիրութեան դէմ: Կը մնայ բողոքի եւ պահանջի մեծ Օրը, ներշնչարանը ըմբոստ ու համբերատար հոգիին:

Հայրենակի՛ց, դուն որ քաղաքակրթութեան ազատ ոստաններուն մէջ կը վայելես շարժումներուդ սեփականութիւնը, յիշէ՛ այսօր Հայաստանի բանտարկեալ ժողովուրդը եւ անոր համար, մեզ հետ պահանջէ՛ գոնէ մարդկային տարրական ազատութեան մը բարիքները:

Երկրէ երկիր, հայրենակի՛ց, ճանչցար այլամերժ օտարներու մէջ Հայ ապրելու ամբողջ դառնութիւնն ու անպատմելի դժուարութիւնը: Ու հայրենիքի կարօտ սրտիդ՝ երբ յիշես զոհերը որ տուեցիր ազատութեան ճամբուն վրայ, պահանջէ՛ մեզ հետ, որ բացուին դռները երկրիդ, քու հայրենաւանդ ժառանգութեանդ:

Ու Հայաստանի ժողովուրդին համար, որ իր իսկ հողին վրայ կ՚ապրի նեղ եւ օտարի պէս ուրիշաւոր հայութեան համար, որ օտար հողերու տակ կը սպառէ իր ուժն ու լոյսը, պահանջէ՛ դարձեալ մեզ հետ, որ իբր արդարութեան նախնական տուրք, քու երկրիդ վերադարձնուին իր բուն սահմանները:

18 փետր. 1930

Հ. Յ. Դ.

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ

ՏՈՄՍԵՐ

ՄԵՆՔ ՄԵԶԻ ԲԱՐԵԿԱՄ

Աթէնքի «Նոր Օր»ը դիտել կուտայ խմբագրականի մը մէջ (6 փետր.).

— «Օտարները մեզի հետ կ՚ըլլան եւ կը ծառայեն մեր դատին այն պարագային, երբ մենք գիտնանք գործածել զանոնք եւ լծել մեր անիւին, փոխանակ մեր սանձը յանձնելու անոնց: Անցեալին մէջ, մեր անչափելի միամտութիւնը ծուռ ճամբաներու առաջնորդեց մեզ: Զկրցանք մեր գծին բերել հայասէրները: Ոչ թէ միայն չկրցանք, այլ մեր դիրքերը լքելով անձնատուր եղանք, հրաշք սպասելով պատուելիներէ եւ քաղաքական գործակատարներէ: Մինչեւ անգամ պատահեցաւ որ անգլիացի կամ ամերիկացի սպայ մը կամ դեսպան մը ազդեցին մեր քաղաքականութեան վրայ, իրենց ետեւէն քաշելով հայութեան ղեկավարութիւնը: Անցեալին չէինք ճանչնար անձերը եւ հեռուէն չափազանցուած համակրանք ու վստահութիւն ունէինք: Դէպքերը այնպէս բերին որ մօտէն շփում ու գործ ունենանք անոնց հետ եւ ճանչնանք անոնց լաւ ու թեթեւ կողմերը:

Ցամենայն դէպս, օտարներու վրայ ոչ մէկ յոյս պէտք է դնել: Միջազգային հայասէրները օժանդակ դեր կրնան կատարել միայն. կ՚ամրացնեն մեր ճակատը, միջազգային հանրային կարծիք պատրաստելով: Աւելի գործ սպասել՝ մեծ սխալ կ՚ըլլայ՝ ծանր հետեւութիւններով:

Մեր այսօրուան ընելիքը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ պատրաստուիլ ամփոփել մեր ուժերը, ժողովուրդին բարոյական կորովը բարձրացնել, յեղափոխական ոգին վառ պահել երիտասարդութեան մէջ եւ չմոռնալ անկախութեան ճամբուն վրայ նահատակուած հազարաւոր հերոսներու մեզի ձգած նուիրական աւանդը:

Հայութեան բարեկամը հայութիւնն է. ասիկա մեծագոյն նշանաբանը ըլլայ ձեր կեանքին: Մնացեալը պարապ խօսք է, վնասակար մեր ճիգին ու նպատակներուն:»

ԹԻՒԻ ԿՈԹՆ ԱԼ ԴՈՒՐՍԷՆ

Պոլսոյ «Միլլիէթ»ը կը գրէ. — Եւրոպայէն ներածուած ապրանքներու մէջ նոյնիսկ թիի կոթը կայ: Վերջին օրերս, մաքսատան մթերանոցները լեցուած են թիի կոթերով:

Հակառակ անոր որ մաքսային սակացոյցը ծանր տուրքի ենթարկած է թիի կոթը, նորէն այդ ապրանքը կը ներածուի: Տեղական թիի կոթին հատը 10 ղրշ. կ՚արժէ, իսկ Եւրոպայէն բերուածը, տուրքը վճարուելով հանդերձ, 6 ղրշ. կ՚արժէ:

ՁԻՒՆ ՁՄԵՌ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Երուսաղէմէս կը հեռագրեն թէ Միջերկրականի մէջ սաստիկ փոթորիկ կը տիրէ: Պէյրութի եւ Եաֆայի միջեւ ընկղմած է առագաստանաւ մը: Հինգ նաւազներ խեղդուեցան:

Առատ ձիւն տեղացած ըլլալով, ճամբաները անանցանելի դարձած են Դամասկոսի եւ Պէյրութի միջեւ: Կարգ մը տեղեր ձիւնը մէկուկէս մեդր խաւ կապած է:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԿՐԵՏԷԻ ՄԷՋ

Կրէտէի մէջ շաբաթ օր սաստիկ երկրաշարժ պատահեցաւ ծանր վնասներ պատճառելով քանի մը գիւղերու: Մեծ թիւով տուներ քանդուեցան կամ վնասուեցան:

Քանտիայի հնութեանց թանգարանին մէջ 50 մեծարժէք անօթներ կոտրեցան:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Հայ գաղթականներու տեղաւորումը

Հալէպէն կը հաղորդեն «Ազդակ»ի.—

Նորեկ գաղթականներու օգնութեան գործը լրջօրէն առաջ կը տարուի եւ հիմնական կազմակերպութիւններ կ՚ըլլան: Հալէպի ցարդ անպատսպար գաղթականները յարմար շէնքերու մէջ տեղաւորուած են. շատ քիչեր դուրս մնացած են, որոնք եւս այս քանի մը օրուան ընթացքին պիտի տեղաւորուին:

Ամէնէն ուրախալին եւ մխիթարականը այն է որ բոլոր յարանուանութիւններն ու կուսակցութիւնները առանց խտրութեան ի մի հաւաքուած համերաշխաբար նուիրուած են հայափրկութեան նուիրական ու մեծ գործին:

Այս օգտակար ու գովելի համագործակցութեան շնորհիւ կարելի եղած է նաեւ ապահովել ազգային խնամատարական մարմնին հետ համագործակցութիւնը բոլոր օտար հայասէր բարեգործ ընկերութիւններու, որոնց ներկայացուցիչները կատարեալ անկեղծութեամբ ու ներդաշնակութիւնով կը գործակցին մեզի:

Հասիչէ-Գամըշլը սահմանային շրջանը մեկնող պատուիրակութիւնը ցարդ չէ վերադարձած: Բայց թէ՛ օտար բարեսէր շրջանակներ եւ հաստատութիւններ եւ թէ ալ հովանաւոր կառավարութիւնը ջերմօրէն փարած են նորահաս գաղթականներու տեղաւորման գործին եւ բոլոր ծրագիրները պատրաստուած են շուտով ձեռնարկելու համար գործին:

Ազգերու Դաշնակցութեան ներկայացուցիչ Պրինիէ որ Հալէպ կը գտնուի, երկար տեսակցութիւններ ունեցած է Գաղթ. Խնամատարական Մարմնին հետ: Ազգ. Դաշնակցութիւնը արդէն մեծ գումար մը յատկացուցած է սոյն նպատակին համար եւ կը խոստանայ նոր յատկացումներ ալ ընել եթէ հարկ ըլլայ: Այս նոր գաղթականները պիտի տեղաւորուին Խապուրի եւ Եփրատի միջեւ:

Գաղթ. Խնամատարական Մարմինը եւս լրջօրէն սկսած է հետաքրքրուիլ տեղաւորման գործով եւ որոշած դիմումներ կատարել արտասահման, մեծ գումարներ հայթայթելու համար: Ցարդ խնամատարական մարմինը 1300 օսմ. ոսկիի մօտ գումար մը ստացած է ի նպաստ գաղթականներուն:

Թուրքիոյ ելմտական տագնապը

Պանքա Քոմմէրչիալէ Իտալիանայի տալիք մէկ միլիոն անգլ. ոսկիի կանխավճարը առաջին եւ կարեւոր քայլ մը կը նկատուի պետական դրամատան կազմութեան եւ թրք. դրամին կայունացումը ապահովելու համար: Ջեննետ անձաւորութիւն մը կը յայտարարէ այս առթիւ.

— Պանքա Քոմէրչիալէ Իտալիանայէ առնուած այս կանխավճարը նշան մըն է թէ պետութեան ներքին եւ արտաքին կացութիւնը շատ ամուր է: Դրամատունը այս կանխավճարը տուած է կառավարութեան, ապահով ըլլալով Թուրքիոյ տընտեսական ապագայ զարգացումին: Մէկ միլիոն անգլ. ոսկիի վերաբերեալ պայմանագրութիւնը ստորագրուած եւ դրամն ալ կառավարութեան հրամանին տրամադրուած է: Այս գումարը քաղաքական ամէն տեսակ խորհրդածութիւններէ անկախաբար տրուած ըլլալուն, կառավարութիւնը զայն իր ուզած ձեւով պիտի գործածէ եւ ուզած նպատակին պիտի յատկացնէ:

∴ «Միլլիէթ» ալ կը գրէ.— Իտալ. առեւտ. պանքային հետ կնքուած մէկ միլիոնի փոխառութեան վրայ Թուրքեւիտալական ելմտ. մերձեցումը արագօրէն կը զարգանայ: Դրամատան տնօրէնը որ Էնկիւրի մեկնեցաւ, պիտի տեսակցի ելմտ. գործավարին հետ՝ կանխավճարը 5 միլիոնի բարձրացնելու համար:

Հակակրօնական պայքարը

Մոսկուայէն կը հեռագրեն.— *Խորհրդային իշխանութիւնները կը կազմակերպեն մեծ ցոյցեր, մասնակցութեամբ Մոսկուայի եւ ճարտարագործական գլխաւոր կեդրոններու բանուորներուն, բողոքելու համար այն միջամտութեան մասին, զոր օտարները կը փորձեն խորհրդային կրօնական քաղաքականութեան դէմ: Մամուլին բրած մէկ յայտարարութեան մէջ, Եարոսլաւովսկի, Անաստուածներու միութեան նախագահը, վեր կը հանէ այն դերը, զոր կը կատարէ ռուս եկեղեցին, «կեղեքիչներու ծառան եւ հակայեղափոխական շարժումներու կեդրոնը»:*

∴ Աթէնքէն կը հաղորդեն.— *Ս. Սինոդը բողոքագիր մը ղրկեց Ժընեւ՝ պահանջելով Ազգերու Դաշնակցութեան միջամտութիւնը, խորհրդային Ռուսիոյ քրիստոնեաներու հալածանքին դէմ:*

∴ Հեռագրի մը համաձայն, երեք մեծ պետութիւններ մօտօրէն խիստ դիմում մը պիտի ընեն Մոսկուայի մօտ, կրօնական հալածանքին դէմ:

Ոսկերիչի աշկերտ թէ հայուանող

Հայերուն Ֆրանսա մուտքը դժուարացած ըլլալով, վերջերս կարգ մը հայ ոսկերիչներ եւ ադամանդագործներ արտասահմանէն հայ գործաւորներ բերել կուտային «ուսանող» անուա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒԷՆ ՔՇՈՒԱԾ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐՈՒՆ

ՑԱՆԿ 31

Փօն տ՚Օպնայի Ազգ. վարչութեան հանգանակութիւնը	1121.—
Պ. Քիւրքճեան, Օլնէ-սու-Պուա	70.—
Գումար	1191.—
20րդ ցանկին գումարը	29,581.—
Ընդհ. գումար	30,772.—

...Խմբագիր,

ՓՕՆ Տ՚ՕՊՆԱ, 14 փետր.— Ներփակ կը ստանաք ձեր անուան mandat մը հազար հարիւր քսան եւ մէկ ֆրանքի (1121) որ հաւաքուած է Ազգ. վարչութեանս նախաձեռնութեամբ, ի նպաստ դժոխքէն ազատած եւ Սուրիա ապաստանած մեր դժբախտ հայ հայրենակիցներուն:

Այսօր իսկ ձեր անուանուղարկուած է երկու հակ հագուստեղէն եւ կօշիկ: Հակերը թուագրուած են, Ա.ը 10633՝ կը կշռէ 44 քիլօ, Բ.ը 12299՝ կը կշռէ 48 քիլօ 500 կրամ: Ընդհանուր հանգանակութեան գումարը եղած է 1275ֆր., որմէ զեղչելով հագուստեղէններու փոխադրութեան եւ մանտաներու եւայլն ծախսը՝ առանց ժամանակ կորսնցնելու կ՚ուղարկենք ձեզ: Այս առթիւ կը խնդրենք հրապարակաւ մեր խորին շնորհակալութիւնները յայտնել բոլոր նուիրատուներուն:

Ի դիմաց վարչութեան Ատենապետ՝ Մ. Շահպազեան

ԽՄԲ.— Ցանկը իր կարգին:

ԿՈՒՏԵՊՈՎԻ ՇՈՒՐՋ

Այսօր Երեսփ. Ժողովին մէջ պիտի յուզուի զօր. Կուտեպովի խորհրդաւոր անհետացման խնդիրը եւ օր պիտի որոշուի կառավարութիւնը հարցապնդելու համար այդ առթիւ:

Միւս կողմէ թերթերը կը հրատարակեն զանազան մարդոց վկայութիւնները: Վերջին ենթադրութեանց համաձայն, առեւանգիչները Նորմանտիայի մէկ եզերքէն ձկնորսանաւի մը մէջ դրած են զօրավարը, որ յետոյ փոխադրուած է ծովուն բացերը սպասող խորհրդային շոգենաւի մը մէջ: Կարգ մը վկաներ կը հաստատեն թէ յունուար 26ին խորհրդային խորհրդաւոր նաւ մը տեսած են Նորմանտիոյ եզերքին բացերը:

Կարգ մը թերթեր կը պահանջեն որ Ֆրանսա դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզէ Մոսկուայի հետ:

ԲԱՄՊԱԿԻ ՏԱԳՆԱՊԸ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՄԷՋ

«Եէնի Ատանա» կը գրէ.— Հակառակ որ այս տարի աւելի շատ է բամպակի արտադրութիւնը գիւղացիին երեսը չխնդաց: Գնորդ չգտնուելուն պատճառով, գիւղացիները մասնաւորաբար վերջերս շատ գէշ վիճակի մատնուած են: Հրապարակին գինը 270 ղրշ. ըլլալով հանդերձ, գործառնութիւն չկայ: Անոնք որ ժամանակին 370 ղրշ.ով վաճառում չըրին, այժմ շուարած են այս կացութեան առջեւ:

Երկրագործին այս կացութիւնը իրապէս շատ ողբերգական է: Եթէ այս տագնապը շարունակուի, մեր երկրագործութիւնը շատ անհամ պիտի անցնի:

ԹՈՒՐՔԻԱ ՆԵՐՍԷՆ ԵՒ ԴՈՒՐՍԷՆ

ԴԷՊԻ ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

Տագնապը, որ ծայր տուած էր քանի մը ամիս առաջ, կը շարունակէ իր բնականոն ընթացքը, օրէ օր աստիճան մը աւելի ցնցելով Քէմալի երկիրը՝

Չարիքը ա՛յնքան մեծցած է այլեւս, որ արձագանգ կուտայ Թուրքիոյ սահմաններէն դուրս ալ եւ անցած շաբաթ նոյնիսկ փոքրիկ խուճապ մը առաջ բերաւ Փարիզի Սակարանին մէջ։

Ուրեմն կատակ չէ Թուրքիոյ ելմտական-տնտեսական տագնապը, այլ լուրջ աղէտ մը, որմէ կ՚ազդուի ո՛չ միայն Թուրքը ինք, այլեւ միջազգային դրամատիրական հրապարակը։

Այս տագնապին հետ միաժամանակ Էնկիւրիէն կը հասնին կարգ մը լուրեր՝ օտար աջակցութեան մասին։

Հին պատմութիւնն է որ կը կրկնուի դարձեալ։ Այն պատճառները, որոնք օսմանեան կայսրութեան վզին պարտադրած էին Եւրոպայի հակակշիռը, այսօր տարբեր ձեւի տակ կը սպառնան յանգիլ նոյն արդիւնքին։ Դարձեալ օտար մրցակցութիւնն է, որ գլուխ կը ցցէ Թրքական իւղոտ պատառին շուրջ։ Ու այս անգամ մրցակիցները երկու ծայրայեղ տարրեր են— բոլշեւիկ եւ ֆաշիստ —, իրարու գլխովին հակոտնեայ, երկուքն ալ Թուրքիոյ նախկին ոխերիմ թշնամիներ, որ իրարու կը հանդիպին նոյն կէտին վրայ, ողջնցնելու համար յաւիտենական «Հիւանդ մարդը»։ Իտալիա սակարկութեան մէջ է կարճ պայմանաժամով փոխատուութիւն մը ընելու համար Թուրքիոյ (մէկ կամ հինգ միլիոն ստերլին), մինչ այդ՝ Մոսկուա արդէն վճարած է 1,600,000 տոլար՝ 1930ի ընթացքին Թուրքիայէն գնուելիք ապրանքներու փոխարժէք անունին տակ։

Տարակոյս չկայ որ դրամական այս աջակցութիւնները մէկ օրէն միւսը յաջողած գործեր չեն։ Այդ ուղղութեամբ որոշ բանակցութիւններ կատարուած են ժամանակ առաջ, իսկ անցեալ տարի, երբ Իտալիոյ նախկին ելմտական նախարար կոմս Վոլփի եւ խորհրդային միութեան արտաքին փոխ-գործավար Գարախան Էնկիւրի այցելեցին, այդ բանակցութեանց արդիւնքը թանձրացեալ ձեւեր ստացած էր արդէն —թէեւ գաղտնի պահուած արտաքին աշխարհէն։ «Թայմզ»ի թղթակիցն անգամ կը զարմանայ թէ ի՛նչպէս Հռոմ եւ Մոսկուա միաժամանակ օգնութեան կը փութան Էնկիւրիի։ Կը զարմանայ անշուշտ մանաւանդ անոր համար որ ինչո՞ւ Մեծն Բրիտանիան ալ իր բաժինը չի բերեր։ Չէ՞ որ իտալական եւ խորհրդային յաբաճուն ազդեցութիւնները չէզոքացնելու համար անցեալ հոկտեմբերին Թուրքիա ղրկուած էր ծովակալ Սըր Ֆրէտէրիք Լօրէնս Ֆիլտ, Միջերկրականի անգլ. նաւատորմին վերին հրամանատարը՝ «Քուին Էլիզապէթ» տրէտնօթով եւ քանի մը օժանդակ մարտանաւերով։ Չէ՞ որ նոյն առիթով, անգլ. մեծ թերթը գրած էր. «Միջերկրականի նաւատորմին քանի մը մարտանաւերուն Պոլիս այցելութիւնը նշան մըն է անգլեւթուրք յարաբերութեանց յարաճուն մտերմականութեան» («Թայմզ», 14 հոկտ. 1929)։

Անշուշտ շուտով յայտնի պիտի ըլլան նաեւ այդ դղրդալից այցելութեանց ներքին գաղտնի ծալքերը եւ այլեւս տեղի չպիտի մնայ զարմանալու։

* * *

Դառնանք տնտեսական տագնապին։

Անակնկալ չէր այդ երեւոյթը, ոչ ալ եկաւ յանկարծական կերպով։ Զարմանալին այն է, որ աւելի կանուխ չպայթեցաւ պալարը։ Կարգ մը դէպքեր այլեւս անխուսափելի դարձուցին աղէտը, որուն սպառնալիքը կը ցցուէր քէմալականութեան առաջին օրերէն ի վեր։ Մէկ կողմէ՝ մաքսային նոր սակացոյցին ժամանակէն առաջ հրատարակութեան պատճառով, արտասահմանէն 100 միլիոն ոսկիի ապրանք ներածուեցաւ Թուրքիա, ուր առեւտրական հրապարակը քանիցս ծանր ցնցումներ կրած էր՝ իրարու յաջորդող մեծ սնանկութիւններու պատճառաւ։ Այս գումարը հայթայթելու համար, վաճառականները ստիպուած էին օտար դրամ գնել։ Միւս կողմէ կառավարութիւնը ինք ալ ստիպուած էր ստերլին ծախու առնել՝ թէ արտասահմանի ապսպրանքները վճարելու եւ թէ մանաւանդ Օսմ. Հանրային Պարտքի կտրոններուն փոխարժէքը պատրաստելու համար։ Ու ստերլինի աննախընթաց պահանջը առաջ բերաւ թրքական ոսկիին անօրինակ անկումը (մէկ ստերլինը 1110 ղրուշ)։

Ուրիշ երկիրներու մէջ— ինչպէս Գերմանիա եւ Ֆրանսա — Զինադադարէն յետոյ դրամական անկում առաջ եկաւ գլխաւորաբար այն պատճառով որ կառավարութիւնները դիմեցին էնֆլասիոնի, այսինքն շրջաբերութեան հանեցին առատ քանակութեամբ թղթադրամներ, առանց փոխարէնը ոսկիի օրինական պահեստ ունենալու պետական դրամատան մէջ։ Մինչդեռ թրքական թղթադրամի անկումին համար այդպիսի պատճառ չկար։ Ամբողջ Թուրքիոյ մէջ շրջաբերութեան հանուած դրամի գումարն է 150 միլիոն ոսկի, այսինքն տարեկան ելմտացոյցին (222 միլիոն) երեք քառորդը միայն. ուրիշ խօսքով, պետութեան ու ժողովուրդին անհրաժեշտաբար ծախսելու ստիպուած նուազագոյն քանակէն ալ պակաս։ Հետեւաբար Թուրքիոյ տնտեսական տագնապին պատճառները բոլորովին ինքնատիպ են, Թուրքիոյ յատուկ։

Ահա՛ գլխաւորները այդ պատճառներուն.

1. Զինուորական ծախքերը.— Այս տարուան ելմտացոյցին մէջ — որուն ծախքի բաժինն է 222,834,330 և հասոյթներունը 222,992,000 Թրք. ոսկի— զինուորական ծախքերը կը ներկայացնեն 115,896,779 ոսկի, այսինքն ընդհանուր ծախքին գրեթէ 100էն 60ը, հետեւեալ ձեւով.

Ցամաքային պաշտպանութիւն՝ 56,369,208 ոսկի, ոստիկան զօրք՝ 9,065,738, նաւատորմ՝ 6,186,354, զինուորական շինութիւններ՝ 3,842,489, Ընդհանուր Ապահովութիւն՝ 4,529,984, օդային տորմիղ՝ 1,215,980, քարտէսագրութիւն՝ 681,026, գումար՝ 81,890,770։ Եթէ ասոր վրայ աւելցնենք նաեւ հանրօգուտ շինութեանց անունին տակ ծախսուած գումարը— յատկացուած առաւելապէս ռազմագիտական ճամբաներու եւ երկաթուղիներու շինութեան— 34,006,000 ոսկի, ընդհանուր գումարը կ՚ըլլայ 115,896,779 ոսկի։

Այսքան ահագին գումար կը ծախսուի ոչ - արդիւնաբեր նպատակներու համար, իսկ Ազգային Տնտեսութեան բաժնին յատկացուած է միայն 8 միլիոն 482,234 ոսկի...։

2.— Հանրային Պարտքը.— Ամէն տարի 33 միլիոն կը վճարուի Հանրային Պարտքի հաշուոյն։ Վերջերս Ահմէտ Իհսան պէյ, երկար տարիներ Եւրոպա ապրած թուրք մը կը գրէր. «Թանզիմաթէն ի վեր չորս միլիառ ոսկիի (ոսկեդրամ) փոխառութիւն կնքեցինք։ Այս ոսկիները ինչպէս որ եկան, այնպէս ալ փախստականներու ձեռքը դարձան։ Մէջտեղը բան մը չկայ, սակայն պարտքը մնացած է։ Հին շրջաններուն փոխառութիւն կը կնքէին ոչ թէ արդիւնաբերական նպատակներու, այլ եղած ծախքերը գոցելու համար։ («Աքշամ», 30 դեկտ. 1929)։

Ուրիշ երկիրներ ալ փոխառութիւն կը կնքեն, բայց անոնք փոխ առնուած գումարով երկիր կը վերաշինեն, ճարտարարուեստ կը կերտեն։ Իսկ Թուրքը անուղղայ է, անոր համար ալ միշտ պարտական է օտարին։

3.— Տուրքերը.— Հանրապետական Թուրքիան այս մասին գերազանցեց օսմանեան սուլթանները։ Ներկայիս Թուրքիոյ բնակիչները աչքչենկրնար բանալ պաշտօնական եւ անպաշտօն տուրքերը վճարելու համար։ Յիշենք թիճարէթ (շահատուրք), թէտրիսաթ (կրթական), թէնվիրիյէ (լուսաւորութեան), թանզիֆաթ (մաքրութեան), թարիք պէտէլի (ճամբու տուրք), թապէլա (ցուցատախտակի) — բոլորն ալ թ ով կը սկսին — կալուածատուրք, վարձակալութեան տուրք, գործառնութեանց տուրք, պերճանքի տուրք եւն. եւն. որոնք իրապէս կը ճզմեն ժողովուրդը։ Դեռ չենք խօսիր զանազան անուններով խանութներէն եւ տուներէն գանձուած «նուէր»ներուն մասին։

4.— Ճարտարարուեստի պակասը.— Երկրին մէջ գործարան չկայ։ Ժողովուրդին անհրաժեշտ կենսական առարկաները դուրսէն կը բերուին։ Քէմալի բարենորոգումները աստիճան մը աւելի զարկ տուին ներածումներուն։ 1928ին արտասահմանէն Թուրքիա ներածուած է 223,531,775 ոսկիի ապրանք, փոխարէն նոյն շրջանին արտածուած է 173,537,489 ոսկիի ապրանք։ Տարբերութիւնն է 50 միլիոն ոսկի։ 1927ին այդ տարբերութիւնն էր 53 միլիոն։ Ուրեմն ամէն տարի 50 միլիոն ոսկիի (600 միլիոն ֆրանք) գումար մը դուրս կ՚ելլէ Թուրքիայէն. ուրիշ խօսքով Թուրքիոյ բնակչութիւնը ամէն տարի այդքան ահագին գումար մը բաց կուտայ։

5.— Երկրագործութեան անկումը.— Ըսուած է թէ Թուրքիա գերազանցապէս երկրագործական երկիր է։ Ասիկա ճիշդ է մանաւանդ այն իմաստով, որ Թուրքիոյ արտածման գլխաւոր առարկաները երկրագործական բերքեր են — չամիչ, թուզ, կաղին, բամպակ, ծխախոտ, նարինջ, լեմոն եւն.։ Եւ սակայն հայ եւ յոյն տարրին մեկնումով, երկրագործութիւնն ալ մեծ անկում կրած է Թուրքիոյ մէջ թէ դրամագլուխի եւ թէ մեթոտիկ աշխատանքի չգոյութեան պատճառով։ Ասոր վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ վերջին տարիներու երաշտութիւնն ու գէշ բերքը, որոնք ծանր հարուած մը տուին արտածումի առեւտուրին։

Տակաւին կարելի է երկարել շարքը։

Այս բոլորը ցոյց կուտան թէ Թուրքիան կը քալէ դէպի սնանկութիւն եւ տնտեսական քայքայում։

Բայց ասիկա չի նշանակեր թէ Թուրքիան պիտի կործանի։ Նոյն պատճառները, որոնց շնորհիւ միշտ ալ քայքայումէ փրկուած է օսմանեան կայսրութիւնը, այսօր ալ պիտի փրկեն Քէմալի Թուրքիան։ Եւ արդէն երկու կողմերէն օգնութեան ձեռքեր կարկառուած են։ Ուրիշներ ալ չպիտի ուշանան անոնց միանալու։ Չէ՞ որ դեռ առջի շաբաթ Փարիզի մէջ Թուրքը ստորագրեց նոր դաշնագիր մը։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀԻՒԾԱԽՏԸ ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆ

Երկար վէճերէ յետոյ, բժշկական աշխարհը այն եզրակացութեան եկած էր թէ հիւծախտը ժառանգական չէ։ Վերջերս փրոֆ. Պրէնտօ Բժշկական կաճառին ներկայացուց հաղորդագրութիւն մը, ուր կը հաստատէր թէ 5 ամսուան սաղմի մը ողնուղեղի ջուրին մէջ տեսնուած է հիւծախտին մանրէն։ Սաղմին մայրը մեռած էր ուղեղային թաղանթին հիւծախտային բորբոքումէն։ Կը նշանակէ թէ մանրէն մօրմէն անցած է զաւկին։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԻԹԻ

Մինչ կը փորձեմ ամփոփել միտքերս փետր. 18ի առթիւ, ինը տարի յետոյ, այս օտար եւ գորշ երկնքին տակ, երկու սուր եւ յստակ ձայներ կը խռովեն զիս.

Ա.) Եղբայրասպան կռիւ՝ կազմակերպուած հայ մարդու կողմէն, Հայաստանի հողին վրայ.

Բ) Թուրքիոյ հետ բարեկամութեան փորձեր այդ կռիւին յաջողութեան համար։

Հայն է, հեղինակը այս ճիչերուն, անհատական թէ հաւաքական արտայայտութիւններով եւ իբրեւ միջոց կը գործածէ զանոնք, ի պաշտպանութիւն իր հիւանդագին եսին, իր անունին, մանաւանդ «ազգասէր եւ սրտցաւ հայ» մակդիրին։

Միաժամանակ ասիկա եւ անգոհիկ միջոցն է նսեմացնելու փետր. 18ի արժէքը բազմութիւններու աչքին, որոնք կ՚ապրին ու կ՚ոգեւորուին միշտ անոր հոյակապ հմայքով։

Եւ իրապէս, ակէ աւելի հեշտ, եւ մանաւանդ ամբոխավար միջոց դժուար թէ հնարաւոր ըլլայ գտնել, ազդելու հայ մարդուն վրայ։

Չէ՞ որ փետր. 18ը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ այն «ոճրային արկածախնդրութիւնը, որուն զոհ են գացած հարիւրաւոր Հայեր, եղբայրասպան անարգ կռիւին մէջ»։

Գաղթահայը մասնաւորաբար զգացական թոյլ կողմեր ունի որ յաճախ կը կաշկանդէ իր առողջ իմացականութիւնը։ Ճիշդ է, որ հայրենասիրութիւնը անոր մէջ, մանաւանդ այս վերջին շրջանին արդէն կը հիմնաւորուի ուժգնօրէն իբրեւ անտեղիտալի պահանջ։

Բայց ան տակաւին չի կրնար հաշտուիլ ամբողջապէս այն մտքին հետ, թէ բարձր հայրենասիրութիւնը կը պահանջէ նոյնպէս բարձր գին հայրենիքի պաշտպանութեան համար։

Ան՝ գաղթահայը չի հաշտուիր տակաւին որ հայ մարդը կրնայ մէկ օրէն միւսը մտնել հայրենիքի թշնամիներու դիրքին մէջ, անհատաբար թէ հաւաքաբար, որու հանդէպ իրական հայրենասէրը ստիպուած կ՚ըլլայ կռուիլ անխնայ։ Եւ կամ եթէ ընդունինք, որ այս բոլորը իբրեւ տեսութիւն անծանօթ չէ Հայու համար— մանաւանդ, որ մեր անցեալին ալ շատ դէպքեր կան, երբ Հայը միացած թշնամիին կռուած է հայրենիքի անկախութեան դէմ— մեր այսօրուան գերագրգռուած վիճակը թոյլ չի տար մեզի սառնութեամբ դիտել նման երեւոյթներու կրկնութիւնը։

— Բոլորը լաւ— կ՚ըսեն շատերը— բայց սխալ է կռուիլ ուժի մը դէմ, որ նոյնպէս հայ է։ Հոս է արդէն մեր ներկայ օրերու բովանդակ դժբախտութիւնը։

Եւ ինչպէս երէկ հիմա ալ չենք ուզեր տարբերութիւն գտնել հայ անունին եւ իր ներքին բովանդակութեան մէջ։ Չենք կըրնար, չենք ուզեր ըմբռնել որ ուրիշ բան է «հայ», այլ է «հայկական»։ Այլ խօսքով, եթէ համայնավարը ունի Հայաստանի մէջ Հայերէ կազմուած վարչութիւն մը, կառավարութիւն մը, այդ տակաւին պատճառ մը չէ, որ այդ կառավարութիւնը ըլլայ հայկական — այնպէս ինչպէս պիտի հասկնար ամէն մէկ Հայու հետ նաեւ օտար մարդը։

Փետրուար 18ը 1921ին եկաւ լուծելու Հայաստանի համար այս ծանր եւ դժուար հարցը։

Քաղաքական ձախորդ դասաւորումներու հետեւանքով Հայաստանի մէջ պատահած փոփոխութիւնները 1920 դեկտ. 2ին, շատ կարճ ժամանակի մէջ հայութիւնը բերին այն համոզման թէ բոլշեւիզմը շատ հեռու է կանգնած իր ազգային շահերու պաշտպանութեան մտահոգութենէն։ Ան համոզուեցաւ թէ բոլշեւիզմի դրօշակին տակ հայ մարդը, հակառակ իր բազմաթիւ խոստումներուն, կապ չունի ոչ ազգի, ոչ ազգային դատի հետ։ Եւ այս բոլորը տեղի ունեցան առանց ճիգի, առանց քարոզչութեան։ Կեանքը իր զանազան արտայայտութիւններով պարզեց այս ամէնը, օժանդակ ունենալով հայ համայնավարներու անհաւասարակշռութիւնը։ Գործունէութեան ազատ ասպարէզը, հնարաւորութիւն տուաւ հայ լենինականներուն՝ ցուցադրուելու իրենց բովանդակ մերկութեան մէջ, թէ իբրեւ մարդ, թէ իբրեւ Հայ, եւ թէ իբրեւ համայնավար։

Ընդամէնը երկու ամսուան մէջ, Հայաստանի հայութիւնը ըմբռնեց եւ համոզուեցաւ որ Հայաստանի անկախութիւնը խողխողուած է ծանրօրէն։ Համոզուեցաւ թե օր օրին անկախութեան հետ կը կազմալուծուի նաեւ ազգային կեանքը, իբրեւ հետեւանք հայ համայնավար իշխանութեան յաբատեւ աշխատանքներուն։

Այստեղ էր արդէն, որ Հայաստանի հայութիւնը դրաւ իր առաջ քաղաքացիական կռուի բարդ խնդիրը, ու լուծեց հայրենիքի եւ հայութեան շահերու պաշտպանութեան տեսակէտէն։ Հոդ անաղմուկ տրուեցաւ պատգամ մը՝ Հայութիւնն ու Հայրենիքը վեր ամէն բանէ։ Եւ այս պատգամը տարածուեցաւ Հայաստանի մէջ։

Փետր. 18ի բազմաթիւ հերոսական դրուագները ապացոյց են մեր այս դիտողութիւններուն։ Ես տեսայ ու ապրեցայ գերագոյն զայրոյթի այդ շրջանը, երբ եղբայրը եղբօր, հայրը տղուն դէմ կռուեցան փոխադարձ յանդգնութեամբ։ «Կեցցէ՛ Հայաստան» բացագանչութիւններով հայրը խոյացաւ իր հարազատ որդւոյն վրայ խեղդելու «կեցցէ՛ Խ. Հայաստանը» բացագանչութիւնը։ Այս վայրագ կռիւին մէջ շատերը մեռան իրենց իսկ հարազատներու գնդակէն։ Սոսկումով մը կը յիշեմ Երեւանցի Թաղիանոսը, 60 տարեկան կամաւորը հայրենիքի փրկութեան գունդերուն մէջ, որ անտարբերութեամբ դիտելով իր հարազատ բոլշեւիկ զաւկին դիակը՝ խոժոռած բացագանչեց.

— «Երջանիկ պիտի ըլլայի— եթէ համոզուէի որ կուրծքդ ծակուած է իմ եւ ո՛չ ուրիշի գնդակէն...»։

Հիւանդ եւ ապասերած հոգիներ միայն կարող են չխոնարհիլ այս լուսաւոր հայրենասիրութեան առջեւ։ Այդպիսիներ միայն կըրնան հեգնել փետրուար 18ը, չարափոխելով անոր դերն ու նշանակութիւնը։

Պատմութիւնը զարդարուած բազմաթիւ զմայլելի դրուագներով կ՚ըսէ սակայն.— փետրուար 18ը հայ քաղաքական մտքի, հասունութեան լուսաւոր արտայայտութիւններէն մէկն էր։

Փետրուար 18ը հայրենասիրութեան իրական ըմբռնումի փաստն էր միաժամանակ— հայրենասիրութիւն որ կը հանդուրժէ քաղաքացիական կռուին, փոխանակ հայրենիքի հանդէպ դաւաճանական դիրք բռնելու։

Այսպէս գնահատեց հայութիւնը Հայաստանի մէջ եղբայրասպան կռիւը։

Տարբեր կերպ չի կրնար գնահատել Հայաստանէն դուրս գտնուած հայութիւնը։

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ԳՐԱԿԱՆ «ԱՆՄԵՂՈՒԹԻՒՆ

Որոշել էի, այս խնդր
եւս երբեք չզբաղեցնել
ջ»ի սիւնակները, սակա
Փետրուար 6ի համարում
լով Գրասէրի «Գրական
ղութիւն» վերտառութիւ
յօդուածը՝ «Յառաջ»ը
սակ պարտաւորութիւն
վրաս, վերջին անգամ մ
խօսք ասելու եւ, ինձ
գոնէ, միանգամ ընդ միշ
ւած համարելու այս մ
մայն անտեղի վիճաբան
Անտեղի՝ այն պարզ պա
որովհետեւ Գրասէրի հետ
թերեւս նրանից էլ աւե
ես էլ սիրում եմ Կ. Զ
գրականութիւնը, նրա
ձեւը. սիրում եմ նրա ա
որով նա ցանկանում է
սանք, թարմութիւն մ
գրականութեան մէջ..
մի՞թէ, այս բոլորը պ
որ ես աչքերս գոցեմ
նել ձեւանամ այն, ինչ
ինչ որ անհերքելի է...
է պնդել Գրասէրը, որ Զ
ոճը, գրելաձեւը, կառ
բացարձակապէս ինքնուր
որ նրանք ոչ «ապազգայ
ների» ազդեցութիւն են
ոչ էլ նրանց ժառանգներ
եթէ չի կարող, էլ ինչո՞ւ
մանում, որ ես նմանութ
գտնում նրա եւ Բէմիզովի
եւ Ցվէյգաեւայի, կամ ուր
ոճի միջեւ։ Չէ՞ որ ես կ
փոխանակ ռուսական ա
րի, բերել իտալական եւ
սական անուններ. եւ եթ
բերել, պատճառը նա է, եր
ուզած Գրասէրի նման
ծանօթ, կամ շատ քիչ
հեղինակների մասին
յայտնել։ Չե՛մ վիճում,
նի ոճը եւ գրելաձեւը
է մեր գրականութեան մէ
ո՞վ ասաց Գրասէրին,
ինչ որ նոր է մեզ համ
պիտի նոր լինի եւ ա
համար...
Իմ անցեալ յօդուա
որպէս Զարեանի ոճի բ
յատկութիւն, ես յիշել
գրելակերպի «ընդհատ-
կոտորակուած լինելը..,
դիտաւորեալ կերպով
նալու տալով իմ ասածն
ցոյց տալու համար թէ
անճիշդ է իմ բնորոշումը
նակ է բերում «Յառաջ»ի
գիր Շ. Միսաքեանին եւ
կանին որոնք նոյնպէս
հատ-ընդհատ» են գր
թէ... Մի կողմ թողնել
միանգամայն անտեղի
տութիւնը,— պիտի աշ
հնարաւորութեան սահ
րում պարզել թէ ինչ
կացել ասել իմ «ընդհ
հատ» դարձուածքով եւ
եմ հասկանում Կ. Զարե
ճը, ընդհանրապէս։
Զարեանի ոճը կառ
է կենդանի, խօսուն լեզ
նա ազատ է եւ շարահ
շաբլոններից եւ գրական
եղած դարձուածքներից։
չունի սովորական «
թիւնը», «կլորութիւնը»
գրական պայմանաւոր
Իր լեզուի մէջից գի
կերպով դուրս են ձգուած
այսպէս կոչուած, «օժանդ
ջոցները»։ Չի գործածում
շատ քիչ է գործածում,
դերանուն եւ նման բան
նախադասութիւնները
լցնում. և որ գլխաւորն է,
էլ «գլխաւոր» են,— երկր
եւ երրորդական նախ
թիւններ համարեա թէ
Իր նախադասութիւնն
ժամանակ, նա չի հաւաք
րենց տրամաբանական
նին, այլ բաւականանու
ցականչական նշաններ
մակէտերով, գծերով եւ
այլն... Զարեանի ամէն
մի ժեստ է, շարժում.
այդ ժեստի, անհնար է
նրա նախադասութեան
Փորձեցէ՛ք կարդալ նր
գրուածը այնպէս ինչպէ
դում էք սովորաբար՝
րում,— շա՛տ բան պիտի
հասկանալի թւայ ձեզ...
պատճառը, դուցէ, որ
համար, ովքեր սովոր են
լսելով, այլ տեսնելով

...Թիզովի յիշածս գրքեր գոնէ մի...
...անի լրիւ գլուխներ, որով թե...
...ես պիտի բաւարարած լինեմ
Յառաջ»ի ընթերցողներին։

ԼԵՒՈՆ ՆԱԻՐՅԻ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ... ԴԷՊ ՍՌ ԴԷՊ

Եթէ հայերէն օրաթերթերու մէջ շաբաթը մէկ կամ երկու անգամ կը հանդիպիք լոյս տեսաւ սովորական յայտարարութեան,— հակառակ ատոր մենք դժգոհ ենք հայերէն գիրքերու չափազանց արտադրութենէն, — երկիրներ կան որ դէզեր կը շինեն ամէն տարի իրենց նոր հրատարակութիւններով։

Գերմանիան առաջինն է, որ անհաշիւ գիրք ու հանդէս լոյս կ'ընծայէ ամէն տարի։

	Նոր գիրք	Նոր տիպ	Հանդէս
1919ին	15,876	6,432	3,8?6
1923ին	20,566	5,833	3,734
1928ին	22,951	4,843	7,116

Թարգմանութիւնները եւս մեծ թիւ մը կը կազմեն։ 1928ին լոյս տեսած են 1477 կտոր թարգմանական գործեր։ Այդ թարգմանութիւններուն մեծ մասը կը կատարուին անգլերէն լեզուէն, յետոյ ֆրանսերէնէ։ Գերմաներէնէ օտար լեզուներու թարգմանուած գործերը եւս շատ են, ամէնէն աւելի կը թարգմանուին ռուսերէնի, անգլերէնի, ֆրանսերէնի, իտալերէնի, եւայլն։

Միացեալ Նահանգներուն մէջ լոյս տեսած են.

	Նոր գիրքեր	Նոր տիպ
1919ին	7,625	969
1923ին	7,925	921
1928ին	8,792	1562

Անգլիոյ մէջ

1919ին	8,622
1923ին	15,274
1928ին	14,399

Ուրիշ վիճակագրութիւն մը ցոյց կուտայ, որ Ֆրանսայի մէջ քերթուածներու հատորները կը նուազին, ընդհակառակն կ'աւելնան վէպերը։ Շարժանկարն ալ կը նպաստէ յաւելումին։

ԿԵԱՆՔԸ ՉԻ ԿԵՆԱՐ, ԿԸ ՎԱԶԷ ՁԻԱՒՈՐ

Այնքան արագ կ'երթայ որ պէտք է վազենք իրեն հասնելու համար։ Բնաւ չի կենար իր անցած ատեն մղոնաքարերուն նայելու։ Մեզի համար ալ լաւ կ'ըլլայ եթէ բնաւ չկենանք ու ետեւ չնայինք։

Կը կորսնցնենք զայն հեռուէն՝ եթէ կենանք ու հաշուենք թէ ո՛րքան քալեր ենք, եւ եթէ տնտնանք խորհինք մեր ետեւը թողած ճամբուն վրայ՝ ձիաւորը կը կորսնցնենք եւ զուցէ այլեւս բնաւ երեսը չենք տեսներ։ Եթէ կենանք, կը ծերանանք, եւ մեր անցած մղոնաքարերը կը ծանրանան մեր վրայ։ Կեանքը քշեց տարաւ ձին։ Զուգընթաց ըլլալու համար պէտք է մրցիլ անոր ձիուն հետ, եւ ճամբան ծառայել անոր, թագաւորին ձիուն ասպանդակը բռնող հաւատարիմ հետեւակին պէս։ Բնա՛ւ մի՛ տարակուսիր թէ ան ճամբան չիգիտեր։ Ետեւէն գնա՛ մերկ անջր-

-դի երկիրներ՝ եթէ հարկ ըլլայ, որովհետեւ կրնայ ըլլալ որ մեր հաւատքը կը փորձէ։

Որքան գէշ ըլլան մեր ասակից առաջ անցած ճամբաները՝ աւելի գեղեցիկ պիտի ըլլայ հեռու հոն մեզի պայծառագեղ նշուլող աւետեաց երկիրը։ Խմէ՛ անոր մատուցած բաժակէն, որովհետեւ ան կ'երկարէ երիտասարդութեան բաժակը անոնց որ զուգապար կ'ընթանան իրեն հետ։ Ամէն վայրկեան անոր հետ ապրէ՝ որքան ալ դժուարին ըլլայ ընացքը։ Վազը կրնար ճամբան աւելի դիւր ըլլալ, մշուշը կրնայ ցրուիլ բլուրներէն, արեւը կրնայ շողալ երկնքէն, ասպետութեան ձիաւորութեան պսակը կրնայ աւելի մօտ գալ։

Կեանքը չի կենար, կը վազէ ձիաւոր։ Գեղազատը գիտէ իր ճամբան։ Ան կը մեղմէ վազքը արիարանց հետեւակին համար, կը դիւրէ կեանքը անդեղեւուն խիզախ պտտանիին կամ օրիորդին համար։ Թամբէն վար կը ծռի ցոյց տալու համար ղղեակը հեռակայ։ Կ'երգէ երբ կը մօտենայ ճամբուն ծայրը, եւ քաջերը կ'երգեն անոր հետ, որովհետեւ անոր երգին մէջ կայ յաւիտենական երիտասարդութիւն։ Ոտքը կրնայ յոգնիլ, բայց սիրտը կը մանկանայքանի՛ անցնի մղոնանիշներէն, անոր զուգընթաց, անո՛ր երգին երգակից։

Կեանքը չի կենար, կը վազէ ձիաւոր։ Ձիավարէ՛ արիաբար անոր հետ, որովհետեւ անոր փոշին կը կուրցնէ վարանոտը եւ անոր ձին առաթուր կը կոխէ վատը։ Սիրտով արինները միայն կրնան զուգավարել անոր հետ։

Թարգմ. անգլ.է X.

ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզի Հայ Բժշկ. Միութիւնը վերջերս տարեկան ընդհ. ժողով մը գումարելով, ընտրեց իր նոր դիւանը.— Ատենապետ՝ Տոքթ. Վ. Թորգոմեան, ատենադպիր՝ Տոքթ. Սոլաքեան։ Վարչութիւնը եւս ընտրուեցաւ հետեւեալ կազմով.— Ատենապետ՝ Տոքթ. Քօլօլեան, փոխ-ատենապետ՝ Տոքթ. Արթին, ատենադպիր՝ Տոքթ. Չիլինկիրեան, գանձապահ՝ Տոքթ. Գրգոյեան, խորհրդական անդամներ՝ տոքթէօրներ Գրիգորեան եւ Եաղուպ։

Նորընտիր Վարչութիւնը յառաջիկայ ժողովին պիտի ներկայացնէ իր գործունէութեան ծրագիրը։ Ժողովները կանոնաւորաբար տեղի պիտի ունենան ամէն ամիս երրորդ շաբթուան չորեքշաբթի իրիկունը Սօսիէթէ Սավանթի մէջ։ Յառաջիկայ ժողովին մէջ պիտի կարդացուին նաեւ երկու կարեւոր բժշկական հաղորդագրութիւններ, Տոքթ. Վ. Թորգոմեան՝ հայերէն հին ձեռագիրի մը մասին, որ կը ներկայացնէ ժանտախտի դարմանումի հին եղանակ մը, եւ Տոքթ. Արթին՝ ուղեղային թաղանթի բորբոքումի դէպքի մը մասին։

ՅԻՍՈՒՍ ՍՈ՞ՒՏ Է

1915էն ի վեր, սկսելով Գերմանիայէն, շարժում մը կայ ուրանալու Յիսուսի գոյութիւնը։

Արթիւր Տրէվս, գերմանացի պատմագէտ մը, ամէնէն խիզախ պաշտպաններէն մէկն է այդ տեսակէտին։

Մեր թերթը յաճախ արձագանգ տուած է այն տեսակէտներուն, որոնք, թեր ու դէմ, կ'ուրանան Յիսուսի գոյութիւնը, կամ ուշաբարձութեան զանազան երեւոյթներով կը բացատրեն խաչելութեան դրուագը, կամ Յիսուսի կուտան յիմարի մը դիմագիծը, կամ համեստ վարդապետի մը համբաւը։

Արթիւր Տէվս խղճամտութեամբ կը քննէ բոլոր վաւերաթուղթերը, եւ նոյնիսկ կրօնական հաւատալիքները, Մեսիայի մը սպասման զրոյցները, որոնք գոյութիւն ունէին Յիսուսէ առաջ։

Խաչեցեալին գոյութեան ամէնէն հաստատ վկայութիւնը կուտայ Պօղոս առաքեալ, որ Աւետարաններու խմբագրութենէն թուականէն շատ առաջ, իր «Թուղթ»երուն մէջ, (մասնաւորաբար Թուղթ առ Գաղատացիս) կը պատմէ թէ տեսած է Յիսուսի առաքեալները, երբ դեռ անոնք Երուսաղէմ կը գտնուէին։ Տրէվս համոզկեր եղանակով մը ջրելէ յետոյ այդ «Թուղթ»երուն վաւերական հանգամանքը, կասկածի տակ կը ձգէ նաեւ Գործ Առաքելոցը, Աւետարանները։ Տրէվս կը մերժէ կենսագրական արժէք տալ Աւետարաններուն, եւ, հետեւելով Շթրաուսի դպրոցին, կ'աւելցնէ թէ Յիսուսի մը կեանքը յօրինուած է պարզապէս բառ առ բառ հաստատելու համար «Հին կտակարան»ին բովանդակութիւնը։ Սակայն Շթրաուս Յիսուսի գոյութիւնը ուրանալու չափ խիզախ չեղաւ երբեք։ Նոյնիսկ, իր հռչակաւոր գիրքին վերջը, տուաւ Յիսուսի կեանքին պատմական յատակագիծը։ Այժմ Շթրաուս շուքի մէջ կը մնայ։ Տէվսի աշակերտները կ'ուրանան ամէն բան։

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Ֆրանսացի բժիշկ մը, Պաթինեոլի թաղապետական ժողովին մէջ, հարցապնդում մը կատարեց այս հարցին շուրջ։ «Օտարականները լեցուցած են Փարիզի հիւանդանոցները, եւ ոչ միայն տեղ չեն ձգեր Ֆրանսացի հիւանդներուն, այլ նաեւ ծանր ծախքերու կ'ենթարկեն Ազգ. Խնամատարութիւնը»։

Սենի նահանգապետը այս առթիւ կուտայ հետեւեալ տեղեկութիւնները, որոնք կը վերաբերին 1928 տարուան.—

1.— Օտարականներ, որոնք համաձայն դաշնագրութեանց, իրաւունք ունին ֆրանսական հիւանդանոց մտնելու (պելճիքացի, իտալացի, Լիւքսէնպուրկցի, Լեհ),— 181,706 հոգի։

2.— Օտարականներ, որոնք դաշնագիր երկիրներու չեն պականիր,— 156,013 հոգի։

3.— Մարոքցի եւ Թունուզցի — 16,4569 հոգի։

Ընդհանուր գումար՝ 354,188 հոգի։

1928ին հիւանդանոցներու օրական վճարումի գինն էր 36 Ֆր. 99 բժշկական, եւ 38 Ֆր. 77 վիրաբուժական պարագաներու համար։ Ուրեմն այս հաշիւով բժշկական պարագաներու համար ծախք եղած է 7,362,415 Ֆր. 62 սանթիմ, վիրաբուժական պարագաներու համար՝ 6,015,165 Ֆր. 50 սանթիմ։ Ընդհ. գումար 13,377,581 Ֆր. 12 սանթիմ։

Պելճիքական, իտալական եւ լեհական կառավարութիւնները վճարած են 8,988 Ֆր. 57 սանթիմ։ Միւս պարտքերը դեռ չեն վճարած։ Ֆրանսական կառավարութիւնը Ազգ. Խնամատարութեան վճարած է, անտուն եւ անտէր հիւանդներու համար, 582,785 Ֆր. 14 սանթիմ։ Ասկէ զատ ֆրանսական կառավարութիւնը անտուն եւ անհայրենիք երկիրներու հիւանդներուն համար, Ազգ. Խնամատարութեան յատկացուցած է 674,100 Ֆր. նպաստ մը։

Այսպէս Ազգ. Խնամատարութիւնը, օտարականներու հաշւոյն, կը ծախսէ 12,500,000 Ֆր., զոր ոչ ոք իրեն կը վճարէ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՊԱՏ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԽՆՃՈՅՔԸ

ԼԻՈՆ (Յապաղած).— Հ. Ց. Դ. Պատ. Միութիւնը իր հիմնադրութեան երկրորդ տարեդարձին առթիւ, սարքած էր խնջոյք մը Քաֆէ Սանթրալի վերնայարկը։ Ճիշդ ատենին երկսեռ բազմութիւն մը եկած էր լսելու պատանիներու խօսքը։

Խնջոյքին բացումը կատարեց ընկ. Գ. Յովհաննէսեան շեշտելով թէ պատանիները կը համարուին հայրենիքի մեծագոյն ուժը։ Յետոյ սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկ. Ն. Ճանկէօզեան, որ շնորհաւորեց պատանիներու եռանդը եւ հայրենասիրութիւնը։

Բաժակաճառեր խօսեցան ընկերներ Ց. Նիկողոսեան, Աղասի եւ Արամ Գառօնէ։ Երգուեցան ազգային եւ յեղափոխական երգեր։ Գեղարուեստական բաժնին մասնակցեցան օրիորդներ, Ծովինար Տէր Պետրոսեան (մեներգ), Օր. Շահպազեան (դաշնակ)։ Պ. Պ. Ա. Մելքոնեան, Արգար, Ց. Ահարոնեան խնջոյքին փայլը աւելցուցին երգերով։ Ի նպաստ Միութեան՝ աճուրդի դրուեցան «Յառաջ»ի գործակալ եւ Պատ. Միութեանս աշխոյժ ընկերներէն Խնկիկ Կէնճեանի կողմէ մասնաւորապէս շինել տրուած խոշոր կարկանդակ մը Հ. Յ. Դ. վերտառութեամբ, եւ մէկ շիշ շամփանիա Միութեան կողմէ։ Աճուրդը բարձրացաւ 451 ֆրանքի։ Մէջընդմէջ երգեցին Օր. Մարի Աճէմեան եւ տիկին մը։

Թորոս Հերոյեան

ԼՍԵՑԷ՛Ք, ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԳՈՄՔ ԳԻՒՂԱՑԻՆԵՐ

ԿԱՐՏԱՆ.— Տաճկաստանէն վտարուած բեկորներուն հետ Գոմք գիւղէն ալ 17 տուն հասած են Հալէպ, ինչպէս կը հաղորդէր Պ. Պօղոս Վարդապետեան։ Իբրեւ անմիջական նպաստ, Միութիւնս փութաց 2500 Ֆր. ղրկել, ինչպէս նաեւ, իբրեւ կազանդչէք, 30 օրագոյց։ Այս գումարը անբաւական ըլլալով, օրագոյցներու գինն ալ անհրաժեշտ պէտքերու է ծախսուած։ Մեր հայրենակիցը կը գրէ թէ ամենաքիչը 10 ընտանիքին իւրաքանչիւրը բնակարան վարձելու անկարող ըլլալով, բացը կը մնան։ Առժամեայ խրճիթ ունենալու համար, իրենց ալ աշխատութեամբ իւրաքանչիւրին տասը թրքական ոսկի պէտք է։

Ուստի կը խնդրենք որ Ամերիկայի Գոմքցիներն ալ հաւաքաբար կամ անհատաբար օգնութեան փութան, որպէսզի մեր հարազատները գէթ մասամբ ազատին իրենց անտանելի վիճակէն։

Վարչութիւն

Հասցէ,— Manoug Gasparian 368 Usine Alumine, Gardanne (France)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԿԵՂԾ ՀԵՌԱԳԻՐԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Պ. Ենովք Արմէն կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ՝ իբրեւ պատասխան իւ բողոքին, Մարսէյլի ընդհ. դատախազութիւնը քննութիւն կատարելով, հաստատած է թէ Պ. Պօղոս Նուպարի մահը ծանուցանող ո՛ր եւէ հեռագիր չէ տրուած Մարսէյլի հեռագրական գրասենեակներուն, իր ստորագրութեամբ։ Կ'ենթադրուի թէ կեղծ հեռագիրը քաշուած է Մարսէյլի մէկ արուարձանէն։

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿ. ՅԱԿՈԲ ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ (դեղագործ) կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց աղջկան ԼՈՒԻԶ ԺԱՆՆԻ։

13 փետր. 1930

159 Ռիւ փիէռ քոռնէյլ, Լիոն

ԵՒ 21 ՏԱՐԵԿԱՆ ԷԻ

Յաւալի է ըսել թէ քիչ ատենէն մեզի հետ իր համբերութիւնը կորսնցուց։ Որովհետեւ պատահեցաւ որ ան մեր մարմիններուն մէջ նայեցաւ եւ հոն տեսաւ կիներու եւ այրերու երկչոտ, ընդարմացած հոգիները։ Պղծութի՜ւն պղծութեանց, ահա՛ ինչ որ Փրիսիլա գիտեց ճչգեց խանդավառ երիտասարդութեան տակ, եւ այսպէս թողուց մեզ եւ գնաց ինք իր ճամբան։ Որովհետեւ, իրեն համար Աստուծոյ բոլոր ստեղծածներէն չկային ա՛լ աւելի արհամարհելի քան կիներն ու այրերը։ Ով հպարտ եւ արհամարհոտ Փրիսիլա՛, «Խաբեբանե՛ր» կ'անուանէր անոնք «Խաբեբանե՛ր»։ Եւ իր այս ունած ընթացքը ուրիշ բանով չէ կարելի բացատրել՝ եթէ ոչ ըսելով թէ իր ծնունդին վրայ հսկող ոգի-

-ները ա՛յնքան զբաղեր են զինքը օժտելու գեղեցկութեամբ եւ ուղեղով որ մոռցեր են տալ անոր մարդային էակներու մէջ միշտ ընթացիկ ա՛յն դրոշմը, որուն արժէքը բնաւ երբեք չի փոխուիր,— այդ դրոշմը մենք «իրաւախոհութիւն» կը կոչենք, իսկ Փրիսիլա կը կոչէր «խաբէութիւն»։ Ուստի ան ծնած էր դժբախտ ըլլալու, ինչ որ ճակատագիրն է բոլոր անոնց որոնք «կնավայել» կերպով չեն վարուիր...

Հիմա գիտեմ որ պիտի առարկուի — «Ուրեմն ա՛յդքան աննշան երիտասարդ մը ինչպէ՞ս ճանչցաւ ա՛յդքան նշանաւոր դեռատի կին մը։» Հարցումը անտեղի չէ։ Այդ միջոցներուն ես իշխանի մը պէս կ'ապրէի քանի մը կտոր բաներ գրելով օրաթերթերու մէջ փոխան քանի մը սթերլինի. բայց երբ կ'ըսեմ «իշխանի պէս», ի հարկէ ռուս իշխանի մը պէս ըսել կ'ուզեմ։ Ա՜հ, ո՛րքան հմայք կապուած է ռուս իշխաններուն։ Ցարական առանձնաշնորհումներուն մեւլամաղձոտ կարօտին մէջ պարուրուած, բայց միւս կողմէ իրական կեանքին անխուսափելի պէտքերը գիտնալով, հասկցած են որ, եթէ փորձ-կշտացնել կ'ուզես, պէտք է ըլլաս ուժով լուսով տղայ մը եւ փնտռուիս քեզմէ աւելի լաւ դիրք ունեցողներէ։ Ես ալ այդ տեսակ փորձ մը կ'ընէի։

Արդ, այդ դիրքի տէրերէն ամէնէն կարեւորը ինծի համար եղաւ Տիկին Սօֆըր Սմէյլ, որովհետեւ Տիկին Սօֆըր Սմէյլ Գալիֆօրնիացի Սօֆըր ծնած ըլլալու առաւելութեան վրայ Լէյ-Թըրշիրցի (Անգլիա) Սմէյլի հետ ամուսնանալով եւ այսպէս միլիոնատիրուհի մը ըլլալով, աւելցուցած էր շատ ամուր խառնուրդ մը, ինչ որ ժողովրդական է ամէն դասակարգի Ամերիկացիներուն համար Լէյքի Սթրայք սիկարէթներուն չափ։ Եւ Փրիսիլա Րիվըրս անոր աղջիկն էր, Րիվըրս ա՛յն պատճառաւ որ տասնըութ տարեկան հասակին կարգուած էր արքայական նռնաձիգ պահակներուն մէկ հարիւրապետին հետ, որ կը կոչուէր Րիվըրս։

Փրիսիլայի մայրը իրապէս Տիկին Սօֆըր Սմէյլ չէր կոչուեր ի հարկէ, բայց յորմէհետէ յաճախ կը հանդիպինք Ամերիկայի մէջ Սօֆըր— այսպէս, Սօֆըր— այնպէս, եւ յորմէհետէ Սմէյլ անգլիական անունը հռչակ ստացաւ, խորհեցայ թէ ա՛յսքան մեծ տիկնոջ մը համար պատշաճ անուն մըն է այն։ Բայց գրածս կարելի է սրբագրութեան ենթարկել։

Միակ անձը որուն երբեք հանդիպեցայ որ բնաւ չէր սարսափեր Տիկին Սօֆըր-Սմէյլէն, որ չէր քծներ այս կնոջ առանձնայատուկ անխոհեմութիւններուն առջեւ, որ կրնար ո՛չ ըսել անոր բանի յորդորներուն— «Ամերիկացիք ահագին կենսունակութիւն ունին» — այդ անձը բնականաբար Փրիսիլան էր։ Փրիսիլա չէր հաւներ բնաւ իր մօրը, ըսելով թէ ան «սնօպ» մըն է, հասարակ կին մըն է, եւ, աւելի ըլլալով, անխոհեմ, եւ լուրջ ուշադրութեան ու յարգանքի անարժան կը համարէր զանոնք որ յաճախ կը տեսնուէին իր մօրը հետ։ Ուստի Փրիսիլա իմ մասիս ալ լաւ գաղափար մը չունէր։ Գալով Տիկին Սօֆըր-Սմէյլի, միշտ աշխարհի ամենալաւ կինն է իմ աչքիս, իր աղջկան այս ատելութիւնը սրտին դրած էր։ Բայց եկաւ ժամանակ ուր ինքն ալ համակերպեցաւ Փրիսիլայի բռնած դիրքին, դիտել տալով թէ Փրիսիլա գէշ աղջիկ չէր, միայն քիչ մը անկիրթ։ Եւ երբ իր ուշադրութիւնը գրաւեց սա՛ պարագան թէ իր աղջիկը գէշ անուն հանած էր, գայրոյթով կը հերքէր այդպիսի բան մը, ըսելով թէ Փրիսիլայի ունեցած արտառոց բարեկամներուն պատճառաւ մէջտեղ ելած էին այդ շշուկները՝ ոչ թէ անոր թերի խառնուածքին, որ պաղ էր, իրօք պաղ, կ'ըսէր մայրը։ Քանի՛ քանի անգամ ես լսած եմ անոր բերնէն Փրիսիլայի անթերիօրէն պաղ խառնուածքին խօսքը։ Աւա՜ղ, խեղճ կին։ Կարծես բառերուն լոկ ուժովը կ'աշխատէր ջրել ծանրակշիռ ճշմարտութիւնը։ Կիները այսպէս են. մայրական սիրով ներշնչուած, անբարի լեզուներու խաղալիկ կը դառնան։

ՄԱՅՔԸԼ ԱՐԼԷՆ

Թարգմ. ԵՏԱՆ

նին տակ եւ իբր այդ ինքնութեան թուղթ հանել կուտային անոնց։ Ըստ օրէնի, ուսանողները աշխատելու իրաւունք չունին Ֆրանսայի մէջ, մինչեւ որ աշխատանքի նախարարութենէն մասնաւոր արտօնութիւն չստանան։ Անկանոն ինքնութեան թուղթ ունեցող այս «ուսանող»ները կը գոհանային փոքրիկ վճարումներով։

Այս ապօրինութիւնը երեւան հանուելով, պատկան իշխանութեան ժամանչուած է ֆրանսացի ադամանդագործներու գործատէրերու եւ գործաւորներու սէնդիկային կողմէ։

Շաբաթ օր Փարիզի պարզ ոստիկանական դատարանին առջեւ դատուեցան երկու հայ ոսկերիչներ, որոնք դատապարտուեցան 25 եւ 50 ֆրանք տուգանքի և 500 ֆրանք վնասուց հատուցման։ Սէնդիկայի փաստաբաններն էին Տիւրոն, Պուրթումիէօ եւ Լէվի-Ուլման։

Ալմազեանի շուրջ

Հարցաքննիչ դատաւոր Մաթիֆասի կողմէ նշանակուած երեք մասնագէտ փրոֆէսէօրները՝ Ժիւսթէն Ժոլի, Գաբրիէլ Պէրթրան եւ Շըվալիէ՝ աւարտեցին քննութիւնները եւ պատրաստեցին իրենց տեղեկագիրը, զոր շուտով պիտի ներկայացնեն դատաւորին։ Պարունակութիւնը յայտնի չէ դեռ, սակայն, ինչպէս գրեցինք, արեան քննութեան մէջ փրոֆէսէօրներու եզրակացութիւնը նպաստաւոր է հայ դերձակին։

Միւս կողմէ խորհրդական Մայֆօ փակեց այն քննութիւնը որուն ձեռնարկած էր Պ. Պ. Պընուայի եւ Նիքոլի դէմ ապօրէն բանտարկութեան մասին Ալմազեանի ներկայացուցած բողոքին վրայ։ Մայֆօ իր տեղեկագիրը հաղորդեց վերաքննիչ ատեանի առաջին նախագահ Էօժէն Տրէյֆիւսի, որ իր կարգին զայն ներկայացուց ընդհանուր դատախազ Տօնա-Գիկի։

Կը կարծուի թէ այս վերջինը չեղեալ պիտի նկատէ Ալմազեանի բողոքը եւ նախագահ Տրէյֆիւս վերջնականապէս պիտի փակէ այս խնդիրը՝ առանց դատարանի առջեւ հանելու։

Յունաստանի համայնավար շարժումները

Գրեցինք թէ Աթէնքի մէջ ոստիկանութիւնը երեւան հանած է համայնավար կազմակերպութիւն մը։ Լրացուցիչ տեղեկութիւններու նայելով, դաւադիրները որոշած էին փետր. 28ին խռովութիւններ յարուցանել և մարտ 12ին ալ ընդհ. գործադուլ յայտարարել։ Գրաւուած թուղթերուն մէջ կայ Ստալինի մէկ շրջաբերականը՝ ուղղուած Եւրոպայի բոլոր համայնավար կեդրոններուն, որով հրահանգ կը տրուի համայնավարներուն աւելցնել իրենց ճիգերը՝ «տապալելու համար ընկերային վարչաձեւը՝ խռովութիւններ ստեղծելով»։

Երկու համայնավար գործակալներ, որոնք Աթէնք հասած էին կեղծ անցագիրներով, ձերբակալուեցան։ Գրաւուեցաւ յարձակման յատակագիծ մը, որ ղրկուած էր Վիեննայէն։

Լրտեսական գործը Քիշնեւի մէջ

Ռումանիոյ ներքին նախարարութեան մէկ զեկոյցին համաձայն, Քիշնեւի ոստիկանութիւնը երեւան հանած է դաւադրութիւն մը, որուն մասնակից են Քիշնեւ հաստատուած Ռուս մը՝ Գարամանով եւ Կոստանդին Թիպաքու, ոստիկանութեան տնօրէնութեան գրասենեակի փոխ-վարիչ։ Քննութիւնը հաստատեց թէ այս երկու մարդիկը լրտեսութիւն կ'ընէին Օտեսայի բոլշեւիկեան լրտեսական կազմակերպութեան հաշուոյն։ Գարամանով ձերբակալուեցաւ այն պահուն երբ Օտեսայէն կը վերադառնար՝ միասին բերելով լրտեսական սպասարկութիւն մը կազմակերպելու մասին հրահանգներ։ Ցարդ ուրիշ մեղսակից չգտնուեցաւ։

Պուլկար սահմանագլուխին վրայ

Սոֆիայէն կը հեռագրեն.— Անցած գիշեր պուլկար գաղթականներ յարձակեցան Վիտինի մօտ Մոքրէշ գիւղի պուլկար պահականոցին վրայ։ Ոստիկաններու եւ գաղթականներու միջեւ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ։ Գաղթականները ռումբով մը մասամբ քանդելէ վերջ պահականոցը, սահմանագլուխին միւս կողմը անցան։

Սուրիական արծաթ դրամներ

Արծաթ դրամներու վերջին անհամեմատ անկումին պատճառաւ յառաջ եկած դժգոհութեանց եւ բողոքներու գոհացում տալու նպատակաւ, սուրիական կառավարութիւնը որոշած է յառաջիկայ ապրիլէն սկսած հրապարակ հանել նոր արծաթ դրամներ՝ սուրիական ոսկիի հաշիւով։

Մէկ միլիոն 10 սուրիական դահեկաննոց արծաթ դրամներ, մէկ միլիոն 25 դահեկաննոց եւ 800,000 ալ 50 դահեկաննոց արծաթ դրամներ շրջաբերութեան պիտի դրուին։ Այս արծաթ դրամները հաւասար պիտի ըլլան սուրիական դահեկանի եւ այդ հաշուով պիտի ծախսուին։

Յոյն սնարի մը կեղծարարութիւնը

Մարսէյլէն կը հաղորդեն.—

Վերջերս չորս յոյն գաղթականներ Հիւսիսային Ամերիկա երթալու առթիւ Մարսիլիա ցամաք ելած էին, երբ հանդիպեցան Միքիթաս Կէնիմա անուն հայրենակցի մը, որ խոստացաւ զանոնք տեղաւորել քաղաքի գործարաններէն մէկուն մէջ։ Յոյները ընդունեցին առաջարկը եւ իւրաքանչիւրը քանի մը հարիւր ֆրանք վճարեց Միքիթասի, որպէսզի ինքնութեան թուղթ հանէ։ Թաղէրն գիւղի (Վառ նահանգ) թաղապետութեան քարտուղարը ինքնութեան թուղթ հանեց անոնց եւ գործարանատէրերը զանոնք ընդունեցին այդ թուղթի հիման վրայ, առանց հարցնելու անոնց անցագիրը։

Միքիթաս այս մեթոտը շարունակեց երկար ատեն եւ հարիւրաւոր Յոյներ բերել տալով տեղաւորեց գործարաններու մէջ։ Ի վերջոյ ձեռք տուաւ օձիքը եւ այժմ դատարան յանձնուած է։ Օրէնքը պատիժ կը սահմանէ նաեւ այն գործատէրերուն, որոնք կ'աշխատցնեն առանց կանոնաւոր անցագրի Ֆրանսա մտած գործաւորներ։ (Այդ պատիժն է 500-1000 ֆրանք իւրաքանչիւր բանուորի համար)։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

Փարիզի կոմիտէի անդամները ժողովի կը հրաւիրուին ՎԱՂԸ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ գիշեր, սովորական հաւաքատեղին։

ԳԱՒԱՌ

Լիոնի Կայծակ խումբի ժողովը՝ վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։

Լիոնի Պատ. միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Գրադարանը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Ցէսինի կոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկ. Յովսափ Գրիգորեանի (Վանեցի) իր փոքրիկի մահուան առթիւ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Աթէնք, Հայկազուն Արսէնեան.— Ձեր ուզած հասցէն՝ V. Arsénian, 82 Rue Rebeval, Paris (19).

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՀԱՒԱՔՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շատ կը խնդրենք հագուստ նուիրողներէն իրենց կապոցները յանձնել 90 Rue Stanislas-Torrents, Կարմիր Խաչի հերթապահին, որ անտեղ պիտի ըլլայ.— Երկուշաբթի ժամը 10—12, 2—4, Հինգշաբթի 2—4, Կիրակի 10—12։

Ա. Ե. Կ. Խ. Մասնճ.ի վարչութիւն

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ հօրեղբօր որդիս Սիսցի Արթին Քիւփէլեան (26 տարեկան) հօր, անուն՝ Աւետիք, մօր անուն՝ Թուվրան։ Այժմ կը գտնուի Ֆրանսա։ Զինք ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել Յունաստանէն նոր եկած իր հօր եղբօր աղջկան՝ Մարիամ Կիւլիեանի c/o G. Blanchon St. Julien en Alban, (Ardèche).

— Կը փնտռուի Թագւոր Խաչիկեան (Խաչմանուկեան) որ 1927ին կը յաճախէր Սէն Միշէլի (Փարիզ) Սէն Լուի Լիսէն։ Իմացնել՝ իր հօրեղբօրորդւոյն Պարգեւ Խաչմանուկեանի 30 Rue La demie Lune. Montreuil s) Bois (Seine).

— Երզնկացի Ծաղիկ Աղաճանեան կը փնտռէ իր երկու աղջիկները՝ Արեւալոյս եւ Հռիփսիմէ Աղաճանեան, որոնք 1915ի տարագրութեան միջոցին իրմէ բաժնուած են Խարբերդի մէջ։ Իմացնել՝ Օննիկ Աղաճանեանի, 128 Str. Regola, Braila, Roumanie։ Կը խնդրուի արտասահմանեան թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Երզնկացի Հրաչեայ Գնալեան։ Իմացնել՝ H. Katchianի, 20 Place Dauphine, Paris (1).

ՍԱԿԱՐԱՆ

17 Փետրուար 1930

ԴՐԱՄՆԵՐ			Ֆր.
Սթերլին,		L. St.	124.22
Տոլար,		Dollar	25.55
Մարք	100	Mark	609.75
Թրք. Թղթ.		L. Trq.	11.99
Թրք. ոսկի		» » or	110.—
Մէճիտիէ		Médjidié	7.80
Լէվա	100	Léva	18.50
Տրախմի	»	Drachme	33.50
Լիր	»	Lire	133.65
Պելժ. ֆր.	»	Fr. Belge	71.10
Զուից.	»	Fr. Suisse	492.75
Լէյ	»	Leï	15.15
ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ			
Եգ. Քր. Ֆոնս.	I	Cr. Fonc. Eg.	2200.—
»	II	»	1505.—
»	III	»	1500.—
Թուրքիոյ երկթղ.		Lots turcs	82.50

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H. STEPHAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

19 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1191 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՎԵՐՋԻՆ ՄՆԱՑՈՐԴՆԵՐՆ ԱԼ

Համաձայն «Համ. Կ. (Բ.) Կ.ի ԿԿ.ի պլենում»ի որոշման (19 նոյ. 1929), ջնջուեցան խորհրդային անջատ հանրապետութեանց հողագործական գործավարութիւնները։

Այժմ Մոսկուան ամբողջովին իր ձեռքն է կեդրոնացուցած ներքին ինքնավարութեան այդ ճիւղը, որ մեր հայրենիքին մէջ կը կոչուէր «Հողժողկոմատ»։

Պատճա՞ռ։ Ո՛չ միայն ճառախօսները, տեսաբաններն ու անձեւի վարպետները։ Շարք մը «նկատելով»ներէ կը հետեւի որ, «լիովին հասունացել է գիւղատնտեսական արտադրութեան եկավարութիւնը համամիութենական միասնական կազմակերպութեան մէջ կեդրոնացնելու հարցը»։ Եւ անշուշտ այս որոշման միշտ նախապէս— գիշերուընէ— համաձայն են «ազգային կոմկուսների ղեկավար կեդրոնները»։

Բարեմիտներ այս խնդիրը համարելով մասնագիտական-նտեսական անհրաժեշտութիւն, անոր մէջ զրկանք մը էին տեսներ ազգային հանրապետութեանց համար։ Կարելի՞ ն է հաւատալ որ «Մոսկոֆ»ը, մանաւանդ կարմիրը, չարիք, ատութիւն կամենայ մեզի...

Բայց ահա նոր պատմութիւն մը։

Համաձայն փետր. 4 Թուակիր պաշտօնական լուրի մը, րդէն ջնջուած են Հայաստանի, Խրիմի եւ Պաշկիրի հանրապետութեանց դատական գործավարութիւնները, իսկ Վրաստանի խնդիրը կը քննուի։

Միեւնոյն ատեն, առաջարկուած է ջնջել ներքին գործավարութիւնները, անոնց տեղ հաստատելով հաւաքական տնտեսութեան եւ ընկերվարական կենցաղի գործավարութիւններ։

Ապահովաբար, «ընթերցող հասարակութիւնը», շատ բան ի հասկնար այս նրբութիւններէն։ Մանաւանդ որ 1921էն վեր, «անկախ եւ ազատ» Հայաստանի հէքեաթ մը տեղաւորուած է միտքերու մէջ, շնորհիւ հատընտիր եւ լաւ սակարկուած գրիչներու եւ բերաններու։

Արդ, խորհրդային իշխանութիւնը ո՛ւր որ ոտք դրաւ, առաջին օրէն իսկ իրեն վերապահեց բանակն ու նաւատորմը, ելեմուտքը, դրամը, հաղորդակցութիւնները, արտաքին եւ ներքին առեւտուրը, արտաքին քաղաքականութիւնը, Թղթատարն ու հեռագիրը, աշխատանքի կազմակերպումը եւ տուրքերու վարչութիւնը։ Ազգային հանրապետութեանց Թողուեցան կրթական, դատական, ներքին, հողագործական, առողջապահական գործավարութիւնները, որոնք առանձին արժէք մը չէին ներկայացներ. որովհետեւ նորէն կեդրոնին ձեռքն է զսպանակը։ եդրոնն է որ պատրաստ «մօտէլներ, ձուլածոյ հրահանգներ, րէնքներ ու կանոններ կը բեռցնէ «ինքնավար» հանրապետութեանց իւրաքանչիւր պաշտօնատան գլխուն։ Մոսկուայի մէջ համայն Ռուսաստանի համար մշակուած կրթական ծրագիրն որ տառապէս կը թարգմանուի և կը գործադրուի Աշտարակի մ Նոր Բայազիտի գիւղերուն մէջ, Հայաստանի կրթական գործավարին կողմէ։ Եւ այսպէս բոլոր վարչութիւններուն մէջ։

Ինչպէս կ'երեւայ, այսքանն ալ շռայլութիւն համարուած Մոսկուայի մէջ, եւ, հողագործականէն յետոյ, որոշուած է նջել նաեւ միւս գործավարութիւնները։ Այնպէս որ, ամբողջ որհրդային Միութիւնը կը դառնայ միակտուր, միաձոյլ զանգուած մը՝ կուսակցական եւ պետական կազմակերպութեան եսակէտով, ենթակայ՝ միեւնոյն հարթիչ գլանին։

Անցեալ աշունէն ի վեր է որ կը հետապնդուի այս քաղաքականութիւնը, իբրեւ նախապատրաստութիւն՝ «սոցիալիզմ կառուցելու»։ Անբաւական համարելով կուսակցական եւ վարչական զտումները, հաւատաքննական մաքրագործումները, Ստալին աչք ու ականջ կտրեցաւ, իր հաւատարիմները տեղաւորելու համար ամէն շրջանի մէջ։ Նոյնիսկ Երեւանի ծանօթ խաբաճիկները վստահութիւն չներշնչեցին իրեն, եւ անոնց աթոռները յանձնեց նշանաւոր անծանօթներու։

Ուշագրաւ փոփոխութիւններ կատարուեցան առանձնապէս Թիֆլիսի մէջ, որ կեդրոնն է Անդրկովկասեան Դաշնակցութեան։ Խանգարելով սովորական կարգը, կովկասի կուսակցական վարիչ— իրականին մէջ փոխարքայ — նշանակուեցաւ ոմն Կրինիցկի, Ռուսաստանի խորերը սնած գործիչ մը։ Իսկ այս տարուան սկիզբը (26 յունուար), Անդրկովկասի կեդր. Գործադիր Կոմիտէի նախագահութենէն արձակուեցաւ Աղամալի օղլի, իբրեւ հիւանդ։ Նախագահութեան անդամութենէն արձակուեցաւ Հիւսէյնով՝ փոխադրուելով Տաճիկիստան, հեռացուեցան երեք Վրացիներ՝ իբրեւ անհարազատ, եւ յառաջ քշուեցան չորս կամակատարներ, որոնց մէկը՝ Փիրումով։

Այսպէս եւ միւս շրջաններուն մէջ։ Եւ գետինը ամէն կերպով հարթելէ, ազգային ո՛րեւէ յաւակնութիւն կամ ինքնապաշտպանութեան փորձ, դիմադրութեան որեւէ հաւանականութիւն ոչնչացնելէ յետոյ, ահաւասիկ նետուած են մարզաշտ, ամբողջ աշխարհ մը փլցնելու եւ նորը շինելու համար։

Այլեւս Թանգարանի մաս կը կազմեն ինքնավարութեան վերջին մնացորդներն ալ։ Ռուսական համատարած լողքարն է կը տորէ բոլոր սահմաններն ու ժողովուրդները։

Անշուշտ յանուն «սոցիալիզմ»ի, ինչպէս ցարական արջութը՝ յանուն քրիստոնէութեան կամ սլաւականութեան...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԱԿԸՆԹԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

«Ասպարէզ»ը, նկարագրելով Դաշնակցութեան շարքերուն աճումը վերջին տարիներու ընթացքին, կը նկատէ (31 յունուար).

— «կուսակցական մակընթացութեան մասին է մեր խօսքը։ 1920—21ի օրերը եղերական օրեր եղան մեզ համար թէ՛ ազգային եւ թէ կուսակցական տեսակէտէ։ եւ ի՞նչպէս կարելի էր բաժնել կուսակցութեանց բախտը ազգին բախտէն, մասին ճակատագիրըամբողջինճակատագրէն։

կորսնցուց ազգը իր նորստաց անկախութիւնը եւ կուսակցութիւնները ընդհանրապէս եւ դաշնակցութիւնը մասնաւորապէս կորսնցուցին մեծ չափերով իրենց հմայքն ու պրեստիժը։ դաշնակցութիւնը կը մասնաւորենք, որովհետեւ այդ սեւ օրերուն, ինչպէս նաեւ մեր հանրապետութեան ստեղծման երանական օրերուն, ան էր որ կը հանդիսանար պետական մեքենային ղեկավարը։

ընդհասուր շփոթի եւ շլմորումի օրեր, կուսակցական տեղատուութեան մռայլ տարիներ էին անոնք, որ յայտնապէս վերջացած են այլեւս եւ սկսած են վերստին մակընթացութեան օրերը։ խօսքը տանք չոր թիւերուն։

քանի մը ամիսներ առաջ էր միայն որ մամուլը արձանագրեց թէ Աղեքսանդրիոյ մէջ 68 պատանիներ եւ երիտասարդներ հրապարակային ժողովի մը մէջ մրանուագ եւ հանդիսաւորապէս զինուորագրուած էին դաշնակցութեան դրօշին տակ։ քանի մը շաբաթներ առաջ էր միայն, որ դարձեալ մամուլը արձանագրեց թէ 32 հոգի մէկ ժողովի մէջ միեւնոյն ուխտը ըրած էին ֆիլիպէի մէջ։

նման զանգուածային շարժումներու արձագանգը կը ստանանք պարբերաբար նաեւ մարսէյլէն եւ փարիզէն։ եւ ի՞նչ պէտք կայ հեռուները երթալու։ Հօս, խաղաղականի այս հեռաւոր ափերուն վրայ եւս նոյնը տեղի չ՚ունենար։ քանի մը շաբաթ առաջ, Լոս Անճէլըսի մէջ աւելի քան 30 հոգի միասնուագ դիմում կատարեցին մեր շարքերուն միանալու։ նոյնը ըրին 15 հոգիներ Սան ֆրանսիսկոյի մէջ։ րիտլիր նման փոքրաթիւ գաղութի մը մէջ անցեալ կիրակի մէկ անգամէն մեր շարքերուն միացան 8 նոր ուժեր։ նոր կոմիտէ մը կազմուեցաւ քլովիսի փոքրիկ գաղութիս մէջ շուտով կը կազմուի կոմիտէ մը նաեւ ֆաուլըրի մէջ։

Այսպէս՝ վերջացած է շուարումի եւ խարխափման շրջանը եւ ժողովրդական զանգուածները գունդագունդ կը դիմեն խտացնելու մեր շարքերը։ Այս երեւոյթը եթէ մէկ կողմէն հրճուանք կ՚առթէ մեզ, միւս կողմէն կը շեշտէ մեր ստանձնած պատասխանատուութեանց ծանրութիւնը։»

ՓՐՈՖ. Ն. ԵՈՐԳԱ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

պուքրէշի համալսարանի ուսուցչապետ նիքոլա եորգա յունուար 27ին *Ռոմա* նաւով հասած է նիւ եորք եւ դիմաւորուած պետական ու մտաւորական անձնաւորութեանց կողմէ։

փրոֆէսորը Ամերիկա գացած է՝ մասնաւոր հրաւէրով դասախօսութիւններ ընելու Շիքակոյի եւ ինտիըն Հարպըրի ամերիկեան կարգ մը հաստատութեանց մէջ։ Հրաւիրողն է «նիքոլա եորկա Ակումբ»ը, կազմուած Ամերիկայի մէջ քսան տարի առաջ, ի պատիւ յայտնի պատմագէտին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹԱՐՏԻԷՕԻ ԴԱՀԼԻՃԸ ՏԱՊԱԼԱԾ

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄԷ ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզցիները երէկ առաւօտ արթնցան անակնկալով մը.— Թարտիէօի դահլիճը տապալած էր երկուշաբթի գիշեր՝ երեսփոխանական ժողովին մէջ հինգ ձայնով փոքրամասնութեան մէջ մնացած ըլլալով։

Վիճաբանութիւն կը կատարուէր ելմտական օրէնքին քանի մը յօդուածներուն շուրջ։ կարգ մը տուրքեր զեղչելու մասին ելմտական յանձնաժողովին առաջարկները ընդունուեցան։

կարգը եկաւ այն յօդուածին (3 bis), ուր կ'ըսուէր թէ՝ երբ առեւտուրի կամ ճարտարարուեստի մը մէջ այր ու կին միասին կ'աշխատին, կնոջ շահած բաժինը պէտք է զեղչուի ընդհանուր շահէն՝ եւ մնացեալ մասը միայն ենթակայ ըլլայ տուրքի։

Ելմտական նախարար Հանրի Շէրոն ըսելով որ եթէ այս յօդուածը ընդունուի, ընդհանուր հասոյթին մէջ 50 միլիոն ֆրանքի բաց մը պիտի գոյանայ, պահանջեց մերժել յօդուածին այդ մասը։ Այս առթիւ վստահութեան խնդիր դրաւ, յայտնելով որ վարչապետ Թարտիէօ եւս համամիտ է իրեն։ (Վարչապետը հիւանդ ըլլալուն ներկայ չէր ժողովին)։

Խօսք առին քանի մը երեսփոխաններ, որոնք նախարարին հակառակ արտայայտուեցան։ Շէրոն պատասխանեց բուռն կերպով, ըսաւ թէ կառավարութիւնը կը հետապնդէ ծախքերը կրճատելու քաղաքականութիւն մը՝ տուրքերը որոշ աստիճան թեթեւցնելով մէկտեղ։

— Երէկ, ըսաւ, քաղաքական կարեւոր դէպք մը պատահեցաւ։ Արմատական-ընկերվարական Պ. Քամիյլ Շօթան պատեհ բազ ՞յայտարարեցկառավարութեանդէմ։Եթէ Թարտիէօ իր դահլիճը կազմած ատեն չկրցաւ ստանալ Պ. Շօթանի բարեկամներուն աջակցութիւնը, յանցանքը իրը չէր։ Այս պահուս մեծ վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենան Լոնտոնի մէջ։ Կարելի է ըսել թէ անոնք վճռական ազդեցութիւն պիտի ունենան այս երկրին վրայ։ Անգլիոյ մէջ ընդդիմադիրները գիտեն լռել եւ ազատ թողուլ կառավարութիւնը, որ պաշտպանէ ազգին շահերը...։

Քամիյլ Շօթան պատասխանելով զարմանք յայտնեց որ ի՛նչպէս ելմտական նախարարը քաղաքական հակաճառութիւն մը կը փորձէ՝ ամուսնացեալ կնոջ թոշակի խնդրոյն առթիւ։

— Վիճաբանութիւնը քաղաքական հողի վրայ դրին ուրիշներ, ըսաւ ելմտական նախարարը։ Իսկ ես կը ճեղքեմ պլաշը։ Երբ դուրսը այսքան ծանր դէպքեր տեղի կ'ունենան, եւ երբ կառավարութիւնը պէտք ունի մտքի կատարեալ ազատութեան՝ երկրին շահերը պաշտպանելու համար, անընդունելի է որ ելմտացոյցի բոլոր յօդուածներուն վրայ ամէն վայրկեան կառավարութեան քաղաքականութեան մասին հարց ծագի։ Կա՛մ այն է որ կառավարութիւնը կը վայելէ Երեսփ. ժողովին վստահութիւնը, եւ կամ չի վայելեր։ Կառավարութիւնը կոչ կ'ուղղէ մեծամասնութեան, թող անիկա պատասխանէ։

Վիճաբանութիւնները փակուելով քուէարկութիւն կատարուեցաւ։ Կը մասնակցէին 567 հոգի, բացարձակ մեծամասնութիւնն էր 284. կառավարութեան ի նպաստ քուէարկեցին 281 հոգի, դէմ՝ 286։

Դատական Նախարարը եւ միւս նախարարները անմիջապէս Էլիզէի պալատը երթալով, դահլիճին հրաժարականը ներկայացուցին Հանրապետութեան Նախագահին։

∴ Դահլիճին անկումը բուռն տպաւորութիւն առաջ բերաւ Լոնտոնի նաւային խորհրդաժողովին վրայ։ Անգլիոյ մէջ ներկայիս սաստիկ պայքար մը սկսած է Ֆրանսայի դէմ անոր նաւային ծրագրին առթիւ։ Բոլոր թերթերը՝ սկսեալ աշխատաւորականներէն կը յարձակին Ֆրանսայի դէմ։ Նախարարական տագնապը աւելի եւս կնճռոտէ Ֆրանսայի դիրքը։

∴ Պ. Տումէրկ սկսաւ իր խորհրդակցութիւնները՝ նշանակելու համար նոր վարչապետը։ Խորհրդակցեցաւ Ծերակոյտի եւ Երեսփ. Ժողովի Նախագահներուն հետ, ու հետզհետէ կ'ընդունի բոլոր հոսանքներու ներկայացուցիչները՝ տագնապին լուծում գտնելու համար։ Զանազան կարծիքներ կը յայտնուին այս առթիւ։ Ոմանք կ'առաջարկեն կրկին Թարտիէօի յանձնել կառավարութեան ղեկը. ուրիշներ միացեալ կառավարութիւն կը պահանջեն, ոմանք ալ կը թելադրեն ձախ դահլիճ մը կազմել։ Կը յիշուին Փուանքարէի եւ Պրիանի անունները։

∴ Թարտիէօի դահլիճը կազմուած էր 1929 նոյեմբեր 3ին, այնպէս որ ճիշդ երեք ուկէս ամիս կեանք ունեցաւ։

Իտալօ-թուրք սակարկութիւնը

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ Պանքա Քոմէրչիալէ Իտալիանայի տնօրէնն ու օգնականը մօտիկ շփումներ ունեցան ելմտական գործավարին հետ։ Կը կարծուի թէ խնդիրը կը դառնայ աւելի կարեւոր գործի մը շուրջ։ «Ճիմհուրիէթ»ի եւ «Միլլիէթ»ի թղթակիցներուն համաձայն, հիմա կը քննուին կարգ մը մանրամասնութիւններ այն համաձայնութեան շուրջ, որուն գետինը պատրաստուած էր ամիս առաջ, երբ Իտալիոյ նախորդ ելմտական նախարար կոմս Վոլփի Էնկիւրի այցելեց։ Այդ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԿՌԻՒ ԿՈՒԼԱԿՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն.— դատական գործավարութիւնը ներկայիս կը վերակազմուի իբրեւ «գործավարութիւն ընկերվարական կարգի պահպանման»։ Այս վերջինը հրատարակած է հակակուլակեան հրամանագիր մը, որուն համաձայն հաւաքական տնտեսութեան բոլոր շրջաններուն մէջ կուլակները պէտք է հալածուին, անոնց տուները, հողերը, մթերքներն ու գործիքները պէտք է յանձնուին հաւաքականներու ամենամօտիկ գործադիր մարմնին։

Իւրաքանչիւր տեղական գործադիր մարմին պէտք է կազմէ ցանկը կուլակներուն, որոնք պիտի վտարուին այդ շրջանէն, մինչ շրջանային գործադիրները պիտի աքսորեն զանոնք հեռաւոր վայրեր, անընակ կամ աշխատաւորներէ բոլորովին զուրկ։

ՀԱՅ ՓՐՈՖԷՍԷՕՐ ՄԸ

Ամերիկայի Քոռնէյլ համալսարանին մէջ հրապարակային դասախօսութիւն մը ըրած է փրոֆ. Կարապետօֆ, ի ներկայութեան մեծ բազմութեան մը, նիւթ ունենալով «Իմ ըմբռնումներս ընկերվարութեան մասին»։ փրոֆէսէօրը յայտարարած է թէ ծնած է Ռուսիոյ մէջ եւ հայրը Հայ է։ փրոֆ. Կարապետօֆ Քոռնէյլի մէջ պաշտօնավարելէ զատ, ունի նաեւ ուրիշ բարձր պաշտօններ՝ ճարտարագիտական զանազան հաստատութեանց մէջ։

20 ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԷՋ 25.000 ՏՈՒՆ ԱՅՐԱԾ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ Թաղապետական շրջանակներուն կողմէ պատրաստուած վիճակագրութեանց համաձայն, Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումէն (1908 յուլիս) մինչեւ 1928 մեծ ու փոքր հրդեհներու հետեւանքով շուրջ 25.000 տուներ այրած են Պոլսոյ մէջ, Այրուած շէնքերուն փոխարէն եղած շինութիւնները հազիւ հարիւրին 18ի կը հասնին։ Նոյն շրջանին 25000 շէնքեր ալ Թաղապետութեանց կողմէ փլցուած, ճամբու վերածուած ու զանազան պատճառներով վերցուած են։

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՈՂԸ ԳԵՐՄԱՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ԷՐ

Գրեցինք թէ Աթէնքի ոստիկանութիւնը ձերբակալած է կարգ մը օտար համայնավարներ։ Հեռագրի մը համաձայն, ձերբակալուածներէն մէկն է գերմանիոյ Ռայխսթակի համայնավար երեսփոխաններէն Էռնստ Քրոյպէ։

Գրաւուած վաւերաթուղթերը կը հաստատեն թէ համայնավարները ծրագրած էին նաեւ յարձակիլ Աթէնքի ամերիկեան դեսպանատան վրայ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Սոֆիայէն կը հեռագրեն.— կիրակի օր 2200 գիւղական եւ 4 քաղաքային համայնքներու մէջ կատարուած ընտրութիւնները նպաստաւոր եղան կառավարական կուսակցութեան։ Առաջին արդիւնքներուն համաձայն, կառավարական կուսակցութիւնը ստացած է 500.000 ձայն, ընդդիմադիրները՝ 300000։ ընտրութիւնները խաղաղ անցան։ Միայն Թաթար-Պազարճըքի շրջանի կովէտար գիւղին մէջ մօտ 100 հողագործականներ, որոնց մէջ քանի մը կիներ, սպաննեցին կառավարական կուսակցութեան երկու գործիչներ եւ կարգապահութեան հսկող ոստիկան մը։ Քաղաքապահ զինուոր մը վիրաւորուեցաւ։ Թերթերու համաձայն, ուրիշ տեղեր ալ միջադէպեր պատահած են։

Ի՛ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԿԱՌՈՒՑԱՆԵՆ "ՍՈՑԻԱԼԻԶՄ,,Ը

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ.— ԹԻՖԼԻՍԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏԵՂԱՓՈԽԵՆ.— ԿԱԹԸ՝ ԴԵՂԱԳՐՈՎ.— ԲՈՒՐԴ ՈՒՆԻ՞Ս, ՏՈ՛ՒՐ.— ԽՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԲԱԳՈՒԻ ՄԷՋ.

ԹԱՒՐԻԶ, 3 փետր. (Սեփ. Թղթ.) — Հարազատօրէն գրի եմ առնում վերջերս կովկասից հասած մի տխնոզ պատմածները, եզրակացութիւնը Թողնելով ընթերցողին.—

Ինչպէս կովկասի միւս կեդրոնական քաղաքներում՝ Երեւանում, Ալէք-Պոլում, Գանձակում, Բագւում եւայլն, այնպէս էլ Թիֆլիսում վերջերս տեղի ունեցան ընհանուր ձերբակալութիւններ:

Շատերին քշեցին Ռուսաստանի խորերը, իսկ մի մասը պահեցին Թիֆլիսում:

Այս ձերբակալութիւնները կապ ունեն Մոսկւայում եւ Լէնինգրադում պատահած դէպքերի հետ:

Թիֆլիսում լուր էր պտտւում որ Լէնինգրադում սօց. դեմոկրատները ցանկացել են գոյցեր կազմակերպել, նրանց միացել են նաւաստիների եւ քաղաքի զօրամասերի մի մասը։Սակայն իշխանութիւնը ժամանակին հոտն առած լինելով, շրջաններից նոր զօրամասեր է բերել տալիս եւ դեռ ցոյցը չծաւալած ձերբակալում է պարագլուխներին եւ ամէն ինչ բնում խեղդում:

*** Թիֆլիսի կեդրոնում ապրող ազգաբնակչութեանը տեղափոխում են քաղաքի ծայրամասերը, իսկ ծայրամասերից տեղափոխում կեդրոն: Այս առթիւ մեծ բողոքներն են եղել, բայց կառավարութիւնը արժէք չի տալիս եւ բանի ուժի տակ, մարդկանց քշում է իրենց սեփական բնակարաններից:

*** Անցեալների կենսամթերքների ծով շուկան, այժմ անապատի է վերածւած: Ամիսներով մնաս Թիֆլիսում, չես կարող մի փունտ քո ցանկացած մըթերքը գտնել: Կաթը բժշկի դեղատոմսով է բաց թողնւում, թարմ միսը շաբաթական մէկ անգամ է տրւում. իսկ մնացած չորս օրը (այժմ շաբաթը հինգ օր է հաշւում) սառեցրած միս են տալիս որ մեծ մասամբ հոտած է լինում:

*** Խորհրդային իշխանութիւնը քաղաքացու իրաւունքները ոտնահարելուց եւ նրա ստացածքը ձեռքից առնելուց յետոյ այժմ էլ «սոցիալիզմը կառուցելու» մի նոր քայլ է առել:

Թիֆլիսում, իմ գալու օրերը յայտարարութիւն էր փակցրած, որ քաղաքացիները պարտաւոր են մինչեւ 20 օր իրենց անկողինների բուրդը յանձնել կառավարութեան (ամէն շրջանի թաղամասի համար առանձին կայաններ էին նշանակել) եւ փոխարէնը ծովային խոտ ստանալ: Կառավարութիւնը իր այդ քայլը պատճառաբանում էր նրանով, որ նախ պետութիւնը բրդի կարիք է զգում եւ երկրորդ «առողջապահական տեսակէտից» բուրդը վնասակար է:

Այս նոր յայտարարութիւնից յետոյ, ժողովուրդը շշմած վիճակի մէջ կ'ապրի: Անկողինների բըրդի բռնագրաւումից յետոյ, մտածում է օրը մէկ բռնագրաւում տեսնող քաղաքացին՝ այժմ էլ ի՞նչ նոր բան պիտի տանեն, մանաւանդ, որ այլեւս տալու բան չի մնացել:

*** Վերջին օրերին Բագւում մեծ խստութիւններ են տեղի ունեցել:

Իշխանութիւնը կոմունիստ պաշտօնեաներից ու չեկիստներից յատուկ մի զօրամաս է կազմել եւ մի գիշերուան մէջ խուզարկել այն տները, որոնք իրենց «նալոգ»ները (տուրքերը) մինչեւ յունուար 1ը 1930 թիւ չեն վճարել: Եւ փոխանակ որոշւած գումարը դրամով ստանալու, տնային իրեր են վերցրել:

Ընդհանրապէս կովկասի կացութիւնը շատ ծանր է. օրական մէկ վարչաձեւ է փոխւում. վերջերս ինչ որ Անդրկովկասի կեդրոնական հողագործական գործավարութիւն է ստեղծւած: Եթէ վաղն ալ Մուսթաֆա Քէմալը Մոսկուայի կողմից կովկասի հողժողկոմի նախագահ նշանակւի, նորէն ժողովուրդը պիտի լռի, քանի որ Չեկայի ահ ու սարսափը նրան ոտք ու ձեռքը կապել է:

Ռուսաստանից եկողները փառք են տալիս կովկասին:

ՔԻՐՍ

ՈՉ ԱՍՏՈՒԱԾ, ՈՉ ԿՐՕՆ ՈՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մոսկուայէն կը թեռագրեն «Սընտէյ «Թայմզ»ի.—

Վերջին 12 ամսուան ընթացքին, միայն Մոսկուա քաղաքին մէջ, 73 նոր եկեղեցիներ փակուած են տեղական խորհուրդին կողմէ, ինչպէս կը ծանուցանէ խորհուրդը ինք:

Մոսկուայի «Անաստուածներու դաշնակցութեան» համաժողովը, այժմ նիստ կը գումարէ Մոսկուայի բոլշեւիկ կուսակցութեան կարմիր Սրահին մէջ, կազմելու համար «հակաքրիստոնէական հնգամեայ ծրագիր» մը: Համագումարը արդէն ընդունած է կարգախօս մը՝ «Անաստուած Մոսկուայի համայնացուած անաստուած գիւղի համար»: Զատկի առթիւ հակակրօնական պայքար պիտի սկսի մարտ 15ին:

Ցոյց տալու համար թէ «անաստուած բանուորները պէտքչունինքրաքբիներուկամօրեւէկրօնքի», համաժողովը դիմեց Մոսկուայի Սովետին որպէսզի արտօնէ գրաւել «Զայնական Սինակոկ» կոչուած շէնքը, որ ամէնէն մեծն է խորհրդային միութեան մէջ, զայն «Անաստուած դաշնակցութեան» կեդրոն դարձնելու համար:

Այս տարի ռուսական Զատիկը կը զուգադիպի անաստուածեան պայքարի հինգերորդ տարեդարձին: Այս առթիւ տեղի պիտի ունենան զանգուածային հակաստուածեան ցոյցեր, բարեկենդաններ եւ տողանցքներ: Գեղարուեստը, գրականութիւնն ու թատրոնը զօրաշարժի պիտի ենթարկուին՝ «Անաստուածեան դաշնակցութեան» հրամաններուն տակ: Արդէն պատրաստ է հակաքրիստոնէական առաջին թատերախաղը՝ «Մկրտեցէ՛ք Ռուսիան»: Ասկէ զատ «բոլշեւիկեան կուսակցութեան պիտի նուիրուին 10,000 մոսկուացի նոր անաստուածներ»:

Այս պաշտօնական դաշնակցութեան հիմնական նշանաբանքերէն մէկն է՝ «Ո՛չ մէկ Աստուած հաւաքական տնտեսութեանց մէջ»: Անաստուածեան միջազգային կազմակերպութիւնները ինչպէս նաեւ «կուսակցութեան» ցուցմունքներով երիտասարդական կազմակերպութիւնը հրաւիրուած է աջակցիլ իշխանութեանց՝ կռուելու համար կուլակներուդէմ(բարեկեցիկ գիւղացի):

Պըլիտորոֆ, նախագահ Մոսկուայի բոլշեւիկ կուսակցութեան հակակրօնական յանձնաժողովին, ճառ մը խօսելով անաստուածներու համաժողովին մէջ «Անաստուածութիւնն ու հաւաքական տնտեսութիւնը» նիւթին վրայ, վեր հանեց այն բոլոր առաւելութիւնները զորս հողագործական համայնացումը կը ներկայացնէ անաստուածութեան:

«Եթէ, ըսաւ, անցեալին մէջ վերջին ծայր զգոյշ եղանք կոչեր ուղղելու համար որ փլցուին եկեղեցիները, այժմ կրնանք աւելի քաջ ըլլալ: Ամբողջական համայնավարութեան քաղաքականութիւնը վերաշինած է մեր ամբողջ հակակրօնական գործը: Այդ քաղաքականութեան շնորհիւ, մենք հիմա կը փտրենք կուլակները եւ անոնց բոլոր եկեղեցպանները: Ասիկա չի նշանակեր թէ մենք այժմ արմատախիլ պիտի ընենք եկեղեցին «վարչական հրամաններով», այլ կը նշանակէ թէ մենք պէտք է կազմակերպենք եւ առաջնորդենք ժողովրդական շարժում մը՝ ջնջելու համար եկեղեցիները:»

140 ՀԱՐՍՆԵՒՈՐՆԵՐԸ

«Ջուարթ է խորագիրը, բայց զուարճալիք չէ որ պիտի գրենք»: Այսպէս կը սկսէր «Յառաջ»ի խմբագրականը, իր 1168րդ. թիւին մէջ:

Համանման է իմ ալ խորագիրս, բայց ակնարկուած «հարս-փեսայ»ներու մասին չէ որ պիտի գրեմ: Սա պահուս, նման կրկներեւոյթ մըն է որ կը ցոլի դէմս, սուրիական յիշատակներուս մէջէն: Բայց ուսկի՞ց ուր... սա՛ թուանշանի զուգադէպ նոյնութիւնը, որ կը համրէ միեւնոյն թիւով հարսնեւորներ, միեւնոյն ազգին տան ուրիշ յարկաբաժնին մէջ:

Կատակ չէ այլ իրականութիւն: Հալէպի 40,000նոց գաղութին այսօրուան «հարս-փեսայ»ներն ալ, ճիշդ 140 հարսնեւորներու ծափ ու ծնծղաներովն է որ պսակուած են, վեց տարի առաջ իրենց թեմին:

· Կ'արժէ քրքրել ու մաղել դէպքերն ու դէմքերը շրջանին, որուն մէկ ծայրը կ'երթայ մինչեւ քսան տարի ետք, իր տխուր ծալքերով:

Քսան եւ աւելի տարիներէ ասդին է որ Հալէպը երբեք չէ տեսած սահմանադրապէս ընտրուած Դաւառ. Ժողով մը, որմէ բխած ըլլան նաեւ միւս ժողովները: 1910ին Ներսէս եպիսկ. Դանիէլեանի օրով կատարուած ընդհանուր Ե. օրինաւոր ընտրութիւն մը չհաստատեց Կիլիկիոյ կաթողիկոսը, որովհետեւ ցէմիրպաշեաները չէին շահած: 1910—1924 տարիներու շրջանին, ամէն անգամ որ երեւոյթները փրկելու համար, պէտք կ'ըլլար Դաւառական մը մէջտեղ հանել, Առաջնորդարանը արիւն, քրտինքի մէջ կը լողար 20 տարի առաջուան ընտրութեան մը անդամները հաւաքելու, որոնցմէ ոմանք մեռած, ոմանք մեկնած, շատերուն ալ մազն ու մօրուքը ճերմկած՝ իրենց անդամակցութիւնն իսկ մոռցած էին: Ու առաջնորդարանը կը գործէր վենափառին նշանակովի ընտրած Քաղ. Ժողովով: Եղաւ ատեն մը, որ յաւէտ յիշատակելի Փառէն Ծ. վրդ., կաթող. փոխանորդ, կառավարեց ամբողջ թեմը միայն Տնտեսականով մը եւ Հոգաբարձութիւնով մը, վերջինին հետ գժտուած ու յարաբերութիւնն ալ խզած:

Վերջապէս, 1922ին Կաթողիկոսը կ'արտօնէ ընտրութիւնը Հալէպի Դաւառ. Ժողովին: Ընտրողական մարմինը կ'որոշուի, քուէարկուներու ցանկը կը պատրաստուի, եռանունը կը խմբագրուի ու զուրգէն կը հրաւիրուի Փառէն Ծ. վարդապետը, ընտրութեանց նախագահելու եւ հսկելու համար: Ընտրութեան օրն ու ժամն ալ որոշուած ու յայտարարութիւնները փակցուած են ժամուն պատերուն վրայ: Այդ պահուն Հալէպ կը գտնուի նոյնպէս Սահակ Բ. կաթողիկոս, Պէյրութէն վերադարձած:

Արդի՞ւնքը... Ընտրութեան օրը ժողովուրդը խումբ-խումբ կը դիմէ Առաջնորդարան իր քուէն տալու: Բայց մէջտեղը ո՛չ յանձնախումբը կայ, ո՛չ քուէատուփ ... որովհետեւ կաթողիկոսը հրամայած է վերջին վայրկեանին, անորոշ ժամանակուան մը համար յետաձգել ընտրութիւնները: Պատճա՞ռ... որովհետեւ տեղացիները այն մտավախութեամբ թէ՝ եկուորներուն ձեռքը պիտի անցնի Առաջնորդարանի ղեկը, կը հակազդեն ու ետ առնել կուտան պաշտօնական հրամանը ·

Բազմութիւնը կը սպառնայ չելլել ժամուն բակէն, իր քուէն չտուած: Բանակցութիւնները կը սկսին պատգամաւորներու եւ կաթողիկոսին միջեւ, որ նստած է Օթէլ Պարոն: Քուէապահանջները սրտմտած՝ կը խուժեն առաջնորդարանին վրայ, ու կաթողիկոսական փոխանորդ Խադ. Ծ. վարդապետը (հիմա եպիսկոպոս) դուրս ընելով եւ Առաջնորդարանի կնիքն ու բանալին միասին առնելով կը յանձնեն կաթողիկոսին:

Ընտրական այս պայքարին մէջ, Դաշնակցութիւնը ժողովուրդին հետ էր, իսկ հնչակեանները՝ չէզոք: Այդ օրը, այս տողերուն հեղինակը, իբրեւ Ազգ. Վարժարանի հոգաբարձութեան Ատենապետ գացած էր Առաջնորդարանի կողմէ խոստացուած հարիւր ոսկին գանձելու: Միւս օր հնչակեաններու օրկան «Սուրիական Մամուլ»ը, կը պախարակէր ընտրութեան կողմնակիցները եւ գիս ալ իբրեւ ցոյցին հեղինակը քարէ քար կը զարնէր, որովհետեւ իրենց ընկերներէն քարէ քար զարնուածները մերժած էի վարժարանէն ներս ընդունիլ, որպէս ուսուցիչներ: Հօգս անգամ չէր, ո՛րովհետեւ այդ թոհ ու բոհին մէջ յաջողած էի հարիւր ոսկին գանձել ու պաշտօնէութեան ամսականը վճարել նոյն պահուն դպրոցին մէջ:

Անցաւ տարի մը եւ աւելի: Առաջնորդարանի մէջ միշտ նշանակովի Քաղաք. Ժողովներ բազմած: Բայց ա՛յսպէս թէ այնպէս, պէտք էր Դաւառ. Ժողով մը մէջտեղ հանել ու փրկել կացութիւնը: Կաթողիկոսը նորէն կը հրամայէ ընտրութիւն, բայց ո՛չ թէ ընդհանուր, այլ մասնաւոր: Ընտրողական յանձնախումբ մը կը կազմուի զուտ տեղացիներէ, որոնք իրենք զիրենք հարս ու փեսայ ըրած, գաղութին 40հազարնոցզանգուածէն, նշանակովի, իրենց քմաց ու նախասիրութեան համաձայն, միայն 300ի չափ քուէատուներ կ'որոշեն, եռանուն ցանկ մըն ալ շինած, միեւնոյն ձեւով:

Այս զատումն ու զտումը՝ եւ ո՛չ մէկ օրինագիծի մը վրայ, հերիք է որ տեղացի ու իրենց ընկերակցութեան անդամներն ըլլան: Ընտրութիւնը կը կատարուի 140 քուէարկուներու մասնակցութեամբ: Մեծամասնութեան օրէնքը փնտռողը ո՞վ... ու առաւելագոյն քուէ առնողներէն 16 հատ կ'ընտրուին անդամ Հալէպի Դաւառ. Ժողովին, որուն վրայ կ'աւելնան քանի մը քահանաներ ու երկուք ալ թեմէն, թիւը կ'ըլլայ 21: Կաթողիկոսը օրհնութեան կոնդակով կը սրբագործէ ընտրութիւնը ու վերջացաւ ամէն բան:

Այս երկրորդ ընտրութեան մէջ ալ իբրեւ քուէութեան նախագ ինծի ինկաւ բաժինը: Քուէի թղթերէն հատ մըն ալ ինծի ղրկելու շնորհն ըրած էին, հակառակ անոր որ միշտ զըտնուած էի ընդդիմադիր այս տեսակ ընտրութեան մը: Ու տուի քուէս գրելով «այսքան կամայականութիւններով տարուած ընտրութեան մը արհամարհանքս է քուէս»: Արձագանգը ո՛չ մէկ տեղէն կ'առնեմ ատենին: Սոտ չորս ամիս ետք Դաւառականի ատենապետը բարեկամաբար կը յայտնէ որ ընտրողական մասնախումբը շնորհքով ժուռնալ մը շինած՝ կը ներկայացնէ Դաւառականի առաջին նիստին, ուր դոնփակ՝ կ'որոշուի հինգ տարի ազգային պաշտօններէ հեռացումս... Անմիջապէս գրի կ'առնեմ պաշտպանողական մը, աւելի խիզախ ու ընդլայնուած, եւ կը ղրկեմ կաթողիկոսին, որ այդ պահուն կը գտնուի Զահլէ: Կաթողիկոսը բարի կ'ըլլայ վերադարձնել գրութիւնս Դաւառականի դիւանին, մակագրութեամբ մը որ ծանօթ որոշումը բեկանուի: Հրամանը կը կատարուի իսկոյն:

Հիմա, 1924էն ասդին Հալէպի թեմը կը վարէ այս 140նոցներու Դաւառականը, որ առաջնորդ ալ ընտրեց, եպիսկոպոսական վկայական ալ տուաւ, արտ ծախեց, տուն շինեց, տուն ծախեց ու դե՛ռ ամէն ինչ...: Անցեալ տարի սակայն կարկտնուեցաւ, քի՛չ մը փէշերը բացած: 21ներու վրայ աւելցան 7 եկուորներ, Հայր. Միութիւններէ ընտրուած, դարձեալ մասնակի եւ շատ նեղ շրջանակի մը մէջ: Այս տարի պէտք էր որ վիճակով դադրածներ ըլլային ու ուրիշներ գային անոնց տեղ: Անցեալները տեղական թերթին մէջ կը կարդամ թէ՝ կաթողիկոսը հրամայած է չկատարել ու ներկայ կազմը պահել անփոփոխ: Նոյն հրամանը՝ Քաղաքականին համար ալ, որուն պաշտօնավարութեան շրջանը վեց ամիս առաջ լրացած է արդէն:

Խորհրդածութիւնները աւելորդ են: Ես միայն մերկ իրականութիւնը դուրս բերի յուշերուս մէջէն, յանձին 140 հարսնեւորներու եւ անոնց «հարս — փեսայ»ներուն:

ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Մարսէյլ

ԽՈԶԻ ՄԻՍ

Ֆրանսայի մէջ սովորութիւն է խոզի միս ուտել, որովհետեւ բազմաթիւ են անոնք, որ խոզաբուծութեամբ կը զբաղին: Կարելի է ըսել Ֆրանսայի մէջ ամէն բանէ աւելի առատ է խոզի միսը: Եւ սակայն այս միսը վտանգներ կը ներկայացնէ, հակառակ անասնաբոյժներու հսկողութեան:

Ճիշդ է թէ Մովսէսն ու Մուհամմէտն ալ արգիլած են խոզի միս ուտել: Բայց մարդիկ, մասնաւորաբար քրիստոնեաները, կերած են խոզին միսը, չվախնալով հիւանդութենէն, որ խոզի միսը կը պատճառէ: Միջին դարուն սարսափ ազդած էր այս միսը, եւ սակայն գիտութեան յառաջդիմութեան շնորհիւ, կարելի եղաւ մեկուսացնել հիւանդաբեր խոզերը: Ի՞նչ է այն հիւանդութիւնը որ կուտայ խոզին միսը: Երիզորդ կը կոչուի այն անասնիկը, որ խոզին միսին մէջ կը բնանայ եւ մարդոց կազմին մէջ մտնելով սարսափելի աւերներ կը գործէ:

Ընդհանրապէս խոճկորներն են (խոզի ձագ), որ վարակուած են, մանաւանդ անոնք, որ անմաքուր խոզնոցներու մէջ կ'աճին: Այսպէս Վանտէի, Լիմուզէնի եւ Փէրիկորի խոզնոցները քիչ մը կասկածելի են:

2 Օգոստոս 1884ի օրէնքը (յօդ. 5, 7, 8, 9) մասնաւոր պատիժներ եւ տրամադրութիւններ ունի հիւանդ խոզերու տէրերուն մասին:

Զգուշութեան համար բժիշկները կը յանձնարարեն լաւ եփել, կտոր կտոր ընելէ յետոյ, խոզի միսը: Արդէն շատ խիստ քննութենէ կ'անցնին մորթուած բոլոր խոզերը:

«ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱ...

Ծանօթ ուսուցիչ եւ ... ի Մեսրոպեան ճեմարան... նադիր-տնօրէն Պ. Գէորգ... րոպ, որ ամիսէ մը ի վեր ... րիզ կը գտնուէր, պա... նելով մեր հարցումներ... տեւեալ տեղեկութիւններ... ղորդեց իր կրթարանի...

— Ճեմարանը միջ... հաստատութիւն մըն է ... ցուած պուլկար կառա... թենէն: Հայեցի կրթութ... ճախ մը, ուր խնամով ... դուին նաեւ ֆրանսերէն, ... կարերէն լեզուները, ի... լիերէնը եւ գերմաներէն... մաւոր են:

Մեսրոպեան ճեմարա... անհատական նախաձեռ... մըն է, բայց ունի նա... րոյն խնամակալութիւ... զարնող հայ, ամեր... պուլկար անդամներ... բարոյական զօրաւո... մըն են:

Դպրոցն այժմ ունի ... փական շէնքերը — ... ներ, ննջարաններ՝ ...

...ալիտճէին աւելի քան մէկ քա-րոզը բացով մը ,կը ներկայա-նայ, ինչ որ մեր հաստատու-թեան ուժերէն վեր է:

Հակառակ ամէն բարեացա-կամութեանց, հազիւ կրցայ 4.5 ամբերու մէկ տարեկան պաշտ-պանութիւն ապահովել Ֆրան-սայի եւ Պելճիքայի մէջ: Պուլ-կարիայէն ստացուած նամակէ մը կը տեղեկանամ թէ եպիս-կոպոս Պ. Մ. Մէօթէմէտեան ևս մէկ որբի կէս տարեթոշակ ղրկեր է վերջերս:»

Տարակոյս չկայ որ Մեսրոպ-եան ճեմարանին նման հաս-տատութիւն մը անհրաժեշտու-թիւն մըն է Պալքանեան գա-ղութին համար, եւ արժանի ամէն քաջալերութեան: Ինչ որ գաղութին պարտքն էր, անհա-ւասիկ անհատ մըն է որ գլուխ կը հանէ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Ամերիկայի մէջ ևս սկսան Ահարոնեանի յոբելինական հան-դէսները: Յունուար 24ին, Նիւ-Եորքի մէջ կատարուեցաւ հան-դէսներուն բացումը, որուն ներ-կայ գտնուած են աւելի քան 200 հոգի:

Կեդր. Յանձնախումբին յայ-տարարութենէն յետոյ, խօսեցան բանաստեղծ Մ. Զարիֆեանի քոյ-րը՝ Սեզա եւ Պ. Յովհ. Աւագեան: Յետոյ կատարուեցաւ հանգա-նակութիւն մը, եւ քանի մը վայրկեանի մէջ նուիրատուու-թեանգումարը հասաւ 2,000 տո-լարի:

Հանդէսի երկրորդ մասը գեղարուեստական էր: Երգ եւ արտասանութիւն, ձօներ եւ բա-ժակաճառեր, զուարթութիւն եւ ուրախութիւն:

Հանդէսին ընթացքին, տեղե-կութիւն տրուեցաւ, որ Կեդր. Յանձնախումբը կ'աշխատի շար-ժանկարի ընկերութեան մը մի-ջոցաւ գոյց տալ Ահարոնեանի ողջ պատկերը, եւ լսելի ընել ձայնը յոբելինական հանդէսներու ըն-թացքին:

ՆԱԽ ՔԱՆ ԴԷՊԻ ՔՈՒՊԱ...

«Հայրենիք»ի թղթակիցը Քուպայէն կը գրէ թէ տնտեսա-կան տագնապը կը սաստկանայ Քուպայի մէջ: Գործ գտնելը չա-փազանց դժուար է այլեւս: Ցեղ-ւոյն քանի մը գործարանները չեն իսկ բաւեր բնիկ բանուորներուն: Գործաւորներ կան, որ, կ'արձակ-ւին արդէն, որովհետեւ տեղա-կան արտադրութիւնները չեն սպառիր եւ կը մնան: Ցեղացի բանուորինվ ճակը տարբեր չէ հայ բանուորին վիճակէն: Քուպայի

թերթերը ամէն օր արձագանգ կուտան յուսահատութեան պատ-ճառով կատարուած անձնասպա-նութեան դէպքերուն:

Երկիրը աւելի կը ներծծէ քան կ'արտածէ: Շաքարի եւ ծխա-խոտի օտար գնորդները հազուա-գիւտ են:

Հայ գաղթականները ընդ-հանրապէս կօշիկ կը ներկեն կամ կը նորոգեն: Ուրիշ գործ գրեթէ չունին: Եւ կօշիկի այս գործն ալ գոհացուցիչ չէ: Խեղճ հայ գաղ-թականը օրը 13 15 ժամ իր ցածլիկ աթոռին վրայ սպասել տնկելէ յետոյ, հազիւ կրնայ չոր հաց մը ճարել իր երախա-ներուն:

Հայ գաղութը հաւաքական ձեռնարկներու մասին չի խորհիր երբեք: «Ծունկ ծունկի, խելք խելքի գալու» ոչ մէկ փորձ:

Յիշենք նաեւ կլիմային դերը: Հայ գաղութը չէ կրցած յարմա-րիլ ամբողջովին: Վարդի պէս ե-րիտասարդները կուգան, եւ շու-տով կը խամրին: Այս ապառողջ պայմաններուն կը նպաստէ նաեւ կասկածելի կենցաղը, սնունդի պակասութիւնը, թղթախաղ, գի-նեմոլութիւն:

ՀԱՒՆՈՑ

Նկատելով որ Փարիզի արուար-ձաններուն, ինչպէս նաեւ գաւա-ռական գիւղերու մէջ, հայ մեր գաղթական ժողովուրդը փափաքն ունի իր գիւղական հին կեանքը վերստեղծելու, — տնակներ կը շինէ, քովիկը պարտէզ մը կը մշակէ,— կուտանք հետեւեալ տեղեկութիւնները հաւնոց մը շի-նելու համար իր պարտէզին մէջ:

Հաւաբուծութիւնը գիւղական արհեստ մըն է, որ մեծ ծախք եւ նեղութիւն չի պահանջեր: Հա-ւերը կը բազմանան, եւ ընտանի-քին կը հայթայթեն ճերմակ միս եւ թարմ հաւկիթ:

Հաւնոցը, ուր ալ շինուած ըլ-լայ, պէտք է կաշտպանուած ըլ-լայ խոնաւութենէ: Խոնաւութիւնը ամենամեծ թշնամին է հաւկիթ ածելուն: Այն հաւերը, որոնք խոնաւ բոյներ ունին, չեն ածեր: Նոյն ատեն խոնաւութիւնը կը նպաստէ վարակիչ հիւանդութեան ներու տարածման: Այս պատճա-ռաւ, եթէ հողը խոնաւ է, քանի մը խաւ աւազ կամ խիճ լեցու-ցէք եւ վրան կանգնեցէք հաւ-նոցը:

Դարձեալ, հաւնոցը պաշտպա-րել ցուրտին եւ հովին դէմ: Հաւ-նոցին շինութեան տախտակները այնպէս մը գամել, որ օդի յոր-ձանքներ չպատճառեն հաւնոցէն ներս: Միշտ պէտք է մաքրել օ-դը, այս նպատակաւ մասնաւոր ծակեր բանալ: Նոյնպէս դէպի արեւելք կամ հարաւ՝ պատուհան-ներ շինել, լուսաւէտ դարձնելու համար հաւնոցը: Ցախտակամա-ծը մաքրել կանոնաւորաբար, թա-ռերուն տակ դնել տախտակներ, որոնց վրայ պիտի թափի ծիրտը:

Ցետոյ կը դնէք ջրամաննե-րը, բոյնը:

Նկատելով, որ նման հաւնոց մը, առեւտրական նպատակէ ա-ւելի, պիտի ծառայէ օգտակար ըլլալու ընտանիքին,— խոշոր եւ թարմ հաւկիթ ու քնքուշիկ միս մը տալ,— յանձնարարելի է հաւի Plymouth Roch ցեղը:

Այս ցեղը, ծագումով ամե-րիկեան, մասնաւոր զարգացում մը ենթարկուած է: Անոր մէջ խառնուած են քանի մը ազնիւ ցեղերու յատկանիշները:

Փլիմութ Ռոշ ցեղին պատկա-նած ամէն հաւ կը ներկայացնէ հետեւեալ նկարագիրը. — Խո-շոր կազմով պարզ բոլորով լայն կուրծքով, պզտիկ պոչով, երկար կռնակով, կտուց ու թաթ՝ դեղին: Այս հաւը քանի մը տեսակ գոյ-նով կ'ըլլայ, — ճերմակ, չէկ եւ գծաւոր: Այս վերջին գոյնով հա-ւերը բազմաթիւ են:

Այդ հաւը շատ ածան է: Հաւ-կիթը խոշոր է, եւ քիչ մը գու-նաւոր:

Երբ հաւնոցը լաւ շինուած է, այս ցեղի հաւ մը ձմեռն ալ կ'ա-ծէ կանոնաւորաբար, եւ միջին հաշուով 190-200 հաւկիթ:

Լաւ թուխս կը նստի, պտղտան հաւ չէ, կը մեծցնէ իր ձագուկնե-րը: Ամէն կլիմայի կը վարժուի շուտով:

Փլիմութ հաւին միսը հիւ-թեղ եւ քնքուշ է, քաղցր համ մը ունի: Փլիմութ աքաղաղները այնքան մեծ կ'ըլլան, որ հնդկա-հաւի կը նմանին:

Մեր հայ գիւղացին'րը Փլի-մութ հաւեր մեծցնելով, ոչ միայն սնունդ մը կ'ապահովեն, այլ տե-սակ մը զբօսանք՝ առտուն եւ զո-րեկին կեր տալով եւ միշտ թարմ ջուր դնելով ամաններուն մէջ:

ԺԱՆ Տ'ԱՐՔԻ ԴԱՏԸ.—Ֆրան-սացի գրախօյզ մը բրիտանական թանգարանին ձեռագիրներու բաժնին մէջ գտաւ հետաքրքրա-կան վաւերագիր մը, որ արձա-նագրութիւնն է Ժան տ'Արքի դատավարութեան: Այդ ձեռա-գիրը օրինակուած էր Ֆրանսայի կարոլոս ԺԱ. Թագաւորին համար, 1459ին:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

Համաձայն խորհրդային իշ-խանութեան վիճակագրութեան, գործազրկութիւնը հետզհետէ կ'ա-ճի ու կը ծաւալի Ռուսիոյ մէջ:

Ահա ցուցակը.—

տարի	անգործ
1922	160,000
1923	641,000
1924	1,240,000
1925	901,000
1926	951,000
1927	1,310,000
1928	1,352,000
1929	1,616,200

Այս թուանշանները առնուած են ամէն տարուան յունուար ամ-սուն: Բայց հետաքրքրականն այն է, որ գործազրկութիւնը աւելի տարածուած է սէնտիքաներու ան-դամ բանուորներուն մէջ.—

տարի	անգործ
1924	675,000
1926	1,218,000
1928	2,036,000
1929	2,293,000

Այսպէս ուրեմն, գործազրկու-թիւնը ոչ թէ կայուն երեւոյթ մըն է Ռուսիոյ մէջ, այլ յարա-ճուն վտանգ մը:

Ինչի՞ կարելի է վերագրել այս գործազրկութիւնը: Ռոճիկներու նուազութեան պարագայէն աւելի, բնակչութեան աճումն է պատճառը:

Արդ, բնակչութեան աճումը կ'ազդէ երկու կերպով. նախ գիւ-ղացիները, որոնք իբրեւ կուլակ (հարուստ) կ'ամբաստանուին ան-միջապէս որ երկու կով ունենան, եւ կը բռնագրաւուին իրենց «հա-րստութիւն»ները, ստիպուած են ձգելու գիւղերը եւ մեկնելու դէ-պի քաղաք: Քաղաքներու բնակ-չութեան այս ձեւ աճումէն զատ, կայ նաեւ ընդհանուր բնակչու-թեան աճումը տարուէ տարի: Այսպէս, 5 տարուան ընթացքին, 1925—1930, Ռուսիոյ բնակչու-թեան թիւը բարձրացած է 158,500,000ի, այսինքն 14 միլիոն աւելի: Տարին 2,800,000: Քաղաքներուն մէջ աճումը՝ 1,080,000, գիւղերուն մէջ՝ 1,720,000:

Գիւղատնտեսական վերջին քա-ղաքականութիւնը ուրիշ եղանա-կով մը ևս նպաստած է գործա-զրկութեան: Գիւղացիները գործ չեն կրնար գտնել ոչ միայն գիւ-ղերու մէջ, այլ նաեւ քաղաքնե-րու մէջ, որովհետեւ վարձու աշ-խատաւոր պահելու մասին ծանր տրամադրութիւններ կան:

Եւ այսպէս կը շատնայ ան-գործներու թիւը:

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋը

ԹՈՒՐՔԻԱ

(Քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Էտիրնէէն կը գրեն «Միլ-լիէթ»ի.— Քանի մը տարիէ իվեր Պուլկարիա մտքէչանցած սպառ-նալիքներ եւ ոճիրներ կ'ընէ, ստի-պելու համար Թուրքերը որ գաղ-թեն երկրէն: Ասոր վրայ, զգուած Թուրքերը ոչինչ գինով կը ծախեն իրենց ինչքերը եւ Թուրքիա կ'ա-պաստանին:

Պուլկարիոյ մէջ կայ «Թրա-կիոյ կոմիտէ» մը, որուն նպա-տակն է բնաջնջել Թուրքերը: Անոր կողմէ Վառնայի մէջ շինուած հսկայ ապարթմըմանը, գրեթէ ամբողջովին Թուրք գիւղացիներու դրամովը կառուցուած է: Մէկ-երկու ամիս առաջ, Վառնայի եւ Եամպօլուի մէջ իրենց գումա-րած համաժողովներու ընթացքին, կոմիտէին վարիչները զզուելի ճա-ռեր խօսեցան Թուրքիոյ դէմ եւ գծեցին ծրագիր մը, որ նպատակ ունի Թուրքիոյ հանգիստը խան-գարելու:

Թրակիոյ քօմիթէճիները ա-մէն ոճիր կը գործեն, սահմանին մօտիկ Թուրքերու արտերը գրա-ւելու համար: Դեռ անցեալ օր նահատակեցին Քըրճա Ալիի ճէկիր Օղուլլարի միւտիրը, Մէհմէտ օղլու Հասան էֆէնտին:

Պուլկարները ե՞րբ պիտի հաս-կնան թէ այս ձեւով կը կտրեն այն ճիւղը, որուն վրայ կեցած են:

ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

1930ի մարդահամարի պատ-րաստութիւնները առաջ կը տար-ուին պատկան պաշտօնատուններու կողմէ: Տուներու թիւերն ու փողոցի անունները նորտառերով կը գրուին. Նշանատախտակները պատրաս-տուած են ու այս ամսու վերջ պիտի ցետեղուին:

Այս գործողութիւնը լրանա-լէն վերջ, անցեալ մարդահամա-րին դրուած թիւերուն փոխարժէքը տուներու վրայ պիտի գանձուի Քաղաքապետութեան կողմէ: Նոր նշանատախտակներուն համար փոխարժէք չպիտի առնուի տան-տէրերէն:

ՔԷՕԹԱՀԻԱՅԻ ՅԱԽՃԱՊԱԿԻՆԵՐԸ

Ամերիկայի մէջ վերջերս մեծ շահագրգռութիւն արթնցած է Քէօթահիոյ յախճապակիներուն հանդէպ: Ամերիկեան տուն մը մեծ ապսպրանք ըրած է, որուն համաձայն, Քէօթահիոյ գործա-րանը տարեկան 100 հազար կտոր յախճապակի պիտի ծախէ: Ասկէ զատ, Նիւ Եորքի մէջ վաճառման գործակալութիւն մը կազմուած է որ մօտերս գործի պիտի սկսի:

Թրքական յախճապակիներուն համար ապսպրանքներ կ'ըլլան նաեւ Լոնտոնէն եւ Փարիզէն: Եր-կու քաղաքներէն ալ կարեւոր վաճառատուններ դիմումներ կա-տարած են Քէօթահիոյ գործա-րանին:

Քէօթահիոյ գործարանը Եւ-րոպայէն նոր մեքենաներ ապսպ-րած է ճերմակ յախճապակիներ ալ պատրաստելու համար:

ՀԱՐՍՆԻՔՆ ԱԼ ՀԵՌԱԽՕՍՈՎ

Խորագիրը միայն բաւական չէ՞, հետեւցնելու համար որ լուրը Ամերիկայէն կուգայ: Մ. Նահանգներու Քանսաս քաղա-քին մէջ էր փեսացուն, իսկ հարսնցուն 2,000 մղոն հեռու: Հարսնիքի որոշուած թուակա-նին ոչ աղջիկը, ոչ ալ տղան կրնային տեղափոխուիլ: Հետե-ւաբար, հեռաձայնով հաղորդակ-ցութեան մտան տղան, աղջիկը, քաղաքապետը եւ վկաները: Պսակը տեւեց վեց վայրկեան: Իսկ նորապսակ ամոլը իր օրի-նական թուղթերըստացաւ սուր-հանդակի միջոցաւ:

ՄԻՒՍԼԻՄԱՆ ԴԱՄԲԱՐԱՆ — կար Նահանգին մէջ (Ֆրանսա) Մէյնցի հողագործ մը, երբ կը վարէր իր արտը, տեսաւ որ խոփը ճեղքեց քար մը: Վերցուց քարե-րը եւ գտաւ մարդկային կմախք մը: Արեւելք դարձած էր կմախքը: Հողագործը զարմանքով տեսաւ որ կմախքին տակ կը գտնուէր ուրիշ քար մը, տախտակի ձեւով: Վերցուց զայն, եւ գտաւ նոր կմախք մը: Հնախօսները քննութիւն կատարելով գտան եր-րորդ կմախք մըն ալ: Բոլոր այդ կմախքները թաղուած էին, իրենց երեսը դարձուցած դէպի Արե-ւելք: Կը կարծուի թէ այդ կմախքները կը պատկանին այն շրջանին, երբ Սարակինոսները արշաւեցին Ֆրանսա 730ին:

ՕԴԱՆԱՒԻ ՊԱՆԹԷՕՆ. — Շուտով Փարիզ կ'ունենայ օդա-նաւի պանթէօն մը, փարոսի ձե-ւով: Այս պանթէօնը ըստ իր ճար-տարապետին նկարագրութեան, աշտարակ մըն է երեք երեսով: Մէկ երեսին վրայ պիտի ներկա-յացուի Իկարոսի փորձը,— ասիկա դիցաբանական այն անձն է, որ առաջին անգամ փորձեց թռչիլ մեղրամոմէ թեւեր շինելով, սա-կայն չափազանց մօտեցաւ ա-րեւուն, թեւերը հալեցան եւ վար ինկաւ:

Իկարոսի ներքեւը պիտի ներ-կայացուին ժամանակակից մե-ծագոյն օդանաւորդները: Աշտա-րակին գլուխը լոյս պիտի արձակէ փարոսի նման:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԴՊՐԵՎԱՆՔԵԱՆ ՔԱՐՈԶՆԵՐ, համադրեց՝ Ղեւոնդ եպիսկ. Դուր-եան, հոգեւոր հովիւ Մանչես-թըրի Հայոց: Տպագր. Կ. Յ. Ներ-սէս, Փարիզ, 1929: Գին՝ 4 շի-լին: Դիմել հեղինակին 229 Upper Brook St, Manchester (England).

ԵՒ 21 ՏԱՐԵԿԱՆ ԷԻ

«Այս աղջիկը սառի պէս պաղ է», կ'ըսէր տիկին Ս. Ս.: «Ան մտաւորապէս կ'ապրի, ինծի պէս, միայն թէ ես քիչ մը աւելի կը հասկնամ շուրջիններս: Գալով «սէր» կոչուող բանին, Փրիսի-լա ինծի պէս կը խորհի թէ այդ բանը ծայր աստիճան արտա-ռոց ու գձուձ է: Եւ իր ամուս-նին խօսած եմ յաճախ այս մա-սին, բայց ան (իր ամուսինը) ո՛րքան անգլիացի է որ չի կր-նար հասկնալ Ամերիկացի կինե-րուն խստամբերութիւնը: Սէ՛ր, մերձաւոր ոգիներու վսեմ հա-ղորդութի՛ւն, Փրիսիլա կը հաս-կնայ եւ կը գնահատէ, եւ կ'ըմ-բռնեմ թէ այսօրուան օրս ա՛յս-պիսի հաղորդութիւն շատ իսկ կայ մտաւորական երիտասարդ-ներուն մէջ— միայն թէ կը մաղթեմ որ անոնք այդ հաղոր-դութիւնը չունենան գիշերները միայն, որովհետեւ մարդիկ շատ

տարօրինակ են— բայց ուրիշ ոեւէ տեսակ սէր Փրիսիլա կը գտնէ անպէտ ու հասարակ: Ա-սիկա լաւ բան չէ՞ արդեօք: Փրի-սիլա՛— սիրեցեալ Փրիսիլա՛: Ե-կուր, սիրելի՛ս, եկո՛ւր ներկա-յացնեմ քեզ Պ. Վակրոֆի, որ Լեհ է բայց շատ լաւ կը հաս-կնայ Հոռմէական դրամներէն, այնպէս չէ՞, Պ. Վակրոֆ: Մե՛ղք որ Եւրոպայի ամէնէն աւելի օժ-տուած այս ազգը, Լեհերը, ի-րենք իրենց չեն ճշդորոշած ի-րենց ճակատագիրը, բայց ասոր պատճառը անշուշտ ստորին դրացութիւնն է որուն մէջ կ'ապ-րին: Դուք պէտք է մեզի հետ մնաք Անգլիա, Պ. Վակրոֆ, միայն թէ կը խնդրեմ որ մութը կոխե-լէն վերջ Հայտ Փարք չերթաք, ապա թէ ոչ ձեր ամէնէն բնա-կան շարժումները սխալ կը հասկցուին: Կը խորհի՞ք, չէ՞, թէ աղջիկս երկու տարիէն աւելի է որ ամուսնացած է: Այնքան

թարմ, ո՛րքան դեռ աղջնակ, ո՛րքան դեռ անփո՛րձ: Կը տես-նէք թէ ո՛րս է ահա ձեր եւրո-պական մարմնամոլիկ քաղաքա-կրթութիւններուն վրայ մեր՝ Ա-մերիկացիներուս առաւելութիւ-նը— ջերմութեան պակասը մեզ թարմ կը պահէ: Բայց ամէն բան իր հակառակ կողմը ունի, չէ՞, Պ. Վակրոֆ: Աղջիկները ա-մէն ինչ շա՛տ հեռուները կը տանին, նոյն իսկ խելքն ու խս-տամբերութիւնը: Եւ ասիկա ո՛ր-քան վհատեցուցիչ է իրենց ա-մուսիններուն համար: Այո՛, կ'ու-զէ՞ք հաւատալ ինծի թէ աղջիկ մը այսօրուան օրս իր խելքը մեղրալուսնին առեն իրեն հետ կը տանի գլխարկի մը պէս, ուս-տի զարմանալու չէ որ ծնունդ-ներուն սակը երթալով վար կը ցատկէ կ'իջնէ: Այսուհանդերձ, ես խելքին կողմն եմ, Պ. Վակ-րոֆ: Ուրախ եմ որ Փրիսիլաս պաղ վերլուծող միտք մը ունի, կամ պէտք է ըսեմ մայր եկե-ղեցիի պէս միտք մը: Հովէն քշ-ուող եւ տարօրինակ մարդիկ ներս կը մտնեն ի հարկէ, բայց

ընդհանրապէս յարատեւ, Պ. Վա-կրոֆ, յարատեւ»:

Կը խորհիմ թէ Փրիսիլա եր-կար ատենէ ի վեր ականջները գոցած էր իր մօրը կամ իր մօրը բարեկամներուն ըսածներուն: Մտիկ չընելու իրաւցընէ հիա-նալի ձիրք մը ունէր, սովորա-կան ձայներու սահմանէն դուրս իր կեանքը ապրելու համար: Ահա՛ Փրիսիլայի հմա՛յքը, խոր-հո՛ւրդը: Ի՞նչպէս կարելի էր հասնիլ անոր, ի՞նչպէս սեւեռել անոր կախարդուած ուշադրու-թիւնը: Ա՛հ, ի՞նչպէս առնել զայն թեւերու մէջ եւ քամել ա-նոր անգիտելի երիտասարդու-թեան բոյրը՝ շիթ առ շիթ՝ իր դեղնոսկի գեղեցկութենէն, այն-պէս որ որ իր հպարտ ոգին հե-ծեծէր եւ իր սարդոնիկ աչքերը հատնումով վարագուրուէին: Բայց ասոնք սին բանդագու-շանք էին իրականութեան մօտ: Իրեն յատուկ կուսանավայել դալկութեամբ՝ էրիկ մարդուն մէջ սատանան փորձելով հան-դերձ, ան կը մնար օտա՛ր, ան-ծանօ՛թ, անբռնաբարելի՛:

Բայց ի՞նչ կ'ըսեմ: Անմատ-չելի, անբռնաբարելի— արդեօք ամէ՞ն մարդոց համար: Աւա՛ղ, իր դէմքը ինծի համար միշտ Երի-ցական Կիրակիի մը պէս էր, կ'անցնէր քովէս առանց միջա-դէպի: Բայց մենք պատմուածք-ներ լսած էինք— մանաւանդ, ինչ որ աւելի գէշ է, առանց ե-րեւակայութեան չէինք: Փրիսի-լա պա՞ղ: Փրիսիլա ոառուցի՞կ: Ա՛խ, ո՛րքան աւելի երջանիկ պիտի ըլլայի եթէ այդ վստա-հութիւնը ունենայի: Իր հեգնոտ աչքերը կը մթագնէին անդիմա-դրելի յուզումներէ, խրոխտ բե-րանը հառաչանք կուտար համ-բոյրի տեղ, իր պատկերը կը ցանկորդէր երեւակայութեան ստորմիքը, ինչպէս ստուեր մը լուռ ու խորաջուր լճի մը մէջ: Բայց քօ՛ղ մը երեւակայու-թեանս վերեւ:

Բնաւ մէկ վայրկեանէն աւելի չէր ուզեր մնալ իր մօրը տունը, բայց արագօրէն ներս ու դուրս կ'անցնէր, աչքերս անոր կը հե-տեւէին եւ կը փափաքէին որ կանչէր զիս իր ետեւէն: Ո՛րչափ կը ցանկայի իր բարեկամու-թեան, զոյգն ինչ մասնմուտ ըլ-լալու իր դժուարահաճ կեանքին: Չէր գիտցուեր թէ ի՛նչ կ'ընէր, այնքա՛ն թաղուած էր միշտ խորախորհուրդ: Բնա՛ւ, բնա՛ւ ձրի տեղեկութիւն մը տուած չէր Փրիսիլա իր մասին: Ո՞ւր կ'երթար ա՛յնքան արագ, ուս-կի՞ց կուգար այս պահուս, ի՞նչ էր իր վերջին մտածումը որ ահա դեռ կը դանդաղէր, ապակեփակ ծաղկի մը պէս տժգոյն, իր աչ-քերուն ծաւի խորքերուն մէջ՝ երբ մէկը խօսք կ'ուղղէր իրեն — բայց հազիւ երկու բառ ըսած էիր, ահա արդէն այրեացաւեր կապոյտ հատնումով մը թար-շամած էր: «Տակաւին ի՞նչ», կը թուէր ըսել: «Տակաւին ի՞նչ»: Ո՛հ պարապութիւն ան չէր, այլ խօսողը, որ անոր ուշադրութիւ-նը գրաւելու գիտակից ջանքով ամէնէն տկարամիտ բաները կ'ըսէր:

ՄԱՑՔԸԼ ԱՐԼԷՆ

Թարգմ. ԽՑԱՆ

միջոցին, կոմսը դրամատէրերու խմբակի մը անունով կարգ մը առաջարկներ ըրած էր կառավարութեան:

Իտալական դրամատան տնօրէնը, հարկ եղած խորհրդակցութիւնները կատարելէ յետոյ, Պոլիս վերադարձած է:

Համայնավար դաւեր Ֆրանսայի դէմ

Պերլինէն կը հաղորդեն.— Ռուս շրջանակներէն քաղուած տեղեկութիւններու համաձայն, պոլշեւիկները որոշած են սաստկացնել իրենց պրոպականդը Ֆրանսայի մէջ եւ այս առթիւ կազմած են հիմնադրամ մը, որ կը հասնի 500.000 ոսկի րուբլիի (մօտ 13,250,000 ֆրանք):

Այս պրոպականդը պիտի կատարուի մասնաւորաբար բանուոր տարրին եւ բանակին մէջ, ու պիտի տարածուի նաեւ Ֆրանսայի գաղութներուն մէջ, ուր Գ. Միջազգայինը բուռն ճիգ կը թափէ: Վերջերս Վիեննայի մէջ այս նպատակով տեղի ունեցաւ մեծ ժողով մը, որուն մասնակցեցան հօժէն Սավրասոֆ՝ Ստալինի հաւատարիմը Քաղաքական Բիւրօին մէջ, Դանիէլ Լիփշից՝ Եւրոպայի ընդհ. ճիւղին նոր պետը եւ գործադիր կոմիտէի Ընդհ. դիւանի Տնօրէնը, Դաւիթ Դաւագանոֆ՝ Նախկին պետ Լենինգրադի Չեկայի արտաքին ճիւղին, ինչպէս նաեւ չեկիստներ Ուրսուլով, Լէօ Պրէքօլս եւ Միշէլ Ասագորով:

Այս մարդիկը փետր. 9ին Վիեննայի խորհրդային առեւտրական պատուիրակութեան շէնքին մէջ հանդիպում մը ունեցան օտար համայնավարներու հետ, որոնց շարքին կը գտնուէին Իտալացիներ հօժէն Վէրտոցի, Փալմպի եւ Ռոպէրթօ Սալաթիոսսօ, Ֆրանսացիներ Պուժէ, Շիլլիօ, Տըֆէր, Լավիէլ եւ Պուրժուա, Անգլիացիներ Ռոպըրթ Մարշալ եւ Ուիլեըմ Ֆիսքուիթ:

Փետր. 7ին ուրիշ հաւաքոյթ մը տեղի ունեցած էր Քէօլնի մէջ (Գերմանիա)՝ նախագահութեամբ Դանիէլ Լիփշիցի եւ մասնակցութեամբ «Քաղաքական Բիւրօ»ի և Չեկայի քանի մը ազդեցիկ անդամներուն, ինչպէս նաեւ Ֆրանսացի համայնավարներ Համօի (Մարսէյլէն), Պէրաշի եւ Քոլիէի (Լիլէն):

Մոսկուայի ներկայացուցիչներն ու Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան պատուիրակները միասին կազմեցին ծրագիր մը՝ Ֆրանսայի եւ գաղութներուն մէջ յարուցուելիք խռովութեանց մասին: Ֆրանսայի համայնավարները նոյնպէս հրահանգներ ստացան Մայիս Մէկին կատարուելիք ցոյցերուն համար:

Ներկայիս ֆրանսացի համայնավարներու խմբակ մը կ՚աշխատի Լիւքսէմպուրկի մէջ՝ կազմելու համար գործելու նոր յատակագիծ մը, որ կը նախատեսէ մանաւանդ պայքարի ճիւղերու կազմակերպութիւնը Ալզաս-Լորէնի մէջ: Քոլիէ եւ Համօ շարունակ շփման մէջ են Վիեննայի խորհրդային կեդրոնին հետ, որուն պաշտօնն է բաշխել գաղտնի վարկերը:

Ֆրանսացի համայնավարներու և խորհրդային պատուիրակներու միջեւ նոր տեսակցութիւններ տեղի պիտի ունենան Մարսէյլի մէջ՝ փետր. 21ի եւ 25ի միջեւ, ու Մէցի մէջ՝ մարտի սկիզբը:

Զօր. Կուտեպով Մոսկուա՞ տարուած է

ՊՈԼԻՍ 17 փետրուար.— Մոսկուայէն հոս հասած ռուս գաղթականներ կ՚ըսեն թէ փետր. 6ի գիշերը արտասահմանէն հոն հասաւ կարեւոր գերի մը, որ հաւանաբար զօր. Կուտեպովն էր եւ որ յանձնուեցաւ Մոսկուայի չեկիստներուն ձեռքը:

Գաղթականները կ՚աւելցնեն թէ յիշեալը բանտարկուեցաւ Լուպիանկայի մէջ:

⁂ «Պոսլեդնիա Նովոստի» ռուսական թերթին մէջ Մանեւան-Վէքսէն աշխատող Ռուս մը կը գրէ թէ յունուար 26ին կիրակի օր Ռուան-Փարիզ ճամբուն վրայ ուշադրութիւն կ՚ընէր երբ տեսաւ մոխրագոյն իտալական մեծ ինքնաշարժ մը, որուն թիւն էր N X—3769 H 1. ետեւէն կուգար փարիզեան ընկերութեան մը մէկ թաքսին: Հինգ հոգի կը գտնուէին կառքերուն քով եւ թաքսիին մէջէն պէնզինի թիթեղներ կը տանէին դէպի մեծ ինքնաշարժը: Թաքսիին վարիչը բսաւ ռուսերէն.

— Ժամը 4ն է արդէն, ու ես Փարիզ պէտք է դառնամ մութը չկոխած:

Հակակրօն պայքար

Պիոս Պապի բողոքը ընդհանուր գայրոյթ առաջ բերած է Ռուսիոյ մէջ, ուր հակակրօնական հալածանքը աւելի բուռն թափով առաջ պիտի տարուի: Անաստուածներու ընկերութիւնը որոշած է արգիլել հաւատացեալներուն Զատկին ներկայ ըլլալ կրօնական արարողութեանց:

Սաստիկ պայքարը պիտի սկսի մարտ 19ին, այսինքն ճիշդ այն օրը, երբ Պապին հրամանով աղօթքներ պիտի կատարուին ամբողջ աշխարհի մէջ: Այդ թուականէն սկսեալ անաստուածներու միութեան 200,000 անդամները հսկայ թափօրներ եւ ցոյցեր պիտի կազմակերպեն:

⁂ Նիւ Եորքի բողոքական եպիսկոպոսական եկեղեցին պետը մոնսէնեօր Մաննինկ կիրակի իրիկուն քարոզի մը մէջ բուռն կերպով արտայայտուեցաւ Ռուսիոյ կրօնական հալածանքներուն դէմ եւ թելադրեց որ մարտ 13ին աղօթքներ ըլլան ամէն տեղ այս առթիւ:

⁂ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ պատասխանելով պահպանողական երեսփոխանի մը այն հարցումին թէ՝ խորհրդային դեսպանին հետ իր տեսակցութեան ընթացքին կրօնական հալածանքի մասին ալ խօսա՞ծ է, արտաքին նախարար Հէնտէրսըն պատասխանեց թէ՝ նախ քան այդ հարցով զբաղիլը, իր պարտականութիւնն էր ստուգել բոլոր դէպքերը: Կը սպասէ Մոսկուայի դեսպանին մանրամասն տեղեկագրին:

Յետոյ քանի մը երեսփոխաններ հարցուցին որ ճի՞շդ է թէ Հնդկաստանի մէջ 320 միլիոն հոգի կարմիր դրօշին տակ միացած են, ինչպէս գրած է «Պրաւտա»: Նախարարը պատասխանեց թէ լուր չունի «Պրաւտա»յի մէջ այդպիսի հրատարակութենէ մը:

Պաղեստինի Արաբներն ու Հրեաները

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ արաբական բոյկոտը Հրեաներուն դէմ հետզհետէ կը տկարանայ ամբողջ Պաղեստինի մէջ, որովհետեւ Արաբները կը սկսին զգալ անոր վնասակար հետեւանքները:

Արաբ կալուածատէրերը հաւաքոյթ մը ունենալով, որոշեցին խնդրել Արաբ Գործադիր Կոմիտէէն դադրեցնել բոյկոտը, նկատելով որ Հրեաները կը պարպեն մեծ թիւով արաբական կալուածներ, հետեւանքն այն կ՚ըլլայ որ իրենք տարեկան 100,000 անգլ. ոսկիի կորուստ մը կ՚ունենան:

Հրդեհ օդանաւի գործարանի մը մէջ

Երկուշաբթի գիշեր Մէօտոն-Վալ-Ֆլէօրիի մէջ Քուսինէ ընկերութեան օդանաւի գործարանը այրեցաւ շրջակայ տուներով մէկտեղ, որոնց բնակիչները Մէօտոնի քաղաքապետարանը փոխադրուեցան: Այրեցան հանգարները եւ անոնց մէջի բոլոր օդանաւերը:

"ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18,, ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԼԻՈՆ.— 22 Փետր. Շաբաթ իրիկուն:

ՎԻԷՆ.— 23 Փետր. կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Հ. Յ. Դ. Նոր Ակումբին մէջ:

Կէս օրէ առաջ, ընկերական ընդհ. ժողով: Ներկայ կ՚ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

ՏԵՍԻՆ.— 23 Փետր. Կիրակի երեկոյ:

ՓՈՆ Տ՚ՕՊՆԱ.— Մարտ 2 Կիրակի կէսօրէ վերջ, Հ. Յ. Դ. Գրադարանի սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը խօսի Ընկ. ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— 23 Փետր. Կիրակի: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ: Կը խօսի ընկ. Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Փետր. 24—29: Ներկայ կ՚ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

Հանդէսի մանրամասնութիւնները իւրաքանչիւր վայրի վրայ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի Ազգային Կեդր. Վարչութեան

Այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8ին, Rue de Sèzeի Քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ՝ Պ. ԹԱԳՒՈՐ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Կը խօսի՝ Փարիզէն հրաւիրուած Պ. ԵՐ. Տ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն, երաժշտութիւն և կենդանի պատկեր

ՄՈՒՏՔԸ ՁՐԻ Է

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ռոնիի մասնաճիւղին կողմէ, 22 Փետրուար Շաբաթ իրիկուն ժամը 10էն մինչեւ առաւօտ Casino du Raincy սրահը, Place de la Gare: Կովկասեան պարեր, պարի մրցում, անակնկալներ եւայլն: Գինները ժողովրդական: Մուտքի տոմսերը իրաւունք կուտան մասնակցելու թոմպոլային:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

Փարիզի կոմիտէի անդամները ժողովի կը հրաւիրուին այսօր ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ գիշեր, սովորական հաւաքատեղին:

Պէլվիլի Ռոստոմ ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 131 Fbg. du Temple. Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրով:

ԳԱՒԱՌ

Լիոնի Կայծակ խումբի ժողովը՝ այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին:

Լիոնի Պատ. միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Գրադարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Մարսէյլի կոմիտէն խառն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութեանց անդամները, վաղը հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին, 63 Rue de la République սրճարանի վերնայարկը:

Մարսէյլի Ռոստոմ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Գէորգ Չավուշ, Արմէն Գարօ, Քրիս, Զարդարեան եւ Քեռի խումբերու ընկերները այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ստացայ իրենցմէ: Իմացնել իր քրոջ Մէօհրիպ Մուրատեանի, Նախիջեւան փողոց No. 51, Երեւան:

— Կը փնտռուի Երզնկացի Հրաչեայ Գնալեան: Իմացնել՝ H. Katchianի, 20 Place Dauphine, Paris (1).

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Բալու եւ Յար. Գիւղերու Օգնութեան Մարմինէն (Լիոն).— Յ. Խաչատուրեան 50, Յարութիւնեան. H. Shar, Մ. Համբարձումեան, Ե. Գնալեան, Ն. Քիւրինեան, Պ. Գասպարեան. Ճ. Թէրզեան, Պ. Հարջեան, Յ. Պօյաճեան, Օր. Մ. Թէքթէքեան, Տիկ. Ե. Նազարեան, Կ. Յովակիմեան, Պ. Ճէնտեան 10ական, Ոմն, Օ. Ջ. 6ական, Հ. Յովաննէսեան, Թ. Մ., Ա. Սահակեան, Մ. Յովաննէսեան, Ա. Ա., Մ. Ծարուկեան, Յ. Վարդանեան, Ժ. Մամաեան, Կ. Թէրզեան, Պ. Կէնճեան, Վ. Պալեան, Պ. Գգիրեան. Յ. Սարգիսեան, Կուլպակեան, Պ. Մարտիրոսեան, Մ. Ուզունեան, Գ. Կէնճեան, Տիկ. Կ. Խարակոզեան 5ական, Ս. Սամաթեան 4. Ոմն, Գ. Առաքելեան 3ական, Ոմն, Ե. Գաեաճեան, Ոմն, Ոմն 2ական: Գումար՝ 500 ֆրանք:

(Տես «Յառաջ» 24 յունուար):

Սէն Թ՚Անդրէ տ՚Ալպօնի ցանկը.— Պ. Տէր Պալեան, Ն. Մուրատեան 50ական, Ա. Փէրթէլեան, Պ. Մելքոնեան 30ական, Ո. Կարապետեան, Գ. Քէփէկեան 25ական, Ա. Տէմիրճեան, Պ. Խաչատուրեան 20ական, Մ. Վահրատեան, Մ. Խաչատուրեան, Գ. Ղազարեան, Յ. Նօէզեան, Փոքրիկն Վ. Թորոսեան, Ղ. Յովհաննէսեան, Գ. Այտընեան, Ս. Յովսէփեան 10ական, Տիկին Ճօֆար, Գ. Գալուստեան 5ական, Փոստի ծախք 4: Գումար 336: (Տես «Յառաջ» 28 յունուար:

Փանար ինքնաշարժի գործարանի աշխատաւորներէն.— Ս. Յ. 20, Ս. Քասարճեան, Հ. Իփէքճեան, Հ. Գուրեան, Յ. եւ Ա. Ղուկասեան, Յ. Գօլուքըսեան 10ական, Հ. Իբրասանեան, Ա. Մարաքեան, Յ. Սեդրաքեան, Յ. Մինասեան, Ա. Արսլանեան, Լ. Գրիգորեան, Ե. Շահպազեան, Օ. Սատիքեան 5ական: Գումար 110: (Տես «Յառաջ» 28 յունուար):

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ռ. Մ. Լիոնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին մատուռ-մանկապարտէզին սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՓԱՐԻԶԻ Ուրֆայի Հայր. միութեան ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Café de la Petite Source, մեթրօ Օտէօն: Կարեւոր օրակարգ: Դասախօսութիւն՝ Ուրֆայի պատմութեան մասին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Բալուի Արթուխան գիւղէն Գրիգոր Պապօեան, որ կը կարծուի թէ այժմ Ռուսիա կը գտնուի: Իր հասցէն կամ իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել իր որդւոյն Միքայէլ Պապօեանի, Usine de Gromelle, St. Saturnin les Avignons, (Vaucluse), France:

Կը խնդրուի արտասահմանեան թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռեմ քոյրս Աֆիոն Գարահիսարցի Լուսաբեկ Տիւյմէճեանը եւ իր աղջիկը Հռիփսիմէ որ կը գտնուէին Ֆրանսա: Երկու տարի առաջ նամակ մը

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մեթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի: Մասն. լապօռաթուար: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8 Կիրակի 9—12.

Ծախու է սեկնումի պատճառաւ Բրէմլէնի հայաշատ թաղին մէջ նոր շինուած գեղեցիկ պարաքա մը, մէկ սենեակ եւ խոհանոց: Մանրամասնութիւններու համար դիմել՝ Գէորգ Եարմայեանի, 7 Rue Blanqui, K. Bicètre. (Seine).

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1930ի Յունահայ տարեգիրքը (400 էջ, պատկերազարդ) ... ֆր., Տասը պատմուածքներ 7, Զգայատես կինը 5, Թիապարտ Թրիվալէ 3, Սթիլմոնտի քաղաքապետը 8, Իշխանուհի Մալէն, Լեռնահայաստանի հերոսամարտը 10, Բաց նամակներ (Գ. ...) 4, Քերթուածներ (Պ. Դուրեան) 5, Շրջիկ մատոնան 15 ֆր., ... ծովահէնը 12, Թէատրա 10, Վէնտիքթա 15, Կէս Կոյսեր 20, ... հազնածնունդ 5, Երգարաններ 30, 15, 10, 6, 5, և 3 ֆր., ... խօսակցութիւններ 10, 8, 6, ֆր., Սեռային Առողջապահութիւն (կազմուած) 30, Մանուկներու Առողջապահութիւն 10, Սի... 2, Ջերմամիզութիւն 2, Բժիշկի մը խրատները 3, ինչպէս ամէն տեսակ գիրք և հայկ. քարտ-փոստալներ, հատը կէս ֆր. Փոստի ծախք չառնուիր: Պահանջեցէք գրացանկը:

Դիմել հետեւեալ հասցէին.—L. Mozian, 5 Rue Champlain, Paris

ՍԱԿԱՐԱՆ

18 Փետրուար 1930

	ԴՐԱՄՆԵՐ	Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	124.22
Տոլար,	Dollar	25.55
Մարք 100	Mark	609.75
Թրք. Թղթ.	L. Trq.	11.99
Թրք. ոսկի	» » or	110.—
Մէճիտիէ	Médjidié	7.80
Լէվա 100	Léva	18.50
Տրախմի »	Drachme	33.50
Լիր »	Lire	133.65
Պելժ. ֆր. »	Fr. Belge	71.10
Զուից. »	Fr. Suisse	492.75
Լէյ »	Leï	15.15
	ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ	
Եգ. Քր. Ֆոնս.	I Cr. Fonc. Ég.	2200.—
»	II »	1505.—
»	III »	1500.—
Թումպլի երկթղ.	Lots turcs	82.50

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant H. STEPHAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 20 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

20 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1192 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Ի՜ՆՉ ՀԵԳՆՈՒԹԻՒՆ...

Արդարեւ, ինչ հեգնութիւն՝ յեղափոխական աւանդութիւններու դէմ։

Արար-աշխարհ գիտէ, տարիներու ընթացքին հաստատեց, համոզուեցաւ թէ՝ խորհրդային իշխանութիւնը իր բովանդակ պետական մեքենան լարած է, Աստուածն ու Քրիստոսը, Մովսէսն ու Մուհամմէտը վահուան դատապարտելու։ Մէկ խօսքով՝ կրօնը ու եկեղեցին ոչնչացնելու համար։

Պայքարը վճռուած էր առաջին օրէն։ Ձեւ եւ մարմին առաւ՝ հինգ տարի առաջ։ Իսկ այս տարի արդէն իր մոլեգնութեան գերագոյն աստիճանին հասած է։ 1930ը պիտի կոտրէ հակաստուածեան, հակակրօնական քաջագործութեան մրցանիշը։ Խորհրդային իշխանութեան բոլոր օրկաններն ալ, ակումբ, ընկերակցութիւն, մամուլ՝ օրը օրին կ՚աւետեն, խոշոր գիրերով կ՚արձանագրեն կատարուած նուաճումները,— փակուած եկեղեցիները, սինակոկներն ու մզկիթները, Անաստուածներու Միութեան յարած անդամներու թիւը, դարձի եկած տէրտէրներու կամ վարդապետներու համրանքը եւն.։

Մեր խեղճուկրակ հայրենիքին մէջ անգամ, «կոմսոմոլ»ները սրարշաւ կ՚ասպատակեն, գիւղական եկեղեցիները ակումբի վերածելու, հակակրօնական եռանդի մրցանիշ կոտրելու համար։ Ճիշդ ինչպէս կ՚ընէին առաջին քրիստոնեաները, հանդիպած մեհեանը կրակի տալով, հեթանոսական մատենադարաններ, գիրքեր եւ թանկագին յիշատակարաններ ոչնչացնելով։ Վերջերս թղթակից մը կը հաղորդէր թէ գրեթէ եկեղեցի չէ մնացած Զանգեզուրի գիւղերուն մէջ, իսկ 70 տարեկան տէրտէր մը սպաննուած է պատարագի պահուն։

Այս բոլորը սովորական դէպքեր են երկու երեք տարիէ ի վեր։ Ամենօրեայ պատմութիւն։ Վերջին մէկ տարուան ընթացքին, միայն Մոսկուայի մէջ 73 նոր եկեղեցիներ փակուած են, տեղական խորհուրդին որոշումով։ Ուրիշ տեղեկագրի մը համաձայն, վերջին երեք ամսուան ընթացքին 980 օրթոտոքս եկեղեցիներ եւ 200 սինակոկներ եւ մզկիթներ փակուած են Ռուսիոյ մէջ։

Ու վերջապէս, զանգակատուններ վար կ՚առնուին, պղինձ ու արծաթ ճարելու համար։ Կրօնական տօները կը խափանուին, արարողութիւնները բարեկենդանի կը վերածուին փողոցներու մէջ։ Տպագրական մեքենան անդադար հակակրօնական հրատարակութիւններ կը դիզէ, աշխարհի բոլոր լեզուներով։ Աստուածը արդէն դարձեր է «մօրուսաւոր խրտուիլակ», իսկ աստուածածինը— «առանց ամուսնանալու զաւակներ ծնող կին։ («Անաստուած» թերթ, թիւ 8)։

Այո՛, այս բոլորը տեղի կ՚ունենան սանձակոտոր կատաղութեամբ։ Եւ հպարտութեամբ։ Իբրեւ մաս՝ «սոցիալիզմ կառուցելու» քաղաքականութեան։ Այլեւ իբրեւ հնգամեայ ծրագիր։

Եւ սակայն — ի՜նչ հեգնութիւն — ահա պայքարին հեղինակները իրենք ճղակոտոր կ՚ըլլան... ամէն բան հերքելու համար։

Այն օրէն ի վեր որ Պապը, Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսը եւ ուրիշ կրօնապետներ յարմար տեսան բողոքել հրապարակաւ, դադար չունին խորհրդային թերթերն ու գործակալութիւնները։ Մինչեւ իսկ տեսակցութիւն մը սարքեր են օրթոտոքս կղերին հետ, անոր բերանը դրուած խօսքեր հեռագրելով ի լուր աշխարհի։ Ճիշդ ինչպէս կ՚ընէ Երեւանի Չեկան, երկուքը մէկ թուղթ ստորագրել տալով անպատասխանատու կաթողիկոսի մը եւ ահաբեկ եպիսկոպոսներու։

Ի՞նչ իրարանցում է այս, կարմրուկ ասպետներ։ Ինչո՞ւ կ՚ուրանաք ձեր արժանիքը, ձեր յեղափոխակա՜ն գործունէութիւնը։

Լա՞ւ կ՚ընէք թէ գէշ.—այդ մասին չէ որ կը խօսինք։ Բայց, ի սէր Մարքսի եւ Լէնինի, ինչո՞ւ կը ծամծմէք։ Ինչո՞ւ կ՚ապաստանիք սարկաւագներու եւ մետրապոլիտներու փիլոնին տակ, համոզելու համար թէ «կրօնական հալածանք չկայ եւ չէ եղած Խորհրդային Միութեան մէջ։» Թէ կառավարութիւնը չէ որ փակած է «քանի մը» եկեղեցիներ, այլ ժողովուրդը, «նոյն իսկ երբեմն հաւատացեալները իրենք»։

Ինչո՞ւ այս թրքափարի, այս գռեհիկ եւ հակայեղափոխական ուրացումներն ու դիմակաւորումները, երբ տիեզերքը սասանեցնելու կամ աշխարհ մը շինելու յաւակնութիւնն ունիք...

Ի՜նչ հեգնութիւն։ Այլ մանաւանդ ի՜նչ վատութիւն, դիւանագիտական մրցանակ շահելու համար։

Յեղափոխականնե՞ր էք, վերջապէս, թէ պոլիտիկոսներ։

Անշուշտ վերջինը։ Եւ այն ալ ամէնէն անարգ տեսակէն։ Քանի որ, խտիր չէք դներ միջոցներուն միջեւ։

Բռնութիւն, հալածանք եւ սանձարձակ լրբութիւն՝ ներսը, կեղծիք, սուտ եւ աճպարարութիւն՝ դուրսը։

Ինչո՞վ կը տարբերիք քաղքենի - դրամատիրական գրասենեակներու մէջ որջացած աղուէսներէն։

Ի՞նչ է տարբերութիւնը ձեր եւ հանգուցեալ Պապը Ալիի պէյերուն եւ փաշաներուն միջեւ, որոնք ամէն հարստահարութիւն, բռնութիւն, ջարդ եւ տեղահանութիւն կը սարքէին, բայց յետոյ,— հերքել կուտային արտասահմանի դեսպաններուն միջոցաւ... կամ բոլոր հայաջինջ սարսափները կը վերածէին «կարգ մը անպատեհութեանց», եղածն ալ վերագրելով ստորադաս պաշտօնեաներու թիւրիմացութեան կամ զանցառութեան։ Ինչպէս դուք, հիմա, վիթխարի պայքարի մը ամբողջ մեղքը կ՚ուզէք բեռցնել անաստուածներու միութեան կամ հաւատացեալներու... գիտակցութեան։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Սելանիկի «Հօրիզոն»ը, խմբագրականի մը մէջ նկատելով անգործներու ցոյցը, գիտել կուտայ (13 փետրուար).

— «Դժբախտութիւնը հոն է որ, բանուորական դասակարգը, խաղաղ միջոցներով ալ չի կրնար լուծել անգործութեան տագնապը։ Հազար բողոք ու հազար պահանջ, մինչեւ այսօր ալ մնացած են անպատասխանի եւ ապարդիւն։ Տիրող եւ օրէ օր սաստկացող տնտեսական տագնապը, հնարաւորութիւն չի տար իշխանութեանց, գոնէ ժամանակի դարմանում մը հասցնելու բանուորական դասակարգի անգործութեան։ Ամբողջ երկիրը եւ մասնաւորապէս Նոր Յունաստանի շրջանը ինկած է անելի մը մէջ, ուր կը տապլտկի զարհուրելի գալարումներով։ Բանուորները պիտի գիտնան որ, չարիքը, միայն գիրենք չէ որ կը հարուածէ։ Հրապարակը, առանց բացառութեան, նոյնպէս կը բոլորէ անգործութեան ահաւոր շրջան մը։ Ամէն խանութպան, ամէն օր, ինքզինքը կը կրծէ, օրին մէկը հիւծելու եւ սպառելու համար։ Առեւտուրը, բառին բովանդակ առումով կասած է։ Ծախքերը առօրեայ վաստակով չէ որ կը հայթայթուին, որովհետեւ այդ վաստակը չկայ։ Դրամագլուխն է որ կը հատնի կամաց կամաց, բայց յարատեւ ընթացքով մը։ Տարբերութիւնը, աննշմարելի ըլլալու աստիճան քիչ է անգործ բանուորին եւ անգործ խանութպանին կամ արհեստաւորին միջեւ։ Բոլորն ալ դատապարտուած են միեւնոյն վախճանին։ Բոլորն ալ, առ-ուել կամ նուազ չափով պիտի կրեն հետեւանքները կացութեան մը, որ իրապէս յուսահատեցուցիչ է։

Աճա կիւմիւլճինայի միթինկը, որ տեղի ունեցած է նոյնպէս առջի օր եւ որուն մասնակցած է ամբողջ քաղաքը, սեւ դրօշակներով ու բողոքի ամեհի ցոյցով մը։ Ցոյցը կազմակերպած են խանութպաններն ու արհեստակցական զանազան միութիւնները. մասնակցած են բանուորներն ու վաճառականները։ Բոլորին ցաւն ալ մէկ է եւ բոլորն ալ միաբերան, դարման կը պահանջեն անդարմանելի դարձած կացութեան մը համար։

Կացութիւնը նոյնն է Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ բոլոր միւս քաղաքներուն մէջ եւ տեղ-տեղ շատ աւելի դաժան ու ահաւոր։ Թրակիան ու Մակեդոնիան այսպիսի ժամանակաշրջան մը չեն յիշեր երբեք։ Տիրող վիճակը ըստ էութեան, տնտեսական տագնապ չէ, այլ հաւաքական չքաւորութիւն։»

ՄԷԹՐՈՅԻ ԵՐԹՈՒԴԱՐՁԻ ՏՈՄՍԵՐ

Այսօրուընէ սկսեալ կարգ մը կայարաններու մէջ պիտի սկսին ծախուիլ Մէթրոյի երթուդարձի տոմսեր՝ 10 տոմսանոց տետրակը 8.50 ֆրանքի։ Այս տոմսերը արժէք կը ներկայացնեն մինչեւ առտուան ժամը ինը։

Մէկ անգամ ծակուած տոմսակը պէտք է գործածուի այն օրն իսկ, յաջորդ օրը այլեւս արժէք չպիտի ներկայացնէ։ Մարտ 1էն սկսեալ այս կարգի տոմսակներ պիտի ծախուին բոլոր կայարաններուն եւ Մէթրոյի լրագրավաճառներուն մօտ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

«Օսմանեան պարտքերը վճարելու հնար չկայ» խորագրին տակ, «Ագշամ» կը հրատարակէ էնկիւրիէն իր առած հետեւեալ հեռագիրը.—

Հանրային Պարտքերու Վարչական Խորհուրդը իր վերջին հեռագրով փափաք յայտնած էր շփում ունենալու ելմտական գործավարութեան հետ։ Ելմտական գործավարը անմիջապէս պատասխանեց թէ ուրախ պիտի ըլլայ Մարտի սկիզբը էնկիւրիի մէջ տեսնելով Խորհուրդին նախագահը եւ մէկ անդամը։

Կառավարութիւնը շատ անկեղծ է իր յանձնառութիւնները կատարելու փափաքին մէջ, բայց շատ դժուար կը գտնէ գործադրութիւնը 17րդ յօդուածին, որուն համաձայն կանխավճարներու յատկացուած գումարը, թրքական ոսկի ըլլալով, պէտք է պահուի Օսմ. Դրամատան մէջ։ Ասիկա է որ անկարելի կը նկատուի, որովհետեւ իրականին մէջ 100 միլիոն թղթադրամ ոսկի է որ հրապարակին վրայ կը գտնուի։ Արդ, պետական ելմտացոյցը 220 միլիոն ոսկի ըլլալով, կը նշանակէ թէ շրջաբերութեան մէջ գտնուող 100 միլիոնը պէտք է տարին երկու անգամ պետական գանձը մտնէ ելլէ։ Հետեւաբար, եթէ տարին 20 միլիոն ալ պահ դրուի Օսմ. Դրամատան մէջ, դրամական տագնապը անտանելի չափերու պիտի հասնի։

⁂ «Փոլիթիքա» «Ելլելիք ճամբան» խորագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ.

«Կառավարութիւնը տակաւին որոշած չէ արտաքին պարտքերու վճարումը յետաձգել։ Բայց այս որոշումը օր մը կրնայ տրուիլ, եւ անկասկած է որ այս անհրաժեշտութիւնը պիտի ծագի։ Մէջտեղն են մեր ելմտական կացութիւնը եւ տնտեսական հաւասարակշռութիւնը։ Ազգային դրամին անկումը արգիլելը՝ ամէն բանէ գերադաս է։ Եթէ այդ տեսակ վտանգ մը հաւանական ըլլայ, անկասկած պիտի յետաձգենք մեր պարտքերու մէկ մասին վճարումը։ Ասիկա թէ իրաւունք մըն է, թէ պարտականութիւն մը։ Բայց եթէ ասիկա չընենք, բաժնետէրերը ապագային չպիտի կրնան որ եւ է բան առնել։ Տարին 15-20 միլիոն ոսկի վճարելը, այն ալ օտար դրամի վերածելով, մեր դրամին արժէքը կը կոտրէ։ Ելլելիք միակ ճամբան սա է.— կառավարութիւնը եւ շահագրգռուողները կը համաձայնին որ պարտքերը յետաձգուին մինչեւ այն ատեն, երբ մեր կացութիւնը բարւոքի։ Չենք գիտեր թէ շահագրգռուողները ի՞նչպէս պիտի ընդունին այս տեսակ լուծում մը։ Եթէ բաժնետէրերը հաշուով եւ տրամաբանութեամբ շարժին, նորէն իրենք շահաւոր պիտի ըլլան։ Սպառնալիքով, հրատարակութեամբ, աղմուկով կարելի չէ քալեցնել այս տեսակ գործ մը, Որովհետեւ, Թուրքիոյ համար, խնդիրը ամէն բանէ առաջ ազգային դրամի պահպանման եւ հետեւաբար երկրին գոյութեան հարցն է։»

Նախարարական տագնապը

Հանրապետութեան Նախագահը երեքշաբթի ամբողջ օրը եւ երէկ շարունակեց իր խորհրդակցութիւնները՝ լուծելու համար Նախարարական տագնապը։ Բացի խորհրդարանի Նախագահներէն, ընդունեց Երեսփ. Ժողովի եւ Ծերակոյտի չորս մեծ յանձնաժողովներու Նախագահները՝ Պ. Պ. Քլէմանթէլ, Մալվի փօլ- Պօնքուր, Վիքդոր Պէռար, չորս խմբակցութեանց պետեր՝ Պ. Պ. Պիէնվընիւ-Մարթէն, Լէօն Պէռար, Քամիյլ Շօթան, Լուի Մարէն։ Ընդունեց նաեւ նախկին վարչապետ Րէյմոն Փուանքարէն։ Այս վերջինը խորհուրդ տուաւ Պ. Տումէրկի վարչապետութիւնը կրկին յանձնել Անտրէ Թարտիէօի։

Թերթս մամուլը դրուած պահուն, հանրապետութեան Նախագահը դեռ որեւէ մէկուն չէր առաջարկած վարչապետութիւնը։ Հաւանական էր սակայն որ Թարտիէօին յանձնէր այդ պաշտօնը։ Հրաժարեալ վարչապետը ապաքինած ըլլալով, Երեքշաբթի օր իր պաշտօնակիցներուն եւ ուրիշ պետական մարդոց այցելութիւնն ընդունեց։

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԱԼՄԱԶԵԱՆԻ ԽՆԴՐԻՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻ՞ՐԸ Կ՚ՈՒԶԷԻՆ ԳՈՂՆԱԼ

Շաբաթէն կիրակի լուսնալիք գիշերը խորհրդաւոր գող մը (կամ գողեր) մտած է Փասթէօրեան հաստատութեան փրոֆէսէօրներէն կապրիէլ Պէրթրանի մասնաւոր աշխատանոցը եւ կարգ մը առարկաներ վերցուցած։ Ինչպէս կը յիշուի փրոֆ. Պէրթրան մէկն է այն երեք մասնագէտներէն, որոնց պաշտօն յանձնած էր հարցաքննիչ դատաւոր Մաթիֆաս՝ կրկին քննութեան ենթարկել Ալմազեանի խանութէն գտնուած կարգ մը առարկաները, մասնաւորաբար բաղդատել Րիկօտէնի արիւնը հալ դերձակի խանութէն գտնուած արեան հետքերուն հետ։ Այս մասին դատական ինքնութեան փոխ-տնօրէն Ամիի տեղեկագիրը գոհացուցիչ չնկատուելով, Րիկօտէնի քրոջ փաստաբանը՝ տր Մորօ-Ճաֆէրի պահանջած էր այս երկրորդ քննութիւնը։ Մասնագէտները, ինչպէս գրեցինք, վերջացուցած ըլլալով իրենց աշխատութիւնը, փրոֆ. Պէրթրանի պաշտօն յանձնած էին խմբագրել տեղեկագիրը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒԷՆ ՔՇՈՒԱԾ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐՈՒՆ

ՑԱՆԿ 32

Խարբերդի Հայր. Միութենէն (վալանս).—	
Միութեան սնտուկէն	1000.—
Հանգանակութենէ	670.—
Եօզկատի եւ Շրջ. Հայր. Միութեան փարիզի վարչութեան երեկոյթէն	300.—
Խումբ մը Տիգրանակերտցիներ (փարիզ)	500.—
Գումար	2470.—
31րդ ցանկին գումարը	30,772.—
Ընդհ. գումար	33,242.—

«ԿԱՐՄԻՐ ԴՐՕՇԱԿ»Ը ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԱԾ

Պերլինի գերագոյն դատական ատեանի հրամանով, 140 գաղտնի եւ 120 համազգեստով ոստիկաններ, եշեքշաբթի առաւօտ գրաւեցին կարլ Լիպքնէխթ տունը, ուր կը գտնուի համայնավար պաշտօնաթերթ «Ռոթէ ֆանէ»ի (*Կարմիր Դրօշակ*) խմբագրատունն ու տպարանը։ Շէնքը, որ եօթը յարկանի է, խուզարկուեցաւ վերէն վար, մանաւանդ թերթին գրասենեակները՝ գրաւելու համար այն ձեռագիրներն ու վաւերաթուղթերը, որոնց հիման վրայ յիշեալ թերթին մէջ հրատարակուած էին կարգ մը յօդուածներ՝ ժողովուրդը հրաւիրելով ապստամբութեան։

Խուզարկութեանց ընթացքին շրջակայ փողոցներուն մէջ ընդհարումներ տեղի ունեցան ոստիկանութեան եւ անգործներու ամբոխին միջեւ, որ սպառնական դիրք բռնած էր։ Ոստիկան մը յարձակումի ենթարկուելով, ստիպուեցաւ գործածել իր ատրճանակը։ Գրաւուեցան քանի մը կենդինար ծանրութեամբ փաստաթուղթեր, որոնք կը վերաբերին բանակի եւ ոստիկանութեան քայքայումին ու համայնավար կազմակերպութեանց գործունէութեան։

Երբ ոստիկանները հեռացան, աղմուկը վտանգաւոր երեւոյթ ստացաւ։ Տպարանին բանուորները շէնքին վրայ բարձրացուցին կարմիր դրօշակ մը։ Շէնքին պատուհաններէն յանպատրաստից երկար ճառեր խօսուեցան ներկաներուն կողմէ՝ փառաբանելով խորհրդային Ռուսիան եւ համաշխարհային յեղափոխութիւնը։ Ամբոխը որ հետզհետէ կը մեծնար, թնդացուց «Միջազգային»ը։ Ոստիկանները ի վերջոյ յաջողեցան ցրուել ամբոխը։

Կէսօրէն վերջ պզտիկ կռիւներ տեղի ունեցան Պիւլով հրապարակին վրայ եւ շրջակաները։ Ամբողջ ոստիկանները շարժման մէջ դրուեցան։

Այս դէպքը որոշ արձագանգ ունեցաւ փրուսիական խորհրդարանին մէջ, ուր համայնավարները մեծ աղմուկ բարձրացուցին քանիցս խանգարելով վիճաբանութիւնները։

ԹՈՒՐՔԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ առեւտրական եւ նաւային դաշնագիրը վաւերացուեցաւ Ուաշինկթընի ծերակոյտին կողմէ։

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետ Մաքտոնըլտ հրաժարեցաւ Անկախ Աշխատաւորական կուսակցութենէն, որուն ամէնէն հին անդամներէն էր։ Ասիկա աշխատաւորական կուսակցութեան ձախ թեւը կը ներկայացնէ եւ աւելի յեղափոխական ձգտումներ ունի։

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

ՕՏԱՐ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ
ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈՂԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Ահա նոր հարց մը, որ հետզհետէ կարեւորութիւն կը ստանայ։ Եւ երկու երեսով.

I.— Ֆրանսա բանուոր շատ ունի իր գործարաններուն համար։ Գիւղացիները՝ գաւառներէն, օտարականները՝ արտասահմանէն կուգան քաղաք եւ կը մտնեն գործարան։ Ընդհակառակն, այսպէսով, երիտասարդ ձեռքերը կը պակսին գիւղերու եւ ագարակներու մէջ։ Միւս կողմէ պատերազմը եւս պակսեցուց հողագործ սերունդը։ Արդ, Ֆրանսա եթէ մէկ կողմէ կ'ուզէ դառնալ արդիական երկիր մը, կեդրոն ճարտարարուեստի եւ մեքենայի, միւս կողմէ, իր հողային նկարագրով՝ կը մնայ երկիր մը հողագործութեան։ Անհրաժեշտ է բաղուկ հայթայթել իր անհուն դաշտերուն աշխատանքներուն համար։

Ֆրանսական կառավարութիւնը հողային աշխատանքներուն կը պատրաստէ իր որբերը, նոյնպէս կը քաջալերէ երիտասարդներու հողագործական ձեռնարկները, միւս կողմէ կ'աշխատի օտար բանուորներ բերել արտասահմանէն։ Այսպէս Իտալիայէն, Սպանիայէն, Փորթուկալէն, Սերպիայէն, Լեհաստանէն, Սուրիայէն, Յունաստանէն խումբ առ խումբ բանուոր կը բերէ։ Այս խումբերուն մաս կը կազմեն նաեւ հայ գաղթականները եւ հայ որբերը։

2 — Կապելով իր հողին, անշուշտ պիտի խորհէր վերջնապէս հաստատել երկրին մէջ գոնէ այնպիսի երիտասարդ ուժեր, որոնք պիտի նպաստեն երկրին բնակչութեան աճումին, պարզապէս ֆրանսական քաղաքացի դարձնելով։ Այս տեսակէտով ամէնէն յարմար խումբը կը ներկայացնեն Հայերը։ Նախ անոր համար, որ Ֆրանսա բերուած այդ խումբին մէջ կը գտնուին որբեր, «անտուն անտէր աշխատաւորներ»։ Եւ յետոյ անոր համար, որ Ֆրանսա բերուած հայ ընտանիքներն իսկ քաղաքական նպատակներով հեռացուած են իրենց երկրէն եւ պէտք ունին ապաստան երկրի մը։

Այս նպատակներով, կազմուած է արդէն մասնաւոր մարմին մը, —«Օտար Երիտասարդներու Ներգաղթի Յանձնախումբ»։ Ասկէ դուրս կան ուրիշ ընկերութիւններ եւս, որոնց գործն է օտար երկիրներէ բանուոր հայթայթել ֆրանսական հողագործութեան։

Ֆրանսա փոխադրուած աւելի քան 1200 որբերը, ինչպէս նաեւ հայ գաղթականութեան ստուար մէկ մասը այս ձեւով են բերուած։

Ի՞նչ պայմաններ կան այս «գործ»ին մէջ։

Ընկերութիւնները նախանձախնդիր են, բանուորներու ընտրութեան ժամանակ, անոնց բարոյական եւ ֆիզիքական յարմարութեան։ Հակառակ ատոր, քննութիւնները գէշ կատարուած են, կը պնդեն ֆրանսական թերթերը։ Այսպէսով Ֆրանսա բերուած են տկարակազմ, հիւանդկախ, նոյն իսկ վարակիչ ախտերով բռնաւոր բանուորներ, ոճրագործներ, «երկիր տեսնելու» փափաքովը տարուածներ, ծոյլեր, եւայլն։ Տարիքի հարցն ալ երբեք նկատի չէ առնուած։

Ընկերութիւնը ինք կը վճարէ բոլոր ծախքերը փոխադրելու համար բանուորները իրենց երկրէն մինչեւ գործատեղին։ Այդ ծախքերը կը գանձուին հողագործէն, որ նոյնպէս յետոյ վար կը դնէ բանուորին պահանջէն։

Եւ որպէսզի բանուորները չկարենան ձգել իրենց յանձն առած գործը եւ մտնել ուրիշի մը քով կամ տարբեր գործի մը մէջ, ֆրանսական կառավարութիւնը օրէնք դրաւ 11 Օգ. 1926ին.

ա — Արգիլուած է օտար բանուոր գործածել, եթէ չունի ինքնութեան թուղթ մը, ուր գրուած ըլլայ «աշխատաւոր»։

բ — Արգիլուած է բանուոր մը գործածել այնպիսի արհեստի մը մէջ, որ տարբեր է իր ինքնութեան թուղթին ցոյց տուած արհեստէն։

գ — Արգիլուած է գործածել օտար բանուոր մը, նախ քան պայմանագրութեան լրանալը։

Այս օրէնքին հակառակ ամէն կարգադրութիւն գործատէրը կ'ենթարկէ 500-1000 ֆր. տուգանքի եւ բանուորին վնասուց հատուցում ընելու։

Այսպէս կը տեսնուի, որ օտարականները, երբ իբրեւ հողագործական բանուոր Ֆրանսա կը բերուին, կաշկանդուած են, չեն կրնար վայելել ամէն ազատութիւն, մինչեւ որ լրանայ պայմանագրութիւնը։

Իսկ ի՞նչ պիտի ըլլայ կացութիւնը, երբ լրանայ օտար բանուորներուն կնքած պայմանագրութիւնը։

Այլեւս ազատ է։ Ոչ ոք կը խառնուի իր ազատութեան։ Եւ սակայն ոչ մէկ գործ կրնայ ընել, եթէ իր ինքնութեան թուղթին մէջ կատարուած չէ սրբագրութիւնը։ Այդ սրբագրութիւնը յաճախ դժուարութիւններու կը բախի։ Եւ կան բանուորներ, որ կը սպասեն ու կը սպասեն։ Ինչո՞ւ այս դժուարութիւնը. պատասխանը պարզ է,— որովհետեւ օտար բանուորները կրնան մէկ կամ երկու տարուան համար պայմանագրութիւն կնքել, հանդուրժել ամէն նեղութեան եւ շրջանը աւարտելէ յետոյ՝ ներկայանալ քաղաքներու մեծ գործարաններուն դուռը։ Այս ձեւով Ֆրանսա մուտքը կը դառնայ երկու տարուան սթաժի հարց եւ հողագործական բանուորներու ներգաղթի մարմինը՝ խաղալիկ։ Ահա թէ ինչո՛ւ դժուար է, իբրեւ հողագործ Ֆրանսա մտնելէ յետոյ, արհեստ փոխել։ Յաճախ չմոռնանք, որ ագարակատէրերն ալ անհանդուրժելի մարդիկ են եւ եթէ բանուորներու փախուստ եւս պատահի — հայ որբերու պարագան—, անպայման բանուորները չեն մեղաւոր։ Ֆրանսական վիճակագրութիւններուն համաձայն, ամէնէն աւելի համբերատար են Եուկոսլաւները, որոնք երբեք գործատէր չեն փոխեր։ Ինչո՞ւ սակայն միւս ազգութեանց բանուորները նոյն համբերատարութիւնը ցոյց չեն տար։ Ֆրանսացիները կը պնդեն թէ Լեհերը, Իտալացիները եւ Սպանիացիները հողագործ ժողովուրդներ են, իրենք եւս պէտք ունին հողագործ ձեռքերու եւ այն բանուորները, զորս կ'արտածեն, անոնք են որ ընդունակ չեն աշխատելու, հողին կապուելու։ Այս քննադատները միւս կողմէ կը թելադրեն բարելաւել օտար բանուորին կացութիւնը, տանելի պայմաններ ստեղծել ագարակներուն մէջ, եթէ կը փափաքին որ արժէքաւոր հողագործներ գան արտասահմանէն։

* * *

Օտար հողագործ բանուորներու ներգաղթի հարցին կը կապուի նաեւ Ֆրանսայի առողջութեան խնդիրը, որ վերջերս շատ կը խօսեցնէ տեղական թերթերը։

Երբ մէկ կողմէն ուղեւորներ Ֆրանսա կը մտնեն երկրին նաւահանգիստներէն կամ ցամաքային ճամբաներէն, ուրիշ երկիր մը մեկնելու նպատակաւ, եւ միւս կողմէն հողագործ բանուորներ կը մտնեն Ֆրանսա, երկրին մէջ աշխատելու նպատակաւ, հիւանդութիւնները եւս կը ճամբորդեն անոնց հետ եւ կը մտնեն Ֆրանսա։

Այս վախը հին է, եւ 1853ի օրէնք մը (Յօդ. 7, 40 եւ 42) կը տրամադրէ բժշկական քննութեան ենթարկել օտար նաւերու ճամբորդները, անմիջապէս որ հասնին նաւահանգիստ։ Այս օրէնքը վերաքննութեան մը ենթարկուեցաւ 1926ին, առանց սակայն միջազգային խորհրդաժողովի մը վաւերացման հասնելու։

Լանտրի, աշխատանքի նախարարութեան ելմտացոյցի տեղեկաբերը, խօսելէ յետոյ ծովային վաճառականութեան Ֆրանսա ներմուծած հիւանդութիւններուն վրայ, կ'աւելցնէ թէ «բազմաթիւ օտար հողագործ բանուորներ, որոնք սիֆիլիսով վարակուած էին, Ֆրանսա մտան, որովհետեւ սահմանագլուխներուն վրայ բժշկական քննութիւնը անհրաժեշտ խստութիւնը ցոյց չի տար»։

Այսպէս ուրեմն, ճամբորդներ կ'անցնին Ֆրանսայէն եւ հողագործ բանուորներ կը բերուին Ֆրանսա, ամէն անգամ լուրջ վտանգի մը ենթարկելով երկրին առողջութիւնը։

Եւ ֆրանսական թերթերը ահազանգ կը հնչեցնեն — հողագործներ բերելու պատրուակով սիֆիլիս մի բերէք մեզի։

ՔԱՂՀԱՆ

ԱԴՐՊԷՋԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԿՈՉԸ

«Ստլու եուրտ» Ադրբէջանի ազգայնականներու Պոլսոյ պաշտօնաթերթը, իր վերջին թիւին (1930 փետրուար) մէջ կը հրատարակէ կոչ մը՝ «Ադրբէջանի Ձայնը» խորագրին տակ, ուղղուած «Ազգերու Դաշնակցութեան, Մարդու եւ քաղաքացիի իրաւունքի պաշտպան դաշնակցութեան եւ քաղաքակիրթ աշխարհի հանրային կարծիքին»։ Նոյնութեամբ կը թարգմանենք.

«Մօտ տասը տարիէ ի վեր Ադրբէջանի Հանրապետութիւնը ռուս կարմիր բանակին կողմէ գրաւուած է եւ անխիղճ ահու սարսափի մը տակ կը ճզմուի։

Սկիզբէն ի վեր, ժողովուրդը զանազան ձեւերով զինեալ ապստամբութիւն կատարած եւ դիմադրութիւն ցոյց տուած է ռուս բռնագրաւիչներուն դէմ, որոնք գերակշիռ ուժով եւ բռնութեամբ ներս մտան մեր հայրենիքէն եւ վէնքի ուժով խորհրդային վարչաձեւ պարտադրեցին անոր։ Խորհրդային վիճակագրութեանց համաձայն, ցարդ այդ ապստամբութեանց թիւը վաթսունը կ'անցնի։ Այս արիւնալի բողոքներու շարքին մէջ գլխաւորները կազմեն Գանձակի, Ղարաբաղի, Զաքաթալայի, Կուբայի եւ Լէնկերանի ապստամբութիւնները, որոնց մէջ զոհուեցան հազարաւորներ։

Բացի այս ապստամբութիւններէն եւ հրոսակային կռիւներէն, որոնք անպակաս են Ադրբէջանի լեռներուն մէջ, ազգը իր ամբողջ ուժով անտեղիտալի պայքարի մէջ է՝ բոլշեւիզմի տնտեսական եւ մշակութային վարչաձեւին դէմ։

Տնտեսական ու վարչական այս հակառակութիւնը ի յայտ կուգայ գիւղերու մէջ յարձակելով Կոլխոզ եւ Սովխոզ կոչուած հաւաքական երկրագործական տնտեսութեանց ինչպէս նաեւ խորհուրդներու գործավարներուն եւ համայնավարներուն դէմ, աւարի տալով կառավարական գործակցականները, դժկամակելով վճարելնական տուրքը եւ հրաժարելով իր պէտքէն աւելի ցանք կատարելէ։

Գալով մշակութային եւ քաղաքական հակառակութեան, ատիկա ի յայտ կուգայ մտաւորականներու կողմէ ազգային կրթութեան, ազգային մամուլի ու գրականութեան ասպարէզներուն մէջ ցոյց տրուած գործունէութեամբ, ինչպէս նաեւ խորհրդային վարչութեան եւ աշխարհակալական վարչաձեւին դէմ կազմուած գաղտնի կազմակերպութիւններով եւ կատարուած հրատարակութիւններով։

Այս վարչաձեւը, որ կ'ուրանայ ո՛չ միայն ազգային գաղափարը, այլեւ մարդկութեան ըմբռնումը, որ կը ճանչնայ միայն դասակարգերու գոյութիւնը եւ կը ջատագովէ մէկ դասակարգի բացարձակ գերիշխանութիւնը միւս դասակարգերուն վրայ Ռուսիայէն եկած օտար աշխարհակալութեան մը ձեւին տակ ըլլալով, մեր երկրի բնակչութիւնը պարզապէս քաղաքական ստրուկի մը վիճակին վերածած է։ Երկիրը ո՛չ միայն քաղաքական, այլ նաեւ տնտեսական ստրկութեան ենթարկուած է։ Մոսկուայի ծրագիրն է Ադրբէջանի մէջ ռուս գաղթականներ տեղաւորել։ Այս ստրկութեան դէմ ամէնէն անմեղ կերպով ձայն բարձրացողներուն պատասխանն է գնդակահարում, սպառնալիք, բանտ, աքսոր եւ մարդկային ամէն իրաւունքներէ զրկում։ Ամբողջ այս շրջանին չէ եղած տարի մը, երբ հարիւրաւոր, երբեմն հազարաւոր ադրբէջանցի հայրենակիցներ զոհուած չըլլան այս սատանայական վարչաձեւին։ Ներկայիս բացի երկրին մէջ ազգային գրականութիւն մշակողներուն դէմ կատարուած բուռն յարձակումներէն եւ հետապնդումներէն, հակամարդկային տանջանքներու կ'ենթարկուին Ադրբէջանցի բոլոր քաղաքական աքսորեալները, որոնք կը գտնուին Հիւսիս. Ռուսիոյ Արխանկէլ նահանգի եզերքը Նշանաւոր Սոլովեան կղզիի աքսորավայրին մէջ։

Վերջերս մեր ստացած տեղեկութեանց համաձայն, Սոլովեաններու Ադրբէջանցի բանտարկեալներու վայրենի վերաբերումի ենթարկուած են։ Անոնք քանիցս հացադուլ հռչակած են բողոքելու համար իրենց դէմ հետապնդուած հակամարդկային քաղաքականութեան դէմ։ Իրենց պայմաններն ընդունուելէ վերջ, հացադուլին վերջ տուած են, սակայն կրկին նոյն վարմունքին ենթակայ ըլլալով, այս անգամ իբրեւ վերջին միջոց «մահուան հացադուլ» հռչակած են։

Այս սարսափելի հացադուլը տեւած է 20 օր. ատոր հետեւանքով նահատակուած է ազգային գործիչ եւ ուսուցիչ Մ. Ալպտիլղան»։ Հացադուլ հռչակող մնացեալ 46 գործիչներու վիճակին մասին մտատանջ ենք։ Ցաւով լսեցինք որ աքսորեալներէն ադրբէջանցի յայտնի տընտեսագէտ Մէհմէտ Հասան Պահիրը խելագարած է այս վայրագութեանց հետեւանքով։

Այս վիճակին ենթարկուած բանտարկեալներու պահանջները հետեւեալներն էին.

1. Զիրենք ճանչնալ իբրեւ քաղաքական բանտարկեալ եւ իրենց հետ վարուիլ ինչպէս ուրիշ քաղաքական յանցաւորներու հետ.
2. Արտօնել որ իրենց մայրենի լեզուով նամակ գրեն իրենց ընտանիքներուն։

Մարդուս մազերը փուշ փուշ կ'ըլլան՝ պարզապէս երբ մտածուի թէ մեր այս խեղճ հայրենակիցները ինչեր կը քաշեն խորհրդային գրաւման տակ, որպէսզի աչք առնեն անօթի մեռնիլը՝ քանի մը պահանջներ ընդունիլ տալու համար։ Այս քստմնեցուցիչ չարչարանքներուն ենթարկուողները մէկ չէ, տասը չէ, հարիւր չէ, հազարաւորներ են։ Անոնց մէջ բացի այն հայրենասէրներէն, որ բռնութեան, կեղեքումի եւ խոշտանգումի չդիմանալով բողոքի ձայն կը բարձրացնեն, կան նաեւ մեծ թիւով անմեղներ, որոնք երբեք չեն ուզեր ծախու հանել իրենց խիղճերը։ Ներկայիս օր չկայ որ բազմաթիւ ադրբէջանցի մտաւորականներ չբանտարկուին, չաքսորուին եւ չսպաննուին։

Աշխարհի հանրային կարծիքին առջեւ նողկանքով կը պարզենք այս վայրենի յարձակ...
ները՝ ուղղուած պատմութ...
մէջ առաջին անգամ հիմ...
Թուրք եւ իսլամ հանրապե...
թեան մը դէմ, որ արդի...
Եւրոպայի ժողովրդավար...
րունքները գործադրելով, կը ...
փաքէր արեւմտեան քաղ...
կրթութեան հասնիլ. ձեր ...
դրութեան կը յանձնենք ք...
քակրթութեան եւ ժող...
դավարութեան թշնամին...
կողմէ արեւելեան ազգի ...
բարոյականութեան, ազգ...
կամքին, ազատութեան ու ...
խութեան, միեւնոյն ատեն ...
բնակիչներու անձնական ապ...
թեան եւ մարդկային իրա...
ներուն դէմ տրուած այ...
ուածները, ու յանուն ա...
թեան ու մարդասիրութ...
խնդրենք ձեր հիմնարկութ...
րէն — որոնք դարուս ...
վսեմ մարդասիրական ըմբռ...
ներէն ուժ կ'առնեն — այ...
սին օգնել մեզ բարոյապէս ...
ձայնը բարձրացնել՝ ի նպաստ...
խեղճերուն։»

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

ՀԱՅԿ. ՇԷՆ ԵՒ ԿԵՆՍՈՒՆԱԿ ՇՐՋԱՆ Մ...

ՔԷՍԱՊ.— ԻՆԸ ԳԻՒՂ, 3210 ԲՆԱԿԻՉ

Եւրոպայի մէջ շատեր անտեղեակ են Քէսապի զուտ հայկական շրջանին։ Կ'ուզեմ հոս, «Յառաջ»ի միջոցաւ ծանօթացնել զայն։

Հիւսիսային Սուրիոյ մէջ, Օրոնդէսի գետաբերանին ձախէն, գրեթէ եզերքէն սկսած կը բարձրանայ Կասէոսը (Ճէպէլ-Աքրա), Սուրիոյ ամենաբարձր լեռը (1800 մ.)։ Ալեքսանտրէթ սանճաքի, Անտիոք գաւառի շրջանին մէջ։ Այդ լերան ստորոտը բազմած է Քէսապը, զուտ հայաբնակ գիւղաքաղաք մը։ Ունի մօտ 12 քառ. քիլոմեդր տարածութիւն եւ կեդրոնէն զատ, ուրիշ 9 գարձեալ զուտ հայկական գիւղեր։ Քէսապի հիմը կը դրուի, քանի մը դարեր առաջ, ափ մը ընտանիքներու կողմէ, որոնք դատելով Քէսապի գաւառաբարբառէն, գաղթած ըլլալ կը թուին Զէյթունի կամ Սասունի կողմերէն։

Սահման.— Հիւսիսէն՝ Կասէոս լեռ, Հարաւէն՝ Ալէվիներու երկրի հիւս. սահմանագիծը, Արեւելքէն՝ Օրտու թաճկական մեծ գիւղը, ուր կը բնակին մաս մը Յոյներ (արաբախօս), Արեւմուտքէն Միջերկրական ծով։

Կլիմայ.— Բաւական բարեխառն կլիմայ մը ունի Քէսապ։ Թէեւ լեռնային դիրքով, բայց ծովին բաւական մօտ ըլլալով, շատ ցուրտ չըներ։ (Քէսապ կը գտնուի մօտաւորապէս 500 մեդր բարձրութեան վրայ։) Ամբան Սուրիոյ գրեթէ բոլոր քաղաքներէն օդափոխութեան կուգան։ Սուրիոյ հայութեան համար օդափոխութեան ամենայարմար վայրն է։

Հող.— Իբրեւ լեռնային, չունի հողային գոհացուցիչ տարածութիւն։ Հողը բաւական բարեբեր է։ Կը մշակուին արմտիք, բանջարեղէն, ծխախոտ, զանազան պտղատու ծառեր եւ մասնաւորապէս թզենին ու թթենին, որ մեծ արդիւնաբերութիւն ունին։ Բաւականօրէն բաւական հարուստ ըլլալով շրջանը, կը բուծանուին իբր ոչխարուն ու կաթնատու կենդանիներ, մասնաւորաբար այծն ու կովը։

Շինութիւն.— Կասէոս լեռնէն կէս ժամ դէպի վար, բլուրի մը վրայ, գեղեցիկ տեսարաններով շրջապատուած, կը գտնուին փլատակ շէնքի մը մնացորդները։ (Քէսապցիները «Պալլում» կը կոչեն)։ Կը պատմուի թէ այս վայրը ուրիշ բան չէ եթէ «Պարլահու» անուն իշխանի մը կողմէ հիմնուած ապարանք մը, որուն կից մենեանի մը ... մատուռի մը կիսափուլ ... դեռ կանգուն կը մնայ ... փլատակներէն յաճախ գտն... են մեհենական հին ոճի ... ներ ու զանազան առարկա... արծաթէ կամ պղինձէ հին ... ներ եւայլն։ Այս վայրը Քէս... ցիներու համար ուխտավայ... դարձած է։ Ամէն տարի, ... դավառին, ժողովուրդը ... կ'երթայ հոն, ուր պատա... կը մատուցուի եւ խրախճ... ներ կը սարքուին։

Կառավարութիւն.— Քէս... «միւտիրլիք» է։ Իբր կառա... րական պաշտօնեաներ ... նստին գիւղապետ մը ու ... նապետ մը։ Ժանտարմա... ի վեր կառավարական ... պաշտօնեաները Հայերէ ... բաղկանան։

Ժողովուրդը.— Քէսապի ... ժողովուրդը ընդհ. առուժով ... քաջ, գործունեայ եւ շատ ... աշխատասէր է։ Գրեթէ իւրաք... չիւր ընտանիք ունի շատ ... քիչ չափով սեփական հողն... հիւ այս վերջինին եւ միայ... նահանգներու մէջ իր ունե... հարազատներու նիւթական ... նութեան, Քէսապի ժողովու... մեծամասնութեամբ դարձա... ինքնաբաւ եւ մէկ մասն ալ ... բեկեցիկ։

Ընդհանուր Պատերազ... տարագրութենէն անմասն ... մնաց նաեւ այս ժողովուրդը ... բանի քշուեցաւ մինչեւ Փ... Սայիտ ու Սուրիոյ խորերը ... վայրերու մէջ է որ կորսնց... իր մօտ երեք չորրորդը։ Տար... գրութենէ վերադարձողն... տեսան իրենց աւանն ու գ... ղերը գրեթէ աւերակ ու գե... մանային։ Ճիւաղ Թուրքը ... արիւնոտ ձեռքերով իր կորե... նիչ դերը հոս ալ կատարած ... Բայց ժողովուրդը գլխաւոր... թեամբ Դաշնակցական երի... սարդութեան, իր վրէժը լ... խուճապի մատնելով հար... Օրտու թրքական մեծ գիւղը ...

Քէսապի ժողովուրդն ալ ... րեւ մէկ մասնիկը հայ շինա... ժողովուրդին, լծուեցաւ ... ծագործ աշխատանքի ու զա... եալ շէնցուց իր հնամենի ա... ու գիւղերը։ Ան մինչեւ իսկ ... ներու եւ բլուրներու վրայ ... կելի հողեր ստեղծեց, ու ... այժմ հանգիստ ու խաղա... կեանք մը կը վարէ։ Քէսապ... երիտասարդութիւնն ալ իր ... րենասիրական պարտքը կա... րեց՝ մասնակցելով կամաւոր... կան շարժումներուն, Արարա... հակատամարտին եւլն։ Ժող... վուրդը իր ծոցէն դուրս է ...

մը բժիշկներ, ինչպէս եւ ազգասէր երկրաչափներ, ատեաններ, ճարտարա- եր, ուսուցիչներ եւ ֆէ- ներ,

ողովուրդը կը պահէ այն ական աւանդութիւնները, ք իրեն ծանօթ են։ Հետզ- կը թօթափէ գիւղացիա- տգեղութիւնները (գեղեց- իններ ալ կան) եւ կը մտնէ ւլի մէջ։

տեսական.— Մշակելի հո- սակաւութեան պատճա- արդիւնաբերութիւնը չի ցնեն ժողովուրդի պէտ- Ամենաշատ մշակուած է թթենին, որուն շնորհիւ մաբուծութիւնը բաւական ջ գացած է. գրեթէ ամէն ն, գարնան շերամաբուծու- մբ կը զբաղի. միայն պատ- ուած խոզակն է որ կ'ար- ծնի։ Մեծ տեղ կը գրաւէ ղափնիի մշակութիւնը, ր պտուղէն կը պատրաս- ձէթ մը, որ կը գործածուի ր շինութեան մէջ։ Այս ը աւելի յարգի է քան ձի- տուղի ձէթը։ Ուրեմն նիւ- ան հասոյթի գլխաւոր աղ- ները են ընդհանրապէս նիի, ղափնիի եւ ծխախոտի ութիւնը։

ողովուրդը կը զբաղի մանր տուրով, արհեստով եւ հո- րծութեամբ։

Քէսապի շրջանի գիւղերը.— է ըսինք, Քէսապ իր շրջա- մէջ ունի 9 գիւղեր, բոլորն ստ հայաբնակ.—

Գալատուրան, որուն տուները երկրականի մօտ, ամբողջ տի մը երկայնքին ցան ու տարածուած են։ Իր մէջ կը է մօտ 170 ընտանիքներ' անդամներով։ Հայ լուսա- ական ու հայ բողոքական այնքները ունին իրենց ե- ցին ու դպրոցը։ Այս գիւղին է որ մասնաւորապէս կը կուի ծխախոտ ու ղափնին։

ընարճըգ.— Ունի 40 ընտա- մօտաւորապէս 200 անձե- Հայ լուս. եւ հայ կաթոլիկ այնքները ունին իրենց տար- ան դպրոցները, կանաչաւէտ ելի ու ջրառատ վայր մը։

եւ-Աղբիւր.— Իր մէջ կը ւէ 40 ընտանիքներ' մօտ անձերով։ Նախնական դպ- եր ունին հայ լուսաւորչա- եւ բողոքական համայնք- ։

էօրքիւնէ.— Ունի 27 ըն- իքներ 135 անձերով, մէկ րական դպրոց և բողոքա- ժողովարան մը։

ուզ Աղաճ.— Կը հաշուէ 11 անիք 60 անձերով. զուտ ւսաւորչական գիւղ մը. ունի րական վարժարան մը։

քիզ-Օլուք.— 20 ընտանիք անձերով. ունի մէկ նախ- ն վարժարան եւ բո- կան ժողովարան մը։

րքի-Գեղ.— 17 ընտանիք անձերով, հայ լուսաւոր- չականները ունին իրենց նախնական վարժարանը։

Ջագալճըգ.— Ունի 8 ընտանիքներ 40 անձերով եւ մէկ մանկապարտէզ։

Պաշօրդ.— 6 ընտանիքներէ եւ 30 անձերէ բաղկացած պզտիկ լուսաւորչական գիւղ մը։

Ահաւասիկ գիւղերու հարեւանցի պատկերը։ Հոս դուրս կը թողունք Պաղճաղաճ գիւղը (հայաբնակ, բայց դժբախտաբար մեծ մասը թրքախօս) այն պատճառով միայն որ կը գտնուի Ալէվիներու հողամասին վրայ։ Գիւղերու ընդհանուր բնակչութեան թիւն է 1710. իսկ կեդրոն Քէսապն ալ կը հաշուէ մօտաւորապէս 300 ընտանիքներ 1500 անձերով։ Ուրեմն ամբողջ շրջանի հայութեան թիւն է 3210. իսկ արտասահման գտնուող Քէսապցիներու թիւն ալ առնելով, կ'ունենանք մօտ 4000ի հասնող Քէսապցի ժողովուրդ մը։ Պատերազմէն առաջ բնակչութեան թիւն էր մօտ 10.000։ Դժբախտաբար այս վերջին տարիներուն մէջ բաւական թիւով Հարաւային Ամերիկա մեկնողներ եղան, իրենց բախտը հեռաւոր անհարազատ ափերու վրայ որոնելու։

Կրթական.— Քէսապ ունի չորս կրթականհաստատութիւններ.— Ազգ. Սահակեան վարժարանը իր մանկապարտէզի բաժինով միասին մօտ 110 աշակերտ (երկսեռ) և 6 կրթական պաշտօնեաներ. Հայ բողոքականներու վարժարանը, 6 կրթական պաշտօնեաներ եւ մօտաւորապէս 90 աշակերտ (երկսեռ). Հայ կաթոլիկ - Լատին Միացեալ վարժարանը՝ 60 աշակերտ, 5 կրթական պաշտօնեաներով։ Քէսապի Ուսումնասիրաց ընկերութեան երկրորդական վարժարանը ունի 40 աշակերտներ՝ չորս կրթական պաշտօնեաներով։ Այս առաջին միջնակարգ հայ վարժարանն է Սուրիոյ մէջ։

Ուրեմն Քէսապի ուսուցչութեան թիւն է 21, իսկ աշակերտութեան՝ 300. ամբողջ շրջանին մէջ, կեդրոն Քէսապն ալ հաշուի առնելով, կ'ունենանք 15 կրթական հաստատութիւններ, 35 պաշտօնէութիւն եւ 670 աշակերտութիւն։ Կը տեսնուի որ ամբողջ Քէսապի շրջանը դպրոցներու ցանցով մը պատուած է։ Կը հետեւի թէ Քէսապ հանդէս պիտի բերէ հայեցի դաստիարակութեամբ կրթուած եւ զարգացած սերունդ մը։

Կազմակերպութիւններ.— Քէսապի մէջ միայն մէկ քաղաքական կուսակցութիւնը կայ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ գնահատելի գործունէութիւն մը ունեցած է իր շրջանին մէջ, եւ որուն շարքերը հետզհետէ կը ստուարանան։ Իր կազմով կոմիտէութիւն է եւ Գալատուրան գիւղին մէջ ունի ենթակոմիտէութիւն մը։ Հոս Դաշնակցութիւնը ունի մօտ քառորդ դարու կեանք մը։

Քէսապի Ուսումնասիրաց ընկերութիւն.— Ասկէ 20 տարի առաջ, Քէսապի մէջ հիմը կը դրուի այս ընկերութեան, նպատակ ունենալով հիմնել երկրորդական վարժարան մը, որով կարենայ ապագայ սերունդին բարձրագոյն կրթութիւն տալ։ Ժողովուրդը շատ ուսումնասէր ըլլալով, կը բոլորուի ընկերութեան շուրջ, որպէսզի աւելի կուռ կազմակերպութիւն մը դառնայ եւ շուտով իր նպատակին հասնի։ Դժբախտաբար ընկերութիւնը իր նպատակին կը հասնի շատ ուշ, ընդհ. պատերազմի առաջ բերած դժբախտութեանց ու աղէտներու պատճառով։ Կը բանայ իր վարժարանը 1924ին վարձու շէնքի մը մէջ, իսկ 1929ին իր սեփական հողին վրայ կը բարձրացնէ իր փառաւոր սեփական շէնքը, որուն գոյութիւնը վաւերացուած է Սուրիոյ եւ Լիբանանի մարզպանութեան կողմէ։ Ընկերութիւնը կը համրէ 200 անդամներ միայն Քէսապի շրջանին մէջ։ Տեղին վրայ ունի նաեւ Տիկնանց մասնաճիւղը 40-45 անդամուհիներով։ Մասնաճիւղեր ունի նաեւ Միացեալ-Նահանգներու մէջ մօտ 150 անդամներով։ Ուրեմն 400 անդամներէ բաղկացած կուռ ընկերութիւն մը։ Իր հասոյթի աղբիւրները կը կազմեն անդամավճարները, ներկայացումներ, վիճակահանութիւններ իր սեփական ագարակին եկամուտը։

Դաշնակցութիւնն ու Ուսում. ընկերութիւնը, այս ժողովուրդին կեանքի ուղն ու ծուծը կաբելի է համարել։

Հ. Յ. Դ. Պատանեկան Միութիւն.— Հիմնուած է 1925ին, նպատակ ունենալով զարկ տալ Քէսապի պատանեկութեան մտային, ֆիզիքական եւ բարոյական զարգացումին։ Անդամներու թիւը կը հասնի 50ի։ Կը կազմակերպէ ընկերական եւ դասախօսական ժողովներ, կուտայ հանդէս-երեկոյթներ եւ ներկայացումներ։ Իր տրամադրութեան տակն է Դաշնակցութեան ժողովրդային գրադարան-ընթերցասրահի գեղեցիկ շէնքը, որուն հիմնադիրն է Ամերիկացի միսիոնարուհի Միս Ջէմպըրս (Դաշնակցական)։ Գալատուրանի մէջ ալ Պատ. Միութիւն մը կայ։

Ուսանողական Միութիւն.— Հիմնուած է 1928ի դեկտեմբերին, նպատակ ունենալով զարկ տալ մտային, գիտական ու գեղարուեստական շարժումին՝ ուսանողներու մէջ։ Ունի 35 անդամներ։ Ահա ընդհանուր պատկերը Քէսապի — այս փոքրիկ հայնոցին։

ՄԱՍԻՍ ՊՕՂԻԿԵԱՆ

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

16 ԴՊՐՈՑ, 2323 ԱՇԱԿԵՐՏ

Լիբանանի Ուսումնական Խորհուրդը ընդհանուր քննութենէ մը յետոյ պատրաստեց կրթական նոր ծրագիր մը։

Կուտանք այդ ծրագրին գլխաւոր կէտերը.

I— Մեր դպրոցներու ընդհանուր կացութիւնը ըմբռնելու համար, Ուսումն. Խորհուրդը մասնաւոր հարցարաններով կազմած է վիճակացոյց մը, որ ցոյց կուտայ նախակրթարաններուն տեղը. հիմնարկութեան թուականը, շէնքին բաժանումները, առողջապահական պայմանները, աշակերտներուն թիւը, ուսուցիչներուն թիւը. այս վերջիններուն ուսման աստիճանը, ստացած ռոճիկը, եւլն.։

Այս հարցարանը ղրկուեցաւ նաեւ Սուրիոյ վարժարաններուն հոգաբարձութեան։ Դժբախտաբար հայ-կաթոլիկ պատրիարքարանը մերժեց պատասխանել։ Հայ Բողոքականները սիրով պատասխանեցին։

Այսպէս, Ուսումն. Խորհուրդը այսօր ունի Լիբանանի Հայ վարժարաններուն կատարեալ վիճակացոյցը. որուն համաձայն 16 մանկապարտէզներու եւ նախակրթարաններու մէջ կ'ուսանին աւելի քան 2323 երկսեռ աշակերտներ։ Ասոնց տարեկան ծախքը կը հասնի մօտաւորապէս 26,266 սուրիական ոսկիի, եւ կրթական պիւտճէին բացը կը հասնի տարեկան 6 հազար ոսկիի։

2— Դարձեալ, նկատի ունենալով որ Լիբանանի դպրոցները չունին իրենց կրթական ծրագիրը եւ կը հետեւին Պոլսոյ կրթական ծրագրին, որ չէր համապատասխաներ միջավայրին, եւ նկատի ունենալով որ տեղւոյն պետական վարժարանները կը հետեւէին Փրանսական կրթական ծրագրին, ուսումնական խորհուրդը իր ծրագիրը կազմեց համաձայն Փրանսականին։ Այսպէսով հայ վարժարաններու շրջանաւարտները ապագային պիտի ստանան կարգ մը դիւրութիւններ, երբ ուզեն մտնել Փրանսական միջնակարգ, բարձրագոյն եւ արհեստագիտական վարժարաններու մէջ։

Գալ տարուընէ սկսեալ նոր կրթական ծրագիրը պիտի գործադրուի բոլոր հայ վարժարաններուն մէջ։

3— Ուսումնական խորհուրդը քայլ մը եւս առնելով, ջանք պիտի թափէ կարող եւ ձեռնհաս ուսուցիչներ բերել Լիբանանի հայ վարժարաններուն։ Այս նպատակով քննութեան առնուեցան ուսուցիչներու վկայականները, եւ կազմուեցաւ 87 ուսուցիչ ուսուցչուհիներու ցանկ մը։ Բոլոր այն ուսուցիչները, որոնք վկայուած էին Պոլսոյ Ուսումն. Խորհուրդին կողմէ, կամ երկրորդական վարժարանի վկայական մը ունէին, կամ իրենց գրական ու գիտական աշխատութիւններով հեղինակութիւն կը վայելէին, վերարտօնութիւն ստացան պաշտօնավարելու։ Անոնք, որ այս պայմանները չկրցան լրացնել, պիտի միան մինչեւ տարուան վերջը, երբ քննութիւն մը պիտի անցընեն։ Ուսուցիչները պիտի ունենան աստիճանաւորում մը, եւ ռոճիկները պիտի տրուին համաձայն այդ աստիճանաւորումին։

4— Մասնաւոր յանձնաժողով մը պիտի քննէ եւ զտէ գործածուած դասագիրքերը, որոնք շատ գոյնզգոյն են։

5— Որոշած է ուժ տալ արաբերէնի եւ ֆրանսերէնի։

---

300 ԿԻՆ ԵՒ ԱՂՋԻԿ ՄԱՐՋՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

Մարզուանէն Բրաբիոն կիւլբեղեան, 28 հոկտ. 1929 թուակիր նամակով մը կը գրէ «Կոչնակ»ին.

— Ես այժմ Մարզուանի ամէն բանն եմ, ուսուցիչ, խորհրդական, քարոզիչ, տէրտէր. կառավարական գործերը տեսնող եւն։

Մեր ծերանոցը հիմա միայն ծոթը հատ ծերեր կան եւ քաղաքին մէջ երեք հարիւրի մօտ կիներ, որբեր եւ աղջիկներ։ Վերջերս մեր մանչ եւ աղջիկ որբերէն երկուքը ես անմիջապէս իմ ձեռքովս ամուսնացուցի իրարու հետ, հայերէն աղօթքով եւ օրհնութեամբ։

Շատ աղքատներ, կարօտեալներ եւ աղաչողներ կան, բայց ծերանոցը ընդունելու ոչ մէկ նիւթական միջոց ունինք։ Ծերանոցը մինչեւ հիմա ապրեցաւ մեծցաւ մասամբ տեղական նպաստներով, տարին անգամ մըն ալ Հաճի գիւղէն ուտելիք կը ղրկեն։ Մինչեւ հիմա բնաւ անօթի չմնացինք։ Արդեօք Ամերիկայի մէջ ալ չե՞ն գտնուիր բարեսիրտ բարեկամներ որ հաճին պզտիկ չափով օգնելու մեր խեղճ անկելանոցին։

Ամէն Կիրակի առաւօտ ծերանոցը հայ քրիստոնէական պաշտամունք կ'ունենանք։ Ամերիկացի մը կուգայ «օրկ» նուագելու, 30—40 ունկնդիրներ կ'ունենանք։ Երկու եկեղեցիները միացուցած ենք. ես կը կարդամ երեւելի քարոզիչներու քարոզները կ'երգենք մեր գողտրիկ շարականները։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ա Զ Դ

ՎԱԼԱՆՍ, 17 Փետր.— Ի գիտութիւն Վալանսի եւ շրջակայից հայ հասարակութեան, կը ծանուցանենք թէ տեղւոյս երկրորդ Ազգ. Վարչութեան շրջանը լրացած ըլլալով, ընտրողական յանձնախումբը նոր ընտրութեան ձեռնարկեց։

Ընտրողական յանձնախումբը հրաւիրելով քաղաքական երեք կուսակցութեանց եւ Հայրենակցական եւ այլ միութեանց երկուական լիազօրները, յունուար 2ին ժողով մը գումարեց, նախագահութեամբ Պ. Յովհ. Բէլէշեանի եւ ատենադպրութեամբ Պ. Յակոբ Չէքէմեանի։ Ներկայ էին երեք կուսակցութեանց ներկայացուցիչները, եւ հրաւիրեալ 10 այլ միութեանց եօթին ներկայացուցիչները, իսկ երեք միութեանց ներկայացուցիչները կը բացակայէին։ Իւրաքանչիւր ներկայացուցիչի խօսք տրուեցաւ։

Ժողովը նկատի առաւ գաղութիս մէկ տարուան խաղաղ վիճակը, եւ նոր պայքար չստեղծելու համար, միաձայնութեամբ որոշեց նշանակովի խառն Ազգային մարմին մը ընտրել հետեւեալ հիման վրայ.— Երեք քաղաքական կուսակցութիւններէն մէկ մէկ ներկայացուցիչ, իսկ մնացեալը անկախներէ. ընտրուեցան Ս. Դ. Հնչ. Կուս. Պետրոս Մանուկեան ատենապետ. Անկախներ՝ Արսէն Թադէոսեան ատենադպիր, Յակոբ Կօշկակարեան՝ փոխ - ատենադպիր, Ենովք Տէր Սարգիսեան՝ կնքապահ, Յակոբ Մարգարեան՝ գանձապահ, Հ. Յ. Դաշն. Խորէն Շամախեան՝ խորհրդական։

Ռ. Ազատական կուսակցութիւնը Տէր Պսակ քահանային ուղղուած 12 յունուար թուակիր նամակով մը կ'առարկէր թէ յունուար 2ի ժողովին մէջ իր ներկայացուցչին խօսք չէ տրուած, այդ պատճառաւ ներկայացուցիչ չղրկեց։

Յետ այսու կրօնական եւ ազգային մեզ վերաբերեալ ո՛ր և է գործի համար պէտք է չորս օր առաջ դիմել Ազգ. Վարչութեանս ատենապետ Պ. Պ. Մանուկեանի, Rue Bouffier 24, Valence. Դրամական առաքումները Գանձապահ Պ. Յակոբ Մարգարեանի՝ 1 Rue Pelleterie։

Հայրենակիցնե՛ր, Ազգ. Վարչութիւնս պէտք եղած չափով կ'աշխատի այս տարեշրջանին իսկ դպրոց մը ունենալ, եկեղեցւոյ հետ զուգընթաց ու այդ գործը գլուխ հանելու համար ի հարկէ կը կարօտի նիւթական օգնութեան։

Գաղութիս անխտիր աջակցութեամբն է որ պիտի կարենանք մեզ յանձնուած գործը գլուխ հանել։

Ազգ. Վարչութիւնս հրապարակաւ կը յայտարարէ թէ այն գրութիւնները որոնք թերթերու մէջ լոյս կը տեսնեն առանց իր կնիքին, պիտի համարուին անվաւեր։

Ի դիմաց Հայ Ազգ. Միութեան եւ Հոգաբարձութեան

(կնիք)

ԵՒ 21 ՏԱՐԵԿԱՆ ԷԻ

Եւ Փրիսիլա պարզապէս չէր ր հանդուրժել տկարամիտ Արդարեւ իր աչքերը ծովուն ն էին, գեղեցիկ, բայց անճանաւազներու համար վտանր, եւ ծովուն պէս չէին ուզեր ունենալ ոեւէ գնով, այլ դիանգամ դուրս կը նետէին քու քերուդ փրթօրկալից ամայի րուն վրայ։

Քանի՛ քանի անգամներ կը աքէի անոր մօրը տունը երանոր կերպարանքէն շող մը լու մոյսով, որովհետեւ աշի մէջ մեզի համար ամէնական բանն է ինքզինքնիս րելը։ Բայց շատ քիչ անգամ ըլլար, եւ հոն եղած ատենն մէ կը տեսնէի միայն իր դէմքը, իր քովնտի գիծը, իր անփոյթ աղուորութեան անգքը անծանօթէն անծանօթ— այն անծանօթնե՛րը որոնք մոգական մարզերու կը փոխարկուին կը դիւթո ին անոնցմէ դուրս եղողին կողմէ։ Կամ գուցէ լսէի իր ձայնը, շուտիկ, հատկլած ձայնը, սիկարէթներէն փոքր ինչ խռպոտ, մէկու մը հետ հեռաձայնով խօսած ատեն եւ հոս նախընթրել կամ հոն ճաշել կարգադրած ատեն, ինչ որ անհամ ու անհոտ կը դարձնէր այդ պահերուն իմ առջեւ հանուելիք ոեւէ կերակուր։ Բայց քո՛ղ մը ախորժակիս վերեւ։

Բայց ինչ որ ալ ըլլայ, կեանքը լիկ ճեղքերէ ու հարուածներէ չի կազմուիր բոլորովին, ինչպէս ըսի ասկից առաջ եւ դարձեալ կ'ըսեմ, որովհետեւ մինթէ ամէնքս ալ քաջալերութեան պէտք չունի՞նք յաջողելու համար։ Եւ այսպէս, Փիցրոյ Սքուարի հաւաքոյթէն վերջ ուր խնդութիւն մը կար օդին մէջ, հոս հիմա միասին կը ճաշէինք Փրիսիլա Րիվըրս եւ ես։ Նուաստութեան խորունկ փոսերը գլխիվայր ուժասպառ անկումէ մը ազատարարի պէտք չունէի դեռ։ Ան ինծի չէր հաւներ— ասիկա հասկցուած էր։ Ասկէց զատ կարդացած էր իմ քանի մը վէպերս «Նիւ Էյճ»ի եւ «Ինկլիշ Րըվիւ»ի մէջ. եւ անոնց ալ չէր հաւնած։ Հարցուց ինծի թէ ինչո՞ւ «հանդարտ» բան մը չեմ գրեր։ Ո՛չ, չէր հաւներ գրածներուս, ո՛չ միտքիս, ոչ ալ հագուստներուս։ Մէկ խօսքով, գիշերային հաւաքավայրի յաճախորդ տիպար մը կը տեսնէր իմ մէջս։

Ասիկա ցաւ պատճառեց։ Ասիկա խայթեց։ Քարադրի հաւկիթներ քշելով առջեւը, խնդրեցի որ միտքը բացատրէր։

— Դիւրաբորբոք (flash) էք, ըսաւ։

— Արժանթինցիի՞ մը պէս։

— Կեղծ Արժանթինցի մը, ըսաւ։

Պ. Շթուցի աչքը տեսնելով, ապաստանեցայ այդ պատուական ճաշարանապետին խօսակցութեան, որովհետեւ երիտասարդներուն հանդէպ իր բարութիւնը կը հաւասարէր միմիայն գեռատի կիներու հանդէպ իր լուրջ եւ ծանրաբարոյ ընթացքին. Հազուագիւտ գիծ մը ժողովրդային ճաշարանապետի մը մէջ, եւ գիծ մը՝ որ Մօնթ Էճըլ ճաշարանը նշանաւոր ըրած է ո՛չ միայն իր կերակուրներուն, այլ նաեւ իր համակրելի մթնոլորտին համար. առաջինը փորձով գիտեմ, եւ երկրորդը յատուկ է ճաշարանին Վիեննացի հիմնադրին Պ. Մաքսիմիլիէն Շթուցի հանճարին։

— Ի՞նչպէս էք, այսօր, Պ. Շթուց։

— Միշտ լաւ՝ երբ տեսնեմ ձեզ, պարոն։

— Պ. Շթուց, ըսաւ Փրիսիլա, Հռենոսեան գինի պիտի ունենա՞նք արդեօք։

— Լիպֆրաումիլխ (կուսական կաթ) համը պիտի նայիք. Տիկին Րիվըրս կը վստահեցնեմ ձեզ որ հրեշտակներուն երգերը պիտի լսէք։

Պ. Շթուցի հրեշտակներուն մտիկ ընելով, սիրտ առի եւ ըսի Փրիսիլային.

— Դուք մակերեսէն վար չէք նայիր։ Ձեր ծնունդին եւ պատմական զուգորդութիւններուն առաւելութեանց մէջ ապահովուած— մէկ խօսքով ձեր գետնին վրայ հաստատուն— չէք բարեհաճիր հասկնալ թէ ինծի պէս մարդ մը, որ բնաւ գետին չունի, պարտաւորուած է դրոշմ մը ունենալ ոեւէ կերպով։

— Ինչո՞ւ, ըսաւ Փրիսիլա։

Պ. Շթուցի հրեշտակներուն երգին մէջ այս ընդմիջումը խեղդելով, շարունակեցի— «Նայեցէ՛ք Տիգրայէլլին։ Ան մինթէ ամէն կերպով, բոլորովին «հանդա՞րտ» էր մակերեսին վրայ։ Բայց ի՞նչ է արդէն մակերեսը։ Պէտք է տակը քննել»։

— Քննելով, ըսաւ, կը տեսնեմ թէ դուք դիւրավառ (flash) պատմուածք կը գրէք։

Ըսաւ ու ցնցուեցաւ։ Քարադրի վերջին հաւկիթին եռեւը ծածկուելով՝ սպասեցի գործին առնելիք վիճակին։

— Բայց չէի գիտեր թէ Հայաստանի պատմութիւն գրելու վրայ էիք։ Ի՞նչ ալ լաւ բան։

— Վրան խօսուելիք բան մը չէ։ Գալով դժուարութիւններուն, անյաղթելի են։

— Գրեթէ ձեր բովանդակ ժամանակը Բրիտանական Թանգարա՞նը կ'անցընէք, կ'ենթադրեմ։

ՄԱՑՔԸԼ ԱՐԼԷՆ

Թարգմ. ԵՑԱՆ

Խորհրդաւոր գողը փրոֆէսէօրի աշխատանոցէն վերցուցած է լմնուկի պարկուճներ եւ թիթեղեայ տուփի մը մէջ գտնուած մանրուք դրամներ։ Աւարին գումարը կը հասնի 12 - 15,000 ֆրանքի։ Գողը խառնշտկած է նաեւ թուղթերը։

Առաջին անգամն է որ Փասթէօրեան հաստատութեան մէջ այսպիսի գողութիւն մը կը կատարուի։ Այս դէպքը մասնաւոր ուշադրութիւն չպիտի գրաւէր, եթէ փրոֆէսէօրին աշխատանոցին մէջ սեղանի մը վրայ չգտնուէր Ալմազեանի խնդրին թուղթերը։ Փրոֆէսէօրին աշխատանոցը կը գտնուի կենսախօսական քիմիաբանութեան շէնքին գետնայարկը եւ ապակեայ դուռով մը կը բացուի գլխաւոր աշխատանոցին վրայ։ Գողը, որ շատ ծանօթ պէտք է եղած ըլլայ այդ հաստատութեան գործերուն, մեծ աշխատանոցին դուռը բացած է նման բանալիով մը, իսկ փրոֆէսէօրին դուռը՝ կեղծ բանալիով։ Եօթը գզրոցներէն վեցը բացած է մկրատով մը։ Զգուշացած է ելեկտրական լոյսերը վառել՝ գիշերապահներու ուշադրութիւնը չհրաւիրելու համար։

Կիրակի առաւօտ աշխատանոց վերադարձին՝ փրոֆէսէօրը անմիջապէս նկատեց գողութիւնը եւ լուր տուաւ հաստատութեան տնօրէն Փրոֆ. Ռուի։ Երկուշաբթի առտու դատական ոստիկանութեան պաշտօնեաները հասնելով քննութիւն կատարեցին։ Գտան բազմաթիւ հետքեր՝ ոտքի եւ ձեռքի, որոնց օրինակը առին։

Փրոֆէսէօր Պէրթրան լրագրողի մը յայտարարեց թէ՝ գողը բան մը չէ կրցած հասկնալ այն զանազան թուղթերէն, որոնք հիմը պիտի կազմէին Ալմազեանի խնդրին շուրջ իր կազմելիք տեղեկագրին, այնպէս որ ո՛չ մէկ վնաս կարելի եղած է հասցնել այս ուղղութեամբ։ Փրոֆէսէօրը երեքշաբթի իրիկուն Պ. Մաթիֆասի ներկայացուց իր տեղեկագիրը, որ, ինչպէս ըսինք, չի հաստատեր Պ. Ամիի բոլոր եզրակացութիւնները։ Յիշեալ տեղեկագիրը այսօր պիտի հաղորդուի Ալմազեանի եւ բովանդակութիւնը պիտի հրատարակուի թերթերու մէջ։

Լոնտոնի խորհրդաժողովը

Բանակցութիւնները կը շարունակուին Լոնտոնի մէջ՝ իւրաքանչիւր պետութեան բաժինը որոշելու համար։ Ֆրանսայի նախարարական տագնապին հետեւանքով, առայժմ ֆրանս. պատուիրակութիւնը վերապահ դիրք բռնած է։ Ծովային նախարար Ժորժ Լէյկ եւ տը Ֆլէօրիօ երեքշաբթի օր Անգլիոյ վարչապետին մօտ երթալով յայտնեցին թէ Ֆրանսա կը փափաքի սերտիւ գործակցիլ խորհրդաժողովի յաջողութեան համար, սակայն ստիպուած են սպասել տագնապին ելքին։ Մաքտոնըլտ իր համակրանքը յայտնեց Թարտիէօի եւ Պրիանի հանդէպ, ու աւելցուց թէ ներկայիս բանակցութիւնները կը շարունակուին միւս պատուիրակութեանց միջեւ, եւ ֆրանս. պատուիրակութիւնը կանոնաւորաբար տեղեակ կը պահուի անոնց արդիւնքէն։

Ի՞ՆՉ Կ'ՈՒԶԷ ԻՏԱԼԻԱ

Լոնտոնի մէջ օրուան խնդիրն է Իտալիոյ պահանջը։ Ինչպէս յայտնի է, Իտալացիները կը պահանջեն որ Միջերկրականի մէջ Ֆրանսայի հաւասար նաւային ուժ ունենան։ Իտալիոյ գլխաւոր պատուիրակ Կրանտի տակաւին չէ հաղորդած իր ծանուցագիրը՝ իտալական պահանջներու մասին։ Հեռագրի մը համաձայն, կը կարծուի թէ իբրեւ ամբողջական տարողութիւն, Իտալիա կ'ուզէ ունենալ 400,000 թոն։ Ֆրանսա պահանջած էր 724,000 թոն։ Կ'ըսուի սակայն թէ Անգլիա տրամադիր է 400,000էն աւելի չտալ Ֆրանսայի, որովհետեւ կ'ուզէ որ Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի միացեալ ուժերէն աւելի զօրաւոր ըլլայ իր նաւատորմը։

Զօր. Կուտեպովի գաղտնիքը

Հարցաքննիչ դատաւոր Տըլալէ երեքշաբթի օր Ռուսլէ փողոցին առջեւ կրկնել տուաւ Զօր. Կուտեպովի առեւանգման պարագաները, համաձայն հիւանդանոցի ծառայ Արթիւր Շթայնմէցի ցուցմունքներուն։ «Զօրավար»ը բռնելն ու ինքնաշարժին մէջ դնելը տեւեց 40 երկվայրկեան միայն։ Դատաւորը հիւանդանոցի պատուհանէն հետեւեցաւ գործողութեան։

⁂ Տեղեկութիւն տրուած ըլլալով որ զօրավարը 150,000 ֆրանք ունէր Ցուրիխի Պանք Ֆետէրալին մէջ, դատաւոր Տէլալէ հեռագրով տեղեկութիւն ուզեց այս մասին զուիցերական դրամատունէն եւ հաստատեց որ գումարը ամբողջութեամբ հոն կը մնայ։

⁂ «Լիպէրթէ» թերթը կը կազմակերպէ բողոքի երկրորդ հրապարակային հաւաքոյթ մը, որ տեղի պիտի ունենայ վաղը՝ ուրբաթ գիշեր ժամը 8.30ին Պիւլիէի սրահին մէջ։

Ամանուլլահ Աֆղանիստան կը դառնայ

Լոնտոն, 19 փետր.— Հռոմէն ստացուած քանի մը հեռագիրներու համաձայն, Աֆղանիստանի նախկին թագաւոր Ամանուլլահ Իտալիայէն ճամբայ ելած է դէպի Պոլիս եւ մտադիր է Աֆղանիստան վերադառնալ։

Մահապատիժ հինգ կրօնաւորներու

Մոսկուայէն կը հաղորդեն որ Թուլա նահանգին մէջ Չեկայի հրամանով ձերբակալուած են Իսմայիլով քահանան եւ ուրիշ չորս կրօնաւորներ, որոնք քարոզութիւններ կ'ընէին հողային սեփականութեան եւ մասնաւոր տնտեսութեանց ջնջումին դէմ։ Հինգ եկեղեցականները մահուան պիտի դատապարտուին։

Թուրք հանքի մենաշնորհ կ'ուզէ

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն․— Երկու ամիսէն, Ֆորտ գործարանին անունով ներկայացուցիչ մը Էնկիւրի պիտի գայ։ Այս անձը կառավարութեան կարգ մը առաջարկներ պիտի ներկայացնէ Թուրքիոյ հանքերը շահագործելու համար։

Ձիւնը Ֆրանսայի մէջ

Ֆրանսայի գաւառներէն կը հաղորդեն թէ վերջին օրերս առատօրէն ձիւնած է կարգ մը շրջաններու մէջ՝ մասնաւորաբար Պուշ-տիւ-Ռոնի, Վօքլիւզի, Վառի եւ Ժիրոնտի նահանգներուն մէջ։ Քանթալի մէջ ձիւնամրրիկ տեղի ունեցաւ։ Քօթ-տիւ-Նորի մէջ ջերմաչափը յանկարծ զերոյէն 10 աստիճան վար ինկաւ։ Սէն-Պրիէօի մէջ քանի մը հոգի ցուրտէն մեռան։

Փարիզեան շրջանին մէջ ալ կիրակի կէսօրէն վերջ եւ երկուշաբթի գիշեր թեթեւօրէն ձիւնեց։ Ցուրտ օդը կը շարունակուի։

"ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18„ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԼԻՈՆ.— 22 Փետր. Շաբաթ իրիկուն։

ՎԻԷՆ.— 23 Փետր. կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Հ. Յ. Դ. նոր Ակումբին մէջ։

կէս օրէ առաջ, ընկերական ընդհ. ժողով։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

ՏԵՍԻՆ.— 23 Փետր. կիրակի երեկոյ։

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱ.— Մարտ 2 կիրակի կէսօրէ վերջ, Հ. Յ. Դ. Գրադարանի սրահին մէջ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

կը խօսի Ընկ. ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ,— 23 Փետր. կիրակի։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։ կը խօսի ընկ. Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Փետր. 24—29։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

Հանդէսի մանրամասնութիւնները իւրաքանչիւր վայրի վրայ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի Ազգային կեդր. Վարչութեան

Այս կիրակի իրիկուն ժամը 8ին, Rue de Sèzeի Բաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ։

կը նախագահէ՝ Պ. ԹԱԳԻՒՈՐ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

կը խօսի՝ Փարիզէն հրաւիրուած Պ. ԵՐ. Տ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն, երաժշտութիւն և կենդանի պատկեր

ՄՈՒՏՔԸ ՁՐԻ Է

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Այս կիրակի իրիկուն ժամը 8ին Սալօն Շաբի մէջ, 84 Rue Chape

Կը նախագահէ Գ. ԵՊԻՍ. ՊԱԼԱՔԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ

Ե. ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այսօր Հինգշաբթի 60 Rue des Ecoles, Chope Parisienne.

Ա. ժամ 9—10, Հ. Յ. Դ. Պատմութիւն՝ ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ։

Բ. ժամ 10—11, Կազմ. Կանոններ՝ Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

Պէլվիլի Ռոստոմ ենթակոմիտէի ժողովը՝ վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 131 Fbg. du Temple. Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկայանալ անդամատետրով։

Քրիստափոր խումբի ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիա ճաշարանը։ Կարեւոր օրակարգ եւ դասախօսութիւն ընկ. Օհան Կարօի կողմէ.

— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Վասպուրականի մէջ. գրուագներ եւ դէմքեր, Ասպօ, Վ.Ըռըշիկ, Մոկացի Գրիգոր, Ոզմեցի Լաթօ, Քոչեցի Դաւօ եւ Թացուեցի Եղիշէ։ Կը հրաւիրուին նաեւ ուրիշ խումբի ընկերներ։

Շավիլի Արզութեան խումբի ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, ընկ. Տէր Դաւիթեանի բնակարանը 27 Ave. Bellevue, Chaville.

ԳԱՒԱՌ

Լիոնի Պատ. միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Գրադարանը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Մարսէյլի կոմիտէն խառն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութեանց անդամները, վաղը հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին, 63 Rue de la République սրճարանի վերնայարկը։

Մարսէյլի Ռոստոմ ենթակոմիտէին ժողովի կը հրաւիրէ Գէորգ Չավուշ, Արմէն Գարօ, Քրիս, Զարդարեան եւ Քեռի խումբերու ընկերները այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

Ս. Շամոնի Վարուժան խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին իր ակումբին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է։

Ցեսինի կոմիտէի ընկերահաւաքական ժողովը՝ այս կիրակի իրիկուն ժամը 6ին, Քաֆէ Ժարտէնի մէջ։ Ներկայ կ'ըլլայ Փարիզէն ընկ. Վ. Համբարձումեան։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է։

Պուլվար Օտտօի (Մարսէյլ) Վռամեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Հրայր եւ Մուրատ խումբերու ընկերները այս կիրակի իրիկուն ժամը 6ին սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր Օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ռ. Մ. Լիոնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին մատուռ-մանկապարտէզին սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՓԱՐԻԶԻ Ուրֆայի Հայր. միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Café de la Petite Source, մէթրօ Օտէօն։ Կարեւոր օրակարգ։ Դասախօսութիւն՝ Ուրֆայի պատմութեան մասին։

ՓԱՐԻԶԻ Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 3ին 131 Rue Fbg. de Temple, (մէթրօ Պէլվիլ)։ Օրակարգ՝ հանդէսի հաշուետուութիւն եւ վարչութեան կազմի լրացում։ Զարձանագրուած հայրենակիցներէ կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ՀԱՆԴԷՍ ԵՐԵԿՈՅԹ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Շավիլի Հ. Ե. Երիտասարդաց Միութեան կողմէ։ 8 Մարտ Շաբաթ գիշեր։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Տ.Տ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ ի նպաստ Տարօնի կարօտեալներուն։ Այս Կիրակի ժամը 2ին, Պուլվար Օտտօ, 120 Chemin de la Madrague. Կը ներկայացուի՝ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ։ Տոմսեր՝ 7 եւ 5 ֆրանք։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԱՆԿԻԷՆԻ ՄԷՋ

Դպրոցասէր Տիկնանց Միութեան Անկիէնի մասնաճիւղը կը սարքէ պարահանդէս մը՝ ծպտեալ-անդիմակ եւ ոչ-ծպտեալ, բազմաթիւ անակնկալներով ճոխացած, այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 10ին Salle des Fêtesի մէջ, Rue du Casino, Enghien - les Bains.

ՍԱԿԱՐԱՆ

19 Փետրուար 1930

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	124.21
Տոլար,	Dollar	25.56
Մարք 100	Mark	609.75
Թրք. Թղթ.	L. Trq.	12.05
Թրք. ոսկի	» » or	110.—
Մէճիտիէ	Médjidié	7.80
Լէվա 100	Léva	18.50
Տրախմի »	Drachme	33.50
Լիր »	Lire	133.70
Պելժ. ֆր. »	Fr. Belge	71.10
Զուից. »	Fr. Suisse	492.75
Լէյ »	Leï	15.20
ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ		
Եգ. Քր. Ֆոնս.	I Cr. Fonc. Eg.	2200.—
»	II »	1505.—
»	III »	1500.—
Թուրքի երկթ.	Lots turcs	82.50

Le Gérant H. STEPH[...]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 21 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

21 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1193 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՄՏԱՀՈԳ ՖՐԱՆՍԱՆ

Նախարարական տագնապներու դասական երկիրն է Ֆրանսան, տարիներէ ի վեր։

Պատերազմէն յետոյ, ունեցաւ քիչ-շատ միայուն դահլիճներ, իբրեւ հետեւանք տիրող պայմաններուն։ Ժամանակ անցնելով, «վստահութեան խնդիր յարուցանելու» եւ «դահլիճ տապալելու» աւանդութիւնները վերսկսան։ Նոյեմբերի ծանր ու երկարատեւ տագնապէն յետոյ, ահաւասիկ նորէն դահլիճ կազմելու հարց։

Թթու Թարտիէօ երեք ամիս միայն կրցաւ դիմանալ, հակառակ իր այնքան տարփողուած կորովին եւ խոշոր խոստումներուն։ Եւ հիմա կացութիւնը կը ներկայացնէ ճիշդ այն պատկերը ինչ որ ունէր անցեալ աշնան, երբ քաշուեցաւ Փուանքարէն, իսկ Պրիանը ձախողեցաւ։

Նոյն խորհրդարանը, նոյն փորձուած մարդիկը, եւ նոյն փշոտ հարցերը։ Ճշմարիտ անել մը, ուր գլուխները ի զուր պատին կը զարնուին եւ մատներն ի զուր կը տատանին այս կամ այն ուղղութեամբ։

Արդարեւ, շատ խոր են այս քրոնիկ տագնապին պատճառները։

Պառաւ, ուժասպառ Ֆրանսան կը գտնուի արմատական յեղաշրջումներու ճամբուն վրայ։ Պատերազմը խոշքր ճեղքեր բացաւ ուրիշ երկիրներու պետական կազմին, ըմբռնումներուն, աշխարհավարութեան սկզբունքներուն եւ մեթոտներուն մէջ։ Կարգ մը երկիրներ մատնուեցան երկու հակոտնեայ ծայրայեղութեանց։ կենդանի վկայ՝ այսօրուան Ռուսիան եւ Իտալիան։ Ուրիշներ ինկան առաջին, այլ մանաւանդ երկրորդ հոսանքին ճամբուն վրայ, միշտ պատրաստ՝ յետաշրջութեան ծայրագոյն կէտին հասնելու. Ո՛ր եւ է նահանջ՝ պիտի նշանակէր գլխիվայր թաւալում։ Օրինակ՝ Թուրքիոյ, Պուլկարիոյ կամ Լեհաստանի մէջ։

Ուրիշ երկիրներ, մասնաւորապէս Անգլիա եւ Գերմանիա, կը բոլորեն յամր այլ տեւական հոլովոյթի, բարեշրջութեան շրջան մը։

Իսկ Ֆրանսան, որ յաճախ առաջին գծին վրայ կանգնած է արմատական գաղափարներու տարածման եւ իրականացման համար, ահա տարիներէ ի վեր կ'օրօրուի աջ ու ձախ։ Մերթ աջ, մեր ձախ։

Իշխանութեան տագնապ մը, որ յատկապէս կը ծանրանայ քաղաքական կուսակցութեանց եւ խմբակցութեանց բազմութեան, բազմազանութեան հետեւանքով (ինչպէս Գերմանիոյ մէջ)։ Բրիտանական կայսրութիւնը կը կառավարուի երեք, աւելի ճիշդ՝ երկու խոշոր կուսակցութիւններու կողմէ.— Պահպանողական եւ աշխատաւորական (ազատականները, արդէն ուժասպառ, մեծ տարբերութիւն չունին պահպանողականներէն)։ Մինչդեռ Ֆրանսայի քաղաքական հոսանքներուն եւ խմբակցութիւններուն համրանքը՝ խորհրդարանէն ներս թէ դուրս՝ Ֆրանսացիները իրենք ալ չեն գիտեր։ Եւ հակառակ այդ գունագեղ բազմութեան, նորէն հաստափոր, իսկ եւ իսկ ֆրանսական քաղքենի դրամատէրն է որ տուն կուտայ պետական քաղաքականութեան։Ձախակողմեան հոսանքները, տակաւին, ի վիճակի չեն իրենց տեսակէտներն արժեցնելու,թէեւ կը կազմեն իրական սպառնալիք մը։Տարուէ տարի աւելի տեսանելի և շօշափելի։ Այն աստիճան որ, ամէնէն յետադիմական վարչապետն ալ չի կրնար ճամբայ իյնալ առանց ապահովելու ձախակողմեան այս կամ թեւին աջակցութիւնը։ Գոնէ բարեացակամ չէզոքութիւնը։ Իսկ Նախագահը ինք, միշտ աչքի առջեւ ունենալով խորհրդարանին կազմը, ահա քանիերորդ անգամն է որ ձախակողմեան վարիչներու կը յանձնէ նոր դահլիճին կազմութիւնը։ Ինչպէս այս անգամ։

Բայց, միայն ներքին հոգեր չեն որ ծնունդ կուտան այս քրոնիկ տագնապներուն։

Ֆրանսան ծանր հոգեր ունի նաեւ դուրսէն, արտաքին ճակատի վրայ։ Ճիշդ այս միջոցին,տաժանելի վիճակի մը մատնուած է Լոնտոնի մէջ, նաւային սպառազինութեանց կրճատման հարցին առթիւ։

Պատերազմէն ի վեր, ամէն ճակատի վրայ կը հրմշտկուի յաղթական Ֆրանսան, մանաւանդ իր դաշնակիցներուն կողմէ, որոնք համաձայն չեն անոր չափազանց զօրացման։ Աշխարհակալութիւն աշխարհակալութեան դէմ։ Անոնք հարկադրեցին ստորագրել՝ զանազան թուղթեր, որոնք իրապէս կը խախտեն Վերսայլի դաշնագիրը։ Անոնք տանելի ձեւի մը վերածեցին Գերմանիոյ վճարելիք հատուցումները, ժամանակէն առաջ պարպեցին եւ պարպել տուին գրաւեալ շրջանները եւլն.։ Ու հիմա, Լոնտոնի մէջ, կ'ուզեն աստիճան մը եւս թեւատել «Մարիան»ը։ Այս տեսակէտէն թանկագին օժանդակ մը կը ներկայանայ Իտալիան, «քոյր-ազգը», որ պատրաստ է իր ամբողջ նաւատորմը մէկ ցոկանաւի վերածելու, պայմանաւ որ Ֆրանսան ալ այդպէս ընէ։ Հաւասարութիւն.— ի՞նչպէս,— Ֆրանսայի 720,000 թոնը իջեցնելով Իտալիոյ 400,000ին։ կամ երկրորդը բարձրացնելով առաջին չափին…

Այս կացութեան մէջ, ապահովաբար Պլէմանսօն ալ պիտի վարանէր դահլիճ կազմել եւ պատասխանատուութիւն ստանձնել։

Եւ դեռ աւելի խոր մտահոգութիւններ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԴՈՒՐՍԷ՞Ն ԹԷ ՆԵՐՍԷՆ

«Յուսաբեր» խմբագրականի մը մէջ վերլուծելով Բարեգործականի ծանօթ զեկոյցը, որ կը պարզէր Միութեան նիւթական տագնապը, դիտել կուտայ (12 *փետր*).

— «Իր զեկոյցով Բարեգործականը կուզայ յայտարարելու, որ հարկադրուած է յետ այսու«*սահմանափակել իր ձեռնարկներն ու ծրագիրները*»:

Այս «սահմանափակումը» կը վերաբերի Բարեգործականի ծախքերու բացառաբար ա՛յն մասին, որ կ'երթայ «ազգ»ին ու «ժողովուրդ»ին,— աղքատ, որբ, տեղահան եւայլն, եւայլն:

«Սահմանափակումը» բնաւ չի վերաբերիր Բարեգործականի *ներսի* ծախքերուն, այսինքն այն գումարներուն, որ կը շռայլուին վարիչ-պատուիրակներուն գերնախարարական ռոճիկներ մատակարարելու համար:

Այս կէտին մէջ ո՛չ մէկ ընկրկում։

Եւ որովհետեւ Մալէզեանները որոշած են, հակառակ հասոյթներու նուազումին, դարձեալ իրենց հարիւր հազար ֆրանքները գանձել, միաժամանակ Միութեան բացը կարօտեալէն խլուած պատառիկներէն գոցելով, ուստի Միութիւնը համոզուած է, որ այսուհետեւ, իր այս անձնուէ՛ր, անկաշա՛ռ ու անշահախնդի՛ր ընթացքին շնորհիւ, կարելի պիտի դառնայ թէ' իր անդամներու «ընկրկումը» դարմանել եւ թէ անոնց «գաղջ վերաբերումը» աւելի ջե՛րմ ու գուրգուրո՛տ վերաբերմունքի փոխել:

Շտապենք ըսել, որ այս «խոհեմ» ընթացքին ապացոյցը Բարեգործականը տուած է արդէն:

Ի նպաստ Հալէպի տեղահաններու եղած հանգանակութենէն ան ետ խլած է այն քանի մը ոսկին, զոր տուած էր աղէտի սկզբնական շրջանին…

Մեր համոզումով, Բարեգործականը «ընկրկելու» փոխարէն կրնայ ծաւալիլ ու բարգաւաճիլ, եթէ՝

ա. *Դադրի կուսակցական նեղմիտ ու ոխակալ հաստատութիւն ըլլալէ*, եւ

բ. *Իր ծախսերը* ներսէ՛ն *կրճատէ, փոխանակ* դուրսէն *կրճատելու։*

Ընթերցողը՝ թող չծիծաղի մեր վրայ: Գիտենք թէ առածին միամիտն է միայն, որ «գայլին գլխուն աւետարան կը կարդայ» երբ անդին ոչխարները կ'արածին…

Թեթեւ մշուշն իսկ թոյլ չի տար պայծառ երկինքը տեսնելու, ո՛ւր մնաց հարիւր հազարաւոր ֆրանքները, հանգստաւէտ աթոռները, շոյիչ տիտղոսներն ու նենգամիտ գործերը:»

ՅՈՅՑ ՄԸ «ԹԷՐՔՈԶ»Ի ԴԷՄ

Ժամանակէ մը ի վեր Պոլսոյ «Ճիւմհուրիյէթ»ը բուռն պայքար մը սկսած է Թէրքոզի ջուրի ընկերութեան դէմ, որուն պաշտօնեաները, կ'ըսէ, մեծ մասամբ ոչ-թուրքեր են: Ամբոխավարութիւնը այնքան առաջ տարած է որ, անցած շաբթու Պոլսոյ ֆէյզիաթ լիսէի աշակերտներէն խումբ մը՝ Թէրքոզի կեդրոնատեղին գացած եւ ցոյց մը կատարած է: Ցուցարարները տակնուվրայ ըրած են շէնքին կարասիները եւ կոտրած ապակիները: Պաշտօնեաները լեղապատառ խոյս տուած են:

Այս առթիւ «Ճիւմհուրիյէթ» կը գրէ՝ առանց քաշուելու «Պատահածը չարդարանար, բայց Թէրքոզի ընկերութիւնը ասկէ աւելիին արժանի է:»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԵԼԼԷՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

Անցեալ օր գրեցինք թէ Յունաստանի վարչապետ Վէնիզէլոս, Երեսփ. Ժողովին մէջ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրած էր հելլէն նաւատորմին եւ Թուրքիոյ մասին։ Լրացուցիչ տեղեկութեանց համաձայն, Վէնիզէլոս պարզելէ յետոյ միայն թեթեւ մարտանաւերէ բաղկացած նաւատորմի մը վտանգները, վեր հանեց Յունաստանի խաղաղասիրական զգացումները եւ աւելցուց թէ՝ քանի որ Յունաստան ընդունած է իր այսօրուան սահմանագլուխները, այլեւս Եգէական ծովու մէջ գերիշխանութիւն ունենալու գաղափարը կորսնցուցած է իր հիմը։

Վէնիզէլոս յայտնելէ յետոյ թէ իր համոզումով Թուրքիա վերջին ծայր խաղաղասէր է, յիշեց թէ՝ Լօզանի դաշնագիրը ստորագրուած ատեն, Թուրքիա պահանջեց միայն Իմպրոսն ու Թէնէտոսը, իսկ Արքիպեղագոսի միւս կղզիներուն մասին որեւէ պահանջ չներկայացուց, ճանչնալով Յունաստանի իրաւունքը անոնց վրայ։

Յետոյ քննելով այն հարցը թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ «Եավուզ»ի (*Նախկին «կէօպէն»*) *դերը պատերազմի ատեն եւ թէ ի՛նչ պէտք է ընէ Յունաստան՝ ապահովելու համար իր հաղորդակցութիւններն ու փոխադրութիւնները, վարչապետը կարդաց քանի մը հատուածներ այն յիշատակագրէն՝ զոր ներկայացուցած էր ծովային մեծ խորհուրդին եւ որ որոշեց Յունաստանի ներկայ նաւային քաղաքականութիւնը։ Այդ յիշատակագրին մէջ, Վէնիզէլոս քննելով զրահաւորներու դերը եւ Եգէականի գերիշխանութեան հարցը, կ'ըսէր թէ Յունաստան այլեւս ո՛չ մէկ յարձակողական պատերազմ պիտի մղէ Թուրքիոյ դէմ, հետեւաբար պէտք չունի նաւային գերիշխանութեան։ Կը կարծէ նաեւ որ Թուրքիա եւս յարձակողական նպատակներ չունի Յունաստանի դէմ եւ անկեղծօրէն կ'ընդունի ներկայ գոյավիճակը։*

— Թուրքիա գիտէ թէ, *ըսաւ Վէնիզէլոս*, օտար պետութիւնները երբեք չպիտի հանդուժեն որ անիկա պատերազմի միջոցով փորձէ փոփոխութեան ենթարկել Միջերկրականի գոյավիճակը: Թուրքիա իրեն դէմ պիտի գտնէ Ազգերու Դաշնակցութիւնը, որ վճռած է արգիլել, ի հարկին զսպել պատերազմական նման գործողութիւններ:

Վերջացնելով, Վէնիզէլոս ըսաւ թէ կառավարութիւնը վճռած է Յունաստանը օժտել այն բոլոր բաներով, որոնք անհրաժեշտ են օգտագործելու իր հիանալի դիրքը՝ իբրեւ հանգոյց օդային հաղորդակցութեանց։

Էնկիւրի կը շարունակէ սակարկել

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Էնկիւրիի մէջ բանակցութիւնները կը շարունակուին՝ Իտալական Դրամատան փոխատուութիւնը մէկէն հինգ միլիոն սթերլինի բարձրացնելու համար։ Իբրեւ երաշխաւորութիւն ցոյց կը տրուին Թուրքիոյ անտառներն ու հանքերը։ Իտալական կառավարութիւնը ուղղակի կը շահագրգռուի այս բանակցութիւններով։

Օսմ. կայսրութենէն փոխանցուած պարտքերն են՝ Օսմանեան կայսրութեան օրով, զանազան թուականներու մէջ տարբեր տոկոսներով գոյացած պարտքերը որոնք 1903ին միացուեցան «Միացեալ պարտքեր» անունին տակ, եւ գանձման հոգը յանձնուեցաւ Հանրային Պարտքերու Վարչութեան։

Վերոյիշեալ պարտքերու վճարման պայմաններուն մասին հանրապետական Թուրքիոյ եւ Հանրային Պարտքերու Վարչական Խորհուրդին միջեւ 1925ին սկսուած եւ 1928 յունիս 13ին կնքուած համաձայնութիւնը, 1928 դեկտ. 1ին վաւերացուեցաւ Ազգ. Մեծ Ժողովին կողմէ։

Պայմանագրութեան համաձայն, վճարումները հետեւեալ ձեւով պիտի ըլլան. առաջին եօթը տարուան ընթացքին 100ին 38, յաջորդ վեց տարուան մէջ 100ին 48, յետոյ հինգ տարուան միջոցին 100ին 58, անկէ վերջ երկու տարին 100ին 66 եւ վերջին երեք տարուան մէջ ալ 100ին 98։

Վճարելի պարտքին ընդհ. գումարը կը յանգի մօտաւորապէս 100 միլիառ ոսկիի։

Նախարարական տագնապը

Հանրապետութեան Նախագահ Պ. Տումէրկ շարունակելով իր խորհրդակցութիւնները, հետզհետէ ընդունեց ծերակուտականներ Շոմէն, Հէրվէյը, երեսփոխաններ Փօլ Ռէյնօ, Տանիէլու, Լէոն Պլում (*ընկերվարական խմբակի պետ*), *Էթիէն Ֆուժէրը, Ֆրանքլէն-Պույեոնը, Լանիէլը, Կէրնիւ, Փէնլըվէն եւ Շապըէօնը։*

Նկատելով որ Թարտիէօի դահլիճը ինկաւ ընդդիմադիրներու քուէով, ըստ հանրապետական աւանդութեանց, Պ. Տումէրկ պարտաւոր է նախ նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնը յանձնել ընդդիմադիր ամէնէն զօրաւոր կուսակցութեան պետին։ Այդ պատճառով ալ երէկ առաւօտ Էլիզէի պալատը հրաւիրեց արմատական-ընկերվարական կուսակցութեան խորհրդարանային խմբակցութեան պետ Քամիյլ Շօթանը, որուն առաջարկեց կազմել նոր դահլիճը։ Այս վերջինը ընդունեց։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ էջ)

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒԷՆ ՔՇՈՒԱԾ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐՈՒՆ

ՑԱՆԿ 33

Լա Սիոթայի հանգանակութիւնը	1060.—
գալուստ Խուրշիտեան Քրիւաս	10.—
գումար	1,070.—
32րդ ցանկին գումարը	33,242.—
ընդհ. գումար	34,312.—

ՏՈՄՍԵՐ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ՏԱՊԱԼԵՆ ԴԱՀԼԻՃԸ

Զարմանալի մարդիկ են սա ֆրանսացիները: Մեր քիթի՞ն կը խնդան արդեօք:

Երկու ամիսը մէկ անգամ վարչապետը կը փոխեն: Եւ թերթերը հաստկեկ գիրերով կը ծանուցանեն,— կարծես ընդհանուր պատերազմ յայտարարուած ըլլայ,— թէ «Պրիանի դահիճը հրաժարեցաւ», թէ «Թարտիէօի դահիճը տապալեցաւ»:

Ամբողջ կուսակցութիւն մը կը ներկայացնէ իրենց վարչապետը: Ու երբ կը հրաժարի, ուրիշ կուսակցութիւն մը վարչապետ մը կը ղրկէ՝ բազմելու պարապ աթոռին վրայ: Եւ մենք որ կը յիշենք մեր երկրին սովորութիւնները, կը կարծէինք թէ վարչապետին փոփոխութեան իբրեւ հետեւանք՝ երկրին մէջ պիտի փոխուին շատ մը ուրիշ բաներ ալ:

Ո՛չ, հազար անգամ ո՛չ: Վարչապետը կը փոխուի, բայց եւ այնպէս փարիզ-Մարսէյլ երկաթուղիին ժամանակացոյցն իսկ չի փոխուիր, եւ Սէն գետը նորէն դէպի Մանշ կը հոսի: Նոյնիսկ եթէ հարցնէք ֆրանսացի ծերուկ գիւղացիի մը, թէ ո՞վ է վարչապետը, վստահ եմ որ ձեզի պիտի տայ անունը այն վարչապետին, որ իշխանութեան գլուխ կը գտնուէր իր երիտասարդութեան օրերուն:

Բանն աստանկ չէ Հայաստանի մէջ: Եթէ պատահի որ Հայաստանի ներկայ դահիճը տապալի եւ Սիմոն Վրացեանը իր դահիճը կազմէ, տակն ու վրայ կ'ըլլայ երկիրը: Լուրը գիւղացիներն ալ կ'իմանան, նահատակներուն ոսկորներն ալ: Հայաստան մտնելու ճամբան իսկ կը փոխուի, այնուհետեւ:

Եղբա՛յր, վարչապետը այսպէ՛ս միայն կը փոխեն: Եթէ միայն թերթերուն մէջ մատի պէս հաստ գիրերով գրելու համար է այդ փոփոխութիւնը, չարժեր: Աւելի լաւ է, որ վարչապետ մը ընտրէք, ո՛վ ֆրանսացիներ, եւ սպասէք որ մեռնի՝ նոր մը ընտրելու համար: Ցեսէ՛ք, Իտալիան քանի՛ տարի է, այդպիսի ծիծաղելի խաղեր չի կատարեր: Իսկ եթէ կ'ուզէք մեզի, օտարականներուս աչքը շլացնել այսպիսի թատերական ձեւերով, վստահ եղէք, որ պրգտիկ չենք մնար՝ եթէ մըցուիլ ըլլենք:

Ձեր ըրածն ալ բա՛ն է: Անգամ մը, որ Ռուսիոյ դահիճը տապալի, նոյն օրն իսկ կը տապալին Հայաստանի, Վրաստանի, Ադրբէջանի եւ շատ մը ուրիշ երկիրներու դահիճները, եւ նոյն երեկոյեան Էջմիածնի ժամերը ջուխտակ զանգակ կը հնչեցնեն ամբողջ մէկ ժամ:

Դահիճի տապալումը այսպէս կ'ըլլայ: Հասկցա՞ք հիմա:

ԼԵՌՆՑԻ

ԶԳԱՑՈՒՄԻ ՁԱՅՆԸ

Ճամբան՝ ուրկէ անցաւ նոր սերունդը սկսելով իր հայրենի օճախէն, մինչեւ նորագոյն ժամանակներու ամենադժնդակ զոհողութիւնները, երկար էր եւ մանաւանդ ողբերգական,

Անոնք, որ անցան եւ ի վերջոյ այսօր հասած կը թուին ժամանակաւոր կայանի մը, նոր կեանք մը կ՚ապրին այլեւս։ Վերջ գտած է կեանքի եւ մահուան սոսկալի պայքարը։ Ամէն տեղ այս կամ այն չափով բնական կեանքի պայմաններ են ստեղծուած եւ հնարաւորութիւններ մարդկային կեանքի զարգացման։

Այս նոր պայմաններուն մէջ տարբեր է նոր սերունդին վիճակը։ Մինչ մէկ կողմէն թօթուելով իրմէ պատերազմի սարսափներն ու անձնական տառապանքները, ան հնազանդ կեանքի ընդհանուր օրէնքին, սկսած է դառնալ ինքնապահ, տուն ու տեղ եւ նոյնիսկ ընտանիքի հայր, միւս կողմէն՝ թաքուն ուժ մը կը չարչէ զինք, կը տանջէ եւ կ՚անհանգստացնէ անդադար։ Այս ներքին ցնցումները այնքան արագ են եւ անընդհատ, որքան նոր կեանքի մէջ իր ձեռք բերած յաջողութիւնները։

Արեւուն շրջանէն տարիներ յետոյ, այսօր ան ալ աւելի ուժգնութեամբ կը զգայ այն ամէնը ինչ չզգաց գուցէ բնաւ այդ օրերուն։ Իր ցեղի ապրած եւ իր իսկ քաշած կեանքի դառնութիւններու համը, այսօր է որ կը զգայ առանձին ուժգնութեամբ։ Այս քիչ մը բնական վիճակին մէջ է ահա, որ այս սերունդը առանց խոշոր ճիգի կը ծանօթանայ իր անցեալին։ Ան հիմա է որ կ՚ապրի իր անհատական եւ ազգային կորուստները, պատերազմի արեան եւ կրակի անդունդներուն մէջ եւ հիմա է որ աւելի պարզ աչքերով կը դիտէ իր անցած ճամբաները։

Այս յետադարձ ակնարկն է, որ կը կապէ զինք իր անցեալին հետ, որ ըսել է մեր անցեալ պատմութեան հետ։ Անով ալ պէտք է բացատրել մասամբ այս սերունդի խանդավառ հետաքրքրութիւնը մեր անցած պատմութեան մասին։ Նոյն աղբիւրէն է անոր ազգայնականութիւնը, որ յաճախ գժբախտաբար կը հասնի ծայրայեղութեան։

Մեր ազգային կեանքին զարգացման աննպաստ այս շրջանին, նոր սերունդի մէկ մասի այս վիճակը անթոյլատրելի է անտեսել։ Չարիքը որ այնքան աւերներ գործեց մեր կեանքին մէջ, անհնար է բուժել, եթէ մենք չկարենանք անոր հետեւանքներէն օրուան դասը հանել։ Իսկ մեր մատնանշած երեւոյթը, որ մասամբ արդիւնք է այդ չարիքին, պէտք է օգտագործել զգուշութեամբ եւ մանաւանդ ժամանակի պահանջներու եւ ոգիին համապատասխան եղանակներով։

Իրողութիւնն այն է սակայն, որ մեր կեանքին մէջ անհրաժեշտ ուշադրութիւն չէ դարձուած այս ուղղութեամբ։

Այն ժամանակ, երբ այլասերումի ահազանգը կը խլացնէ չորս կողմը, անօգուտ եւ անարձագանգ ոչ մէկ կազմակերպութիւն, մէջն ըլլալով նաեւ Դաշնակցութիւնը կը խորհի անմիջական, լայն շփման մտնել այս սերունդին հետ, որ տակաւին երկար ժամանակի մը համար ներքին ուժ մը ունի չուծանալու, չօտարանալու։ Հաշուի չենք առներ այս ուժը, որ կապուած է նոր սերունդին էութեան հետ, իր անցած եւ ապրած կեանքին հետ։ Եւ խոստովանինք, որ դարձեալ այս տղաքը իրենք են որ կը գտնեն միջավայրը կազմակերպելու համար իրենց ձգտումներն ու հոգեկան պահանջները։ Անոնք են որ յաճախ հեռաւոր անկիւններէն կը յիշեցնեն իրենց գոյութիւնը, կը թելադրեն իրենց պահանջները։ Քի՞չ են դէպքեր, երբ այս կամ այն խումբ եւ անծանօթ շրջանի մէջ ննջուած քանի մը տղաք զանազան ճանապարհներով, կամ «Յառաջ»ի միջոցով կը խնդրեն կազմակերպել զիրենք Դաշնակցութեան մէջ։

Ո՞վ ցուցուց անոնց այս ճամբան, եւ մանաւանդ ծանօթացուց այս կուսակցութիւնը։ Մեր գործիչնե՞րը, քարոզչական ձեռնարկնե՞րը, եւ կամ դրամի ու կողմնակի միջոցնե՞րը։ Ո՛չ այս, ո՛չ այն։

Իրենց ներքին ձայնն է իրենց ուղեցոյցը, առաջնորդը եւ թելադրողը։ Եւ առանց պատճառի չէ այս։

Քիչ վերը ըսի թէ այսօրուան կեանքը բնական մղումով մը կը ստիպէ զանոնք ապրիլ անցեալը։ Այս յետադարձ ակնարկով անոնք ո՛չ միայն կը ծանօթանան իրենց ծագման, այլեւ կը մղուին տեսնելու այսօրուան իրականութիւնը— բոլորովին անբնական եւ դաժան դասաւորումներով։ Կարնեցի երիտասարդը— ժխտուած միս մինակ օտար ձեռքերու մէջ— այստեղ է որ կը ծանօթանայ իր ծնողներուն, ազգականներուն եւ իր ծննդավայրին դառն ճակատագրին։ Եւ ասիկա այն ժամանակ երբ իր աշխատաւոր ընկեր ֆրանսացի ժանն անգամ չի կրնար հաւատալ իրեն։ Չէ՞ որ վերջինը թէեւ նոյնպէս պատերազմի սերունդ, բայց իր տունն ունի, իր ծննդավայրը, հայրենիքը, ծնողքն ու ազգականները։ Ասկէ ծնունդ կ՚առնէ Կարնեցիի մէջ ներքին խարանումը, լուծելու համար որքան իր կորուստներու հանգոյցը, նոյնքան նաեւ անոնց պատճառները։

Իմաստութեան եւ հմտութեան պէտք չզգար ան այս կնճռին լուծման համար. ի վերջոյ կ՚ըմբռնէ չարիքի մը գոյութիւնը, գործուած Թուրքին կողմէն։

Անկէ ծայր կ՚առնէ ուրիշ տագնապ մը,— նոյնքան վրդովիչ, որքան առաջինը։ Հոս, այս ներքին տագնապին սաստկացման կը նպաստէ իր տարիքը, երիտասարդական աւիւնը, եռանդը։

Անհատը ինքն իր մէջ, իր այս տագնապներուն հետ ծնունդ կուտայ տարբեր զգացումի մը, իբրեւ բնական արդիւնք իր գոյութեան։

Այս զգացումը վրէժխնդրութիւնն է, հոգ չէ թէ անձեւ՝ անմշակ։ Ոչինչ կրնայ փոխել այս հոգեկան վիճակը, քանի որ ան գիտէ թէ կեանքը զինքը հարուածեր է անգթօրէն, եւ հետեւաբար պէտք է հակահարուածը տալ։

Դաշնակցութիւնը, այն չափով որչափով կրնայ ծանօթ ըլլալ հայ երիտասարդի մը, կը ներկայանայ ահա այնպէս, ուր հիւրընկալուելով հնարաւոր է հասնիլ նպատակին։ Եւ ասիկա կը դառնայ վճռական համոզում, հաւատք։

Եւ ասկէ ալ կը սկսի այս սերունդի ուղղութիւնը դէպի մեր կուսակցութիւնը։ Ուղղութիւն մը, որ ամէն բանէ առաջ կը ծնի զգացումէն։

Եւ այստեղ է որ կը սկսի կուսակցական ծանր աշխատանքը, զանոնք յամրաբար հասուն գիտակցութեան առաջնորդելու համար։

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԾՐԱՐ ՂՐԿՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մինչեւ հիմա անկարելի էր Թղթատարով Թուրքիա ղրկել առեւտրական արժէք ներկայացնողորեւէ առարկայ.այդ առարկաները ղրկողին կը վերադարձուէին:

Թղթատարական վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այսուհետեւ կարելի է Թուրքիա ղրկել նման առարկաներ. միայն թէ՝ նկատելով որ անոնք մաքսի ենթակայ են՝ ծրարներուն վրայ պէտք է փակցնել կանաչ Թուղթ մը (կարելի է ստանալ բոլոր նամակատուններէն):Ասկէ զատ ծրարները պէտք է ղրկուին ապահովագրուած։Պարզ ծրարները բացարձակապէս կը մերժուին եւ իրենց տէրերուն կը վերադարձուին:

ԷՋ ՄԸ ՍԱՐՍԱՓԻ ՕՐԵՐԷՆ

Այս պատմութիւնը կը քաղենք «Հայրենիք»էն: Գրողն է Գիւտ Մխիթարեան, նախկին եպիսկոպոս, որ Խարբերդի առաջնորդ եղած է քէմալական իշխանութեան առաջին օրերուն.

1915ի յուլիսին Պոլսէն եկած մասնաւոր հրամանի մը համաձայն, Հալէպ համախռնուած տարագիրներէն, բողոքականները եւ կաթոլիկները զերծ պիտի մնային նոր աքսորանքի մը դառնութիւնը ճաշակելէ։

Այդ լուրը լուսաւորչական Հայերուն մէջ մեծ յուսահատութիւն եւ բարոյալքում յառաջ բերաւ։ Ըսողներ եղան,նոյն իսկ կառավարական շրջանակներու մէջ, թէ՝ հրամանը արդիւնք էր գերման եւ աւստրիական կայսրերու ազդու միջամտութեան, քանի որ առաջինը բողոքականութեան եւ երկրորդը կաթոլիկութեան ամենաջերմ պաշտպաններն էին։ Ասկէ զատ՝ լսեցաւ նաեւ, որ այդ օրերուն Մարաշէն Հալէպ տարագրուած Վերապատ. Ահարոն Շիրաճեան, յանուն բողոքական յարանուանութեան հեռագրած է ներքին եւ արդարութեան գործոց նախարարներուն, որ իրենք՝ Հայերու նման (որպէս թէ իրենք Հայեր եղած չըլլային) Քոմիթէճի չեն եւ անջատողական ձգտումներ ու գաղափարներ չեն սնուցաներ։

Անոնք, որ դիւրութիւն կամ դրամական միջոց ունէին, կը դիմէին այդ յարանուանութեանց պետերուն եւ անուննին արձանագրել կուտային մէկուն կամ միւսին տոմարին մէջ ու այդ կերպով կ՚ազատէին աքսորի ահաւոր մղձաւանջէն։ Իսկ այդ միջոցներէն զուրկ եղողները՝ բնականաբար իրենց համար ուրիշ կռուան մը գտնել պիտի փորձէին, քանի որ կարմիր ու սպիտակ Ջարդերու սպառնալիքը Դամոկլեան Սուրի նման կախուած կը մնար իրենց գլխուն վերեւ։

***

Բարեբախտաբար ըսեմ, թէ դժբախտաբար, այդ շրջանին Հալէպի Քառասնից Մանկանց եկեղեցւոյ մէջ առժամաբար պաշտօն վարող քահանայ մը, որուն ինքնութիւնը մինչեւ վերջը անծանօթ մնաց ինծի, այդ գետինը պատրաստեց, երբ օրին մէկը ի տես ժողովուրդի աննկարագրելի կացութեան եւ մարտիրոսացումին, արդար զայրոյթով լցուած՝ Առաջնորդարանի բակին մէջ ժողովուրդի ներկայութեան բարձրաղաղակ ըսաւ.

— Ի՞նչ կ՚ընեն Ազգ. Մարմինները, ի՞նչ կ՚ընէ Կաթողիկոսը, ինչո՞ւ չեն խորհիր ժողովուրդի այս կացութեան դարման տանելու միջոցներուն վրայ։ Մի՞թէ մենք մեր նախնիքներէն աւելի ազգասէր ու կրօնասէր ենք։ Պատմութիւնը մեզի նախընթաց մը տուած է, պէտք է անոր հետեւինք։ Վարդան ու Վարդանեանք, ազգին ու եկեղեցիին սպառնացող վտանգը անհետացնելու համար, առ երեսս պարսկական կրօնը ընդունելու յօժարութիւն ցոյց տուին։ Մենք ալ ազգովին իսլամանալու գկզբունքը որդեգրենք, արիւնաքամ այս ժողովուրդը ազատելու համար նոր արհաւիրքներէ եւ սպանդներէ։

Քահանային այդ խօսքերը աննկատ չմնացին։ Ընդհակառակն անոնք իրենց ազդեցութիւնը ունեցան մտքերու վրայ եւ այդ գաղափարին շուրջ խմո՞րումները կամաց կամաց ծայր տալ սկսան մասնաւոր շրջանակներու մէջ։

***

Ճիշդ այդ օրերուն զուգադիպեցաւ Հայոց ազատ գրութեան պատմագրութեան փայլուն էջերէն մին կազմող Ուրֆայի հերոսամարտը, որուն իբր հակազդեցութիւն՝ կառավարութիւնը աւելի սաստկացուց իր հալածանքը՝ Հայերու հանդէպ։ Մէճիտիր միւտիրի տխրահռչակ Էյուպ պէյի ամենախիստ հրամաններուն վրայ սէվգիաթի պաշտօնեաներ եւ ոստիկաններ որսկան շուներու նմանչորս կողմ ինկած Հայ կը փնտռէին եւ գտածնին Սէպիլ կը ղրկէին, անկէ ալ խոշոր զանգուածներու վերածելով դէպի Տէր Զօր քշելու համար։

Տէր-Զօրի նոյն ատենուան կառավարիչ Ալի Սուավի պէյի մասին թէեւ նպաստաւոր կը խօսուէր Հալէպի մէջ, մանաւանդ որ ան Կաթողիկոսին հետ ալ տեսնուած եւ իր իրաւասութեան տակ գտնուող Հայերուն նկատմամբ գթոտ վերաբերմունք մը ունենալ խոստացած էր,բայց Արաբ Բունարի, Րաս իւլ-Այնի եւ ճարապլուսի մէջ Արաբներու, Չէչէններու, նոյնիսկ կարաւաններուն ընկերակցող ոստիկաններու ի գործ դրած վայրագութիւններու արձագանգը օրը օրին կը լսուէին Հալէպի մէջ եւ սարսուռ կ՚ազդէին ժողովուրդին։

Այդքան դժնդակ պարագաներու տակ բնականաբար ոչ ոք պիտի ուզէր ձեռք առնել դժոխքի այդ ճամբան, ուստի շատեր ազգովին իսլամանալու գաղափարը գործնականացնելու կը ձեռնարկէին, մանաւանդ որ Էյուպ Պէյ Հօթէլ Պարոնի մէջ, գիշեր մը օղիի սեղանին շուրջը գլուխը լաւ մը տաքցնելէ յետոյ, իրեն սեղանակից Հայու մը անվերապահօրէն յայտնած էր, որ փրկութեան միակ ճամբան իսլամացումի մէջ կը կայանայ եւ թելադրած էր որ, պէտքի կարելի եղածին չափ աշխատին միջոցներ ստեղծել՝ ժողովուրդը Համայի, Հոմսի եւ Դամասկոսի ու անոր շրջակայից մէջ տեղաւորել տալու համար։

***

Ատանացի, Տէօրթ Եօլցի եւ Հաճընցի խումբ մը ազգայիններ, առաջնորդութեամբ Պ. Պ. Ա. Կիւլպէնկեանի, Գ. Կէօյ.Օղլանեանի եւ Օր. Հ. Պօյաճեանի (քոյր Հնչակեան գործիչ Մուրատի եւ Միրայրի), խորհրդակցական ժողով մը կը գումարեն ծրագիր մը պատրաստելու եւ ըստ այնմ գործի սկսելու համար։

Մշակուելիք ծրագիրը, որուն յետոյ տեղեկացայ, Հայ ցեղին բարոյական բարձրութեան յաւերժական կոթողը կրնար նկատուիլ տարագրութեան աբիւնոտ պատմութեան մէջ։ Անոր մէջ գլխաւոր տեղը գրաւած էր ղեկավար կոյսերու բռնադրաւումէ եւ առեւանգումէ զերծ պահուելու պարագան՝ հետեւեալ ձեւին տակ։ Ամէն կանամբի այր, իսլամութեան բազմակնութեան օրէնքին ուժով, իր մերձաւոր ազգականին չափահաս աղջիկներէն մէկը կամ երկուքը իրեն կնութեան պիտի առնէր և անոր կուսութիւնը անաղարտ պիտի պահէր իբրեւ իր սեփական աղջիկը։

Եթէ այդ ծրագիրը յաջողութեամբ գլուխ ելլէր, թերեւս այսօր թրքական եւ արաբական հարէմներու մէջ հեծող ու հիւծող տասնեակ հազարաւորները ունեցած պիտի չըլլայինք։

Խորհրդակցական ժողովին կը հրաւիրուին նաեւ տարագիր երկու բարձրաստիճան եկեղեցականներ։ Խորհրդակցութեան ընթացքին պէտք կը տեսնուի Կաթողիկոսին կարծիքը առնել, որ այդ օրերուն Հալէպ կը գտնուէր։ Այդ պաշտօնը կը յանձնուի եկեղեցականներուն, որոնք նոյն օրն իսկ կը ներկայանան Կաթողիկոսին եւ կը հարցնեն, թէ ի՞նչ կը խորհի ան ժողովուրդի անստոյգ ու անհանդուրժելի կացութեան դարման տանելու համար։

Արդարեւ, այդ շրջանին ժողովուրդին վիճակը անհանդուրժելի ըլլալէ աւելի ընդվզեցուցիչ էր եւ ամենաքար սրտերն անգամ, անշուշտ ո՛չ Թուրքերը, ի գութ կը շարժէր։

Առաջնորդարանի շրջափակին եւ շրջակայ փողոցներուն մէջ ամէն քայլափոխիդ, իրենց մերկութիւնը ցնցոտիներու մէջ հազիւ ծածկած մարդկային երկսեռ խլեակներ համախռնուած էին, որոնցմէ օրական լիասնով, հարիւրով մահուան զիրկը կ՚իյնային։ Միջոց մը միայն Հալէպի մէջ, օրական մեռնողներու թիւը մինչեւ 400ի բարձրացաւ, ըստ վիճակագրութեան Մ. Երէցեանի։

Քաղաքապետութիւնը իր աղբի սայլերու թիւը կրկնապատկելով հանդերձ՝ դարձեալ չէր կրնար բաւականութիւն տալ պէտքին։ Ազգային զոյգ գերեզմանատուները գրեթէ անանցանելի դարձած էին հողակոյտերէն։

Այդ տեսարաններէն մէկուն առջեւ է, որ կուսակալ Ճէլալ պէյ, օր մը Առաջնորդարանի մէջ Կաթողիկոսին հետ ունեցած տեսակցութեանը միջոցին արցունքոտ աչքերով ըսած էր.

—«Երանի՛ գետինը բացուէր ու զիս ծածկէր, որ այս մանզարէն չտեսնէի»։

(Վերջը յաջորդով)

КՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Յունուար 26ին, ծրապարակային մեծ ժողով մը տեղի ունեցաւ Պոսթընի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի կեդր. կոմիտէին: կը նախագահէր Տոքթ. Ն. Տ. Ս. Թաշճեան: Օրուան բանախօսն էր՝ ընկ. Ս. Վրացեան, որ Ամերիկա կը գտնուի կուսակցական առաքելութեամբ:

Ստորեւ՝ իր բանախօսութեան բովանդակութիւնը.

— Հայաստանը գրաւուեցաւ օտար սուիններով. Հոն կայ ներկայիս ուրիշ րէժիմ մը, որ կը դանդաղեցնէ մեր նպատակին իրագործումը: Սակայն Հայաստանը կայ. Հայ ժողովուրդը կայ հոն։ Եւ այս Հայաստանը կը կազմէ մեր յենարանը, որուն միջոցաւ կրնանք հասնիլ մեր նպատակին։

Չեմ ըմբռներ թէ ինչո՞ւ կարգ մը մարդիկ կը ժխտեն Հայաստանը իբրեւ քաղաքական ա. ժէք:

Ռուսական տիրապետութեան տակ Ներկայ Հայաստանը կը կազմէր Երեւանի Նահանգը, որուն մէջ 600,000էն աւելի Թուրք եւ 450 000ի չափ Հայեր կը բնակէին: Հայաստանի Հանրապետութեան կազմութենէն մինչեւ 1921 արդէն Հայաստանը ի բարեկս ստեղծուեցաւ հոծ հայ բնակչութեամբ մը։ Եւ ասիկա կատարուեցաւ ընդամէնը երկու եւ կէս կամ երեք տարուան ընթացքին։ Եւ այժմ, 1929ի մարդահամարի գնահատումներուն համաձայն, Ներկայ Հայաստանն ունի մօտ 1,000 000 բնակիչ, որուն 900,000ը Հայեր են։

Այսօր իսկ, հակառակ կուսակցութիւններու միջեւ երեւութական տարբերութեանց, չկայ տարակարծութիւն Հայաստանի ազատութեան մասին։ Տարակարծիք են միայն հօսանքի մը պատկանող անձեր։Մենք կը հետապնդենք նոյն նպատակը—Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանը։ Նպատակ մը, որ կ՚ապրեցնէ եւ կ՚ոգեւորէ մեր ժողովուրդը։

Մենք կ՚ըսենք Տաճկահայաստանի միացումը արդի Հայաստանին։ Ուրիշներ կ՚ըսեն Թուրքիոյ պատկանող հողամասերու կցումը մեր այժմու հողամասերուն։ Տարբերութիւնը բառերու մէջն է։

Ընկեր Ս. Վրացեան այնուհետեւ անցաւ գործելակերպին, որուն մէջ ըսաւ հայ ժողովուրդը պիտի կրնայ հետապնդել եւ իրագործել իր նպատակը.

— Անշուշտ գործելակերպի տարբերութիւններ կան մեր հոսանքներուն միջեւ։ Սակայն ինչ որ ալ ըլլան այդ տարբերութիւնները, մեր գործունէութեան ղանակի ծրգման մէջ պէտք է ունենանք երկու գաներ.

Առաջին՝ որ Հայաստանի բարգաւաճութեան գոյութիւնը այսօր փաստ է. թէեւ ներկայ րէժիմը նախորդին շարունակութիւնը չէ։

Երկրորդ, դէպի Հայաստանի անկախութեան մղած մեր պայքարը ներկայիս հնարաւորութիւն ունի՞ յաջողութեան։

Ընկեր Վրացեան ըսաւ՝ ներկայի մեր քաղաքական թիւը եւ մեր առած բոլոր լերը պիտի ձեւուին ըստ մով թէ «ի՞նչ որ կ՚ընենք կա՞ր է Հայաստանին թէ կար։»

Հայաստան կը գտնուի տանային եւ խոր ծովուն խոր ծովը Թուրքիան է, է Ախուրեանի (Արփա Չայ) քը, սատանան կարմիր թիւնն է։ Հետեւաբար մեր խընտրութիւնը կ՚իյնայ նային։

Հարց է այժմ թէ «խոր ծովը կամ Թուրքիան պիտի Ախուրեանի եզերքը»։

Շատեր կը յայտնեն պատերազմէն յաղթական եկած է Թուրքիա։ Սակայն է այս։ Ո՛չ։

Թուրքիա, ըստ ընկեր ... եան, ընդարձակ հողամաս ... սնցուց եւ այժմ ունի 800 000 քառակուսի քիլ. տարածութիւն, ընդամէնը ... լիոն բնակչութեամբ։ ... իւր քանչիւր քառակուսի մեթրի վրայ 10 հոգի ... նշանակէ թէ երկիրն ... պէտք չէ հաւատ ը ... վ ճակագրութեանց, ... միլիոն ցոյց կուտան ... բնակչութեան թիւը։

Թուրքերու ընդհանուր ... պէտք չէ կարծել թէ ... է, որովհետեւ Թուրքիոյ մէ ... մէկ եւ կէս միլիոն քիւր ... կէս միլիոն ալ յոյն, հայ, ... չէրքէզ եւայլն։

Ուրեմն, իրականութեան ... Թուրքերը 6 միլիոնէն աւե ... դժուար է այս թիւը ներ ... ցնող ժողովուրդի մը համար ... հել 800 հազար քառակուսի ... լոմեթր տարածութիւն։

Ասիկա պատճառ մըն է ... տալու եւ յայտարարելու ... Թուրքերը պիտի չմնան Ախուր ... նի եզերքը։

Նկատի առնելու է ... քիւրտ ժողովուրդին մէջ ... ցած է ազգային գիտակցու ... քիւրտը երբեք մեր դէմ ... Թուրքին հետ, այսօր ... դէմ է։ Գոյութեան պայքար ... է այս Թուրքին եւ քիւրտին ... չեւ։ Ու դիւրին չէ ընկճել ...

Թուրքիա կանգուն կը ... եւ կը շնչէ շնորհիւ Թուրք ... ւիկեան համաձայնութեան ... րոպէին, որ այդ համաձայնու ... թիւնը կը վերնայ, ախորժ ... դարձեալ կը գրգռուին Թուրք ... բաժնելու։

Ուրեմն այս բոլորը նկա ... նելու ենք, երբ հարցը կը ... բերի մեր գործելակերպին ...

Իսկ գործելակերպի ... մասնութիւնները հրապարա ... ժողովի մէջ խօսուելիք բանե ...

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ԱՇՏԱՐԱԿԸ

Ղալաթիոյ աշտարակը ... նորոգուի։ Աշտարակէն վար ... նուած է փայտէ հսկայ սիւն ... որ 50 տարի առաջ դրուած ... եւ 5 թոնօ ծանրութիւն ... Անոր տեղ երկաթէ յենակ ... սիւն մը պիտի դրուի գագաթ ... վրայ զետեղելու համար ... ցոյցի գունդը։

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՆԵՐԿԱՅ ՎԻՃԱԿԸ

«Յառաջ»ի էջերուն մէջ յա- ...ի հրճուանքով կը կարդանք ...ր նոր սերունդի զանազան յա- ...ութիւնները գրական, երաժշ- ...ական կամ նկարչական ասպա- ...ին մէջ։ Բայց տակաւին չլսե- ...նք հայ թատրոնին պատրաս- ...ուղի մը մասին, եւ ապահո- ...բար պիտի չլսենք, որքան ... են որ մեր անտարբերութիւնը ...ոհենք հանդէպ հայ թատրո- ...ն։

Ո՞ւր կ'երթայ հայ թատրոնը... ...վքեր պիտի ըլլան մնակեանն- ...ու, Սեւումեաններու հարազատ ...առանգորդները։

Շա՛տ խօսուեցաւ թատերա- ...ն ֆոնտ մը հիմնելու մասին։ ...ինչեւ անգամ այս նպատ կով ...իմուռ եղաւ հարուստներու, ...ոնք գէթ խոստացան քաջալե- ...լ այսպիսի ձեռնարկ մը, պայ- ...անաւ որ դերասանները իրենք ...ազմակերպուէին։

Արտցաւ դերասան մըն ալ փա- ...զարնակ բոլոր դերասանները ...եծէն պզտիկ, ժողովի հրաւիրեց ...նօթ տիկնոջ մը տունը։

Ժողովին ներկաները, սակայն, ...խանակ ի սէր արուեստի հա- ...աձայնութեամբ գործի լծուե- ..., ամէն բան վիժեցուցին ամսա- ...հարի վէճերով։

Նոյն անհամաձայնութեամբ ...րջին ժողովն ալ ապարդիւն ե- ...ու, որովհետեւ մէկը ղեկավար ... եղած, միւսը 20 տարի բեմի ...առայած էր, ուրիշ մը շատ մեծ ...ժանիք ունէր։ Մէկ խօսքով, ...որ տաղանդաւորները քով քովի ...ած էին, հետեւաբար ամէնքն ... իրենց աստիճանին համեմատ ...աշակ պէտք էր ստանային։

Իսկ թէ կատարեալ դերասան ...նի՞ հատ կան կամ քանի՞նը ...եմական հասկացողութիւն ունին, ...յդ մի՛ փ տռէք, բաւական է որ ...5 20 տարի բեմ եղեր են, որուն ...8 տարին Փարիզի մէջ։

Այժմ հարցնենք իրենց 8 ...արուան ընթացքին արուեստի ...յս հրաշալի քաղաքին մէջ, որ ...ինքան դիւրութիւններ ունի ...ղի մը հետեւելու համար, ...դերասանը փափաքեցաւ բան ...սորվիլ կամ գիտցածին վրայ ...բան մը աւելցնել։ Տարին ...անի՞ անգամ Քոմէտի Ֆրանսէզ ...մ Օտէոն ներկայացումներու ...րթան, գոնէ կարգապահու- ...ւն եւ շարժուձեւերու նրբու- ...ն տեսնելու։ Ո՛չ ոք ո՛չ մէկ ...գամ։ Ողջ ըլլան քաֆէ Սորպոնը ...քուփոլը։

Ծուլութեան թմրութիւնը թա- փանցեր է մինչեւ հոգիներուն խորը, իսկ կուշտ մին համաձայն պատրաստութիւն տեսնելը իրենց համար ուղղակի գլխու ցաւ է։

Եթէ թատերական ֆոնտ մը ստեղծելու անկեղծ փափաքողներ կան, այդ պէտք է ըլլայ նորե- րուն համար։ Նորահաս սերունդին մէջ պէտք է փնտռել յառաջդի- մութեան ոգին։

Հայ թատրոնի վերակենդա- նացման մեծ ծառայութիւն մը մատուցած պիտի ըլլանք, հա- ւաքելով նորերը ձեռնահաս ան- ձերու կողմէ եւ հայ թատրոնի ուժեր պատրաստելով անոնցմէ։

Օրինակ՝ շաբաթը երկու-երեք անգամ դերասանական դասախօ- սութիւններ եւ ասոնց հինգ օրը մէկ անգամ գործնական փորձեր ընել, իսկ ժամանակ մը յետոյ ամիսը մէկ ներկայացում տալ, նուազագոյն գիներով։

Այսպէսով կարելի կ'ըլլայ ա- պահովել նոր ուժերու յառաջդի- մութիւնը, ինչպէս եւ ժողովուրդին տալ անընդհատ եւ կանոնաւոր ներկայացումներ։

Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

«Արաքս» կը հրատարակէ հետաքրքրական յօդուած մը։

Օգտուելով Պուլկարիոյ կըր- թական նախարարութեան ամսագրին՝ «Ուչիլիշթէն Պրէք- լէտ» (դպրոցական տեսութիւն) տարեվերջի թիւէն, կուտայ ընդհանուր պատկեր մը Պուլկարիոյ հայ վար- ժարաններուն մասին։ Աշխա- տանք մը, զոր կը յանձնարա- րենք մեր բոլոր գաղութներուն։

Պուլկարիոյ մէջ նախակր- թութիւնը պարտադիր է եւ եօթը տարի (7 — 14 տարե- կաններուն համար)։ Արդ, 1927 —1928 դպրոցական տարեշր- ջանին Պուլկարիոյ հայ գա- ղութը կը ներկայացնէր 2 277 տղաքներ (1 223ը մանչ 1054ը աղջիկ) որոնք պարտադիր ուս ման տարիքն ունէին, Այս թի- ւէն զանազան պատճառներով վարժարան չեն յաճախած 154 տղաք (77 մանչ, 77 աղջիկ)։ Գիւղերու աշակերտութեան թիւն է 161։

Դարձեալ, ըստ պուլկարական վիճակագրութեան, Վիտինի նա- հանգը ունէր 10 աշակերտ, Վրա ցան՝ 2, Բէօսթէնտիլ՝ 1, Մէր թանը՝ 7, Փլէվէն 10, Փէթրիչ՝ 1, Սոֆիայի նահանգ՝ 4, Պուր կազ՝ 409, Վառնա՝ 428, Ֆի- լիպէ՝ 477, Ռուսճուք՝ 244, Ստ. Զակորա՝ 129, Սոֆիայի շրջան՝ 164, Մայրաքաղաք՝ 51, Խասքովօ՝ 214, Շումէն՝ 116 երկսեռ աշակերտ։ Իրականին մէջ պէտք է ըլլայ՝ Սոֆիա- յի շրջանը, այսինքն ար- ուարձանները (Փավլովօ, Կնեա- ժէվօ եւայլն)՝ 51, իսկ մայրա- քաղաքը՝ 194։ Իսկ գալով Ֆի- լիպէի, նշանակուած 477 թիւը շատ քիչ է, որովհե- տեւ Ֆիլիպէի Ազգ. Վարժարանը, առանց հաշուելու մանկապար- տէզը, 477էն աւելի աշակեր- տութիւն ունէր։ Մէջը չհաշ- ուուած նաեւ Մխիթարեան հայ- րերու վարժարանին եւ օտար դպրոցներու հայ աշակերտու- թիւնը։ Նոյնպէս Ֆիլիպէի նա- հանգին մէկ կարեւոր գաւառը, Թաթար Փազարճըքը ունէր մօտ 100 աշակերտ։ Դարձեալ նոյն նահանգին մէջ Սթանի- մաքա, Քրիչըմ,Իսթիմնա գիւղե- րը ունին հայ գաղութ մը։

Պուլկարական նախակրթա- րան կը յաճախեն 395 հայ տղաքներ, 211 մանչ, 184 աղ- ջիկ, (որոնք հաշուուած են ընդհ. թիւին մէջ)։ 194ը (87 մանչ, 107 աղջիկ) կը հետեւին պրո- գիմնազիայի։

Հայ նախակրթարաններու թիւն է 14, (2ը գիւղերու մէջ), ունին 56 ուսուցիչ եւ 1325 ա- շակերտ։ Երկրորդական վար- ժարաններու թիւն է 2, որոնց մէկը ունի 3 ուսուցչուհի եւ 48 աշակերտ, եւ միւսը՝ 3 ուսուցիչ, 2 ուսուցչուհի եւ 66 երկսեռ աշակերտ։

Իբրեւ եզրակացութիւն, հայ նախակրթարան կը յաճախեն 1325 աշակերտներ, պրոգիմնա- զիա՝ 114, պուլկարական նա- խակրթարան՝ 201, պուլկարա- կան պրոգիմնազիա՝ 194, օտար պրոգիմնազիա՝ 83, ընդամէնը 1837։ Իսկ 286 աշակերտներ ալ օտար վարժարաններու մէջ։ Այսպէս հայ վարժարաններու մէջ՝ 1439, օտար վարժարան- ներու մէջ՝ 684։ Պահ մը խոր- հեցէք այդ մասին։

ԹՈՒՐՔԻԱ

(քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ՆՈՐ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐ

Շուէտական խմբակի ընդհ. տնօրէն Քամփման յայտարարած է թէ իր խմբակը յանձառութիւն ստացած է Էնկիւրի—կեսարիա գծին վրայ, Ըրմագի եւ Սեւ ծո- վու եզերքը մինչեւ Ֆիլիոս, 400 քիլոմեդր երկարութեամբ երկա- թուղի շինել։ Երկրորդ գիծ մըն ալ պիտի շինուի, Հարաւի սահմանին վրայ, Ֆէվզի փաշայէն Տիարպէ- քիր, այս գիծն ալ 500 քիլոմեդր երկար պիտի ըլլայ։

Այս գիծերէն, Ֆէվզի փաշա— Տիարպէքիրի մասին վրայ, 150 քիլոմեդր տեղ Ըրմագ Գալէճիքի մինչեւ 25 քիլոմեդր եւ Ֆէլիոս- Էնիճէի միջեւ ալ 7 քիլոմեդր գծի վրայ շոգեկառքի երթեւեկ կը կատարուի։

1930ի վերջերը հարաւային գծին վրայ, մինչեւ Մալաթիա եւ հիւսիսի կողմն ալ մինչեւ Զոն- գալա շոգեկառքով երթալ կարե- լի պիտի ըլլայ։

«ԹՈՒՐՔ ՔԱՂԱՔԱՑԻ»

Թուրք քաղաքացիութեան օրէնքին գործադրութեան եղանա- կի վերաբերեալ հրահանգը հաղոր- դուած է գլխոյ կուսակալութեան։ Օրէնքին առաջին յօդուածը կ'ըսէ.

«Թուրք հօրմէ մը եւ կամ մօրմէ մը Թուրքիոյ եւ կամ օտար երկ- րի մէջ ծնած տղաքները Թուրք քաղաքացիներ են։»

3րդ յօդուածը կ'ըսէ.

— Օտար մօրմէ եւ օտար հօրմէ ծնելով Թուրքիոյ մէջբնա- կողներ Թուրք օրէնքի համաձայն չափահասութեան տարիքէն սկսեալ մինչեւ 3 տարի կրնան պահանջել Թրքահպատակութիւն եւ գործա- վարներու խորհուրդին որոշմամբ կրնան ձեռք բերել զայն։

«ՄԵՐ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ԱՄՐՈՒԹԻՒՆԸ»

Սվազի երեսփոխան եւ «Ագ. ջամ»ի խմբագրապետ Նէճմէտտին Սատըգ պէյ, այս վերնագրով գրութեան մը մէջ դիտել կու- տայ.—

— «Մեր նեղութիւնը այն- քան մեծ է որ, կառավարութիւնը մասնաւոր լուծում մը ուզեց հանրային պարտքերու վարչու- թենէն, մէկ կողմէ անհետացնե- լու համար մեր դրամի անկումին վտանգը, եւ միւս կողմէ տեղի չտալու համար որ այս կացու- թեան հետեւանքով բաժնետէրերը չկարենան հինգ փարա իսկ ստանալ։ Որովհետեւ, կասկած չկայ թէ մեր դրամին անկման գլխաւոր ազդակն է այն պարագան, որ ա- մէն տարի պարտաւոր ենք երկու միլիոն հնչուն ոսկի տալ արտա- սահման։ Այն միջոցին, երբ Թուրք կառավարութիւնը կ'աշխատի իր տնտեսական կացութիւնը ազատել տագնապէն եւ ասոր համար դուր- սէն վարկ կը փնտռէ, չի կրնար ամէն տարի 20 միլիոն թղթա- դրամ ոսկի օտար դրամի վերածել եւ Եւրոպայի տալ։

Գիտենք որ, մինչեւ ողջմտու- թեան տիրապետումը, կարգ մը շրջանակներ պատրուակ պիտի բռնեն այս դէպքը եւ կրակ պիտի տեղացնեն մեր վրայ։ Ծանօթ կարգ մը շրջանակներ, Լօզանի դաշնագրէն ի վեր կ'ուզեն որ Ըն- մէթ փաշա ծունկի գայ իրենց առջեւ եւ «աման փարա՛» պո- ռայ։ Ասոնք բնականաբար աւելի պիտի խստացնեն վերջին ամիսնե- րու իրենց ժխտական գործունէու- թիւնը։ Կառավարութեան աչքէն չէ վրիպած այն քաղաքական-սե- ղանաւորական մեքենայութիւն- ները, որոնք դարձան պետական դրամատան կազմութեան շուրջ։ Բայց արտասահմանէն իր գտած նոր եւ կարեւոր վարկով, Թուրք հանրապետութիւնը լաւ դաս մը տուաւ անոնց, որ տնտեսական կա- ցութիւնը կ'ուզեն քաղաքական նպատակներու գործիք դարձնել։

ՎԱԳՖՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԸ

Վագֆներու նոր նախագծին մէջ, իբրեւ պատճառաբանութիւն կ'ըսուի թէ քաղաքային օրէնքին համաձայն է որ վագֆ կալուած- ներու մատակարարութիւնը պէտք տեսնուեցաւ կեդրոնացնելու Էվ- գաֆի վարչութեան ձեռքը։ Տա- րիներու փորձառութիւնն էր որ անհրաժեշտ դարձուց այդ փո- խանցումը։ Այս պարագան աւելի լաւ կը հասկցուի, երբ նկատի առնուին հետեւեալ պարագա- ները.—

«Միւթէվէլլի»ներուն յաջորդ- ները ընտրուած են, առանց նկա- տի առնելու արժանաւորութեան պայմանները։

Ցետոյ նկատի առնելու է որ անջատ վագֆները միայն հանրա- յին նպատակներու յատկացուած չեն, այլ միեւնոյն ատեն կը ծա- ռայեն «միւթէվէլլի»ներու շա- հին, եւ մեծապէս։ Այս պատճա- ռով, բնականաբար հանրային շահերը որոշ չափով վնասուած են։ Իսկ այս անպատեհութիւնը կա- րելի էր վերցնել միայն, վագֆ- ներու մատակարարութիւնը յանձ- նելով Էվգաֆի վարչութեան, որ չէզոք եւ կազմակերպուած մար- մին մըն է։

Սա ալ պէտք է ըսել որ նա- խապէս վագֆներու մեծ մասը անջատ էր, բայց կառավարութիւ- նը գրաւեց անոնց կարեւոր մէկ մասին վարչութիւնը, որովհետեւ անհատ «միւթէվէլլի»ներուն գոր- ծունէութիւնը գոհացուցիչ չէր։

Բուն իսկ քաղաքային օրէն- քի 76րդ յօդուածին համաձայն, երբ հիմնարկութեան մը կազմա- կերպութիւնը անբաւական նը- կատուի, կառավարութիւնը իրա- ւունք ունի միջամտելու, եւ մա- նաւանդ վարչութիւնը մասնաւոր կեդրոնի մը յանձնելու։ Արդարեւ, հազարներու հասնող անջատ վա- գըֆներու մէջ հազիւ 3 4 հատ կարելի է գտնել, որ գոհացուցիչ մատակարարութիւն մը ունենան։

Հետեւաբար, առաջարկուած նախագիծը ամբողջովին համա- ձայն է քաղաքային օրէնքին, եւ զայն պատրաստող օրէնսդիրը պարզապէս իր պարտականութիւնը կատարած է։

ՊԱՀԱԾՈՆԵՐՈՒ ՏԱԳՆԱՊԸ

Պահածոներու գործարանա- տէրերը մեծ վնասներ ըրեր են արտածում դրեթէ չըլլալուն պատճառով։ Գործարանատէր մը ըսած է թէ անցնող տարուան մէջ նախորդին կրկին քանակութեամբ պատրաստուած են եւ ներկայիս մեծ մթերք մը ունին իրենց ձեռքը։ Եթէ այս ապրանքները չծախուին, այս տարի նոր պահա- ծոներ պատրաստել կարելի պիտի չըլլայ։

ԼՍԵՑԷ՞Ք ՔՆՆԱԴԱՏՆԵՐ

Փոլա Նէկրի, շարժանկարի այս դերասանուհին, այժմ իշ- խանուհի Մտիվանի, 500,000 ֆր. վնասուց հատուցում կը պա- հանջէ քննադատէ մը, որ քայ- ռամանեակի պատմութիւն մը ը- րած էր։

Այսպէս կ'ըսուէր թէ գեր- մանացի պանդոկապետ մը Փոլա Նէկրիի պարտքը գանձելու հա- մար, դերասանուհիին վիզէն խլած առած էր քայռամանեակը, իսկ քննադատը կ'ըսէր թէ շինծու է այդ պատմութիւնը, պարզա- պէս իր վրայ խօսեցնելու համար յօրինուած։

Նշանաւոր պարող մը, Ժան Պորլէն եւս դատ բացած էր քըն- նադատի մը դէմ, որ ըսած էր իրեն համար թէ այլեւս կորսըն- ցուցած է ասմանուշի իր հասակը։ Իսկ Փոլա Նէկրի, որ իբր իշխա- նուհի 500,000 ֆր. պզտիկ գու- մար մը կը պահանջէ, այսպէս կը գանգատի իր քննադատին դէմ.

— Ես այն դերասանուհիներէն չեմ, որ, իրենց վրայ խօսե- ցնելու համար, քայռամանեակ կը կորսնցնեն։

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿ

Զ. Ե. Ո. Միութեան բոլոր Մաս- նաճիւղերը կը հրաւիրուին այժմէն կարգադրութիւններ ը- նել հանդիսաւորապէս տօնելու համար Ապրիլ 11/24ի 15ամեակը։ Պատգ. ժողովին որոշումով, ամէն կողմ, ուր որբային կորիզ- ներ կան, Սգատօնին կազմակեր- պութիւնը պէտք է ստանձնէ Զ. Ե. Ո. Միութեան Մասնա- ճիւղը։

⁂ Փարիզի Մասնաճիւղը ար- դէն գործի լծուած է եւ ան- նախընթաց ձեւով մը պիտի տօ- նէ սգահանդէսը։ Վարձուած է Petit Journalի սրահը։

Զ. Ե. Ո. Մ. Կեդր. Վարչ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂԻՆ կամ Մարմնական եւ հոգեկան առող- ջութեան գաղտնիքը, Տոքթոր Վիքթոր Փոշէի։ Ամփոփեց Տոքթ. Լ. Գրիգորեան։ Մատենաշար «Բուժանք»ի թիւ 2։ Փարիզ։ Գին 10 ֆրանք։ Դիմել Dr. Krikorian 126 Fg. St. Denis, Pario.

"ՅԱՌԱՋ"ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 5 —

ԵՍ 21 ՏԱՐԵԿԱՆ ԷԻ

— Ո՛չ այնքան որքան պիտի ...փափաքէի, պարտաւորուեցայ ...ոստովանիլ, որովհետեւ ամէն ...իկուն կը գոցուի։ Չէք կրնար ...րռնել թէ ի՛նչ ահռելի նիւթ ...Հայաստանի պատմութիւն մը։ ...ատ հինէն կը սկսի, Եդեմի ...րախտին մէջ։

— Օ՛ձը, կարծեմ, հա՞յ էր։

— Ընդհակառակն, Ադամը։ ...եկա հաստատուած է, որով- ...տեւ դուրս վռնտուեցաւ Դրախ- ...էն, եւ Հայերը՝ անոր օրինա- ...ին հետեւելով միշտ դուրս քշ- ...ած են աժենուրեք։ Այսուհան- ...րձ, Եդեմի Դրախտը եւ Արա- ...տ Լեռը մէկ կողմ առնելով, ...յաստանի պատմութեան շուրջ ...յտուն քիչ իրողութիւններ ...րեւին.Իհարկէ կայՇամիրամը։ ...հնարեց ներքինիները։ Յե- ...յ կայ Մասկարեան, որ աշ- ...րհի քարիւղին կը տիրէ։

— Կը կարծէի թէ այդ տիրո- ...Րաքֆէլլըրն էր։

— Մասկարեանին մէկ աչքը Րաքֆէլլըրին վրայ է։ Եւ ու- րիշներուն ալ մէկ աչքը Մաս- կարեանին վրայ, կրնամ ըսել ձեզի թէ Հայաստանի պատմու- թիւն մը դիւրաւ չի ձեռնարկ- ուիր։

— Անշուշտ թէ ոչ, մանա- ւանդ որ ձեր ժամանակին մե- ծագոյն մասը կ'անցընէք գիշե- րային հաւաքավայրերու յաճա- խորդներուն շուրջ դիւրավառ պատմուածքներ գրելով։

Լիպֆրաումիլխի նոր շիշ մը ապսպրելով, կը զոտեմարտէի անոր հետ։

— Դուք մակերեսին կը նա- յիք միայն, ըսի, եւ ասով կը տարուիք ձեզի անպատշաճ դի- տողութիւններ ընելու։ Չէ՞ք ու- զեր հասկնալ թէ իմ ազգիս պատմութիւնը մութի ու սար- սափի պատմութիւն մըն է։ Եւ դուք գիշերային հաւաքավայ- րերու խօսքը կ'ընէք։ Բանաւոր չէ՞ միթէ որ լոյսը փնտռեմ ես։

— Անկարելի է, հառաչեց, խորհիլ որ դուք հայ էք։ Կրնաք ըլլալ ո եւ է բան։

— Կ'ենթադրեմ թէ պիտի ու- զէիք զիս ջարդուա՞ծ տեսնել ձեր ոտքերուն առջեւ՝ այդ մա- սին իմ խօսքս առնելէ առաջ։

— Ո՛չ, բայց ես կը սիրեմ որ մարդիկ ըլլան ինչ որ են։ Մինչ- դեռ դուք չափազանց յօժարու- թեամբ տրուեր էք անգլիական կեանքին— գոնէ ձեր խորհածը անգլիական կեանք է։

Ելակ եւ սեր ապսպրելով— Մայիսին— կը զոտեմարտէի ա- նոր հետ։ Այո՛, բազմածախս նախընթրիք մըն էր, նոյնիսկ հաշիւը կիսելով։ Բայց հո՛գս։ Կը խօսէի յոյսէն կախարդուած, որ մեզ ամէնքս կը խենդեցնէ։ Չէ՞ որ ամէն մարդ կը փափաքի լաւագոյն վիճակի մէջ ըլլալ։ Իմ անձս ամբողջ ցցեցի անոր դէմ. քին յատուկ ղալուկին դէմ։ Կ'ուտէր։ Ելակները գոհաբեր- ուելով կ'արատէին անոր ձիւնա- թոյր ակռաները։ Չէր խօսեր։ Կրկին ու կրկին իր բոսորագեղ շրթունքը պտուղին վրայ կը գոցուէին ինքնատանջ ճգնաւո- րի մը ինքնասոյզ հիացկոտու- թեամբ, եւ կեանքը կը ժայթ- քէր իր հեզնոտ աչքերէն, ինչ- պէս ջուրը ներկուած աւազանէ մը։ Յետոյ, հիանալի մեխակ լեզուով մը,— ա՛յն զէնքով ո- րով Ամազոնները ամէն կեն- սունակութենէ կը զրկէին ի- րենց թշնամիները,— ակռաները մաքրեց ելակներուն զուարթ ա- րիւնէն, եւ նախընթրիքին սկսե- լէն ի վեր իր եօթներորդ սիկա- րէթը վառեց։ Պէտք չէ մոռցուի որ ամբողջ այդ միջոցին իրեն հետ կը զուպարէի բուժելու հա- մար իր արհամարհոտ հոգին։ Ըմպելի ապսպրելով, քանի որ ամէն օր Մայիս մէկ չի պատա- հիր, ըսի.

— Զիս կ'ամբաստանէք իբր այս, իբր այն եւայլն։ Բայց դո՞ւք։

— Ա՛հ, ես Դժոխք պիտի եր- թամ։

— Բայց սատիճաններ, խա- ւեր կան։ Պէտք ունի՞ք շատ խո- րը երթալու։

— Սատանան ալ խաբել կ'ուզէք, չէ՞։ Լաւ, այդպէս։ Ան- գամ մը որ դժոխքն ըլլամ, մին- չեւ յատակը պիտի սուզուիմ քարի մը պէս, մինչ դուք պիտի մնաք երեսը ձեր յարածուփ շա- պիկը ամէնուն ցուցնելով։ Եր- բեք դիտա՞ծ էք ո՛րքան աղտոտ փրփուր կը բռնէ երբ երկար մնայ։

Զուտ անձնական յարձակու- մի ննեց շող մը չուզելով գոր- ծածել, զինքը բաղդատեցի իր մօրը՝ այն բարի կնոջ հետ, ըսե- լով որ, եթէ մայրը ինքնահաւան (սնոպ) կին մըն էր, ինք՝ Փրի- սիլա Րիվըրս՝ շատ աւելի ինք իր գլխուն հաւնող էր։

— Ես, ինքնահաւա՛ն։

Եւ աչքերը պարեցին ինչ- պէս ալեակները գետակի մը մէջ։ Քանի՛ո՛ն գեղեցիկ էր, կը փափաքիմ ծայրայեղութենէ խուսափիլ, բայց— քանի՛ո՛ն գեղեցիկ էր ան։

— Անշուշտ վերիվայր շրջած ինքնահաւան մը։

— Ո՛հ, կը կարծէ՞ք թէ ես գլուխիս վրայ պիտի կենամ մե- ծերուն կօշիկները լզելու հա- մար, մինչ մայրս, որ աւելի ար- ժանիք ունենալ կը խորհի, կը ծռի անոնց բերաններուն առջեւ, որպէսզի ուտելիք դնէ անոնց մէջ։

— Ես բնաւ այդ իմաստով չխորհեցայ։ Վեր ի վայր շր- ջուած ինքնահաւան մը անուա- նելով ըսել կ'ուզեմ որ դուք կը յամառիք ամէն փայլող բան իբրեւ երկրորդական նկատել, իսկ ամէն ինչ որ գետնաքարշ է՝ հիացումի արժանի...

Ես ալ ցաւելով այս խօսքս ինչպէս ինքը, բոլորտիքս նայե- ցայ եւ տեսայ ճաշարանին դեռ գործի վրայ եղող միակ սպա- սաւորը, ծօ Պալզաք, որ ան- քթիթ կը յառէր ինծի, ճաշա- րանապետը, Պ. Շմուց, զաւեթ մը կաթ կը խմէր անկիւնը սե- ղանի մը առջեւ մէկուն հետ ա- նոնցմէ՝ զորս կը դիմաւորէ միշտ «Յաճախորդնե՛րս» սիրուն տիտ- ղոսով։

ՄԱՅՔԸԼ ԱՐԼԷՆ

Թարգմ. ԽՏԱՆ

Շօթան առջի իրիկունէ ի վեր կը խորհրդակցի իր քաղաքական բարեկամներուն հետ՝ նախարարական տագնապին լուծում մը գտնելու եղանակներուն մասին։ Արմատական ընկերվարական խմբակցութիւնը քանի մը օր առաջ ժողով գումարելով որոշած էր արդէն ստանձնել նոր կառավարութիւնը կազմելու պաշտօնը, եթէ Հանրապետութեան Նախագահը առաջարկէ։ Նկատելով որ ընկերվարականները չպիտի մասնակցին արմատականներու կազմելիք ձախ կառավարութեան, աւելի չափաւոր տարրեր պիտի մտնեն նոր դահլիճին մէջ՝ հանրապետական ընկերվարականներէն (Փէնլըվէի խմբակ) մինչեւ ժողովրդավար եւ ընկերային գործողութիւն (Մաժինոյի խմբակ), իր մէջ առնելով ֆրանսացի հանրապետական ընկերվարականները (Շապրէօնի խմբակ), արմատական - ընկերվարականները (Շօթան - Էրիօ - Տալատիէի խմբակ), արմատական ձախը (Տանիէլուի խմբակ), արմատական եւ ընկերային ձախը (Ֆրանքլէն-Պույեոնի խմբակ), ձախ անկախները (Ալսիտ Տէլմոնի խմբակ) եւ քանի մը անկախ երեսփոխաններ, ընդամէնը շուրջ 340 երեսփոխան։

Արմատական-ընկերվարականներուն մէջ երկու հոսանք կայ։ Շօթանի հոսանքը համամիտ է վերոյիշեալ կարգադրութեան, մինչ Տալատիէի հոսանքը կը հակի աւելի ձախ եւ դժուար է գուշակել թէ Շօթան պիտի յաջողի՞ իր ըմբռնած ձեւով խառն կառավարութիւն մը կազմել։

Տեղեկագիրը նպաստաւոր Ալմազեանի

Հարցաքննիչ դատաւոր Մաթիֆաս երէկ Ալմազեանի հաղորդեց երեք փրոֆէսէօրներու տեղեկագիրը, որ, ինչպէս գրած էինք արդէն, բոլորովին նպաստաւոր է հայ դերձակին եւ Պ. Ամիի եզրակացութիւնները կը ջրէ։ Այս ձեւով անոր դէմ ծանրացած ամբաստանութիւնները մեծ չափով կը կորսնցնեն իրենց արժէքը։ Տեղեկագրին եզրակացութիւնները հետեւեալներն են.—

1. Ալմազեանի խանութին ետեւի մասին մէջ անթափանց ապակիին վրայ տեսնուած արիւնը մարդկային արիւն է։ 2. Այդ արիւնը զուտ է, մէջը ուրիշ գործարանային հեղուկ չէ խառնուած։ 3. Անկարելի եղած է մեզ ճշդել անոր հնութիւնը։ 4. Անկարելի եղած է մեզ նոյնացնել արեան այս հետքերը՝ զոհին կամ ուրիշ անձի մը արեան հետ։ 5. Ալմազեանի խանութին ետեւը գտնուած բամպակին մէջի կապոյտ-սամազուն հատիկները կը ներկայացնեն արհեստական լազուարթի կամ ճերմակեղէնի լեղակի յատկանիշները։ Նման հատիկներ չեն գտնուած Րիկօտէնի գլխուն փաթթուած բամպակին մէջ։ 6. Րիկօտէնի գլուխը պատող բամպակին եւ անոր փողկապին վրայ գտնուած կարմիր ներկի շերտաձեւ կտորները շատ որոշ յատկանիշներ չեն ներկայացներ, ուստի եւ կարելի չէ զանոնք նոյնացնել Ալմազեանի անթափանց ապակիի կտորներուն հետ։ 7. Ոզորենիէ սնտուկի բամպակին մէջ գտնուած ճերմակ մազերուն ինչ ըլլալը կարելի չէ եղած հասկնալ։ 8. Կարելի չէ հաստատել թէ Րիկօտէնի գլուխը ծածկող բամպակին մէջէն գտնուած սռեւները Ալմազեանի խանութէն կուգան։ 9. Միեւնոյն ժամանակ թէ՛ Ալմազեանի խանութէն եւ թէ Րիկօտէնի գլխէն առնուած բամպակներուն մէջ գաւարսի ծանծիկներ, մամուրի կտոր մը եւ կոնաբեր փայտեր գտնուիլը բաւական չէ հաստատելու թէ՝ Րիկօտէնի գլխուն վրայի բամպակը Ալմազեանի խանութէն կուգայ։ 10. Անկարելի է ճշդել թէ ո՛ւսկից կուգան Լիլի բամպակին մէջի գունաւոր մանրաթելերը։ Կարելի է միայն դիտել տալ թէ անոնք մեծ մասով կազմուած են ներկուած սռեւներէ, ոչ-նման բուրդի, եւ որոնց նմանները կան Ալմազեանի խանութին ետեւի կողմի փոշիներուն մէջ։

Այս տեղեկագիրը նախ հիմնովին կը ջրէ Պ. Ամիի այն հաւաստումը թէ Ալմազեանի խանութէն գտնուած արիւնը եւ Րիկօտէնի արիւնը քանակականօրէն Պորտէ-Վասէրմանի (ֆրանկախտ) եւ որակականօրէն ժանտանա.ենդի մանրէներու նոյն յատկանիշները կը ներկայացնեն։ Յետոյ՝ Ալմազեանի լուացարանին վրայէն առնուած բամպակը եւ Րիկօտէնի գլուխը փաթթուածը երբեք նոյն նիւթերը չեն պարունակեր։ Վերջապէս՝ գաւարսը բամպակի մակաբոյծ մըն է եւ կրնայ գտնուիլ զանազան բամպակներու մէջ։ Ուրեմն բամպակի խնդրին մէջ ալ երեք մասնագէտներու տեղեկագիրը բոլորովին կը տարբերի Պ. Ամիէնէն, որ կը պնդէր թէ Ալմազեանի խանութէն գտնուած ամէն բան Րիկօտէնի բամպակին եւ փողկապին հետ նոյն յատկանիշները կը ներկայացնեն։ Փորձագէտները չեն կրցած ճշդել նաեւ ճերմակ մազերը, որոնց համար Ամի կը պնդէր թէ աղուէսի սռեւ են։ Երկու տեղեկագիրները կը հաստատեն միայն խանութի փոշիին մէջ գտնուած սռեւներու նոյնութիւնը Րիկօտէնի բամպակի մէջինին հետ։

. Ալմազեանի փաստաբանը Շառլ Լըկրան անմիջապէս նամակ մը ուղղեց Մաթիֆասի եւ պահանջեց որ Ալմազեանի մասին եղած ամբաստանութիւնը չեղեալ նկատուի, քանի որ չկայ որ եւ է լուրջ հիմ։

Անոելի պայթում մը Աթէնքի մէջ

Աթէնքի արուարձան Լիոսիայի վառօդարանին մէջ առջի օր տեղի ունեցաւ ահռելի պայթում մը, որուն հետեւեցաւ հրդեհ մը։ Պայթումը առաջ եկաւ երբ զինուորները կառքէն վար կ՚առնէին ռումբերու սնտուկներ։ Ինը զինուորներ եւ բանուորներ եւ երկու սպաներ մեռան։ Մէկ հազարապետ, մէկ հարիւրապետ, մէկ ենթասպայ եւ տասնեակ մը զինուորներ եւ բանուորներ ծանրապէս վիրաւորուեցան։ Երեք մթերանոցներ ամբողջովին քանդուեցան։ Շուրջ 200,000 ձեռնառումբեր պայթեցան։ Վնասները խիստ մեծ են։

Կուտեպովի գաղտնիքը

Ընկերվարական պաշտօնաթերթ «Փոփիւլէր» կը գրէ թէ Ընդհ. Ապահովութեան տնօրէնութիւնը պատասխան չէ տուած իր կարգ մը հարցումներուն։ Ասոնք են, 1. Զօր. Կուտեպով իր առեւանգումէն ճիշդ երկու օր առաջ ընդունուած չէ՞ Պ. Բոգովուտ-Կոլոմիցէֆի կողմէ՝ իր տան մէջ։ 2. Զօր. Կուտեպով չէ՞ ճամբորդած Բոգովուտ-Կոլոմիցէֆի զօրշագոյն ինքնաշարժով, որ երբեմն կը պահուէր Վէնսէնի մէկ կառատան մէջ։ 3. Այդ ինքնաշարժը չէ՞ ծառայած արդեօք զօրավարի առեւանգման, նոյնիսկ առանց իր գիտութեան կամ մեղսակցութեան։ 4. Այդ ինքնաշարժը դեռ իր կառատա՞ն մէջ է։ 5. Եթէ այո, ո՞ր թուականին եկած է հոն, ու վերջին անգամ ե՞րբ մեկնած էր անկէ։ 6. Ի՞նչ պայմաններու տակ Պուա տը Պուլոնեի մէջ փորձ եղած է առեւանգել Կոլոմիցէֆի փոքրիկը։

. Համայնավար պաշտօնաթերթ «Իւմանիթէ» փարիզեան շրջանի բոլոր աշխատաւորները կը հրաւիրէ այս գիշերուան հրապարակային հաւաքոյթի՝ կազմակերպուած «Լիպէռթէ»թերթին կողմէ, խանգարելու համար զայն։

"ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18,, ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԼԻՈՆ.— Վաղը Շաբաթ իրիկուն։

ՎԻԷՆ.— 23 Փետր. կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Հ. Յ. Դ. նոր Ակումբին մէջ, 131 Rue Lafayette.

կը խօսի՝ ԸՆԿ. ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, եւայլն

կէս օրէ առաջ, ընկերական ընդհ. ժողով։ Ներկայ կ՚ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

ՏԵՍԻՆ.— 23 Փետր. կիրակի երեկոյ։

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱ.— Մարտ 2 կիրակի կէսօրէ վերջ, Հ. Յ. Դ. Գրադարանի սրահին մէջ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

կը խօսի ԸՆԿ. ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Յետաձգուած է։

ՎԱԼԱՆՍ.— Փետր. 24—29։ Ներկայ կ՚ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

Հանդէսի մանրամասնութիւնները իւրաքանչիւր վայրի վրայ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ "ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ,,Ի ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի Ազգային Կեդր. Վարչութեան

Այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8ին, Rue de Sèze*ի* Քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ։

կը նախագահէ՝ Պ. ԹԱԳՒՈՐ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

կը խօսի՝ Փարիզէն հրաւիրուած Պ. ԵՐ. Տ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն, երաժշտութիւն և կենդանի պատկեր

ՄՈՒՏՔԸ ՁՐԻ Է

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8ին Սալօն Շաբի մէջ, 84 Rue Chape

Կը նախագահէ Գ. ԵՊԻՍ. ՊԱԼԱՔԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, 71 AVE. KLÉBER

դասախօսութիւն վաղը շաբաթ ժամը 8.30ին։ Կը խօսի Ս. ՔՕՉԱՐԵԱՆ, «Ա. Ահարոնեանի գրական լեզուի մասին»։

ԵՐԵԿՈՅԹ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ռոնիի մասնաճիւղին կողմէ, վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 10էն մինչեւ առաւօտ Casino du Raincy սրահը, Place de la Gare։ Կովկասեան պարեր, պարի մրցում, անակնկալներ եւայլն։ Գիները ժողովրդական։ Մուտքի տոմսերը իրաւունք կուտան մասնակցելու թոմպոլային։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

Պէլվիլի Ռոստոմ ենթակոմիտէի ժողովը՝ այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 131 Fbg. du Temple. Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկայանալ անզամատետրով։

Քրիստափոր խումբի ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիա ճաշարանը։ Կարեւոր օրակարգ եւ դասախօսութիւն ընկ. Օհան Կարօի կողմէ. — Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Վասպուրականի մէջ. դրուագներ եւ դէմքեր, Ասլօ, Վըռըշիկ, Մոկացի Գրիգոր, Ոզմեցի Լաթօ, Քոչեցի Դաւօ եւ Թացուեցի Եղիշէ։ Կը հրաւիրուին նաեւ ուրիշ խումբի ընկերներ։

Շավիլի Արզումեան խումբի ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 3ին, ընկ. Տէր Դաւիթեանի բնակարանը 27 Ave. Bellevue, Chaville.

Անիէռ-Պուա-Քոլոմպի Փոթորիկ խումբի վիճաբանական ժողովը՝ վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին 79 Rue des Chambard, Bois Colombes։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԳԱՒԱՌ

Մարսէյլի Ռոստոմ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Գէորգ Չավուշ, Արմէն Գարօ, Քրիս, Զարդարեան եւ Քեռի խումբերու ընկերները այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

Ս. Շամոնի Վարուժան խումբի ժողովը այս Կիրակի ժամը 2ին իր ակումբին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է։

Մարսէյլի Իշխան ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 2ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ, շրջաբերականներ եւ վարչութեան ընտրութիւն։ Բոլոր խումբերու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

Ցէսինի կոմիտէի ընկերահամակրական ժողովը՝ այս Կիրակի իրիկուն ժամը 6ին, Քաֆէ Ժարտէնի մէջ։ Ներկայ կ՚ըլլայ Փարիզէն ընկ. Վ. Համբարձումեան։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է։

Պուլվար Օտտօի (Մարսէյլ) Վռամեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Հրայր եւ Մուրատ խումբերու ընկերները այս Կիրակի իրիկուն ժամը 6ին սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր Օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Տէր եւ Տիկին Մինասեան իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Պ. Յարութիւն Տարագճեանի եւ իր պարագաներուն (Պէլֆոր), իրենց որդւոյն ՅԱԿՈԲ ՏԱՐԱԳՃԵԱՆԻ զաւակաղէտ մահուան առթիւ։

18 փետրուար, 1930, Վիէն (Իզէր)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ո. Մ. Լիոնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին մատուռ-մանկապարտէզին սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՓԱՐԻԶԻ Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 3ին 131 Rue Fbg. de Temple, (մէթրօ Պէլվիլ)։ Օրակարգ՝ հանդէսի հաշուետուութիւն եւ վարչութեան կազմի լրացում։ Ոչ արձանագրուած հայրենակիցներէ կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՓԱՐԻԶԻ Եողկատի եւ Շրջ. Հայր. Միութեան Փարիզի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Իսի լէ Մուլինոյի բոլոր հայրենակիցները այս Կիրակի ժամը 2ին 164 Ave. Verdun, Իսի լէ Մուլինօ, Օրակարգ՝ զեկոյց եւ մասնաճիւղի վարչութեան ընտրութիւն։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Տ.Տ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ ի նպաստ Տարօնի կարօտեալներուն։ Այս Կիրակի ժամը 2ին, Պուլվար Օտտօ, 120 Chemin de la Madrague. Կը ներկայացուի՝ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ։ Տոմսեր՝ 7 եւ 5 ֆրանք։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԱՆԿԻԷՆԻ ՄԷՋ

Դպրոցասէր Տիկնանց Միութեան Անկիէնի մասնաճիւղը կը սարքէ պարահանդէս մը՝ ծպտեալ-անդիմակ եւ ոչ-ծպտեալ, բազմաթիւ անակնկալներով ճոխացած, վաղը Շաբաթ իրիկուն, ժամը 10ին Salle des Fêtes*ի* մէջ, Rue du Casino, Enghien-les Bains.

ԿՈՉ

Մարսէյլի եւ արուարձաններու բոլոր Կեսարացիները ժողովի կը հրաւիրուին այս Կիրակի ժամը 2ին 46 Rue Tapis Vert. Օրակարգ՝ Կեսարիոյ եւ Շրջանի Հայր. Միութեան վարչութեան ընտրութիւն։

Առժամեայ վարչութիւն

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ նորակառոյց հայ մատուռի օծման արարողութիւնը կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին։ Այս առթիւ պիտի մատուցուի յատուկ պատարագ։

Կը հրաւիրուի ամբողջ հայութիւնը ներկայ գտնուիլ սոյն արարողութեան,

Հոգաբարձութիւն Փարիզի Ս. Յովհ Մկրտիչ եկեղեցւոյ

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ծանկ Կրըսոպլը հանգանակութեան.— Յ. Կիւրճեան 30, Օր. Մ. Սրապեան, Օսպաշեան քոյրեր, Պ.Ս. Ղուկասեան, Յարութիւնեան 25ական, Ս. Սալավանեան, Խ. Արապեան, Ա. Սարգիսեան, Ղ. Թորոսեան, Ա. Գըլըճեան, Գ. Գրըազեան, Յովհաննէսեան, Մոմճեան, Մ. Մրսասեան, Ժ. Սարաճեան, Մարկոսեան, Միսքճեան 20ական, Յ. Գէորգեան, Օր. Ա. Գավազեան, Վ. Ճերմակեան 15ական, Ս. Պապիկեան, Պ. Երանոսեան, Գապաքճեան, Մ. Սարգիսեան, Ն. Չէրքէզեան, Հ. Կարապետեան, Օ. Չըթըրեան, Կ. Թիւֆէնկճեան, Ն.Թագւորեան, Պ. Ալեքսանեան, Մ. Ջարացեան, Լ. Խաչերեան, Գ. Մանուկեան, Գ. Ղազարեան, Գ. Սէլեան, Կ. Նիքսարլեան, Կ. Մարանճեան, Պ. Թայեան, Գ. Մարանճեան, Յ. Բըզանօֆ, Ոմն, Պ. Կիւտէնեան, Յ. Մարգարեան 10ական, Պ. Աւագեան, Կ. Չիֆթճեան, Ս. Խաչատուրեան, Տ. Արապեան, Յ. Պարսամեան, Տիկ. Կոպալեան, Կ. Ջուլալեան, Ա. Մարտիրոսեան, Ե. Կիւմիւշլեան, Ե. Տէրկումսեան Պ. Թաթլեան, Ռ. Ներսեսըան, Կ. Գացաեան, Վ. Պէրպէրեան, Խ. Աւագեան, Զաքարեան, Ն. Գունտուրաճեան, Արզուարթեան 5ական, Օր. Ճըրրկեան 2.50, Ֆէրահեան 2, անծանօթ մը 50 սանդիմ, գումար 740 ֆրանք (տես նել «Յառաջ» 4 փետր.)։

ՍԱԿԱՐԱՆ

20 Փետրուար 19[illegible]

ԴՐԱՄՆԵՐ			
Սթերլին,		L. St.	[illegible]
Տոլար,		Dollar	[illegible]
Մարք	100	Mark	[illegible]
Թրք. թղթ.		L. Tq	[illegible]
Թրք. ոսկի		» » or	[illegible]
Մէճիտիէ		Médjidié	[illegible]
Լէվա	100	Léva	[illegible]
Տրախմի	»	Drachme	[illegible]
Լիր	»	Lire	[illegible]
Պելժ. ֆր.	»	Fr. Belge	[illegible]
Զուից.	»	Fr. Suisse	[illegible]
Լէյ	»	Leï	[illegible]
ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ			
Եգ. Քր. Ֆոնս.	I	Cr. Fonc. Eg.	[illegible]
»	II	»	[illegible]
»	III	»	[illegible]
Թուրքիոյ երկթղ.		Lots turcs	[illegible]

IMPRIMERIE - MASSIS - [illegible]

208bis, Rue Lafayette Pa[illegible]

Le Gérant H. STEPH[illegible]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

22 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1194 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆԴԻՆ ԵՒ ԱՍԴԻՆ

Աշխարհ մը կը քանդուի Ռուսաստանի մէջ, նոր մը շինելու յաւակնութեամբ։

Կը քանդուի գիտական մեթոտով, քար առ քար, «հնգամեայ» ծրագիրներով։ Կը քանդուի առանց երկրամասի, ցեղի, ժողովուրդի, կրօնի, կամ սեռի խտրութեան։ Կը քանդուի «դեկրէտ»ներով, «պլենում»ներով, բջիջներով եւ թռուցիկ խումբերով։ Եւ ամէնօրեայ ժահավճիռներով, արշաւախումբերով (համայնացած գիւղերու), ուժանակով (եկեղեցի, վանք)։ Ընդհանուր տեսահանութեամբ եւ աքսորով։ Մոնկոլեան, թաթարական, թուրանական բոլոր սարսափներով։

Աշխարհասասան գործողութիւն մը, որուն տապարը նոյնքան ուժգնութեամբ կ'իջնէ Երեւանի, որքան Մոսկուայի ամ Խարկոֆի մէջ։ Վիթխարի «կիյեոթին մը, որ նոյն թափով կը գլխատէ հայ գիւղացին իր մէկ էշով, ինչպէս մուժիկը՝ իր երեք-չորս կովերով կամ ձիերով։

Օրինակ մը, հազարներու՝ մէջէն.

—Առաջին անգամ ըլլալով, Վաղարշապատի մէջ գումարուեցաւ քաւոր եւ միջակ գիւղացիներու բազմամարդ ժողով մը (700 հոգի), որ որոշուեցաւ ամբողջութեամբ բռնագրաւել 37 «կուլակ»ներու ոգիները, շէնքերը, անասունները, հողերը եւ բոլոր տեսակի արտադրական միջոցները եւ յանձնել զանոնք «Ընաստուած» հաւաքական տնտեսութեան մէջ մտած չքաւոր գիւղացիներուն։ (*Խորհրդային Հայաստան*, 29 յունուար)։

Եւ նման ժողով մը՝ գրաւելու համար Երեւանի Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին կամ ուրիշ աղօթատեղիներ։ Անշուշտ հեռաւորութեամբ Մոսկուայի։

Զուգընթաց կը մղուի այս կռիւը — կրօնի քանդումն ու գիւղին ոչնչացումը։ Մէկը միւսին լրացուցիչն է։ Եւ միեւնոյն ատեն, կը շարունակուի անընդհատ աշխատանքը՝ ուրիշ ճակատներու վրայ։ Միշտ միեւնոյն առաջադրութեամբ — հարթել, հաւասարեցնել ամէն ինչ, երեւութապէս՝ «սոցիալիզմ կառուցելու», իրականին մէջ՝ թշուառութիւնը, կազմալուծումը ընդհանրացնելու համար։ Որովհետեւ, ընկերվարութեան կառուցումն ալ իր օրէնքներն ունի, որոնց դժուար կը թափանցեն Ստալիններու սահմանափակ եւ պինդ գլուխները։ Մանաւանդ ռուսական լաբիւրինթոսին մէջ թմրած միտքերը։

...Թիֆլիսի կեդրոնը ապրող բնակիչները կը տեղափոխուին քաղաքին ծայրամասերը, իսկ ծայրամասերուն բնակիչները՝ կեդրոն։

...Թիֆլիսի բնակիչներուն հրամայուած է մինչեւ քսան օր իրենց անկողիններուն բուրդերը յանձնել կառավարութեան, քանի որ, պետութիւնը բուրդի պէտք ունի։ Եւ յետոյ, «բուրդը վնասակար է առողջութեան»։

Ասոնք ալ ականատեսի պատմութիւններ։ Դարձեալ հազարէն մէկը։ Եւ իբրեւ լրացուցիչ գործողութիւն, մեր լեզուով՝ քանդելու, իրենց լեզուով՝ «կառուցելու» քաղաքականութեան։

Արդ, մինչ աշխարհ մը հիմն ի վեր կը շրջուի անդին, փոթորիկին մէջ գլորելով մեր մէկ ու կէս միլիոնի կոճղն ալ, ի՞նչ կը բանինք մենք այստեղ։

Ի՞նչ կը բանին, մանաւանդ, «բանիմաց ազգասէրները», «ողջամիտներն» ու հայ քրիստոնեաները։

— Կը հետեւի՛ն փլուզումին, Ռուսաստանի — եւ Հայաստանի — գլխիվայր թաւալումին՝ զանոնք ծանուցանող լուրերն անգամ մոռացութեան տալով։ Կամ հաղորդելով այնպէս իբրեւ թէ կուաթէմալայէն հասած ըլլային անոնք։

Թո՛ղ փլի Ռուսաստանը, Երեւանն ալ միասին, բայց — մեր բերնէն չփախցնենք այնպիսի բաներ որ կրնան հաստատել... Դաշնակցականներուն բսածը։

Ուրիշ ատեն, այս մարդիկը աշխարհ կը դղրդացնէին, եթէ աւետարան մը պակաս կարդացուէր վերամբարձ պատարագի մը ատեն։

Հիմա, եթէ նոյնիսկ հինգ հարիւր ձիաւոր շարժանիւի մը կապէք այս բարեպաշտները, որպէսզի ցնցուին, սթափին եւ նկարագրեն, գոնէ ճիշդ ու ճիշդ հաղորդեն Հայաստանի անցուդարձերը, կրօնական հալածանքներն ալ միասին, — դժուա՛ր թէ յաջողիք։

Զպիտի յաջողիք, որովհետեւ, 1924էն ի վեր — նոր շրջան — հազարաւոր անմեղներ կը ձերբակալուին, կ'աքսորուին, բիւրաւոր կիներ եւ երախաներ թշուառութեան կը մատնուին մեր հայրենիքին մէջ։ Եւ սակայն այս մարդիկը դեռ մէկ տող գիր չգրեցին։ Գոնէ երեւոյթները փրկելու համար։

Այս մարդիկը իմաստութիւն համարեցին ծածկել եղբօր տառապանքն ու թշուառութիւնը հարազատին ձեռքով։

Մինչեւ իսկ փառաբանել այն չարաշուք թաթը, գազանաբարոյ Չեկան, անհուասրսափի իշխանապետութիւնը, որ ահա, տարուէ տարի աւելի կատաղութեամբ, կը տրորէ մեր մինուճար հայրենիքին ողնայարը։

Եւ այսպէս, մինչ աշխարհ մը կը փլի անդին, ահաւոր ալիքներուն յանձնելով մեզ ալ, մարդիկ սաղմոս կ'երգեն ասդին։ Երկիւղածութեամբ եւ մասամբ նորին։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՆՈՐ ԹԵՐԹ ՄԸ

Թէհրանէն ստացանք «Վերածնունդ», նոր շաբաթաթերթ մը, խմբագրութեամբ Պ. Հայկ Գարագաշի։ Առաջին թիւի յայտարարութենէն կը քաղենք հետեւեալ հատուածը (15 փետր.).

— «Ցմոռանանք շեշտել, որ հիւրընկալ եւ հայասէր Իրանի բարգաւաճ հողի վրայ հաստատուած Հայերս, ամենաերջանիկ եւ ազատ հատուածն ենք կազմում աշխարհասփիւռ հայ ժողովուրդի։ Ցմոռանանք յիշել, որ դարերի ընթացքում պարսիկ ազնիւ ժողովուրդի եւ իր բանիմաց ու խոհուն պետերի, սկըսած Շահ Աբբասի օրերից մինչեւ մեր այժմեան անզուգական վեհապետ նորին կայսերական վեհափառութիւն Ռզա Շահ Փահլաւիի գովանաւորութիւնների տակմիշտ վայելել ենք հանգիստ ու երջանիկ մի կեանք, ունեցել ենք կրօնի, խօսքի, մտքի կատարեալ ազատութիւն։ Եւ նոյնպէս անուրանալի է, որ մենք մեր կողմից եղել ենք անձնուէր, հայրենասէր եւ պարտաճանաչ իրանցիներ, վտանգի ժամանակ պաշտպանել ու բարօրութեան օրերին աշխատել, մեր սիրելի Իրանի ապահովութեան եւ առաջադիմութեան համար։

Նախ քան ամէն ինչ, ահա՛ այս առաջին սկզբունքն է որով ղեկավարուելու է «Վերածնունդ»՝ քաջալերել պարսկահայերին կատարել իրենց ազնիւ քաղաքացու պարտականութիւնները, հնազանդուել եւ գործադրել երկրի օրէնքները եւ վայելել այն բոլոր իրաւունքները, ինչ իր պարսիկ եղբայրներն են վայելում։

Մեր հայ կեանքի մէջ գոյութիւն ունեցող ամենակործանաբեր եւ վնասակար երեւոյթը՝ *համերաշխութիւնը* այսօր մեզ միանգամայն ընկճել, քայքայել եւ դժբախտացրել է։ Մեր կարծիքով այդ մեծ չարիքի պատճառը եւ հիմնաւորողները եղել են աւերիչ, քանդիչ պայքարները։

Վերջ տալու համար այս բոլորին եւ փրկելու համար մեզ այս մեծ դժբախտութիւնից, պէտք է ՀԱՄԵՐԱՇԽԵԼ, խիստ շատ կրկնուած մի ճշմարտութիւն, որը մինչ օրս դժբախտաբար չի յաջողել թափանցել մինչեւ մեր սրտի խորքը եւ տանել մեզ իր թափով, սակայն, «Վերածնունդ» ընդունելով այդ իբ երկրորդ եւ նոյնքան կարեւոր սկզբունքը, չի խնայելու ոչ մի միջոց իր ուժերից, իրականացնելու համար *համերաշխութեան* բարձր ու վեհ սկզբունքը, որի լաւագոյն եւ առաջնակարգ ուսուցիչներն են Հրեաները։»

ՑՈՅՑԵՐ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

Յունաստանէն հասած տեղեկութիւններու համաձայն, վերջին օրերս ծխախոտի անգործ բանուորներուն կողմէ զանազան ցոյցեր կատարուած են Սելանիկի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ։ Ուրիշ բանուորներ ալ ազդուած են տնտեսական տագնապէն եւ կարգ մը քաղաքներու մէջ անգործներու թիւը հազարներու կը հասնի։

Առջի օր անգործները ցոյց մը կատարեցին Աթէնքի քաղաքապետարանին առջեւ։ Ցուցարարներէն մաս մը յաջողեցաւ ներս մտնել։ Ոստիկաններ հասնելով դուրս քշեցին եւ ցրուեցին ցուցարարները։

ՓԱՇԱՅԷՆ ՅԵՏՈՅ, ԷՖԷՆՏԻՆ

Բարեգործականի գրասենեակէն հաղորդուած զեկոյցէ մը կ'իմանանք թէ, Միութեան փոխնախագահի պաշտօնէն հրաժարած է Պ. Գաբրիէլ Նորատունկեան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԼՐՋՕՐԷՆ ՄՏԱՏԱՆՋ

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն փետր. 20 թուականով.—

Էնկիւրիի լաւատեղեակ շրջանակները կը յայտարարեն թէ ելմտական կացութիւնը լրջօրէն կը մտատանջէ կառավարութիւնը։

Գործավարներու խորհուրդը, որ տեւեց տասը ժամ, *վաւերացուց ելմտական գործավարին կողմէ ներկայացուած օրինագիծ մը՝ Սակարանական գործողութեանց մասին։ Այս օրինագիծը 3 ամիսէն 5 տարի բանտարկութիւն կը սահմանէ շահադէտներուն։ Այն դրամատուները, որոնք շահադիտութիւն կ'ընեն, 100,000 թրքական ոսկիտուգանքի պիտի ենթարկուին։*

Այսօր հինգշաբթի Խալք կուսակցութիւնը պիտի գումարէ մասնաւոր ժողով մը, որուն մէջ կառավարութիւնը պիտի պարզէ ելմտական կացութիւնը եւ այն միջոցները զորս ձեռք առած է՝ ամրապնդելու համար թրքական դրամը։

Ելմտական գործավարը նոյնպէս պիտի պատասխանէ այն առաջարկներուն զորս Օսմանեան Դրամատունը ըրած էր 15 օր առաջ՝ Պետական Դրամատուն մը հիմնելու մասին։

Հայ բեկորներու պատսպարումը

Հալէպի Խնամատարական կեդր. Մարմինն կողմէ Թուրքիոյ սահմանամերձ շրջանները մեկնող յանձնաժողովի անդամներէն վեր. Ա. Շիրաճեան Հալէպ վերադարձած եւ իր տեղեկագիրը տուած է։ Տոքթ. Ալթունեանի բնակարանին մէջ գումարուած խառն նիստի մը մէջ որոշուած է լիազօրութիւն տալ պատուելիին, որ շուտով յիշեալ շրջանները մեկնելով նորէկ գաղթականներու տեղաւորման ձեռնարկէ։ Իրեն պիտի ընկերանայ Միս Եէփէէ գործակից եւ այդ շրջաններուն ծանօթ Պ. Միսաք Մելքոնեան։ Այս մարմինը ի հարկին պիտի խորհրդակցի տեղւոյն հայ կամ օտար ձեռնհաս անձերուն հետ՝ առայժմ 100 ընտանիքի համար գիւղ մը հիմնելու համար։ Ուշադրութիւն պիտի ըլլայ որ այդ գիւղը թուրք սահմանէն առնուազն 50 քիլոմեդր հեռու գտնուի եւ առողջապահական պայմանները լրացնէ։ Պատուելին 15 օրուան ընթացքին վերջնական կարգադրութեան մը յանգելով պիտի կրնայ գիւղին հաստատման նախնական քայլերը առնել։

Նախարարական տագնապը

Ինչպէս գրեցինք երէկ, արմատական-ընկերվարական կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակին պետ Քամիյլ Շօթան ընդունեց նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնը։ Շօթան տեսակցեցաւ զանազան պետական անձնաւորութեանց եւ խմբակցութեանց հետ՝ անոնց աջակցութիւնը ապահովելու համար։

Թերթս մամուլը դրուած պահուն դեռ իր վերջնական պատասխանը չէր տուած Հանրապետութեան Նախագահին։ Քամիյլ Շօթան պիտի կազմէ խառն դահլիճ մը՝ ձախ տարրերէ, տեսակ մը ձախերու խմբակցութիւն՝ աւելի ընդլայնուած ձեւով, մասնակցութեամբ հանրապետական ընկերվարականներու երկու հատուածներուն (33 երեսփոխան), արմատական ընկերվարական (115), ընկերային եւ արմատական ձախեր (15), ձախ անկախներ (20), քանի մը անկախներ եւ քանի մը ձախ հանրապետականներ։ Այս բոլորը իրեն պիտի կրնայ ապահովել շուրջ 254 ձայն, այսինքն կէսէն պակաս երեսփոխանական ժողովին, որ ներկայիս 597 անդամ ունի։

Արմատական-ընկերվարական դահլիճը կարենալ ապրելու համար ստիպուած է ապահովել ընկերվարականներու օժանդակութիւնը։ Այս վերջինները պիտի ուզեն ուժ տալ ձախ դահլիճի մը, պայմանաւ որ իրենց ծրագրին գլխաւոր կէտերը իրագործէ։ Հետեւաբար նոր կառավարութեան ճակատագիրը կը գտնուի ընկերվարականներուն ձեռքը։

Շօթան ապահովեց Պրիանի գործակցութիւնը նոր դահլիճին՝ իբրեւ արտաքին նախարար։ Հրաժարեալ վարչապետ Անտրէ Թարտիէօի առաջարկեց ընդունիլ փոխ-վարչապետութիւնը եւ ծովային նախարարութիւնը։ Թարտիէօ անձնական պատճառներով մերժեց ընդունիլ։

Թուրք-յունական համաձայնութիւն

Աթէնքէն կը հեռագրեն փետր. 20 թուականով.

Երեսփոխանական ժողովի արտաքին գործերու յանձնաժողովին մէջ Միխալաքոփուլոս երկար զեկոյց մը տուաւ, շեշտելով որ անհրաժեշտ է Թուրքիոյ հետ կարգադրել Լօզանի դաշնագրին տրամադրած տնտեսական խնդիրները, ինչ որ թոյլ պիտի տայ երկու երկիրներու միջեւ կնքել հիւպատոսական եւ առեւտրական համաձայնագիրներ, ինչպէս նաեւ իրականացնել բարեկամական դաշինք մը եւ նաւային համաձայնութիւն մը։ Բոլոր կուսակցութեանց պետերն ալ հաստատեցին թէ անհրաժեշտ է համաձայնութեան մը գալ Թուրքիոյ հետ եւ լիովին իրենց համաձայնութիւնը տուին կառավարութեան քաղաքականութեան։

Զորեքշաբթի գիշեր հրահանգներ հաղորդուեցան Փոլիխրոնիատիսի, պաշտօն տալով անոր յայտարարել Էնկիւրիի մէջ թէ՝ Յունաստան կ'ընդունի փորձագէտներու ծրագիրը, պայմանաւ որ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ ստորագրուի առեւտրական դաշնագիր մը, բարեկամութեան դաշինք մը եւ նաւային համաձայնութիւն մը։

Ֆօքաս պիտի մեկնի շաբաթ օր, միասին տանելով մանրամասն հրահանգներ։

Միխալաքոփուլոս այս առաւօտ Եգիպտոս մեկնեցաւ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐԸ ԿԸ ՃԱՄԲՈՐԴԵՆ

Ֆրանսական թերթերը կը գրեն թէ փարիզեան հրատարակչական քանի մը տուներ որոշեր են արտասահման ղրկել ֆրանսացի երիտասարդ գրողները, որպէսզի ճոխանայ ֆրանսական գրականութիւնը թարմաշունչ եւ տարաշխարհիկ նորութիւններով։

Այս որ լսեցին հայ հարուստները, իւրացուցին որոշումը։ Այլեւս հայ երիտասարդներն ալ, փոխանակ դռնապանի նման նստելու եւ աթոռին վրայ երկար երազելու, պիտի կրնան ճամբորդել օտար երկիրներ, մասնաւորաբար հայ գաղութները։ Եւ այս ճամբորդութիւնը պիտի ունենայ երկու նպատակ.—

Նախ, հայ գրողները, որոնք լճացած են փարիզի մէջ, այցելելով հայ գաղութները, խանդավառութիւն պիտի ստեղծեն իրենց ճառախօսութիւններով եւ ներկայութեամբ։ Այսպէսով ձուլումէ պիտի փրկուին հայ գաղութները։ Երկրորդ, հայ գրողները «վառօդ» եւ պաշար պիտի հաւաքեն նոր վէպերու եւ բանաստեղծութիւններու համար։ Այսպէսով մեր գեղեցիկ գրականութիւնն ալ պիտի թարմանայ։

Արդէն արձանագրուած են տասնեակ մը գրողներ, որոնք պիտի ճամբորդեն հետեւեալ կտակներուն դրամով.— Սանասարեան, Մարկոսեան, Եղիաեան, Ջունդեան, եւայլն։ Վերջապէս, ի՛նչ ուրախութիւն, փոխանակ քանի մը պառաւներ թուխսի նման կտակներուն վրայ նստեցնելու, թողունք որ քիչ մը օդ առնեն կտակներուն տոպրակները։

Ճամբորդ գրողներն են.—

Զարեան, կը մեկնի Հայաստան, նոր *Անցորդը եւ իր ճամբան* մը եւս գրելու համար, ինչպէս կ'ըսէ քննադատ մը։

Համաստեղ, կը մեկնի Խարբերդ, իր նոր պատմուածքներուն համար քիչ մը աւելի «վառօդ» առնելու։

Թէքէեան, առ այժմ պիտի սպասէ, մինչեւ որ մեռնի Թօփալեան, երբ պիտի մեկնի Հոնոլուլու, քամչաթքա, սգահանդէսներ սարքելու համար Թօփալեանի յիշատակին։

Ն. Պէշիկթաշլեան, կը մեկնի Կ. Պոլիս, երգելու համար իշխանաց կղզիներուն վրայէն, թրքուհիները, որոնք կը յածին ծովուն վրայ, ծիթենիի գոյն։

Վ. Շուշանեան, կը մեկնի Մոսկուա, ուսումնասիրելու համար «Պրոլետարական գրականութիւնը»։

Շ. Շահնուր, կը մեկնի Ամերիկա, վէպ մը գրելու համար Ամերիկայի հայ երիտասարդներուն կեանքէն։

Շ. Նարդունի, կը մեկնի Պարսկաստան, Շիրազի վարդերուն բոցին մէջ կանգնած՝ հէքեաթ պատմելու երկրին գեղուհիներուն։

Օհան կարօ, կը մեկնի Վան, խոստանալով այս ամառ տալ նոր գիրք մը՝ նկարագրելու համար իր ճամբորդութիւնը հայրենիքէն մինչեւ փարիզ։

Երբ այս լուրը կը գրէի այսպէս միամտութեամբ, անհաւատ երիտասարդ մը պոռաց.

— Տղո՛ւկ, ո՞վ կը հաւատայ թէ հայ հարուստները այդպիսի հրաշքներ կ'ուզեն ընել։

— Ցիմա՛ր, ըսի լեռնական ձայնով մը, միթէ ես կը հաւատա՞մ իմ գրածիս։ Եթէ լուրը ճիշդ ըլլար, նախ ե՛ս պիտի խնդրէի որ հայրենի լեռները ղրկէին

ԼԵՌՆՑԻՆ

ԵՐԿՈՒ ՄԱՀ

I

ԳՐԻԳՈՐ ԽԱՆԴԱՄԻՐԵԱՆ

Դէմքեր կան — մտաւոր փայլուն կարողութիւններու կամ բարոյական հազուագիւտ առաքինութիւններու տէր — որոնց մահը կ'անցնի աննկատելի, վասնզի անոնք չեն երեւցած հանրային գործունէութեան մեծ բեմին վրայ։ Եւ սակայն այդ կորած, անյայտ դէմքերէն ոմանք խորապէս հետաքրքրական են, հանրօգուտ գործ ալ կատարեր են — լուռ, անշշուկ — հանրութեան ցաւերով ալ տառապեր են եւ իրենց նեղ շրջաններուն մէջ եղեր են սիրուած ու գուրգուրուած, իբրեւ առաքինի մարդ-քաղաքացիներ եւ իբրեւ ջերմ հայրենասէրներ։

Հայրենասէրներ՝ որ ընտանեկան եւ այլ հոգերով ծանրաբեռնուած՝ չեն գրուիր պաշտօնապէս այս կամ այն կազմակերպութեան մէջ, չեն աղմկեր հրապարակը գրական կամ հռետորական մարզանքներով, այլ մութին մէջ կատարեր են իրենց քաղաքացիական պարտքը, համեստօրէն, առանց ցոյցի ու աղմուկի, հնազանդելով լոկ իրենց խղճի հրամայական պատուիրանին։

Այդպիսի մէկն էր Գրիգոր Խանդամիրեան, որ նորերս կնքեց իր մահկանացուն Բագուի մէջ, 59 տարեկան հասակում — սրարշաւ թոքախտ մ՛այդ տարիքի մէջ... շնորհիւ բոլշեւիկեան ռէժիմի անլուր զրկանքներուն ու տառապանքներուն։

Այդ մահը անկեղծ ցաւ պատճառեց հանգուցեալի բազմաթիւ ծանօթներուն. — շատ շատերն անշուշտ, մօտէն կը ճանչնային կասպեան ընկերութեան երբեմնի համեստ, ազնիւ, անզուգական պաշտօնեան։

Խղճի մարդ մըն էր, բիւրեղի պէս յստակ նկարագրով, շիտակ ու պարտաճանաչ, իբրեւ պաշտօնեայ, իբրեւ ընկեր եւ քաղաքացի, շիտակութիւնը հասցուցած հիւանդագին չափերու... Անգլիացի ջէնթըլմէն մը, որու նմանները դիոգինէսեան լապտերով պէտք է փնտռել մեր կովկասեան միջավայրում... Միեւնոյն ժամանակ՝ ինտելիգենտ, իմացական հայ մարդ մը առանց բարձրագոյն կրթութեան, բայց պարտքի ու իր մարդկային կոչումի ամենավեհ հասկացողութեամբ — որ 40 տարիէ ի վեր ուշի ուշով կը հետեւէր մեր կեանքի գահավէժ դէպքերուն, միշտ պատրաստ՝ իր բաժին աջակցութիւնը բերելու ժողովուրդի ծով կարիքներուն։

Մեր Սիմոնի, Քրիստափորի եւ Ռոստոմի մտերիմ բարեկամն էր — ինչպէս եւ շատ ուրիշ գաղափարական հայրենակիցներու — դեռ 1890—1891ի օրերուն, երբ կը ստեղծուէր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ երբ նա ինքը — Գրիգոր Խանդամիրեան — բարեկեցիկ հայ երիտասարդ, Ղարաբաղցի մեծատան զաւակ, գաղափարական հովերով տարուած, ձրիաբար կը ծառայէր Թիֆլիսի նորակազմ Հայ Հրատարակչական Ընկերութեան մէջ, Յովհաննէս Թումանեանի եւ այլ ականաւոր գործիչներու հետ։

Ապա փոխադրուեցաւ Բագու եւ այդ տեղ ալ, ինչպէս Շուշի, իր ծննդավայրում, ինչպէս ամէն տեղ, իր դուռը բաց էր մերիններուն առջեւ, որոնք երբեմն վտանգի պահուն ապաստան կը գտնէին անոր քով։ 1895ի մահը մեր իշխանը (Յովսէփ Արղութեան) վանէն գալով գաղտնի քարոզչութեան tournéeի համար, ամբողջ ամիսներով ապաստանած էր Գրիգորին ու իր ընտանիքի մօտ, անոր Շուշիի բնակարանում (երկու տարի յետոյ միայն, իր վերադարձին խանասորէն, իշխանն ընկաւ ռուս ոստիկանութեան ձեռքը եւ աքսորուեցաւ դէպի հեռաւոր Վիատկա, գրեթէ Սիբիրի սահմանները)։

Այդտեղ եւս, նաւթաշխարհի նիւթապաշտներու ապականիչ մթնոլորտին մէջ, ապրելով տասնեակ տարիներ եւ շփուելով բոլոր տարբերու շրջաններու հետ, Գրիգոր Խանդամիրեան պահպանեց միշտ իր անաղարտ մաքրութիւնը եւ մնաց միշտ նոյն Արդարը, նոյն անշահասէր եւ անխարդախ Գրիգորը որ միշտ սրտանց արձագանգ կուտար հասարակական ցաւերուն։

Հպարտ էր եւ անվհատ դժբախտութեան օրերուն, ստոյիկօրէն ամուր ու անտրտունջ՝ տառապանքի այն զարհուրելի ովկիանին մէջ, որ 12 տարիէ ի վեր կը հեղեղէ Ռուսաստանը։ Նա կարող էր դեռ շատ ապրիլ եւ բարոյական պայծառ դէմքով լուսաւորել իր շրջապատը։ Բայց բոլշեւիկեան տարտարոսը շուտ խամրեց անոր կեանքի արեւը...

Ազնիւ մարդու եւ հայրենասէրի աճիւններուն — հանգի՛ստ յաւիտենական։

Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ Կ'ԱՐՏՕՆԷ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԿԸ ՄԵՐԺԷ...

«Յուսաբեր»ի թղթակիցը կը գրէ Հալէպէն (10 փետր.).

Թուրքիայէն նոր գաղթականներ այլեւս չեն գար, թէեւ ստացուած մասնաւոր լուրերէն կը տեղեկանանք, որ Խարբերդի, Տիգրանակերտի եւ սահմանամերձ այլ վայրերու մէջ մեկնելու պատրաստ բազմաթիւ ընտանիքներ կան։ Այս դժբախտները տնտեսական ծանր վիճակ մը կ'ապրին։ Զգած ամէն տեսակի աշխատանք, որպէս վաղուան ճամբորդներ, անոնք ո եւ է գործ ընելու հնարաւորութիւն չունին։ Եթէ փափաքին իսկ գործել, քաղաքներու մէջ ոչինչ կրնան ընել, որովհետեւ բոլորն ալ երկրագործ են ու խաշնարած։ Համաձայն ստացուած լուրերուն, գարնան, երբ ճամբաները բացուին, առաջին իսկ առթիւ Սուրիա պիտի գան մի քանի հազար Հայեր։

Լուրի մը համաձայն, Թուրք կառավարութիւնը ներքին նահանգներու մէջ գտնուած ոչ իսլամ ուրիշ տարրեր ալ կը տեղահանէ, մասնաւորաբար Յոյները։

Կարգ մը հայ ընտանիքներ արտօնութիւն ստացած ըլլալով Խ. Հայաստան մեկնելու՝ մինչեւ Կարս գացած են, սակայն վերջէն՝ հարկադրուած՝ Խարբերդ վերադարձած են, որովհետեւ Հայաստանը մերժած է ներս առնել այս դժբախտները։ Անօրինակ տառապանքի եւ ձմրան խստութիւններու ենթակայ այդ անպաշտպան բազմութիւնները այսպէս Թուրքիոյ մէջ հոս ու հոն կը քշուին, առանց ո եւ է մէկէն ազդու միջամտութեան քայլ մը տեսնելու։

ԷՋ ՄԸ ՍԱՐՍԱՓԻ ՕՐԵՐԷՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բանագնացները կ'առաջարկեն Կաթողիկոսին, որ իբրեւ վերջին փորձ, անգամ մըն ալ Շէյխ-իւլ-իսլամին հեռագրէ։

«Եթէ բողոքականները մեծազօր Գերմանիա մը եւ կաթոլիկները Աւստրիա մը ունին իրենց պաշտպան, մենք՝ Հայերս ալ փէյղամպէրը զիշանին շէրէֆի սանճագը ունինք մեզի հովանի եւ ազգովին անոր կը փարինք ու անոր պաշտպանութիւնը կը խնդրենք»։

Ասոր իբր պատասխան. «Այս տարիքէս վերջը փաթթոց չեմ կրնար կապել» կ'ըսէ Կաթողիկոսը։

Շատ փափկութեամբ դիտել կուտան իրեն, որ փաթթոց կապելու խնդիր չկայ, գործին մէջ եւ որ իր կողմէ այդպիսի հեռագիր մը կրնայ մեծ աղմուկ յարուցանել Պոլսոյ մէջ եւ առիթ տալ օտար միջամտութեան։ Ինքը իբրեւ Կաթողիկոս բնականաբար չի կրնար իսլամանալ, միայն ժողովուրդի այդ հոսանքին արգելք պիտի չհանդիսանայ։

Կաթողիկոսը պահ մը լուռ մնալէ ետքը կ'ըսէ.

— «Ես չեմ գիտեր, ինչ կ'ուզեն թող ընեն, միայն չեմ ուզեր, որ իմ անունովս ունէ խօսք խօսուի»։

Անոր այդ խօսքերը լուին քաջալերանք համարելով՝ հրաժեշտ կ'առնեն ու կը մեկնին քովէն եւ նախապէս եղած կարգադրութեան եւ տրուած ժամադրութեան համաձայն՝ Պ. Ա. Կիւլպէնկեանի ընկերակցութեամբ՝ կը ներկայանան իթթիհատի մուրախխաս Ճէմալ պէյի, որ յատկապէս Հալէպ եկած էր տարագրումի գործը վարելու՝ կեդրոնէն ստացած հրամաններուն համաձայն հրահանգելով պաշտօնեաները։

Ճէմալ պէյ երկարօրէն կրօններու փիլիսոփայութենէն կը ճառէ, անոնց ծագման պատմութիւնը կ'ընէ եւ իր բացարձակ անկրօն մը ըլլալը յայտնելէ ետքը կ'ուզէ գիտնալ թէ հոգեւորականներու դերը ի՞նչ պիտի ըլլայ այդ խնդրոյն մէջ։ Անոնք առանց վարանումի կ'ըսեն, թէ՝ ժողովուրդին մէջ ծայր տուած այդ հոսանքին դէմ չկանգնելէ անդին պիտի չանցնի անոնց կատարելիք դերը։ Միայն ամէն բանէ առաջ անոնք կ'ուզեն գիտնալ որոշապէս թէ ի՞նչ պիտի ըլլան այն առաւելութիւնները, զորս պիտի վայելեն իսլամացող Հայերը կամ ի՞նչ վտանգ պիտի սպառնայ իրենց։

—Ինչ առաւելութիւն որ պիտի վայելեն իսլամ մուհաճիրները, նոյնը պիտի վայելեն եւ անոնք։ Իսկ ապագային մեր գլխուն գալիք բոլոր ֆէլաքէթներուն իրենք ալ իշթիրագ պիտի ընեն իբրեւ իսլամ,— կ'ըսէ ու կը թելադրէ, որ գատըին հետ ալ տեսնուին եւ անոր կարծիքը առնեն, քանի որ պաշտօնական գործողութիւն կատարող պաշտօնեան ան է։ Ինքն ալ իր կարգին կը խոստանայ հեռագրել Իթթիհատի կեդրոնին եւ անկէ ստանալիք հրահանգին համեմատ գործել։

Իթթիհատի կեդրոնը արդէն որդեգրած էր այդ սկզբունքը եւ նոյն տարուան Ապրիլի սկիզբները ներքին գործոց նախարարէն ծածկագիր հեռագիր մը եկած էր Ատանայի կուսակալ Իսմայիլ Հագգը պէյի, որ բացի ճանչցուած կուսակցականներէն եւ ժողովուրդին վրայ թէէսիր նուֆուզ ունեցողներէն՝ միւսներուն կողմէ իսլամացման առաջարկ եղած պարագային՝ ընդունի անոնց առաջարկը եւ զերծ կացուցանէ տարագրութենէ։

Օրը ուրբաթ ըլլալուն գատըին հետ ունենալիք տեսակցութիւնին յաջորդ օրուան կը թողուն։

* * *

Հալէպի Առաջն. Փոխանորդ Յարութիւն քահանայ Եսայեան, այս բոլոր իրադարձութեանց տեղեկանալով, նոյն օրն իսկ Բաղ. ժողովը նիստի կը հրաւիրէ։ Երկար խորհրդակցութենէ ետքը կ'որոշուի գրել կուսակալ Պէքիր Սամի պէյի, թէ ժողովուրդին մէջ ծագում առած այդ հոսանքը կեղծ է, թէ՝ ատով կ'ուզուի կառավարութեան միամտութիւնը շահագործել եւ աքսորանքէ զերծ մնալ, թէ՝ իրենք (անշուշտ Հալէպի մէջ հինէն հաստատուած Հայերը ըսել կ'ուզէ) բախտաւոր կը զգան ինքզինքնին Չորրորդ բանակի մանթըգային տակ գտնուելով, քանի որ անոր ընդհանուր հրամանատարին՝ Ճէմալ փաշայի շնորհիւ կատարեալ ապահովութիւն կը վայելեն եւն.»։

Յարութիւն քահանայ նամակ մըն ալ կաթողիկոսին կը գրէ եւ ժողովի որոշումը յայտնելէ ետքը կը խնդրէ, որ ան՝ իր բարձր հեղինակութիւնովը առաջքը առնէ այդ քայլին։

Քահանային ձեռնարկին համամիտ կը գտնուին նաեւ տարագիր այն Հայերը, որոնք Ճէմալի հետ նախապէս իրենց ունեցած բարեկամութենէն օգտուելով, Հալէպէն դուրս չելլելու վէսիգաներ ունէին իրենց ձեռքը։ Սակայն ժամանակ մը վերջը երբ Պոլսէն մուհաճիր միտիւրը ումումի Շիւքրի պէյը կուգայ Հալէպ, քաղաքը բոլորովին դատարկելու համար տարագիրներէն՝ նոյն այդ Հայերը Ճէմալի ուղղեալ հեռագրական նոր դիմումներով կը փոխադրուին Երուսաղէմ, ուր կը մնան մինչեւ այն երջանիկ օրը, երբ բրիտանական յաղթական բանակը կը գրաւէ Սուրբ քաղաքը՝ վերջ տալով 400 տարուան թրքական տիրապետութեան։

Քահանային եւ իր համախոհներուն այդ արարքը պատճառ կ'ըլլայ, որ գործին նախաձեռնարկ եղողները քշուին ասպարէզէն։ Իսկ արդիւնքը կ'ըլլայ բիւրաւորներու տարագրումը Տէր-Զօր եւ 1916ի անհաւոր ջարդը՝ արիւնարբու Սալիհ Զէքիի ձեռքով։

Այս հաշուէն դուրս են այն տասնեակ հազարաւորները, որոնք 1915—16ի շրջանին Հալէպէն դէպի Տէր Զօր երկարող ճամբուն վրայ ինկան։ Միայն Մէսքէնէի մէջ Թիֆիւսէ եւ տիզանթէրիէ մեռնողներուն թիւը հարիւր հազարը անցած էր, ինչպէս կը հաւաստէր Նիկոմիդիոյ ծերունազարդ Առաջնորդը՝ Ստեփաննոս արքեպիսկոպոս, որ իր ազգականներուն հետ մինչեւ հոն տարագրուելու դժբախտութիւնը ունեցած է։

* * *

Ինչ որ 1915ին մէկ քանի նեղմիտներու եղած արգիլուեցաւ, նոյնը 1916—17ին կառավարական բռնութեամբ տեղի ունեցաւ Համայի, Հոմսի, Դամասկոսի եւ շրջակայ գիւղերու Անդր Յորդանանու եւ Հաւրանի մէջ։ Ժողովուրդին մեծագոյն մասը, Պոլսէն եկած մասնաւոր հէյէթի մը կողմէ, իսլամացուեցաւ կամ աւելի շիտակը՝ անուանափոխ եղաւ՝ իր գոյութիւնը ապահովելու համար։

Բռնի իսլամացումէն զերծ չմնացին նաեւ Թաֆիլէ աքսորուած 18 քահանաներէն եւ պատուելիներէն ոմանք, իրենց ընտանիքներէն անջատուելով Տէր Զօրի սպանդանոցը չղրկուելու համար։ Թաֆիլէի մէջ կը գտնուէին Ներսէս Թաւուգճեան (այժմ ի Հալէպ) եւ Վահան քհնյ. Կիւլտալեան ([illegible]կոյի արդի հովիւը,) որոնք անշուշտ աւելի արժանահաւատ վկաներ կրնան նկատուիլ՝ հոն ի գործ դրուած բռնութեանց։

Զինադադարէն յետոյ Կիլիկիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ իրենց գոյութիւնը ցոյց տուող եւ շինարար աշխատանքի լծուող Հայերուն մեծ մասը այդ իսլամացողներն էին։

1922ին ներքին գաւառներէն տեղահանուած Հայերուն գրեթէ ամբողջութիւնը իսլամացուած Հայեր էին։ Ասոնցմէ շատերուն ի մասնաւորի Խարբերդցիներու, Տիգրանակերտցիներու եւ Ակնցիներու հետ տեսնուելու առիթը ունեցայ Հալէպի մէջ եւ լսեցի այնպիսի արիւնոտ պատմութիւններ, որոնց քով առ երեսս իսլամացումը նուազագոյն չարիքը կարելի էր նկատել։

Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանի գործերուն շատ մօտէն տեղեակ անձնաւորութիւն մը, օր մը այս նիւթին շուրջ տեղի ունեցած խօսակցութեան ընթացքին՝ հիացումով պատմեց Զաւէն Պատրիարքի մէկ ժեստը։

1915ի Ապրիլին վերջերը, երբ, երկու ազգայիններ կը դիմեն իրեն՝ կարծիքը առնելու համար Թուրքերու կողմէ եղած իսլամացումի առաջարկին, Պատրիարքը՝ «Ինծի մի հարցնէք, ձեր փրկութիւնը ինչ բանի մէջ որ կը տեսնէք զայն ի գործ դրէք» կը պատասխանէ կտրուկ կերպով։

Աֆիոն Գարահիսարի մէջ 400 ընտանիք մէկ անգամէն իսլամացած ըլլալով, տարագրութենէ զերծ մնացած էին։ Զինադադարէն ետքը ամբողջութեամբ իրենց նախկին կրօնին վերադարձան։

Յարութիւն քահանայի վերագրուած այդ արարքին իրականութեան չպիտի հաւատայինք, եթէ Առաջնորդարանի նոյն տարուան ընդօրինակութեանց տետրակէն մկրատով կտրուած երեք թերթերուն վրայ Կաթողիկոսին ուղղեալ իր ինքնագիր նամակին օրինակը տեսած չըլլայինք։

ԳՒԻՏ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԿՌԻՒ

Ֆրանսական գրական աշխարհը կը զբաղի, վերջերս, կռիւով մը, որ քիչ մը գայթակղութեան ձեւ ունի։

Պատերազմէն յետոյ Ֆրանսայի մէջ երեւցան քանի մը գրական դպրոցներ։ Անոնցմէ միայն գերիրապաշտութիւնն էր, որ դիմացաւ եւ ապրեցաւ։ Ի՞նչ էր այս դպրոցը։ Պատերազմի ընթացքին Զուիցերիոյ մէջ երեւցաւ «տատայիզմ»ը, գրական դպրոց մը, որ չէր հաւատար իր ժէքներու տեւողութեան եւ կը հպատակէր վայրկեանի խաղերուն, համաձայն ենթագիտակցական աշխարհի պղպջակային արտայայտութեանց։ Տատայիզմին ամէնէն արտայայտիչ նշանախօսքերէն մէկն է հետեւեալը «գեղեցիկ բանաստեղծութիւն մը պէտք չէ ապրի վեց ժամէն աւելի. որովհետեւ կը տգեղնայ»։ Այս դպրոցը, որ քիչ մը աշխարհաքաղաքացիական նկարագիր ունէր պատերազմէն յետոյ ազգայնացաւ՝ ունենալով զանազան անուններ։ Գերմանական գերբնապաշտութիւնը (surnaturisme), սպանիական ծայրայեղականութիւնը (ultraisme), ֆրանսական գերիրապաշտութիւնը (surréalisme), քոյր դպրոցներ էին, որոնց ճակատին վրայ կարելի էր տեսնել տատայիզմին դրոշմը։

Ֆրանսական դպրոցը պահ մը ուռճացաւ։ Անտրէ Պրըթօն պետն էր այս խմբակին, որուն մէջ կը մտնէին Լուի Արակոն, Փօլ Էլիւար, Ֆիլիփ Սուփօ, Ռիպէմօն Տըսէնը, Տէնօ Փիքապիա, Լէմպուր, Վիթրաք, եւ ուրիշներ։ Նախ կարծուեցաւ որ Ժոզէֆ Տէլթէյ եւս կ'անդամակցի խմբակին։ Սակայն շուտով տեսնուեցաւ որ Տէլթէյ կը պաշտէ միայն իրականը, արտաքինը, ընդհակառակն գերիրապաշտները կը փնտռէին խորունկը, իրականէն անդին։ «Իրականը միշտ տգեղ է, ճշմարիտ արուեստը գոյութիւն ունի այնտեղ, որ մեզի անծանօթ է, այսինքն անգիտակցութեան մէջ»։ Այսպէս կ'ըսէին գերիրապաշտները։ Եւ եղաւ ատեն մը, երբ դպրոցը երկու խումբի բաժնուեցաւ, մէկը Կըր՝էլեան փողոցի գերիրապաշտներն էին, ո-
րոնց գլուխը կը կենար Ն
միւսը Պրըթոնականնե
ունէին իրենց պարբե
La révolution surréali
սաթերթ։

Այս թերթը անմ
ժողովուրդին, որովհետեւ
կնալի է, ինչպէս է դպրո
գանակը (Le poisson
ժամանակ մը գերիրա
կը յայտարարէին թէ ի
ենթագիտակցական յ
միանան ֆրոյտի փիլիսո
եւ հոգեբանական դպ
որովհետեւ կ'ըսուէր թէ
եան վերդապետութիւնը
ցումն է ասիական քաղա
թեան, գերիրապաշտնե
տարակեցին հանգանա
գովքը կը հիւսէին Ա
օրերուն միացան համ
ներուն հետ, եւ La
surréaliste եւ Clart
իրարու։

Երկար չտեւեց ա
լուսինը Երկու հոսանք
նուեցան նորէն։

Գերիրապաշտները
կեցին իրենց գործը։ Ա
թօն Աստուծոյ մը պէ
րոցին մէջ։ Ռ. Ժեղ դէմ
Նոյնպէս Լուի Արակոն
երիտասարդ մը, որ, ան
իր գաւազանը իջեցուց Լ
velles Littéraires ի
տնօրէնին գլխուն, երբ
ջինը. Հակառակ Արակոն
բարութեան, խիստ քնն
թիւններ կը գրէր գերի
ներուն հասցէին։

Խումբը մէկ կողմէ
րանար, սակայն Յ
ջերս, պայթեցաւ գ
թիւն մը, որ թերեւս
դպրոցը վերջնապէս։

Դպրոցին պետը, Ա
ամբաստանուած է ծա
րով։ Գերիրապաշտներ
այս անգամ կը յարձ
պետին վրայ։ Հրատա
գիրք մը, «Դիակ մը» խ
որուն իւրաքանչիւր էջը
յութիւն մըն է Պրըթօ
ֆրանսական գրականութ
բեք այդպիսի բառեր
ծած, այնքան ծանր
թուք ու մուր երեկ
Աստուծոյն երեսին։

Միւս կողմէ Պրըթ
րապաշտ դպրոցին կող
տարակութեան տուա
հանգանակ մը, ուր կը
«այն խեղճ վայրկեա
մարդ, մասնաւոր յուզ
անձնատուր, կարծես կը
հարուի իւրաքանչիւր
մէջ թաքուած ուժի մը
մը»։ Այդ վայրկեանը
գերիրապաշտութիւնը
լոյս ընծայեց գրքոյկ
ցոյց կուտայ, հեգնակ
մը, բոլո՛ր այն նամակնե
ստացած էր իր նախկին
րէն։ Անոնք երէկ կ'ա
ցնէին զինք, իսկ այսօր
նեն երեսին։ Վերջին
թուի թէ դարձեալ իրեն
են Փիքապիա եւ Թրիսթ
(այս վերջինն էր որ հ
տատայիզմ»ը)։

Թերթերը կը գրեն
ճին առթիւ թէ «գերիր
թի՛ւնն ալ մեռաւ»։

ԼՈՒՑԿԻԻ ՎԱՃԱՌ
ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Լուցկիի վաճառումը
սնտուկ աւելի եղած է
ամսուան մէջ, նախորդ
հետ բաղդատելով։ Միայ
սոյ մէջ, օրական 60
տուփ լուցկի կը ծախ
յաւելումին պատճառ
հրահանգի մենաշնորհը
ները կը բերուին Շուէ
Ռուսիայէն։ Մէկ ու կէս
Սինոպի մէջ պիտի սկսի
գործարանին շինութիւնը։

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

«ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18»Ը ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՆՊԻ ՄԷՋ

Այս տարի Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Զէյթուն» ենթակոմիտէն կազմակերպած էր Փետր. 18ի տօնը, կիրակի կէսօրէ վերջ Քոմէթի սրահին մէջ։ Սրահը նեցուած էր ամբողջովին երիտասարդներով ինչ որ բացառիկ երեւոյթ մըն էր։ Սրահին ճակատը կը զարդարէին ազգային եռագոյնը եւ անոր կողքին Հ. Յ. Դ. գինանշանը։

Նախագահ ընկ. Մ. Գույումճեան հանդէսը բանալով, յիշեց փետրուար 18ի նախօրեակին պատահած դէպքերը, որոնք առիթ տուած էին ժողովրդական պոռթկումին։ Փետր. 18ը կոչեց հայկական Պասթիլը, որ խորտակեց բռնակալ ուժ մը որուն նպատակն էր բնաջնջումի ենթարկել հայ ժողովուրդի մտաւորական ընտրանին։ Այդ օրերուն առանց կուսակցական խտրութեան բոլորը մեզի հետ էին, բայց հիմա կ'ուրանան, եւ մենք միշտ պատնէշին վրայ մնալով պիտի ըսենք բոլորին՝ թէ հըպարտ ենք Փետր. 18ով։ Յետոյ ներկաները հրաւիրեց յոտնկայս երգել «Մեր Հայրենիք»ը։ Ընկ. Կ. Արզումանեան արտասանեց Ա. Իսահակեանի «Հայաստան»ը։ Ընկ. Գ. Յովհաննէսեան բեմ հրաւիրուելով բաղդատեց ֆրանսական յեղափոխութիւնը հայկական ազատագրական շարժումներու հետ եւ գտաւ հայկականը աւելի բարձր։ Յորդորեց մաքառիլ ամուր հաւատքով, որովհետեւ անպայման պիտի ծագի արշալոյսը։ Ընկ. Հրաչ Հանթալեան մեներգեց «Ձայն տուր, ով ծովակ»ը։ Միջանկեալ խօսելու հրաւիրուեցաւ ընկ. Շ. Միսաքեան։ Ընկ. Զարեհ Գարիպեան արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Ների՛ր ինձ»ը եւ «Մասիս»ը։ Երգչախումբը երգեց «Կռուեցէք տղերք»ը, որմէ յետոյ խօսք առաւ բանախօսը, ընկ. Աշոտ Արծրունի, որ պատմականն ըրաւ 1917էն մինչեւ 920 պատահած քաղաքական դէպքերուն։ «Փետրուար 18ը տարբերւում է միւս բոլոր ազատագրական շարժումներից։ Եթէ միւս բոլոր շարժումները ճանապարհ էին հարթում, Փետր. 18ը իր հաւաքականութեամբ մասնակի երեւոյթ մը չէր։ Շատեր կ'ըսեն թէ Փետր. 18ը մէկ ու կէս ամիս տեւեց, սա ճիշդ չէ, այլ հինգ ամիս շարունակեց, եւ կը շարունակի մինչեւ այսօր։ Ապացոյց՝ Չեկայի նկուղները եւ աքսորավայրերը որ լի են բազմաթիւ յեղափոխականներով, կուսակցական թէ անկուսակցական»։

Հանդէսը վերջացաւ «Մշակ բանւոր» քայլերգով, յոտնկայս։ Յետոյ ընկերական խնճոյք մը տեղի ունեցաւ որուն շուրջ հաւաքուած էին նաեւ համակիրներ։ Այս առթիւ երեք նորընծայ երիտասարդներու երդման արարողութիւնը կատարուեցաւ շատ յուզիչ տեսարանով մը։ Երեք կնքահայրեր (կնքահայրութիւնը աճուրդի դրուելով գոյացաւ 115 ֆր.), բարձր բռնած եռագոյնը եւ Հ. Յ. Դ. Դրօշը կը հովանաւորէին նորընծաները, որոնք ընկ. Գույումճեանի առաջնորդութեամբ իրենց երդումը ըրին։ Յետոյ մինչեւ ուշ ատեն շարունակուեցան բաժակաճառեր եւ յեղափոխական երգեր։ Ներկաները ակամայ բաժնուեցան սրահէն, իրենց հետ տանելով գեղեցիկ գաղափարներ։

Հիմա տեղին է հարցնել սա սրճարանի անկիւնները նարտի եւ թղթախաղի անձնատուր երիտասարդներուն.— Դուք ալ չանցա՞ք արհաւիրքի ճամբաներէն եւ չտեսա՞ք թրքական խժդժութիւնները։ Սթափեցէք, արթնցէք, հայ ժողովուրդը պէտք ունի երիտասարդ ուժերու, իսկ այդ ուժերը արժէք կը ստանան երբ կազմակերպուած ըլլան։ Օրինակ առէք սա ափ մը երիտասարդներէն, որոնք իրենց առօրեայ բոլոր հաճոյքները մէկդի թողած, իրենց պարտականութեան մասին կը մտածեն։

Յակոբ Վէզիրեան

ՍԻՈՆԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Յիշենք սիոնական շարժման ծագումը, որու մասին գրած էր Թերթը ասկէ առաջ, զանազան առիթներով։

1897ին Պալի մէջ (Զուիցերիա) գումարուած էր համաժողով մը, նախաձեռնութեամբ Թէոտոր Հերցլի։

Սակայն սիոնական իրաւունքներու հիմնական կազմութիւնը կատարուած է այն յայտարարութեան վրայ, զոր ըրաւ Պալֆըր 2 Նոյ. 1917ին։ Այդ յայտարարութեամբ, Անգլիա պաշտօնապէս յանձն կ'առնէր օժանդակել «Պաղեստինի մէջ հրէական օջախի մը հաստատման»։ Եւ այդպէս ալ արձանագրուեցաւ այն դաշնագրին մէջ, զոր Անգլիա կնքեց Թուրքիոյ հետ, ինչպէս նաեւ հոգատարութեան այն պաշտօնագրին մէջ, զոր տուաւ Ազգերու Դաշնակցութիւնը։ Յօդուածագիր մը, Աշար, «Մէրքիւր տը Ֆրանս»ի մէջ այսպէս ներկայացնելէ յետոյ շարժման ծագումը, կը սահմանէ նպատակը հետեւեալ կերպով.

— «Ստեղծել հրէական պետութիւն մը Պաղեստինի մէջ»։

1919ին, հրէական հեռագրական գործակալութեան տնօրէնը կը յայտարարէր թէ կ'ուզեն «Պաղեստինի մէջ ստեղծել քաղաքական, տնտեսական եւ վարչական այնպիսի պայմաններ, որ կարճ ժամանակամիջոցէ մը յետոյ, կարելի ըլլայ Պաղեստինը տեսնել այնքան հրէական, որքան Անգլիան է անգլիական եւ Ամերիկան՝ ամերիկեան»։

Այս իտէալին կը քալեն 15 միլիոն Հրեաներ, որ կը թափառին երկրէ երկիր։ Անոնք տառապեցան 2,000 տարի, կորսնցուցին ամէն ազատութիւն, հալածուեցան ու ջարդուեցան ծանօթ երկիրներու մէջ, բայց կապուած մնացին արենակցական եւ պատմական կապերով. հայրենի յիշատակներով եւ պապենական աւանդութիւններով, կրօնական հաւատալիքներով։ Ի վերջոյ, անոնք արդէն մօտ են իրենց երազին։

Սակայն սիոնական շարժումը կը գտնուի մեծ դժուարութիւններու առջեւ։ Շարժման ղեկավարները տենդագին գործունէութեան մէջ են, կ'աշխատին չորցնել ճահիճները, արգասաւորել հողերը, որթատունկի եւ ցորենի դաշտերու վերածել անմշակ գետինները, բարելաւել ընկերային պայմանները, ստեղծել ճարտարարուեստի կեդրոններ եւ զարգացնել։ Այսպէս Թէլ-Աւիվը հետզհետէ կը դառնայ ծովային քաղաք մը, ամերիկեան ոճով։

Գլխաւոր դժուարութիւններն են.— „Պաղեստին հողագործական երկիր մըն է, ընդհակառակն Հրեաները քաղաքաբնակ առեւտրականներ են։ Նկատի առնելով, երկրի կարելիութիւններուն սահմանափակ վիճակը, ներգաղթի թափն ալ սահմանափակ է։ Այնպէս որ 816,000 բնակչութեամբ Պաղեստինի մէջ 154.000 Հրեաները ե՞րբ մեծամասնութիւն պիտի կազմեն։ Միթէ Արաբները, որոնք մեծամասնութիւն կը կազմեն, թոյլ պիտի տա՞ն, որ գոյանայ այդ մեծամասնութիւնը։ Եւ կարելի է հարցնել, միթէ՞ Անգլիա թաքուն երկմտութիւն մը չունի սիոնական շարժման մասին։ Ահա հարցումներ, որոնք տեսակ մը յոռետեսութիւն կը ստեղծեն սիոնական շարժման հանդէպ։»

ԾԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Մեռնիլը հոգ չէ, բայց ծերանալը անտանելի է։ Այսպէս կ'ըսեն անոնք, որ կը տեսնեն պառաւները, հիւանդկախ, անքուն եւ տառապակոծ։ Եւ խորհիլ որ ծերութիւնը հիւանդութիւն մըն է ինքնին, որ կուգայ հարուածելու նոյնիսկ երիտասարդները։ Այսպէս կան ծեր երիտասարդներ։

Մասնաւոր բժշկական գիտութիւն մը կայ, որ կ'աշխատի կանխարգիլել այդ հիւանդութիւնը, ծերութիւնը։ Սակայն ծերութիւն ըսելով պէտք է հասկնալ հիւանդկախ վիճակը, որուն կը դատապարտուին տարիքոտ անձերը։ Անոնց ներքին գործարանները կը կորսնցնեն իրենց ճկունութիւնը եւ հետզհետէ կը տկարանան։

Տոքթ. Խավորսկի, «Ի՞նչպէս երիտասարդ մնալ» խորագիրով գիրքի մը մէջ կ'ըսէ թէ գիտութիւն մըն է երիտասարդ մնալը, ինչ որ պէտք է սորվիլ։ Կը յիշուին 96 տարեկան աճպարարներ, որոնք վտանգաւոր փորձեր կը կատարեն, բնագէտ Ֆանսէն, 77 տարեկան էր, երբ Մոն Պլան բարձրացաւ։ Ֆրանսացի զինուոր մը 130 տարեկան էր, եւ կ'ուզէր նորէն ռազմաճակատ երթալ։ 150 տարեկան ծերունիներ ամբաստանուած են աղջիկ բռնաբարելու մեղքով։ 100 տարեկան մարդիկ զաւակ ունեցած են։

Տոքթ. Խավորսկի կը հեգնէ արդիական ֆաուսթները, երիտասարդութիւն բաշխողները, հրաշք գործող խաբեբաները, բայց կը հաւատայ սակայն թէ ծերութիւնը հիւանդութիւն մըն է, զոր կարելի է կանխարգիլել, եւ կը համոզէ մեզ։

Ի՞նչպէս։

Պարզապէս երիտասարդացնելով արիւնը։ Խնդիրը պարզ է, եւ մենք ալ քալենք պարզէն դէպի բարդը, ինչպէս կ'ուսուցանէ Տէքարթ։ Միաբջիջ անասուններ կան, որոնք կ'ապրին ջուրերու մէջ։ Երբ անոնք ծերացած են, մանրէաբանները կը նորոգեն ջուրը, որ միակ միջավայրն է այդ անասուններուն։ Եւ անոնք կ'երիտասարդանան։

Ի՞նչ է արիւնը.— պարզ միջավայր մը, որուն մէջ թաթխուած է մարդը։ Կը բաւէ թարմացնել արիւնը, երիտասարդացնելու համար ծերացած մարդը։ Ահա այս է Խավորսկիի մեթոդը։

Ան արիւն ներարկեց նախ կենդանիներուն, յետոյ մարդոց։ Եւ փորձը ցոյց տուաւ թէ ճիշդ է Խավորսկիի մեթոդը։

Եւ այսպէս է, որ բժշկուեցան կիներ եւ այրեր, ծերացած երբ կը տառապէին անքնութենէ, մելամաղձութենէ, անարիւնութենէ, տկարութենէ, անձկութենէ։ Կիներու դաշտանի բնախօսական խոթութիւններն ալ ազդու կերպով դարմանուեցան։ Արտայայտութիւնը նորէն երիտասարդական դարձաւ, զբօսանքի եւ մարզախաղի սէրը նորէն արթնցաւ, էրիկ-կնոջ անուշ խօսքերը դարձեալ արձագանգեցին մթնած տուներէ ներս։

ՄԵՐ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐԷՆ կը խնդրենք, որ Թուղթին մէ՛կ էջին վրայ գրեն, եւ մելանով։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Յունուար 31ին տեղի ունեցաւ Խարբ. Հ. Միութեան ընդհանուր ժողովը, օրակարգ ունենալով Սուրիա հասնող գաղթականներու օգնելու հարցը։ Բոլոր անդամները ընդունելով օրակարգին կարեւորութիւնը, անմիջապէս առաջարկեցին, վարչութեան պիւտճէէն յատկացնել 1000 (հազար) ֆրանք։ Նաեւ հանգանակութեան ձեռնարկեցին Վալանսի Խարբերդցիներուն մէջ։ Առանց ժամանակ կորսնցնելու ընտրուեցաւ երեք անձերէ բաղկացած յանձնախումբ մը,— Պ. Պ. Յովակիմ Լօքմիզեան, Սուրէն Խաչատուրեան, Եղիա Եղիկեան, որոնք իրենց ամբողջ ջանքերը չխնայեցին, մեր դժբախտ հայրենակիցներու օգնութեան համար։ Բոլորն ալ սիրայօժար մասնակցեցան, բացի քանի մը ուղեկորոյսներէ որոնք կարծես երբեք ճաշակած չեն այդ դառն բաժակը։

Հանգանակութենէն գոյացաւ 670 ֆրանք։ Գումար՝ 1670 ֆր., որ ղրկուեցաւ «Յառաջ»ի (Տես Յառաջ 20 փետր.)։ Այս դրական արդիւնքին առջեւ, այլեւս աւելորդ կը սեպենք զբաղիլ պառաւական բամբասանքներով։ Մեր հայրենակիցները գործ կը սպասեն մեզմէ, ոչ թէ ըսի ըսաւ։

Վ.

ՓԱՐԻԶԻ ԺԱՄՈՒՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Փարիզի եկեղեցիի վարչական ժողովին դիւանէն մեզի ղրկուած ցեկոյցէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ, Կրօն. Ընկերակցութեան Վարչական Ժողովէն վիճակով դադրեցան 10 անդամ եւ Ընկերակցութեան 25 յունուարի նիստին մէջ նորերը ընտրուեցան անոնց տեղ։

Դադարեալ անդամներն են.— Պ. Պ. Յակոբ Գալըպճեան, Վահէ Էգնայեան, Պօղոս Էսմէրեան, Ժիրայր Էսմէրեան, Վաղարշակ Թագւորեան, Տիգրան Կամսարական, Լեւոն Կիւմիւշկէրտան, Արմենակ Համբարձումեան, Արամ Ճէվահիրճեան, Տիգրան Խան Բէլէկեան։

Նոր ընտրուած անդամներն են.— Պ. Պ. Իշխան Բարիս Արղութեան, Յակոբ Գալըպճեան, Տոքթ. Վահրամ Թորգոմեան, Արմենակ Համբարձումեան, Արամ Ճէվահիրճեան, Գրիգոր Զագըրեան, Մանուկ Մէզպուրեան, Յակոբ Սարաճեան, Յակոբ Պօյաճեան, Տոքթ. Պօղոս Քօլօլեան։

Ընկերակցութեան Վարչ. Ժողովը իր կազմը լրացնելով, առաջին նիստին մէջ (13 փետր.) կատարեց հետեւեալ ընտրութիւնները.— Ընտրութիւն Մայր դիւանի, Պ. Պ. Ա. ատենապետ՝ Տոքթ. Վ. Թորգոմեան, Բ. ատենապետ՝ Ս. Բուլճեան, Ա. ատենադպիր՝ Ա. Կէվրէկ, Բ. ատենադպիր՝ Ա. Ճէվահիրճեան, գանձապետ՝ Խ. Սվաճեան։

2.— Ընտրութիւն Հոգաբարձութեան, որուն անդամ նշանակուեցան, Պ. Պ. Գալըպճեան Յակոբ, Համբարձումեան Արմենակ, Զագըրեան Գրիգոր, Պօյաճեան Յակոբ, Սարաճեան Յակոբ։

Ատենապետին առաջարկով, ժողովը յարմար դատեց, որ Պ. Ա. Կէվրէկ, ներկայ գտնուի Հոգաբարձութեան նիստերուն եւ գործակցի անոր, իբր հին անդամ եւ տեղեակ եկեղեցական ներքին անցուդարձերու։

Իսկ երկրորդ նիստին մէջ (15 փետր.) 1.— Որոշուեցաւ կատարել օծումը Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս նորակառոյց մատուռին՝ կիրակի օր, կ. Ա. ժամը 10ին։

2.— Եկեղեցաշէն Յանձնաժողովը կազմուեցաւ հետեւեալ կերպով. Պ. Պ. Գօնչէկիւլ Արամ, Համբարձումեան Արմենակ, Ճէվահիրճեան Արամ, Մանուկեան Լեւոն, Սարաճեան Յակո՛բ, որոնց իրաւասութիւն տրուեցաւ զբաղիլ նորաշէն մատուռին վարչական եւ մատակարարական պէտքերուն տնօրինութեամբ։

3.— Վերակազմուեցաւ նաեւ ամուսնական խնդիրներու քըննիչ Յանձնաժողովը, հետեւեալ կերպով.— Նախագահ Վռ. եպ. Բիպարեան, կրօնական անդամներ՝ Վահան ա. քհ. Խոյեան, Բարթող ա. քհ. Թագըմճեան եւ Թովմաս քհ. Մնացականեան, իսկ աշխարհական անդամներ՝ Պ. Պ. Ս. Կէվրէկեան, Խ. Ներսէսեան, Գ. Զագըրեան, Յ. Պօյաճեան եւ Տոքթ. Տամլամեան։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՃՇԴՈՒՄ

ՏԷՍԻՆ.— Խնդրեմ հրատարակել հետեւեալ ճշդումը՝— Մեր թղթակցութեան մէջ «էքսփրէս» քահանայի մասին, մէկ տող պակաս շարուած ըլլալով թիւրիմացութիւն պատճառած էր։

Պէտք է ըլլայ այսպէս,— «Առաջնորդութեամբ փօն տը Շէրիւի նախկին «էքսփրէս» (Վարդան) քահանային, որ իր պառակտիչ ընթացքին համար ծեծուեցաւ եւ փախաւ»։

Յիշեալը աշխարհականութեան ատեն կարմրած էր եւ միշտ մարմաջ ունի պառակտում սերմանելու, հօկ եւն. ստեղծելով։

Վարդ-Պատրիկ

ԽՄԲ.— Այս մասին ուրիշ հերքում մըն ալ ստացած ենք, բայց անստորագիր ըլլալով, զանց կ'առնենք։

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 6 —

ԵՒ 21 ՏԱՐԵԿԱՆ ԷԻ

Այդ միջոցին Պ. Շթուց՝ շատ նիհար էր եւ իր կիսադէմքը ունէր սուր հեգնական փայլկլտութիւն մը՝ վանտիքը յիշեցնող։ Նորէն նայեցայ սպասուհին։ Անուշ աչքեր ունէր եւ թերի ականներ, Սանչօ Փանչայի նման։ Անքթիթ ինծի կը յառէր, եւ գիտէյ թէ կը ցանկար այրող արեւներու եւ ձիթենիներու։ Լ'ա՛ւ, չէ՞ որ ամէնքս ալ բանի մը կը ցանկանք։ Եւ ի՞նչ օգուտ։ Չէի նայեր Փրիսիլիային։ Կիսադէմքս անոր դարձուցած, յուսալով թէ մելամաղձութեան աւելի նուրբ յատկութիւն մը ցոյց պիտի տամ քան ինչ որ չէր երեւար լման դէմքիս վրայ, որովհետեւ մարդու մը դէմքը խիստ յաճախ պարզապէս գաժան կ'ըլլայ, սնանկութեան ճամբան կը բռնէի, եւ, աւա՛ղ, սնանկացայ ձախողեցայ անոր հետ։ Նախընթրիքը սնանկութիւն մը եղաւ։

Չկրցայ յանկուցում առթել իրեն։ Չէր ուզեր ընդունիլ զիս իր բարեկամութեան մէջ։ Իրեն համար ես իմաստ չունէի եւ խօսքերս սնամէջ էին։ Իրեն խօսած բառերս անոր վճիտ քննադատ աչքերուն առջեւ կը պարէին գէշ դերասաններու նման, եւ կը մերժուէին։ Bis, bis! ըսող չկար։ Վարագոյրը իջաւ սարսափելի լռութեան մէջ։ Դերասանները կուլային, ծունկերը կը կթոտէին։ Այսպէս մարդիկ կը ծերանան, իրենց անձնասիրութիւնը ճզմուելով պայծառատես երիտասարդութեան սայլին անիւներուն տակ։ Ի՜նչ աշխարհ։

Սուտեր մը ինկաւ սեղանին մէջտեղը։ Սատանայի պէս գեղանի բարձրահասակ թուխ մարդ մը կեցած էր մեր վրեւ։ Պ. Շթուց, իր գաւաթը թողլով, փաթրոնի գլխարկը դրած էր։ Ծօ Պալզաք աթոռ մը բերաւ։ Փրիսիլա՝ անտեսող աչքերով իր սիկարէթը կը մխրճէր սուրճին գիրտին մէջ։

«Ժամը չորսն է», ըսաւ իր ամուսինը։ Աչքերը մութ էին եւ կը թուէին տառապած ըլլալ։ Ծայր աստիճան զուեցայ իրեն համար։ Նէ ո՛րքան անգթօրէն պաղ եղաւ անոր հանդէպ երբ դէպի սեղանը եկաւ։ Արդեօք ո՛րքան ցաւ ըրաւ։

«Այո՛, լաւ ճաշ մը ըրինք», ըսաւ Փրիսիլա։ Եւ ուրիշ սիկարէթ մը վառելով, նայեցաւ, շեղ յօնքերուն տակէն, լըջօրէն աչքերուս «Լըջօրէ՞ն» ըսի։ Ոչ, չար նայուածք մըն էր, որ կը ջնջէր Րիվըրսի յայտնի բարեմասնութիւնները եւ ինծի ցոյց կուտար զայն իբրեւ տաղտկալի ընկեր մը։ Եթէ այդ միջոցին ըսէր ինծի. «Գնա՛ եւ թիւ 14 օթոպիւսին տակը ճզմուէ՛», անմիջապէս պիտի ընէի։ Վերջապէս հասկցայ թէ անխիղճ էր։ Ինք սիկարէթ կը ծխէր, մինչ այրեր կը տառապէին։

Ըսաւ.— «Ջիրար կը ճանչնաք, չէ՞։»

Րիվըրս ինծի նայեցաւ ապշահար, եւ դարձաւ Պ. Շթուցի որ հեռագիր մը կը գրէր.

«Ինչպէս էք, Պ. Շթուց»։

«Միշտ լաւ երբ ձեզ կը տեսնեմ, քէփթըն Րիվըրս»

Սոսկալի կերպով կը ցաւէի Րիվըրսի վրայ։ Ինչո՞ւ Փրիսիլա զայն այսքան թշուառ ըրած է։ Ինչո՞ւ չէ յարգած անոր սէրն ու անձնուիրութիւնը։ Փրիսիլայի մասին լսած բոլոր զրոյցներս միտքս եկան։ Անհաւատարիմ եւ անողորմ, ան ինքզինքը պոռնկութեան տուած էր տպաւորական քերթողներու եւ Պլումսպէրի մտաւորականներու հետ։ Այս լսածներս անտարակոյս ճշմարիտ էին։ Եւ այս մարդը, նայուածքներուն ու կնամեծարութեամբը ճշմարիտ Ս. Գէորգ մը, կը շարունակէր սիրել զայն լռելեայն։ Ի՜նչ կնիկ։ Ի՜նչ աշխարհ։

«Ինքնահաւան կոչեց զիս», ըսաւ Փրիսիլա գժնէաբար։

Րիվըրս ինծի նայեցաւ ապշահար, եւ դարձաւ Ծօ Պալզաքի որ մօտը սեղանի մը վրայ վարունգ կը կեղուէր։

«Ի՞նչպէս էք, Պալզաք»։

«Ձեզ տեսնելով աւելի աղէկ եմ, պարո՛ն», ըսաւ Ծօ Պալզաք։

Սոսկալի կերպով կը ցաւէի Րիվըրսի վրայ։ Խորունկ տխրութիւն մը կը թագաւորէր անոր մութ աչքերուն վրեւ։ Մինչեւ այն ատեն դեռ չէի գիտեր թէ բոլոր ի պաշտօնէ զինուորները կէս օրերէն վերջ խորունկ տխրութեան այդ նայուածքը կ'ունենան, առտուները իրենց շատ կանուխ ելլելուն եւ ստամոքսի խանգարումին պատճառաւ։

«Ատամնաբոյժը երկար ատեն սպասցուց զիս», ըսաւ Րիվըրս։

«Ցաւցո՞ւց, սիրելիս»։

«Կը սոսկամ ատամնաբոյժներէն», ըսի։

Րիվըրս ինծի նայեցաւ ապշահար, եւ դարձաւ Տիկին Շթուցի, աշխուժօրէն սիրուն կին մը՝ Վիէննուհիի տմոյն մազերով, ինք Նորքշիրցի, ամուսնացած էր Վիէննացիի մը հետ, եւ ճիշդ այդ պահուն տան դուռնէն ճաշարան մտած էր։

«Ի՞նչպէս էք, Տիկին Շթուց»։

«Ձեզ տեսնելուս պէս աւելի աղէկ կ'ըլլամ, քէփթըն Րիվըրս։»

Փրիսիլա հազաց, իր երկաթէ կազմը զայրոյթով վանեց մարմնացած սիկարէթներուն մուխը։ Նայեցայ իր ամուսինին սիրուն կիսադէմքին, եւ խորհեցայ թէ արդեօք քանի՞ երկար ժամեր սպասած էր Փրիսիլային։

ՄԱՅՔԸԼ ԱՐԼԷՆ
Թարգմ. ԽԵՑԱՆ

Հայ մը թունաւորուա՞ծ

Լա Պոքքայէն (Քաննի մօտ) կը գրեն մեզի թէ փետրուար 12ին յիշեալ գիւղին մէջ մեռած է Պ. Կարապետ Անքեան եւ յուղարկաւորութիւնը կատարուած փետր. 14ին: Հանգուցեալին այրին՝ Տիկին Զուարթ Անքեան՝ կասկածելով որ իր ամուսինը թունաւորման զոհ գացած է, բողոք ներկայացուցած է Լա Պոքքայի ոստիկանութեան:

Կարապետ Անքեան կրիփի բռնուած էր, երբ յունուար 12ին իրեն այցելեց Սարգիս անուն հայրենակից մը: Սարգիս խոստացաւ իրեն ղրկել քանի մը դեղահատներ, զորս կլլելով քանի մը ժամէն պիտի առողջանար:

Քանի մը ժամ վերջ Կարապետի տունը կուգար Պ. Մարկոս Հերմոնեան անուն հայրենակից մը, որ Սարգիսի կողմէ Կարապետին տուաւ խոստացուած դեղահատները: Կարապետ կլլեց զանոնք, բայց փոխանակ առողջանալու, հիւանդութիւնը աւելի ծանրացաւ, փսխեց եւ սաստիկ խիթեր ունեցաւ: Վիճակը ծանրացաւ օրէ օր եւ փետր. 12ին փչեց վերջին շունչը:

Դատական բժիշկ Տոքթ. Փիքօի կարծիքով, մահը առաջ եկած է դեղահատներու պատճառով: Հետեւաբար Կարապետ Անքեան գերեզմանէն հանուելով դիազննութեան պիտի ենթարկուի: Հարցաքննիչ դատաւոր Վաշիէ դատական քննիչ մարմին մը ղրկեց Տրակինեան՝ ուր կը բնակի Մարկոս Հերմոնեան: Պիտի հարցաքննուի նաեւ Սարգիս:

Ալմազեանի նոր հարցաքննութիւնը

Հարցաքննիչ դատաւոր Մաթիֆաս առջի օր ժամը 15էն 18 կրկին հարցաքննեց Ալմազեանը՝ մասնագէտներու տեղեկագիրը անոր հաղորդելու առթիւ: Դատաւորը ըսաւ անոր թէ ինք ամբաստանուած է ոչ միայն իբրեւ Րիկօտէնի սպանիչ, այլեւ սպաննելէ յետոյ զայն կողոպտող: Այս նոր ամբաստանութիւնը կրնայ մահուան դատապարտել տալ Ալմազեանը, եթէ երբեք երդուեալ դատաւորները հաստատական պատասխան տան իրենց ուղղուելիք հարցումներուն եւ մեղմացուցիչ պարագաները մերժեն:

Պ. Մաթիֆաս երկարօրէն հարցաքննեց հայ դերձակը՝ խանութէն գտնուած արեան հետքերուն մասին: Ալմազեան առարկեց թէ ինք 1929 հոկտ. 18ին՝ երբ ոստիկանները կը խուզարկէին իր խանութը, մօտէն չէր տեսած թէ ի՛նչ կ՚ընէին անոնք, նշմարած էր միայն անոնց կոնակը, այնպէս որ իր ներկայութեան ո՛չ մէկ արեան հետք գտնուած է խանութէն: Շեշտեց թէ իր կատուին համար թոք կը գնէր յաճախ եւ պատէն կը կախէր, արիւնը կրնայ անկէ գոյացած ըլլալ, իսկ մարդկային արեան ո՛ւսկից գալը չի գիտեր բնաւ: Ու կրկին հաստատեց թէ ինք չէ սպաննած Րիկօտէնը:

Այն ատեն Պ. Մաթիֆաս ըսաւ անոր.

— Ալմազեան, կ՚երեւայ կ՚անգիտանաք թէ ուրիշ ամբաստանութիւններ կան ձեր դէմ. կայ վկայութիւնը գինեվաճառ Մէլէրի, որ սեպտ. 9ի առտուն տեսած է Րիկօտէնի դէպի ձեր խանութն երթալը. կայ ինքնաշարժի վարիչ Ֆլոթի գլխաւոր վկայութիւնը. կան ձեր բոլոր սուտերը՝ ցոյց տալու համար թէ Րիկօտէնի սնտուկը կայարան յանձնուած ատեն դուքնառ տուն չէիք գտնուեր. յետոյ չէք կրնար ըսել թէ ի՛նչպէս անցուցիք ձեր օրը սեպտ. 9ին. այդ օրը կէսօրէն վերջ «պլոթ» չէք խաղացած հակառակ ձեր սովորութեան. իրիկունը ժամը 9ին հասած էք Մոնմորանսի: Այս բոլորը բաւարար փաստեր են՝ դատապարտելու համար ձեզ:

Երկուշաբթի Պ. Մաթիֆաս վերջին անգամ մը եւս պիտի հարցաքննէ Ալմազեանը, յետոյ իր տեղեկագիրը պիտի հաղորդէ պատկանեալ իշխանութեան:

Փաստաբան Շառլ Լըկրան Մաթիֆասի ուղղած իր նամակով կրկին կը պահանջէ ժամանակաւորապէս ազատ արձակել Ալմազեանը եւ չեղեալ նկատել անոր դէմ եղած ամբաստանութիւնը:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

"ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18,, ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶ.— 8 Մարտ Շաբաթ գիշեր Salle Voltaireի սրահը, 21 Rue Odéon, Odéon թատրոնի դիմացը
ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ, ԵՐԳ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

ԼԻՈՆ.— Յետաձգուած է:

ՎԻԷՆ.— Վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Հ. Յ. Դ. Նոր Ակումբին մէջ, 131 Rue Lafayette.
Կը խօսի՝ ԸՆԿ. ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ
Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, եւայլն
Կէս օրէ առաջ, ընկերական ընդհ. ժողով: Ներկայ կ՚ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

ՏԵՍԻՆ.— Վաղը կիրակի երեկոյ:

ՓՈՆ Տ՚ՕՊՆԱ.— Մարտ 2 կիրակի կէսօրէ վերջ, Հ. Յ. Դ. Գրադարանի սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:
Կը խօսի ԸՆԿ. ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Յետաձգուած է:

ՎԱԼԱՆՍ.— Փետր. 24—29: Ներկայ կ՚ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

Հանդէսի մանրամասնութիւնները իւրաքանչիւր վայրի վրայ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ "ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ,,Ի ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի Ազգային Կեդր. Վարչութեան
Վաղը Կիրակի իրիկուն ժամը 8ին, Rue de Sèzeի Քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ:
Կը նախագահէ՝ Պ. ԹԱԳՒՈՐ ԱՅՎԱԶԵԱՆ
Կը խօսի՝ Փարիզէն հրաւիրուած Պ. ԵՐ. Տ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ
Երգ, արտասանութիւն, երաժշտութիւն և կենդանի պատկեր
ՄՈՒՏՔԸ ՁՐԻ Է

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ
Այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8ին Սալօն Շաբի մէջ, 84 Rue Chape
Կը նախագահէ Գ. ԵՊԻՍ. ՊԱԼԱՔԵԱՆ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՊՈԼՈՒ-ՏԷՎՐԷԿ ԵՒ ՇՐՋ. ՀԱՅՐ. ԵՐԿՍ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
1 Մարտ Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս
Harolaի սրահներուն մէջ, 3 rue Lavieuville, Nord Sud: Abbesses
Գեղարուեստական ճոխ բաժին Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ

7. ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս երեքշաբթի 60 Rue des Ecoles, Chope Parisienne.

Ա. ժամ 9—10, Պատմ. մատերիալիզմը եւ անոր քննադատութիւնը՝ ԱՇՈՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ:

Բ. ժամ 10—11, Ծրագրի պարզաբանում՝ Ա. ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

Քրիստափոր խումբի ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիա ճաշարանը: Կարեւոր օրակարգ եւ դասախօսութիւն ընկ. Օհան Կարօի կողմէ. — Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Վասպուրականի մէջ. դրուագներ եւ դէմքեր, Ասլօ, Վ. Ըռըշիկ, Մոկացի Գրիգոր, Ոզմեցի Լաթօ, Քոչեցի Դաւօ եւ Թացուեցի Եղիշէ: Կը հրաւիրուին նաեւ ուրիշ խումբի ընկերները:

Շավիլի Արդութեան խումբի ժողովը՝ վաղը Կիրակի ժամը 3ին, ընկ. Տէր Դաւիթեանի բնակարանը 27 Ave. Bellevue, Chaville.

Անիէռ-Քուա-Քոլոմպի Փոթորիկ խումբի վիճաբանական ժողովը՝ այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին 79 Rue des Chambard, Bois Colombes: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԳԱՒԱՌ

Ս. Շամոնի Վարուժան խումբի ժողովը վաղը Կիրակի ժամը 2ին իր ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է:

Մարսէյլի Իշխան ենթակոմիտէի ժողովը՝ վաղը Կիրակի ժամը 2ին ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ, շրջաբերականներ եւ վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր խումբերու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

Տէսինի կոմիտէի ընկերա-համակրական ժողովը՝ վաղը Կիրակի իրիկուան ժամը 6ին, Քաֆէ Ժարտէնի մէջ: Ներկայ կ՚ըլլայ Փարիզէն ընկ. Վ. Համբարձումեան: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

Պուլվար Օտտօի (Մարսէյլ) Վռամեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Հրայր եւ Մուրատ խումբերու ընկերները վաղը Կիրակի իրիկուն ժամը 6ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր Օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մարսէյլի «Հայ Արիներու» եւ համակիրներու ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ, վաղը Կիրակի ժամը 2.30ին Հայոց եկեղեցիի սրահին մէջ:

Յատկապէս կը հրաւիրուին Յունաստանէն եւ այլ վայրերէն նոր հասած սկաուտները եւ բոլոր անոնք՝ որոնք կ՚ուզեն «Հայ Արիներու» շարժումին մասնակցիլ:

Տեղի պիտի ունենայ նաեւ դասախօսութիւն եւ առաջադրութիւններ:

Մարսէյլի
Մասնաճիւղի վարիչ մարմին

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի ժամը 3ին 131 Rue Fbg. de Temple, (մէթրօ Պէլվիլ): Օրակարգ՝ հանդէսի հաշուետուութիւն եւ վարչութեան կազմի լրացում: Ոչ արձանագրուած հայրենակիցներէ կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ նորակառոյց Հայ մատուռի օծման արարողութիւնը կը կատարուի վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին: Այս առթիւ պիտի մատուցուի յատուկ պատարագ:

Կը հրաւիրուի ամբողջ հայութիւնը ներկայ գտնուիլ սոյն արարողութեան:

Հոգաբարձութիւն Փարիզի
Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ

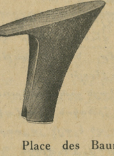
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Տ.Տ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ ի նպաստ Տարօնի կարօտեալներուն: Վաղը Կիրակի ժամը 2ին, Պուլվար Օտտօ, 120 Chemin de la Madrague. Կը ներկայացուի՝ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ: Տոմսեր՝ 7 եւ 5 ֆրանք:

ԿՈՉ

Մարսէյլի եւ արուարձաններու բոլոր Կեսարացիները ժողովի կը հրաւիրուին վաղը Կիրակի ժամը 2ին 46 Rue Tapis Vert. Օրակարգ՝ Կեսարիոյ եւ Շրջանի Հայր. Միութեան վարչութեան ընտրութիւն:

Առժամեայ վարչութիւն

ՀԱՒԱԲՈՅԾՆԵՐՈՒՆ

Եթէ կը փափաքիք հաւերը առատ աճեցնել, շուտ պարարտ[ել], հիւանդանալէ անոն[ք]ին մեթոտներու հետ[ամուտ] Համեստ դրամագլխ[ով] հաւուցիչ շահ մը ապահովելու համար փութացէք կարդալ դատնտես Օ. Տէրիտճեանի պատկերազարդ «ՀԱՒԱԲՈՒԾ[ՈՒԹԻՒՆ]» գիրքը: Գին՝ 25 ֆրանք. դիմել՝ հեղինակին 18, Villa des Roses Colombes (Seine), Պալենց գրատուն կամ Գեւոնեանի խմբագրատունը:

Մեծաքանակ գնողին զոհացուցիչ զեղչ:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 23 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

23 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1195

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

…ՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՃԻԳ ԵՒ ՁԳՏՈՒՄ

Իբրեւ շարունակութիւն «կիրակնօրեայ» խորհրդածութիւններու, արձանագրենք այլապէս բնորոշ երեւոյթ մը:

Ճիգի պակաս, ինչպէս մատնանշած ենք ուրիշ առթիւ:

Ճիգի պակաս՝ կարդալու եւ «բացուելու»: Ճիգի պակաս՝ խորանալու ե՛ւ միտքով ե՛ւ արտադրութեամբ: Խորքով ու ձեւով:

Անշուշտ նորերուն առանձնայատուկ մեղքը չէ այս:

Երէկ ալ ունէինք այս պատկերը: Մանաւանդ ա՛ն օրէն վեր որ մեր մտաւորականութիւնը քշուեցաւ քաղաքական …որձանքէն, ճառերէն ու «ֆորմիւլ»ներէն, շատեր կանգ առին …էս ճամբան՝ կամ խրեցան միօրինակ արահետներու մէջ: Ինչպէս ժակոյկ մը աւազուտին վրայ:

Միւս կողմէ, տասնամեակի մը փոթորիկները (1908-1918) …անխնայ աւլեցին, հարթեցին գետինը: Եղած-չեղածը ցրուեցին …որս հովերուն, մեռած կամ ողջ: Շատ քիչերը միջոց ունեցան …տքի կանգնելու: Անոնք ալ՝ քար եւ կապար կապուած …րենց թեւերուն եւ ոտքերուն:

Միայն այս պարագան իրաւունք պիտի տար քիչ մը աւելի …ստապահանջ ըլլալու նորերէն:

Անոնք ոչ միայն հասան փոթորիկի վերջին օրերուն, այլ …, կոչուած են լեցնելու թափուր դիրքերը: Հետեւաբար եւ …ռասնապատկուելու: Պարապը լեցնելու ոչ միայն տարիքի տեն…ով, այլ եւ պաշարով: Ոչ միայն տաղանդով, այլ եւ խառ…նուածքով: Մինչեւ իսկ լեզուով:

Այս ժողովուրդը այլեւս չի կրնար հանդուրժել բրածոնե…րու եւ ծանծաղուտներու: Ոչ ալ «տիլէթանթիզմ»ի եւ «փէտանթիզմ»ի: Մանաւանդ իր ներկայ վիճակին մէջ:

Ճիշդ է որ այստեղ արդէն կը մտնենք ուրիշ սահմանա…գլուխ մը:

Բայց, ինչո՞ւ ծածկենք,— ինչ որ հանրային ասպարէզ կը …կոչուի, մեր մէջ, կը շնչէ գրքի եւ գրչի մշակներով:

Անո՛նք են որ շեշտ եւ գոյն կուտան: Անոնց բարի կամ…քէն եւ կարողութենէն կախուած է հանրային կեանքը — ինչպէս մամուլն ու գրականութիւնը — դարձնել կա՛մ հոգեհան…գստեան արարողութիւն, պաշտօնական եւ անպաշտօն դպիր…ներով եւ սարկաւագներով: Եւ կամ պահել զայն իր բարձրու…թեան վրայ եւ ընթացք տալ անոր տիրաբար եւ արիաբար:

Արդ, արագ ակնարկ մը նետելով նորերուն վրայ — իրա…կանութիւն կամ խոստում — ճիգի պակաս կը տեսնենք լայն …զարգացման տեսակէտէն (միշտ նկատի ունինք ընդհանուր …պատկերը):

Այսպէս, մեծ մասը հոգ չի տանիր լեզուին: Գիտէ լեզուն: [illegible] ունի լեզուական [illegible]: Սանձարձակ եւ …րահոսան: Բայց, «բանի՛դ կաց»…

Միայն Փարիզի մէջ եղածներէն կը համրենք առնուազն …ուան հոգի, որոնց երկու երրորդը կը մոլորի այս ճամբուն …վրայ, գիտութեամբ կամ անգիտութեամբ:

Եւ դեռ չենք հաշուեր լեզուի մակաբոյծները, երկակենցաղ …երականութեամբ եւ շարադրութեամբ:

Երկրորդ, նորէն ամփոփելով քսանին, կամ ուրիշ, հեռա…որ, ցիր ու ցան քսաններու վրայ, կը տեսնենք եղածով գոհա…նալու տրամադրութիւն մը:

Թուլութիւն կամ անգործութիւն, որ կրնայ յանգիլ …անդ առնելու: Ոչ առաջ, ոչ ետ: Ուրիշ խօսքով՝ լճացում, ուշ…անուխ:

Կը ճանչնանք տաղանդաւոր տղաքներ, որոնք մնացեր են …րենց եկած օրուան պաշարով ու ճաշակով:

Եթէ Պոլսէն հասած ատեն ֆրանսերէն չէին գիտեր, չեն …ալ սորված: Եթէ միայն բանաստեղծութիւն կը կարդային, …այդպէս ալ կը մնան: Եթէ վնասակար կը համարէին քաղաք…ական-ընկերային, այսպէս կոչուած «հասարակական» գիրք մը …երտել, կը պահեն այդ նախապաշարումը: Կամ 1890ական …թուականներէն մնացած նորավէպերով կը սնանին, իբրեւ …իրական պաշար:

Կան ալ որ, իբրեւ աշխարհահայեացք ունին, տակաւին, «…բարին, գեղեցիկը եւ ճշմարիտը»:

Ո՛րբէ է թիւրիմացութիւն կանխելու համար, ըսենք թէ …բոլորովին դէմ ենք խառն ի խուռն թխելու, խճողելու: Պիտա…նին եւ անպէտը բանի շաղուելու ո՛րբեւէ մոլութեան:

Այդ ճամբուն վրայ զոհեր միայն տեսած ենք: Եւ վնաս՝ …մեր հանրային կեանքին մէջ: Մանաւանդ օսմ. սահմանադրու…թեան ընթացքին, երբ առաջին անգամ բացուեցան դուռ…ները:

Ամբողջովին չեն բացատրեր մեր միտքը,— բայց կրկնենք …երկու օտար բառերը— Ո՛չ «տիլէթանթիզմ», ոչ «փէտանթիզմ»:

Այս բոլոր դիտողութիւնները նշանակած ատեն, երբեք …չենք մոռնար ոչ միջավայրը, ոչ ապրուստի տագնապը: Ոչ ալ …այն բոլոր խոչընդոտները կամ հրապոյրները որ փռուած են …մեր ճամբաներուն վրայ:

Բայց, ձգտումն ու ճիգը՝ անպիսի առաքինութիւններ են, …որ ժայռեր կը գլորեն:

Եւ շատ են գլորած մեր պատմութեան մէջ:

Շ.

ՍՈՎԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

«Թայմզ»ի Րիկայի Թղթակիցը կը հեռագրէ.

Մոսկուայի իշխանութիւնները հաստատեցին այն որոշումը, որով ամսուան մէջ 10 օր պարտադիր կերպով միս չպիտի ուտուի ամբողջ խորհրդային միութեան մէջ: Ամէն երեք օրը անգամ մը՝ միս ծախելը պիտի արգիլուի: Միսի տագնապին պատճառն այն է որ գիւղացիները՝ կուլակներու դրդումով կը մորթեն իրենց արջառը եւ կ՚ուտեն՝ հաւաքական տնտեսութեանց մէջ մտնելէ առաջ:

Լենինգրադի, Դոնէցի աւազանին եւ ուրիշ ճարտարարուեստական կեդրոններու մէջ միս չկայ, իսկ հաւաքական տնտեսութիւնները բաւարար արջառ, ոչխար, խոզ կամ ծի չունին: Վերջին քանի մը ամսուան ընթացքին կովկասի մէջ ոչխարները 100ին 40.50 պակսած են: Գիւղացիները գիշերանց կը մորթեն իրենց խոզերը, կովերն ու ոչխարները, իսկ կարգ մը տեղեր յուիկ մորթելու մեթոտներ հնարած են՝ իշխանութեանց ուշադրութիւնը չգրաւելու համար:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՀԱԼԱԾԱՆՔԸ

Րիկա, 22 փետր.— Ջերմակ Ռուսիոյ մէջ կրօնաւորներու դէմ հալածանքը մեծ համեմատութիւններ ստացած է: Ամէն կողմ իրենց տուներէն վռնտուած եւ բնակարանէ զրկուած, փողոցները կը թափառին եւ գիշերը բացօթեայ կ՚անցընեն:

Եկեղեցականներու պատուիրակութիւն մը գացած էր Բոբրուիսկ՝ շրջանի կեդրոնական խորհուրդէն պաշտպանութիւն խնդրելու համար: Պատասխանուեցաւ թէ գետը չէ սառած եւ տակաւին խեղդուելու կարելիութիւն ունին...:

Վիտէբսկի մէջ՝ հրէական մեծ կեդրոն, բոլոր խախամները վռնտուեցան սինակոկներէն: Մոսկուայի եւ Լենինգրադի մէջ սիոնականներու զանգուածային նոր ձերբակալութիւններ կատարուեցան: Լենինգրադի ամէնէն մեծ սինակոկը փակուեցաւ եւ բանուորական ակումբի պիտի վերածուի: Մոսկուայի մեծ սինակոկն ալ նոյն բախտին պիտի արժանանայ:

ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁ ՉԵԿԱՅԻ ԴԷՄ

Ռոստովի Չեկայի շէնքը այրեցաւ: 28 հոգի կորան: Մոսկուայէն քննիչ մարմին մը ղրկուեցաւ նախագահութեամբ Բոյզէնմանի, որ Փարիզ եկած էր Բեսեդովսկիի գործին առթիւ: Կը կարծուի թէ հրդեհը հակաբոլշեւիկներու գործն է:

ՖԱՇԻՍՏ ԵՒ ԲՈԼՇԵՒԻԿ ԴԷՄ ԴԷՄԻ

«Լիպէրթէ» Թերթի կողմէ կուտեպովի առեւանգումին առթիւ կազմակերպուած հրապարակային երկրորդ հաւաքոյթը տեղի ունեցաւ Պիւլիէի սրահին մէջ: Հազարաւորներ դուրսը մնացին դարձեալ: «Իւմանիթէ»ի կոչին պատասխանելով, սրահէն ներս կըցած էին մտնել քանի մը համայնավարներ ալ, որոնք փորձեցին խանգարել՝ առանց յաջողելու: Ոստիկանական մեծ ուժեր շարժման մէջ դրուած էին՝ արգիլելու համար խորհրդային դեսպանատան առջեւ կատարուելիք ցոյցերը:

Փողոցին մէջ մանր մունր ցոյցեր տեղի ունեցան: «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ կռիւի մը պահուն վիրաւորուած է իր վարիչներէն քորման:

«ՔԼԻՒՊ ՏԻՒ ՖՕՊՈՒՐ» գրական ակումբին կողմէ երէկ կէսօրէն վերջ կէթէ-Բոշըշուարի մէջ ներկայացուեցաւ Թատերախաղ մը՝ Ալմազեանի խնդրին մասին, արգիլուած ոստիկանական տեսչութեան կողմէ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՊԱԳԱՆ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ

Էնկիւրի, 21 փետր.— *Ազգային Մեծ Ժողովին մէջ այսօր վիճաբանութիւններ կատարուեցան ելմտական տագնապին շուրջ: Մասնաւորապէս քննուեցաւ այն օրինագիծը, որ կարգ մը խիստ պատիժներ կը տնօրինէ սակարանային շահադիտութեան ընող անհատներու եւ դրամատուններու դէմ:*

Վարչապետ Ըսմէթ փաշա այս առթիւ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Թուրքիոյ բարի կամեցողութեան սահմաններէն վեր է նոյնութեամբ գործադրել Հանրային Պարտքի մասին ընդունուած տրամադրութիւնները: Հակառակ պարագային պիտի վտանգուի երկրին ապագան:

.՚. Ինչպէս գրեցինք, Օսմ. Պանքան կարգ մը առաջարկներ ներկայացուցած էր Էնկիւրիի կառավարութեան, Պետական Դրամատան կազմութեան համար: Թուրք ելմտական գործավարը պատասխանած է թէ կառավարութիւնը ներկայիս շատ զբաղած ըլլալով, չի կրնար անմիջապէս քննել այդ առաջարկները: Օսմ. Պանքայի տնօրէնը այս առթիւ տեսակցեցաւ ելմտական գործավարին հետ:

Թուրք-ռուս դաշնագիր

Էնկիւրիի Ազգ. Մեծ Ժողովը առջի օր վաւերացուց այն պրոտոկոլը, որ անցեալ դեկտ. 17ին ստորագրուած էր Էնկիւրիի մէջ եւ որով կ՚երկարաձգուէր Փարիզի մէջ Թուրքիոյ եւ խորհրդային միութեան միջեւ կնքուած բարեկամութեան եւ չէզոքութեան դաշնագիրը:

Թուրք-յոյն համաձայնութիւնը

«Թան»ի Թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Աթէնքի քաղաքական շրջանակները լաւատեսութիւն կը յայտնեն հելլէնեւթուրք բանակցութեանց մասին:

Եւ սակայն Անատոլուի գաղթականներու զանազան կազմակերպութիւններ կը պատրաստուին բողոքել, անոր համար որ հելլէն կառավարութիւնը ընդունած է փորձագէտներու ներկայացուցած ծրագիրը: Գաղթականները իրենց համար վնասակար կը նկատեն այս վերջինը:

Քամիյլ Շօթանի դահլիճը

Արմատական ընկերվարական կուսակցութեան խորհրդարանին խմբակցութեան վարիչըՔամիյլ Շօթան յաջողեցաւ շուտով կազմել իր դահլիճը: Ասիկա գրեթէ մրցանիշ մըն է, բաղդատելով վերջին ժամանակներու նախարարական տագնապներուն հետ, որոնք չափէն աւելի կ՚երկննային:

Ինչպէս գրեցինք, նոր վարչապետը նախապէս ծրագրած էր աւելի լայն սահմանի վրայ կազմել իր խառն դահլիճը, անոր մէջ առնելով նոյնիսկ Մաժինոյի խմբակը: Սակայն բանակցութեանց ընթացքին չափաւոր ձախ տարրերու կողմէ մերժումի հանդիպած ըլլալով, հետզհետէ սահմանափակեց իր շրջանակը, ու ի վերջոյ, փոխանակ կազմելու«Հանրապետական Միութեան» դահլիճ մը, կազմեց պարզապէս ձախ դահլիճ մը՝ «զուտ քարթէլեան», ինչպէս կը կոչեն իրենք:

1924ի ընտրութիւններէն ի վեր, երբ Հանրապետութեան նախագահի պաշտօնին կոչուեցաւ Պ. Կասթոն Տումէրկ, եօթներորդ դահլիճն է այս, ու իր կազմութիւնով շատ կը նմանի Էռիոյի 1924ի առաջին դահլիճին: Գրեթէ միատարր է եւ անդամները կը պատկանին երեք ձախ խմբակցութեանց — արմատական ձախ, արմատական-ընկերվարական եւ հանրապետական ընկերվարական: Նոր դահլիճին ուժ պիտի տան ընկերվարականները (99 երեսփոխան), ճիշդ ինչպէս աջակցած էին Էռիոյի դահլիճին: Պէտք է շեշտել թէ Շօթանի դահլիճին կազմութեան մէջ վճռական դեր խաղացին ընկերվարականները: Թարտիէօի եւ Մաժինոյի խմբակներուն մասնակցութեամբ կազմուելիք խառն դահլիճ մը առաջին օրն իսկկրնարտապալիլ ընկերվարականներու վճռական քուէով: Արմատական - ընկերվարականները խոստացած են գործադրել արմատական ծրագիր մը: Դահլիճը կը յուսայ Երեսփ. Ժողովին մէջ ունենալ 295-297 ձայն, հետեւեալ ձեւով.— Ընկերվարական՝ 99, արմատական-ընկերվարական՝ 115, հանրապետական ընկերվարական՝ 33, ձախ անկախներ 10-12, չէզոքներ՝ 15 եւն.:

Քամիյլ Շօթան վարչապետութեան հետ միասին ստանձնած է նաեւ Ներքին նախարարութիւնը, Պրիան՝ արտաքին նախարար է դարձեալ, Լուշէօր՝ աշխատանքի եւ Լօրան-Էյնաք՝ օդային նախարար. դատական նախարար անուանուեցաւ Սթէկ, իսկ ծովային՝ Ալպէր Սարօ: Նոր դահլիճին մէջ կան 7 ծերակուտականներ՝ բոլորն ալ արմատական ընկերվարական եւ արմատական ձախ ժողովրդավար, 21 երեսփոխաններ՝ որոնց 12ը արմատական-ընկերվարական, 5ը արմատական ձախ, 1ը ձախ անկախ, 1 անկախ, 1 ֆրանսական ընկերվարական, 1 հանրապետական ընկերվարական (Պրիան):

Վաղը՝ երկուշաբթի՝ նոր նախարարութիւնը պիտի ունենայ իր առաջին հաւաքոյթը, երեքշաբթի առաւօտ պիտի գումարուի Էլիզէի պալատան մէջ՝ պատրաստելու համար նախարարական յայտարարութիւնը, եւ նոյն օրը կէսօրէն վերջ պիտի ներկայանայ խորհրդարանին առջեւ:

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒԷՆ ՔՇՈՒԱԾ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐՈՒՆ

ՑԱՆԿ 34

Սէն Ժէռմէն-ան-Լէյի հանգանակութիւնը	720.—
Ք. Եսայեան, Վէրսայլ	50.—
Ս. Պէյլէրեան »	50.—
Խ. Գազանճեան, Շաթու	20.—
Ա. եւ Ժ. Գազանճեան Հիրնա (Հալպէշիստան) մէկ սդերին	124.—
Տիկին Ա. Ահարոնեան	50.—
Գումար	1,014.—
33րդ ցանկին գումարը	34,312.—
Ընդհ. գումար	35,326.—

. . . Խմբագիր

ՍԷՆ ԺԷՐՄԷՆ-ԱՆ ԼԷՅ.— Ընտանեկան փոքրիկ հաւաքոյթի մը մէջ, յայտնուած բաղձանքին վրայ, կազմուեցաւ հանգանակիչ յանձնախումբ մը, երկու օրիորդներէ եւ երկու պարոններէ եւ գործի ձեռնարկելով, առաջին առթիւ հաւաքեց համեստ գումար մը, 840 ֆրանք: Կը ղրկենք «Յառաջ»ի, Անատոլուի Թշուառ մեր հայրենակիցներուն համար: Յանձնախումբս շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլորին որ մեզ քաջալերեցին եւ մանաւանդ Պ. Ա. Պօղոսեանի որ իր օթոն մեզ տրամադրած է սիրայօժար, շարունակելու հաւաքումը դրամի եւ հագուստեղէնի:

Յանձնախումբի կողմէ

Յ. Թորոսեան

ԳՈՐԳԻ ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Էնկիւրի, *22 Փետր.— Դահլիճը վաւերացուց եւ խորհրդարանին ներկայացուց օրինագիծ մը, որով գորգի վրայ Թրանզիթի տուրքը կ՚որոշուի 3 ղրուշ: Նախապէս այս տուրքն էր 250—400 ղրուշ: Այս կարեւոր զեղչը կատարուեցաւ՝ գորգի Թրանզիթի առեւտուրը Պոլսոյ վերապահելու համար:*

ԱԼՊԱՆԻԱ՝ ՃՈՐՏ ԻՏԱԼԻՈՅ

Ալպանիոյ Ազգային ժողովի ելմտական յանձնաժողովի տեղեկաբերը յայտարարեց թէ՝ գանձին մէջ դրամ չկայ՝ ստիպողական ծախքերը վճարելու համար: Այս պատճառով, ելմտական նախարարին դիմումին վրայ, Իտալիա նոր դիւրութիւններ ընծայած է Ալպանիոյ եւ դրամական միութիւն մը կնքած անոր հետ: Այսուհետեւ իտալական դրամն է որ պիտի գործածուի Ալպանիոյ մէջ: Այս կարգադրութեան դէմ ուրոշ շարժում առաջ եկած է երկրին մէջ: Կ՚ըսուի թէ Իտալիա այս ձեւով կ՚ուզէ իր երկիրը քաշել Ալպանիոյ մէջ շրջաբերած ոսկի եւ արծաթ դրամները:

ՊՈՒԼԿԱՐԵՒՍԵՐՊ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Առջի գիշեր պուլկար քոմիթաճիներ մտան սերպիական Մակեդոնիոյ Քոչանա քաղաքը եւ ռումբ մը նետեցին Շումանեա պանդոկի պատուհանէն ներս: Այդ պահուն սերպ սպաներ եւ քաղաքացիներ կը ճաշէին: Պայթումը նիւթական մեծ վնաս առաջ բերաւ՝ անձի կորուստ չկայ, միայն քանի մը հոգի վիրաւորուեցան: Ոստիկանզինուոր մը, որ կ՚ուզէր հրոսակները բռնել, սպաննուեցաւ: Քոմիթաճիները ուղղուեցան դէպի պուլկարական սահմանագլուխ, զոր անցան ապահով կերպով:

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ԼՈՒՌ ՀԱՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵՆԷՆ ՅԵՏՈՅ ՀՈԳԻՆԵՐՈՒ ՓԼՈՒԶՈՒՄ

Տասնեակ մը տարիներ անցնելէն վերջն է որ միջազգային գրականհրապարակը կ'ողողուի ընդհ. պատերազմին հետ կապուած հրատարակութիւններով։

Կարծէք թէ ամէն ազգէ հեղինակներ ու հրատարակիչներ մրցումի ելեր են ամէնէն ինքնատիպն ու չլսուածը տալու համար բազմահազար ընթերցողներու, որոնք կը բաժնուին՝ համաձայն տարիքի, սեռի ու դասակարգի։ Քանի հեռանանք պատերազմի ահաւոր սարսափներէն, քանի խորանայ ու տարածուի անոր բացած վէրքը, եւ քանի ապրինք երէկուան սարսափներու յիշատակները, այնքան մտածել ու տրամաբանել կը սկսինք։

Տրամաբանել ու մտածել կը սկսինք այսօր, երբ երէկ արգիլուած էին անոնք։ Համբերութեան ու զգացուած գիտակից անտարբերութեան զգացումները կը զինէին մարդկային բազուկները, նմանին հանդէպ։ Կարգախօսի մը պէս, լսելու դատապարտուած էին բոլոր ուղեղները մանաւանդ եւ նոյնիսկ ժողովուրդները ղեկավարող գլուխներն ու ղեկավարները, յանուն «հայրենասիրութեան», «ազգային գերագոյն շահերու», «եղբայրսիրութեան ու մարդասիրութեան»...։

Պատերազմի տարիներուն, մարդկային էակին առհասարակ անբանացումը մէկն է այն նիւթերէն, եւ կարեւորագոյններէն, որուն հոգեբանական վերլուծումն ու ներկայացումը կը կարօտի անշուշտ ոչ միայն արուեստագէտ գրողին այլեւ ընկերային հարցերով իր միտքը չարչրկող իմացականութեան։

Այս խնդրին քննութեան է որ մօտենալ կը փորձէ պատերազմի գրականութիւնը։

Այդ գրականութիւնը, կ'ըսէի, կը հրապուրէ բոլոր տարիքները, սեռերն ու դասակարգերը. սակայն ամէնէն աւելի անիկա յաջողութիւն կը գտնէ այն սերունդին մօտ, որ երէկ դպրոցական գրասեղաններու վրայ էր տակաւին. պատերազմի զրկանքները կրեց իր հայրը կամ եղբայրը կորսնցուց, զգաց որբութեան ցաւն ու դառնութիւնը եւ օրին մէկը... յաղթական դրօշակներուն ծածանիլը տեսաւ ...յաղթական կամարներուն տակ ... պատերազմէն վերադարձողներուն յաղթական երգերը լսեց ...ծունկի եկաւ...անծանօթ զինուորին գերեզմանին վրայ... այն հաւատքով, թէ հոն հանգչող երջանիկ զինուորը թերեւս իր հայրը, եղբայրը կամ մօտաւոր ազգականն էր...

Միւսները, անոնք որոնք պատերազմի մասնակցած, կամ քաղաքներուն մէջ պաշտպանութեան գիծերը կը զօրացնէին, չարիքը ապրած ու զգացեր էին, իրենց իսկ մորթին վրայ, հետաքրքրութեան համար միայն, բանալ պիտի ուզէին նոր հատորի մը էջերը։ Նորահաս սերունդը սակայն իր դիրքը ճշդելու, եւ կողմ բռնելու համար, ստիպուած էր ճանչնալ, պատերազմին արիւնոտ դէպքերը։ Այս տեսակէտով էր որ ազգերու ճակատագիրը վարող իշխանութիւններն ու անոնց գաղափարախօս մտաւորականութիւնը հարցին տուին լուրջ կարեւորութիւն, մանաւանդ ապագայի տեսակէտով։

Այս էր պատճառը ուրեմն, որ պատերազմական գրականութիւնը, փոխանակ քննութեան ենթարկուելու արուեստի պահանջներուն համաձայն, կամ կատարուած իրողութեան մը վաւերականութիւնը փնտռելու, դիտողութեան առարկայ դարձաւ, թէ — օգտակա՞ր է թէ ոչ քաջալերել ու նպաստաւորել պատերազմական կեանքին հետ կապուած գիրքերու հրատարակութիւնը, նկատի առնելով մասնաւորաբար նոր սերունդը, այն սերունդը, որ զէնք կրելու տարիքը կը թեւակոխէ։ Ուրիշ խօսքով՝ պէ՞տք էր թոյլ տալ հրատարակութիւնը գիրքերու, որոնք կամ նպաստաւոր էին պատերազմին, եւ կամ անոր դէմ էին։

Բնականաբար երկու տեսակէտներն ալ իրենց պաշտպանները պիտի ունենային եւ ունեցան։ Անոնք՝ որոնք աշխարհաւեր պատերազմին կրկնութեան դէմ էին, քաջալերական կը գտնէին, իրարու ետեւէ, նման գիրքերու հրատարակութիւնը, այն յոյսով, որ նոր սերունդը բնական ատելութիւն մը պիտի զգայ պատերազմին դէմ, եւ պիտի կանխապատրաստուի օր մը, ընդդիմանալու անոր։ Երկրորդ տեսակէտը պաշտպանողները առաջ կ'երթային, արգիլելով նոյնիսկ, նման հրատարակութիւններու ընթերցումը զինուորական գրադարաններու մէջ։

Բազմաթիւ են այն հրատարակութիւնները, որոնք՝ կամ զինուորական յաղթանակներու նուիրուած են, եւ կամ կը համբեն մեզի պատերազմին սարսափները։ Մեծ մասը սակայն, ըլլայ պատերազմի պահուն թէ անկէ յետոյ գրուած սարսափի եւ գթութեան աղաղակն է, որ կը շփորեն, տառապակոծ մարդկային բազմութիւններուն։

Անոնցմէ մէկն է, որ կը գոչէ.
— Քաջութիւն ունենանք խոստովանելու. առաջին օրը որ թնդանօթը որոտաց, մենք բոլորս ալ սիրեցինք պատերազմը։ Յետոյ, ժամանակ անցաւ։ Արիւն, նորէն արիւն...։ Տառապանք, սուգեր, արցունքներ...։ Անգթութեան և թշուառութեան այնպիսի ծանրութիւն մը, որ ամէնէն անվեհեր ծունկերն անգամ տկարացուց։ Եւ հիմա որ ամէն բան կը մոռցուի, հիմա որ հիասթափուած ժողովուրդներն իրարու ձեռք կը կարկառեն ձախաւեր կերպով, երբեմնի զառանցանքէն կը կարմրինք, մենք մեզ կը դիտենք, տարիներու ընդմէջէն, յանդուգն տղու մը պէս, որուն վրայ կը հիանան ու կը ցաւին։»

Այսպէս, ուրեմն, տասնեակ մը տարիներ անցնելէն վերջն է, որ մարդոց հետաքրքրութիւնը փնտռել կը սկսի մեծ պատերազմի պատմութիւնները. պէտք եղաւ, որ սպանդի տարիներն անցնին, թափուած արիւնը ցամքի, վէրքերը սպիանան, նոր սերունդ մը հասնի, փնտռելու եւ կարդալու համար ապրուած այդ ցաւագին էջերը։

Եւ ո՞վ չզգաց իր հոգիին խորը, որ պատերազմը «սարսափելի խաբկանք մը եղաւ, ինչպէս նաեւ անօգուտ դաս մը։»

Այդ նոյն սերունդն է, որ իրաւունքն ունենալ կը կարծէ իբրեւ թշնամի ճանչնալ հայրերը, վերագնահատել բոլոր բարոյական, մտաւորական ու ընկերային արժէքները, կշիռէ անցընել ամէն բան։ Այս աշխատանքին համար, լաւագոյն ու գործնական միջոցն էր գրականութիւնը, ուղղուած բոլորին, հետզհետէ միտքերուն անդունդը պեղելու, նոր սերմեր ցանելու, եւ մօտաւոր ապագայի ընդդիմութիւնը պատրաստելու համար։

Պատերազմէն եկող երիտասարդ սերունդն է, որ ինքզինքը ճանչնալ ու գնահատել կը սկսի։

— Երիտասարդ եմ ես, կը խորհրդածէ անոնցմէ մէկը քսան տարեկան. կեանքէն յուսահատութիւն, անձկութիւն, մահ ու տառապանք կը ճանչնամ միայն, կը ճանչնամ միայն խելայեղ գոյութեան մը շղթան։ Կը տեսնեմ որ ժողովուրդները մէկը միւսին դէմ հանած են, եւ իրար կը սպաննեն անմեղօրէն, հնազանդութեամբ ու խենդութեամբ, առանց բան մը ըսելու եւ գիտնալու։ Կը տեսնեմ որ տիեզերքի ամէնէն իմացական ուղեղները բառեր ու զէնքեր կը հնարեն, որպէսզի այս բոլորը տեղի ունենան աւելի նրբացած ձեւով, ու աւելի երկար տեւեն։ Իմ տարիքիս բոլոր մարդիկ, հոս ու միւս կողմը, բովանդակ աշխարհի մէջ, ինծի պէս կը տեսնեն ու կը խորհրդածեն. իմ սերունդիս կեանքը ա՛յս է։

Այս է պատճառը, որ հին ըմբռնումով, նուիրական բան չկայ այս սերունդին համար։ Իսկ իր ստեղծագործութիւնը հարազատ հայելին է իր իմացական փոթորիկներուն եւ ճշմարիտ արձագանգը հոգիներու աղաղակներուն։ Զարտասանուած ու խեղդուած բողոքներուն պոռթկումն է այդ։

Շատ է թիւը, եւ ամէն լեզուով, բոլոր այն հրատարակութիւններուն, որոնք աշխարհի հասարակաց կարծիքին կը յանձնեն մարդկային մեծ սպանդին, պաշտօնական բառով ինքնապաշտպանութեան անունով յայտարարուած Մեծ Պատերազմին բոլոր ծալքերը, գրի առնուած ենթակայօրէն ու առարկայօրէն. Հրատարակութիւններ, որոնց մէջ ամէնէն աւելի իր վրայ խօսիլ տուաւ, գերմանացի երիտասարդ հեղինակ Էրիխ Մարիա Ռըմարքի մէկ գիրքը, «Արեւմտեան ճակատին վրայ ոչ մէկ նորութիւն»։ Այդ մասին յաջորդ անգամ։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ ՊԱՐՍԻԿ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷՆ

Թ Ի Թ Ե Ռ Ն Ի Կ

Մալէքը Շօրա-Բըհարին իր հայրենասիրական ու սիրային քերթուածներով ներկայացրել եմ «Յառաջ»ի ընթերցողներին։

Սիրուած բանաստեղծը ունի նաեւ մի շարք կտորներ, որ կարծէք հրապարակ է հանել ժողովուրդին երգել տալու միտումով։ Գիտէք արդէն, թէ արաբական տիրապետութիւնից յետոյ Իրանցին գրեթէ երգ չունի, երգել չգիտէ, նոյնիսկ յաճախ ամօթ է համարել երգելը։

Աշակերտական օրերից պահած յուշատետրիս մէջ մեր երգեցողութեան դասատուն, այսօր պարսկահայ ծանօթ երաժիշտ Լեւոն Գրիգորեան, այս տողերն է գրել աւելի քան երկու տասնեակ տարի առաջ.—

Ով երգ ունի՝
Նա վէրք ունի.
Ով երգ չունի՝
Նա սիրտ չունի։

Ահա Իրանի մեծ բանաստեղծը՝ Բըհար իր արտադրած երգերով ուզում է արթնացնել սիրտը այս ժողովրդի, որ տարիներ առաջ մեռցնել փորձեցին ներխուժող վայրենի ցեղեր, մինչեւ Ջինգիզ խան ու իր շառաւիղները։ Եւ ահա յանձին Բըհարների պարսիկ ժողովուրդը գալիս է ասելու աշխարհին, թէ ինքն էլ սիրտ ունի, վիշտ ունի, հետեւաբար իր երգը պիտի ունենայ։ Այս մարզին մէջ Բըհար եզակի չէ եւ ոչ առաջինը։ Իրենից առաջ եղել են Իրանցիների սիրտը խօսեցնողներ,— յիշեմ նորերից եւ լաւերից մէկը՝ Արէֆ,— բայց այսօր մինչ ուրիշները լուռ են, Բըհար գրում է։ Լաւագոյն երգիչներ իր տողերը երգի են վերածում ու քաղաքներում, թէ գիւղերում, տանը, թէ դուրսը, դաշտերում, թէ սարերի ծայրին պարսիկ այրն ու կինը, մեծն ու պզտիկը հին օրերից մնացած սիրուն դաշտիներից, սեգահներից ու չարգահներից աւելի Բըհարի նորանոր թասնիֆներն են մռմռում։

Շատ անգամ բանաստեղծի սիրուն քերթուածները, առանց եղանակելու, առանց նուագի շատ բան են կորցնում։ Թւում է բառերը շարուած են ոչ թէ բանաստեղծական մի կտոր տալու, այլ այս կամ այն եղանակին չափով յարմարելու կանխակալ մտածումի թելադրանքով։ Ինչպէս ուրիշ առիթով կրկնել եմ, այդ չի խանգարում, կարծում եմ, հայ ընթերցողին տալ թէկուզ անյաջող, բայց ամէն պարագայի մէջ ճիշդ թարգմանութիւն։ Այս նպատակով յետագայ կտորի մէջ պահպանում եմ բնագրի չափը, այնպէս որ կարելի է միեւնոյն եղանակով երգել նաեւ հայերէնը, թերեւս հետաքրքիրներ ուզենան փորձել Columbia Recordsի «կանաչ տերեւ» շարքի փարվանէն։

Վ. Իրանեան

Թիթեռնիկ, ո՛վ ազնիւ արարած,
Թիթեռնիկ, ո՛վ սիրահար ճարպիկ,
Ի՞նչպէս եղաւ, որ դու կրակից չես վախենում,
Բացի դէպ Թըշնամին դու Թիթեռնիկ
— Դու այլուր չես Թռչում։

Ջոհաբերութեան ծէսը լաւ ես սովորել,
Ուրիշների համար քեզ տալիս ես կրակին.
Սիրաբանելուց բացի բան չես սովորել,
կեանքդ մատաղ ես անում սիրուհու տեսքին։

Վառ մոմ ոչ ոքից չը վախենաս,
Թիթեռի սիրտը արիւն լեցնես՝
Եարաբ, այս գիշերը դու չես լուսացնելու,
Եարաբ, այս գիշերը, այս գիշերը
դու չես լուսացնելու։

Ո՛վ հոգի Թիթեռնիկ,
ինչո՞ւ իմ անուշիկ
Մի անգամ մեզ միտք չես բերում։

Գեղածայն Թռչնակը արշալոյսի
Վշտացած մարդկային խառնուածքից,
Եղաւ, որ մինչեւ վերի դրախտը ողբերգէ,
Ազատութեան երգը այն կողմերում
— Այն կողմերում երգէ։

Չար աչքը կտրեց իր անուշ խօսքի ուղին,
Օրհասը բերնին փակցրեց կողպէքը համրի,
Վանդակի անկիւնը դարձրեց նրա սգատուն,
Անհոգ, թէ այս սոխակը վանդակ կը կոտրի։

Թիթեռ, ո՛վ արշալոյսի Թռչնակ,
Քո մահով հոգիս արիւն կտրեց.
Էլ նուագովդ դու աղմուկ չես անի,
Շուրը կամ Շահնազը, կամ Շահնազը (*)
— Էլ դու չես վերածնի։

Ով հոգի Թիթեռնիկ,
ինչո՞ւ իմ անուշիկ
Մի անգամ մեզ միտք չես բերում։

(*) Շուր եւ Շահնազ պարսկական ծանօթ եղանակներ են։ Բանաստեղծը այս կտորը յարմարեցրել է Շահնազի թասնիֆին։

Վ. Ի.

ՔԱՂՑՐ ՅՈՒՇ

Մերթ կը յիշեմ թէ ի՛նչպէս երեկոնե՛րը գարնան
Ես վազելով կ'երթայի դէպի աղբիւրն հայրենի,
Դեռ կը յիշեմ թէ ի՛նչպէս գիւղին կոյսերը բարի
Կը ժպտէին հոգիին դեռ նո՛ր ծաղկող քաղցրութեան։

Դեռ կը յիշեմ բզզեց ո՛վ պաշտըւած աղբերակ,
Անհոգ կեանքին խելայեղ դուն անբաժա՛ն սըբութիւն.
Դեռ կը յիշեմ թէ ի՛նչպէս ճիւղերէն վար ծառերուն
Ոսկի շիթեր կ'իյնային ջուրերուդ մէջ անապակ։

Եւ ես զըւարթ ու ծիծղուն կոյսերուն հետ աննըման
Դալարին վրայ երկընցած ջինջ ակէդ կեանք կ'ըմպէի,
Մոռցած կուժե՛րըս աղուոր խոտերուն մէջ գարունի։

Դեռ կը յիշեմ... ու հոգւոյս, լարերն յանկարծ կը խայտան,
Մինչ սրտէս ներս կը հոսի երգի երակ մ'անսովոր,
Ու կը հրճուիմ յըռւելեայն, մոռցած վիշտե՛րըս բոլոր։

ՎԻՉԷՆ ՍՐ…

ՕՏԱՐ ԴԷՄՔԵՐ

ԱԴԱՄ ՄԻՑՔԵՎԻՉ

Անցեալ տարի, Փարիզի Ալմա հրապարակին վրայ, մեծ շուքով բարձրացուեցաւ արձանը լեհ մեծ հայրենասէր եւ սքանչելի գրագէտ Ադամ Միցքեվիչի։

Միցքեվիչ անծանօթ մը չէ հայ թարգմանական գրականութեան մէջ։ Բացի օրաթերթերու թարգմանութիւններէն, Դանիէլ Վարուժանն ալ «Նաւասարդ» տարեգիրքին մէջ թարգմանած էր քանի մը կորովի եւ հոյակապ կտորներ։

Միցքեվիչ ծնած է ազնուական բայց աղքատ ընտանիքէ մը 1798ին, ճիշդ այն շրջանին երբ իր հայրենիքը երեք մասերու բաժնուեր էր։

Ան մեծցաւ Նովոգրոդէք հանդարտ քաղաքին մէջ, ուր տեսաւ արշաւը Նապոլէոնի բանակներուն դէպի Մոսկուա։ 17 տարեկանին Վիլնօ գնաց համալսարանի դասերուն հետեւելու։ Հոն է որ ազնուական խմբակով մը ձերբակալուեցաւ եւ աքսորուեցաւ 1824ին։ Չորս տարի մնաց Ռուսիոյ մէջ։ 1829էն ի վեր թափառական պտըտեցաւ Գերմանիա, Իտալիա, ու հաստատուեցաւ Փարիզ, ուր կարգուեցաւ դասախօս, Կոլէժ տը Ֆրանսի սլաւական գրականութեան։

Միշտ տարուած հայրենիքին ազատութեան երազէն, ընկերացաւ ֆրանսացիներուն, Խրիմի պատերազմի ատեն։ Սակայն հազիւ հասած էր Պոլիս, 26 Նոյեմբեր 1855ին, մահը զգետնեց զինքը։

Հակառակ իր յուզումնալից կեանքին, Միցքեվիչ արտադրած է բազմաթիւ երկեր, ուր երգած է հայրենիքին տառապանքը, ոգեկոչած է անցեալը, յոյս ու ոգի է ներշնչած իր հայրենակիցներուն, քարոզած է հաւատք վաղուան համար, ու հրաւիրած զաւակները հայրենիքի ազատութեան կռիւին։

Հիմա Ադամ Միցքեվիչ կը հանգչի՝ Մոնմորանսիի գերեզմանոցը պահ մը թաղուելէն վերջ՝ Քրաքովիոյ Վաւել քաղաքը, իշխան Յովսէփ Պոնիատովսկիի եւ Թադէ Քոզիուսքոյի կողքին, իր երազած ազատ հայրենիքին մէջ։

ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼԻՆ ԵՐԳԸ

Ի՛նչ փոյթ՝ թէ պատիժն ինծ կը սպասէ, ու հանքերը, Սիբերիան, եւ կամ շղթաները։ Միշտ, որպէս հաւատարիմ հպատակ, պիտի աշխատիմ ցարին համար։

Եթէ ծեծեմ մետաղը մուրճով պիտի ըսեմ ինքզինքիս, այս մոխրագոյն հանածոն, այս երկաթը, պիտի ծառայէ դարբնելու կացին մը ցարին համար։

Եթէ զիս ուղարկեն շէնցնելու ստէպները, պիտի առնեմ՝ իբր կին՝ դեռատի թաթարուհի մը։ Թերեւս արիւնէս պիտի …լէն (1) մը ցարին համար։

Եթէ երթամ գաղ…ը, պիտի մշակեմ պ… պիտի փորեմ ակօսներ… տարի, պիտի ցանեմ վուշ եւ կանեփ։

Կանեփով թել կը… գորշագոյն թել մը զոր… կեն արծաթով։ Թերեւս… պատիւը պիտի ունեն… ռայելու ցարին՝ իբր…

Թարգմ. Ա. Հ…

(1) Ցարի մը սպանն…
(2) Ցարը խեղդելու…

Ո՞ՐՆ Է ԳԵՂՈՒ…

Երբ մասնաւոր յանձ… մը Եւրոպայի գեղուհի… հելլենուհի մը, շատեր… ահա կը վերսկսի ծաղկի… կան ճաշակը։

Բայց ի՞նչ է գեղեցկ… վերջապէս այն զգայութ… կուտայ բնութիւնը կա… երբ իր գիծերուն ներդ… թեան մէջ է։

Համաձայն Պղատոնի… պետութեան, գեղեցիկ… այն, որ կը համապա… նախատիպարին, սկիզբ… մարդկային հոգւոյն մէ…

Գաղիանոս կ'ըսէ թէ այնքան աւելի գեղեցիկ… ունին, որք ներդաշնակ… կը պատշաճին տրուած… յին կամ մարմինին»։

Լայպնից կը յայտ… գեղեցիկը այն է, որ հ… պատճառէ։ Նոյնն է Դաւիթ… կարծիքն ալ, երբ կ'ըսէ… գեղեցկութիւնը կը կայան… կատարելութեան մէջ, … զգայութիւններ կը պ…

Վինքելման դիտել… — կարե՛լի չէ սահմանել… րելութիւնը, եւ «Չինացի… շիկը եւ ուրիշ ժողովուրդ… գեղեցկութեան մասին ունի… զանց տարբեր կարծիքներ… քան որքան գիծերու կա… թիւնը կը համապատասխ… րենց ազգային տիպարին»։

Սկովտիական դպրոցը… գեղեցկութիւնը կը կայա… մաթիւ ձեւերու համաձ… մէջ»։

Քոնտիյեաք, որ կը… ցնէ զգայապաշտ դպրոցը… ւանի թէ գեղեցկութ… գիւնք է զուգորդութ… արագ զգայութիւններու… առաւել կամ նուազ հա… լի են, եւ ընտանի՝ վա… պատճառաւ։

Երբ փիլիսոփաները… րաշխ չեն գեղեցկութեա… ի՞նչպէս կրցան ընտրել… յի գեղուհին։

Լա Պրիւյեր կ'ըսէ.— «… քաղցր ներդաշնակութի… ձայնն է, որ կը յիշեցնէ… րածդ»։

Այդպէս կ'ըսէ նաեւ… ղովուրդը.

— «Իմ սիրածս… գեղուհին է»։

...ՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒՆ

8500 ՖՐԱՆՔ ԹԱՒՐԻԶԷՆ

ԹԱՒՐԻԶ, 8 փետր. (Սեփ. ...թ.) — Թաւրիզի հայ գաղութը ...ալ իր միասնական աջակ...թիւնը ցոյց տուած է համազ...յին ձեռնարկներուն: Այսպէս ...Անատոլուի բեկորներուն ի ...ստ վերջերս Առաջնորդարանի ...խաձեռնութեամբ խումբ մը ...կիններ գովելի եռանդով եւ ...րասեւ աշխատանքով կրցան ...նգանակել չորս հազար դւանի ...փ գումար մը (մօտաւորապէս ...000 ֆրանք), որ շուտով պիտի ...րկուի «Յառաջ»ին:

...խումբ մը վասպուրականցի ...հայրենակիցներ ալ խնջոյքի մը ...ժամանակ սեղանի վրայ հան...գանակած էին 500 ֆրանքի չափ ...գումար մը, որ արդէն ղրկուած է «Յառաջ»ին:

Զգիտեմ ինչու նման ձեռնարկ...ներու հանդէպ յաճախ քար ան...տարբերութիւն ցոյց կուտան ...պարսկահայ միւս գաղութները: ...թէ ուզեն, կրնան յաջողիլ: Ան...հրաժեշտ է միայն աշխատանք ...ւ նախաձեռնութիւն:

Նոր-Ջուղայի հարուստ Ա...ռաջնորդարանը ինչո՞ւ անտարբեր ...մնացած է, երբ տարեկան 30 35 ...հազար թումանի (տոլար) եկա...մուտ ունի: Միթէ՞ Մեսրոպ ար...քեպը չի կրնար հանգանակու...թեան մը ձեռնարկել եւ շօշափելի ...գումար մը ղրկել:

Սուլթանապատի համալսա...րանի, Մէշէտի, Թեհրանի եւ այլ ...վայրերու մէջ կան բազմաթիւ ...հայ առեւտրական տուներ, ո...րոնց ներկայացուցիչները բոլորն ...ալ արեւմտահայեր են: Արդեօք ...ասոնք չե՞ն մտածեր իրենց թշուառ ...եւ գժբախտ եղբայրներու օգ...նութեան գործը կազմակերպել ...իրենց ապրած վայրերուն մէջ:

Եթէ ունենանք նախաձեռնու...թեան ոգի եւ քիչ մըն ալ զոհա...բերութիւն, կարճ ժամանակի մէջ ...կրնանք թեթեւցնել Անատոլուէն ...ուրիա քշուած մեր հայրենա...կիցներու տառապանքը: Եւ մա...սնաւանդ դիւրացնել անոնց տեղա...ւորումը:

Մասիս

ԱԿ՝ՈՑԻ ՓՈԽԱՐԷՆ

Գերման փրոֆէսէօր մը, Հայ...է, գտած է միջոցմը, որ կը փո...խարինէ ակնոցները: Արդարեւ ...ակնոցները, զորս կը կրեն կար...ճատեսները կամ հեռատեսները, ...ատ անգամ ծանր կը կշռէ ...քիթին վրայ, յաճախ ունելին (pince nez) կը սեղմէ քիթը, եւ ...այսպէս վէրք մը կը բացուի: ...Փրոֆ. Հայնէի մեթոտով, կարելի ...ուղղակի աչքերու վրայ զե...տեղել բարակ ոսպնեակներ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԻՏԻ ՄԱՐԻ, ԵԹԷ...

Մեզի ղրկուած նամակէ մը կ'իմանանք, թէ Տրիպոլսոյ (Լիբանան) Ազգ. վարժարանը անձուկ վիճակի մը մէջ կը գտնուի: Հոգաբարձութեան զանազան դիմումները հետեւանք չեն ունեցած, եւ դպրոցը թերեւս մատնուի դռները փակելու վտանգին: Եւ վերջին ապաւէն, կը դիմեն հայ թերթերուն, որպէսզի, վարժարանին աղքատիկ եւ ուսումնասէր աշակերտներուն սիրոյն կարելի ըլլայ բարերար մը գտնել:

Հոգաբարձութիւնը 25 Թրք. ոսկի փոխառութիւն կնքելով, վճարած է յունուարի ամսականները: Սակայն յառաջիկայ ամիսներուն համար չի գիտեր թէ ի՞նչ պէտք է ընել: Արդէն եկեղեցին ալ փակուելու վտանգին տակ է:

Մանկապարտէզ եւ Նախակրթարան ունին 140 երկսեռ աշակերտ: Հոգաբարձութիւնը ունի 150 Թրք. ոսկի բաց մը, վարժարանին տարեկան պիւտճէն է 300 Թրք. ոսկի:

Չպիտի՞ գտնուի հայ հարուստ մը, որ փրկէ վարժարանը, 140 ուսումնասէր պատանիներու սիրոյն:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԱԹՈՌՆ ՈՒ ԳՐԻՉԸ

Ֆրանսայի Գրագէտներու Ընկերութեան նախագահը, Փիէր Պընուա, հրաժարեցաւ պարզապէս ազատ ըլլալու համար: «Ես, որ մերժեցի նախարարական աթոռները, աւա աւելի քան տարի մըն է, որ նստած եմ կաշեպատ աթոռի մը վրայ: Զկրցայ մէկ վէպ իսկ գրել, կը նշանակէ թէ նիւթապէս տուժեցի: Ստորագրութիւն դնելով մեկլան հատցուցի: Կ'ուզեմ ճամբորդել եւ վէպ գրել, հեռո՛ւ ինձմէ նախագահական աթոռը»:

ՓՐՈՒՍԹԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ֆրանսական արդի վէպին վարպետներէն Մարսէլ Փրուսթ, որ իր կեանքին ընթացքին անծանօթ մնաց ժողովուրդին եւ քննադատներուն, աւա արդէն կը կանչուի պաշտումի: Անցեալ շաբթու, Փրուսթի Բարեկամներու Ընկերութեան անդամները հաւաքուեցան մեծ վիպագիրին եղբօրը, փրոֆ. Ռոպէր Փրուսթի (բժիշկ) տունը: Ներկայ էին Փոլ Վալէրի, Անրի տը Ռէնիէ, Փոլ Մորան, իշխանուհի Պիպէսքօ, Ժան Փոլան, Անրի Տիւվէրնուա, եւ ուրիշներ: Այս ժողովին մէջ կարդացուեցաւ Փարիզի Քաղաքապետութեան մէկ գիրը, որ կը տեղեկացնէր թէ յուշագիր մը պիտի դրուի ճակատին վրայ այն տունին, ուր մեռաւ Փրուսթ: Նոյնպէս Փարիզի փողոցներէն մէկուն անունը պիտի կնքուի Փրուսթիանունով:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Հարցը խորունկ է, եւ շատ է ծեծուած: Սակայն ֆրանսացի գրող մը նորէն հրապարակ կը դնէ զայն:

1914ին, երբ ծագեցաւ ընդհանուր պատերազմը, Գերմանացիները կը յայտարարէին թէ փճացած է ֆրանսական ազգը եւ կ'աւելցնէին.— «Կարդացէք ֆրանսական վէպերը և տեսէք»:

Արդարեւ սեռային բնազդի խաթարումը վերջերս քիչ մը շատ կը նկարագրուի ֆրանսական վէպերուն մէջ, եւ այնքան սովորական՝ որ վէպերու խորագիրներն իսկ մրցումի ելած են կարգ մը հանրատուններու հետ, որոնք կը կրեն Օսկար Ուայլտ եւ այլ անուններ: Հեղինակներ կան, որ կը պնդեն թէ վիպելու այս հիւանդութիւնը մեղքն է Փրուսթի եւ Անտրէ Ժիտի դպրոցին: Ուրիշներ ալ կը հաստատեն որ, բոլորովին օտար, աւելի արեւելեան մոլութիւն մըն է: Այն երկիրներուն մէջ, ուր կինը հազուագիւտ որս մըն է, սեռային բնազդը դիմած է յագեցումի տարբեր ճամբաներու: Բաղնիքներու, թիարաններու, գիշերօթիկ վարժարաններու եւ զօրանոցներու մոլութիւնը, կամ հարէմներու, կուսանոցներու խաթարուած զգայութիւնները ցոլարձակուեցան գրականութեան մէջ: Գոնէ այսպէս կը մտածեն մաքրակրօնները:

Արուեստագէտներ կան, որ միայն կը ծիծաղին, եւ, քիչ մը հեթանոս, կը կրկնեն, հետեւողաբար Օսկար Ուայլտի, թէ բարոյասէր կամ անբարոյական գիրքեր չկան, այլ գիրք մը կրնայ գէշ կամ լաւ գրուած ըլլալ:

ԴԷՊԻ ՀԱՊԷՇԻՍՏԱՆ

Ժոզէֆ Քէսէլ, ծագումով ռուսհրեայ, որ ֆրանս. արդի վիպագրութեան մէջ շուտով դիրք գրաւեց եւ այժմ կը վարէ գրական շաբաթաթերթ մը, վերջերս մեկնեցաւ Հապէշիստանի անտառները: Իրեն միացան գրող ընկերներ: Նոյն ատեն գաղթային նախարարութիւնը խոստացաւ տալ ամէն դիւրութիւն: Առտուան թերթ մը անմիջապէս ստանձնեց ճամբորդութեան ծախքերը, պայմանաւ որ իրեն տրուի ուղեւորական տպաւորութիւնները հրատարակելու իրաւունքը: Քէսէլի գրական շաբաթաթերթը, La Gringoire, գնեց առաջին վէպը, որ Քէսէլ պիտի գրէ Հապէշիստանի անտառներուն կեանքէն: Խումբը զինուած է ամէն տեսակ գործիքներով եւ զէնքերով, որովհետեւ Հապէշիստանի անտառները լեցուն են վայրի կենդանիներով:

ՀԱՄԱՍՊՐԱՄ

Գահիրէի Հայկազնեան Միութիւնը լոյս ընծայեց գրական ամսագիր մը, 16 էջ: Գեղեցիկ է տպագրութիւնը, նկարազարդ եւ փայլուն, ինչպէս ընել նորոյթ է հիմա մեր գրականութեան պարտէզին մէջ: Մասնաւորաբար յաջող են կողքի եւ առաջին էջի ճակտի զարդերը: Բովանդակութենէն յիշենք միայն Օշականի նամակը, որ կը թելադրէ. «Անշուշտ բաւական խելացի էք միայն ու միայն ձեր ուժերուն վրայ չհաշուելու»:

ՌՈՄԱՆԹԻԶՄ

Երեքշաբթի օր (25 փետր.) կը լրանայ հարիւրամեակը այն օրուան, երբ առաջին անգամ բեմադրուեցաւ Վիքթոր Հիւկոյի Էրնանին, որ այնքան աղմուկ հանեց, եւ հիմը դրաւ Ռոմանթիզմին: Այս առթիւ Սորպոնի մէջ տեղի պիտի ունենան դեղարուեստական հաւաքոյթներ:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԸ

Մեզի կը հաղորդեն թէ անցեալ երեքշաբթի օր վերակազմուած է Հ. Բ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաժողովը, հետեւեալ կերպով.— Պ. Պ. Վաղարշակ Թադէոսեան՝ ատենապետ, Օթոն Հէքիմեան՝ փոխատենապետ, Ս. Սագըրեան՝ ատենադպիր, Ք. Բրուտեան՝ փոխ-ատենադպիր, Յ. Սարաճեան՝ գանձապետ, եւ Պ. Պ. Հ. Տէր - Ներսէսեան, Հ. Տէր Արսլանեան, Ե. Ցովակիմեան, Գ. Խոտշեան, Գ. Ղօնչէկկիւլեան՝ անդամ:

Ինչպէս կը հաւաստեն փարիզի նորընտիր մասնաժողովը ամբողջովին կազմուած ըլլալով անկուսակցական հայրենակիցներէ, իր գլխաւոր ջանքը պիտի ըլլայ Բարեգործականի վրայէն վերցնել որոշ կուսակցութեան մը պիտակը, որ զայն անժողովրդական դարձուցած էր: Մասնաժողովը իր ամէն միջոցներով պրոպագանդ պիտի ընէ հասկցնելու համար թէ Բարեգործականը համազգային Միութիւն մըն է, կը պատկանի ամբողջ հայութեան առանց կրօնի կամ կուսակցական խտրութեան եւ նուիրուած է բովանդակ ազգին պէտքերուն: Արդէն այդպէս կը պարտադրէ Հ. Բ. Ը. Մ.ի հիմնական կանոնագիրը: Բայց ձախողած կուսակցութիւն մը ինքզինքին Բարեգործականի պաշտպանի հովեր տալով, ժողովուրդին ստուար մեծամասնութիւնը պաղեցուցած է, անոր անունը շահագործած եւ իր մարդոցը անձնական շահեր ապահոված է անոր զանազան մարդերուն մէջ:

Կը սպասենք որ փարիզի նորակազմ մասնաժողովը անկեղծօրէն յաջողի իր նպատակին մէջ, իսկապէս ժողովրդականացնելով եւ ժողովուրդին պէտքերուն ծառայեցնելով Բարեգործականը:

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

... Խմբագրութիւն «Յառաջ»ի

ԼՈՆՏՈՆ, 19 փետր.— Ներկայիս կուզանք հրապարակաւ մեր շնորհակալութիւնը յայտնել Լոնտոնաբնակ հայրենակիցներու, որ անգամ մը եւս ցոյց տուին իրենց ազգասիրական ոգին եւ ազնիւ զգացումները, սիրայօժար պատասխանելով Սուրիոյ գաղթականներուն համար հանդերձեղէն հաւաքելու մեր կոչին եւ հաւաքելով բաւականաչափ հագնելիք: Ատոնց վրայ Միութիւնս աւելցնելով 500է աւելի հաստ ու ձմրան յարմար հանդերձանք, հինգ խոշոր հակերով (1027 կտոր) Հալէպ ուղարկեց, ինչպէս նաեւ 12 լիպրա sulphate de quinine, որուն յարմար գնով գնուիլը պարտական ենք Լոնտոնի հանրածանօթ բժիշկներէն Տոքթ. Հ. Խուժիւճեանի:

Ի դիմաց Լոնտոնի Տիկնանց Միութեան, վասն ատենադպրի
Սօֆի Մ. Կիւմիւշեան

ԿԻՆԸ ԾԱԽԵՑ

Անցեալ օր տարօրինակ դատ մը տեղի ունեցաւ փարիզի պատժական ատեանին մէջ:

Էսթոնիացի մը, Միքէլ Լէփփիք, Ամերիկա ճամբորդելու պատրուակով, փոխ դրամ կ'ուզէ Ուկրայնացի բարեկամէն: Ուկրայնացին կուտայ դրամը, փոխարէն պահանջելով Էսթոնիացիին կինը:

Ժամանակ մը յետոյ, Էսթոնիացին կուգայ եւ կը սպառնայ Ուկրայնացիին.

— 500 ֆրանք ալ պիտի տաս, կամ կինս ետ կ'ուզեմ:

Կը սկսի կռիւ մը, որուն ծայրը կը հասնի մինչեւ դատարան:

Դատի պահուն Էսթոնիացին յայտարարեց.

— Ես թուրք չեմ, որ կինս ծախեմ: Պարզապէս ժամանակուան մը համար փոխ տուի՝ 2,001 ֆրանքին դէմ, զոր կը պարտիմ Ուկրայնացիին:

Կին փոխ տուողն ու կին փոխ առնողը տուգանքի դատապարտուեցան, միայն ծեծկուուքին համար, եւ ոչ թէ առուծախին պատճառով: Առեւտուրը առեւտուր է, ըստ խորագրին Միրպոյի մէկ թատերգութեան (Les affaires sont les affaires):

Այս առթիւ, ֆրանսական թերթ մը կը հրատարակէ ծախուած կնոջ պատկերը եւ կ'ըսէ թէ «դէմքին նայելով՝ աւելի կ'արժէ»:

ԱԼՔՈԼԻ ԴԷՄ

Անցեալ շաբթու Սորպոնի մէջ տեղի ունեցաւ Հակալքոլական Ազգային ընկերութեան տարեկան հաւաքոյթը:

Այս ընկերութիւնը ֆրանսական նախակրթարաններուն մէջ մասնաւոր աշխատանք մը կը կատարէ, աշակերտներուն սորվեցնելու համար ալքոլին գործած աւերները: Եւ այդ նպատակաւ մրցանակներ տրուեցան այն աշակերտներուն, որոնք լաւ սորված էին հակալքոլական հանգանակը:

Կը նախագահէր նախկին ոստիկանական տեսուչը, Լէփին, որ ըսաւ.

— «Ալքոլին գործած աւերները աչքի են մեր երկրին մէջ: Թշուառութիւն եւ մտային խանգարում, աչա հետեւանքները: Նոյնպէս մահ կամ ոճիր: Մենք տեսած ենք, որ 4 ոճրագործի մէջ 3ը ալքոլամոլներ են»:

Յետոյ խօսեցաւ Տօքթ. Ռուպինովիչ, որ ծանօթ է մտային հիւանդութիւններու վրայ կատարած իր ուսումնասիրութիւններով.

—«Մտային հիւանդութիւններու մեծ մասը հետեւանք են ալքոլամոլութեան: Խենդութեան եւ այլ ջղագարութիւններու պատճառը պէտք է փնտռել ալքոլամոլութեան մէջ: Ահա թէ ինչո՛ւ կարեւոր է պայքարիլ ալքոլամոլութեան դէմ:

Ալքոլամոլութեան դէմ պայքարը նախ պէտք է սկսիլ դպրոցին մէջ, ուսման մասնաւոր եղանակով մը: Այդ պայքարը ուսուցանելու երկու կերպ կայ.

1.— Պարզապէս կրկնել պատրաստ նախադասութիւնները, դասը գոց ընելու ձեւով մը:

2.— Մտածել աւերներուն վրայ, համոզուիլ եւ կամք ընել խուսափելու ալքոլամոլութենէն:

Այսպէս անգիտակից եւ գիտակցական եղանակներով, պէտք է զինել մեր աշակերտները ալքոլամոլութեան վտանգին դէմ: Եւ ապագային, երբ անոնց կամքը միշտ ներդաշնակ երթայ սորվուած գիտելիքներուն, սանձած կ'ըլլանք աղէտը»:

Մրցանակաբաշխութենէն յետոյ սկսաւ գեղարուեստական բաժինը, որ գինիէն աւելի կը գինովցնէր ներկաները:

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋը

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 8 —

ԵՒ 21 ՏԱՐԵԿԱՆ ԷԻ

Որքան իրեն համար անյարմար տեղ ինկած էր Սոհոյի հիւսիսային ծայրերը այս ճաշարանին մէջ: Եւ ժամերով նստած կը սպասէր, մինչ Փրիսիլա ըմպելիներ կ'առնէր օտարոտի սեղաններու վրայ: Ու կը սպասէ՛ր լուռ, մելամաղձիկ աչքերով, տունը հանգիստ գաւաթ մը թէյին կարօտը քաշելով:

Յանկարծ, կարծես թէ նոր էպքի մը կոչը կոտրած ըլլար իր կանչերուն թմբուկը, Փրիսիլա նետես դուրս սահեցաւ ճաշարանէն: Իր բոսորագեղ գլխարկը աչքիս մեզ, Րիվըրս եւ ես ետեւէն ...ցինք, դրան վրայ Պ. Շթուցի ... փաք բարով մը փոխանակե... վարանումով: Փրիսիլա քովնտի ...կենար, գեղով ու շնորհով բո...վառ: Իր քովը պառկած կեցած էր իտալական կարիճ մը, երկու հոգինոց պուկոթի մը: Ինծի նայեցաւ խորհրդաւոր: Րիվըրս ըմբիշի մը պէս կռնակը ծռեց ներս մտնելու համար, եւ շարժման մէջ դրաւ կառքը: Իր զօրաւոր մեքենայով օդը ծծելով, իտալական կարիճը հեղինակաւոր շեշտ մը աւելցուց Սոհոյի գռեհիկ ժխորներուն վրայ:

«Շնորհակալ եմ, ըմբոշխնեցի մեր նախընթրիքը», ըսաւ Փրիսիլա, ինծի նայելով խորհրդաւոր: Բոլոր մտածումներս կանգ առին առկախուեցան: Այսպէս, այս եղաւ վախճանը: Փորձեցի, ձախողեցայ: Աշխարհը կը շարժէր յառաջ, բայց ես կը մնայի լո՛ւռ: Յաջողութեան եւ բարեկամութեան բաբախումով աշխարհը քովէս անցաւ գնաց: Անանձնաբար, հիացայ Փրիսիլայի քսանըորդդարասկզբի նրբագեղութեան վրայ: Այսպէս, ա՛յս եղաւ վախճանը:

Փրիսիլա, ցած կառքը մտնելու համար դարձած ատեն հծծեց անժպիտ.— Իրիկունը ճաշեցէք — Քարլթըն Կրիլ — իննին — պարզ հագուստով:

Եւ իտալական կարիճը, Սոհոն ծեղքելով հազարումէկ մեղապարտ լռութիւններուն մէջէն, ծակեց անցաւ դէպ առաջ: Արագութեան փո՛ռք, զոր յիմարները միայն կը դատապարտեն: Քայլ առի բաբախուն սիրտով, տափտիս գրպանը գտնուած դրամը հաշուելով: Ամէնն ալ արծաթ էր, քսանը հինգ շիլին եւ վեց բէնս: Պիտի բաւէ՞ր: Բայց վառվռուն ըլլալու գրգիռը կը սաւառնէր վերեւս, եւ մոռցայ պատասխանել այդ հարցումին: Ուժի զգայնութիւն մը կը բաբախէր մէջս, ինչպէս պիտի ըլլայ ինքնաշարժի մրցորդի մը մէջ որ անուաշառաչ կ'անցնի ուրիշէ մը: Բազմամարդ փողոցներէն անցնելով, կը զգայի — Լոնտոն գալէս երեք տարիէ ի վեր առաջին անգամ — ինքզինքս խառնուած Լոնտոնի կեանքին մէջ: Ապագան կ'ակնարկէր ինծի հոգածու աչքով, եւ արագ արագ կը քալէի, մի՛ գուցէ բանի մը համար ուշ մնամ: Կը զարմանայի թէ ինչպէս կրցեր եմ երբեք մինակ ըլլալ, ինչո՞ւ երիտասարդներուն բախտին վրայ հաւատք չեմ ունեցեր: Ես երիտասարդ չէի՞ միթէ, եւ աստուածները միթէ չե՞ն հոգացած երիտասարդները: Օ՛ն ուրեմն: Կրին փարքին մէջ ժուռ գալով կեանքիս յատակագիծը կը ծրագրէի: Եւ բարի կը թուէր ինծի աշխարհ: Ժուռ գալով Հայտ փարքի մէջ, կը դիտէի բազմախումբ այրեր ու կիներ, իրարու խօսակից, եւ ապագաս կը յարդարէի բարեկամութիւններով: Եւ Փրիսիլա կը սաւառնէր ամէն բանի վերեւ, իր գժուարահաճութիւնը, իր գեղեցկութիւնը, իր նուրբ արհամարհանքները, իր ներշնչումը: Ի՛նչ պանծալի օրհնութիւն մըն է գժուարահաճ բարեկամուհի մը, ի՛նչպէս անով մէկը կրնայ զատուիլ միւսներէն: Գիրքերս անտարակոյս ցոյց պիտի տային անոր ազդեցութիւնը: Պիտի ըլլային անհատական, ինքնատիպ, խորապէս անոր յատկութեան մերձաւոր: Իրեն ծառայելով՝ իմ մէջս գտնուած լաւագոյն բանը ծառայեցուցած պիտի ըլլամ ինծի:

Խեղճ Րիվըրսը բուն լարին չէ զարկեր անոր մէջ, եւ այսպէս իր ճակատագիրը եղած է աւուիլ Փրիսիլայի կեանքին անպէտ աղբիւսին հետ: Բայց չէ զարկեր բուն լարին անոր մէջ, ուստի Փրիսիլա ի՞նչ կրնար ընել: Անպիսի կին մըն էր որ պարզապէս պարտաւորուած էր լրացուիլ ինք իրեն մէջ կարելի եղածին չափ կատարելապէս Բայց տարակոյս չկայ թէ Րիվըրս իր նայուածքներով ու աղուորութեամբը տակաւին պիտի գտնէ մէկը որ զինքը սիրէ:

Երկրին մակերեսը թողլով՝ ժամը իննին քառորդ մնացած, երեք ոտք վար իջայ, տոմս մը տրուեցաւ գլխարկիս համար, եւ ինքզինքս գտայ Քարլթըն Կրիլ սրահին գաւիթին մէջ: Բնաւ ցարդ գացած չէի հոն: Հասկցայ որ անհրաժեշտ չէր սեղան մը վերապահել, որովհետեւ այդ ուշ ժամանակ քանի մը հոգի միայն ճաշընող կային: Կը փափաքէի քօքթէյլ մը առնել, բայց խոհեմութիւն չհամարեցի: Բարձրահասակ բարեդէմ մարդ մը մօտեցաւ ինծի, եւ պարտաւորելով զիս որ աչքէս վար առնեմ «Իմինիկ Սթանտարտ»ը, հարցուց թէ քանի՞ հոգի պիտի ճաշէինք: Երկու, ըսի: Ժպտելով ինծի սիրտ տալու չափ, հարցուց թէ կ'ուզէի՞ ապսպրել ճաշը: Ապսպրեցի: Բայց չէր գիտեր թէ քսանը հինգ շիլին եւ հինգ բէնս միայն ունէի: Սպասեցի:

ՄԱՅՔԸԼ ԱՐԼԷՆ
Թարգմ. ԵՏԱՆ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՊՈԼՈՒ-ՏԷՎՐԷԿ ԵՒ ՇՐՋ. ՀԱՅՐ. ԵՐԿՍ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

1 Մարտ Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս Harolaի *սրահներուն մէջ, 3* rue Lavieuville, Nord Sud Abbesses

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

9 Մարտ Կիրակի իրիկուն, Albert 1er *թատրոնը,* 64 Rue Rocher

Մասնակցութեամբ Պ. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

կը ներկայացուի՝ Պրիէօի ՍԻՄՈՆԸ

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

LEIPZIGի *ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ*

2էն 12 ՄԱՐՏ 1930

Բոլոր գործարանները իրենց ամէն տեսակի արտադրութիւնները կը ցուցադրեն: Գնումներու եւ անձամբ այցելութիւններու համար տեղեկութիւններ տալու պատրաստ ենք:

VELEDIAN & ZINN

ESCHENHEIMER ANLAGE 22

FRANKFURT A. M.

ՓԱՍՏԱԲԱՆ

ԳՐ. ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ (ԳՐԻՄԻԹԷԼ)

Contentieux Général, (Accidents) R. C. Seine 423631

Հասցէ՝ 72 Rue de Ménilmontant, Paris (XX)

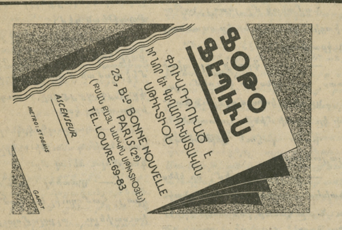
Հեռաձայն Ménilmontant 96-74

Ամէն տեսակ դատական եւ վարչական գործեր եւ պաշտօնական գրութիւնք, դիւրամատչելի պայմաններով:

ՓՈՂՈՑԻ ԱՐԿԱԾԻ ԴԱՏԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ, ԱՌԱՆՑ ԿԱՆԽԱՎՃԱՐԻ:

Ընդունելութեան ժամեր, առաւօտ 9.30էն 10.30, կէսօրէ վերջ 2-3, իրիկուան 7էն 8.30:

Մէթրօ՝ Ménilmontant *եւ* Martin Nadaud, *Թրամուէյ 5 եւ 26, Օթօպիւս* BC, BG, O *եւ* Q.

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵՓՐԱՏ

14 Rue François Garcin, 14, LYON

Պատիւ ունինք յայտարարելու մեր յարգելի յաճախորդներուն եւ Լիոնահայ ամուրի երիտասարդութեան թէ մեր ճաշարանը իր համեղ կերակուրներով, մաքրութեամբ եւ անթերի սպասարկութեամբ դարձած է Լիոնահայութեան միակ կեդրոնավայրը:

Եթէ կ'ուզէք հոգ տանիլ ձեր առողջութեան, փութացէք անգամ մը այցելել մեր ճաշարանը համոզուելու համար: Ժողովրդական գին:

Տէր եւ Տնօրէն

ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ եւ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻՋԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

42 Rue des Acacias, PARIS (17e) մէթրօ՝ Etoile

կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ

իսկ կիրակի օրերը միայն ժամադրութեամբ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Մեծ Արմտանցի Կարապետ Պօյաճեան (23 տարեկան) որ 1927ին կը գտնուէր Սելանիկի հայկ. որբանոցը: Անկէ ի վեր լուր չկայ: Իմացնել իր մօրաքրոջ որդւոյն Յարութիւն Ղարիպեանի, 11 rue des Dominicains, Marseille.

ԼԱՒ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ծախու է գեղեցիկ խանութ մը 17 քառ. մէթր տարածութեամբ, Rue St. Lazare, մէթրօ՝ Նօթր Տամ տը Լօրէթի մօտիկը: Յարմար ամէն գործի: վարձք՝ 4200 ֆր., պայլ՝ 15 տարի: Մանրամասնութիւններու համար դիմել անձամբ առաւօտները ժամը 8—10 կամ գրել Գ. Թօրոսեանի, 18 Rue St. Georges, Paris.

ԱՆՈՒՇԱՎԱՃԱՌ

O. M. OHANESSIAN

Marque déposée MELKON

եթէ կ'ուզէք ճաշակել արեւելեան համեղ անուշեղէններ, փնտռեցէք ամէն տեղ միայն MELKON վաճառանիշով՝ *լօքում, փախլավա, քատայիֆ, հէլվա, եւայլն:*

25 Rue Vilin, Paris (20e)

Հեռաձայն Menil. 69—15

Վարձու է յարկաբաժին մը, մէկ սենեակ եւ խոհանոց, 3րդ յարկ: դիմել Գ. Նշանեանի, 36 Rue Damesmes, Paris (13), Métro: Place d'Italle.

EMPIRE միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի: Մասն. լաբօռաթուար: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8 Կիրակի 9—12.*

WAGRAM AUTO

75 Av. de Wagram
63 Av. Gde. Armée
149ter Bd. Villette,
84 Rue de l'Aqueduc

Արտօնագիր՝ Թուրիստ 150, քամիոն 220, Մօթօ-սայտ 100, Թաքսի 50, մասն. դաս 15, մեքեն. դաս ձրի:

L'ATELIER

PATCHOULI

(3 *արար) Արման Սալաքրուի*

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԵՐՄԱԿ ՊԱՆԻՐ

պատրաստուած

ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՁԵՌՔՈՎ

ԸՆՏԻՐ ՏԵՍԱԿ ԵՒ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ

կ'ուզուին ներկայացուցիչներ Ֆրանսայի եւ դրացի երկիրներու հայաշատ կեդրոններու համար:

փարիզի մեր ներկայացուցիչն է՝

Mr. VAHEY, 8 Rue Maison Dieu (14)

միւս վայրերէն դիմել գործարան՝

Mr. KARÉKINE, Directeur de la Coopérative Laitière de Rethel (Ardennes)

ALLO, ALLO

Tél. TRUDAINE 81 07

Այս է թիւը մեր թէլէֆոնին

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԲԵ ԳԱՍԱՆՃԵԱՆ

8, Rue de Chateaudun, PARIS (9e)

Métro Cadetի, Peletierի եւ Notre Dame de Loretteի խիստ մօտ

ՏՕՔԹՕՐ Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ

8 RUE BUFFAULT, PARIS (9e)

Հեռաձայն, PROVENCE: *20—37*

կը խնամէ ներքին եւ կիներու հիւանդութիւններ

կը կատարէ ծննդաբերութիւններ

կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2—7 եւ ժամադրութեամբ: կիրակի եւ տօն օրեր, առաւօտեան ժամը 10—12:

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ (Հաստատուած 1923ին)

CABINET V. YARJANIAN

Հասցէ՝ 5 rue du Cardinal Mercier, PARIS (9e)

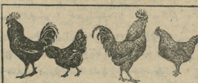
Tél. CENTRAL, 97 39 *եւ* 96.70

կը ստանձնէ պատժական, քաղաքային եւ առեւտր. դատեր *պաշտպանելով ֆրանսացի հանրածանօթ պաշտօնակիցներու հետ, վարչական եւ հիւպատոսարանական գործերու արագ հետապնդում: Արկածի դատերու մասնաւոր ճիւղ, առանց կանխավճարի: ՖՐԱՆՍԱ մտնելու համար, ձեռնհաս իշխանութիւններէ արտօնագրի ստացում: (ԱՖԻՏԱՎԻԹ): Քաղաքային ամուսնութեան արագ գործողութիւն: Վիզա ամէն երկրի համար:*

Գաւառներէն եւ արտասահմանէն եղած դիմումներուն կը պատասխանուի անմիջապէս: Խորհրդակցութիւնները ձրի են:

Դիմել ամէն օր, 9էն 12 եւ 2էն 7, բացի Կիրակիէ

ՀԱՒԱԲՈՅԾՆԵՐՈՒՆ

եթէ կը փափաքիք որ ձեր հաւերը առատ ածեն, շուտ ճեննան, շուտ պարարտանան, հիւանդանան, անօգուտ է իր մեթոտներու հետեւիլ:

Համեստ դրամագլխով գոհացուցիչ շահ մը ապահովելու համար փութացէք կարդալ գիւղատնտես Օ. Շէրիտճեանի պատկերազարդ «ՀԱՒԱԲՈՒԾՈՒԹԻՒՆ» գիրքը: գին՝ 25 ֆրանք. դիմել՝ հեղինակին 18, Villa des Roses, Bois Colombes (Seine), Պալենց գրատուն կամ Գեւոնեանի՝ «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

Մեծաքանակ գնողին գոհացուցիչ զեղչ:

ԶՇՓՈԹԵԼ ՈՒՐԻՇՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

ԱՆՈՒՇԱՎԱՃԱՌ

ՍԻՐԱԿԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

MAISON ORIENTALE OHANNESSIAN

15 RUE DE LA HUCHETTE PARIS (5)

Ըստ առաջնոյն կը շարունակէ պատրաստել համեղ փաքլավաներ, թէլ քատայիֆ, լօքմա, եուֆգա, *ինչպէս եւ*

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ

Բարեկենդանի առթիւ

ODEON COLUMBIA

Տիեզերահռչակ *Քոլոմպիա* եւ *Օտէօն* վաճառանիշով հայերէն, յունարէն, Թուրքերէն փլաքներու ճոխ տեսակներ եւ *փորթաթիֆ* կրամաֆոններ: եւրոպական եւ արեւելեան նուագարաններու ճոխ մթերք աժան գիներով կը գտնուին

ՀԱՅԿ. ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏԱՆ ՄԷՋ

ԳԱՅԻՇԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

150 Rue Moncey, LYON

Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում

Գ. ՇԷՔԷՐԵԱՆ

փաստաբան Պոլսոյ Պառոյէն, վաւերացեալ հաշուակալ, անդամ Société des Comptables (E. C. I.),

150 Rue du Fbg. St. Denis, Paris. Téléphone: Trudaine 76-42

ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՄ այցելու տոմարակալութիւն փոքր ամսավճարով:

ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՄ Régistre du Commerce, Patente, Chiffre d'affairesի, Bénéfices Commerciauxի *և* Impôts sur le revenuի *գործողութիւններ:*

Առեւտր. ընկերութիւններ կը կազմեմ եւ կը լուծեմ:

Կրնամ ձեզ զերծ պահել Chiffre d'Affairesի *եւ* Bénéfices Commerciauxի *տուրքերէն եթէ արհեստաւոր էք, զոր օրինակ* Lapidaire, Sertisseur, monteur de bijoux, lingère, *շապկագործ, ժամագործ, դերձակ, կօշկակար, տաղձագործ, եւայլն, պայմանաւ որ ձեզմէ եւ ձեր ընտանիքի անդամներէն զատ միայն մէկ գործաւոր եւ մէկ* apprenti *ունենաք:*

ՄԻԱՅՆ 250 ՖՐ. ԱՄՍԱԿԱՆՈՎ

դուք կարող տիրանալ ձե... փական հողաբաժնին-Փարիզի շրջակաները ուր կրնաք շինել ձեր ... նոյնպէս ամսավճարներով:

Մանրամասնութիւններու համար դիմեցէք՝

" ՏԱՐԱՍՈՎ - ՏԷՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ - ԲԷԳՋԱԴԵԱՆ

Հայկական գրասենեակը՝ 18 Rue Chaussée d'Antin. *Մէթ* Opéra *կամ* Chaussée d'Antin, *ամէն օր ժամը 10—12 եւ 3— իսկ Կիրակի ժամը 10—12:*

Boulogne, Billancourt, Issy, Chaville *եւ* Viroflay *ապրող կ... աշխատող հայրենակիցները կարող են դիմել նոյն գրասենեակի մասնաճիւղը՝* 87bis Bld. de la République, Boulogne *Տ. Բէգզադեանին Գշ. եւ Ուր. իրիկուն ժամը 6—8, իսկ Կիր. ժամը 4—6: Կիր. օրերը կարելի է դիմել նաեւ Հայոց եկեղեցիին դիմացի* Café Rest. 22 Rue Jean Goujon *ժամը 10— Պ. Տէր Աբրահամեանին:*

ԱՌԱՆՑ ՈՐԵՒԷ ՎՃԱՐՈՒՄԻ

ՁՐԻԱԲԱՐ կ'ուղեկցինք ձեզ ընկերութեան ինքնաշարժերով հողաբաժինները ցոյց տալու համար: Բոլոր բացատրութիւնները հայերէն:

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

38 Rue Rochechouart մէթրօ Cadet *և* Anvers Autobus

Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ *Աղիքի* հիւանդութիւ... յատուկ յարկաբաժին *Վեներական* եւ *Մորթի հիւանդութ...* ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ *կորի,* ջղային, Արեան հիւանդութիւններ եւ ցօղացաւ: կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէ...

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԸ

— Տիկին մը ո՞ւր կրնայ գտնել վերջին նորաձեւութիւ... ամենասիրուն, ամենատոկուն եւ միեւնոյն ատեն անմրցելի ...րով, պատրաստ կամ չափու վրայ մետաքսէ եւ բուրդէ զգեստներ, ժանթօ, գլխարկ, ներքնազգեստ (lingerie) *եւայլն:*

— ՏԻԿ. Ա. ՊՈՒՏԱԿԵԱՆԻ «ՄԱՏԼԷՆ» հայ վաճառատուն... կասկած, 33 Rue des Dames, Métro Rome *կամ* Clichy.

Մուտքը ազատ է ամէն օր մինչեւ 8, կիրակի մինչեւ...

SEULE AGENCE EXCLUSIVE EN FRANCE

ՀԱՅԵՐԷՆ

ՅՈՒՆԱՐԷՆ

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

La Voix de son Maître — Columbia — POLYDOR REGISTERED TRADE

18 ՖՐ. 18 ՖՐ.

H. ARTINIAN, 26 28 rue Lesage, Paris XX. Tél. Méni...

Մեր փլաքներու ճոխ մթերանոցին մէջ կը գտնուին ... ամէն վաճառանիշէ ֆոնոներ.—DECCA, COLUMBIA, PAT... POLYDOR, NIRONA, DIAMOND, եւն.: գիները՝ *120, 300, 450, 525, 750, 800, 1000* եւ մինչեւ *2,800* Նպարեղէններուն յաւր, ժողովրդ. գիներով: բաց է ամէ...

«ԿՈՎԿԱՍ» ՃԱՇԱՐԱՆ

Ամէն օր՝ գառնուկի միսով խորոված, լուլա - քէպապ եւ... Օրքէստր Թառիստ ժորժի ղեկավարութեամբ: բաց է մի... առաւօտ ժամը 2:

23 Rue Huchette Métro: St. Michel

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEV...

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-...

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խն... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի ... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քիթի ... կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՁԵՐ ԿՕՇԻԿՆԵՐԸ ԳՆԵԼԷ ԱՌԱՋ

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ **ՋԱԿՈՐԻՏԷՍ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈ...**

ՅՈՒՆԱԿԱՆ *կօշիկի գործա...*

18 Rue MONCEY, 18 L...

Փլաս տիւ Փօնի մօտ

Հայերու համար հարիւրին 20 զեղ...

ՀԱՑԱԳՈՐԾ ԵՒ ԱՆՈՒՇԱՎԱՃԱՌ

MAISON JOLIVET

17 Rue St. Lazare (Rue St. Georgesի անկիւնը)

Nord-Sud: N. D. de Lorette, թէլ. Trudaine 24-...

ՍԻՄԻԹՆԵՐ ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ ՏԱՔ...

Եթէ կ'ուզէք առանց վտանգի նիհարնալ, գործածեցէք ... տեղ մեր մասնաւոր եղանակով պատրաստած GRE... SIN JOLIVET *հացերը:*

Ունինք խաշխաշով, շուշմայով, ճապուռով եւ քիմի... պատրաստուած հացեր:

Փարիզի մէջ ապսպրանքները կը յանձնուին բնակարան...

Ներկայ կտրօնը ներկայացնողին հարիւրին 15 զեղչ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵԻՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN

Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration
Խմբագ. եւ վարչութիւն
235 Faub. St. Martin
PARIS (10e)
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
25
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
1930

25 FÉVRIER 1930

Ք. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1196

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԴԷՊԻ ԱՐԵՒԵԼՔ

Դարերու ընթացքին, քիչ ենք հետաքրքրուած մեր շրջապատով, մեր հարեւաններով: Եթէ կ'ուզէք՝ բուն Արեւելքով: Լեռ ու ձոր անտեսելով, մեր աչքերն ուղղած ենք դէպի արեւմուտք: — Եւրոպա: Աւելի վերջը՝ Ամերիկա:

Եւ այդպէս ալ կը շարունակենք մինչեւ այսօր:

Աշխարհը արթնցաւ, Արեւելքն ալ միասին: Նոյնիսկ աւելի սրընթաց կ'երթայ Արեւելքի խլրտումը, քան կը սպասէինք: Ստորերկրեայ փոթորիկ մը կը ճեղքէ, կը խախտէ դարաւոր պատուանդաններ: Իրարու ետեւէ կը քակուին հնութեան, աւանդութեան, լուծի եւ համակերպութեան օղակները: Տառապէս սորուկ, անյոյս համարուած բազմութիւններ արագօրէն կը համախմբուին, թեւ թեւի կուտան եւ կարգի կը կենան օտարին, տիրապետողին առջեւ: Ոչ թէ հլու հնազանդ բարեւ տալու, այլ հաշիւ եւ իրաւունք պահանջելու համար:

Անոնք երէկուան եւ այսօրուան հզօրներու երեսին կը նային բռունցքները սեղմած, եւ սպառնացայտ աչքերով: Եւ «տէր ու տիրական» հզօրները այլեւս չեն յոխորտար, այլ զրոյցի կը նստին: Չեն սպառնար, այլ կը բանակցին: Կամ եթէ որոշեն ճզմել, մինչեւ քառասուն կը համրեն, գնդակը արձակելէ առաջ:

Արեւելք ըսելով՝ մենք Թուրքիան կը հասկնանք ընդհանրապէս: Այս համոզումն ալ նախապաշարումի մը պէս նստեր է մեր մտքին մէջ, եւ 1914ի ցնցումներէն յետոյ իսկ, թոյլ չի տար տեսնելու բուն իրականութիւնը:

Թուրքիան մէկ մասն է միայն Արեւելքին: Ան առաջ վրճռական կշիռ ունէր իբրեւ Օսմ. կայսրութիւն՝ բազմացեղ ժողովուրդներով եւ մանաւանդ սուլթան-խալիֆայութեամբ եւ իսլամութեամբ: Իսկ այսօր, թեւերէն եւ ոտքերէն մկրատուելով, ստացած է բոլորովին ուրիշ կերպարանք: Դարձած է ազգային պետութիւն, «Թիւրքօղլու Թիւրք», եւ յայտնապէս քաղաքական եւ ոչ թէ կրօնական ազդակ:

Թօթուելով սուլթան-խալիֆայութեան բեռը եւ կասկածելի հմայքը, Թուրքիան չկորսնցուց իր քաղաքական արժէքը: Եւ ընդհակառակն, իր ազգային-պետական վերածնութեամբ, մղիչ ուժ մը դարձաւ իր շրջապատին համար:

Հարցը այն չէ թէ ո՛վ պիտի յաջողի եւ ո՛վ կէս ճամբան մնալու դատապարտուած է: Անընդհատ խմորումներ տեղի կ'ունենան Արեւելքի, առհասարակ ամբողջ Սուրիոյ մէջ, եւ կը շահի ո՛վ որ արթուն է եւ ուժեղ, ուշիմ եւ վճռական:

Թուրքիան շահեցաւ քաղաքականապէս, եւ ահա կորակոր նահանջի մը բռնուած է տնտեսական ճակատին վրայ: Կարօտ օտարին օգնութեան, պատրաստ՝ նոր գերութեան մը (փոխառութիւններով եւ մենաշնորհներով): Աֆղանիստան ուզեց Թուրքիոյ նմանիլ, եւ գլխիվայր խրեցաւ անիշխանութեան մէջ: Եւ հաւանօրէն քար քարի վրայ չպիտի մնայ, այս ընթացքով: Պարսկաստան, աւելի հաւասարակշիռ, լրջօրէն կը կերպարանափոխուի: Զուննալով հանդերձ համապատասխան ուժ, այսօր աւելի ուժգնօրէն կը դիմադրէ ռուսական, անգլիական եւ թրքական խաղերուն եւ դաւերուն, քան երէկ: Եւ կրնայ, հետզհետէ, դառնալ ծանրութեան կեդրոն մը:

Ամէնքս ալ կը յաւակնինք աւելի կամ պակաս հեղինակութեամբ ճանչնալ Թուրքիան եւ Իրանը, ինչպէս եւ Կովկասը: Բայց, ո՛րչափ ատեն հետաքրքրուա՞ծ ենք անոնց շուրջը, անոնց բոլորտիքը կազմուած նոր պետութիւններով:

Ահաւասիկ Միջագետքը, որ, թէեւ բրիտանական հոգատարութեան տակ, արդէն բռնած է անկախութեան ճամբան, եւ կը ձգտի վերահաստատել արաբ ամիրապետներու աւանդութիւնները:

Ահա Սուրիան, նոյնպէս հոգատարութեան տակ, եւ դեռ վերջնապէս չկազմակերպուած: Բայց արդէն ապրելու սահմանուած: Պետութիւն մը դառնալու ճամբուն վրայ: Եւ Լիբանանը, ծովուն ափը:

Ահա Պաղեստինը, Անդրյորդանանով: Դարձեալ հոգատարութիւն, բայց «խոստմնալից»: Հրէական Տուն դառնայ թէ արաբական պետութիւն կամ հասարակաց հայրենիք, կոչուած է խոշոր դեր մը կատարելու իր շրջապատին մէջ:

Ու վերջապէս Եգիպտոսը, որ, շատոնց կազմակերպուած պետութիւն, զանազան ձեւափոխութիւններէ յետոյ, շուտով պիտի տիրանայ իր պահանջած անկախութեան: Բուն բառով, գոնէ մայր հողէն քաշել պիտի տայ բրիտանական զօրքը:

Հարց է հիմա— մենք մամուլով եւ քաղաքական կուսակցութիւններով, կը հետեւի՞նք այս երկիրներու, մեզի սահմանակից, բախտակից, թշնամի կամ բարեկամ ազգերու կեանքին, վերելքին, ձգտումներուն եւ պայքարներուն: Գոնէ այնքան որքան, 1870էն ի վեր, հետաքրքրուեր ենք «Ինկիլիզ»ով ու «Մոսկոֆ»ով, «Ֆրէնկ»ով կամ «Նեմցէ»ով...

Ազգեր արթնցան. ազգեր շահեցան, մեր աշխարհին բոլորտիքը: Մնացինք միայն մենք— Քիւրտերով եւ Ասորիներով:

Հետաքրքրուեցա՞նք արդեօք թէ ինչպէս շահեցան...

Եւ պիտի ուզե՞նք հետաքրքրուիլ, գոնէ այսուհետեւ, երբ օրէ օր կը կերպարանափոխուին աշխարհը, մարդիկը: Եւ մենք ալ, մեր հայրենիքով ու ժողովուրդով: Եւ սա ցիրուցան, անտէր, «հայմաթլըս» բազմութիւններով:

Բիչ մըն ալ դէպի Արեւելք:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԿԸ ՇԻՆԵ՞Ն ԹԷ ԿԸ ՔԱՆԴԵՆ

«Խորհրդային Հայաստան» ցնծութեամբ կ'աւետէ հաւաքական հողագործութեան ծաւալումը՝ Հայաստանի նահապետական գիւղերուն մէջ (2 Փետրուար).

—«կոլխոզշարժումը շարունակում է իր յաղթանակ վազքը: Նրա զարգացման *տեմպը* (թափը) արագանում է ոչ թէ օրից օր, այլ բառի բուն նշանակութեամբ՝ *ժամ առ ժամ:* Նա գրաւում է ու ընդգրկում նորանոր գիւղեր ու շրջաններ: Ժամկէտներից առաջ իրագործւում են մեր անգամ ամենահամարձակ ծրագրերը եւ ենթադրութիւնները: Գիւղում տիրում է այսօր պատմութեան մէջ չտեսնուած յեղափոխական եռուզեռ: Փլում, հիմնայատակ է լինում հին գիւղի նահապետական կառուցուածքը՝ իր դանդաղաշարժութեամբ, «գիւղական կեանքի տխմարութեամբ»: Գիւղացիութեան աշխատաւորական մասսաները հաստատ քայլերով ընթանում են արդէն գիւղի զարգացման, նրա վերակառուցման նոր, սոցիալիստական ուղիներով: Չքաւորութիւնն ու միջակ գիւղացիութիւնը, ջախջախելով դասակարգային թշնամու դիմադրութիւնը՝ կենսագործում են *համատարած կոլեկտիվացումը:* Համատարած կոլեկտիվացման համար մղւող մասսայական պայքարը բարձրացնում է չքաւորութեան եւ միջակ գիւղացիութեան քաղաքական ակտիւութիւնը չտեսնուած բարձրութեան: Համատարած կոլեկտիվացումն այսօր կատարուած փաստ է արդէն վճռական նշանակութիւն ունեցող բազմաթիւ շրջաններում (Ղուրդուղուլի, Ղամարլու, Աշտարակ, Մեղրի, Ստեփանաւան, Աղբաբա, Էջմիածին, եւլն.): Նոյնիսկ յետամնաց ու հիւսաւոր շրջաններում եւ գիւղերում կոլխոզշինարարութեան տեմպն արագանում է օրէց օր:»

ՆԱՒԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ ՁԱԽՈՂԱ՞Ծ

«Տէյլի Էքսփրէս» իր երէկուան թիւով կը գրէ թէ նաւային խորհրդաժողովը պիտի յետաձգուի մինչեւ 1935, որովհետեւ միանգամընդմիշտ կարելի է ձախողած նկատել Լոնտոնի խորհրդաժողովը: Անգլիական թերթը կ'ըսէ թէ այս լուրը պաշտօնապէս պիտի հերքուի, սակայն ինք կը պնդէ իր լուրի ճշդութեան վրայ:

⁂ Եթէ այսօր խորհրդարանը վաւերացնէ նախարարական յայտարարութիւնը, Ֆրանսայի պատուիրակները անմիջապէս պիտի մեկնին Լոնտոն: Ֆրանսայի պատուիրակներն են Պրիան եւ Ալպէր Սարօ: Չի գիտցուիր թէ վարչապետ Շօթան ալ պիտի ընկերանա՞յ անոնց:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՔԻԷՏԻ ՓՈՆՍԻԷԻ փետրուար 15ի վիճակահանութեան մէջ 50,000ական ֆրանք շահեցան հետեւեալ թիւերը.— 301,220 (1886ի պարտաթուղթերէն) 619,348 (1903էն), 272,618 (1911էն):

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ իշխանութիւնները զէնք կը հաւաքեն Արաբներու տուներէն: Քեբրոնի մէջ Արաբի մը խանութէն գտնուեցաւ 68 հրացան, 15 ատրճանակ եւ մեծաքանակ ռազմանիւթ: Խուզարկութիւնները կը շարունակուին՝ գիւղերուն մէջ պահուած զէնքերը երեւան հանելու համար:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

«Թան» կը գրէ.— Խիստ հակասական լուրեր կը շարունակեն շրջան ընել այն դիրքին մասին, զոր Թուրք կառավարութիւնը կը ծրագրէ բռնել Օսմանեան Հանրային Պարտքի կարգադրութեան առթիւ: Այդ լուրերը կ'արձանագրենք՝ առանց մեկնութեան:

«Հավաս»ի գործակալութեան համաձայն, Թուրքիոյ ելմտական գործավարը Ազգային Ժողովին մէջ յայտարարութիւնով մը շեշտած է թէ շահադիտութիւնը մեծ դեր խաղացած է ազգային դրամի ներկայ տագնապին մէջ եւ թէ այդ մասին փաստեր ունի կառավարութիւնը: Գործավարը բացարձակապէս հաստատած է թէ Թուրքիա կը ճանչնայ իր պարտքերը, թէ կանոնաւորաբար պիտի վճարէ իր պարտքերը, ինչպէս անցեալին մէջ եւ թէ ո՛չ մէկ բան պիտի կրնայ արգիլել այդ կանոնաւորութիւնը:

Միւս կողմէ, անգլիական աղբիւրէ բխած կարգ մը լուրերու համաձայն, Ազգային Ժողովը երեք տարուան համար բացարիկ իրաւասութիւններ տուած է կառավարութեան՝ Թուրքիոյ տնտեսական եւ ելմտական վերականգնումը ապահովելու եւ թրքական դրամը պաշտպանելու համար:

«Հավաս»ի գործակալութիւնը ասկէ զատ կը տեղեկանայ որ վարչապետ Ըսմէթ փաշա Ազգային Ժողովին պարզած է այն միջոցները, որոնք ձեռք պիտի առնուին՝ դրամը բարւոքելու համար, մասնաւորաբար խիստ հակակշիռ պիտի ենթարկուին կառավարութեան գնումները արտասահմանէն:

Ըսմէթ փաշա յայտարարած է թէ նոր ծրագիր մը կը պատրաստուի՝ արդիւնաբերութիւնն աւելցնելու եւ ազգային տնտեսութեան զարկ տալու մասին: Այս առթիւ նոր ելմտացոյցին մէջ պիտի արձանագրուի 15 միլիոն ոսկիի վարկ մը եւ պիտի ստեղծուի Պետական Դրամատուն մը՝ բոլորովին անկախ եւ ազգային:

Վերջապէս, գերման աղբիւրէ առնուած լուրերու նայելով, Պանքա Քոմմէրչիալէ Իտալիանայի կանխավճարը վերջնապէս 1 միլիոնէն բարձրացուած է 5 միլիոնի: Տոկոսն է հարիւրին 7. 50, իսկ պայմանաժամը չէ որոշուած դեռ: Իբրեւ երաշխաւորութիւն, Թուրք կառավարութիւնը պիտի տայ թրքական ոսկի, մէկ անգլիականի փոխարէն 10 թրքական, որոնց վրայ պիտի ստանայ տարեկան 100ին 5 զեղչ մը:

⁂ Սակարանի հակակշռող մարմնի նախագահ Նուրուլլահ Էսատ պէյ յայտարարած է թէ Պետական Դրամատան հիմնումի ծրագիրը գրեթէ պատրաստ է արդէն ու դրամատունը երկու ամիսէն պիտի բացուի:

⁂ Որոշուած է պատիժի ենթարկել այն անձերը որոնք հին հաշուեցոյցերը իբր փաստաթուղթ ցոյց տալով օտար դրամ գնելու ձեռնարկ ըրած են: Առանձին քննութիւն կը կատարուի նաեւ դրամատուններու մասին:

«Պանքա Քոմմէրչիալէ Իտալիանա»յի տուած մէկ միլիոն անգլ. ոսկին դրուեցաւ Նուրուլլահ Էսատ պէյի հրամանին ներքեւ:

Անկանոն գործառնութեան պատճառով, հելլենական եւ իտալական երկու դրամատուն պատժուելու վրայ են:

Ելմտական գործավարութիւնը նոր օրինագիծ մը պատրաստած է, պատժելու համար անոնք որ կը յանդգնին շահադիտութիւն ընել Սակարանի մէջ:

Յունաստանի նաւային ծրագիրը

Հելլէն երեսփոխանական ժողովը շարունակեց իր վիճաբանութիւնները նաւային ծրագրին մասին: Վէնիզէլոս շեշտեց թէ Թուրքիա «Եավուզ»ը նորոգելով երբեք միտքէն չանցներ պատերազմիլ Յունաստանի դէմ:

Սթրաթոս երկարօրէն պարզեց իր տեսակէտները, մակերեսի զօրաւոր նաւատորմ մը ունենալու մասին: Զաւիցիանոս ամբողջովին ի նպաստ արտայայտուեցաւ կառավարութեան նաւային ծրագրին: Քաֆանտարիս յայտարարեց թէ բոլորովին համամիտ է կառավարութեան քաղաքականութեան, զոր միայն կարելի է հաշտեցնել միջազգային կացութեան եւ Յունաստանի խաղաղասէր կամքին հետ:

⁂ Աթէնքի Թուրք դեսպան Էնիս պէյ Վէնիզէլոսի այցելելով, Էնկիւրիի կառավարութեան շնորհակալութիւնները յայտնեց նաւային խնդրին մասին երեսփոխանական ժողովին մէջ անոր ըրած յայտարարութեանց համար: Դեսպանը հաւաստեց թէ Թուրքիա եւս նոյն զգացումներով տոգորուած է:

⁂ Ֆոքաս, որ պաշտօն ստացած է շարունակել բանակցութիւնները, Աթէնքէն Էնկիւրի մեկնեցաւ:

Բռնի աշխատանք գիւղացիներուն

Րիկայէն կը հեռագրեն «Թայմզ»ի թէ խորհրդային կառավարութիւնը գիւղացիութեան համար մտցուցած է բռնի աշխատանքի դրութիւն մը, որ կարգ մը տեսակէտներով կը նմանի ցարական շրջանի ճորտական աշխատանքի դրութեան:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒԷՆ ՔՇՈՒԱԾ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐՈՒՆ

ՑԱՆԿ 35

Վիլֆրանշէն (Նիս) Տիկին Վերժինի Քէօլէեան (ձեռամբ Կավուօշի տնօրէն Պ. Ե. Թօլայեանի)

50 սդերլին՝ à 124.15	6207.—
Պ. Կարպիս Ներսէսեան Հուլլ	50.—
գումար	6,257.—
34րդ ցանկին գումարը	35,326.—
ընդհ. գումար	41,583.—

ԽՄԲ.— Այս գումարէն մինչեւ Փետր. 6 Կեդր. Յանձնախումբին յանձնած էինք 25,000 *Ֆր.:*

Երէկ յանձնեցինք 16,000

Եւս: Ընդհ. գումար՝ 41,000

Ֆրանք:

Մեզի կը տեղեկացնեն թէ Տիկին Վերժինի Քէօլէեան նաեւ 100 անգլ. ոսկի յանձնած է Պ. Տիգրան Խան Քէլէկեանի՝ իբր առաջին տարեվճար, որդեգրելու համար հինգ որբեր կեսարիոյ որբերէն: Խանը՝ նիսի Հայ տիկիններու շրջանակին մէջ կեսարիոյ որբերուն համար բարերարուհիներ կը գտնէ եւ մինչեւ հիմա որդեգրել տուած է բացի Տիկ. Քէօլէեանի 5 որբերէն 10 որբեր եւս.— Տիկ. Երանուհի (5 որբ), Տիկին Մելքոնեան (3), Տիկին Պերկամալի (1), Տիկ. Էքսէրճեան (1):

⁂

Իբրեւ պատասխան մեզի ուղղուած հարցումներու, կը յայտարարենք.—

1. Միայն «Յառաջ»ի ղրկուած գումարներուն մանրամասն ցանկերը կրնանք հրատարակել, թուականի կարգով:

2. Հանդերձեղէնները ղրկել, Փարիզի մէջ՝ եկեղեցին (15 Rue Jean Goujon). Հարաւ. գաւառներու մէջ՝ Մարսէյլի առաջնորդարանը, Ա. Ե. Կարմիր Խաչին (90 Rue Stanislas Torrents):

3. Փոն տ'Օպնայէն մեզի ղրկուած է երկու հակ հանդերձեղէն, կօշիկ եւն: (Մինչդեռ կարելի էր ուղղակի Մարսէյլ ղրկել): Կը խնդրուի Կեդր. Յանձնախումբէն կամ Տիկնանց Միութենէն՝ ստանալ խմբագրատունէն:

ՓԱՍՏԱԲԱՆ ԼԸԿՐԱՆԻ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Այն պահուն, երբ հարցաքննիչ դատաւոր Մաթիֆաս որոշած ըլլալ կը թուի Եղեռնադատ Ատեանին առջեւ ղրկել Ալմազեանը, իր անխոնջ փաստաբանը՝ Ժան-Շառլ Լըկրան կը պատրաստուի ցնցող «ելոյթ» մը ընել: Կ'ըսուի թէ փաստաբանը պիտի ամբաստանէ հարցաքննութեան ընթացքին իբրեւ գլխաւոր վկայ ներկայացողներէն մէկը: Փարի-Միտիի համաձայն, այս խնդիրը շատ պիտի մեծնայ, «քանի որ այնտեղ պիտի խօսուի նաեւ Ալմէրէյտայի մահուան մասին: Վիճաբանութեանց վրայ պիտի սաւառնի ստուերը զօր. Կալիէնիի, զօր. Մանժէնի, ու թերեւս նաեւ Ժան Կալմոյի: Դատական ոստիկանութեան մէջ մեծ մտատանջութիւն կը տիրէ:»

ՏՐՈՑԿԻՆ ՍՊԱՆՆԵԼՈՒ ԾՐԱԳԻՐ

Փրակացի լրագրող մը՝ Րէնչ Տրոցկիի վերջին գրքին Պերլինեան հրատարակիչներուն նամակ մը գրելով, մանրամասնօրէն կը պատմէ թէ ինչպէս՝ Չեխոսլովաքիոյ մէջ ցարական կարգ մը նախկին սպաներ կը ծրագրէին սպաննել Տրոցկին, Պոլսոյ Մեծ Կղզիին մէջ, թուրք ոստիկանութեան եւ նոյն ինքն Տրոցկիի լուր տրուած է այս մասին:

ԵՐԿՈՒ ՄԱՀ

II

ՊԱՎԷԼ ՄԷԼԻՔԵԱՆ

Հին օրերու ընկեր մըն ալ այս՝ հին, կենսաբոյր ու քաղցր օրերու ընկեր մը...«Die gute, alte Zeit»... իրաւամբ միշտ կը բացականչէ զգայնիկ Գերմանացին։

Այս մէկն ալ նոր ազատեր էր բոլշեւիկեան դրախտէն։ Յեղափոխութենէն առաջ բաժանուեր էի իրմէն նոյն Բագուի մէջ, նաւթային շատրուաններէն անցած իր բնակավայրում — Բալախանի — ուր կառավարիչն էր նոյն Կասպեան Ընկերութեան հանքահորերու, փայլուն դիրքով ու գիտութեամբ, յաղթանդամ, ամրակուռ, որպէս հանածոյ բեկոր մը Ղարաբաղի ապառաժներէն։ Եւ քաջառողջ, զուարթ, ուրախ, կատակաբան ու զուարճախօս։

Բայց ահա կուգայ Փարիզ, խարխլած կազմով ու առողջութեամբ եւ քանի մը անգամ կը պառկի վիրահատի դանակին տակ... Անցեալ շաբթու մեռաւ պարիզեան հիւանդանոցի մէջ, սարսափելի տանջանքներէ յետոյ, եւ լուռ, անշուք թաղուեցաւ արուարձանի մը գերեզմանատունը։

Ինծի խորունկ ցաւ պատճառեց նաեւ այս երկրորդ մահը։ Երբ ընկեր մը — եւ մանաւանդ, հին օրերու ընկեր մը — հրաժեշտ կուտայ այս աշխարհէն, կը թուի թէ ձեր սեփական գոյութենէն մաս մը կը պոկուի ու կը նետուի անէութեան գիրկը... Խանդամիրեանէն տարբեր տիպ մըն էր այս մէկը, որոշ կողմով նոյնիսկ հակոտնեայ։ Բարձր ուսմամբ ու բազմակողմանի զարգացումով, փայլուն ճարտարագէտ քիմիկոս Ժընեւի համալսարանէն, շատ կարդացած եւ ըստ ամենայնի կազմ ու պատրաստ կեանքի պայքարի համար։

Իննսունական թուականներու Ժընեւեան մեր ուսանողական մտերմիկ շրջանէն էր։ Անկէ առաջ եղեր էր Մոսկուա, ուսեր էր Պետրոսեան համբաւաւոր ճեմարանին մէջ եւ — այն ատեն ըմբոստ, վառվռուն երիտասարդ մը — մասնակցեր էր ուսանողական ծանօթ խռովութիւններուն, իր շարք մը հայ ընկերներուն հետ՝ Զաւարեանի, Ռոստոմի եւլն.։ Եւ երբ, այդ «անկարգութիւններու» հետեւանքով ցարի կառավարութիւնը փակեց ընդմիշտ ճեմարանը ու դուրս քշեց խռովարարները Մոսկուայէն, Պավէլ Մէլիքեան եկաւ Շուշի գրեթէ յեղափոխականի, «ապստամբ»ի լուսապսակով, խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ տեղւոյն բարձր դասարաններու աշակերտներէն, քանի մը ամիս մնաց Ղարաբաղի մայրաքաղաքում, ապա մեկնեցաւ արտասահման— Ժընեւ։

Լէմանի շքեղազարդ Ոստանը այն ժամանակ նշանաւոր «աքսորավայր» մըն էր։ Հոն կուգային շարունակ ռուս, հայ ու այլ ազգերու պատկանող յեղափոխականներ։ Հոն էին արդէն հնուց իվեր շարք մը անուանի ռուս տարագիրներ, Ժուկովսկի, Դոբրովոլսկի, Բախ, Պլեխանով եւ ուրիշներ։ Հոն էր հիմնուած «Հնչակ»ը։ Հոն կը գտնուէր նաեւ «Դրօշակ»ի խմբագրութիւնը Ռոստոմի գլխաւորութեամբ։ Հոն կ'ուսանէին եւ շարք մը ներկայ ու գալոց հայ հանրային գործիչներ ու գրողներ. Ռոստոմի հետ՝ Վրթանէս Փափազեան, Երուանդ Լալայեան («Ազգագրական Հանդէս»ի խմբագիրը), Յովնան Դաւթեան, Քր. Օհանեան (ապագայ Խանասորի բժիշկը, այն ատեն Արմենական), Գէորգ Ղարաջեան, Հայ Ս. Դ. գործիչը, Ալեքսանդր Ա. Թարէզեան, հայկական վաղամեռիկ անարշխամի պարագլուխը։ Բիչ դէնը, Լօզանի մէջ, Տրապիզոնցի Յակոբ Մեղաւորեան, միւս հայազգի պարագլուխը նոյն անիշխանական վարդապետութեան։ Հոն էր Բարսեղ Զաքարեան, որ կը պատրաստուէր «երկիր» անցնելու և նահատակուելու։ Բիչ յետոյ եկան Խոժակ եւ ուրիշներ։

Պավէլ Մէլիքեան, որ արդէն իսկ «Բունտար»ի ըմբոստի անունը հաներ էր Մոսկուայէն յետոյ, նետուելով Ժընեւեան այդ ազատախօս երիտասարդներու շրջանը, պահ մը տարուեցաւ հայկական շարժման հովերով, մտերմացաւ մասնաւորապէս Ռոստոմի հետ, միաժամանակ առաջ մղելով իր մասնագիտական ուսումը։ Շուտով դարձաւ առաջնակարգ դէմք գաղութին մէջ։ Աքանչելի, հաղորդական բնաւորութիւն, սուր միտք, բազմակողմանի ընդունակութիւններ, վիթխարի հասակ, բնքնատիպ, հմայիչ դէմք, ցցուն այտերով, մեղմ, պրպտող, թափանցող աչքերով եւ մի նուրբ, երաժշտական ձայն, որ կը հնչէր միշտ ուսանողական երեկոյթներու, երգահանդէսներու մէջ հզօր ու յուզիչ շեշտերով։

Եւ ոչ միայն հայ գաղութի մէջ։ Օտարներն ալ— տեղացի, ռուս, հրեայ, վրացի եւայլն— մատով կը ցուցնէին համակրելի հայ ուսանողը, որ իր արտակարգ ընդունակութիւններուն շնորհիւ կարճ ժամանակի մէջ դարձեր էր փրոֆէսորի առաջին օգնականը (assistant), կը ղեկավարէր քիմիական ահագին լաբորատորիա հարիւրաւոր ուսանողներով, իսկ ազատ ժամերին դասախօսութիւններ ալ կը կարդար— քիմիայի, մաթեմաթիկայի— ռուս, հայ ու այլ ուսանողներու, համալսարանի լսարաններուն մէջ։ Լեզուանի էր, կը հմայէր իր նուրբ Ֆրանսերէնով ու ռուսերէնով, բայց ամէնէն աւելի կը սիրէր իր կոպիտ, ղարաբաղցիական, մայրենի բարբառը։ Երբեմն կը խառնէր այն՝ զուտ գրաբարի հետ, անվերջ քրքիջ յարուցանելով հայ ընկերներու մէջ։

Մեր երեկոյթներու, հանդէսներու զարդն էր «Պավլի բէկը» — այդպէս կը կոչէինք իր ազդու, պատկառելի, արիստոկրատ տեսքի համար— ընկերական խնճոյքներու հոգին էր։ Օր մըն ալ Ռուսաց գաղութը կը պատուէր իր ծերունազարդ տարագիր պարագլուխը, Նիկոլա Ժուկովսկի— Բակունինի, Օգարեօվի ընկերն ու զինակիցը— եւ Պավէլ Մէլիքեանն էր, որ յանուն հայ ուսանողութեան արտասանեց շնորհաւորանքի ու ներբողանքի իր խօսքը։

Ամէն անոնք, որ տեսեր են «Պավլի բէկ»ը այն օրերուն (1893—96), չէին կարող չգուշակել անոր համար նախանձելի ապագայ մը։ Այդ պայծառ իմացականութիւնը, խորացած լայն գիտական պաշարով, այդ սրտագրաւ պարզութիւնն ու անկեղծութիւնը, որ երբեմն կը հիւսուէր Ղարաբաղցիական չարաճճի կոպտութեան հետ, այդ գեղեցիկ humourը եւ այդ շքեղ արտաքինը, լեզուական տաղանդը եւ միշտ անուշ, հրահանգիչ զրոյցը,— բոլորը, բոլորը կարծէք սահմաներ էին այդ մարդը հանրային փայլուն ու բեղուն ասպարէզի մը համար, փառքի ու ովսաննաներու կրկէսներուն համար։ Ռոստոմ իր մտերմութեան օրերուն Պավէլի հետ՝ գուցէ կը սնուցանէր այդ երազը... Գիտէինք, որ նա չունէր սովորական, գռեհիկ կարիէրիստի հոգին եւ ընդունակ չէր խղճի հետ իրաւախոհելու։ Ամէն մէկէ չենք կարող պահանջել որ նետուի «ստորերկրեայ» ջուրերու վտանգալի յորձանքին մէջ։ Բայց ամէն մէկը կարող է իր ուժերու սահմաններում օգտակար լինել հայրենի ժողովրդին՝ նաեւ խաղաղ, կուլտուրական գործունէութեան մարզերու մէջ։ Պարապ, մեծախօսական յայտարարութիւններ չէր ըներ մեր ընկերը— ատոր համար չափազանց պարկեշտ էր։ Ինքը գերազանցապէս ուսումնասիրող միտք մըն էր եւ պաշտելու չափ կը սիրէր գիտութիւնը։ Երբ աւարտելէ յետոյ, խոր յուզմունքով հրաժեշտ տուաւ քիմիական դպրոցին, պրոֆէսորներուն, ուսանողներուն ու իր բազմաթիւ աշակերտներուն, ձգեց ընտանիքը Ժընեւի մէջ եւ կ'երթար Բագու փող վաստկելու, մեկնելու ատեն կ'ըսէր մեզի.

— Իմ փափաքն է՝ նիւթական փոքրիկ ապահովութիւն ձեռք բերել եւ գիտութեան նուիրուիլ...

Քանի մը տարի յետոյ, երբ արդէն ճաշակեր էր Բագուի մթնոլորտը, կը կրկնէր ինծի նոյն խօսքերը մի երկար նամակով, ուր կը յայտնէր իր խորունկ հիասթափութիւնը Բագուի կեանքէն եւ իր բաղձանքը՝ վերադառնալու Եւրոպա, շարունակելու իր քիմիան, ուսումնասիրելու նաեւ ընկերային գիտութիւններ։ Ոչ մի տարակոյս, նա պիտի դառնար ամենափայլուն հայ ուսուցչապետը Եւրոպայի մէջ՝ Անդրէաս Արծրունիի, Աբէլեանի և ուրիշներու շարքին։

Կեանքը, սակայն աւելի ուժեղ էր, քան կամքը։ Պավէլ Մէլիքեան միշտ աւելի եւ աւելի խորասուզուեցաւ նաւթաշրջանի սեւ, լպրծուն տիղմին մէջ։ «Բագուն բոլոր իտէալների գերեզմանն է»— կը գրէր օր մը, «Մշակ»ի մէջ, մեր ողբացեալ Ակնունին։ Արտայայտութիւնը փոքր ինչ ծայրայեղ էր։ Բագուի մէջ պակաս չէին հանրային ցաւերով տառապողներ ու գաղափարական գործիչներ՝ նոյն իսկ տիպլոմաւոր ճարտարագէտներու շարքերում։ Պավէլ Մէլիքեան ի սպառ մեկուսացաւ հեռո՛ւ հրապարակի աղմուկներէն, հեռո՛ւ ազգային, հանրային կեանքի թոհ ու բոհէն։ Ընկերներէն շատերը կը վերագրէին այն, իր անաջող ամուսնութեան, հետեւանք՝ օտար ազդեցութիւններուն։ Աւելի անշուշտ, մեղաւոր էր իր թոյլ կամքը։ Դրամի համը առնելէ յետոյ, նա բոլորովին ընտելացաւ միջավայրին հետ։ Նիւթական ապահովութիւն ալ ստեղծեց— լիակատար, ինչպէս կը վկայեն իր Բագուի պաշտօնակիցները... Ժամանակն էր իրագործելու գէթ հին օրերու մէկ երազը, բայց գիտութեան իր պաշտամունքն ալ հողմերուն տուաւ։ Դրամի գերող հմայքը այլեւս թոյլ չէր տար հեռանալու նաւթահորերու զորշ մթնոլորտէն... Այդ է որ գառն կսկիծ կը պատճառէր իր բոլոր հին ընկերներուն ու հիացողներուն։

Կ'ապրէր անձնական կեանքով միայն։ Անշուշտ, Պավէլ Մէլիքեան չէր ծնած «ընկերայնօրէն աւելորդ մարդոց» տխուր բանակը ստուարացնելու։ Առաջնակարգ ճարտարագէտ մըն էր եւ հմուտ վարիչ տնտեսական մեծ գործառնութեան։ (Վստահ եմ, որ մինչեւ վերջ մնաց նաեւ ազնիւ ընկեր ու բարեկամ), անկէ աւելին կը պահանջուէր, վասնզի անոր շատ տրուած էր — բնութենէն իր հայ ծնողներէն, իր հայ արիւնէն։ Ինչե՞ր չըրաւ Կոստանդին Խատիսեան մը նոյն Բագուի գաղափարօրէն աղքատիկ անհրապոյր միջավայրում, առանց սեփական կարողութեան, սոսկ իր յամառ ճիգերով, նախաձեռնութեամբ եւ մեծ սրտի և խանդավառութեան ուժով։

Հանճար մը չէր, սակայն, եւ գուցէ նոյնիսկ պակաս օժտուած, քան քան Մէլիքեան։ Բայց այդ վերջինը չունեցաւ անգամ հարիւրերորդ մասնիկը միւսի շինարար եռանդի ու աշխատանքի։ Նա չկրցաւ Գրիգոր Խանդամիրեաններու չափ անգամ սպասաւորել իր հարազատ ժողովուրդին։

Իրօք այնքա՜ն քիչ բան է պէտք՝ որպէսզի հայ գործիչը — հայ խաղաղ, կուլտուրական գործիչը— արժանանայ իր այդ հարազատ համայնքի երախտագիտութեան եւ բարի անուն յիշատակ ձգէ յետնորդներուն։ Այդ քիչն անգամ զլացաւ, տարաբախտաբար Մէլիքեան։

Եւ այդ շքեղ մտաւորականը անցաւ գնաց— իր կեանքի աշնան օրերուն — առանց ոեւէ հետք ձգելու հայրենի թշուառ իրականութեան մէջ...

Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՀԱՄԱԹՈՒՐԱՆԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

(Զարեւանդի գրքին առթիւ)

Վերջերս Փարիզի մէջ Պ. Ա. Խոնդկարեանի կողմէ ռուսերէնի թարգմանուեցաւ Զարեւանդի «Միացեալ անկախ Թուրանիա կամ Ի՞նչ կը ծրագրեն Թուրքերը» գիրքը՝ Պոլսոյ դեսպանատան նախկին աւագ թարգման Մանտելշթայմի յառաջաբանով։ Օտլու Եուրտ, Ադրբէջանի ազգայնականներուն Պոլսոյ պաշտօնաթերթը իր փետրուարի թիւին մէջ գրախօսական մը գրած է այս գրքին մասին։ Մատնանշելով միայն «խոշոր սխալները», յառաջիկայ թիւերուն կը վերապահէ աւելի խորունկ քննադատութեան ենթարկել զայն։ Կը թարգմանենք նոյնութեամբ.—

Հեղինակը որ աշխատած է համաթուրանականութեան պատմութիւն մը գրել, սկսելով համաթուրանականութեան գաղափարին ծագումէն ու ծաւալումէն մինչեւ այսօրուան վիճակը, գրքին սկիզբները ջանք ըրած է որոշ չափով անկողմնակալ երեւնալ եւ դէպքերը տեսնել առարկայական աչքով, հիմնուած փաստաթուղթերու վրայ. սակայն հետզհետէ չարաչար գործածելով այս անկողմնակալութիւնը, իր գրքին մէջ տեղ տուած է կարգ մը շինծու դէպքերու եւ ենթակայական դատողութեան եւ զգացումի ազդեցութեան տակ մնացած է։

Այս կարգի պատմական նիւթերը պէտք է որ առարկայական կերպով գրուին։ Եթէ այս գրքին մէջ կարգ մը յերիւրանքներ կան եւ անձնական կիրքը իր ազդեցութիւնն ունեցած է, շատ սխալ չպիտի ըլլայ ենթադրել թէ պատճառն է՝ եթէ ոչ Զարեւանդի Հայ ստեղծուիլը (դեռ չենք գիտեր թէ ի՛նչ ազգի կը պատկանի), գոնէ անոր Հայերու կողմնակից ըլլալը։

Հիմա մէկիկ մէկիկ աչքէ անցընենք պատմական այս սխալները։ Հեղինակը Պալքանեան պատերազմէն վերջ Ռուսիոյ թուրքերուն մէջ համաթուրանական գաղափարականին շուրջ հաւաքուելով տեղի ունեցած գործունէութիւն ցոյց տուողներու շարքին կը յիշէ Աղա օղլու Ահմէտը եւ կ'ըսէ.

«Համաթուրանական շարժումին ծառայողներուն մէջ Ահմէտ Աղայէֆ աւելի մեծ ժրաջանութիւն ցոյց կուտար եւ շարունակ Պոլիսէն Ռուսիա եւ Ռուսիայէն Պոլիս երթալ-գալով երկու երկիրներուն մէջ ալ կը գործէր։ Օրինակ՝ 1910 թուականին Ահմէտ Աղայէֆ հիմներ էր «Միւսլիմաններու կուլտուրական զարգացումին սատարող» ընկերութիւն մը Աստրախանի մէջ։ Այս ընկերութեան անունն էր Իթթիֆաք իւլ Միւսլիմին — Մահմետականներու համերաշխութիւն — եւ իրական նպատակ ունէր իսլամներուն միջեւ թէ քաղաքակրթական եւ թէ քաղաքական միութիւն մը առաջ բերել։»

Ասիկա գլխովին հակառակ է ճշմարտութեան եւ պարզապէս յերիւրանք մըն է։ Որովհետեւ ո՛չ միայն Աղա օղլու Ահմէտ պէյ համաթուրանական նպատակով Պոլսէն Ռուսիա եւ կամ Ռուսիայէն Պոլիս յաճախակի ճամբորդութիւններ չէ կատարած, այլեւ Աստրախանի մէջ ալ այսպիսի ընկերութիւն մը չէ հիմնած։

Յետոյ առանձին գլուխի մը մէջ, ուր կը խօսի համաշխարհային պատերազմի ընթացքին համաթուրանական շարժումին մասին, Զարեւանդ Թուրքիոյ անդէպ Ռուսիոյ Թուրքերուն ունեցած համակրութիւնը իբր «մեղք ու յանցանք» կը նկատէ եւ առանց որեւէ փաստաթուղթի ու ճշմարտութեան վրայ հիմնուելու, կը խօսի երեւակայական դաշնագրի մը մասին, հետեւեալ կերպով.

«1913ին Ռուսիոյ, սահմանամերձ Բայազիդ քաղաքին մէջ գումարուած էր համաթուրանական խորհրդաժողով մը, մասնակցութեամբ Թուրքիոյ եւ Ադրբէջանի ներկայացուցիչներուն։ Այս ժողովին մէջ խորհրդակցութիւն կատարուած էր արեւելեան եւ արեւմտեան թուրքերուն ժամ առաջ միացուելու խնդրին մասին եւ այս նպատակով կնքուած էին որոշ դաշինքներ։»

Արձանագրելէ յետոյ այս դէպքը, զոր չի հիմնաւորեր որ եւ է փաստաթուղթով, հեղինակը նոր զրպարտութիւն մը կ'ընէ Ադրբէջանի կառավարութեան նախագահ Ֆէթ Ալի Խան Խոյսկիի դէմ ու կ'ըսէ.

«Ադրբէջան իր անկախութիւնը ձեռք բերելէ վերջ, կառավարութեան նախագահ Խան-Խոյսկի Գանձակի մզկիթին մէջ հաւաքուած բազմութեան մը առջեւ խօսեցաւ ճառ մը՝ ուղղուած Թուրք սպայակոյտի անդամներէն Նուրի փաշայի, ու ըսաւ. «Վերջապէս, Ադրբէջան հասաւ իր նպատակին։ Վերջապէս իրականացաւ բոլոր թուրքերուն իտէալը՝ սուլթանի դրօշակին տակ միանալու մասին։ Կովկասի լեռնականները, Իդիլբոյուի թաթարները, Էօզպէկստանի, Քըրկիզստանի, Պուխարայի, Խիվայի թուրքերը անհամբեր կը սպասեն Թուրք ազատարար բանակին եւ իրենց սրտերը կը տրոփեն ազատագրութեան այս յոյսով։ Կեցցէ՛ Թուրք բանակը, կեցցէ՛ Թրքական միութիւնը»։

Հեղինակը ճարտար պերճախօսութեամբ մը Խան Խոյսկիի բերնով կը պարզէ այս իրականին մէջ շատ ալ անբնական չեղող դէպքը։ Յետոյ ուրիշ գլուխի մը մէջ, զոր կը յատկացնէ վերջին ժամանակներու, այսինքն Անատոլուի շարժման սկզբնաւորութեան տեսնուած համաթուրանական գործունէութեան, անձնական խորհրդածութիւններէ մղուած, տեղ կուտայ ուրիշ երեւակայական դէպքերու, ու իբրեւ «ճշմարիտ պաշտպան» «խեղճ» հայ ազգին, կ'ըսէ.

«Զինադադարի առաջին տարիներուն, քէմալականները քաշուելով հանդերձ բացէ ի բաց յարձակումներ գործելէ Հայաստանի Հանրապետութեան դէմ, զբաղած էին մեծ եւ կարեւոր գործով մը, այն է արգելք ըլլալ Թուրքիոյ Հայերուն այդ ֆիզիկական հանրապետութեան միանալուն։ Այս նպատակով զինուորական դաշնագիր մը կնքուած էր Թուրքիոյ ազգայնականներուն եւ Ադրբէջանի կառավարութեան միջեւ։ Այս դաշնագիրը, որ կնքուած էր 1920 ապրիլ 15ին, իր 7րդ յօդուածին մէջ կ'ըսէր. «Անատոլուի եւ Ռումէլիի պաշտպան կոմիտէն կը խոստանայ որ՝ եթէ Հայաստան յարձակի Ադրբէջանի վրայ, նոյնպէս Ադրբէջանի կառավարութիւնը խօսք կուտայ որ, եթէ Թուրքիոյ Հայերը Հայաստանին միացուին, փոխադարձաբար պիտի պաշտպանեն իրենց շահերը եւ իբրեւ մէկ բանակ պիտի շարժին»։

Այս դաշնագիրն ալ չէ հիմնուած որեւէ փաստաթուղթի վրայ եւ յերիւրուած է պարզապէս տեղի անտեղի պաշտպանելու համար հայկական շահերը։ Կասկած չկայ որ ասիկա պարզապէս արդիւնք է հայկական թշնամութեան։

Դարձեալ նոյն հայկական թշնամութեան մղումով է որ հեղինակը չի քաշուիր սուտեր յերիւրելէ եւ համթրքութեան յայտնի գործիչներուն անհիմն խօսքեր վերագրելէ։ Օրինակ, 1920ին գրուած շրջանին, Պոլիս տեղի ունեցած միտինգի մը մէջ ճառ խօսողներու շարքին, Զարեւանդ կը յիշէ նաեւ Ագչուրա Եուսուֆ պէյը եւ կ'ըսէ.

«Ագչուրա Եուսուֆ պէյ ճառ մը խօսեցաւ՝ փառաբանելով Տարտանէլի հերոսները, որ ինկան դատապարտուած Թուրք երկիրներու ազատագրութեան համար։ Յայտարարեց որ այդ զոհերուն արիւնը ի զուր անոնց նահատակութեան լանքով է որ ծնաւ անկախ Ադրբէջանը։ Ագչուրա պէյ առաջ երթալով, շեշտեց անպատճառ պէտք է ցնել Հայաստանը, որ մը կը կազմէ երկու Թուր գերուն միջեւ, ու ամբո ժով այս տեսակէտը պա նեց»։

Նկատելով որ ուրիշ տեղ հանդիպած ենք տանի նրբանցքը մասին Աքչուրա պէյի ճառ մը խօսելուն, կասկ որ ատիկա «յանուն հեղինակին կողմէ եթէ դակի յարմարցուած, փափաքին համաձայն ցութիւններ հանելու գրքին մէջ զրուած է,

Մէկ խօսքով, տեսնուի այս խոշոր րէն ալ, հեղինակը կան կերպով գիրք գր նարկած ատեն, յայտն թակայական տեսակէ ինկած է եւ չէ կրցած ազատել ճշմարտութիւն ղաթիւրելէ։

ԽՄԲ.— Մէջբերումները դատեցինք Զարեւանդի գրքին հետ եւ որոշ տար թիւններ գտանք Օտլու Ե թարգմանութեան հետ։ փոփոխութիւններ կամ ներ կան հայերէն եւ ռ բնագիրներուն միջեւ։

ԿԵԱՆՔԸ ԿԻՊՐՈՍԻ

ՆԻԿՈՍԻԱ (Սեփ. Թղ Սուրբ Հայ գաղթակ ի նպաստ, Մելքոնեան կրթ հաստատութեան կողմէ, տրուարի գիշերը տեղի ու գեղարուեստական հանդէ հովանաւորութեամբ Կիպրոսի սակալ Սըր Ռոնալտ Ստորսի. հանդէսը, իր յայտագրի թեամբ, եւ կանոնաւորութե անցաւ ա՛յնքա՛ն յաջող, հիացում պատճառեց բոլոր

Փափառափուլայի մեծ րոնը ամբողջ լիքն էր թեամբ։ Շատեր կիցէէն եկ ձան, տոմսակները սպառած լով։ Ներկաներուն մէջ կ'երե չըլ կուսակալ Սըր Ռ. Ստորս ու զաւակները, Նիկոսիոյ քաղաքը, դատաւորները, ներ, դրամատան տնօրէնները, պէս նաեւ հայ, անգլիացի բարձրաստիճան պաշտօնեա

Հանդէսը բացուեցաւ Մ երաժշտութեան ուսուցիչ կանաչեանի ճարտար ղեկավա թեան տակ, սաներու եւ սան ներու (80) երգչախումբին ուձայն «Ցէ՛ր կեցցո»ով, խոր տպաւորութիւն։ Մանկա տէզի փոքրերը, պատա թեամբ Մանկապարտէզի Օր. Տ. Սիսակեանի պարեցին նագեղ տարազներով, մէկը աւելի սիրուն, բազմազա կշռաւոր պարեր։ Մասնաւոր գնահատուեցան չորս եղանա «Վարդերու պարը», «Սնոթի (երաժշտ. Է. Թոմսընի) եւ «Ծ գակներու պարը»։ Բոլոր այ րերը գեղեցկօրէն եղանա Պ. Կանաչեան։ Աշակերտու Ա. Անգալթեան երգեց «Զ գինչ», անուշ ժողովրդական երգ Թ. Մարտիրոսեան նաշխուն զինկներով զարդարուն, պարեց երգեց «Մանիշակ»ը։

Ցետոյ երկսեռ երգչախ քառաձայն, հնգաձայն եւ ձայնով երգեց «Հո՜յ նար «Խումար պանկը»ը, (Կ. Վ.) լիլօ»ն, «Խնջոյքը»։

Ցուցումը կը խղդէ կա հայրենաբաղձ սիրտերը, երբ հայրենի մեր բնաշխարհի նագեղ նկարէն տարազներով, շարքերով բեմ կուգան սան

րը եւ պատրաստութեամբ ու-րուցչուհի Օր. Մ. Դանիէլեանի, կը պարեն հայ ժողովրդական պարեր «Մածուն եմ մերել», «Քարբուրի ջան», եւն.։

Ցայտագիրին Գ. եւ վերջին մասը Շիրվանզադէի «Չար Ոգի»ն էր, զոր մեծ յաջողութեամբ ներկայացուցին հաստատութեան աշակերտներու բարձրագոյն դասարաններու սանուհիները։

Ժամը մէկին քառորդ կար, երբ հանդէսը վերջ գտաւ։ Ժողովուրդը կարծես չէր ուզեր բաժանուիլ թատրոնէն։ Խ՚ գրեցին գրաւոր եւ բերանացի հանդէսին կրկնութիւնը։ Օտարները նոյնպէս կը յայտնէին իրենց գոհունակութիւնը, մասնաւորաբար կուսակալին ընտանիքը, եւ ուրիշ բազմաթիւ բարձրաստիճան անգլիացի, յոյն դէմքեր։

Մէլգոնեան կրթական հաստատութիւնը ասկէ առաջ Սուրիոյ հայ գաղթականներու Օժանդակ Յանձնախումբին ղրկած էր, երկու անգամով 58 ոսկիի մեծ գումար մը, հանգանակուած հաստատութեան պաշտօնէութեան եւ աշակերտութեան միջեւ։

Այս հանդէսէն 60 ոսկիի մօտ զուտ հասոյթ մը գոյացած ըլլալով, պիտի ղրկուի նոյն Յանձնախումբին։

*** Երկու խօսք ալ հաստատութեան ուսումնական կեանքէն։ Մ. Կ. հաստատութեան կրթական ատեանը կը հանի մօտաւորապէս երկրորդական ուսման ծրագրին։ Տնօրէնը՝ Պ. Գ. Կիրակոսեան, շուրջն ունենալով կարող եւ համերաշխ ուսուցչական մարմին մը, կ՚աշխատի, աշակերտութեան մէջ վառ պահելու հայրենասիրական առողջ զգացումները, եւ հայկական ոգին։ Հայերէնի, մաթեմաթիքի, գիտութիւններու, գծագրութեան, երաժշտութեան, ինչպէս նաեւ լեզուներու (անգլիերէնի եւ ֆրանսերէնի համար երկու մասնաւոր օտար ուսուցիչներ կան) մէջ, սաներն ու սանուհիները ցոյց կուտան ուշագրաւ յառաջդիմութիւններ։

Վարժարանը այս տարի կուտայ իր կրթական անդրանիկ հունձքը։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Վերջին տարուան ընթացքին, ամերիկեան շարժանկարի սրահները ամէն շաբաթ միջին հաշուով 120 միլիոն հանդիսատես ունեցան։ Ամբողջ Միացեալ-Նահանգներուն մէջ շարժանկարի սրահներուն թիւը կը հասնի 20,000ի։ Խօսուն շարժանկարը չափազանց տարածուած է այնտեղ։ Այս տարի ընկերութիւնները պատրաստած են 120 միլիոն տոլարի վարկ մը, բանալու համար շարժանկարի նոր սրահներ։ Կը յուսացուի, որ գունաւոր շարժանկարն ալ մեծ յաջողութիւն գտնէ այս տարի։

ԼՈՒՐԵՐ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

Թուրքեւսուրիական սահմաններու յանձնախումբը արդէն գծած է սահմանը Փայասէն Տիգրիս, մինչեւ Ճէզիրէթ Իպն Օմար։ Կը մնայ միայն ճշդել Թալվէկը (գետերու ճիշդ մէջտեղէն անցած գիծը), որ պիտի կազմէ սահմանը Ճէզիրէէն մինչեւ Խապուր։ Այս աշխատանքներուն համար Տիգրիսի այդ կողմերը մեկնած է Ջրագիտական մարմին մը։

*** Կառավարութիւնը որոշած է 20 նոր դպրոցներ բանալ Տէր-Զօրի եւ շրջականներուն մէջ։ Կրթական նախարարութիւնը, նկատի առնելով շրջիկ ցեղերու դաստիարակութեան անհրաժեշտութիւնը, որոշած է շրջուն դպրոցներ բանալ նաեւ «Պէնի Խալիտ» եւ «Ֆէվաիրէ» ցեղերուն համար։

*** Սուրիոյ Մարզպանութեան հրամանով, երկրին սահմաններէն դուրս պիտի վտարուին անգործ եւ թափառական օտարները։

*** Լիբանանի կառավարութիւնը, իր պիւտճէն հաւասարակշռելու համար, փակած էր 111 դպրոց։ Տրիպոլսոյ ժամանակաւոր ժողովուրդը, չափազանց դժգոհ, իր կարգին փակեց շուկան ամբողջ երեք օր։ Միեւնոյն ատեն հեռագիրով դիմում կատարեց Սուրիոյ Մարզպանութեան։ Կառավարութիւնը ի բացակայութեան երեսփոխան ամիս բանտարկութեան դատապարտեց անոնք, որ ստորագրած են այդ հեռագիրը։

*** Ինչպէս անցեալ տարի, այս տարի եւս, Պէյրութի փաստաբանները երեք օր (փետրուար 1-3) գործադուլ ըրին, բողոքելու համար խառն դատարաններուն դէմ, որոնք կազմուած են Սուրիոյ մէջ։ Միւս կողմէ դատական նախարարութիւնը արգիլած է գործել այն փաստաբաններուն, որոնք տեղէտ են երկրին օրէնքներուն մասին։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԵՐԸ ԱՅԹՈՍԻ ՄԷՋ

Պուլկարիոյ Այթոս քաղաքին մէջ եւ շրջականները կ՚ապրին 70 հայ ընտանիքներ, 350 հոգի։ Ոմանք բնիկ, ոմանք եկուոր։ Այս գաղութը գոյութիւն ունի հինէն ի վեր, կազմուած է 300 տարի առաջ։ Ժամանակ մը այնտեղ ապրած են բազմաթիւ Հայեր, որոնք յետոյ գաղթած են ուրիշ ուղղութեամբ։

Ներկայ գաղութը գոհ է իր վիճակէն։ Ընդհանրապէս խանութպաններ են կամ արհեստաւոր։ Տեղացի Հայերը գրաւած են նախանձելի դիրքեր։

Ազգային կեանքը խաղաղ է եւ համերաշխ։ Ունի վարժարան մը (ապառողջ շէնք մը), որ միեւնոյն ատեն ժամուն է։

Վարժարանը ունի աւագ ուսուցիչ մը եւ պուլկար ուսուցչուհի մը եւ աւելի քան 50 երկսեռ աշակերտ։

Հայ գաղութը կ՚աշխատի նոր շէնք մը շինել, յարմար դպրոցի եւ ժամուի։ Հիմնադրամին մեծ մասը արդէն հաւաքուած է, միւս կողմէ կը շարունակուի հանգանակութիւնը։ Այթոս ունի նաեւ Երիտասարդաց Միութիւն մը եւ Գթութեան Խաչ մը, 30 անդամուհիներով։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԿԱՅԱՆԻ ԴՊՐՈՑԸ

Պէյրութի կայանը կը բաղկանայ տախտակէ եւ թիթեղէ տուներէ։ Ունի Ազգ. վարժարան մը, ուր կը յաճախեն 770 երկսեռ աշակերտ։

Հոգաբարձութիւնը կրցած է հաւասարակշռել վարժարանին ելմտացոյցը, եւ կանոնաւոր վճարել ուսուցիչներուն ամսականները։

Մանկապարտէզին մէջ կ՚ուսանին 430 երկսեռ փոքրիկներ. ունի մէկ մանկապարտիզպանուհի եւ 9 ուսուցչուհի։ Նախակրթարանին երկսեռ աշակերտներուն թիւն է 340։ Ունի մէկ տնօրէն եւ 11 երկսեռ ուսուցիչ։

Տարեկան ծախքն է 1200 Թրք. հնչուն ոսկի, որ կը գոյանայ աշակերտներուն թոշակէն, ներկայացումներէն, ազգապատկան խանութներէ, Բարեգործականին տարեկան նպաստէն։

41 քաղաքներէ աշակերտներ կան, եւ 21 Հայրենակցական Միութիւններ վճարումներ կ՚ընեն իրենց քաղաքներուն տղքատիկ տղոց կրթութեան։

Աշակերտներուն առողջական վիճակը գոհացուցիչ է։ Հիւանդութեան պատճառով բացակայութիւններ քիչ կը պատահին։ Տղոց սնունդը բաւարար է, եւ վարժարանին դիրքը՝ առողջապահիկ։

Ք.

ԹՈՒՐՔԻԱ

(Քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ԱՆԳԼ ԽՄԲԱԿԻՆ ԴԻՄՈՒՄԸ

Անգլ. խմբակ մը ասկէ առաջ դիմում կատարած էր Պօլուի շրջանին մէջ, Գարատէրէի անտառները շահագործելու համար։ Այս մասին բանակցութիւնները սկսած են հիմա։ Խմբակը կ՚առաջարկէ շահագործել 100,000 հէքտար տեղ որ կառավարութեան կը պատկանի։

ԿՐՕՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ Կ՚ԱՒԵԼՆԱՅ

Այս տարի Ռամազանի առթիւ, Պոլսոյ մզկիթները աննախընթաց բազմութիւնով լեցուն կ՚ըլլան։ Ամէն տարիքէ եւ երկու սեռէ անթիւ հաւատացեալներ ծոմ կը բռնեն եւ աղօթքի պահերուն մզկիթները այնքան կը լեցուին որ, շատ տեղեր, կէսը դուրսը կը մնայ։

Շահագրգռուող անձեր կ՚ըսեն թէ 10-15 տարիէ ի վեր մզկիթները այսքան բազմութիւն չէին տեսած։ Նոյն իսկ Գատիրի գիշերները այս բազմութեան կէսն իսկ կարելի չէր ըլլար տեսնել։

*** Մզկիթներու դռներուն առջեւ խռնուող անթիւ մուրացկանները վերցնելու համար դիմում կատարուած է Պոլսոյ քաղաքապետութեան։

ՊՈԼՍՈՅ ԽԱՆՈՒԹՆԵՐԸ

Պոլսոյ քաղաքաքապետութիւնը նոր պատրաստած է կանոնագիր մը որուն համաձայն քարաշէն խանութներու եւ վաճառատուններու յատակը կամ մարմարէ եւ կամ «պէթօն»է շինուած պիտի ըլլան։ Փայտաշէն խանութներուն տախտակամածներն ալ կամ ՙիւղաներկ եւ կամ մուշամբով ծածկուած պիտի ըլլան։ Այս որոշումը գործադրութեան պիտի դրուի մէկ ամիսէն, չգործադրողները օրինական հետապնդումի պիտի ենթարկուին։

«ԼՔԵԱԼ» ԱԳԱՐԱԿ ՄԸ

Պոլսոյ «լքեալ» գոյքերու վարչութիւնը աճուրդի հանած է Սկիւտարի եւ Անատոլու Հիսարի միջեւ գտնուած «Հէքիմ պաշը» ընդարձակ ագարակը, որ «լքեալ» գոյք է։ Ագարակը գնահատուած է 53.000 ոսկի։

ԻԶՄԻՐԻ ՆԱՒԱՀԱՆԳԻՍՏԸ

1929ին Իզմիրի նաւահանգիստը մտած եւ ելած են 927 թրքական, 70 ֆրանսական, 222 իտալական, 216 անգլիական, 131 հելլէնական, 57 գերմանական, 50 հոլանտական, 14 շուէտական, 8 նորվեկեան, 28 ամերիկեան, 51 ռուսական, 57 եուկոսլաւ, 4 պարսկական, 9 պելճիական, 10 ռումանական, 1 եգիպտական, 2 լեհական, 4 պուլկարական եւ 3 ճափոնական շոգենաւեր։ Ընդամէնը 2915 շոգենաւ։ Նախորդ տարուան բաղդատմամբ, Իզմիրի նաւահանգիստին գործունէութիւնը քիչ մը ետ մնացած է։ 1928ին 3027 շոգենաւ մտած էր Իզմիրի նաւահանգիստը։

ԴԱՐՁԵԱԼ ՃԱԳԱՐՆԵՐ ՈՐՈՆՔ ՄՐՑԱՆԱԿ ԿԸ ՍՏԱՆԱՆ

Փետր. 15էն 20, Փարիզ, Փորթ տը Վէրսայլի ցուցադրութեանց հսկայական սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Ֆրանսական Հաւաբուծական կեդր. Ընկերութեան կողմէ սարքուած տարեկան Միջազգային մեծ Ցուցահանդէսը՝ հաւաբակի կենդանիներու յատուկ, — հաւեր՝ 2500ի մօտ, աղաւնիներ՝ 1300ի չափ, ճագարներ՝ շուրջ 1800, բադ, սագ, հնդկահաւեր՝ 650ի չափ, եւ թռչնարանի ու վանդակի թռչուններ՝ 300։ Այս բոլոր խայտաբղէտ կենդանիները՝ իրենց անհամար ցեղերով ու տեսակներով՝ ակնախտիղ տեսարան մը կը պարզէին։ Բացի Ֆրանսացիներէն, որոնք կը կազմէին ստուար մեծամասնութիւն, կը մասնակցէին նաեւ պելճիքայէն, իտալիայէն, Հոլանտայէն եւ Անգլիայէն։ Միջազգային այս ցուցահանդէսը իր մէջ կը համրէր նաեւ Հայ մը, Պ. Վահրամ Թաթուլ, որ քանի մը տարիէ ի վեր, երբ ամաթէօր, կը զբաղի ճագարաբուծութեամբ եւ որ այս անգամ եւս ունեցած է յաջողութիւններ։ Իր մէկ քարայծ ճագարը (Chamoi de Thuringe) իր գեղեցկութեան համար արժանացած է երկրորդ մրցանակի, մինչ առաջին մրցանակ չէ տրուած ո՛չ մէկ քարայծի։ Իսկ իր ձիւնագունդի պէս հոյակապ Անկորան առանձին գնահատութեան արժանացած է Անկորա-քլիւպի կողմէ որ անոր տուած է մասնաւոր Մրցանակ։ Կ՚արժէ որ արուարձանաբնակ մեր հայրենակիցները իրենց պարտէզին մէջ անկիւն մը յատկացնեն ճագարին պէս շահեկան կենդանիի մը։

Ե. Ի.

ԱՇԽԱՐՀԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

Հակառակ մեծ աղէտներու, — պատերազմ, սով, համաճարակ, — աշխարհի բնակչութիւնը կ՚աճի կանոնաւորութեամբ։ 1874ին աշխարհի բնակչութիւնը կը հասնի 1,430 միլիոնի, 1890ին 1,500 միլիոնի, ներկայիս՝ 1,950 միլիոնի։ Գերմանական թերթ մը կը հաշուէ թէ դեռ 7,550 միլիոն բնակչութիւն եւս կրնայ ընդունիլ երկիրը, պայմանաւ որ իւրաքանչիւր քառակուսի քիլոմեթրի վրայ բնակչութեան խտութիւնը ներկայացուի հաւասար չափով։ Այսօր Եւրոպա ունի 69 բնակիչ իւրաքանչիւր քառակուսի քիլոմեթրի վրայ, Ափրիկէ՝ 40, Ամերիկա՝ 20, Ասիա՝ 24, Ովկէանիա՝ 1։ Այնպէս որ այսուհետեւ բնակչութեան աճումը պէտք է կատարուի Ամերիկայի, Աւստրալիոյ, Ափրիկէի եւ Ասիոյ մէջ։ Սակայն հաղորդակից երկու պարապ անօթներու բնագիտական օրէնքը կարելի չէ կիրարկել երկրի զանազան մասերու վրայ։

Այսպէս, սիպերիական տափաստաններու խտութիւնն է 1 բնակիչ 250 քառակուսի քիլոմեթր տարածութեան վրայ։ Լաբրատորի խտութիւնը եւս 1 իւրաքանչիւր 100 քառակուսի քիլոմեթրի վրայ։ Իսկ Սահարայի 7-8 միլիոն քառակուսի քիլոմեթր տարածութեան վրայ կը բնակին 3-4 միլիոն բնակիչ։ Եւ դեռ ի՜նչ հողամասեր, որոնք անբնակելի են։

Միակ յոյս մը կայ. եթէ գիտութիւնը գտնէ միջոցը չորցնելու ճահիճները, արգասաւորելու անապատները, դեռ երկիրը շա՜տ բնակիչ կրնայ ընդունիլ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ. ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղին ֆութպոլի խումբերը կը բոլորեն այս տարի փայլուն շրջան մը։

Հինգ ֆութպոլի խումբեր գրեթէ ամէն կիրակի կը կատարեն մրցումներ շատ անգամ գերազանց ուժերու դէմ, եւ մօտ վեց ամիսէ ի վեր աչա իրենցմէ ոչ մէկը հանդիպեցաւ տակաւին ծանր պարտութեան մը։ Ընդհակառակն տեղական մամուլին մէջ կը հանդիպինք միշտ իրենց ձեռք բերած յաջող արդիւնքներուն։

Գնահատելի է մանաւանդ այս մասնաճիւղին Junior խումբը, կազմուած 18 տարեկանէն վար պատանիներէ, որ կիրակի օր (16 փետր.) նոր յաջողութիւն մը եւս շահեցաւ, պարտութեան մատնելով Սէն՚թ Անթուանի համապատասխան խումբը, զէրօի դէմ երեքով։ Այս յաղթանակէն վերջ հայ երիտասարդ խաղացողներուն խումբը կը նկատուի ամբողջ Փրովանսի նահանգին երեք լաւագոյն Junior խումբերէն մէկը։

Իսկապէս քաջալերական արդիւնք մըն է այս, երբ նկատի առնենք որ համբաւաւոր «Օլէնփիք տը Մարսէյլ»ի նման անհամեմատօրէն աւելի նպաստաւոր պայմաններու տակ գործող Միութեան մը համապատասխան խումբն իսկ՝ չյաջողեցաւ արժանանալ այս պատիւին։

Անշուշտ մեր երիտասարդ մարզիկները չպիտի գոհանան այսքանով, եւ վերջին ճիգով մը պիտի յաջողին խլել ախոյեանի տիտղոսը, յաղթելով իրենց հետ մնացած միւս երկու խումբերուն եւս։ Այս վերջին մրցումները պիտի կատարուին յառաջիկայ ամսուան ընթացքին։

*** Մասնաճիւղին գլուխը կը գտնուի Աթթարեան — կարող խաղացող մը՝ որ իր շուրջն ունենալով քանի մը անձնուէրներ, յաջողած է խումբը դնել զուտ անկուսակցական գետնի վրայ։ Ինչ որ մարզական միութեան մը համար յաջողութեան անհրաժեշտ պայման է, մանաւանդ մեր ներկայ անճոռնի իրականութեան մէջ։

Մասնաճիւղը, բացի իր գործօն անդամներէն, ունի նաեւ մօտ յիսուն օժանդակ եւ բարերար անդամներ՝ որոնք իրենց կարողութեան ներած չափով կը տրամադրեն բարոյական թէ նիւթական աջակցութիւն միութեան յառաջդիմութեան համար։

Վ. Մ.

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 9 —

ԵՒ 21 ՏԱՐԵԿԱՆ, ԷԻ

Ժամը տասնին՝ սպասաւորներէն զատ հոն մնացողը ես էի միայն։ Բարձրահասակ բարեդէմ մարդն ալ գացած էր։ Հոն բնակողները զարմանքով կը դիտէին գիս երկրի ընդերքներուն մենաւոր ճամբորդ։ Կ՚ըսէին իրենք իրենց. — «Ահա երիտասարդ մը որ դարպասելու եկած է, բայց իր բարեկամուհին ուրիշի մը հետ գացած է, խե՜ղճ մարդ»։ Հանդերձասրահին դատարկ խուցերուն մէկ անապատին մէջ լքուած գլխարկս կոչ կ՚ընէր առանձնութեանս։ Այսպրած երկու ճաշերուս դրամը վճարեցի եւ մեկնեցայ այդ տեղէն Փրիսիլա նոյնիսկ չէր խորհած հեռաձայնով ըսելու թէ չէր կրնար գալ։ Ճամբայ ելայ տուն երթալու, Մընտէյ Րոտ, Փըլհէմ Րոտին բացերը, Հէյմարքէթէն բաւական երկար ճամբայ։ Բայց դարձեալ, կամաց կամաց կը քալէի, չուզելով դիմաւորել վերնայարկի երկու սենեակներուս անհամբոյր մենութիւնը։ Կէս գիշեր էր երբ սողոսկեցայ, կամաց կամաց եւ զգուշութեամբ մութին մէջ, երեք սանդուխ վեր ննջասենեակս երթալու։ Ամէն յարկի վրայ կազի կտուց մը կար, բայց վեր ելած ատեն վառելէդ վերջ վար պիտի իջնես կրկին մարելու։ Մութին մէջ կեցած կը դիտէի ննջասենեակիս պատուհանէն Սաութ Քէնսինկթընի եւ Ըրլ՚ս Քորթի տանիքները՝ աստղերուն տակ կռնծած։ Աստղերը միւս բոլոր քաղաքներէն շատ աւելի հեռու են Լոնտոնէն։ Գլուխս ա՛յնքան ծանր էր, չկրցայ երկար ատեն դիտել։ Ըսի ինքնիրենս. «Խաղաղութի՜ւն, երիտասա՛րդ։ Ինչո՞ւ տեղի տալ։ Ինչո՞ւ ա՛յդքան կարեւորութիւն տալ իրերուն։ Հանդարտութի՜ւն, սիրելի՛ս»։ Բայց խորհուրդներ, խարդախներու պէս համոզիչ, կախարդելով կը տանէին զիս մենաւոր վայրեր, եւ կը յափշտակէին բոլոր կորովս։

Ի՜նչ տխմարութիւն էին ձգտումնե՜րս, յոյսե՜րս, փառասիրութիւննե՜րս։ Պարզ ճշմարտութիւնը ա՛յն էր որ չափէս վեր բաներու վրայ յոյսեր դրած էի։ Փառասիրութիւննե՜ր։ Ապիկար ցեղի մը զաւակ, պատիւովը մեռնելու անընդունակ, թափառաշրջիկ ժողովուրդի մը դիւալլուկ (haunted) վերջալոյսին մէջ ծնած, դարերով անարգ նահատակութիւններու եւ գձուձ փախուստներու ժառանգորդ, ի՜նչ բանի արժանի էի՛ եթէ ոչ անպէտ ծառայողի մը տառապագին ու անտէրունչ առանձնութեան։ Ի՞նչ արուեստ կրնար գալ Հայէ մը, ի՞նչ մեծութիւն։ Ո՛վ Հայաստան, ո՛վ անգեղեայ դարպասող, նուաստացած այսօր մէկ վաղը միւս աշխարհակալին առջեւ, ինչո՞ւ չմեռար Նինուէի, Կարքեմիշի եւ Բաբելոնի հետ։ Մեռնելովդ թերեւս հնութեան պատմիչներուն հետաքրքրութիւնը շարժէիր։ Ժողովուրդը «Հայաստանի, զոր հիմա Արմենիա կը կոչենք», պիտի ըսէին պատմիչները, «ատենօք պատերազմիկներու ցեղ մըն էր։ Սակայն հարկ չկայ աւելցնել թէ անոր ստրուկ եւ այլասերած յաջորդները իրենց ցեղի երբեմնի մեծութենէն ոեւէ նշան ցոյց չեն տար»։ Մեռնելովդ, ինչպէս ըսի, հետաքրքրաշարժ դիակ մը կրնայիր ըլլալ։ Բայց ողջ, աչա տաղտուկ մըն ես ամէնուն, եւ բեռ մը աշխարհի՜ք բերած զաւակներուդ համար։ Հրեաները իրենց հանճարով ծառայելով Արեւմուտքի ժողովուրդներուն, տէր տիրական եղած են աշխարհի։ Դուն, բան մը — նոյն իսկ մոռացում — ի գլուխ հանելու անկարող, տաղտկալի նահատակութեան շուայտանքի մը մէջ, պատմութեան գարշապարին կառչած լալագին սողոսկեցար քսաներորդ դարը — եւ քսաներորդ դարն ալ — ո՛վ դու տառապակոծ արարած, պէտք չունի քեզի ինչպէս նախորդ դարերը չունեցան։ Կամ, ակռաներն թափած ծերերուն յատուկ ամօթալի փցուն յաղթանակներու առթիւ տարտամ հպարտութեամբ մը հաճո՞յք կը զգաս արդեօք շահելով վատոյժ համակրանքը Ազատական քաղաքագէտներու եւ Ամերիկացի միսիոնարներու։ Աշխարհ օձիք թօթուեց քեզմէ, — չե՞ս տեսներ։ Արեւմուտքի ժողովուրդները, Հրէութեան ուժին առջեւ կռնծած՝ քեզ մեղքնալէն այլեւս ոեւէ հաճոյք չեն քաղեր։ Օձիք կը թօթուեն քու քրիստոնէութենէդ, քու ջարդերէդ, քու ողբերէդ, քու գոյութենէդ։ Եւ քու զաւակներդ վայրավատին կը թափառին երկրի ժողովուրդներուն մէջ։

Քո՛ղ մը մտածումներուս վերեւ։ Վերջապէս բնական հասակէս աւելի պզտիկցած, պատուհանէս ասդին եկայ եւ լուցկի մը տուի կազի պատրոյգին։ Կայծկլտուն կազը երեւան բերաւ սենեակ մը՝ իր տիրոջը նկարագրին համանման — այսպէս զարկաւ աչքիս։ Կարողութիւն չունէի ննջարանի մը վայելուչ յարդարանքը ընծայելու, որովհետեւ հազիւ հազ կը հասնէի քիչ շատ վայելուչ հագուելու։

Ետեւէս բացուեցաւ խօսարանին դուռը։

«Քեզի կը սպասէի» ըսաւ Փրիսիլա։

Ննջասենեակը մտաւ, լուսադողդող։ Ահաւոր հեգնանք իր հրապոյրին։ Ի՜նչ դառն յայտնութիւն մեր սղուն անկարողութեան՝ իրական կեանքին մէջ հանդիպիլ մէկու մը՝ որ բանաստեղծութեան մէջ դիւթած է մեզ։

ՄԱՅՔԸԼ ԱՐԼԷՆ

Թարգմ. ԽՏԱՆ

Գործ չեղած եղանակներուն, բոլոր հաւաքական տնտեսութիւնները պիտի հայթայթեն բանուորներու մասնաւոր ջոկատներ, որոնք պիտի աշխատին խորհրդային ճարտարարուեստի զանազան ճիւղերուն, մասնաւորապէս շինութեանց եւ ատաղձի արտադրութեան մէջ:

Աշխատանքի գործավարութիւնը՝ առանց գիւղացիներու խորհուրդ հարցնելու, պայմանագրութիւն կնքած է Հաւաքական Տնտեսութեան կեդրոնական Պաշտօնատան հետ, այս տարի 1,500,000 գիւղացիներ շարժման մէջ դնելու համար: Հաւաքական տնտեսութեանց պատկանող գիւղացիները ընտրութեան իրաւունք չունին, ու պարտաւոր են երթալ հոն՝ ուր կը ղրկուին, ու պէտք է համակերպին կարգապահութեան:

Իտալիոյ ազգային պաշտպանութիւնը

Հռոմէն կը հեռագրեն թէ «Ազգային Պաշտպանութեան Գերագոյն Մարմինը» ժողով գումարեց՝ քննելու համար իրեն վերաբերեալ կարգ մը խնդիրներ: Այս գերագոյն մարմնին Նախագահն է Մուսոլինի, անդամներն են՝ շահագրգռուող նախարարները, բանակի, նաւատորմի, օդանաւորդութեան եւ քաղաքապահ զօրքի սպայակոյտի պետերը: Վերջերս մասնաւոր հրամանագրով մը այս մարմնին անդամ նշանակուեցաւ նաեւ ֆաշիստ կուսակցութեան քարտուղարը:

Այս մարմնին կազմութիւնն ալ ցոյց կուտայ որ, կ՚ըսէ «Փոփոլօ տի Րոմա», անիկա վերացական վիճաբանութիւններով զբաղող ակադեմիա մը չէ: Անիկա կը քննէ զինուորական այն բոլոր կարեւոր խնդիրները, որոնք օրէնսդրական հանգամանք ունին: Այսպէս՝ քննութեան կ՚ենթարկէ նախարարական խորհուրդին ներկայացնելիք բոլոր օրինագիծները: Կը զբաղի նաեւ զինուորական կրթութեամբ: Գերագոյն մարմինը որոշած է համալսարանական ծրագիրներու մէջ աւելի լայն տեղ տալ զինուորական եւ արհեստագիտական մասնագիտութեանց. այսպէս՝ ճարտարագէտներուն պիտի ուսուցուի ձգագիտութիւն եւ զէնքերու պատրաստութիւն, քիմիագէտներուն՝ պատերազմական կազերու պատրաստութիւն, բժիշկներուն՝ ռազմադաշտի վրայ ստացուած վէրքերու բուժում: Այս ձեւով, կ՚ըսէ ֆաշիստ թերթը, զինուորական խնդիրը ամէն օր աստիճան մը աւելի պիտի թափանցէ ազգի կեանքին մէջ:

Պէտք է յիշենք նաեւ որ բոլոր այն ուսանողները, որ արձանագրուած են համալսարանական քաղաքապահներուն մէջ, իրենց ուսման ընթացքին կը հետեւին զինուորական դասընթացքներու, որոնք, յետ քննութեան, իրաւունք կուտան իրենց ստանալ պահեստի փոխ-տեղակալի աստիճան:

Պուլկար դահլիճին դիրքը

Պուլկարիոյ վարչապետ Լիափչէֆ յայտարարած էր թէ համայնքային ընտրութիւններէն վերջ, դահլիճը որոշ փոփոխութեանց պիտի ենթարկուի: Սոֆիայէն կը հեռագրեն թէ՝ ընտրութեանց մէջ կառավարական կուսակցութիւնը շահեցաւ աթոռներու 100էն 62ը, սակայն դահլիճին մէջ որեւէ փոփոխութիւն չմտաւ: կառավարական կուսակցութեան երեք պետերը՝ Լիափչէֆ, Պուրոֆ եւ տոքթ. Ցանքոֆ խորհրդակցեցան այս առթիւ: Տոքթ. Ցանքոֆ, նախկին վարչապետ եւ այժմ Սոպրանիէի նախագահ, չուզեց մտնել դահլիճին մէջ, ինչպէս կ՚առաջարկէր վարչապետը: Կառավարական ծրագիրը կը մնայ նոյնը եւ գլխաւոր նպատակն է երկրին տնտեսական բարւոքումը: Նախարարական փոփոխութեան հարցը չէ փակուած վերջնապէս, այլ յետաձգուած է մինչեւ որ համաձայնութիւն գոյանայ անձերու մասին:

Թոնքինի ապստամբութիւնը

Ֆրանսական գաղթավայր Թոնքինի ծանօթ ապստամբութեան մեղսակիցներէն 60 տեղացիներ եւ 52 զինուորներ ձերբակալուեցան Եէն-Պէյի մէջ: Ասոնք պիտի դատուին իբրեւ դաւաճան: Ֆու-Թոյի մէջ ալ ձերբակալուեցան 60 հոգի, որոնք շրջակայ գիւղերու վրայ յարձակումներ գործած էին: Հայ-Տուանկ նահանգի մէկ գիւղին մէջ ձերբակալուեցան 35 հոգի: Ապստամբներու թաքստոցներէն մէկը գրաւուեցաւ տեղացի պահակներու ջոկատի մը կողմէ:

Նամակ մը Կուտեպովէն...

Լիւսիէն Ֆէրոն անուն ձկնորս մը Պայեէօի մօտ՝ Քոմմի ծովեզերքին վրայ գտած է շիշ մը, որուն մէջ կար մատիտով գրուած ֆրանսերէն նամակ մը՝ զօր. Կուտեպովի ստորագրութեամբ: Ահա՝ այդ նամակը.

«Ստորագրեալս, զօր. Կուտեպով, կը յայտարարեմ թէ կալանաւոր եմ խորհրդային «Սպարտակ» փոխադրանաւին վրայ: Կարծեմ թէ Հէվի գլուխը կը տեսնեմ: Բարեկամներուս կ՚ուղղեմ վերջին հրաժեշտս, որովհետեւ ինծի այնպէս կը թուի թէ՝ հրաշք մը պէտք է գործուի՝ ազատելու համար զիս դահիճներուս ձեռքէն: Եթէ մեռնիմ, ատիկա պիտի ըլլայ նոր Ռուսիոյ համար»:

Կասկած չկայ որ այս նամակը շինծու է եւ խաղը՝ զուարճասէրի մը:

Ոստիկանութիւնը կը շարունակէ իր քննութիւնները: Վերջին անգամ լսուեցաւ կին մը, որ յունուար 26ին Ալմայի կամուրջին վրայ տեսած էր երկու խորհրդաւոր ինքնաշարժները: Մէկուն մէջ պառկած էր մօրուսաւոր մարդ մը, որուն քիթին բամպակ մը բռնած էր ուրիշ մարդ մը:

Աղէտ մը Աթէնքի մէջ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ շաբաթ գիշեր սաստիկ փոթորիկ մը եւ տեղատարափ անձրեւներ ահագին վնասներու ենթարկած են Յունաստանի մայրաքաղաքը: Բազմաթիւ տուներ փլան եւ 600 ընտանիքներ մնացին առանց ապաստանի: Վեց հոգի խեղդուեցաւ: Կառավարութիւնը ստիպողական միջոցներ ձեռք առաւ աղէտեալներուն օգնելու համար:

.˙. Տավլիայի մօտ երկաթուղագիծը 400 մեթր երկարութեան վրայ ջուրերէն քշուած ըլլալով, Սէմփլոն ճեպընթացը, որ Աթէնք կ՚երթար, ստիպուեցաւ կանգ առնել Լամիայի մէջ: Հաղորդակցութիւնները պիտի վերահաստատուին շուտով:

Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ

7. ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այսօր երեքշաբթի 60 Rue des Ecoles, Chope Parisienne.

Ա. ժամ 9—10, Պատմ. մատերիալիզմը եւ անոր քննադատութիւնը՝ ԱՇՈՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ,

Բ. ժամ 10—11, Ծրագրի պարզաբանում՝ Ա. ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ:

Հ. Յ. Դ.

Գ Ա Ի Ա Ռ

Լիոնի Վրէժ խումբի դասախօսական ժողովը՝ վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Գրադարանը: Կը խօսին ընկերներ Բ. Աղաբէկեան եւ Աղասի: Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները: Մուտքը ազատ է:

Վ. Ուզունեան, Փ. Այտընեան, Ե. Ուզունեան 10ական: Ա. Միլիմեան 20, Գ. Հաճի Թորոսեան 20, Գ. Քէշիշեան 15, Յ. Պասմաճեան 15, Հ. Գարագաշեան, Յ. Օֆօֆեան, Ա. Գունտուրաճեան, Սուլթանեան, Յ. Խաչատուրեան, Հ. Սիմոնեան, Յ. Պետրոսեան, Յ. Քէշիշեան, Լ. Գազանճեան, Ոմն, Ռ. Աբգարեան, Մարթաեան, Տիգրան Փուշիճեան, Մ. Թովմասեան, Ոմն, Խ. Պետրոսեան, Ի. Շէքէրճեան, Տ. Մահտեսեան, Ն. Գամանթոեան, Պ. Սուքիասեան, Յ. Գալայճեան, այրի Տիկ. Մ. Պալգճեան, Մ. Անտոնեան, Մ. Յարութիւնեան, Ս. Զաքարեան, Մ. Վարագաճեան, Հ. Մինասեան, Մարտիկեան, Հ. Թորոսեան, Հ. Արսլանեան, Ֆէնէրճեան, Սապախ Հաննա, Գ. Չէնկինեան, Զ. Խաչինեան, Ս. Տոլմաճեան, Յ. Չիքոեան, Ա. Կէօլպաշեան, Ն. Մկրտիչեան, Յ. Անդրէասեան, Մ. Ճանիկեան, Հ. Բալուեան, Խ. Ճէպլիեան 5ական: Ժօրժ Սարճար 11, Յ. Մինասեան 7, Ա. Գրիգորեան 3, Ժիլպէր 2, Ե. Կիւլէսէրեան 2 ֆրանք: Գումար 940 ֆր.: Տես «Յառաջ» 28 Յունուար:

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Լիոնի Զ. Ե. Ո. Միութեան ֆութպոլի խումբի անդամները կը հրաւիրուին դասախօսական ժողովի վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: կը խօսի՝ Պ. Վ. Սեֆերեան:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Ս Տ Ա Ց Ա Ն Ք

Հարնեփ, Բժ. Ո.— 40:
Պուէնոս Այրէս, Ն. Ա.— 20 տոլար:
Արժանթէօյլ, Ս. Խ.— 35:
Տէսին, Գործ.— 382:
Լիոն, Վ. Շ.— 45:
Անտիպ, Կ. Հ.— 70:
Թրիփոլի, Գ. Ա.— 35:
Լիոն, Կ. Ս.— 35:
Մարսէյլ՝ Զ. Մ.— 124:
Կաննի, Գ. Գ.— 70:
Փոն տը Շէրիւի, Յ. Ա.— 105:
Կափ՝ Լիւլ,— 35:
Լը Ման, Ս. Մ.— 35:
Բան, Հ. Ս.— 140:
Մարսէյլ՝ Գործ.— 836:
Մարսէյլ, Զ. Ե. Ո. Մ.— 40:
Սէն Թ՚էթիէն, Թուր.— 70:

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Bicêtre Porte d'Italieի հայրենակիցներու նուէրը.—

Ե. Փափազեան 60, Կ. Էքինճիեան 40, Գ. Գառնիկեան 25, Ա. Սահակեան 30, Վ. Նահապետեան, Ա. Կէնճեան, Գ. Սահակեան, Ե. Մխիթարեան, Խ. Սէմէրճիեան 20ական, այրի տիկին Տիգրանուհի Դաւիթեան, Գ. Գոճապաշեան, Ե. Արսլանեան, Յ. Կիւլէսէրեան, Ե. Հազարապետեան, Թ. Թովմասեան, Մ. Ոսկիանեան, Պ. Մարգարեան, Խ. Սողումեան, Ս. Պետրոսեան, Ա. Սեֆերեան, Յ. Միրզաեան, Ա. Յակոբեան, Յ. Կարապետեան, Կ. Աւագեան, Գ. Մաթիգեան, Ա. Պետիկեան, Պ. Պէտիկեան, Պ. Շմաւոնեան, Թ. Խաչիկեան, Կ. Փանոսեան, Տաճատ, Յակոբ, Ս. Զաքարեան, Տողրամաճեան, Աղէքսանեան, Հ. Յակոբեան, Մ. Պետրէսեան, Գ. Մուրատեան, Գ. Միրասեան, Մ. Միքայէլեան, Վ. Մանկասարեան, Կ. Աշըգեան, Ս. Աշըգեան, Յ. Համբարձումեան,

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Մեծ Արմտանցի Կարապետ Պօյաճեան (23 տարեկան) որ 1927ին կը գտնուէր Սելանիկի հայկ. որբանոցը: Անկէ ի վեր լուր չկայ: Իմացնել իր մօրաքրոջ որդւոյն Յարութիւն Ղարիպեանի, 11 rue des Dominicains, Marseille.

— Կը փնտռուի Ֆրանսական բանակի կամաւորներէն Յակոբ Գրիգորեան (բուն անունը Յակոբ Նազարեան) որ 1928ին Փարիզէն մեկնած է գաւառ: Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Մարսէյլ կամ շրջակաները: Իմացնել՝ իր մօր Տիկ. Սրբուհի Նազարեանի, 16 Rue Blanqui, Paris (13e): Ծախքերը լուր տուողին նուէր:

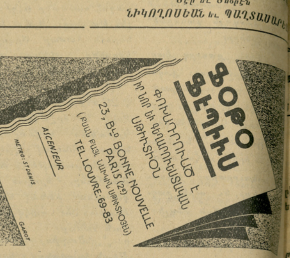
— Կը փնտռուի Յակոբ Լիւլէճեան 24 տարեկան, հօր անուն՝ Աստուածատուր, մօր անուն՝ Սրբուհի: 5 տարի առաջ հաստատուած էր Ֆիլիպէ: Երկու տարիէ ի վեր լուր չկայ իր մասին: Իմացնել՝ Ս. Լիւլէճեանի, 76 Grand, Rue. Gap, (H. M).

— Կը փնտռուի Բալուի Արթուխան գիւղէն Գրիգոր Պապօեան, որ կը կարծուի թէ այժմ Ռուսիա կը գտնուի: Իր հասցէն կամ իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել իր որդւոյն Միքայէլ Պապօեանի, Usine de Gromelle, St. Saturnin les Avignons, (Vaucluse), France:

Կը խնդրուի արտասահմանեան թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռեմ քոյրս Աֆիոն Գարահիսարցի Լուսաբեկ Տիւյմէճեանը եւ իր աղջիկը Հռիփսիմէ որ կը գտնուին Ֆրանսա: Երկու տարի առաջ նամակ մը ստացայ իրենցմէ: Իմացնել իր քրոջ Մէօհրիւպ Մուրատեանի, Նախիջեւան փողոց No. 51, Երեւան:

— Երզնկացի Ծաղիկ Աղաճանեան կը փնտռէ իր երկու աղջիկները՝ Արեւալոյս եւ Հռիփսիմէ Աղաճանեան, որոնք 1915ի տարագրութեան միջոցին իրմէ բաժնուած են Խարբերդի մէջ: Իմացնել՝ Օննիկ Աղաճանեանի, 128 Str. Regola, Braila, Roumanie: Կը խնդրուի արտասահմանեան թերթերէն արտատպել:

ԼԱՒ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ծախու է գեղեցիկ խանութ մը 17 քառ. մեթր տարածութեամբ, Rue St. Lazare, մէթրօ՝ Նօթր Տամ տը Լորէթի մօտիկը: Յարմար ամէն գործի: վարձք՝ 4200 ֆր., պայլ՝ 15 տարի: Մանրամասնութիւններու համար դիմել անձամբ առաւօտները ժամը 8—10 կամ գրել Գ. Թորոսեանի, 18 Rue St. Georges, Paris.

Վարձու է յարկաբաժին մը, մէկ սենեակ եւ խոհանոց, 3րդ յարկ: դիմել Պ. Նշանեանի, 36 Rue Damesmes, Paris (13), Métro: Place d'Italie.

ՍԱԿԱՐԱՆ

24 Փետրուար 1930

Դ Ր Ա Մ Ն Ե Ր		
Սթերլին,		L. St.
Տոլար,		Dollar
Մարք	100	Mark
Թրք. Թղթ.		L. Trq.
Թրք. ոսկի		» » or
Մէճիտիէ		Médjidié
Լէվա	100	Léva
Տրախմի	»	Drachme
Լիր	»	Lire
Պելժ. Ֆր.	»	Fr. Belge
Զուից.	»	Fr. Suisse
Լէյ	»	Leï
Ա Ր Ժ Ե Թ Ղ Թ Ե Ր		
Եգ. Քր. Ֆոնս.	I	Cr. Fonc. Eg.
	» II	»
	» III	»
Թուրքի երկթղ.		Lots turcs

IMPRIMERIE - MASSIS - ED...
208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant H. STEPHA...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

26 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1197 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԱՐԻՒՆՆ ԱԼ ՑԱՄՔԵՑԱՒ

— «մեր աչքերը յառած մնացին դէպի Լոնտոն, Պերլին, Փարիզ եւ այլ բախտաւոր ոստաններ, սակայն մեր աչքերը պտղեցան եւ մեր ականջները սպասելէն ծանրացան։

«... կը սպասենք, բայց դեռ առուն ջուր չեկաւ։»

Տէր-Զօրէն է ձայնը, ինչպէս խորագրած ենք այսօր, երկրորդ էջին մէջ։

Ի՞նչ է իրենց ուզածը,— Շէնք մը, որ ծառայէ իբրեւ դպրոց-եկեղեցի, եւ ափ մը հող՝ մեռելները թաղելու։

— «Այդ ձեղուեր է եւ փլչելու վրայ է նոյն իսկ այն խարխուլ տունը, որ վարձքով մեր ձեռքը կը մնար եւ ուր կ՚ընէինք մեր ժամն ու դպրոցը։ Ամէն օր վտանգի տակ են մեր 75 փոքրիկները»։

Ընդամէնը 4—500 ոսկիի (40—50.000 ֆրանք) գումար մը, որ «դամբարանի մը ծախքն իսկ չէ», դիտել կու տայ մեր Թղթակիցը։ Ոչ իսկ «շնորհքով մարդոց» պարահանդէսի արդուզարդին կամ գինարբուքին ծախքը — պիտի ըսէինք մենք։

Արդարեւ, ութ-ինը ամիս է որ կ՚արծարծուի այս հարցը, եւ «դեռ առուն ջուր չեկաւ»։

Անբախտ անապատականները հասցէ ճարելով գրեր են բոլոր գոց եղած անուններուն։ Նաեւ «Բարի Գալուստ»ին։ Բայց ոչ մէկ պատասխան։ «Արդեօք իրենց խո՞րթ եկան մեր այս կոչերն ու արիւնը։ Միթէ միեւնոյն արիւնը չէ՞ որ կը կրենք մենք այս անապատին մէջ»։

Մի՛ զարմանաք, Թշուա՛ռ եղբայրներ։

Հարուստը, մանաւանդ հայ հարուստը, իր մասնաւոր քմայքներն ու հաճոյքներն ունի, եւ դուք եթէ Տէր Զօրի մէջ կոտորուած 60.000 հարազատներու ոսկորներն ալ քով-քովի շարէք, օգուտ չունի։ «Ան ազատ է տալու կամ չտալու, քիչ կամ շատ, ուշ թէ կանուխ»։

Զոյգ մը խաժ աչքեր կրնան տասը հազար տոլարի չէք մը ստորագրել տալ, բայց ձեր 75 «երկսեռ սիրուն ու պճլտուն փոքրիկները, անապատի աւազին վրայ, ծաղիկներու պէս բացուած», ոչ իսկ ուշադրութիւն գրաւել։

Մանաւանդ որ — հոս մեղքը մերն է, եղբայրներ — ունինք պատուակա՛ն գրոց-բրոցներ, Եւրոպա տեսած ուսումնականներ ալ, որոնք պատրաստ են իրենց խելքն ու խիղճը, գրիչն ու անունը խոնարհաբար տրամադրելու հայ կրեսոսներու փառաբանութեան։ Անոնց քմահաճոյքներուն չքմեղացման։ Անօթի՞ էք, դպրոց չունի՞ք, շէնքը խախո՞ւտ է, — բայց ինչու՞ չէք մտածեր որ «կրնար հայ կրեսոս մը գոյութիւն չունենալ»...

Զգելով կրեսոսները իրենց ոսկի կարասներուն հետ, մենք Տէր-Զօրի խնդիրը ուշադրութեան կը յանձնենք նորէն այնպէս ինչպէս ասկէ առաջ։— Գաղթականութենէ, բազմութենէ ազատ քաղաքներէն մէկն ու մէկը պարտաւոր է ստանձնել այս հեռաւոր եւ այնքան վիրաւոր գաղութին կնքահայրութիւնը։

Հարցը դրուած է շատ պարզ ձեւով,— շէնք մը՝ իբրեւ դպրոց եւ եկեղեցի եւ ափ մը հող՝ իբրեւ գերեզմանատուն (40—50,000 ֆրանք)։ Իսկ տարեկան 15—20 հազար ֆրանք ալ՝ դպրոցը կանգուն պահելու եւ զարգացնելու համար։

Արդ, Պերլինի գաղութը տրամադրութիւն կը ցուցնէր ստանձնելու առաջին հոգը, եւ, որքան գիտենք, ուղղակի տեղեկութիւններ պահանջուած էին Տէր Զօրի Թաղ. Խորհուրդէն։

Կարելի՞ էր իմանալ արդիւնքը։ Կամ արդեօք ծանօթ հանգամանքներու հո՞գն էր որ խանգարեց այս ծրագիրը։

Ամէն պարագայի մէջ, գործին շահը կը պահանջէ հրապարակաւ լուսաբանել խնդիրը։

Եւ թող ներեն որ հարցնենք հրապարակաւ,— Ի՞նչ է վերջնական որոշումը, Պերլինը պիտի ստանձնէ՞ այս հոգը թէ ոչ։ Պիտի շինէ՞ դպրոցը կամ եկեղեցին, կամ գերեզմանատունը։

«Այո կամ ոչ»ը անհրաժեշտ է այս պարագային, որպէսզի Տէր-Զօրը հանգստանայ, կամ ուրիշ դուռ զարնէ։ Եւ թերեւս ուրիշ թեկնածու մը ներկայանայ, Միութիւն, գաղութ կամ կրեսոս։

Գալով երկրորդ կարօտութեան, կը կարծենք թէ ծանր հոգ մը չէ Լոնտոնի Տիկնանց Միութեան համար, տարին հարիւր ստեռլին ճարել։ Գրեթէ նոյնքան գումար որքան կը վճարէ Փարիզի Տիկնանցը՝ Փաթրասի համար (Յունաստան)։

Որքան կրցած ենք հետեւիլ, Լոնտոնի Տիկնանցը, թէեւ չունի լայն շրջանակ ու ծրագիր, բայց կը հետեւի մեր առօրեայ պահանջներուն։ Դեռ անցեալ դեկտեմբերին, մէկ չէքով 1500 ֆրանք ղրկեց Քալամաթայի դպրոցին համար, իսկ այս օրերս մեծ քանակութեամբ հագուստ-կապուստ են. հաւաքած ու ղրկած Հալէպ, ի նպաստ Անատոլուի բեկորներուն։ Եւ այս բոլորը՝ պարզապէս հետեւելով լրագրական տեղեկութեանց։ Առանց մասնաւոր դիմումի։

Այսօր մենք իր անունը կու տանք այն վստահութեամբ թէ՝ պիտի ուզէ հետաքրքրուիլ, հաշուել իր ուժերը, եւ ստանձնել եթէ ոչ ամբողջ Տէր Զօրի կնքահայրութիւնը (թերեւս Պերլինի հետ միասին), գոնէ դպրոցին հոգատարութիւնը։

Թող չտանք որ յուսակտուր փլի հազիւ կազմուած բոյն մը։

Այս կամ այն առուին ջուրը կրնայ ուշանալ, կրնայ ցամքիլ։ Իսկ արի՞ւնը։

Եթէ Տէր Զօրի արիւնազանգ հողերն ալ չեն խօսիր մեր սրտին, հապա ի՞նչ բան պիտի խօսի...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՓԵՏՐ. 18Ի ԴԱՍԸ

Փետրուար 18ի տարեդարձին նուիրուած խմբագրականի մը մէջ, Սոֆիայի «Արաքս»ը դիտել կու տայ (Փետրուար 19).

—«Արդարեւ, փետրուարեան Ապստամբութեամբ մեր աշխատաւորութիւնը եւ երիտասարդութիւնը եւ անոնց հետ նոյնիսկ մեր ամէնէն արթուն ու զգաստ քաղաքական-յեղափոխական կուսակցութիւնը վերջին անգամ ըլլալով դիմազերծ ըրին «խաչապաշտ», «հայասէր», «ժողովրդավար» կամ «ընկերվարական» Ռուսաստանը։ Ներսէս Աշտարակեցիի օրերէն սկսած, դառնութեան եւ հիասթափութեան բաժակը՝ կաթիլ կաթիլ հաւաքուած եւ կուտակուած Ռուսաստանի դէմ՝ փետրուարեան ապստամբութեան միջոցաւ մէկ անգամէն յորդեցաւ եւ վերջնապէս պայթեցաւ։ Հիասթափութեան եւ դառնութեան այդ հզօր բռնկումը մաքրեց վերջին աղտն ու մուրը *ռուսական օրիէնտացիա* կոչուած խեղդիչ մառախուղին, որ մգլոտած էր մեր քաղաքական միտքը եւ յաճա՛խ ամլութեան դատապարտած մեր յեղափոխական — ազատագրական գործը՝ մէկ ամբողջ դար։

Ոչ մէկ հաւատ ու վստահութիւն Ռուսաստանի հանդէպ, կամ, աւելի ճիշդ, *ոչինչով աւելի է Ռուսաստանը մէկ նենգ ու դաւադիր Անգլիայէ, կամ ոչինչով պակաս՝ եթէ շահագրգռուած է ան՝ հայասպան Թուրքիայէն։*

Ա՛յս էր պայծառ եզրակացութիւնը փետրուարեան Ապստամբութեան։ Եւ այսօր ոչ ոք, ոչ մէկ Զիչերին կամ Կարախան, Լուկաշին, Երզնկեան կամ Ա. Ջօպանեան կրնան մթագնել այլ եւս հայութեան քաղաքական գիտակցութիւնը «բարեացակամ» Ռուսաստանի հայասիրական հովանաւորութեամբ։ Մասնաւորաբար Ա. Ջօպանեանները պարտաւոր են, եթէ ոչ խոստովանիլ այլ գոնէ *գիտնալ* թէ ամէնէն աւելի իրենց կուսակցութեան — *Հայաստանի Ռամկավարներու ղեկավարները եւ վարիչ մարմինները, Փետրուարեան Ապստամբութեան օրերուն, շատ շատերու հետ Թուրքը նախընտրեցին Ռուսէն ու բոլշեւիկէն...։»*

ԲԾԱՒՈՐ ԺԱՆՏԱՏԵՆԴ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի մէջ բծաւոր ժանտատենդը (Թիֆիւս) շատցած ըլլալով, խորհրդային իշխանութիւնները առողջապահական շղթայ մը կազմակերպեցին մայրաքաղաքին շուրջ։ Ինչպէս կը յիշուի, բծաւոր ժանտատենդը բոլշեւիկեան յեղափոխութեան յաջորդող քաղաքացիական կռիւներու ընթացքին ծաւալած էր ամբողջ Ռուսիոյ մէջ՝ հարիւր հազարաւոր զոհեր տանելով։

Սակայն գրեթէ անհետացաւ՝ նէպի բաղդատաբար հանդարտ շրջանին։ Յայտնի չէ թէ նոր համաճարակը ո՞ր ատեն ծաւալած է։ Հոկտեմբերին եւ Նոյեմբերին Մոսկուայի շրջանին մէջ 100 դէպքեր պատահեցան. անկէ ի վեր անհամեմատօրէն շատցած են դէպքերը։ Նոր օրէնքի համաձայն, եղանակային աշխատանքներու համար Մոսկուա գացող բոլոր բանուորները պէտք է անցնին հականեխումի կայաններէն՝ հաստատուած ճամբաներու երկայնքին եւ Մոսկուայի երկաթուղային կայաններուն մէջ։ Ուրիշ ճամբորդներ այս պարտաւորութենէն վերծ են։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ազգային Պետական Դրամատուն մը հիմնելու մասին Ընկիւրիի վարիչներուն ծրագիրը դեռ չէ իրականացած։ Ինչպէս գրեցինք, Օսմանեան Պանքան այս առթիւ որոշ առաջարկներ ներկայացուցած էր։ Այս հաստատութիւնը բացի Պետական Դրամատան օժանդակելէ, կ՚առաջարկէր նաեւ փոխատուութիւն ընել կառավարութեան։

Դրամատան տնօրէն տը Սորպիէ Ընկիւրի երթալով այս առաջարկներուն մասին երկարօրէն տեսակցած է ելմտական գործավար Սարաճօղլու Շիւքրի պէյի հետ։ Ընկիւրիէն հեռագրի մը համաձայն, Օսմ. Դրամատան պայմանները շատ ծանր են եւ հաւանաբար պիտի մերժուին։

⁂ Փարիզէն Պոլիս հասած է Հանր. Պարտքերու Թուրք բաժնետէրերու պատուիրակ Ջէքեայի պէյ որ վերջերս Փարիզի մէջ շփումներ ունեցած էր Հանր. Պարտքերու Վարչական Խորհուրդին հետ, երկրին տնտեսութիւնը շահագրգռող կարեւոր խնդիրներու շուրջ։ Ատոնց մասին տեղեկութիւններ պիտի տայ Ընկիւրիի մէջ, ուր պիտի սպասէ վարչական Խորհուրդի ներկայացուցիչներու ժամանումին։

⁂ Անգլիական ոսկին Զինադադարէն ի վեր հետեւեալ ելեւէջներն ունեցած է Պոլսոյ սակարանին մէջ.— 1919ին 374 ղրշ., 1920ին 436, 1921ին 603, 1922ին 719, 1923ին 762, 1924ին 872, 1925ին 890, 1926ին 929, 1927ին 929, 1928ին 934, 1929ին 958 ղրշ.։ Հիմա կ՚արժէ շուրջ 1045 ղրշ.։

⁂ Տնտեսական գործավար Շաքիր պէյ երեքշաբթի օր Ատանա մեկնեցաւ, միասին ունենալով Երկրագործական եւ Արհեստից դրամատուններու ընդհ. տնօրէնները։ Ասոնք բաւական ատեն պիտի մնան Ատանայի մէջ, տնտեսական կացութեան մասին քննութիւն կատարելու համար։

Դահլիճը Խորհրդարանին առջեւ

Նոր դահլիճը երէկ ներկայացաւ խորհրդարանին առջեւ։ Երեսփոխանական ժողովին մէջ Նախարարական յայտարարութիւնը կարդաց վարչապետ Քամիյլ Շօթան, իսկ Ծերակոյտին մէջ՝ դատական Նախարար Սթէկ։ Նախարարական յայտարարութիւնը գլխաւորաբար կը գծէր նոր կառավարութեան արտաքին, ելմտական, հարկային եւ ընկերային քաղաքականութիւնը։

Ընթերցումէն ետքը սպասուէրբուռն վիճաբանութիւն մը։ Զորս հոգի պիտի հարցապնդէին կառավարութիւնը՝ Մարսէլ Քաշէն, Փօլ Րէյնօ, Էտուար Սուլիէ եւ Լապրու։ Պիտի խօսէին նաեւ Ֆրանքլէն-Պույեօն եւ Հանրի Հէյ։ Այս տողերը գրուած պահուն՝ վիճաբանութիւնները չէին սկսած դեռ, հետեւաբար եւ յայտնի չէր քուէարկութեան արդիւնքը։

Աջ եւ պահպանողական տարրերը իրենց ամբողջ ուժով կը յարձակին արմատական-ընկերվարական կառավարութեան դէմ՝ զայն տապալելու համար։ Թարտիէօի խմբակը —ձախ հանրապետական— երկուշաբթի օր որոշեց անվստահութեան քուէ տալ նոր դահլիճին, որովհետեւ անկեալ վարչապետը նամակով մը կը յայտարարէր թէ «կարգասէր մարդիկ չեն կրնար օժանդակել դահլիճի մը, որ ընկերվարականներու աջակցութիւնը կը վայելէ»։

Հակառակ բոլոր յոռետեսութեանց, վարչապետ Շօթան լաւատես էր իր յաղթանակին մասին։

3500 եկեղեցիներ փակուած

Մոսկուայի պաշտօնական հեռագրական գործակալութիւնը կը հաղորդէ.—

Անաստուածներու ընկերակցութիւնը բացարձակապէս կը հերքէ այն լուրերը թէ անաստուածները «բռնի» փակած են եկեղեցիները խորհրդային միութեան մէջ։ «Եթէ այս լուրերը ճիշդ ըլլային, կ՚ըսեն անաստուածները, ներկայիս խորհրդային միութեան մէջ չպիտի գտնուէին աւելի քան 46500 եկեղեցիներ եւ աղօթատեղիներ, ուր կը յաճախեն դժբախտաբար բաւարար չափով հաւատացեալներ։ Եկեղեցիները փակուած են միայն համաձայն շրջանի աշխատաւորներու — նոյնիսկ հաւատացեալ—ջախջախիչ մեծամասնութեան կամքին։

«Տասներկու տարուան մէջ փակուած են 3500 եկեղեցիներ եւ աղօթատեղիներ, յեղափոխութեան սկիզբը գոյութիւն ունեցող 50,000ին վրայ։ Եկեղեցիի շէնքերը կ՚օգտագործուին իբրեւ դպրոց, ակումբ, սինէմա եւ մշակութային նպատակներու համար։ Անաստուածներու ընկերակցութիւնը կամաւոր մասնաւոր ընկերութիւն մըն է եւ ոչ մէկ աջակցութիւն կը ստանայ պետութենէն։

«Այս տարի անաստուածներու թիւը մեծապէս աւելցած է ու կը հասնի 2,500,000ի. մեծ թիւով գիտնականներ, հեղինակներ, նկարիչներ եւն. կ՚անդամակցին այս ընկերակցութեան։ Անաստուածներու կողմէ կազմակերպուած հաւաքոյթներուն եւ վիճաբանական ժողովներուն գործօն մասնակցութիւն կը բերեն բազմաթիւ հաւատացեալներ, որոնք կը պաշտպանեն իրենց տեսակէտները։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒԷՆ ՔՇՈՒԱԾ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐՈՒՆ

ՑԱՆԿ 36

Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Մարսէյլի Մասնաճիւղէն	5012,50
Թաւրիզի վասպուրականցիներէն	466,65
Վարդան Եղիշէեան (Թոնուզ) իր վաղամեռիկ եղբօր՝ Վահանի մահուան տարելիցին առթիւ	50.—
Լեւոն Իսլիզեան, Սէթիֆ (Ալժերի)	50.—
Կարապետ Փափազեան, Նիս (փոխան ծաղկեպսակի, իր որդւոյն յիշատակին)	20.—
Գումար	5,599.15
35րդ ցանկին գումարը	41,583.—
Ընդհ. գումար	47,182.15

⁂

... Խմբագիր,

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կեդր. վարչութեան միջոցաւ ձեզի կը ղրկէ իր հանգանակութեան առաջին մասնավճարը, 5012 ֆր. 50 (տես վերը)։ Հանգանակութիւնը կը շարունակուի մեծ եռանդով։ Միեւնոյն ատեն կը հաւաքուին հանդերձեղէններ։

⁂

... Խմբագիր,

ԹԱՒՐԻԶ, 3 փետր.— Խումբ մը վասպուրականցի հայրենակիցներ Պ. Արշաւիր Աթաբէկեանի տունը հրաւիրուած էինք ընտանեկան հաւաքոյթի, ուր սեղանի վրայ առաջարկուեցաւ հանգանակութեան ձեռնարկել ի նպաստ Անատոլուէն քշուած մեր թշուառ ու դժբախտ բեկորներուն։

Սեղանակիցները ուրախութեամբ ընդունեցին այդ առաջարկը եւ անմիջապէս հանգանակեցինք երկու հարիւր յիսունըեօթ (257) ղրան։ Այս գումարը յանձնեցինք անգլիական պանքին եւ օրուան սակով ստացանք չորս հարիւր վաթսունըվեց (466,65) ֆրանքի չէք մը, (No. 332,920, տես վերը)։

Միհրան Թօթմանեան

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Ալֆորվիլի Նորակառոյց Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին օծումը, Փարիզի հոգեւոր հովիւ Վռամշապուհ եպս. Քիպարեանի կողմէ։ Ներկայ էին մեծ թիւով տեղացիներ եւ Փարիզէն շատ մը հայրենակիցներ։

⁂ *Էքսէլսիոր* երկուշաբթի օր հրատարակած էր խմբանկար մը, քաշուած եկեղեցիին առջեւ։

Ի ՊԱՏԻՒ MISS GRÈCEԻՆ

Փարիզի յոյն գաղութը՝ հովանաւորութեամբ հելլէն դեսպան Պ. Փոլիթիսի մեծ հացկերոյթ մը պիտի տայ Փետր. 27ի իրիկունը, Օթէլ Քոնթինանթալի մէջ, ի պատիւ Օր. Ալիս Տիփլարաքուի, որ Miss Europe *հռչակուեցաւ վերջերս։*

Մեզի կը հաղորդեն թէ խումբ մը Փարիզահայեր խորհած են յիշատակ կը նուիրել այս առթիւ Miss Grèce*ին, Փարիզի հայ գաղութին կողմէ, իբրեւ համակրանք Յունաստանի, ուր այնքան Հայեր կ՚ապրին։*

Այս նուիրատուութեան մասնակցիլ ուզողները թող իրենց դրամական նուէրը ղրկեն Պ. Յ. Տարաեանին (44 Rue Lafayette, Paris.

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՆԵՐՍ ԵՒ ԴՈՒՐՍ

ԱՆԲՈՒԺԵԼԻ ՓՏԱԽՏԸ

Փտախտը երթալով կը խորանայ մեր հայրենիքի պետական եւ հանրային կեանքի բոլոր օրկաններուն մէջ։

Ձեղծում, վատնում, անփութութիւն, անտիրութիւն եւ թափթփածութիւն — գլխաւոր արտայայտիչ նշանները այս փտախտին — երեւան հանուեցան վերջին տարուան ընթացքին Ղարաքիլիսայի՝ եկմտական, Հայաստանի Խճուղիներու Գըլխաւոր Վարչութեան, Պետական Մատենադարանի եւ զանազան հիմնարկութիւններու մէջ։

Ճարտարարուեստի եւ շինարարական ձեռնարկներու մէջ մասնաւորաբար, այս բոլորէն աւելի վտանգաւոր դեր կը կատարէ խղճմտօրէն պատրաստուած նախահաշիւներու եւ ծրագիրներու բացակայութիւնը։ Քանի քանի անգամներ մերկացումներ կատարուած են այս ուղղութեամբ, թուելով ծագած անպատեհութիւնները։

Օրինակ ռեւէ շինարարական ձեռնարկի համար ըստ ներկայացուած նախահաշիւի ծախք է նախատեսուած 25 հազար րուբլի։ Ծրագիրը այդ հիմերուն վրայ վաւերացուած եւ գործի ձեռնարկուած է։

Շատ անգամ աշխատանքի կէսին, ձեռնարկը կ՚ընդհատուի, որովհետեւ հող միայն երեւան կուգան նախահաշիւի թերիները, նիւթերու եւ արժէքներու, ինչպէս նաեւ աշխատաքի սխալ գնահատութիւնը։ Երբեմն ալ ձեռնարկին ընդհատման կը նպաստեն, բացարձակ անբարեացակամութիւնը, չարաշահութիւնը եւ անփութութիւնը։ Այս երեւոյթներուն հետեւանքով յառաջ եկած վնասները շատ մեծ են, նկատի ունենալով մեր երկրին վտիտ միջոցները։ Դարմանումն ալ աւելի ծանր կ՚ըլլայ — որովհետեւ յաճախ ձեռնարկը իր ընդհատուած վիճակին մէջ կը փճանայ ամբողջութեամբ։

Բազմաթիւ փաստերէն յիշենք Արաքսի աւազի հանքի պատմութիւնը։ Գիտենք, որ շնորհիւ անփորձ մասնագէտներու, լքուեցաւ այս հանքը — քանդուեցաւ 100 հազար րուբլիէն աւելի արժէք ներկայացնող առանձին երկաթուղագիծը — եւ աւելին՝ ծախսուեցաւ Էջմիածնի իբր թէ հարուստ աւազի հանքին վրայ, որ ցամքեցաւ դեռ հազիւ բացուած։ Տարբեր պայմաններու տակ, նոյնանման բիրողութիւններ երեւան հանուեցան Աղեքսանդրապոլի մանարանին մէջ։

Շատ է խօսուած եւ գրուած այս նշանաւոր ձեռնարկի մասին, որ իր տեսակին մէջ պէտք էր առաջին տեղը բռնէր Խորհրդային երկիրներու մէջ։ Եւ ընդունինք, որ այդպէս ալ կրնար ըլլալ, եթէ մեր երկրի վարիչները հակառակ իրենց չափէն աւելի աղմուկին, ընդունակ ըլլային գործը ամուր հիմերու վրայ կազմակերպելու։

Ցաւը հոն է սակայն որ այսքան կարեւոր ձեռնարկի մը մէջն ալ բոլշեւիկեան փտախտը իր աւերն է գործած։ Եւ գործը հասած է հոն, որ Անդրկովկասեան կառավարութիւնը դիտել կուտայ Հայաստանի կառավարութեան հետեւեալը, իբրեւ կառավարական որոշում.

— Լէնինականի ցեկստիլ գործարանի շինարարութիւնը սկսուել է եւ մինչեւ այժմ կատարւում է առանց տեքնիկական-տնտեսական լիակատար հիմնաւորման, որի հետեւանքով՝

«Ա.) խիստ փոխուել են նախնականենթադրութիւններըպահանջուող միջոցների նկատմամբ՝ թէ ամբողջ շինարարութեան բնագաւառում (ենթադրուած 17,216,000րուբլուց հասել է26,448,000 րուբլու) եւ թէ՛ նրա առանձին ճիւղերում։

«Բ.) Արտադրութեան առանձին բաժինները կառուցել են առանց պատշաճ կերպով կապակցելու նրանց դիրքն արտադրական պրոցէսների հետ։

«Գ.) Աշխատանքի պրոցէսում փոխուել են առանձին շէնքերի կատարելիք դերերը (գործուածքային բաժինը վերածուել է մանածայինի եւլն.)։

«Դ-Ե) Չի ուսումնասիրուել գործարանին ջուր, գոլորշի եւ էնէրգիա մատակարարելու հարցը, որի արդիւնքն է եղել ջրցեկաթսաների, ջրամբարների եւ շարժիչների անսիստեմ եւ պլանազուրկ կառուցումը»։

Այսքանը արդարեւ կը հաստատեն Խորհրդային Հայաստանի վարիչներու շնորհքը շինարարական աշխատանքներու մէջ։

Վերեւի նկատողութիւններէն պարզ է, որ նախահաշուի մասին հակառակ իրենց ճռճռան «ռէկլամ»ներուն — վերին աստիճանի տգէտ եւ անփոյթ վարուած են մեր երկրին մէջ։ Այլապէս միայն գործարանի կառուցման համար նախատեսուած 17,216,000 րուբլին, չէր կրնար հասնիլ 26,448,000 րուբլիի։

Այս սխալը թերեւս կարելի ըլլար արդարացնել, կամ պատճառաբանել, եթէ գործարանի կառուցուածքը անթերի ըլլար։ Մինչդեռ այս տեսակէտէն ալ գզալի բացեր են մատնանշուած ինչպէս տեսանք վերի նկատողութիւններէն։ Փոխուած են ո՛չ միայն շէնքերու դերերը, այլեւ չէուսումնասիրուած «գործարանին ջուր, գոլորշի եւ էներգիա մատակարարելու հարցը»։ Իսկ ասիկա կը նշանակէ թէ գործարանին ամենահիմնական եւ կարեւոր մասերը չեն համապատասխաներ իրական պահանջներուն։

Գործարանին ներքին կազմակերպութիւնն ալ չարդարացներ իր վրայ դրուած յոյսերը.

«Բացակայել է հսկողութիւն եւ ղեկավարութիւն՝ Հայաստանի ժողովրդ. Տնտեսական խորհուրդի կողմից։ Չափազանց խճողուած են եղել ղեկավար կազմի ֆունկցիաների, իրաւունքների եւ պարտականութիւնների սահմանները։ Մեծ են եղել վարչական տնտեսական ծախսերը (11.6 տոկոսից մինչեւ 22 տոկոս՝ 7 տոկոսի փոխարէն։)

Հոս արդէն երեւան կուգայ համայնավարութիւնը իր երկու գլխաւոր գիծերով։ Արդիւնաբերութեան մէջ ղեկավարութեան բացակայութիւնը մէկն է այս հիմնական գիծերէն։ Հակառակ իրենց շարունակական քարոզներուն, հակառակ արտակարգ միջոցներուն, այս ղեկավարութեան հարցը կը մնայ իբրեւ հիմնական հիւանդութիւն բովանդակ Խորհրդային Երկիրներու մէջ։ Իրականութիւնը, իրենց իսկ կողմէ ներկայացուած՝ ասկէ տարբեր եզրակացութիւն չունի դժբախտաբար։ Եւ քանի որ այս է իրողութիւնը, ի՞նչպէս կարելի է հաւատք ընծայել իրենց բազմաթիւ ծրագիրներու եւ հնգամեայ պլանի իրականացման։

Եւ խորհիլ, որ այսքան անշնորհք ղեկավարութիւնը, ոչ միայն անզօր է իր պաշտօնը կատարելու, այլեւ ծանր բեռ մըն է մեր երկրի արդիւնաբերութեան վրայ։ Այս կազմի համար նախատեսուած ծախքերը, ինչպէս տեսանք, եռապատկուած է բուն նախահաշիւէն, անշուշտ եռապատիկ, ապիկարութեան համար։

Այս բոլորը չէին կրնար առանց ծանր հետեւանքներու անցնիլ. ճարտարարուեստական լուրջ ձեռնարկի մը վրայ, որպիսին է Աղեքսանդրապոլի հիւսուածեղէնի գործարանը։ Եւ դարձեալ միշտ նոյն աղբիւրին հետեւելով, կը տեսնենք իբրեւ հետեւանք.

— «1928-29 տնտեսական տարուան արտադրական պլանն (ծրագիրը) իրագործուած է միայն 58 տոկոսով։ Դեռ անցեալ տնտեսական տարուան համար նախագծուած 41,000 իլիկի փոխարէն՝ այսօր Հոկտեմբերի (1929) վերջին սարքաւորուած է ընդամէնը մօտ 34,000, ուրիշ աշխատանքի մէջ է ընդամէնը 24 հազար իլիկ։

«Գործուածքի ինքնարժէքը մեզ մօտ 36 կոպէկ է կեդրոնի (Ռուսաստանի) գործարանների 20.25 կոպէկի դիմաց. 10,000 իլիկը մեզանում մի ժամում արտադրել է վերջին վեց ամսուան ընթացքում 260 կիլոհամար, 360ի դիմաց, 1000 իլիկին 1928-29 թիւին ընկել է 13.49 արտադրական բանուոր, իսկ կենտրոնում ընկնում է 5-6 բանուոր»։

Իմաստը այս խճողուած թիւերուն շատ պարզ է.— Արտադրութեան ինքնարժէքը շատ բարձր է Լենինականի քան Մոսկուայի եւ Պետրոգրադի մէջ։ Անոր փոխարէն սպառուած ուժի համեմատութեամբ արտադրութիւնն ալ զգալի չափով նուազ է մեր երկրին մէջ։

Այս պատկերը Խորհրդային Հայաստանի ամենակարեւոր շինարարական ձեռնարկին՝ իրապէս յուսահատական է։ Այլ եւ չափազանց վատ վկայական մեր երկրի շինարարութեան համար, տրուած Անդրկովկասեան կառավարութեան կողմէն։ Արդարեւ, այս վերջինը, հիմնուելով իր քննութեանց վրայ, կը դիմէ Խ. Ս. Հ. Մ. կեդրոնական կառավարութեան եւ կ՚որոշէ.—

«Առաջարկել Ս. Խ. Հ. ժողովրդական կոմիսարների խորհուրդին՝ յանդիմանութիւն անել Հայաստանի ժող. ցնտ.կենտ. խորհուրդի նախագահութեան՝ պլանազուրկ շինարարութիւն կատարելու, միջոցներն ըստ նպատակին չգործադրելու եւ Լենինականի ցեկստիլ գործարանի շինարարական հաստատուած պլանները խախտելու համար»։

Մեկնութիւնները աւելորդ են։

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ՓԱՐԱՒՈՆԻՆ 20ՐԴ ԶՈՀԸ

Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ Լորտ Ուէսթպըրի, 78 տարեկան, անձնասպան եղաւ վար նետելով ինքզինք իր տանը եօթներորդ յարկէն։

Անկումի պահուն ջարդուփշուր ըրաւ ապակեայ անձրեւանոցը, որ կը գտնուի դուռներուն ճակատը, արտաքին սանդուխներուն վերեւ։ Քիչ մնաց սպաննուէր նաեւ կին մը, որ կը մաքրէր սանդուխները։ Լորտը վայրկենական մեռաւ։

Քննութիւնը ցոյց տուաւ, որ լորտը ընկճուած էր իր որդւոյն մահէն։ Իր երիտասարդ զաւակը, որ քարտուղարն էր Հովարդ Քարթըրի, փարաւոններու դամբանին խուզարկիչին, յանկարծամահ եղած էր առանց պատճառի։ Լորտը կը կարծէր թէ Թութ-Անխ-Ամոնի անէծքն ըրաւ այդ։

Կը թողու 15 տարեկան թոռ մը, որ կը մենայ քով մօր մը ձեռքին տակ։ Այս կինը երբեք նախապաշարուած չէ եւ չի հաւատար թէ Թութ-Անխ Ամոնը կըրնայ իր զաւակն ալ սպաննել։ Եւ նոյնիսկ իր աղջիկը կնքած է Թութ-Անխ Ամոնի կնոջ անունով։

Այսպէս լորտ Ուէսթպըրի 20րդ զոհն է։

Յիշենք լորտ Քարնաւօնը, որ սկսաւ պեղումները եւ քիչ յետոյ մեռաւ։ Ցուկլաս Ռիտ, որ շողանկարեց մումիան։ Փրոֆ. Լաֆլէօր, որ մեռաւ դամբանին այցելութիւն մը տալէ յետոյ։ Ուայթ, որ անձնասպան եղաւ, գրելով թէ պատճառը փարաւոնն է։ Երկու Ֆրանսացի գիտուններ, որոնք մասնակցած էին պեղումներուն։ Լորտ Քարնաւօնի եղբայրը, որ ներկայ գտնուած էր դագաղին բացման։ Կոլտ մեռաւ դամբանին այցելելէ յետոյ։ Ամերիկացի տիկին մը, որ անձնասպան եղաւ դամբանը տեսնելէ յետոյ։ Իշխան Ֆահմի պէյ խորհրդաւոր ձեւով մը մեռաւ։ Ալլահ պէյ, իշխանին քարտուղարը, մեռաւ քիչ յետոյ։ Քերպէր, որ նոյնպէս այցելած էր փարաւոնին դամբանին, մեռաւ ինքնաշարժի մը տակ։ Ու վեց Ֆրանսացի օրագրողներ, որոնք մեռան նկարագրելէ յետոյ դամբանը։

ԼՍԵՑԷՔ. ՏԷՐ ԶՕՐԷՆ Է ՁԱՅՆԸ

ԲԱՑ Դեռ ԱՌՈՒՆ ՋՈՒՐ ՉԵԿԱՒ ԵՒ ՏՈՒՆԸ ԿԸ ՓԼԻ...

ՏԷՐ ԶՕՐ, 14 Փետր. (Սեփ. Թղթ.) — Ամէն անգամ որ պէտք եղած է, այս փոքր եւ աղքատիկ գաղութը չէ խնայած, եւ իր լուման հասցուցեր է թէ՛ Որբերու Կիրակիի հանգանակութեան — այս տարի 74 մէճիտ — եւ թէ՛ ազգային այլ կարիքներու։

Անցեալ օր ալ, Հայ Գթութեան Խաչի տեղական մասնաճիւղի եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան տեղական մասնաճիւղի կողմէ հանգանակուեցաւ 1914 ղրշ. արծաթ եւ 925 ղրշ. սուրիականի օգնութիւն մը ի նպաստ Հալէպի գաղթականներուն։ Իսկապէս շատ համեստ եւ կարի աննշան մասնակցութիւն, սակայն, այս բեկորները, տուած են ա՛յն ինչ որ կըրնային, եւ ոչ թէ աւելորդէն։ Եւ գոհ են անոնք, որ իրենց այդ քանի մը հարիւր դահեկանով կարելի պիտի ըլլայ քիչ մը կրակ, քիչ մը հաց եւ հագուստ ապահովել։

Գոհ են անոնք ու մխիթարուած եւ սակայն անոնք ալ ունին իրենց անլուր ցաւն ու դառնութիւնը, զիրենք մոռցած եւ երեսի վրայ լքած իրենց հարուստ եւ երջանիկ եղբայրներու, բախտաւոր գաղութներու հանդէպ։

Ահա, ութ ինը ամիսէ ի վեր է որ գրուեցաւ ու կը գրուի այս գաղութի մասին։ Սակայն հակառակ մեր կոչերուն, հակառակ «Ցառաջ»ի յորդորներուն եւ թելադրութիւններուն, մեր ձայնը տակաւին կը մնայ «Ձայն բարբառոյ յանապատի։» Ահա ծեղքուեր է ու փլչելու վրայ է նոյն իսկ այն խարխուլ տունը՝ որ վարձքով մեր ծեռքը կը մնար եւ ուր կ՚ընէինք մեր ժամն ու դպրոցը։ Ամէն օր վտանգի տակ են մեր 75 հայ փոքրիկները, իսկ ուրիշ շէնք չի գտնուիր վարձու, ամբողջ քաղաքին մէջ։ Եթէ գտնուի ալ, դրամը կը պակսի։ Զեղչաւ մեր հարուստ եւ բարեսէր հայրենակիցներէն մէկէն մէկը, կամ բախտաւոր մէկ գաղութը որ ականջ տուած ըլլար այս բեկորներուն՝ արդեօք իրենց խո՞րթ եկաւ մեր այս կոչերն ու արիւնը, միթէ միեւնոյն արիւնը չէ՞ որ կը կրենք մենք այս անապատին մէջ։ Զքաջալերեցին մեր ձեռնարկներն ու Հայ ապրելու ճիգերը, մահուան սա հովիտին մէջ։ Դեռ չունեցանք այն շէնքը՝ որուն տակ կ՚ուզէինք ամփոփել այստեղ նահատակուած մեր բիւրաւոր սիրելիներու ոսկորները, որոնք բաց արեւին կը մնան, այն շէնքը, որուն մէջ կ՚ուզէինք աղօթել եւ մեր փոքրիկներուն կրթութիւն տալով անապատի մէջ հայ պահել հին սերունդը եւ հայ մեծցնել նորը։ Ամբողջ պէտք եղածը 4-500 ոսկի մըն էր։ Մէկ դամբարանի մը ծախսն իսկ չէ։

Առանձին նամակներով դիմեցինք Պ. Պ. Գ. Կիւլպէնկեաններուն, Քէլէկեաններուն, Փօզուն Նուպարներուն եւ ընդհ. կոչերով՝ բոլոր մեր հայրենակիցներուն, սակայն խորթ հնչեցին մեր ձայները իրենց, որովհետեւ հեռուներէն կը հասնէին անոնք իրենց եւ ոչ հեղինակաւոր բերաններէ։ Մեր աչքերը յառեցան միացին դէպի Լոնտոն, դէպի Պերլին, Փարիզ եւ այլ բախտաւոր ոստաններ, սակայն մեր աչքերը պղտորեցան եւ մեր ականջները սպասելէն ծանրացան։ Ու դեռ չունեցանք մեր սեփական շէնքը եկեղեցի-դպրոցի, չունեցանք նոյն իսկ հողը մեր մեռելները թաղելու...

Ահա դպրոցական տարին կէս եղաւ ու անցաւ, միայն 10 ոսկի Հայ Կարմիր Խաչը եւ 10 ոսկի ալ Հ. Բ. Ը. Մ. ուղարկեցին, որոնց վրայ աւելնալով աղքատիկ փոքրիկներուն դպրոցավճարները, կարելի եղաւ մանկապարտիզպանուհիին եւ միակ ուսուցիչին չորս ամսականները հազիւ գոցել։

Լոնտոն, Պերլին, Փարիզ, Պրիւքսէլ, Նիւ-Եորք եւ Գահիրէ, — ահա բախտաւոր գաղութներու շարքը, որոնք տեսան կամ չտեսան Տէր-Զօրը, բայց անխտիր ունեցան իրենց սիրելի կորուստները այս անապատին մէջ, սակայն կարդացի՞ն մեր սրտառուչ կոչերը, լսեցի՞ն մեր խընդրանքը։

Ի՛նչպիսի մեղապարտ անտարբերութիւն։

Խսպառ ցամքած են վարժարանիս հասոյթի աղբիւրները, մինչդեռ տակաւին վեց ամիս ունինք մերառջեւ դպրոցականտարին վերջացնելու համար։

Ուսուցիչն ու մանկապարտիզպանուհին կը շարունակեն սակայն իրենց գործը, առանց գիտնալու թէ երբ եւ ուսկի՞ց, կամ որքա՞ն պիտի ստանան իրենց խեղճուկրակ ամսականները։

140 ոսկի մըն է ամբողջ անհրաժեշտը վարժարանի այս 75 փոքրիկներուն համար, եւ սակայն չեղաւ մէկը, որ իր ողբացեալ կնոջ, կորսնցուցած զաւկին եւ կամ Տէր Զօրի ջարդերուն մէջ գոհ գացած իր մէկ սիրելիին, հարազատին համար տարուէ տարի ապահովէր այդ 140 ոսկին, զոր շատ անգամ կը ծախսեն Փարիզի կամ Լոնտոնի մէջ կարդացող մէկ ուսանողի համար, մինչդեռ այստեղ 75 երկսեռ սիրուն ու պճլտուն փոքրիկներ, անապատի աւազին վրայ, ծաղիկներու պէս բացուած, հայեցի կրթութիւն կը ստանան։

Կը սպասենք, բայց դեռ առուն ջուր չեկաւ։ Սպասելէն մեր ականջներու վրան նստաւ անապատի փոշին եւ աչքերը ջուր կտրեցան, ու բիբերն հալեցան այս դժբախտներուն, բայց իրենց բախտաւոր եւ հարուստ ազգակիցները դեռ բարի չեղան լսելու իրենց ձայնը եւ օգնութեան հասնելու, դեռ լոյսը չմարած։

Սպասենք, մինչեւ որ շուտ գայ առուն, եւ կամ մինչեւ որ սիրտերը հալին հասնին սպասելէն...

Մ. ՈՒԼՆԵՑԻ

«ԱՐՁԱԿԵՑԷ՛Ք ԱԼՄԱԶԵԱՆԸ»

«ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ ՊԷՏՔ Է ՇԱՐԺԻ»

Այս կարգախօսներով հրապարակ կուգան ձախ թերթերը, այն օրէն ի վեր, երբ երեք փրոֆէսօրները իրենց տեղեկագրով եկան ջրել Պ. Ամիի ըսածները եւ երբ տեսնուեցաւ թէ Ալմազեանի դէմ եղած ամբաստանութիւնները ո՛չ մէկ լուրջ փաստի վրայ հիմնուած են։

Ընկերվարական պաշտօնաթերթ փոփիւլէր կը գրէ թէ ամբաստանող կողմի պատճառաբանութիւններէն բացարձակապէս ո՛չ մէկ բան կը մնայ։ Կարելի չէ, կ՚ըսէ, անմեղ մարդ մը այսքան երկար ժամանակ բանտի մէջ պահել՝ պարզապէս ոստիկանի մը քմահաճոյքին համար։ Ու յոյս կը յայտնէ թէ նոր կառավարութիւնը պիտի գիտնայ արժեցնել հանրապետական սկզբունքները եւ գործադրել արդարութիւնը։

Ուրիշ ձախ թերթ մը՝ Սուար՝ «կորսուեցէ՛ք գացէք Պ. Ամի» խորագրով յօդուածի մը մէջ կ՚ըսէ թէ՝ երեք փրոֆէսօրները, որոնց գիտական կարողութիւնը անվիճելի է, բացարձակապէս կը հերքեն Ամիի տեղեկագրին եզրակացութիւնները։ Անոնք զերօ նիշ տուին Պ. Ամիի եւ խնդրեցին անկէ, որ կրկին դպրոց երթայ՝ դասերը լաւ սորվելու համար։ Յետոյ կը շարունակէ.

ԹԱՏԵՐԱԽԱՂ ԱԼՄԱԶԵԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Ինչպէս գրեցինք, շաբաթ օր Club du Faubourgը— Փարիզի ազատ բեմը— վիճաբանական հաւաքոյթ մը սարքած էր։ Նիւթերն էին գրագէտ Անրի Բէլէրի մէկ գիրքը ու ի միջի այլոց թատրոնի մը մէկ հատուածը՝ գրուած Ալմազեանի խնդրին առթիւ, ուր հեղինակը զուարթ երգերով կը հեգնէր ոստիկանութիւնը, ժանտաւանդ դատական ոստիկանութեան տնօրէնը։ Այս կտորը անկէ առաջ խաղցուած էր Շօսէ տ'Անթէնի թատրոնին մէջ։ Երեկոյ մը սակայն, ոստիկանութեան կողմէ մարդիկ ներկայացան ու թատրոնը խափանեցնելու սպառնալիքով դադրեցուցին ներկայացումը։ Այդ ներկայացման մէկ փոքրիկ հատուածն էր որ չափազանց հետաքրքրութեամբ լսեցին բազմաթիւ հանդիսականներ ու խելայեղ ծափերով ողջունեցին հեղինակը որ ներկայ էր։

Բլիւպ տիւ Ֆօպուրը յառաջիկայ շաբթու ամբողջ հաւաքոյթ մը յատկացուցած է Ալմազեանի խնդրին, վերջին նորութեանց առթիւ։ Հրաւիրուած են դատական ինքնութեան փոխ-տնօրէն Պ. Ամի եւ ծանօթ երեք փրոֆէսէօրները, որոնք դէմ դէմի պիտի բերուին՝ Ալմազեանի խնդրին շուրջ իրենց կատարած քննութեանց առթիւ հրապարակաւ պաշտպանելու համար իրենց տեսակէտները։

ԲԺՇԿ. ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ՆԱԽ ՔԱՆ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Փրօֆ. Մարսէլ Փինար, այս հարցին շուրջ անթելով յայտարարութիւն մը ըրաւ Փարիզի անակչութեան։

Ինչպէս կը յիշուի, Փրօֆ. Փինար, քանի մը տարի առաջ ալ այս հարցը ներկայացուցած էր երեսփոխան՝ ժողովին։ Արդարեւ չափազանց կարեւոր հարց մըն է բժշկական քննութիւնը բոլոր անոնց, որոնք ամուսնանալ կ'ուզեն։ Կիներ կան, որոնք կ'ամուսնանան առանց բարակը նայելու։ Եւ յետոյ կը տեսնեն, որ չեն ապրիր իրենց զաւակները։ Ի՞նչ է պատճառը։ Այդ մասին կ'արժէ որ ներկայացնենք փրոֆէսէօրին յայտարարութիւնները.—

«Նախամուսնութեան բժշկական քննութեան մը պահանջը [...]եծ աղմուկ հանեց ժամանակին։ [...]ատեր սկսան քիչ մը ուշադրութիւն դարձնել այդ անհրաժեշտութեան։ Եղան հակառակորդներ [...]։ Եւ սակայն քիչ չէին անոնք [...] ըմբռնեցին թէ հիւծախտն ու սիֆիլիսը սանձարձակ կը գործեն [...]րզապէս նախամուսնական բժշկական քննութեան մը չգոյութեան պատճառաւ։ Հակառակորդները կ'առարկէին ընդհանրապէս թէ գործադրութիւնը դժուար է, որովհետեւ ամուսնութեան թեկնածու մը երբ հարսնիքէն քանի մը օր առաջ միայն հասկնայ արգելքը, բազմատեսակ անախորժութիւններ կը պատահին։ Սակայն այդ դժուարութիւնները կարելի է հարթել քննութեան գործադրութեան յարմար ձեւ մը։ Ճիշդ է թէ ամէն բժիշկ կրնայ կատարել նման քննութիւն մը եւ տալ վկայական մը, բայց աւելի լաւ է, որ ստեղծուի բժշկական մասնաւոր մարմին մը՝ միայն նախամուսնական քննութիւններու համար։ Ընդունիլ խուսափելու համար կարգ մը գեղծարարութիւններէ։ Այսպէս հայր մը, որուն մեծ հայրը ջղային սիֆիլիս ունէր, ուզեց ամուսնանալ իր զաւակը։ Բժիշկ մը արտօնութիւն տուաւ։ Եւ տղան ամուսնանալով այսօր ունի երեք զաւակ, որո՛ց առաջինը կոյր է, միւս երկուքն ալ աւելի խեղանդամ։ Ուրիշ պատմութիւն մը.— Երիտասարդ մը, որ զինուորական պարտականութիւնը կատարած էր գաղթերու մէջ, նշանուեցաւ բժշկի մը աղջկան հետ։ Բժիշկը նկատեց, որ երիտասարդը տեսողութեան թերութիւն մը ունի։ Ինծի ղրկեց զայն քննութեան համար։ Արեան քննութիւնը չհաստատեց կասկածը, հակառակ ատոր աչքերուն քննութիւնը ցոյց տուաւ որ ժառանգական սիֆիլիս ունէր։ Սկսանք դարմանել։ Եւ երկար ժամանակ դեղեր տանելէ յետոյ, արտօնութիւն ստացաւ ամուսնանալու։

Պէտք է վերջ տալ ամօթալի հիւանդութիւններու առասպելին։ Հիւանդութիւնը հիւանդութիւն է, ամչնալով եւ պահելով չէ որ պիտի կռուինք դէմը։ Առողջապահական նախարարութեան պայքարի զանազան մարմիններուն կողմ է, երկու տարի առաջ, հրաւէր ստացած էի խօսիլ այս նիւթին շուրջ անթելով։ Դժբախտաբար այն ատեն իմ յայտարարութիւններս ամբողջովին չհաղորդուեցան ժողովուրդին, որովհետեւ կը կարծուէր թէ ամօթ է խօսիլ այդ մասին։

Այսօր բացարձակ կը յայտարարեմ,— Երիտասարդնե՛ր, մանչ թէ աղջիկ, հիւծախտն ու սիֆիլիսը տարածուած են երկրին մէջ։ Եւ եթէ դուք կ'ուզէք զերծ մնալ, եթէ կ'ուզէք որ ձեր զաւակները առողջ մնան, եթէ կ'ուզէք որ երջանիկ ապրիք, ամուսնանալէ առաջ անհրաժեշտաբար բժշկական քննութենէ մը անցէք։»

ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՒԼԱԿՆԵՐՈՒ ՀԱՇՈՒԵՅԱՐԴԱՐԸ

Մոսկուայի պաշտօնական հեռագրական գործակալութենէն.

Խորհրդային միութեան կեդրոնական գործադիր կոմիտէն վերջերս հրատարակեց հրամանագիր մը, որուն համաձայն կուլակները պէտք է վտարուին այն շրջաններէն, որոնք լիովին ընդունած են հաւաքական տնտեսութեան դրութիւնը, իսկ իրենց կալուածները պիտի գրաւուին։

Դատական գործավարութիւնը իրաւունք կուտայ տեղական խորհուրդներուն՝ որոշելու թէ՝ ո՞ր կուլակները պէտք է վտարուին եւ որո՞նք կրնան մնալ, — անշուշտ հաւաքական տնտեսութեան շրջաններէն դուրս։ Վտարուելիք կուլակներու ցանկերը պիտի հաղորդուին շրջանային գործադիր կոմիտէներուն, որոնք կուլակները պիտի աքսորեն հեռաւոր շրջաններ, ուր աշխատող ձեռքեր չկան եւ ուր խոպան հողեր կան։

Այն շրջաններուն մէջ, ուր հողերու համայնացումը դեռ չէ ամբողջացած, կուլակ կալուածատէրերուն արգիլուած է իրենց պատկանող հողերը, շէնքերը, մեքենաները եւայլն ուրիշին փոխանցել, նուիրել կամ վարձու տալ։ Պիտի արգիլուի նաեւ ինչքերու բաժանումը։ Այս օրէնքին տրամադրութիւններէն խուսափելու նպատակով կատարուած գործողութիւնները առանց արժէքի պիտի նկատուին եւ այդ միջոցներուն դիմող անձերու գոյքերը պիտի գրաւուին։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԼՐՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մոսկուայի մէջ ճարտարագէտներու եւ գիտական բանուորներու մէկ հաւաքոյթին մէջ, գործավարներու խորհուրդին նախագահ Րիկով ճառ մը խօսելով, մասնաւորապէս յարձակեցաւ օտար դրամատէրերու եւ անգլիական դեսպանատան վրայ՝ 1924-27 շրջանին այս վերջինին ունեցած գործունէութեան առթիւ։

Մոսկուայի պաշտօնական հեռագրական գործակալութեան համաձայն, Րիկով հաւաստած է թէ «քանդիչ կազմակերպութիւններ» կը գործեն Ռուսիոյ մէջ եւ լրտեսութիւն կ'ընեն զանազան միջազգային աշխարհակալներու հաշւոյն։

Այս քանդիչ կազմակերպութեանց պարագլուխներն են Խրէնիկօֆ, Պալչինսկի, Լէսսիգ, Ցագինոգօֆ, եւ ուրիշներ, որոնք բացէ ի բաց խոստովանած են կարգ մը օտար դիւանագիտական ներկայացուցիչներու, մասնաւորապէս Անգլիոյ նախկին դեսպան Սըր Ռօպըրթ Հօճսընի միջնորդութիւնը։ Քանդիչ կազմակերպութեանց անդամները այս օտար դեսպանատուններէն իրենց առած դրամները կը գործածէին ոճրագործ նպատակներու։ Օրինակ՝ ճարտարագէտ Ցագինոգօֆ ստացած է 88.000 անգլ. ոսկի, Խրէնիկօֆ, Լէսսիգ եւ ուրիշներ նոյնպէս մանրամասնօրէն խոստովանած են անգլ. դեսպանատունէն իրենց ստացած դրամները։

Եզրակացնելով, Րիկով շեշտեց թէ՝ քանդիչ կազմակերպութիւնները, որոնք իրենց բոլոր հրահանգները կը ստանային օտար դրամատէրերէ եւ սպիտակ պահակներէ, մեծ յոյս դրած էին արտաքին միջամտութեան վրայ։

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Ամբողջ խորհրդային միութեան մէջ աննախընթաց պատրաստութիւններ տեսնուեցան տօնելու համար կարմիր բանակի կազմութեան 12րդ տարեդարձը եւ կարմիր հեծելազօրքի քաղաքական կռիւներու մէջ տարած յաղթանակին տասնամեակը։ Տօնի օրերուն, հաւաքական տնտեսութեանց բանուորներն ու գիւղացիները խմբովին պիտի այցելեն զօրանոցները. իսկ կարմիր բանակի զինուորներն ալ փոխադարձաբար այցելութեան պիտի երթան գործարաններուն ու հաւաքական տնտեսութեանց, տեղւոյն վրայ ստուգելու համար կատարուած յառաջդիմութիւնները։

Փետր. 22ին սկսան հանդէսները։ Նոյն օրը կարմիր բանակն ու Ծայրագոյն Արեւելքի մասնաւոր բանակը օդանաւերով ողջոյններ փոխանակեցին ամբողջ խորհրդային միութեան մէջ։ Մոսկուայի մէջ ցուցահանդէսներ կազմակերպուեցան՝ նուիրուած հեծելազօրքին եւ Ծայրագոյն Արեւելքի մասնաւոր բանակին։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹՈՒՐԻ ՈՐԲԵՐԸ

ԹՈՒՐ, 22 Փետր.— Երբ ամէն կողմ, Ֆրանսայի մէջ, զանազան Միութիւնները կը կազմուին ամէն օր, մենք ալ չափահաս որբերս ուզեցինք կազմել մեր Միութիւնը, օգտակար ըլլալու համար իրարու։

Վեց տարիէ ի վեր Թուրի մէջ եւ շրջակաները ցրուած կ'ապրին բազմաթիւ հայ որբեր։ Թուրը այն կեդրոնն էր, ուրկէ մասնաւոր մարմին մը ագարակներու մէջ կը բաժնէր Ֆրանսա փոխադրուած հայ որբերը։

Թուրի անմիջապէս մօտիկ կ'ապրէին, վերջերս, մօտ 50 որբեր։ Իսկ քաղաքին մէջ՝ 6—10 որբեր։ Քաղաքը ունի նաև 5—6 տնուոր հայ գաղութ մը։ Նախապէս հայ գաղութը աւելի բազմամարդ էր, սակայն ժամանակ մը յետոյ շատեր մեկնեցան զանազան պատճառներով։

Թուրի որբերը կ'աշխատին գործարաններու եւ այլ գործերու մէջ։ Իսկ շրջակայքի որբերը՝ ագարակներու մէջ։ Անոնք իրարմէ հեռու ըլլալով, միայն կիրակի կէսօրէ յետոյ ազատ են եւ միայն այդ ժամերուն կրնան իրարու երթալ, քիչ մը հայերէն խօսիլ, իրարու վիճակ հարցնել։ Ձմեռ ատեն իրարու քով երթալը դժուար է։ Թղթակցութիւնն ալ անկարելի է, որովհետեւ շատերը կարդալ գրել չեն գիտեր։ Կը կարծեմ որ 10—15 հոգի հազիւ կան կարդալ— գրել գիտցողները։

Այս վիճակին քիչիկ մը դարման տանելու համար, Թուրի ազատ որբերս խորհեցանք հրաւիրել բոլոր որբերը, Միութիւն մը կազմել եւ այսպէս հիմը դրինք Զ. Ե. Ո. Միութեան Թուրի Մասնաճիւղին։ Փարիզէն Կեդր. Վարչութենէն խնդրեցինք որ ներկայացուցիչ մը ղրկեն։ Պատգամաւորը եկաւ, քաջալերեց մեզ, միասին լուսանկարուեցանք։ Թելադրեց, որ սենեակ մը վարձենք, ընթերցարանի համար։ Խոստացաւ Կեդրոնէն ղրկել անհրաժեշտ գիրքեր և թերթեր։ Ներկայացուեցաւ Պ. Փուպոյին, որ պաշտօն ունի որբերը տեղաւորել ագարակներու մէջ եւ անոնց վիճակը քննել։ Պ. Փուպօ խոստացաւ ամէն դիւրութիւն տալ տղոց հանգստութեան համար։ Մասնաւորաբար իր տիկինը շատ բարեսիրտ գտնուած է հայ որբերու հանդէպ։

Դժբախտաբար, պատուիրակին մեկնումէն յետոյ, չյաջողեցանք լիակատար ժողով մը ընել։ Նախ ձմեռը մեծ արգելք մըն է եւ տղաքը չեն կրնար քաղաք գալ ժողովի։ Միւս կողմէ, հակառակ անոր որ մտաւոր պաշար չունին, այս տղի որբերուն մէջ կը տեսնուի յոգնածութիւն մը, տեսակ մը ձանձրոյթ այս երկար սպասումներէն։ Ինչպէս պատահած է, շատեր կ'ուզեն զինուոր երթալ, սակայն մենք կը խրատենք, որ այդպիսի յիմարութիւն չընեն։ Ընկեր մը ուզեց զինուոր ըլլալ եւ Սուրիա երթալ, բայց թոյլ չտուին, այլ ուզեցին Մարոք ղրկել։ Շարունակ կը հարցնեն, կռունկի նմանող մեր որբերը.

— Ի՞նչ պիտի ըլլանք, յետոյ ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վերջը։

Ընկերնե՛ր, քով քովի եկէք, իրարմով մխիթարուելու և խանդավառուելու համար։ Վերջը բարի է։

Ա. Պարսումեան

ԿԵԱՆՔԸ ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԵՍԻՆ, 21 Փետր. (Սեփական Թղթ.)— Արեւմտ. Եւր. Հայ Կ. Խաչի Տեսինի Մասնաճիւղը, որ վերջին ամիսներուն գրեթէ կազմալուծուած վիճակի մէջ կը գտնուէր, փետր. 14ին ընտրեց առժամեայ վարչութիւն մը, որ անմիջապէս գործի ձեռնարկեց։ Իրենց թափած ջանքերը զուր չեն անցած։ Փետր. 20ին ընդհ. ժողով գումարելով ընտրեցին իրենց մնայուն վարչութիւնը հետեւեալներէն.— Տիկիններ՝ Վերժին Սամուէլեան ատենապետ, Հայկանուշ Նուրիջանեան՝ ատենադպիր, Ովսաննա Պօտուրեան՝ գանձապահ։ Յաջողութիւն մաղթելով նորընտիր վարչութեան, կը սիրենք յուսալ թէ պիտի կրնան գլուխ հանել իրենց վրայ դրուած ծանր պարտականութիւնը։

*** Կ'իմանամ թէ որոշ աշխատանքներ կը թափուին կազմելու Հ. Ց. Դ. Պատանեկան Միութիւն մը։ Նոյնպէս Հայ Արիներու խումբ մը կազմելու յոյսեր կան։

*** Ա. Ահարոնեանի գրական քառասնամեայ գործունէութեան յոբելեանը տօնելու համար, Փարիզի յանձնախումբին ղրկած նամակին վրայ, հոս եւս պիտի կազմուի մասնաճիւղ մը։

*** Հ. Ց. Դ. տանը շինութիւն՝ մեծ եռանդով առաջ կը տարուի, շնորհիւ Դաշնակցական ընկերներու եւ համակիրներու գոհաբերութեան եւ ֆիզիքական աշխատանքին։ Ժողովուրդը մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւի շինութեանց, եւ կամաւոր նուէրներ կ'ըլլան շինուածանիւթերով եւլն.։

*** Փետր. 19ին S. L. S. A. գործարանէն 6 լեհ, իտալացի եւ ֆրանսացի բանուորներ դուրս նետուեցան, իբրեւ պատասխան քանի մը օր առաջ բոլշեւիկ սենտիկայի ցրուած երկրորդ թռուցիկին, որով գործաւորները կը հրաւիրէ գործադուլի։ Անգամ մը եւս կը զգուշացնէ հայ բանուորները, որպէս զի կարեւորութիւն չտան հայ կամ օտար մունետիկներու եւ իրենց խաղաղ աշխատանքի մասին մտածեն։

Վարդ-Պատմիկ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Նորակազմ ֆութպօլի Ա. եւ պահեստի խառն խումբերը կիրակի 23 փետր.ին իրենց առաջին մրցումը կատարեցին Աթիս Մօնսի Ա. եւ Բ. Promotion division d'Honneur խումբերուն մէջ եւ ձեռք բերին անպասելի արդիւնք մը։

Պահեստի խումբը յաղթական ելաւ մէկի դէմ 2 կօլով, իսկ Ա.ը հաւասար 2ի դէմ 2ով։ Յոյս կայ որ յառաջիկային շատ աւելի մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերեն նոյն խումբերը։

Ժ.

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 10 —

ԵՒ 21 ՏԱՐԵԿԱՆ ԷԻ

— Չէի գիտեր թէ հոս էիք, [...]սի։

— Պոլթկում, ըսաւ, ժպտե[...]վ ինծի։ Լոյսի պէս դողդոջուն, [...]նքան կանգնագեղ թուեցաւ [...]նծի, եւ իր ոսկեհուռ գլուխը [...]ացիկ էր։ Բայց սիրով կը ժպտէր [...]նծի։ Ես ալ ժպտեցայ։ Ներսի դիս, [...]հատուածս մէկ կողմի վրայ հա[...]եցաւ եւ դիրք բռնեց լուրջ գոր[...] համար։

— Ի՞նչ զինուորավայել ան[...]ին։ «Քէմփի անկողին ըսուածը [...] է արդեօք։

—Այո՛, ըսի։

Կանանչ վարագոյրը պատու[...]նէն վար քաշեցի, աչքերս իր[...] ծածկելով։ Ո՞վ չի գիտեր խո[...]մանկ սեւ ամպերուն տակ [...]հուըտող սպառնալիքը, անոր [...]ը, անոր յամառութիւնը, անոր չարիքը։ Այդ սեւ ամպերուն մէջ բանտուած, չէի ուզեր սպառնալիքս ձեռքէ հանել։ Ընդհակառակն պէտք ունէի զայն գործածելու անոր դէմ, զինքը պզտիկ ձգելու, իր պարծուկ ճառագայթումը խղճահարութեամբ մթագնելու համար։ Ինք հոս ի՞նչ կ'ընէր, առանց այլեւայլի։ Ինկած հրեշտակի մը նման լուսադողդոջ, իր կգլխիչ գեղեցկութեամբ կը շլացնէր զիս հոս։ Եկած էր աղտեղի դիտումով։ Արդեօ՞ք։ Եւ կը յուսար որ ես պիտի հրճուէի զմայլագին։ Լա՛ւ, բայց ոեւէ փոփոխութիւն պիտի չտեսնէ վրաս։

— Երկար ատեն սպասեցի՞ր ինծի, ըսաւ։

— Ո՛չ, ոչ երկար ատեն։

— Շատ կը ցաւիմ ասոր համար։ Կը ներէ՞ք ինծի։

— Բնականաբար։

— Պարզապէս չկրցայ հեռանալ ժամադրուածին համաձայն։ Պէրքլէյ կրիլ ձայն տուի, նկարագրեցի քեզ եւ խնդրեցի որ ի մացնեն քեզի թէ չեմ կրնար գալ, սակայն կ'ենթադրեմ որ չէք ստացած լուրս։

— Հոգ չէ, ըսի։ Ամէն պարագայի մէջ քարլթըն կրիլ էի։

— Կը ցաւիմ։

Ըսաւ ու նստաւ անկողինիս ծայրը եւ ինծի նայեցաւ մարմրուն վարանոտ ժպիտով մը։ Սպիտակազգեստ գոհարազարդ, պարիկներու թագուհիին կը նմանէր։ Այսպէս, անտարբերութեամբս հեգնեցի իր գեղեցկութիւնը։ Եւ, իր մարմրուն վարանոտ ժպիտին ետեւը կրցայ տեսնել մտքին մէջ կազմուած բառերը. «Այս մարդը իրօք սարսափելի է»։ Լա՛ւ, թո՛ղ երթայ։ Առանձին եղած ատեն՝ մենաւոր էի։ Իրեն հետ առանձին ըլլալով՝ անբացատրելիօրէն մենաւոր եղայ։ Թո՛ղ երթայ։ Սկսայ ժամացոյցս լարել։ Վերջապէս, ննջասենեակս էր այս։

— Նեղուած ես, ըսաւ, չէ՞։

— Այո՛, երբեմն։

Իր երկայն շողարձակ նրբութիւնը նեղ անկողինին վրայ կը թրթռար անշուք ննջասենեակին մէջ, գլխու ցաւ տալով ինծի։ Կը շարունակէի լարել ժամացոյցս։

— Ինչպէ՞ս ներս մտաք, հարցուցի։

— Կին մը ներս մտցուց— նախատուողի կերպարանքով։

— Միս Լէփուինկ, հաւանաբար։

— Եւ ո՞վ է Միս Լէփուինկ։

— Նորավէպեր կը գրէ։

— Օ՜, զարմա՛նք, ան վարը եւ դուն վերը։

— Ասոր մէջ ի՞նչ զարմանալու բան կայ։

— Կ'ենթադրեմ թէ ոչ... իրօք։

Ժամացոյցս լարելէ վերջ կազը իջեցուցի քիչ մը, բան մը ըրած ըլլալու համար։ Կռնակս իրեն, յանկարծ բուռն բաղձանք մը զգացի հեկեկալով լալու։ Կազը քիչ մըն ալ աւելի իջեցուցի, եւ ինքզինքս պարտաւորեցի խօսիլ։

— Շատ լաւ ըրիք որ եկաք, ըսի, բնական ձայնս հանել ջանալով։

— Այո՛, չէ՞։

Իր ձայնին մէջ բան մը իրեն նայիլ տուաւ ինծի։ Անյուսութեան հրեշտակը, Մընտէյ Րոտի վրրեւ թռչտելով, փրփուրայի գեղեցկութեան հպած էր թեւերովը։ Աննկարագրելի թախիծ մը կը սաւառնէր վրրեւս, եւ կը զգայի թէ անօգուտ էր մաքառիլ ճակատագրին դէմ։ Անքթիթ յառելով անոր հո՛ն ուր անկողնին վրայ նստած էր կծկուած, կերպարանքով գթութեան քոյրի մը՝ որ իր կամքին հակառակ հիւանդի մը զգեստաւորուած է, տեսայ որ աչքերը մթագնած են, վերջալուսային ծովու մը պէս։ Մէկէն ի մէկ արցունքով լեցուեցան։

«Շա՜տ նեղուած ես», ըսաւ շնչատ, մինչ ես կը խորհէի թէ «ուրախ պիտի ըլլայիր զիս տեսնելով»։

Անխօսօրէն ամօթահար, նստայ քովը։

«Շատ լաւ ընդունեցիր զիս...» ըսաւ։

Իր ձեռքը իմինիս մէջ առնելով, անսահման ապշութեամբ, եւ արգահատանքով տեսայ որ ձեռքերը շատ տգեղ էին, մատները տձեւ, եւ տափակ ծայրերով։ Սիրտս պատառ պատառ եղաւ ամօթով, կարեկցութեամբ, չէի կրնար խօսիլ։ Դառնօրէն երեսս կը նայէր արցունքներուն մէջէն։

— Երբեք այսքան ամբարտաւան մէկը տեսած չէի, ըսաւ անգթօրէն։ Քու անձիդ ծայրը չես ճանչնար որովհետեւ ապերջանիկ ես, չէ՞։ Երբեք չես խորհիր անշուշտ թէ ուրիշ մարդիկ ալ կան։

ՄԱՅՔԸԼ ԱՐԼԷՆ

Թարգմ. ԵՏԱՆ

«Իբրեւ միակ նպատակ ունենալով գաղափարական պայքար մղել բոլոր կրօնքներուն դէմ, ընկերակցութիւնը բացարձակապէս կ'արգիլէ իր անդամներուն որեւէ շարժում որ կրնայ ամենադոյզն չափով վիրաւորել հաւատացեալ աշխատաւորներու զգացումները»։

Անաստուածները իրենց յայտարարութիւնը կը վերջացնեն՝ յոյս յայտնելով որ Պապին յարձակումները աւելի շահեկան պիտի դարձնեն պայքարը հաւատացեալներու լայն շրջանակներուն մէջ, ուր մեծ հակառակութիւն կը տիրէ Պապին եւ անոր յայտարարած հակաբոլշեւիկեան խաչակրութեան դէմ։

Նոր վկայութիւններ ի նպաստ Ալմազեանի

Պ. Մաթիֆաս կը յուսար իր քննութիւնը փակել երկուշաբթի օր, սակայն կարելի չեղաւ, կարգ մը նոր վկայութեանց պէտք տեսնուած ըլլալով։ Ամէն պարագայի մէջ սակայն, երկուշաբթի օրուան հարցաքննութեան ընթացքին ջուրն ինկան ամբաստանութեան երկու գլխաւոր կէտերը — խանութին մէջի արեան հետքերը, եւ Ալմազեանի նիւթական անձկութիւնը, որոնց հիման վրայ հարցաքննիչ դատաւորը կ'ամբաստանէր Ալմազեանը իբրեւ մարդասպան եւ գող։

Ոստիկանութեան կողմէ իբրեւ վկայ կանչուած էին Ալմազեանի նախկին երկու գործաւորները, Պ. Կալպուր եւ Տիկ. Էլիզա Պորկ։ Այս վերջինը ըսաւ թէ 1929 փետրուարին, երբ փոքրիկ կացինով մը փայտ կը ճեղքէր խանութին ետեւի սենեակին մէջ, մատը վիրաւորուեցաւ եւ արիւնոտ ձեռքով բացաւ բակին վրայ նայող դուռը՝ Տիկ. Ալմազեանի առաջին յարկի սենեակը երթալու եւ վէրքը փաթթել տալու համար։

Այս վկայութիւնը առաջնակարգ կարեւորութիւն ունէր, որովհետեւ ցոյց կուտար Ալմազեանի խանութին ետեւը գտնուած արեան հետքերուն աղբիւրը։ Փաստաբան Շառլ-Լըկրան անմիջապէս նամակ մը ուղղեց Պ. Մաթիֆասի՝ շեշտելով Տիկ. Էլիզա Պորկի վիրաւորուելու պարագան. միւս կողմէ յիշելով նաեւ փորձագէտներու եզրակացութիւնը թէ անկարելի էր Րիկօտէնի վերագրել հայ դերձակին խանութէն գտնուած արիւնը, իր գրութիւնը վերջացուց հետեւեալ կերպով. «Այսպէս բոլորովին անկարելի է շարունակել խօսիլ արեան փոքրիկ կաթիլներու մասին՝ Ալմազեանը ամբաստանել սկսելու համար»։

Երկրորդ նպաստաւոր վկայութիւնը նոյնպէս ձեռք բերուեցաւ շնորհիւ ոստիկանութեան գտած ուրիշ մէկ վկային։

Ինչպէս կը յիշուի, Ալմազեանի սնանկութենէն վերջ, խանութին մէջ մնացած էր 15,000 ֆրանքի ապրանք եւ գործիք։ Կը կարծուէր թէ դերձակը ոչինչ գիներով ծախած է զանոնք, հետեւաբար եւ Րիկօտէնի սպաննուած օրը դրամ պէտք չէ ունենար գրպանը։ Ալմազեան բացի մէկէն, ուրիշ յաճախորդի անունը չէր կրցած տալ։ Արդ, գաղտնի ոստիկան Լըրուա ստուգած է թէ Ալմազեան 1300 ֆրանքի ծախած էր կարի մեքենայ մը Եանովսքի անուն մէկու մը, միջնորդութեամբ հնավաճառ Լիֆշիցի։

Եանովսքի ոստիկանութեան յանձնած էր յունիս 10ին այս առթիւ Ալմազեանի կողմէ իրեն տրուած հաշուեցուցակը։ Նկատելով որ այս մեքենան սուղ ծախուած է, կը հետեւցուի թէ Ալմազեան միւս առարկաներն ալ սուղ գիներով ծախած էր, հետեւաբար կրնար բաւականաչափ դրամ ունենալ՝ ապրելու համար։

Հարցաքննիչ դատաւորը դարձեալ իբրեւ մարդասպան եւ գող ամբաստանեց հայ դերձակը։ Այս վերջինը բացարձակապէս մերժեց այդ վերագրումները եւ պնդեց իր անմեղութեան վրայ։ Այսօր՝ չորեքշաբթի՝ նոր հարցաքննութիւն։

Երկու արաբ թագաւորներ համաձայնած

Անգլիական կառավարութեան կարգադրութեամբ՝ տեսակցութիւն մը ունեցան Իրաքի թագաւոր Ֆէյսալ եւ Հիճազի ու Նէճտի վեհապետ թագաւոր Իպնը Սուուտ։ Ինչպէս գրած էինք, տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ Պարսից ծոցին մէջ խարսխած անգլ. մարտանաւի մը վրայ — «Նիըրչըս»։

«Թայմզ»ի թղթակիցը յիշեալ մարտանաւին վրայէն ղրկուած փետր. 24 թուակիր անթելով մը կը հաղորդէ թէ տեսակցութիւնը վերջ գտաւ եւ երկու թագաւորները կը պատրաստուին մեկնիլ իրենց մայրաքաղաքները։ Կնքուած է բարեկամութեան համաձայնագիր մը, պրոտոկոլի ձեւով, որ կը բաղկանայ 19 յօդուածներէ։ Գլխաւորներն են՝

1. Փոխադարձ ճանաչում Իրաքի եւ Նէճտի անկախութեան։ 2. Փոխանակում դիւանագիտական ներկայացուցիչներու։ 3. Օրէնքէ դուրս հռչակում հրոսակներու։ 4. Սահմանագլուխներու միայուն յանձնաժողովի մը կազմութիւն։ 5. Վէճերու կարգադրութիւն իրաւախոհութեամբ։

Տեսակցութեան ընթացքին Իպնը Սուուտ յայտարարած է թէ արաբական երկիրներու բարգաւաճումը կախուած է խաղաղասէր նպատակներէն արաբ թագաւորներու, որոնք ամէն բանէ առաջ պէտք է ըլլան ճշմարիտ միւսլիմաններ։

Քրուփի եւ Թիսէնի դաւաճանութիւնը

Գերմանիոյ մէջ օրուան խնդիրն է Քրուփ եւ Թիսէն աշխարհահռչակ հաստատութեանց դաւաճանութիւնը։ Մեծ Պատերազմի ընթացքին, ասոնք զէնք եւ ռազմանիւթ հայթայթած են Գերմանիոյ հետ այդ միջոցին պատերազմող կարգ մը պետութեանց, զանոնք ղրկելով Հոլանտայի եւ Զուիցերիոյ ճամբով։ Ասկէ զատ, Քրուփի գործարանը Անգլիոյ ծախած է նորահնար ռումբ մը։

Գերման թերթերը կը հարցնեն թէ Քրուփ եւ Թիսէն գործարանները՝ Մեծ Պատերազմին որքա՞ն գերման զինուորներ սպաննել տուին իրենց հայթայթած զէնքերով։ Պէտք է յիշել որ Վիլհէլմ Բ. կայսրը գլխաւոր բաժնետէրերէն մէկն էր Քրուփի։

Թիսէն գործարանը թշնամի պետութեանց 68 մարքի ծախած էր հետեւակազօրքի վահաններ, մինչ նոյնը գերման զինուորական իշխանութեանց ծախած էր 117 մարքի։

Գերմանիոյ գերագոյն ատեանը քննութեան ձեռնարկած է եւ պիտի լսէ բազմաթիւ վկաներ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Վարդանանցի առթիւ Մարսիլահայ Դրամատիկ Ստուդիան Ղեկավարութեամբ դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Salon Chape, (84 Rue Chape) կը ներկայացնէ՝ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

գիները սովորական են

Ծանօթ.— Այս փիէսը կը ներկայացուի առաջին անգամ Մարսէյլի մէջ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Մանկապարտէզի բացման առթիւ, Փարիզի Հարաւային Շրջանի Յառաջդիմասիրաց Միութեան կողմէ. այս կիրակի ժամը 2.30ին, 3 Villa d'Orléans, պարասրահին մէջ, 67 Ave. d'Orléansի անկիւնը։ Մէթրօ Alésia:

Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, զաւեշտ, երգ, պար եւ անակնկալներ։ Պիտի նուագէ թառիստ Պ. Ժօրժ Շահպարոնեան։

Մուտք՝ 5 ֆրանք

Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ

Ցրդ. ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

վաղը Հինգշաբթի 60 Rue des Ecoles, Chope Parisienne.

Ա. ժամ 9—10, Պատմ. մատերիալիզմը եւ անոր քննադատութիւնը՝ ԱՇՈՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ ։

Բ. ժամ 10—11, Կազմ. կանոններ Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ։

Հ. Յ. Դ.

ԳԻՒԱՌ

Լիոնի Վրէժ խումբի դասախօսական ժողովը՝ այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Գրադարանը։ Կը խօսին ընկերներ Բ. Աղաբէկեան եւ Աղասի։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։ Մուտքը ազատ է։

Լիոնի Պատ. Միութեան դասախօսական ժողովը՝ վաղը իրիկուն ժամը 8ին, Գրադարանի սրահը։ Կը դասախօսէ ընկեր Ա. Գառօնէ։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

Վիէնի «Քրիստափոր» խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 7ին Հ. Յ. Դ. Ակումբին մէջ, կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Պարժըմոնի հայ կօշկակար բանուորներուն կողմէ.—

Վ. Նիքոյեան 25, Տ. Ս. Նիքոյեան, Գ. Փափազեան 25ական, Յ. Սոլագեան, Աճէմեան գերդաստան 20, Տիկ. Մ. Սոլագեան 15, Տիկ. Ժոզէֆին Փափազեան, Ե. Այվատեան, Ա. Հուպուեան, Բ. Վարդերեսեան, Վ. Կրկայեան, Վ. Սոլագեան, Յ. Մուրատեան, Կ. Տէրտէրեան 10ական, Օ. Պէտէլեան, Ա. Ջամուրճեան, Պէրպէրեան, Մկրտիչեան 5ական, Խ. Գալֆաեան 2 ֆր.։ Գումար 232 ֆրանք։

Փափաքելի էր ալ աւելի մեծ գումարով մը օգնել մեր դժբախտ քոյրերուն եւ եղբայրներուն, բայց անգործութեան պատճառաւ՝ հազիւ կրցանք այս չնչին նուէրը յատկացնել։ Գառնիկ Փափազեան։ (Տես «Յառաջ 31 Յունուար»):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Լիոնի Զ. Ե. Ռ. Միութեան ֆութպոլի խումբի անդամները կը հրաւիրուին դասախօսական ժողովի այս իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը խօսի՝ Պ. Վ. Սէֆէրեան։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լիոն, Գործ.— 767.50։

Փարիզ, Տ. Ն.— 35։

Ռոման, Յ. Վ.— 70։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Յակոբ Լիւլէճեան 24 տարեկան, հօր անունը՝ Աստուածատուր, մօր անունը՝ Սրբուհի։ 5 տարի առաջ հաստատուած էր Ֆիլիպէ։ Երկու տարիէ ի վեր լուր չկայ իր մասին։ Իմացնել՝ Ս. Լիւլէճեանի, 76 Grand, Rue. Gap, (H. M).

— Կը փնտռուի Բալուի Արթուխան գիւղէն Գրիգոր Պապօեան, որ կը կարծուի թէ այժմ Ռուսիա կը գտնուի։ Իր հասցէն կամ իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել իր որդւոյն Միքայէլ Պապօեանի, Usine de Gromelle, St. Saturnin les Avignons, (Vaucluse), France:

Կը խնդրուի արտասահմանեան թերթերէն արտատպել։

— Եալովայի Քարծի գիւղէն Տիկին Մուշիկ Քէլաւեան կը փնտռէ իր եղբօրորդին կարապետ Գէորգեան որ 1922ին մեկնած է Նիւ Եորք։ Իմացնել 1 Rue Armand Lepin, Bois Colombes, (Seine), France.

Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռեմ եղբայրներս Փոքր-Արմտանցի (Քուրու Չայ) Արամ 26 եւ Վահան Հայրանեան 24 տարեկան, հօր անունը՝ Սուքիաս, մօր անունը՝ Օղիտա։ Ցրջգիտ լուր տուողին 300 ֆր. նուէր։ Կը խնդրուի սուրիահայ թերթերէն արտատպել։ Ղ. Հայրունի, 22, rue du vieil, Abreuvoir St Germain en Laye. S. et O. France.

ԼԱՒ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ծախու է գեղեցիկ խանութ մը 17 քառ. մէթր տարածութեամբ, Rue St. Lazare, մէթրօ՝ Նոթր Տամ տը Լորէթի մօտիկը։ Յարմար ամէն գործի։ Վարձք՝ 4200 ֆր., պայլ՝ 15 տալի։ Մանրամասնութիւններու համար դիմել անձամբ առաւօտները ժամը 8—10 կամ գրել Գ. Թորոսեանի, 18 Rue St. Georges, Paris.

ՍԱԿԱՐԱՆ

25 Փետրուար 1930

ԴՐԱՄՆԵՐ			Ֆր.
Սթերլին,		L. St.	124.23
Տոլար,		Dollar	25.54
Մարք	100	Mark	610.—
Թրք. Թղթ.		L. Trq.	11.95
Թրք. ոսկի		» » or	111.—
Մէճիտիէ		Médjidié	7.20
Լէվա	100	Léva	18.75
Տրախմի	»	Drachme	33.50
Լիր	»	Lire	133.85
Պելժ. ֆր.	»	Fr. Belge	71.12
Զուից.	»	Fr. Suisse	493.—
Լէյ	»	Leï	15.20
ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ			
Եգ. Քր. Ֆոնս.	I	Cr. Fonc. Eg.	2120.—
»	II	»	1500.—
»	III	»	1490.—
Թուրքիոյ երկթղ.		Lots turcs	82.50

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration
Խմբագ. եւ վարչութիւն
235 Faub. St. Martin
PARIS (10e)
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 27 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1930

27 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1198

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

"ԳԱՂՏՆԻՔ ՓԱՐԻԶՈՒ"

Էօժէն Սիւ մը կը փնտռենք, որ մեզի պարզէ գաղտնիքները այսպէս կոչուած հայկական Փարիզին։

Բուն Փարիզը ամէն մարդ կրնայ նկարագրել այսօր։ Իսկ մե՞ր Փարիզը։ Ո՞վ պիտի ներկայացնէ զայն, իր ժամու դրամներով, Բարեգործականով, հին ու նոր հարուստներով։ Ու թաւշեայ թիկնաթոռներու վրայ մղուած մենամարտներով եւ ուրիշ բազմազան խորհուրդներով...

Անցեալ օր, Բարեգործականի գրասենեակէն ղրկուած ծեկոյց մը կը հաղորդէր (17 փետր.).

— «կեդր. վարչական ժողովը, իր 7 փետրուարի նիստին մէջ, խորին վշտակրութեամբ տեղեկացաւ վսեմ Տ. Գաբրիէլ Նորատունկեանի հրաժարականին»։

Էֆէնտին — ինչպէս կը սիրէ կոչուիլ — փոխ-նախագահն էր Միութեան եւ փաշային հրաժարումէն ի վեր, տիրաբար կը վարէր գործերը։

—«դժբախտաբար, իր յառաջացած տարիքն ու վատառողջ վիճակը ճարկադրեցին մեր սիրելի փոխ-նախագահը որ Թօթափէ իր այդ ծանր եւ պատասխանատու պաշտօնը։ կեդր. ժողովը ակամայ եւ ցաւ ի սիրտ ճարկադրուեցաւ ճամակերպիլ Ն. Վսեմութեան որոշումին»։

Լուրը, այս վիճակին մէջ, շատ հասկնալի է եւ անմեղ։ Բայց, կը համապատասխանէ՞ բուն իրականութեան։

Մեր գիտցածը այն է որ Գաբրիէլ Էֆէնտին, իբրեւ «փառք ու պարծանք» դիւանագէտ, քայլ չառներ առանց բարձր քաղաքականութեան լայնքն ու երկայնքը չափելու։

Արդ, նոր բաներ չեն ո՛չ իր «յառաջացած տարիքը», ոչ ալ «վատառողջ վիճակը»։ Եթէ երկուքն ալ իսկապէս աշխատելու անզօր վիճակի մը մատնած են զինքը, մէկուկէս տարուան ընթացքին,այն ատեն, միայն Բարեգործականի փոխ-նախագահութիւնը չէ որ պիտի թօթափէ։ Դեռ ի՛նչ զարմանազան եւ փափուկ ազգային պաշտօններ, տիտղոսներ եւ հանգամանքներ կը ծանրանան իր ուսերուն։ Ի՛նչ հոգեր ու կտակներ— Սանասարեան, Խերեան, Իզմիրեան, Մելքոնեան, Մարկոսեան եւն.։ Տեղ մը ուրիշներուն հետ պատասխանատու, տեղ մը միակ տէրն ու տիրականը տարիներ առաջ յանձնուած աւանդներու եւ հաշիւներու։

Այնպէս որ, եթէ կատարեալ հանգիստի կարօտը կը զգայ Էֆէնտին— եւ լաւ կ'ըլլար որ հանգստանար — Բարեգործականի փոխ-նախագահի տիտղոսը ամէնէն վերջը մտածելիք բան էր։ Վերջապէս, այնքան ծանր բեռ մը չէ տարին քանի մը անգամ նախագահել վարչական ժողովին, եւ ստորագրել իր բնակարանը ղրկուած թուղթեր։

Ուրեմն, գաղտնիք մը կայ որ չենք հասկնար։ Գոնէ անմատչելի կը մնայ մեզի։ Մանաւանդ որ Պ. Նորատունկեանի հետ, մասնաւոր արտօրանքով մը, հրաժարական տուած է նաեւ Պ. Աղաթօն (Նիս)։ Փաշայէն յետոյ՝ Էֆէնտին։ Էֆէնտիէն յետոյ՝ պէյը։

Առաջինը (Պ. Նուպար) գաղտնիք չէ. իսկ վերջին երկո՞ւքը։

Պ. Պօղոս Նուպար առիթով մը «ապակիէ տուն» կոչած է իր հիմնարկութիւնը, Բարեգործականը։ Երեւի մոռցեր է որ ինչպէս դիւանագէտները, գոհարավաճառները և իր սնուցած ազգային վաստակաւորներն ալ ապակիները անթափանց, անտեսանելի դարձնելու հնարամտութիւններ ունին։

Արդարեւ, ո՞վ կրնայ թափանցել, այսօր, Բարեգործականի կեդրոնին մէջ, պարզել շարք մը կասկածելի երեւոյթներ։

Չար բերաններ կ'ըսեն թէ՝ այս անցուդարձին մէկ ծայրը կը հասնի Ժան Կուժօն փողոցի եկեղեցին։ Պ. Պօղոս Էսմէրեան ձախողած ըլլալով վարչական ժողովի նոր ընտրութեան մէջ, յոյսը դրած է Բարեգործականի նախագահութեան թափուր աթոռներուն վրայ և իբրեւ բախտաւոր մարդ,քուէներ ապահոված է նոյն իսկ Բարեգործականի դիւանին թոշակաւոր պաշտօնեաներուն մէջ։ Կը թուի թէ այս վերջինները, ներսն ըլլալով, ամէն օր միջոց ունին «ապակի»ն շօշափելու, կարծիք յայտնելու, խօսելու կամ սուտ խենդ ձեւանալու։ Եւ, ինչո՞ւ չէ, ի հարկին քուէ տալու, իբրեւ «բարերար» կամ «բարերարեալ» անդամ։

Անշուշտ օր մը երեւան կ'ելլէ բուն ճշմարտութիւնը։

Խնդիրը այն է որ, քանի տեւեն այս բարքերը, այնքան պիտի կորսնցնէ Բարեգործականը։

Միութեան վարիչ պատուիրակը, սա նպաստընկալ բանաստեղծը, ի զո՛ւր կ'ողբայ թէ ժողովուրդը ժլատ է, թէ հասոյթները պակսեր են, թէ իր անդամներն ու համակիրներն անգամ «գաղջ վերաբերում» կը ցուցնեն։

Հերի՛ք է, վերջապէս, տարուիլ բարոյապէս կամ նիւթապէս կաշառուած, փոխան ազդի կամ բաժանորդագրութեան սիրաշահուած թերթերու եւ գրիչներու գովասանական տաղերէն, եւ աչք ու ականջ գոցել Բարեգործականը իսկապէս գնահատող տարրերու տեսակէտներուն, բաղձանքներուն եւ բողոքներուն։

Ո՞վ կ'ուզեն խաբել, մէկ ոտքին վրայ «չէզոքութիւն» եւ «ազգասիրութիւն» խաղալով, իսկ միւս ոտքն ու երկու ձեռքերը յենարան դարձնելով հին ու նոր հարուստներու, սուտ-իբաւ շուքերու, եւ երկակենցաղ կուսակցութեան մը աղքատ Ղազարոսներուն։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ՎԱԳՖ»ՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Պոլսոյ «Ազդարար»ը առայժմ կանխահաս համարելով բոլոր «վագֆ»ներու կեդրոնացման լուրերը, կը նկատէ. (19 փետր.).

— «իսլամական կտակները ընդհանրապէս *անհատական* են նպատակի թէ մատակարարութեան ձեւի տեսակէտով։ Օրինակ, ընտանիքի պետ մը վախնալով որ իր շառաւիղները օր մը կրնան ծախել կամ փճացնել ընտանեկան հարստութիւնը, կալուածները ուղղակի անոնց չի յանձներ, այլ հաւատարիմ ու պատուաւոր մէկու մը պաշտօն կը յանձնէ մատակարարել զանոնք, ու ծախսերը հոգալէ եւ իրեն ալ բաժին մը հանելէ յետոյ, մնացեալ եկամուտը բաժնել ժառանգորդներուն միջեւ։ Այս ձեւով փոխանցուած կալուած մը կը կոչուի *վագֆ* (կտակ), մատակարարն ալ՝ *միւթէվէլլի* (կտակակատար)։

Պատահած է նոյնպէս որ բարերար մը իր ինչքը յատկացնէ այս կամ այն հանրային նպատակին, եւ դարձեալ անհատ մը կտակակատար կարգէ։ Եւ կամ հարստութիւնը բաժնէ իր ժառանգորդներուն եւ հանրային բարեգործութեան միջեւ։

Երկրորդ մասնայատուկ պարագայ մըն ալ այն է որ, այսպէս ճշդուած *միւթէվէլլի*ութիւնները տեւական են, եւ «որդւոց որդի» կը փոխանցուին։ կտակակատարը մեռա՞ւ.— տեղը կ'անցնի զաւակը եւ նոյն պայմաններով կը շարունակէ կտակին մատակարարութիւնը։ Եւ այսպէս յաջորդաբար նոյն պաշտօնին կ'անցնին թոռը, անոր զաւակը եւն.։ Օրէնքն ալ պարտաւոր է ընդունիլ, քանի մը աննշան ու դիւրին ձեւակերպութիւններ պահանջելէ յետոյ։

Իսլամական գրեթէ բոլոր «վագֆ»ները, մանաւանդ տասնեակ տարիներ առաջ, այսպէս էին։ Ներկայիս ալ, *հազար*ներու կը հասնի անոնց թիւը։

Այս պայմաններով եղած մատակարարութիւն մը բնականաբար գոհացուցիչ չէր կրնար ըլլալ, ինչպէս դիտել կուտայ «փոլիթիքա», յայտնելով որ *հազարաւոր վագֆներու մէջ միայն երեք-չորսը լաւ յանձնանձուած ունին։*

Արդ, փոքրամասնութեանց «վագֆ»ները *չունին այս վիճակը*, որ պէտք ունենան բարեկարգութեան ենթարկուելու։ Չունին, որովհետեւ *անհատական չեն*, այլ *հանրային*։ Մեր մէջ անհատ *միւթէվէլլի* չկայ, այլ կայ միայն մէկ *միւթէվէլլի*,այն ալ *իբրև անուանական ներկայացուցիչ օրէնքին առջեւ։* Այլապէս, մատակարարութիւնը կը կատարուի բուն իսկ հանրութեան կողմէ, եւ մանրամասնօրէն ճշդուած կանոններով։ Աւելի պարզ խօսելով, պատրիարքն ալ մէջը հաշուելով, չկայ ո եւ է անհատ որ *տեւական միւթէվէլլիի* հանգամանք ունենայ, ինչպէս է դրութիւնը իսլամներու մօտ։ կը մատակարարեն այնքան ատեն, որքան պաշտօնի վրայ կը գտնուին կամ ո եւ է զեղծում չեն կատարած»։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ ապրուստը 13ուկէս անգամ սղած է պատերազմէն ի վեր։ 1914ին 100 ղրշ.ով ապրող ընտանիք մը ներկայիս 1352 ղրշ.ով միայն կրնայ նոյն կեանքը ապրիլ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ

Քամիյլ Շօթանի ձախ դահլիճը ինկաւ՝ Խորհրդարանին հետ առաջին շփումին իսկ, 277ի դէմ 292 ձայնով։ Եթէ զեղչենք ձայները 9 համայնավար երեսփոխաններուն, որոնք հակառակ քուէարկեցին, կը նշանակէ թէ արմատական-ընկերվարական վարիչին դահլիճը տապալեցաւ 6 աջ-պահպանողականներու քուէով։ Գրեթէ նոյնքան (5) քուէով տապալած էր նաեւ Թարտիէօի դահլիճը։ Ուրեմն ներկայ Երեսփոխանական ժողովին մէջ չկայ հաստատուն մեծամասնութիւն մը եւ այդ է պատճառը որ 1928ի ընտրութիւններէն ի վեր ա՛յնքան շատցած են նախարարական տագնապները։

Ինչպէս գրեցինք երէկ, վարչապետ Քամիյլ Շօթանի կողմէ նախարարական յայտարարութիւնը կարդացուելէ վերջ, խօսք առին հարցապնդիչները։ Նախ խօսեցաւ Փարիզի երեսփոխան Փօլ Րէյնօ, որ փառաբանեց Թարտիէօն, եւ ըսաւ որ եթէ անիկա միջազգային կարեւոր խնդիրներով կլանուած չըլլար, կրնար աւելի լայն ժամանակ տրամադրել ներքին եւ ելմտական հարցերուն եւ չէր տապալեր։ Թարտիէօ իր ետեւ ունի 300 ազգայնական հանրապետականներու զանգուած մը, մինչ Շօթանի ետեւը 120 արմատականներ միայն կան։ Շօթան միաժամանակ ստանձնելով ներքին նախարարութիւնը, նպատակ ունի ի նպաստ իր կուսակցութեան պատրաստել 1932ի խորհրդարանային ընտրութիւնները։ Յետոյ վեր հանեց այն տարակարծութիւնները որ կան արմատականներուն եւ ընկերվարականներուն միջեւ՝ զինուորական ծախքերուն, ընկերային ապահովագրութեանց, նաւային խորհրդաժողովին, աշխարհական օրէնքներուն մասին, ու վերջացնելով իր ճառը՝ հրաւիրեց ժողովը նոր դահլիճին հակառակ քուէարկել։

Համայնավար Մարսէլ Քաշէն կարճ կապեց՝ պահանջելով որ ազատ արձակուին բանտարկուած համայնավարները եւ ընդհանուր ներում յայտարարուի։ Նոյնպէս կարճ խօսեցաւ Էտուար Սուլիէ։ Ձախ արմատական Լապրու ըսաւ թէ իր խմբակցութեան պատկանող նախարարները իրենց անձը միայն կը ներկայացնեն Շօթանի դահլիճին մէջ, իսկ խմբակցութիւնը այս վերջինին հակառակ պիտի քուէարկէ։

Վարչապետ Շօթան ձախերու ջերմ ծափերուն մէջ բեմ բարձրանալով մէկիկ մէկիկ պատասխանեց դահլիճի կազմին եւ նախարարական յայտարարութեան դէմ եղած քննադատութիւններուն։ Հերքեց թէ հակասութիւններ կան իր ծրագրին և իր խմբակցութեան կարգ մը անդամներու սկզբունքներուն միջեւ։ Պարզեց իր տեսակէտները կրթական եւ ելմտական մարզերուն մէջ։ Յետոյ ծանրացաւ արտաքին քաղաքականութեան վրայ եւ ըսաւ թէ Պրիանի հետապնդած խաղաղասէր քաղաքականութիւնը չպիտի փոխուի։ Շեշտեց թէ ընկերվարականներուն հետ գաղտնի դաշինք չէ կնքուած. անոնք ազատ են, ինչպէս ազատ է կառավարութիւնը. համաձայնութիւն գոյացած է՝ պարզապէս նախարարական յայտարարութեան մէջ յիշուած սկզբունքներուն հիման վրայ։ Վերջացնելով, կոչ ուղղեց իսկապէս հանրապետական կուսակցութեանց՝ ուժ տալ կառավարութեան։

Լէօն Պլում խօսեցաւ յանուն ընկերվարականներուն եւ գեղեցիկ ճառով մը յայտնեց թէ իր կուսակցութիւնը պիտի քուէարկէ ի նպաստ նոր դահլիճին։

Յետոյ ներկայացուեցան քանի մը բանաձեւեր։ կառավարութիւնը ընդունեց Անթէրիուի բանաձեւը, որ վստահութիւն կը յայտնէր եւ կ'առաջարկէր անցնիլ օրակարգի։ Այդ հարցին առաջնութիւն տրուելուն վրայ վստահութեան հարց դրուեցաւ։ Էրիօ, որ նոյն առաւօտ նախագահ ընտրուած էր արմատական-ընկերվարական կուսակցութեան խորհրդարանային խմբակցութեան, խօսեցաւ ի նպաստ նոր դահլիճին։

Իրեն յաջորդեց ընկերվարական Փօլ-Պոնքուր, որ խօսեցաւ նոյն իմաստով։ Կրկին խօսք առաւ վարչապետը։ Որմէ վերջ քուէարկութիւն կատարուեցաւ։ Ժամը 21ին նախագահը յայտնեց թէ 277ի դէմ 292 ձայնով մերժուած է կառավարութեան առաջարկը։

Ասոր վրայ, դահլիճը անմիջապէս իր հրաժարականը ներկայացուց հանրապետութեան նախագահին։

.˙. Մօտ 1000 հոգի խռնուած էր երեսփոխ. ժողովի շէնքին շուրջ, սպասելով քուէարկութեան արդիւնքին։ Երբ երեսփոխանները դուրս կ'ելլէին, զանազան կողմերէ աղաղակներ սկսան բարձրանալ։ Ոմանք «կեցցէ՛ Շօթան» կը պոռային, ուրիշներ՝ «կեցցէ՛ Թարտիէօ»։ Մեծ թիւով ոստիկաններ կը հսկէին կարգապահութեան։ Ժամը 10ին ոստիկանները յաջողեցան ցրւել ցուցարարները։

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄԷ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

Մէկ շաբթուան մէջ այս երկրորդ նախարարական տագնապն է։ Կը կրկնուի անցեալ հոկտեմբերի պատմութիւնը, սա տարբերութեամբ միայն, որ այն ատեն Տալատիէ եւ Քլէմանթէլ չէին յաջողած նոյնիսկ դահլիճ կազմել, մինչ Շօթան յաջողեցաւ, սակայն իր դահլիճը չծնած մեռաւ։ Զանազան անուններ կը յիշուին՝ իբրեւ ապագայ վարչապետ. գլխաւորներն են՝

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՑԷՔ ՁԵՐ ՇԱՀԱԾԸ

Կը յիշեցնենք թէ վաղը օրինական պայմանաժամի վերջին օրն է՝ յայտարարելու համար 1929 տարուան ընթացքին ձեր շահած դրամները։

Բոլոր անոնք որ ցարդ զանցառու գտնուած են՝ պէտք է փութան լեցնել այս առթիւ պատրաստուած թուղթերը, զորս կարելի է ստանալ բոլոր նամականատուններէն եւ քաղաքապետարաններէն։

Այդ յայտարարութիւնը ներկայացնելու պարտաւոր են բոլոր արեւտրականները, պաշտօնեաներն ու գործաւորները, նոյնիսկ եթէ տուրքի ենթակայ չեն։ Անսաստողները տուգանքի կ'ենթարկուին։

Անոնք որ տարեկան 10,000 ֆրանք միայն կը շահին, տուրքէ զերծ են։ 3,000 ֆրանք կը զեղչուի ամուսնացածներու կիներու համար, եթէ անոնք չեն աշխատիր կամ ուրիշ հասոյթ չունին։ Նոյնպէս 3,000 ֆրանք կը զեղչուի առաջին երկու անչափահաս զաւակներու համար, երրորդ զաւակէն սկսեալ իւրաքանչիւրին համար զեղչն է 4,000 ֆրանք։ Եթէ հարկատուն ուրիշներու հոգն ալ ստանձնած է (մեծ հայր, մեծ մայր, թոռ եւայլն), 2,000 ֆրանք ալ անոնցմէ իւրաքանչիւրին համար կը զեղչուի։

ԿՆՈՋ ՄԱՏՆ ԱԼ ԿՆԻՔԻ ՏԱԿ

Իրազեկ մը կը գրէ մեզի.— երկու ամիս առաջ Տագանտրովի (Ռոստովի մօտ քաղաք մը) մէջ առեւտրականի մը 10,000 ռուբլի տուրք կը գրեն։ Մարդը առանց այլեւայլի կը վճարէ, բայց իր գործն ալ կը փճանայ։ Երբ կ'իմանան, որ գործը չի շարունակուիր, գիշերով կը մտնեն մարդուն տունը, եղած բոլոր դրամները, գոհարեղէնները եւ արժէքաւոր իրերը կը հաւաքեն։ Յետոյ տեսնելով կնոջ մատի ադամանդէ մատանին, կը փորձեն հանել, բայց չեն յաջողիր, ու կը կնքեն մատը, ըսելով, որ վաղը կուգանք եւ կը հանենք։ Այդպէս ալ կ'ընեն։ Առեւտրականը կ'ուզէ պատճառն իմանալ եւ կը բողոքէ, ըսելով, որ տուրքը կանոնաւոր վճարած է։ կը պատասխանեն թէ փոխանակ 110,000 ռուբլի գրելու, սխալմամբ 10,000 գրեր էին...։

ԱԼՊԷՐ ԹՈՄԱ ՍՈՖԻԱՅԻ ՄԷՋ

Աշխատանքի Միջազգային Դրասենեակի տնօրէն Ալպէր Թոմա Սոֆիա հասնելով, ընդունուեցաւ Թագաւորէն, վարչապետէն, ինչպէս նաեւ արտաքին, ելմտական եւ աշխատանքի նախարարներուն կողմէ։ Ալպէր Թոմա մասնաւորապէս խորհրդակցեցաւ աշխատանքի նախարարին հետ՝ Պուլկարիոյ գործակցութեան մասին աշխատանքի միջազգային կազմակերպութեան։ Նախարարը խոստացաւ որ ցարդ չվաւերացուած պայմանագրութիւնները շուտով պիտի վաւերացուին։

Թագաւորը հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ Թոմայի։

ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ-ԱԿՈԲՈՖ առջի օր դարձեալ դէմ դէմի բերուեցաւ Տիկին Րուվիէի եւ բողոքարկուներու հետ։ Տէր-Ակոբոֆ պարզեց թէ դրամական բոլոր գործողութիւնները կատարած էր Տիկին Րուվիէի հաւանութեամբ միայն։ Տիկինը իր կարգին դարձեալ ամբաստանեց Հայը իբրեւ դրամաշորթ եւ վստահութիւնը չարաչար գործածող։

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ ներկայիս Ամերիկացիի մը կողմէ շինուելու վրայ է նորաձեւ հրացան մը,որ վայրկեանը կրնայ 50 փամփուշտ արձակել։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

"ՄԻԱՑԵԱԼ ԿԱՅՍՐՈՒԹԻՒՆ,,

Միջազգային ելմտական աշխարհի ամենակարեւոր դէպքն է Անգլիոյ մէջ Լորտ Պիվըրպրուքի նախաձեռնութեամբ հիմնուած նոր կուսակցութիւնը, որ կը կոչուի United Empire Party.

Հազիւ երկու ամիս կայ որ լորտն իր նշանաւոր կոչը կ'ուղղէր բրիտանական ժողովուրդին, արձանագրուելու կայսերական ազատ փոխանակութեան դէմ կազմած իր խաչակրութեան եւ ահա անոր դրօշին տակ կը համախմբուին երկու հարիւր հազարէ աւելի հայրենասէրներ, սկսելու համար պայքարը Անգլիոյ հին քաղաքականութեան դէմ։

Նոր կուսակցութեան ծրագրի երկու գլխաւոր առանցքներն են.—

Ա. Ճարտարարուեստական առողջ քաղաքականութիւն։

Բ. Երկրի ճոխութեան աղբիւրներու զարգացում՝ բրիտանական ոյժերով եւ դրամներով ի նպաստ բրիտանական առեւտուրի ծաւալման եւ բրիտանացի ժողովուրդին գործ հայթայթելու մտահոգութեամբ։ Անոր նախնական քայլին մէջ իսկ գտած անսահման համակրանքը բացորոշ ապացոյց մըն է թէ Միացեալ Կայսրութեան կուսակցութեան վերապահուած է բախտորոշ դեր մը խաղալ Ալբիոնի դարաւոր քաղաքականութեան հիմնական փոփոխութեան մէջ։ Արդարեւ Անգլիա դասական երկիրն էր ազատ փոխանակութեան դրութեան (free trade, libre échange) եւ մինչեւ այսօր հակառակ աշխարհի գրեթէ բոլոր երկիրներու մաքսապաշտպան օրէնքներուն, Անգլիա կը յամառի պահելու ներածմանց համար իր աւանդական ազատութիւնը, մաքսի ենթարկելով միայն ոգելից ըմպելիներն ու պերճանքի յատկացուած քանի մը ապրանքներ։

Մեծ պատերազմը, սակայն, վերիվայր շրջեց շատ մը կացութեանց հետ նաեւ Անգլիոյ միջազգային դիրքը եւ այսօր ան այլեւս ի վիճակի չէ արհամարհելու օտար մրցակցութիւնը, որու դէմ միայն մաքսապաշտպանութեամբ է որ կրնայ ինքզինք պաշտպանել։

Անգլիական երեք մեծ կուսակցութեանց—պահպանողական, ազատական եւ աշխատաւորական— պետերն ի հարկէ խորթ աչքով կը նային նոր կուսակցութեան առաջին փորձերուն։ Սնոտընի առաջին յօդուածը անարգանքով սկսած էր. Լոյտ Ճորճ անոր դէմ գործածած էր իր սովորական հեգնանքի ոճը, իսկ Պոլտուին եւ իր արբանեակները ապարէզ կը կարդան ամէն անոնց որոնք կրնան հաւատալ կայսրութեան ելմտական միութեան։

Իսկ լորտ Պիվըրպրուք կը պատասխանէ թէ հին կուսակցութիւնները աւանդութեանց գերիներն են, որոնց խորթ են բոլոր նոր գաղափարները եւ թէ անօգուտ է այդ հին տիկերուն մէջ նոր գինի փնտռել։ Անոնցմէ եւ ոչ մէկն ի վիճակի է ըմբռնելու նոր աշխարհի նոր պէտքերն ու նոր պայմանները։

Նոր կուսակցութեան ծրագիրը, որ ոչ թէ քաղաքական, այլ ելմտական կուսակցութիւն մըն է, պէտք է բոլորովին զերծ ըլլայ հին կուսակցութեանց ծրագիրներուն հետ որեւէ յարաբերութիւն ունենալէ.. անոր միակ նպատակն է ջնջել բոլոր այն նկատումներն ու ձգձգուող ծրագիրները, որ կ'անդամալուծեն այժմ բրիտանական քաղաքականութիւնը եւ կ'արգիլեն անոր իրական գործակցութիւնը գաղթավայրերու, Հնդկաստանի եւ Տոմինիոններու հետ։

Նոր կուսակցութեան մեծագոյն յաղթանակն է Daily Mail-ի տէր եւ տնօրէն լորտ Ռոթըրմիրի յարումը, որ անոր ի սպաս կը դնէ իր աշխարհասփիւռ թերթերու ամբողջ ազդեցութիւնն եւ ոյժը։ Daily Mail-ի փետր. 19-ի թիւին մէջ գրած է զօրաւոր պաշտպանողական մը ի նպաստ մաքսապաշտպան դրութեան, թիւերով եւ փաստերով ապացուցանելով թէ Անգլիան դէպի կործանում կը դիմէ եւ թէ միակ փրկութիւնը բրիտանական ժողովուրդի զօրակոչն է անխուսափելի ելմտական աղէտին դէմ։

Արդարեւ Անգլիա կը գտնուի իր պատմութեան ամենածանր եւ տագնապալից շրջաններէն մէկուն մէջ. ազգային ճարտարարուեստը դատարկ է գրեթէ եւ Լանքաշիրի նահանգը (Մանչեսթըր) որ պատերազմէն առաջ ամբողջ աշխարհի հիւսուածեղէնները կը հայթայթէր, այսօր մեռելութեան դատապարտուած է... գործազուրկներու թիւը մէկուկէս միլիոնն անցած է եւ միայն վերջին շաբթուան ընթացքին 11,000-ով աւելցած։ Անցեալ ամսու բրիտանական ապրանքներու արտածումը նուազած էր ինը միլիոն անգլ. ոսկիով, բաղդատմամբ 1929-ի յունուարին, ինչ որ կը նշանակէ 12 առ 100, մինչդեռ ներածումներն աւելցած են մէկ միլիոնով։

Պահպանողական եւ ազատական կուսակցութիւնները սիրով եւ գոհունակութեամբ աշխատաւորականներուն յանձնեցին իշխանութիւնը, տեսնելով որ չպիտի կրնան դարման մը գտնել կացութեան եւ այժմ ուրախ են որ ընկերվարականներն ալ չեն կրնար գործադրել իրենց խոստումները եւ կը կորսնեն իրենց ժողովրդականութիւնը։

Ոմանք կը խորհին թէ մաքսապաշտպանութիւնն անպայման ապրուստի սղութիւն առաջ պիտի բերէ. բայց իրականութեան մէջ կը տեսնենք թէ հակառակ անոր որ Ֆրանսա եւ Գերմանիա սուղ մաքսեր ունին կենսամթերքներու դէմ, այդ երկիրներուն մէջ ապրուստը աւելի աժան է քան Անգլիոյ մէջ։ Վերջին հաշուով միեւնոյնն է թէ մաքսո՞վ կը գոցուին պետական հաշուեցոյցի ծախքերը թէ տուրքերով։ Մաքսը պակսելով տուրքերը կ'աւելնան եւ հակառակը՝ մաքսերն աւելնալով տուրքերը կը պակսին. եթէ մաքսը ծանր է, օտարն է որ կը վճարէ, իսկ երբ տուրքը ծանր է, հայրենիքի զաւակն է որ կը վճարէ։

«Ցէյլի Մէյլ» կը կարծէ թէ քանի մը ամիս չանցած Միացեալ Կայսրութեան կուսակցութիւնը Մեծն Բրիտանիոյ ամենազօրաւոր քաղաքական ուժը պիտի դառնայ եւ յառաջիկայ ընտրութեանց ժամանակ պիտի ունենայ գոնէ կէսը երեսփոխանական աթոռներուն։ Թերեւս չափազանց է այս լաւատեսութիւնը, բայց կացութիւնն ալ չափազանց ծանր է։

Ի՞նչ չափով նպաստաւոր է մաքսապաշտպան գաղափարներու այս պոռթկումը Եւրոպայի Միացեալ Նահանգներու կազմութեան գաղափարին։ Ապահովաբար՝ ոչ միայն նպաստաւոր չէ անոր, այլեւ կործանարար է։ Բայց տիրող կացութեան մէջ, Անգլիան ի հարկէ չուզեր մինակը զոհել իր շահերը ի նպաստ մեծ գաղափարին։

Ժողովրդավարութեան փափաքն է որ բոլոր եւրոպական պետութիւններն համախոհ եւ միասնաբար հրաժարին մաքսապաշտպան իրենց քաղաքականութենէն եւ ջնջելով ազգերն իրարմէ բաժնող բոլոր նիւթական թէ բարոյական պատնէշները, ժողովուրդներուն կենցաղը հաստատեն ազատ փոխանակութեան, ազատ մրցակցութեան եւ ազատ կեանքի հիմերուն վրայ։

Մ. Տ.

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ ԱԼՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ՎԱԼՈՆԱ, 22 փետր. (Սեփ. թղթ.).— Ալպանիան մոռցուած կամ անտեսուած երկիր մըն է մեզի համար։ Թերթերու մէջ երբեմն երեւցող հակասական լուրերը երեւի աննպաստ գաղափար մը կազմելու ծառայած են, մինչդեռ երկիրը շատ խաղաղ է եւ բնականոն կ'ըլթանայ։

Ալպանիան 30 հազար քառ. քիլ. տարածութիւն ունի եւ ութ հարիւր հազար բնակչութիւն, կէս միլիոն իսլամ, իսկ մնացածը կաթոլիկ եւ օրթոտոքս։ Ժողովուրդը խաշնարած եւ երկրագործ է, հողը շատ բերրի եւ հանքերով հարուստ է։ Թուրքիա իր երկար տիրապետութեան ընթացքին այս երկրին մէջ քար քարի վրայ չէ դրած եւ այժմ ամբողջ երկրին մէջ Թուրքիոյ դարերու տիրապետութիւնը յիշեցնող ոչ մէկ յիշատակարանի եւ ոչ մէկ շինութեան կարելի է հանդիպիլ։

Ալպանիոյ անկախութեան սկիզբի շրջանէն մինչեւ այժմու Թագաւորին իշխանութեան ժամանակամիջոցը երկիրը քաղաքական անկայուն վիճակ մը ունեցած է։ Մանաւանդ Մեծ Պատերազմին, հակառակ երկրին չէզոքութեան, զանազան արշաւանքներու ենթարկուած ըլլալով, վերաշինութեան պատեհութենէն զրկուած է, բայց այժմ ուժգին թափով վերաշինական աշխատանքներ կը տարուին, երկրին բոլոր կողմերը խճուղիներ եւ կամուրջներ կը շինուին, ծովեզերեայ Տուրացցօ քաղաքը նաւահանգիստով կ'օժտուի եւ երկրին մէջ առաջին շոգեկառքի գիծը սկսած է շինուիլ, մայրաքաղաքը՝ Թիրանան Տուրացցոյի միացնելու համար։ Երկրին դրամը ոսկի է եւ առեւտուրը ամուր վիճակ ունի։ Ներածումներու համար բարձր մաքս չառնուիր եւ ժողովուրդը ծանր տուրքերով բեռնաւորուած չէ։

Ալպանիոյ ժողովուրդը շատ բարեացակամ է Հայերուս հանդէպ։ Նոյնպէս կառավարութիւնը։ Երկրին ամէն կողմը ցիրուցան 20 ընտանիքի չափ Հայեր կան հետեւեալ քաղաքներու մէջ.—

Շքոտրա.— Երկու ընտանիք, մէկը հայ կաթոլիկ երկրաչափ մը որ Թուրքերու օրով պաշտօնեայ եղած է։ Ամուսնացած է տեղացի օրիորդի մը հետ։ Իր զաւակները գրեթէ Ալպանացի են. ուրիշ ընտանիք մը երեք տարի առաջ հաստատուած է եւ աղիքի գործով կը զբաղի։

Գորչա.— Մէկ ընտանիք Ագչէհիրցի։ Աղիքի գործով կը զբաղի։

Կինօգաստրօ.— Մէկ ընտանիք, գորգի գործարանին վարիչ։

Լուշնա.— Մէկ ընտանիք, երկրագործական վարժարանին չերամաբուծութեան մասնագէտ ուսուցիչ։

Թիրանա.— Վեց ընտանիք՝ բժիշկ, ադեգործ, պանդոկապետ, սրճարանատէր, երկաթագործ եւ դերձակ։ Բոլորն ալ նիւթապէս բարեկեցիկ են։ Տոքթ. Պ. Փոթուրլեան՝ Թագաւորին եղբօրը անձնական բժիշկն է։

Տուրացցօ.— Հինգ ընտանիք. Թուրքերու օրով իրենց զինուորական պարտականութիւնը կատարելու համար այս կողմերը եկած երկու երիտասարդներ, Պ. Հայկ Պաղճեան եւ Պ. Լեւոն Պօտիկեան, պալքանեան պատերազմէն վերջ իրենց ծննդավայրերը չեն վերադարձած եւ առեւտուրի ձեռնարկած են։ Այժմ նիւթապէս շատ փայլուն վիճակի մը տիրացած են եւ քաղաքին ամէնէն մեծ եւ փայլուն պօնմարշէի վաճառատունն ունին։ Պատահաբար հանդիպող բոլոր Հայերուն կ'օգնեն նիւթապէս եւ բարոյապէս։ Երկուքն ալ ալպանացի օրիորդներու հետ ամուսնացած են եւ իրենց տիկինները Հայու մը պէս հայերէն կը խօսին։ Տանը լեզուն հայերէն է եւ զաւակները հայ կը մեծնան։ Հայրենասէր Հայեր են։

Ուրիշ Հայեր ալ «Հէլվաճի» են կամ պատկերահանութեամբ եւ աղիքի գործով կը զբաղին։

Վալոնա.— Հինգ ընտանիք կայ. երկու բժիշկ, տամաշարոյժ, աղիքի եւ սուրճի վաճառականներ եւ մանր առեւտրականներ։

Ընդհանուր առումով նիւթապէս բարեկեցիկ վիճակ մը ունին Ալպանիոյ բոլոր Հայերը։ Միակ անհաճոյ պարագան երկրին ճախճախուտ եւ ջերմոտ ըլլալն է։ Արհեստաւորները դիւրութեամբ կրնան ապրուստ ճարել եւ հանգիստ ապրիլ։

ԼԵՒՈՆ ԿԻՒԼԷՃԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

ՆԻԿՈՍԻԱ, 17 Փետր.— «Կիպրոսի կցումը Ելլադայի հետ», քաղաքական նշանաբանը, որ յիսուն տարուան պատմութիւն մը ունի, տեւականօրէն կը խլրտի Կիպրոսի յոյն զանգուածներուն կուրծքին տակ, եւ երբեմն բնական, ու երբեմն արուեստական թափ կը ստանայ առաջնորդներու տաքարիւն ջանքերով։ Հանրային գրեթէ բոլոր հաւաքոյթները «Զիթօ Էնօսիս» —կեցցէ՝ կցումը— բացագանչութիւններով կը բարեխառնուին ու կը վերջանան, առհասարակ։

1878-ին, Թրքական տիրապետութենէն հազիւ ազատուած Կիպրոսցիները (Յոյները) անմիջապէս Յունաստանի միանալու բնական բաղձանքը կ'ունենան, եւ ատեն ատեն, դիմումներ կը կատարեն Բրիտանական կառավարութեան ու խորհրդարանին, առանց գոհացում ստանալու։ Եւ ամէն անգամ, որ յոյն պատուիրակութիւն մը Լոնտոն կը հասնի յիշատակագիր մատուցանելու՝ Կիպրոսի 50—60,000 Թրքութիւնը, մէկ մարդու պէս կը ծառանայ Յունաց բաղձանքին դէմ եւ իր գոհունակութիւնը կը յայտնէ անգլիական իշխանութեան հանդէպ։

1915, Նոյեմբերին բրիտանական կառավարութիւնը Յունաստանի առաջարկեց Կիպրոս կղզին իրեն ձգել, փոխան Սերպիոյ ըլլալիք զինուորական օգնութեան մը, բայց յունական կառավարութիւնը չընդունեց եղած առաջարկները, եւ հարցը փակուած համարուեցաւ։ Անգլիա տրամադիր չի թուիր նուէր ընելու այս գեղեցիկ կղզին, որեւէ պետութեան՝ առանց գոհացուցիչ փոխարժէքի, ինչ որ առուծախի սկզբունքն է։

Անցեալ տարի, աշխատաւորական դաշինքի կազմութեան տեւանքով Կիպրոսի օրէնսդրական ժողովի յոյն երեսփոխանները առիթը պատեհ նկատեցին «կցում» պահանջելու նորէն։ Բայց կրկին ձախողեցան։ Լոնտոն շտապող պատուիրակութիւնը քաղաքական ամուր գետին չունէր։ Վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին, շնորհիւ Սըր Ռոնըլտ Սթորսի ճիգերուն, կղզիին տնտեսական վիճակը բարւոքումի նշաններ ցոյց կուտար, հակառակ տարուէ տարի ժողովուրդի վզին բարդուած անուղղակի տուրքերուն։

⁂ Մեր նպատակէն դուրս է, անշուշտ, եւ թղթակցութեան մը սահմանն ալ չի թոյլատրեր յունական շարժման զանազան փուլերուն մէջ մտնել եւ դատողութիւններ յայտնել։

Կ'ուզենք շեշտել, միայն, որ Կիպրոսի հայութիւնը միշտ բացարձակ չէզոքութիւն պահած էր «կցում»-ի հարցին հանդէպ և այդ բացասական ազդեցութիւն գործած չէր ոչ կառավարութեան եւ ո՛չ ալ յոյն ժողովուրդին վրայ։ Մեր գաղութը միշտ վայելած է կառավարութեան համակրանքը եւ՝ մինչեւ այս տարի, յոյն ժողովուրդին բարի դրացնութեան բոլոր առաւելութիւնները։

Կիպրոսի մէջ, մեզ նման փոքրամասնութիւն մը (պատերազմէն առաջ 7.800 կը հաշուէր գաղութը, այժմ 3,500) չունի որ եւ է քաղաքական խնդիր կառավարութեան կամ յոյն տարրին հետ։ Եւ մեզի կը մնար փափկանկատ չէզոքութիւն պահել այն պայքարին հանդէպ որ գոյութիւն ունի Կիպրոսի Յոյներուն եւ կառավարութեան միջեւ։

Ցաւալի է որ Սարաճեան արքեպ. չկրցաւ ինքզինքը պահել եւ պատճառ դարձաւ այն գրգռութեանց որ առաջ կը տարուին Կիպրոսի, Եգիպտոսի եւ Յունաստանի կարգ մը թերթերուն կողմէն հանդէպ Կիպրոսահայերու, Յունահայերու եւ ընդհանուր Հայութեան։

Յունաց պահանջներուն դէմ, Թուրքերու եւ Մարոնիներու ներկայացուցիչներուն հետ, յուշագիր ստորագրելով եւ կամ այս ու այն ձեւով հայ տարրն ալ ուղղակի կամ անուղղակի պայքարին մէջ ամուխ ցոյց տալով, Հայոց հանդէպ գրգռում մը ստեղծած եղաւ Կիպրոսի անհեռատես Առաջնորդը։ Սոյն ապիկարութեան պատասխանատուութիւնը հաւասարապէս կը ծանրանայ նաեւ Թաղականութեան վրայ։

Մենք կը հաւատանք թէ կարելի էր եւ պէտք էր, չէզոքութիւն պահել եւ չպահուեցաւ։ Ու արդիւնքը մէջտեղն է։

⁂ Բացի այն յուզումէն որուն պահ մը մատնուեցաւ կիպրահայութեան աշխատաւոր ու գիտակից տարրը,— ներքին խաղաղ վիճակ մը կ'ապրի Կիպրոսի գաղութը։ Յոյս կայ որ, յառաջիկային, շնորհիւ ժողովուրդի լայն խաւերու պահանջին, եւ կաթողիկոսին ալ համաձայն կազմուի տեսակ մը վարչական ժողով։

Տարուէ տարի կը սեղմուի կիպրահայերու տնտեսական վիճակը եւ շատեր կը գաղթեն։ Բայց եւ այնպէս աչքի զարնող թշուառութիւն չկայ մեր շուրջ։ Ինչպէս գրեթէ շատ տեղեր, հոս եւս, հայ մուրացկան չի տեսնուիր փողոցներու մէջ։

Ազգային հաստատութիւնները մատակարարուին գլխաւորաբար Ս. Մակարի վանքին կալուածներու եկամուտէն և կառավարութեան կրթական նպաստէն։ Կոկիկ պիւտճէ մը ունի Նիկոսիոյ Ազգ. վարժարանը, բայց արդիւնքը շատ խեղճ է, շնորհիւ աւագ ուսուցչին, որ բարեբախտաբար հրաժարելով Հալէպ մեկնեցաւ։

⁂ Պանք Օթթոմանի արձակուած հայ պաշտօնեաններ՝ Պ. Պ. Ս. Շաքարեան եւ Ա. Խաժէրեան, առաջինը Աթէնքէն եւ երկրորդը Կ. Պոլսէն հոս գալով դատ բացած էին յիշեալ հաստատութեան դէմ։ Երկուքն ալ շահեցան իրենց դատերը։ Պ. Շաքարեան դատը Լոնտոն Privy Council-ի առջեւ եւս շահելով պի
ստանայ 1,400 անգլ. ոսկի
Խաժէրեանի դատին ցարդ տր
վճիռը նպաստաւոր է իր
(3,600 ստերլին) եւ կը յուս
ուի որ վերջնականապէս յաղ
Լոնտոնի մէջ ալ։

ՏՈՔԹ. Ռ. ԹԱՓԻՐՃ

ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹ
ՇԱՐԺՈՒՄԸ
ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐ

«Հայրենիք»ի խմբագ
նը կարգ մը հարցումներ
լով պատ. Միհրան Գալայ
ճեանէն, տեղեկութիւնն
դած է հայ բողոքականն
ուղղութեան եւ գործունէ
մասին.—

Անկէ տարի մը առաջ
մար սեպուեցաւ գործակցու
ստեղծել Օտար Միսիոն
Թեանց Ամերիկեան Պորտ
Այս Պորտը հետզհետէ կը
մանափակէ իր գործերը
մէջ, զանազան քաղաքակ
ընկերային պատճառներ
առջեւ ունենալով։ Մեր
ցութեանց ընթացքին
ցաւ գետինը, որուն վրայ
բաւոր դարձաւ Հայ Աւե
նական գործակցութիւն
րիկեան Պորտին հետ
ուեցաւ կեդրոնական խ
ղով մը, որ կը կոչուի A
Mission Council. Այս
է որ տարիէ մը ի վեր կ
րենէ արտասահմանի Հ
տարանչական գործերը։

Այս կեդրոնական խ
ղովը կը բաղկանայ չորս
րէ եւ երեք Ամերիկացին
տեսնէք որ մեծամասնու
կը կազմեն Հայերը, իսկ
կացիք փոքրամասնութ
Հայ անդամներն են՝ Կ. Թ.
ման, նախագահ, Պատուել
տիկեան, Պատ. Գրիգորեան
նիւմայ»ի խմբագիրը), եւ
Ամերիկեան Պորտի գան
հը մեր գանձապահն ալ

Ամերիկեան Պորտը տա
20,000 տոլար կը տրա
մեզի արտասահմանի Աւետ
նական Հայերու պէտք
յատկացնելու նպատակա
Հայ Աւետարանչական ընկ
ցութիւնն ալ իր կողմէն
ցնէ 10,000 տոլար տարի
Այս 30,000 տոլարը կը
ձանձուի այս կեդրոնական
մին կողմէ եւ կը յատկա
Սուրիոյ, Յունաստանի եւ
սոյ Համայնքներուն, որ
րենց կարգին ունին խառն
նախումբեր, կազմուած հա
տարանականներէ եւ միսի
ներէ։ Ասոնք տեղւոյն վր
պատրաստեն պիւտճէն եւ
նարարութիւններ կ'ընեն
րիկայի կեդրոնական ժո
կամ խորհուրդին, որ կը
րացնէ զանոնք, կամ կը
փոխէ, համաձայն պարագ
րու եւ իր դատողութեան

Փորձը բարեբախտա
եկաւ ապացուցանելու որ
Ամերիկեան Աւետարանչ
գործակցութիւնը, հայ ձայ
մեծամասնութեան հակա
շատ օգտակար է եւ յա
Մենք աւելի լաւ կը ճան
Մերձաւոր Արեւելքն ու հո
րող պայմանները, քան Ա
կացիք։ Այս պատճառաւ
աւելի շատ գործ կը տես
հոն, քան առաջ։ Ասիկա
շրջան մը կը բանայ հայ
տարանական Համայնքի
մութեան մէջ։ Առաջ հայ
տարանական գործերը են
էին դրսի հսկողութեան մէ
եթէ կ'ուզէք, պոսունթեան
հիմա տարբեր է պարագա
մագործակցութիւնը գրա
պոսութեան տեղը։

— Իրա՞ւ Հայաստանի
ալ գործունէութիւն ունէ
խորհրդային կառավար
արգիլէ եղաւ ձեզի։

— Անշո՛ւշտ. Հայ Աւետ
նական համայնքներ եւ եկե
ցիներ գոյութիւն ունէին
յաստանի մէջ։ Մեր եկեղեց
ներու թիւը ի Հայաստան
ներկուքէն աւելի էր։ Դժբա
բար Հայաստանի կառավ

...թիւնը արգիլեց մեր կողմէ դրա...կան ամէն առաքումս: Ոչ մի... այս, այլեւ ձերբակալել ...ուաւ մեր հովիւները, որոնցմէ ...անք աքսորած եւ ուրիշներ ...անտարկած է: Անոնցմէ մի ...անին փախած են արտասահ...: Առաջ կարծես որոշ թեթ...հաւասութիւն ունէինք Դաշ...ակցականներու բերնով ըս...ուած բաներուն, սակայն մենք ...լ համոզուեցանք հիմա թէ ...րքան ճիշդ են եղեր ատոնք:

Գիտէք կամ լսած էք որ ...յ Աւետարանական հարուստ ...ւ բարեկեցիկ անձեր կտակներ ...րած են ամերիկեան օտար Մի...իոնարութեանց Պորտին միջո...ւ: Տոնճեան եւ Թէլֆէեան ...տակներու մասին խօսուած եւ ...րուած է երբեմն: Սակայն ա...անք չեն բոլորը: Թէպէտ սէն...թը սէնթին հաշիւ չեմ կրնար ...ալ, բայց կրնամ եղած կտակ...ներու մասին որոշ եւ ճշգրիտ ...աներ մը ներկայացնել: Այս...պէս՝ Հայ Աւետարանչական ...կեղ. Խորհուրդին տրամադրու...թեան կ՚ուզենք ենթարկել հե...տեւեալ կտակները եւ հիմնա...դրամները.

...ծօն Տոնճեանի կտա-կին հիմնադրամը	տոլար 200,380
Սարգիս Թէլֆէեանի՝	43,897
Տիգրանակերտի հիմ-նադրամը՝	55,995
...վանի գոլճճինը՝	19,900
...արաշի Ակադեմիայինը՝	14,000
...յնթապի Հայ եկե-ղեցիի հիմնադրամը՝	16,000
...նդհ. գումար	350,872

...ՆԱՏՈԼՈՒԻ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹԱՒՐԻԶ, 13 Փետր. (Սեփ. ...ղթ.).— Թէեւ նախորդ թղթակ...ցութեամբս գրած էի, որ Ատր...պատականի Հայոց Առաջնորդա...րանի նախաձեռնութեամբ հան...գանակուած գումարը պիտի փո...խադրուէր Փարիզ՝ «Յառաջ»ին ...ամ «Կեդրոնական Յանձնա...ժողով»ին, վերջին պահուն Ա...ռաջնորդարանը այդ գումարը ...րկեց Հալէպ, Կիլիկիոյ Սահակ ...աթողիկոսին: Առաջնորդարանի ...ղրկած գումարն է՝ 49 ֆունտ ...տերլին, 9 շիլին եւ 10 փէնս: Այս գումարը անգլիական պան...քայի միջոցով փոխադրուեցաւ:

Թաւրիզի հայ գաղութը կա...տարեց իր եղբայրական պարտ...քը: Մնաց որ շարժուին, գործի անցնին նաեւ Նոր Ջուղայի, Թէհ...րանի, Սուլթանապատի, Համա...տանի (ԽՄԲ. Կիրակի օր սխալ...մամբ տպուած էր ճամալսարան) ...եւ միւս գաղութներու համայնք...ները եւ անմիջապէս կազմակեր...պեն հանգանակութեան գործը, ...քանի ուշ չէ:

Թաւրիզի մէջ հանգանակու...թեան գործը գովելի եռանդով և ...աշխատասիրութեամբ յառաջ ...գնաց: Խումբ մը տիկիններ օ...րեր շարունակ տուներ եւ խա...նութներ շրջեցան եւ հաւաքե...ցին գումարներ:

Շատերը մասնակցեցան հան...գանակութեան՝ արհեստաւորնե...րէն սկսեալ մինչեւ վաճառա...կանները: Աղէտի բուն շրջանն է ...միմ Սուրիա եկած մեր բեկոր...ները, որոնց օգնութեան գոր...ծը կը պահանջէ արագ եւ շու...տափոյթ աշխատանք:

ՄԱՍԻՍ

ԹՈՒՐՔԻԱ

(Քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ԱՆՏԱՌՆԵՐՈՒ ՇԱՀԱԳՈՐԾՈՒՄԸ

Ինչպէս գրած էինք, անտառներու կացութեան եւ շահագործումին համար նոր օրինագիծ մը կը պատրաստուի, եւրոպական նմանօրինակ օրէնքներու հետեւողութեամբ: Նոր օրինագծին համաձայն, անհատներու սեփական մեծ անտառներու առումխը չի կրնար կատարուիլ առանց կառավարութեան գիտակցութեան: Բացարձակապէս արգիլուած է անտառները կտրել եւ գետինը արտի վերածել: Նախորդ կարգադրութեան հակառակ, աւելի շատ տուրք պիտի գանձուի չշահագործուող անտառներէն, արգելք ըլլալու համար որ տէրերը չլքեն զանոնք:

Թուրքիոյ ներկայ անտառներուն ընդհանուր տարողութիւնն է 8,400,000 հեկտար: Այս անտառներուն շահագործումը ծրագրուած է կառավարութեան կողմէ, բայց այս տարի մէկուկէս միլիոն հեկտարը միայն պիտի սկսուի շահագործուիլ, 15 միլիոն ոսկի տրամադրուած ըլլալով:

*** Անգլ. խմբակ մը բանակցութիւններ կը կատարէ կառավարութեան հետ, Գարատէրէի անտառները շահագործելու համար: Խմբակը այս նպատակին 25 միլիոն ոսկի պիտի յատկացնէ:

Միւս կողմէ, զուիցերական խմբակ մըն ալ դիմում կատարած է նոյն անտառներուն համար:

ԱԾՈՒԽԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պաշտօնական վիճակագրութիւններու համաձայն, Զօնկուլտաքի հանքերը տարեկան կէս միլիոն թօնօ աւելի արտադրած են: Քանի մը մեծ հանքեր ալ մօտերս գործի պիտի սկսին եւ արտադրութիւնը շատ աւելի պիտի ըլլայ: Մինչդեռ ներքին սպառումը 700,000 թօնօ է եւ պէտք է որ մնացեալը արտածուի: Այս մասին դիմում կատարուած է կառավարութեան մօտ:

ԲԱՄՊԱԿԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ինկիլիզէն կը հաղորդէն թէ Ատանայի երեսփոխաններուն մասնակցութեամբ ժողով մը գումարուած է Երկրագործական դրամատան մէջ, բամպակի վաճառականութեան տագնապին շուրջ: Անցեալ տարի, այս ատեն, 100 ղրշ.ի ծախուած բամպակը 65 ղրշ.ի ինկած է հիմա: Պատճառներու մասին կատարուած քննութեամբ այն եզրակացութեան եկած են որ գլխաւոր պատճառը կը կազմէ այն որ գործը միջնորդներու ձեռքերուն մէջ ինկած է: Որոշուած է բամպակամշակութեան համար դրամատուն մը հիմնել մէկ միլիոն ոսկի դրամագլուխով, որ 5 տարիէն պիտի վճարուի:

Դրամատան համար ընկերութիւն մը պիտի կազմուի, Երկրագործական դրամատան օժանդակութեամբ:

ԳՈՐԳԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Գորգի հրապարակը տագնապի մէջ կը գտնուի Պոլսոյ մէջ, մաքսային նոր սակացոյցին գործադրութենէն ի վեր: Տագնապի ենթարկուած են մասնաւորապէս պարսկական գորգերը, որոնց Պոլսէն առաքումը ամերիկեան կառավարութեան կողմէ իբր «թրանզիթ» չընդունուիր:

Գորգի վաճառականները կառավարութեան դիմած են զարմաններ առաջարկելով, որովհետեւ, կ՚ըսեն, Պոլիս «թրանզիթ»ի հանգամանքը կը կորսնցնէ:

Ամերիկեան խմբակ մը մտադիր էր 160 հազար ոսկիի պարսկական գորգ գնել Պոլսէն, բայց այս կացութեան առջեւ ստիպուեր է ուղղակի Պարսկաստան երթալ: Շահագրգռուող շրջանակները կ՚ըսեն՝ թէ այս ընթացքով դեռ շատ յաճախորդներ պիտի կորսուին: Պոլսոյ մէջ ներկայիս 15 միլիոն ոսկիի պարսկական գորգ կը գտնուի: (Ինչպէս հեռագիրը հաղորդեց, կառավարութիւնը որոշած է զեղչել մաքսատուրքը՝ 250—400 ղրշ.էն 3 ղրուշի):

ԱԾՈՒԽԻ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

Ֆրանսական խմբակ մը Պոլսոյ քաղաքապետութեան դիմում կատարած է արդիական ընդարձակ ածուխի մթերանոց մը շինելու համար: Առաջարկը նպաստաւոր նկատուած եւ սկզբունքով ընդունուած է: Մթերանոցը պիտի շինուի Դըզ Գուլէսիի եւ Գատըգիւղի միջեւ գտնուած ծովեզերքին վրայ, 4 միլիոն թրքական ոսկի ծախքով: Մթերանոցի նաւամատոյցներուն պիտի կարենան մօտենալ մեծ ու փոքր ամէն տեսակ նաւեր, որոնք առառաւելն երկու ժամէն պիտի ստանան իրենց պէտք եղած ածուխը: Մթերանոցը մեքենական բոլոր կազմածները պիտի ունենայ եւ շատ քիչ թիւով գործաւորներ պիտի աշխատցնէ:

Առաջարկուած պայմանին համաձայն, մինչեւ ծախսուած դրամին տոկոսներուն ապահովումը, խմբակը ինք իր հաշուոյն պիտի բանեցնէ մթերանոցը եւ անկէ վերջ քաղաքապետութեան պիտի թողու:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած խորհրդ. Թերթերէն)

ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆԸ ՁԱԽՈՂԱԾ

Հայաստանի գործաւորներու խորհուրդը երկրին ճարտարարուեստին զօրացման համար հրապարակ դրած էր նոր փոխառութիւն մը: Այժմ կը հաստատուի, որ ձախողած է փոխառութիւնը: Կարելի չէ եղած պարտատոմսերը սպառել գիւղացիներուն մէջ:

Գործաւորներու խորհուրդը կը գանգատի որ չեն գանձուած նոյնիսկ զանազան տուրքեր («Խ. Հայաստան» 13 փետր.):

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Գիւղերու եւ քաղաքներու միջեւ փոխադրութիւնները, մասնաւորաբար բեռնատար կառքերու երթեւեկը, կը կատարուին չափազանց դժուար պայմաններու մէջ: Կը կարծուի թէ այդ դժուարութիւնները առաջ կու գան Երեւանի մէջ ախոռներու, սայլապանի բնակարաններու, ինչպէս նաեւ կառատուններու չգոյութենէն: Հարթելու համար այս դժուարութիւնները, կարեւոր որոշումներ են տրուած: Կը սպասենք գործադրութեան (Նոյն թիւէն):

ԴՊՐՈՑԻ ՊԱԿԱՍԸ

Որոշուած էր դպրոցներ շինել զանազան գաւառներու մէջ: Հակառակ այս որոշման, լուսաւորութեան գործավարութիւնը, նոյնպէս գաւառային պատկան մարմինները ոչ մէկ աշխատանք տարած են: Սակայն այս վերջիններէ կը գանգատին, թէ գլխաւոր յանցանքը կ՚իյնայ ելմտական գործավարութեան վրայ, որ ձգձգած է բացուած վարկերու վճարումը: կամ, վարկերը վճարուած են շինարարական եղանակին վերջանալէն յետոյ: Գաւառներ կան, որոնց դպրոցներուն շինութիւնը կիսատ մնացած է, որովհետեւ դրամը ժամանակին չէ հասած եւ շինութեան նիւթեր չեն գնուած: Միւս կողմէ, յիշենք Լոռի-Լենինականը, որոնք նոյնիսկ չեն ներկայացուցած իրենց շրջաններուն համար անհրաժեշտ դպրոցներուն թիւը, շինութեան յատակագիծերը, նախատեսուած ծախքերը: Որովհետեւ այդ շրջաններու խորհուրդները տարբեր նպատակներու են ծախսած դպրոցներու վարկերը: Այդպէս են շարժած մասնաւորաբար Մոլլա-Գէոքչայի, Հաջի-Խալիլի եւ Համամլուի, ինչպէս նաեւ Ստեփանաւանի շրջաններուն խորհուրդները (Նոյն թիւէն):

«ԿՈԼԽՈԶՆԻԿ»

Փետրուար 15ին Երեւանի մէջ լոյս տեսաւ «Կոլխոզնիկ» անունով երկշաբաթաթերթ մը, որուն առաջադրութիւնն է յաջողցնել գիւղատնտեսական վերջին կարգադրութիւնները, այսինքն հողերու, լծկաններու եւ սերմնցուի համայնացումը, նոյնպէս հաւաքական արդիւնաբերութիւնը: Ինչպէս կը յիշեն մեր ընթերցողները, ժողովուրդը ընդդիմութիւն ցոյց տուաւ այս կարգադրութեան: Հայաստանի գործաւորներու խորհուրդը, այդ առթիւ, կը հրատարակէ նոր օրինագիրքին մէկ նոր յօդուածը.— Բանտարկութիւն կամ աքսոր բոլոր անոնց դէմ, որոնք կը պայքարին կոլխոզիին դէմ եւ կը մորթեն անասունները, եւայլն:

ՍԵՐՄՆՑՈՒ Կ'ՈՒԶԵՆ

Երբ Երեւան թմբուկ կը զարնէ գիւղատնտեսական նոր յեղափոխութեան առթիւ, եւ դէպի գիւղ կը ղրկուին զինուորական ու մտաւորական արշաւախումբեր, «գիւրացնելու համար հողերու համայնացումը», գիւղացիները կը պոռան թէ իրենք ուրիշ բան կ՚ուզեն: Երբ նոյնիսկ Ադրբէջանէն ու Վրաստանէն զինուորական խումբեր կը ղրկուին Հայաստան, գիւղացիները կը գրեն թէ իրենց ուզածը սերմնցու է: Ահա թէ ի՞նչ կը գրեն Աշտարակի շրջանէն.—«Բիւրականի մէջ, անցեալ տարի, սերմնացուիչը հասաւ՝ երբ ցանքի շրջանը վերջացած էր: Լեռնային 7 գիւղ, որոնք 1000 բնակիչ ունին, սերմնացուիչ չեն տեսած: Բիւրականի մէջ աղքատ գիւղացիներ կան, որոնք 120 հեկտար հող ունին, բայց սերմնցու չունին: Աշտարակի 15 գիւղերուն մէջ ոչ մէկ աշխատանք տարուած է, դաշտերը պարարտանիւթ կ՚ուզեն»:

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

«Խորհրդ. Հայաստան»ի մէջ (9 Յունուար) Մանկունի մը այսպէս կը գրէ. «Երկրի շինարարական պահանջը լրացնելու ժամանակ, կը հանդիպինք խոչընդոտներու, որոնք կը խանգարեն մեր աշխատանքները: Մեր խօսքը կը վերաբերի եկեղեցիներուն, մզկիթներուն ու վանքերուն, որոնք հըսկայական տեղ բռնելով, կը տնկուին անօգուտ: Ի հարկէ, մենք չենք խորհիր մեր աչքին առջեւէն վերցնել հաւատացեալներու աղօթատուները, սակայն ի՞նչ պէտք կայ քանի մը տասնեակ աղօթողի համար պահել բազմաթիւ հսկայ եկեղեցիներ: Քանի մը օր առաջ կարդացինք թէ, քանդուած են Թիֆլիսի ռուսական Նախկին զինուորական «փառաց տաճար»ը եւ հայկական քամոյեան եկեղեցին, որոնք, Թիֆլիսի ամենալաւ փողոցներուն մէկուն վրայ ծանրանալով, կը խանգարէին կարգ ու կանոնը: Նման որոշումներ շատ տրուած են այս կամ այն քաղաքին կամ գիւղին եկեղեցիներուն մասին: Անցեալ տարի Ծննդեան տօններին առթիւ կազմակերպուած էր «Հակածնունդ» հաւաքոյթ մը, եւ բանուորները որոշեցին Երեւանի Պօղոս Պետրոս եկեղեցին վերածել ճաշարանի: Տարին կը լրանայ եւ դեռ չէ իրագործուած այդ որոշումը: Աբովեան փողոցին մէջ, ուր կը շինուի Աշխատանքի պալատը, ուղղակի աչք կը ծակէ այդ եկեղեցին, ջրաղացքի չափ փոքր: Կը սպասենք որ պատկան մարմինները շուտով ճաշարանի վերածեն Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին»:

ԵՐԵՒԱՆ ՔԱՂԱՔԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Երեւանի գաւառային գիտական ընկերութեան ժողովին ընթացքին, Զ. Կորկոտեան տուաւ զեկոյց մը քաղաքին վիճակագրական պատմութեան մասին:

1829—1832 բնակչութեան թիւն էր 11,920: Ռուսական տիրապետութեան առաջին 40 տարիներուն ընթացքին, բնակչութիւնը երբեք չէ աճած: 1873ին, բնակչութեան թիւն էր 11,938 այսինքն 18 հոգի աւելի: 25 տարի յետոյ, 1897ին, 29,006: Համաշխարհային պատերազմի նախօրեակին (1914), Երեւանի բնակչութեան թիւն էր 29,386: 1919ին, երբ գաղթականները կը լեցուին ամէն կողմէ, այդ թիւը կը բարձրանայ 50,000: Սակայն անմիջապէս կը սկսին համաճարակները եւ թիւը կը պզտիկնայ:

Պոլշեւիկներուն տիրապետութեան առաջին տարիներուն, Երեւանի բնակչութենէն պակսած էին առաւելապէս Թուրքերը, որոնք, աշխատաւորները, գիւղ մեկնած էին, մտաւորականները ու ուսանողները՝ Բագու: 1922ին Երեւանի բնակչութեան թիւն էր 46,642: Աստիճանաբար աճելով այժմ Երեւան ունի 86,126 բնակիչ:

Ցեսնուած է, որ Երեւանի բնակչութիւնը նախապէս կ՚աճէր մեքենական ճղանակով մը (եկուորներ), ընդհակառակն կը պակսէր բնական եղանակով (ապառողջ տուներու եւ պայմաններու պատճառով): Այսպէս, 1822—1832ին, բնական աճումին համեմատութիւնն էր 3,3 առհազար, 1923ին՝ 27,5 առհազար, 1925ին 59,2 առհազար:

Այս հարիւրամեակին ընթացքին, Երեւանի բնակիչ ազգերը կը ներկայացնէին հետեւեալ պատկերը.

1829 — 1832ին Հայերը (4,589) կը կազմէին բնակչութեան 38,5 առ հարիւրը: Բնիկ՝ 2,369 հոգի, մնացեալները գաղթած էին Պարսկաստանէն եւ Թուրքիայէն:

1926ին Հայերը կը կազմէին բնակչութեան 88,62 առհարիւրը: Թուրքերը՝ 7,9 առ հարիւր: Ռուսերը՝ 1,89 առհարիւր, ուրիշ ազգեր՝ 1,59 առհարիւր:

Երեւանի բնակչութիւնը հիմա աւելի արագ կ՚աճի:

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 11 —

ԵՒ 21 ՏԱՐԵԿԱՆ ԷԻ

— Չէի գիտեր թէ դուք աներջանիկ էք, ըսի:

Խնդաց:

«Բայց ինչպէ՞ս կրնայի գիտնալ» պնդեցի:

Գլուխը բարձին մէջ թաղելով, լացաւ հանդարտօրէն: Միշտ կը բռնէի ձեռքը:

«Ի՞նչ կայ, Փրիսիլա»:

Իր ալ աչքը միայն կրցայ տեսնել, որ գոցուելով դուրս վազեց չորս արցունք, որոնք քայքայուեցան կաթկթելով եւ գամահին մահացան դաստակին ադամանդէ ժամացոյցին վրայ:

«Ոչինչ», ըսաւ:

«Բայց բան մը կենալու է»:

Աչքը բացաւ: Խորունկ, պայծառ ու անթարթ, անոր շուրջ պատմական բան մը կար, թանգարանի աչքի մը պէս: Կարծես ինծի կը նայէր անօգուտ տառապանքի դարերու մէջէն:

«Ամէն բան», ըսաւ վերջապէս:

Բայց չմտաւ մանրամասնութիւններու մէջ: Շատ վերջերը միայն պիտի իմանայի թէ Ռիվըրս կուրաբար սիրելով կարգուած էր անոր հետ իր իմաստուն բնազդումներուն հակառակ, որոնք շարունակ կ՚ըսէին իրեն թէ անիկա կեղծ բարի մարդ մըն է: Եւ վեց ամիս չանցած Ռիվըրս տեսաւ որ կրնար կարգուած ըլլալ աւելի յարմար կնոջ մը հետ: Փրիսիլա յարմար կին մը չէր մարդու մը համար որ կը փափաքէր պայմանադրական ասպարէզի մը մէջ յառաջանալ: Ուստի Ռիվըրս— կոկիկ ու պայմանադրական մարդ— կը մնասէր անոր, կը ցուցնէր զայն, հետզհետէ եւ կար՚լի եղանին չափ կոկիկ մարդու ձեւով: Չէր փափաքեր զայն ձգել, որովհետեւ իր ասպարէզին վրայ միայն մտածելու ժամանակ ունէր: Ասկէց զատ, պէտք ալ չէր: Կոկիկ ճէնթլմէնի մը խորամանկութեամբ, Ռիվըրս գիտցաւ թէ պէտք եղած ատենը խարազանելով՝ Փրիսիլա իր ձեռքին մէջ խաղալիկ մը պիտի դառնայ իբրեւ ապուշ գործիք մը: Եւ իրօք տեսաւ որ ան տղայական բան մը ունէր իր խրոխտ աղուորութեան տակ, եւ համակրութեան կը կարօտէր: Ուստի վրան հսկելով կը սպասէր, եւ չէր ըներ բան մը՝ որ ճշդիւ պատշաճ չըլլայ սպայի մը ու ճէնթըլմէնի մը: Երբեք ուրիշ կասկած չկար գլխուն մէջ, միայն սա՛ թէ Փրիսիլայի պէս կին մը յուսահատութեան պահուն գուցէ համակրանք փնտռէ սիրողի մը մէջ: Անտարակոյս այն աշշահար ու մելամաղձոտ նայուածքը՝ զոր ինծի դարձուցած էր՝ երբ Փրիսիլան ինծի սեղանակից գտաւ, գնահատումի նայուածք մըն էր— «Փրիսիլա կրնա՞յ համակրիլ «սա» արտառոց մարդուն»: Իբրեւ փորձ ասպետ մը (cavalier) սուր աչք մը ունէր անոր ըրածին թողածին վրայ, որովհետեւ եթէ կար բան մը որ գիշերները չէր քնացներ զինքը՝ ա՛յն էր թէ գուցէ սիրող մը գտնէ Փրիսիլա, իրմէ գաղտնի:

«Ամէն բան», ըսաւ:

Փափաքելով օգնել իրեն, նայեցայ արծաթագոյն կօշիկներ հագած ոտքերուն, որոնք կարծես կը փսփսային Նորեւյուկ պարասրահներ, յիմարաբոյր վալսեր, լուսնական ճառագայթներու մէջ գրկուած լուացարաններ, գոհարազարդ տիկիններ եւ դալկահար երիտասարդներ, ա՛յնքան յոգնած սպառած— բաներ որոնց մասին ես ոչինչ գիտէի, բայց զորս Փրիսիլա, գիտնալով, կ՚ատէր ու կ՚արհամարհէր:

— Կը համակրիս ինծի, չէ՞, ըսաւ:

— Այո՛:

— Ամուսինիս քանի մը բարեկամներուն հետ ծաշելով, որոնք ամենքն ալ անհամակիր են ինծի, ըսի ինքնիրենս. «Պէտք է այս իրիկուն ինծի համակրող մէկը տեսնեմ: Ուստի հոս եկայ: Ուրախ ես, չէ՞:

— Այո՛:

— Հիմա յաւէտ բարեկամ ենք, չէ՞:

Կը խորհէի թէ կեանքին յարդարանքին մէջ շատ մեծ չարաճճիութիւն կայ: Ինչո՞ւ այսքան երկար բարակ բաներու պէտք ըլլայ՝ բարեկամութիւն մը հաստատելու համար: Ի՜նչ սիրտ հատնում յապաղումներ իրարմէ կը զատեն մարդիկը: Բարեկամ էինք ի հարկէ: Ինչո՞ւ չըլլայինք, ասկէ աւելի բնական բան կա՞ր: Մեր երկուքիս տարիքին գումարը միասին քառասունեւմէկ տարիեւ քանի մը ամիս էր: Եւ երկուքէս ո՛չ մին անանկ սարսափելի կերպով երջանիկ ալ չէր: Ի հարկէ բարեկամ էինք:

— Եթէ յոգնած էք, ըսի, ինչո՞ւ քիչ մը չէք քնանար:

— Ստեղծագործ մտածումներ ունիս, սիրելիս, վստահ եմ որ օր մը յաջողակ գրող մը պիտի ըլլաս:

— Ինչ որ ալ ըլլայ, կ՚ուզեմ որ քնանաք:

— Այո՛, ես ալ կ՚ուզեմ, բայց ի՞նչպէս տուն պիտի երթամ:

— Միշտ թաքսի կայ անկիւնը սրճարանին կից: Կրնամ երթալ հատ մը բերել:

— Կամ կրնաս հեռաձայնել...

— Հեռաձայնս կտրուած է, որովհետեւ հաշիւը չեմ վճարած:

Սկսաւ խնդալ հանդարտօրէն, գաղտնի կատակի մը վրայ խնդացողի մը նման: Ես, հրճուագին, գոհ էի անոր խնդալէն:

ՄԱՅՔԸԼ ԱՐԼԷՆ

Թարգմ. ԵՏԱՆ

Արիսթիտ Պրիան, որ երկար ատենէ ի վեր կը վարէ Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութիւնը, եւ Փուանքարէ, որ քաշուած էր պարզապէս հիւանդութեան պատճառաւ: Ասոնցմէ դուրս կը յիշուին նաեւ Քլէմանթէլ, Ալպէռ Սառօ, Սթէկ, Ռընէ Պէնար եւ Անտրէ Թարտիէօ:

Պ. Տումէրկ երէկ առաւօտուընէ սկսաւ իր խորհրդակցութեանց: Նախ ընդունեց Ծերակոյտի և Երեսփոխան. Ժողովի նախագահները ըստ սահմանադրական աւանդութեանց, ինչպէս նաեւ խորհրդարանի գլխաւոր յանձնաժողովներու նախագահները: Պիտի ընդունի նաեւ կուսակցութեանց վարիչները:

Մինչ այդ սպասողական վիճակի մէջ կը մնայ Լոնտոնի Նաւային խորհրդաժողովը, առ ի չգոյէ ֆրանսական պատասխանատու պատուիրակներու:

Կուլակներու բնաջնջումը

Պերլինի «Սոցիալիսիչեսկի Վեստնիկ»ռուսերէն ընկերվարական թերթը Մոսկուայի իր թղթակցէն ստացած է փետր. 12 թուակիր գրութիւն մը, որուն մէջ կ'ըսուի թէ Ստալինի կառավարութիւնը աննախընթաց վայրագութեամբ սկսած է ջարդել կուլակները: Ամէն օր աւելի քան 40 կուլակներ կը գնդակահարուին Ռուսիոյ զանազան մասերուն մէջ:

Բոլշեւիկ կուսակցութեան կեդրոնական Գործադիր կոմիտէն իր փետր. 2ի նիստին մէջ որոշած է «կուլակազերծ» ընել խորհրդային միութիւնը: Այս որոշումը գաղտնի շրջաբերականի ձեւով ղրկուած է տեղական իշխանութեանց եւ կուսակցութեան կոմիտէներուն. շարքայինները լուր չունին անկէ:

Յաջորդով կը հրատարակենք այդ շրջաբերականին մանրամասնութիւնները:

Ամանուլլահ Էնկիւրիի մէջ

ԷՆԿԻՒՐԻ, 25 փետրուար.— Աֆղանիստանի Նախկին Թագաւոր Ամանուլլահ այսօր ժամը 8.45ին Էնկիւրի հասաւ: Կայարանին մէջ ընդունուեցաւ Մուսթաֆա Քէմալ փաշայի եւ Ազգային Ժողովի Նախագահին կողմէ: Մ. Քէմալ եւ Ամանուլլահ խանդաղատանքով ողջագուրուեցան: Ղազին Ամանուլլահի ընկերացաւ մինչեւ Մարմարա Փալաս ուր պիտի բնակի Աֆղանիստանի Նախկին Թագաւորը, որ քանի մը օր պիտի մնայ Էնկիւրի:

Պոլիս, 24 փետր. («Տէյլի Թելէկրաֆ»).—

Նախկին Թագաւոր Ամանուլլահ, ընկերակցութեամբ միայն թիկնապահի մը եւ երկու ծառաներու Վենետիկէն հոս հասաւ այս առաւօտ ժամը 7ին՝ վերջին ծայր դժուարին ճամբորդութենէ մը վերջ: Իր ընդունելութիւնը ուշագրաւ հակասութիւն կը կազմէր՝ վերջին անգամ Պոլիս կատարած իր այցելութեան հետ, որովհետեւ բարի գալուստի գացած էին միայն փոխ-կուսակալը եւ աֆղան դեսպանը:

Իր շրջապատի մարդոցմէն մէկը այսօր յայտարարեց ինծի թէ «Ամանուլլահ շուտով դարձեալ Աֆղանիստանի Թագաւոր պիտի ըլլայ: Ժողովուրդը կրկին կը կանչէ զինքը, ու ինք ալ մտադիր է երթալու:»

Տեղւոյս աֆղանական գաղութին մէջ ընդհանուր կարծիքն այս է:

Յունաստան եւ Թուրքիա

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ Խորհրդարանը շարունակեց վիճաբանութիւնը նաւային ծրագրին: Ցալտարիս՝ շեշտելով մէկտեղ Յունաստանի խաղաղասիրութիւնը, յայտարարեց թէ անհրաժեշտ է ունենալ զօրաւոր մարտանաւեր:

Վենիզելոս, ջերմ ծափերու մէջ, պարզեց իր նաւային ծրագիրը, հիմնուած Յունաստանի խաղաղասիրութեան եւ դրացիներուն հետ լաւ յարաբերութիւններ պահպանելու փափաքին վրայ: Շեշտեց Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ հետ կնքուած դաշինքներու կարեւորութիւնը եւ դարձեալ կրկնեց թէ իր համոզումով Թուրքիա ևս խաղաղասէր տրամադրութիւններ ունի:

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ ԴԺԳՈՀ

Հելլէն կառավարութիւնը վերջերս ընդունած էր Էնկիւրիի մէջ կազմուած ծրագիր մը, որով Թուրքիա եւ Յունաստան համաձայնութեան կուգան տնտեսական ծանօթ վէճերուն շուրջ:

Անատոլուի գաղթականներուն կողմէ պատուիրակութիւն մը ներկայացաւ Վենիզելոսի եւ բողոքեց այդ ծրագրին դէմ: Հելլէն վարչապետը բացատրեց թէ խնդրոյ առարկայ ծրագիրը պիտի ենթարկուի Թուրքեւհելլէն փոխանակութեան խառն յանձնաժողովի չէզոք անդամներու իրաւախոհութեան եւ թէ կառավարութիւնը կը ստանձնէ պաշտպանել գաղթականներու շահերը:

Ուկրայնայի անջատողականները

ՄՈՍԿՈՒԱ 26 փետր.— Մարտի կէսերուն Խարքովի գեբագոյն ատեանին առջեւ պիտի սկսի դատավարութիւնը «Ուկրայնայի ազատագրութեան միութիւն» հակայեղափոխական կազմակերպութեան, որ երեւան հանուած էր անցեալ տարուան վերջերը: Դատարանին առջեւ պիտի ներկայանան 45 ամբաստանեալներ, որոնց մէջ են Պետլիուրայի կառավարութեան Նախկին վարչապետ Եփրեմով, Նախկին արտաքին նախարար Չեկովսկի եւայլն:

Նախնական քննութիւն մը հաստատեց թէ այս կազմակերպութիւնը կ'ուզէր տապալել խորհրդային իշխանութիւնը Ուկրայնայի մէջ, օտար պետութեանց աջակցութեամբ զինեալ ապստամբութեան մղելով բանակը, և Ուկրայնան անջատել խորհրդային միութենէն:

Պարսկաստանի նիւթական տագնապը

ԹԷՀՐԱՆ 25 փետրուար.— Պարսկական դրամը ինկած եւ տնտեսական վիճակը ծանրացած ըլլալով, կառավարութիւնը այս գիշեր Մէջլիսին քուէարկել տուաւ օրէնք մը, որով մասնաւոր մարմնի մը հսկողութեան տակ կը դրուի օտար մուրհակներու եւ դրամներու գնումը:

Նոյն օրէնքով սեղմումի կ'ենթարկուին նաեւ արտասահմանէն կատարուած ներածումները: Միւս կողմէ կը նախատեսուի ստեղծել Տնտեսութեան Նախարարութիւն մը:

"ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18,, ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱ.— Մարտ 2 Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին Հ.Յ.Դ. Գրադարանի սրահին մէջ:
կը նախագահէ Մ. ՇԱՀՊԱԶԵԱՆ
կը խօսի Ընկ. ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ
երգ, արտասանութիւն, նուագ: կը ներկայացուի՝
«ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՆԿՈՒՏԻՆԵՐԸ» (զաւեշտ)

ԼԻՈՆ.— 8 Մարտ Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Գ. Թաղապետարանի սրահը:
կը խօսի՝ Փարիզէն եկած Ընկ. ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՊԻՅԵԱՆՔՈՒՌ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի կողմէ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին:
Salle Solferino, 23 Rue Solferino, Billancourt
Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին
Հանդէսի մանրամասնութիւնններր իւրաքանչիւր վայրի վրայ:

"ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ,,Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ենթակոմիտէին կողմէ 9 Մարտ Կիրակի օր: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ թուականը

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ - ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ
Ի ՊԱՏԻՒ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Այս Կիրակի ժամը 3.30ին Royal Palace Hotelի մէջ,
կը նախագահէ երեսփոխան Mr O. BALDWIN
կը խօսին՝ ԱՐՇԱԿ ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ և ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Կազմակերպիչ մասնախումբ՝ J. A. Malcolm, Բժ. Տինճեան եւ Ժ. Միսաքեան:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Մանկապարտէզի բացման առթիւ, Փարիզի Հարաւային Շրջանի Յառաջդիմասիրաց Միութեան կողմէ. այս Կիրակի ժամը 2.30ին, 3 Villa d'Orléans, պարասրահին մէջ, 67 Ave. d'Orléansի անկիւնը: Մէթրօ Alésia:

Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, զաւեշտ, երգ, պար եւ անակնկալներ: Պիտի նուագէ Թառիստ Պ. Ժորժ Շահպարոնեան:

Մուտք՝ 5 ֆրանք

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՊՈԼՈՒ-ՏԷՎՐԷԿ ԵՒ ՇՐՋ. ՀԱՅՐ. ԵՐԿՍ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս Harolaի սրահներուն մէջ, 3 rue Lavieuville, Nord Sud: Abbesses
կը նախագահէ ՕՐ. Ի. ԵՂԻԱԵԱՆ կը խօսի՝ Ա. ԳԱՐԱԿէՕԶԵԱՆ
կը ներկայացուի «ՀԷՔԵԱԹ» եւ «ՏԱՅՐ ԿԱՐԱՊԵՏ» (զաւեշտ)

Կը մասնակցին Տիկ. Պետիկ, Տէր եւ Տիկ. Բաբիլոյեան եւ Պ. Պ. Թընկըրեան, Պէրպէրեան, Պարթընլեան, Օր. Ունճեան (դաշնակ), Պ. Էլմաճեան (ջութակ), Օր. Մ. Թաշճեան (երգ), Լիւնափարքի վեց հոգինոց նուագախումբը կը նուագէ. Bal Masqué, Թանկօի եւ պոսթընի մրցում, շահողներուն մասնաւոր նուէրներ:

ճոխ պիւֆէ՝ ժողովրդական գինով

Արեւելեան նուագ, Պ. Պ. Նասիպ (գանոն), Բարունակ (ուտ), Օննիկ (ջութակ):

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐՆ ԵՆ 10 եւ 15 ՖՐԱՆՔ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Վարդանանցի առթիւ Մարսիլահայ Դրամատիկ Ստուդիան
Ղեկավարութեամբ դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ
Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Salon Chape, (84 Rue Chape)
կը ներկայացնէ՝ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ
Գ ի ն ե ր ը ս ո վ ո ր ա կ ա ն ե ն

Ծանօթ.— Այս փիէսը կը ներկայացուի առաջին անգամ Մարսէյլի մէջ:

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, 71 AVE. KLÉBER

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին: Ռաֆայէլ Զարդարեան կը կարդայ իր վէպը՝ ԱՐՏԵՄԻՍ, «Իմ առաջին սիրոյ պատմութիւնը»:

Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ

Ցրդ. ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այսօր Հինգշաբթի 60 Rue des Ecoles, Chope Parisienne.

Ա. ժամ 9—10, Պատմ. մատերիալիզմը եւ անոր քննադատութիւնը՝ ԱՇՈՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ,

Բ. ժամ 10—11, Կազմ. կանոններ Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

Հ. Յ. Դ.

Փ Ա Ր Ի Զ

Անիէռ-Պուա-Քոլոմպի Չէյթուն ենթակոմիտէն դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ Եռագոյն, Վիշապեան և Փոթորիկ խումբերը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 79 Rue des Chambards, Bois-Colombes: Կը խօսի՝ Ընկ. Մ. Գույումճեան:

Իսի - լէ - Մուլինոյի Մուրատ խումբի ժողովը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին 164 Ave. de Verdun, Իսի-լէ-Մուլինօ:

Գ Ա Ւ Ա Ռ

Լիոնի Պատ. Միութեան դասախօսական ժողովը՝ այսօր իրիկուն ժամը 8ին, Գրադարանի սրահը: Կը Դասախօսէ ընկեր Ա. Գառօնէ: Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները:

Վիէնի «Քրիստափոր» խումբի ժողովը՝ վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 7ին Հ. Յ. Դ. Ակումբին մէջ, կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Վիէնի Շրջ. կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 3ին Հ. Յ. Դ. Ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 2ին 63 Rue de la République:

Կրընոպլի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Կիրակի ժամը 2.30ին ընկ. Կարապետի սրճարանը:

Լիոնի կոմիտէի Դասախօսական ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Գ. Թաղապետարանի մատենադարանին մէջ: Կը խօսի՝ Ընկ. Ա., Նիւթ՝ «Ինչո՞ւ կը պայքարինք համայնավարութեան դէմ»: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները:

Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Սիամանթօ, Բաբգէն Սիւնի, Վարուժան, Աւտօ, Վահրամ եւ Նորակազմ Րաֆֆի խումբերը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւոր է: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻՆ Պիյեանքուռի, Իսի - լէ - Մուլինօի եւ շրջակայքի նուագել գիտցող հայրենակիցները կազմելու համար հայկական երաժշտական խումբ մը: Փափաքողները դիմեն՝ երեկոները ժամը 7—9, Օննոսեանի, 5 Rue Capitaine Ferber, Issy-les Moulineaux, Seine.

ՀԱՆԴԷՍ ՍԷՎՐԻ ՄԷՋ

4 Մարտ երեքշաբթի օր, Սէվրի Թաղապետական Թատրոնին մէջ, Rue de Théâtre No. 13, տեղի կ'ունենայ Թատերական հանդէս մը՝ կազմակերպուած Սէվրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի սաներէն: Ներկայացումները կը սկսին ժամը 3ին:

Մուտքը ազատ է: Հրաւիրատոմսեր կարելի է ստանալ Յառաջի խմբագրատունէն եւ Մասիս տպարանէն:

Ծանօթ.— փոխադրութեան միջոցներ. Métro Pte. St. Cloud, յետոյ հանրակառք թիւ 1, ու իջնել Sevresի քաղաքապետարանին առջեւ:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H. STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédac. et Administration
Խմբագ. եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ
28
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
1930

28 FÉVRIER 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1199

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԹՈՒՐՔԸ ԹՈՒՐՔՈՎ ՊԻՏԻ ՀԱՅԻ

Ոչ միայն թերթերը, այլ եւ վարիչները իրենք այլեւս չեն ծկեր քէմալականութեան նոր տագնապը։

Թուրքիան կը գալարուի տնտեսական անելի մը մէջ, որ ...ժ հրաշքներ գործել պիտի տայ, եւ կամ— աւելի հաւանա... ...նր— երկիրը պիտի դառնէ գաղութ։ Շահաստան՝ միջազ... ...յին դրամատիրութեան։

Հէքեաթ չէ արտաքին պարտքերու վճարման յետաձգումը։ ...կիր մը, որ 220 միլիոն թրքական ոսկիի ելմտացոյց ունի, ...արկէ չպիտի կրնար ամէն տարի 20—30 միլիոն յատկա... ...ել Հանրային Պարտքի վճարման։ Մանաւանդ որ, այդ ել... ...ացոյցը միայն թուղթի վրայ հաւասարակշռուած է, եւ ինչ... ...ս կը պնդեն իրագեկներ, յիսուն միլիոնի բաց մը կը ցուցնէ ...կայ վիճակին մէջ։ Քանի մը տարի փորձեցին ակռայ ...մել եւ վճարել, բայց սդերլինը, որ 374 ղրշ. էր 1919ին, ...նչեւ 1110ի բարձրացաւ տասը տարի յետոյ, 1929ին։ Բա... ...րիկ միջոցներու շնորհիւ է որ այժմ կը տատանի 1030 — ... միջեւ։

Հեռու մեզմէ՝ ամէն բան սեւ տեսնելու եւ մեր զգացում... ...ուն համաձայն դատելու ո՛ր եւ է տրամադրութիւն։

Բայց, արձանագրենք իրականութիւնը այնպէս ինչպէս որ պարզուի ամէնուն աչքին առջեւ։

1. Թուրքիան մատնուած է իր Հանրային Պարտքը վճա... ...ու անկարողութեան։ Եւ ատոր համար կը կարօտի արտա... ...ն աջակցութեան։ Առաջին անգամ օգնութեան հասան երկու ...րեր, սեւ շապիկաւոր Իտալիան, որ մէկ միլիոն սդերլինի ...նխավճար մը տրամադրեց հարիւրին 7ուկէս տոկոսով, եւ ...րմիր Ռուսաստանը, որ կանխիկ վճարեց իր տարեկան գնում... ...րուն փոխարժէքը (1,600,000 տոլար)։

2. Իր տարեկան եկամուտը հազիւ կը բաւէ ընթացիկ, ս... ...րական ծախքերուն։

Տարեկան 222,900,000 ոսկիին առնուազն 81,800,000ը կը ...լենէ ազգային պաշտպանութիւնը, առանց հաշուելու ճամ... ...աներն ու երկաթուղիները, որոնց շինութիւնը յառաջ կը ...րուի առաւելապէս ռազմագիտական հաշիւներով։

Ըմէթ փաշայի ծրագիրն է՝ տիրող տագնապին դարման ...նել ազգային դրամատան մը հաստատումով եւ ճարտա... ...գործութեան ու ազգային տնտեսութեան զարգացումով։

Իսկ դրա՞մը։ «Ազգամ»ի խմբագրապետ Նէճմէտտին Սա... ...էջ պէյ, որ միեւնոյն ատեն Սըվազի երեսփոխան է, 220 մի... ...ոնին մէջ միայն 30 միլիոն հաշուելով ազգային պաշտպա... ...ութեան ծախքը, կը դիտէ որ հազիւ 2-3 միլիոն ոսկի յատ... ...ացուած է հողագործութեան, որ հիմը պիտի կազմէ ազգա... ...ն տնտեսութեան։

Եւ տակաւին չհասկցանք թէ Սըվազի երեսփոխանը ինչ ...ման վրայ միայն 30 միլիոն կը հաշուէ ազգային պաշտպանու... ...եան ծախքը, երբ նոյնքան եւ աւելի հմուտ մարդ մը, Ճէվ... ...էթ պէյ, հանգուցեալ «Իգտամ»ի խմբագրապետը, աչքի առ... ...ւ ունենալով 1928-29ի ելմտացոյցը, դիտել կուտար թէ ա... ...որ կէսը կը հալեցնէ բանակին ծախքը, 67,614.948 ոսկի։ ... այս գումարը բաղդատելով երկրագործութեան յատկացուած ...րկին հետ (3,927,200), կը հարցնէր.

— «Այս տեսակ երկիր մը կրնա՞յ վստահիլ իր ապագային ...այ»։

3. Հին ու նոր տուրքերու բոլոր ծորակները երթալով կը ...մքին։ կառավարութիւնը ի զուր կը փորձէ դրամ ճարել «ազ... ...յին խնայողութիւն» պարտադրելով, երբ Անատոլուի գիւ... ...ցին անօթի է, իսկ Պոլսոյ եւ ուրիշ մեծ քաղաքներու բնա... ...իչները կը վաստկին ու կ՚ուտեն, առանց աջ-ձախ նայելու։ ...շտ խուսափելով հիմնական գործերէ։ Հայերու եւ Յոյներու ...ացումէն յետոյ, Հրեաներն ալ սկսած են գաղթել, իսկ ...ուրք վաճառականներու սնանկութիւնները ամենօրեայ պատ... ...ութիւն, են ինչպէս ինքնաշարժի արկածները։

4. Անճրկելով երկրին բնական զարգացման եւ տնտեսա... ...ան քաղաքականութեան մէջ, Էնկիւրին իր յոյսը դրած է զա... ...ազան ապարատութեանց վրայ, որոնք անընդհատ կը շարու... ...կուին 1915էն ի վեր։

Վերջերս ուրախութեամբ կ՚աւետէին թէ 1928էն ի վեր 9 ...լիոն ոսկի գոյացած է «լքեալ» գոյքերու վաճառումէն։ (Թէեւ ...եծ մասը չէ գանձուած)։

Չզարմանանք որ վերջերս մասնաւորապէս վերսկսած ... լրտեսութիւններն ու խուզարկութիւնները, նոր «լքեալ» ա... ...րներ երեւան հանելու համար։ Անշուշտ «վագըֆ»ներու ...ատակարարութեան նոր ծրագիրն ալ լրացուցիչ օղակը պիտի ...ազմէ այս աւազակութեան։

5. կանգ առած է, եթէ ոչ ձախողած, «մուհաճիր»ներու ...եղաւորման ձեռնարկը։ Վերջերս հրատարակուած վիճակագրու... ...եան մը համաձայն, 1921—28 տեղաւորուած են 463,500 ...գի, որոնց հազիւ 20,667ը արեւելեան նահանգներուն մէջ։ ...թադրելով որ բոլորն ալ իրենց տեղերը մնացած են)։

Մենք յիշեցինք մասնակի եւ կցկտուր փաստեր միայն։

Էնկիւրին մտահոգութեան մատնուած է, եւ հետեւաբար ...ցաւոր միջոցներ յղանալու շատ աւելի խոր պատճառներ ...ի։ Ատոնք օրը օրին կը լսուին ու կը մոռցուին, բայց իրենց ...ը կը կատարեն տարուէ տարի։

Ահա մնացեր են իրենք իրենց գլխուն, միատարր եւ միա... ...լ, եւ թուի թէ այդ ճամբով ալ պիտի հալին, գոնէ տնտե... ...պէս։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԽԵՂՃ ԱՆՇԱՀԱԽՆԴԻՐՆԵՐ...

Եգիպտոսի «Արեւ»ը պէտք սեպեր է երկու նոր խմբագրական թխել, պաշտպանելու համար Բարեգործականը... Դաշնակցութեան հալածանքներուն դէմ։ Առաջին խմբագրականէն կ՚իմանանք թէ՝

— «Մալէզեան *կրկին եւ այս անգամ բռնի* կերպով կը կոչուէր ընդհ. տնօրէնի պաշտօնին, նկատելով որ անոր ներկայութիւնը անհրաժեշտ դարձած էր եւ Միութեան մեքենան զգալիօրէն խանգարուած՝ այն օրէն վերջ երբ Մալէզեան թողած էր զայն։» (15 փետր.)։

Իսկ երկրորդէն կը քաղենք հետեւեալ սրտառուչ խրողութիւնները (17 փետր.).

—Պարզ է որ մեր կուսակցութիւնը շատ բան տուած է Բարեգործականին, նիւթապէս թէ բարոյապէս օգնելու համար անոր, իր կազմութենէն մինչեւ այսօր։ Մեր անդամները *իբր ազգային անհատ* մտած են Միութեան մէջ, վճարած ու աշխատած են անոր նպատակներուն, որովհետեւ կը հաւատան անոր ազնիւ ձգտումներուն եւ կատարած դերին։

Ու, նոյնքան բնական կերպով, անոնք Միութեան վարչական ժողովներուն ալ բերած են իրենց մասնակցութիւնը, տրուած ըլլալով որ այդ պատուակալ պաշտօնները ընտրովի են եւ իբր անդամներ ռամկավար ազատականներն ալ կրնան ընտրուիլ եւ վարել վարչական պաշտօն։ Ասիկա ո՛չ թէ մեղք մընէ, այլ նուիրում մը մեր կողմէ՝ հանդէպ Միութեան, որ լիովին գնահատած է մեր վերաբերումը եւ ոչ մէկ տեղ խնդրոյ առարկայ եղած է մեր անշահախնդրութիւնը՝ տրուած ըլլալով որ յարգած ենք եւ կը յարգենք Միութեան համազգային եւ *անկուսակցական* հանգամանքը եւ ուղղութիւնը։

Միմիայն դաշնակցական ըլլալու է մարդ, խնդրոյ առարկայ ընելու համար վահան Մալէզեանի պարագան, քանի որ ծանօթ է անոր ձեռնհասութիւնը եւ գնահատուած՝ մատուցած թանկագին ծառայութիւնները Միութեան, առաջին օրէն մինչեւ այսօր։ Եւ արդէն, դաշնակցականներն իսկ դժգոհ են ընդհ. տնօրէնէն ո՛չ թէ զայն իր պաշտօնին մէջ անկարող գտնելնուն համար, ո՛չ, այլ *պարզապէս անո՛ր համար որ ան ռամկավար-ազատական մըն է եւ ոչ թէ... դաշնակցական մը։*

Ասիկա առնուազն ծիծաղելի է, այն առարկութեանց պէս որ կը յարուցուին անոր թոշակի խնդրին շուրջ։

Դաշնակցութիւնը չի գնահատեր Բարեգործականը, որովհետեւ իր ձգտումներուն համակիր հաստատութիւն մըլ իգտներ զայն. Դաշնակցականները չեն անդամակցիր անոր եւ չեն օժանդակեր, ընդհակառակը ամէն կերպով կը պայքարին անոր դէմ՝ զայն տկարացնելու եւ փճացնելու համար, բայց... կը խառնուին անոր ամէն գործերուն, մինչեւ իսկ պաշտօնէի թոշակի խնդիրներուն...։

ԹՈՒՐՔԻ ՄԸ ՈՃԻՐԸ

Նիս, 26 փետր.— երէկ ժամը 18.30ին ատեններ, վիլէրման պողոտային վրայ, 29 տարեկան պոլսեցի Թուրք մը՝ Իսմայիլ Հասան՝ ատրճանակի հինգ գնդակով սպաննեց իր սիրուհին՝ Մարկրիտ Ֆարժէթը, որ լքած էր զինքը։

Ոճրագործը յետոյ զէնքը դարձուց իրեն դէմ, սակայն թեթեւ վէրք մը միայն ստացաւ։

"ՅԱՌԱՋ" Ի ՀԵՌԱԽՕՍԸ

Այսօրուընէ «Յառաջ»ը ունի իր մասնաւոր հեռախօսը, NORD: 67—23:

ԾԱՆՕԹ.— Այս առթիւ, նորէն եւ նորէն կը յիշեցնենք, մասնաւորապէս Ամերիկայի մեր կարգ մը պաշտօնակիցներուն, թէ մեր թերթին հասցէն է 235 FBG. ST.MARTIN *(ոչ թէ* 208 bis Rue Lafayette*).*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹԱՐՏԻԷՕ ԴԱՐՁԵԱԼ ՎԱՐՉԱՊԵՏ

Հանրապետութեան նախագահը Երեսփոխանական Ժողովի եւ Ծերակոյտի նախագահներուն կարծիքն առնելէ յետոյ, իր մօտ հրաւիրեց Անտրէ Թարտիէօն եւ խնդրեց անկէ կազմել նոր դահլիճը։ Թարտիէօ պարզելով քաղաքական միջազգային եւ ներքին կացութիւնը, Պ. Տումէրկի յայտնեց թէ միայն Փուանքարէն կրնայ կազմել նախարարութիւն մը, որ իր շուրջ համախմբէ հանրապետական բոլոր տարրերը։ Ասոր վրայ, Էլիզէի պալատը կանչուեցաւ Փուանքարէ, որ ըսաւ թէ իր առողջական վիճակը տակաւին թոյլ չի տար ստանձնել վարչապետութեան պէս պատասխանատու պաշտօն մը, ու իր կարգին թելադրեց Թարտիէօին յանձնել նոր դահլիճին կազմութիւնը։ Փուանքարէ խոստացաւ իր կողմէ դիւրացնել Թարտիէօի գործը՝ տեսակցութիւններ ունենալով կարգ մը անձնաւորութիւններու հետ եւ համոզելով զանոնք մտնել նոր նախարարութեան մէջ։

Երկրորդ անգամ Շան՚զ Էլիզէ կանչուեցաւ Թարտիէօ, որ ընդունեց կազմել նոր Նախարարութիւնը։ Անկեալ վարչապետը ծրագրած է խառն դահլիճ մը կազմել՝ կարելի եղածին չափ լայն սահմանի մէջ։ Սակայն իր յաջողութեան համար կարգ մը արգելքներ կան։ կացութիւնը հետեւեալն է.

Հանրապետական-ընկերվարականները համաձայն են խառն դահլիճի մը, պայմանաւ որ Թարտիէօ կամ Շօթան վարչապետ չըլլան։

Արմատական-ընկերվարականները պատրաստ են մտնել խառն դահլիճի մը մէջ, երկու պայմանով. առաջին՝ Անտրէ Թարտիէօ պէտք չէ վարչապետ ըլլայ, երկրորդ անիկա պէտք է ստանձնէ միայն մասնագիտական նախարարութիւն մը։

Ձախ արմատականները, որոնք բաժնուած էին Շօթանի վստահութեան քուէ տրուած ատեն— 25 հակառակ, 20 ինպաստ, 6 ձեռնպահ— այժմ որոշած են չկրկնել գործելակերպի այս սխալը. կուսակից են խառն դահլիճի մը եւ վարչապետի անձին մասին որեւէ նախընտրութիւն չունին։

Ձախ ընկերվարականները (Ֆրանքլէն-Պույեօն) կ՚արտայայտուին նոյն իմաստով։ Նոյնը կ՚ընեն նաեւ հանրապետական միջանկեալ խմբակները։ Ձախ-հանրապետականներն ու ժողովրդավարները վստահութիւն կը յայտնեն Թարտիէօի։ Նոյնը նաեւ հանրապետական-ժողովրդավար միութեան զօրաւոր խմբակցութիւնը։ Բնականաբար ընկերվարականներն ու համայնավարները կը պահեն իրենց ընդդիմադիրի դիրքը Թարտիէօի կազմելիք դահլիճին դէմ։

Այս պայմաններուն տակ, Թարտիէօ մեծ դժուարութեանց պիտի ենթարկուի նոր դահլիճը կազմելու համար։ Երկու օրէ ի վեր տենդոտ գործունէութեան մէջ է եւ սակարկութիւնները կը շարունակէ զանազան խմբակցութեանց ներկայացուցիչներուն հետ։

Շաբաթ օրուընէ առաջ չպիտի կրնայ տալ իր վերջնական պատասխանը։

Թուրքիոյ ելմտական հոգերը

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ.— Թուրք կառավարութիւնը վերջերս յայտնեց թէ մտադիր է կայունացնել դրամը, խնայողութիւններ ընել եւ Պետական Դրամատուն մը ստեղծել՝ առանց դիմելու օտար դրամագլուխին։ Իբրեւ նախաքայլ այս շարժումին, ելմտական գործավարութիւնը պատրաստած է հրամանագիր մը, որ կը քննուի դահլիճին կողմէ եւ որ կը պարունակէ հետեւեալ երեք ուշագրաւ յօդուածները.

1.— Անոնք որ Թուրքիայէն դուրս արտածում կ՚ընեն, իրենց արտածած ապրանքներուն փոխարէն չեն կրնար թրքական դրամ ստանալ։

2.— Դրամատուները արտօնուած չեն օտար դրամներով ընթացիկ հաշիւներ բանալ։

3.— Տեղական դրամատուներուն մէջ դրուած դրամները ո՛չ մէկ պարագայի կրնան օտար դրամներու վերածուիլ։

Կ՚ըսուի թէ տակաւին ուրիշ սեղմումներ կը պատրաստուին, ուստի եւ մեծ շփոթ եւ մտատանջութիւն առաջ եկած է բոլոր այն տուներուն եւ դրամատուներուն մէջ որոնք կը գրաղին արտաքին առեւտուրով։

⁂ «Թան» ալ կը գրէ.— Թուրք ելմտական գործավարը հրատարակեց զեկոյց մը՝ ըսելով որ կառավարութիւնը պիտի քաշէ դրամատուներուն մէջ ունեցած իր առնելիքները ու կը հերքէ «մորաթորիոմ»ի մասին շրջած լուրերը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԻՆՉՊԷ՞Ս ԿԸ ԿԵՐԱԿՐՈՒԻՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Խորհրդային թերթերուն համաձայն, առանձնաշնորհեալ դասակարգի քաղաքացիները, այսինքն բանւորները իրենց պարենաւորման քարտերու հիման վրայ հետեւեալ ուտելիքները կրնան ստանալ.

Օրական 400 կրամ հաց (ամիսը 3 օր հացի փոխարէն կէս քիլօ ալիւր), 100 կրամ միս՝ ամիսը 17 անգամ, 200 կրամ կարագ (ձեռքով աշխատողներուն համար 400 կրամ), 200 կրամ ճարպ. 100 կրամ թէյ, 1200 կրամ շաքար, 800 կրամ կորկոտ, 400 կրամ հարինկաձուկ։

Մէկ ընտանիքի համար կը տրուի ամիսը մէկ լիտրա վառելիք ալքոլ։ Հաւկիթ, կաթ, բրինձ վերապահուած են այն ընտանիքներուն միայն, որոնք 12 տարեկանէն վար զաւակներ ունին։ Իւրաքանչիւր մանուկ ամիսը 15 հաւկիթ եւ ամիսը 24 անգամ կէս լիտրակաթի իրաւունք ունի։

ՄԻՍԻ ՍՈՎԸ

Հաւաքական տնտեսութեան քաղաքականութիւնը միսի սով առաջ բերած է ամբողջ Ռուսիոյ մէջ, ինչպէս գրեցինք։ Բացի ճարտարարուեստական կեդրոններէն եւկովկասէն, Ստոլին վոլգայի մէջ եւս կացութիւնը շատ գէշ է։ Բոլոր գիւղացիները կը մորթեն իրենց ոչխարներն ու եզները։ Այստեղ արջառը 1929էն ի վեր կէս առ կէս պակսած է, կարգ մը գիւղերու մէջ նոյնիսկ մէկ հատիկ խոզ կարելի չէ գտնել։ Նոյնը նաեւ Սպիտակ Ռուսիոյ մէջ, ուր ձիերու եւ ոչխարներու մորթոտումը ծայրագոյն աստիճանին հասած է։

ԹԱՆԿԱՐԺԷՔ ԳԱՆՁՄԸ

Պոլիս՝ մեծ կղզիի Յունաց վանքի պարտէզին մէջ երկու կարաս դրամներ գտնուած են։ Դրամները բիւզանդական շրջանէն աւելի հին են եւ կը պատկանին Մակեդոնիոյ Փիլիպպոս թագաւորի ժամանակին։ Դրամներուն վրայ ձիու եւ գլխտուած մարդոց պատկերներ կան եւ հաստատուած է որ 2500 տարուան հնութիւն ունին։

Երկու կարասներուն մէջ 1400 հատ ոսկեդրամներ կան։ Ոսկիները ցոյց տրուած են հնագէտի մը որ 70000 ոսկի գին կտրած է։ Եթէ այս գինը ճիշդ արժէքն է, ուրեմն գտնուած գանձը 840,000 ֆրանք արժէք ունի։

Գանձը Պոլիս տարուած եւ ոստիկանական տնօրէնութեան հսկողութեան տակ առնուած է։

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Փարիզի Կեդր. Յանձնախումբէն.—

Ե. ՑԱՆԿ

ՅԱՌԱՋ լրագրի միջոցաւ, Փարիզ, Զ. վճարում 16,000, «Հորիզոն» լրագրի միջոցաւ, Սելանիկ, Դ. եւ Ե. վճ. 9,000, «Նոր Օր» լրագրի միջոցաւ, Աթէնք, Դ. եւ Ե. վճ. 4,000, Հայ Մասոնական օթեակ, Փարիզ 1,500, Հայ Տիկնանց Միութիւն, Անվերս 1,420, Հայ գաղութ Սէն Շամօնի 1,400, Ատափազարի Հայր. Միութիւն, Փարիզ 1,000, Հ. Ս. Գաբրիէլեան, Սուլթանապատ 1,000, Գլէրմօն Ֆէրրանի հայ գաղութ 290, Փարիզի եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւն 290, Գ.Թուլթեան խաչի մասնաճիւղ, Խասքօվա 170, Տ. Գ. Ֆնտգլեան, Մանչէսթր 124, Տ. Պ. Գնաճեան, Մանչէսթր 124, Տ. Գ. Թօփալեան, Մանչէսթր 124, Տ. Յ. Ալթունեան, Քլէրմօն Ֆէրրան 100, Վիլլէօրպանի Հնչակեան մասնաճիւղ 100, Ոմն, («Ֆուայէ» թերթին միջոցաւ) 50, Ոմն 20: Որբ մը 10 ֆրանք։ Գումար 36,722։ Նախորդ ցանկերու գումար 177,764 ֆր. 95 սանթիմ։ Ընդհ. գումար 214,486 ֆրանք 95 ս.

Փարիզ, 26 Փետրուար 1930

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ ՊԱՀԱՆՋԸ

Զգացումի ներքին ձայնին հնազանդելով,մեր կուսակցութեան գիրկը նետուող երիտասարդութիւնը աստիճանաբար խոշոր թիւ մը կը կազմէ։

Անոնք կուգան խումբ խումբ, կուգան անհատաբար, շատ անգամ հետեւելով միայն իրենց ընկերներու օրինակին։ Անոնց մեծ մասը — ինչպէս բացատրած եմ ասկէ առաջ — իրենց այս քայլով կը կարծեն լուծել այն հրատապ հարցը, որ դրուած է իրենց առջեւ, իբրեւ հետեւանք անցեալ եւ ներկայ այլանդակ իրականութիւններուն։

Կռուի՞լ այս հոգեբանութեան դէմ, ջնջե՞լ այդ զգացումները.— ի հարկէ ոչ։ Որովհետեւ, ինչ ալ որ ըլլայ, մեր նոր սերունդի այս ձգտումը ինքնին արժէք է։ Եթէ ան այսօր ծարաւ կը զգայ վրէժխնդրութեան, եթէ ան իր զգացումին մէջ յաճախ անտեսէ իսկ օրուան պայմաններն ու պահանջները, դարձեալ իր այդ զգացումին մէջ կը մնայ արդար եւ իրաւացի։

Կորուստը զոր ունեցաւ հայ երիտասարդը, ազգային, հաւաքական, ընտանեկան եւ անհատական կեանքին մէջ, այնչափով պիտի մղէր զայն գտնելու իր իրական թշնամին, իր ազգային թշնամին։ Եւ երբ ան կը գտնէ զայդ, ո՛չ ոք կրնայ այլեւս խեղդել անոր մէջ վրէժխնդրութեան սրբազան կրակը։ Եւ արդէն ի՞նչ է մարդը առանց այս կրակին։ Եւ միթէ ան կրնա՞յ առանց նուաստացումի, ուրացումի հրաժարիլ բնազդէ մը որ ամէն ինքնաճանաչ մարդու հպարտութիւնը կը կազմէ։

Մեր կուսակցութեան ծոցին մէջ, ասկէ տարբեր գնահատութիւն մը անծանօթ է ինծի։ Այսուհանդերձ, դուրսը մանաւանդ, այն համոզումը կը տիրէ թէ Դաշնակցութիւնը կը խեղդէ իր շարքերուն մէջ զարգացող վրէժխնդրութեան ձայնը, հեռու պահելով զանոնք յեղափոխական աշխատանքներէ։

Իր խորքին մէջ դիտումնաւոր այս վերագրումը, պարզաբանութեան կարօտ կէտեր կը դնէ մեր առջեւ։ Մանաւանդ, որ մեր նիւթին ալ առանցքը կը կազմեն անոնք։

Անմիջապէս ըսենք, որ մեր նպատակը չէ այստեղ վիճիլ մեր կուսակցութեան յեղափոխական կոչումի մասին։Յեղափոխութիւնը իբրեւ միջոց նուիրականացած է մեզ համար, նուիրումի անսահման չափերով։ Երէկ այդ ճանապարհով քալեցինք, այսօր ալ ատկէ տարբեր ճամբայ չունինք տակաւին։

Շատերը յեղափոխական գործունէութեան մէջ միայն կ'ուզեն ճանչնալ Դաշնակցութիւնը։ Ուրիշ խօսքով, արիւնոտ պայքարէն դուրս, տարբեր ուղղութիւններով աշխատանքներու ընթացքին կարծես թէ կը ժխտուի Դաշնակցութեան գոյութեան իմաստը։

Այս ըմբռնումը տարաբախտաբար շատ է խորացած եւ ընդհանրացած։ Առանց մեղադրանքի ընդունինք, որոշ չափով արդար հիմքերը այս ըմբռնումին, ընդունելով միակողմանի դատումի անխուսափելի դերն ալ իր կարգին։

Մեզմէ դուրս եւ ներս տիրող այս արմատացած տեսակէտին գլխաւոր ուժ տուողն եղած է մեր նախապատերազմեան շրջանի գործունէութիւնը։ Անվիճելի է որ Դաշնակցութիւնը իբրեւ բնական ծնունդ հայ կեանքին մեր ակնարկած շրջանին, գրեթէ կլանուած էր միայն եւ միայն յեղափոխական պայքարներով։ Իբրեւ կուսակցութիւն՝ ան գիտակցաբար երկրորդական գծի վրայ էր ձգած մշակութային այլ ձեռնարկներու հետ նաեւ իր հիմնական վարդապետութենէն ծնող ընկերային զանազան խնդիրները։

Եւ արդէն ո՞վ էր որ մեր այդ պայմաններուն մէջ կրնար տարբեր ուղղութիւն մը ընտրել։

Ժամանակի հրամայական պահանջը շօշափելի գործն էր, իսկ այդ գործը գլուխ բերել կարելի էր յեղափոխական ծանր աշխատանքի գնով։ Եւ պէտք է խոստովանիլ որ մեր կուսակցութիւնը այս ուղղութեամբ— հակառակ ժամանակի աննպաստ պայմաններուն — մեծ յաջողութիւններ է ձեռք բերած։ Այս փաստը իր կարգին նպաստած է մեր կուսակցութեան ուժեղացման եւ ծաւալման։

Ժողովրդական կենդանի հետաքրքրութիւնը, համակրանքը այս շրջանին պերճախօս փաստն է մեր պնդումին։ Դաշնակցութեան շարքերը լեցնող բազմութիւնները ամէն բանէ առաջ կը հրապուրուէին օրուան յեղափոխական աշխատանքով։

Ինքնաճանաչ հայ մարդը այդ օրերուն դաշնակցական էր արդէն, քանի որ հոդ էր միայն որ ան պիտի կրնար գոհացնել իր հոգեկան եւ բարոյական պահանջները։

Այս բոլորը անհնար էր, որ մոռցուէր առանց խոր հետքերու։ Եւ այն համոզումը թէ Դաշնակցութիւնը կը մնայ անիմաստ առանց յեղափոխական գործի, արդէն իսկ ժառանգութիւնն է այս շրջանին։

Անցեալէն ծնած այս հոգեբանութիւնը պահել իբրեւ չափանիշ՝ ճիշդ չէ ամբողջովին։

Դիրքադին գործ պահանջողները պարտաւոր են ո՛չ միայն լրջութեամբ անդրադառնալ մեր այն ժամանակաշրջանի գործունէութեան, այլեւ նկատի ունենան մեր նոր օրերու պայմաններն ու պահանջները։

Անհրաժեշտ է նոյնպէս գիտակցաբար մօտենալ յեղափոխութեան լայն իմաստին եւ նշանակութեան։ Մեր մէջ դժբախտաբար ասոր հակառակ երեւոյթն է տիրապետողը։

«Զախմախլը»ն, ռումբը եւ վառօդը ամէն բան չեն այսօր։

Այս բոլորէն պէտք է եզրակացնել ուրեմն, որ յեղափոխութեան ձեւերն ու միջոցներն ալ փոխուած են այսօր — ինչպէս մեր երէկի եւ այսօրուան միջավայրն ու պայմանները։

Թիւրիմացութիւններն ու շփոթութիւնները դիւրաւ կը վերնան, եթէ պարզենք ճշգօրէն մեր նոր օրերու պահանջները։

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

36.000 ՖՐ. ՊԱՏՈՒՀԱՆԷՆ ՎԱՐ

Ամերիկացի տիկին մը, երբ Նիսի մէջ աւանդական բարեկենդանեան թափօրը կ'անցնէր փողոցէն, կը բանայ պատուհանը եւ վար կը թափէ 36,000 փրանք։ Ամբոխը իրար կը կոխկրտէ հաւաքելու համար թուղթէ երկրային մանանան։

Հարցաքննութեան ընթացքին ամերիկացի կինը պատասխանեց թէ ներքին մղում մը զգացած է այդպէս շարժելու։ Այդ դրամը շահած է եր բախտախաղի մէջ, քանի մը ժամուան ընթացքին։

ԱՆԲԱՐՈՅ ԱՐՀԵՍՏՆԵՐԸ
ՄԵԾ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ ԺԽՈՐԻՆ ՄԷՋ

Տոքթ. Թուլուզ, որ մէկն է ֆրանսական հոգեբուժութեան վարպետներէն, հետաքրքրական յօդուած մը ունի պատանիներու անբարոյ արհեստներուն մասին։

Այնտեղ կը տեսնուի, որ գլխաւոր մեղքը կ'իյնայ քաղաքակրթութեան վրայ, մասնաւորաբար այն օրէնսդրութեան, որուն մէջ կարելի է ճշդել ճարտարարուեստի վարիչներու ազդեցութիւնը։ Ոչ քաղաքակրթութիւնը, ոչ ալ օրէնսդրութիւնը կը թուին մտատանջուիլ պատանիներուն ֆիզիքական ու իմացական կազմութեան մասին։

Առաւել կամ նուազ չափով, այսօր ուժ կը տրուի ֆիզիքական դաստիարակութեան, սակայն հոգեկան վիճակին կազմութիւնը, (չենք ակնարկեր մտային կամ իմացական դաստիարակութեան), ձգուած է բախտին։ Պէտք է գիտնալ, թէ պատանին կը նմանի կաւին, որուն ձեւ կուտայ միջավայրը։ Բոլոր պատանիներուն հոգեկան ու բարոյական կազմութիւնը կապուած է այն միջավայրին։ ուր կ'ապրի ան։ Անոնց հոգեկան ու բարոյական նկարագիրը կուտայ այն տնտեսական հողը,որուն համար նետուած է արհեստի մը մէջ։

Ֆրանսական աշխատանքի օրէնսդրութիւնը կ'արգիլէ տղոց աշխատանքի մտնել մինչեւ տարիք մը, որ կը փոխուի համաձայն աշխատանքին ձեւին, վտանգին եւ նկարագրին (աղացաբաններու, ապակեգործութեան, սպանդանոցի, ինչպէս նաեւ աշխատանոցներու մէջ, ուր բուրդի եւ ձարի փոշի կայ, կամ խանութներու առջեւ ցուրտ օդերուն վաճառորդ ըլլալ)։

Պատանիները կրնան համեմատաբար ծանր աշխատանքներ կատարել միայն կէս օր, այն ալ մերթ ընդ մերթ հանգիստ առնելէ յետոյ։ 1904ի օրէնքը 10 ժամ աշխատանք սահմանած էր այն պատանիներուն, որոնք 18 տարեկանէն վար են։ Այդ աշխատանքին ընթացքին գործատէրը պարտաւոր է քանի մը անգամ հանգիստ տալ պատանի աշխատաւորին։ Նոյն տարիքն ունեցողներուն արգիլուած է աշխատիլ գիշերուան ժամը 9—5։

Նոր օրէնքով 8 ժամ կրնան աշխատիլ բոլորը, առանց սեռի եւ տարիքի խտրութեան։ Եթէ արգիլուած է զանոնք աշխատցնել անբարոյ գրքերու եւ պատկերներու տպագրութեան մէջ, միւս կողմէ արտօնուած են մտնելու գրասենեակները, արուեստանոցները, շուկաները, թատրոնները, գրեթէ ամէն տեղ։

Ուստի՞նքդ գիտէք արդիւնքը։

Մտնենք այն վաւերաթուղթերուն մէջ, զորս կը հրատարակէ «Պատանիներու Պաշտպանութեան Միջազգային Տեղեկագիրը»։ Այդ վաւերաթուղթերը կը վերաբերին մասնաւորապէս Պելճիքայի եւ Ամերիկայի։ Սակայն պատկերը, ինչպէս պիտի տեսնէք, նոյնն է նաեւ Ֆրանսայի մէջ, կամ գրեթէ ամէն «քաղաքակիրթ» երկրի մէջ։

Նախ առնենք սա փոքրիկ բարապաններուն կեանքը։ Պատանիներ, որոնք փայլուն կոճակներու գիծ մը ունին իրենց կուրծքին վրայ, եւ գդակ մը, որուն վրայ գրուած է հաստատութեան անունը։ Անոնց գործն է նամակ տանիլ ու բերել, տեղեկութիւն առնել ու տանիլ։ Այդ նամակներն ու տեղեկութիւնները ընդհանրապէս կը վերաբերին պոռնիկներու սակարկութեան պատմութիւններուն։ Այսպէս, դեռ պատանի, կը սորվին բաներ, որոնք կը խամթեն բարոյականը։

Այս պատանիները կը պատկանին ընտանիքներու, որոնք բազմանդամ են, եւ պէտք ունին պատանիին աշխատանքին։ Կամ հայրը մեռած է, եւ մօրը օգնելու համար, ուսումը կէս ձգելով, ինկած են այս արհեստին մէջ։

Պատանիներ կան, որոնք պատուաւոր գործերու մէջ կը մտնեն, բայց նուազ կը ստանան, քան միւս փոքրիկ «բարապան»ները։ Այս վերջինները օրական կը ստանան 10 ֆր., յետոյ 150 ֆր. ամսական մը, եւ 15—20 ֆր. օրական նուէր։ Աւելին ալ կը վաստկին, աշխատելով գիշերները, ամբողջը 14—15 ժամ։

Անոնց կեանքը մակաբուծութիւն է։ Այսպէս ընդունակ կը դառնան կատարելու ամէն մեղսակցութիւն։

Աղջնակներն ալ,Փարիզի մէջ, զուարութիւն է, 8 տարեկան հազիւ եղած, պարի ղրկել։ Պարուհի՛, շատերուն երազն է։ Հակառակ օրէնքին, որ պարտաւորիչ դարձուցած է նախակրթութիւնը մինչեւ 14 տարեկան, այս աղջնակները կը մտնեն թատրոն, պար սորվելու համար եւ կը սորվին ուրիշ բաներ։

Անոնց ի՞նչպէս դաս կը տրուի, գիտէ՞ք։ Ժամը 8էն մինչեւ կէսօր, անոնք ստիպուած են կատարելու զանազան շարժումներ, ճկուն դարձնելու համար իրենց անդամները։ Յաճախակի զգեստ պիտի փոխեն փորձի սրահին մէջ, որ լեցուած կ'ըլլայ բազմութեամբ։ Առաջին իսկ առթիւ, աղջնակը կը կորսնցնէ ամօթխածութեան զգացումը, որ պատուոյն պաշտպանութեան մէկ աստիճանն է։ Անոնք կը ստանան օրական 5 ֆր.։ Քիչ մը աւելի մեծերը կը ստանան ամսական 500-600 ֆր.։ Առաջին պարուհիները՝ 1,000 ֆր., իսկ պարուհիներուն աստղը՝ կրկինը։

Այս պարուհիները այդքան շահով չեն կրնար անշուշտ ապրիլ եւ հոգալ իրենց պէտքերուն։ Կնքուած պայմանագրութիւնը թոյլ չի տար, որ պարեն ուրիշ բեմերու վրայ, առանց նկատի առնելու թէ խեղճ աղջիկները ինչո՞վ ներկ պիտի գնեն իրենց շրթունքներուն համար, ինչո՞վ կօշիկ պիտի գնեն եւ իրենց մազերուն յարդարանքը պիտի ընեն։

Կայ միակ միջոց մը,— իրենց գեղեցկութիւնը նուիրել հարուստ երիտասարդներուն։ Եւ արդէն չեն իսկ ծածկեր այդ իրողութիւնը։

Միւս կողմէ մենք եւս խոստովանինք, որ եթէ նոյնիսկ նիւթական պահանջներ չունենային, իրենց ասպարէզին փորձութիւնները բաւական են նետելու զանոնք երիտասարդներուն գիրկը։ Այս պարուհիները, երբեմն, խումբին հետ ստիպուած են գաւառ երթալ, ներկայացում տալու։ Կրնաք երեւակայել թէ ի՞նչ կը պատահի գիշերը, ներկայացումէն յետոյ։

Այս է կեանքը պարուհիներուն մինչեւ որ 35 տարեկան ըլլան։ 35էն յետոյ, անոնք կը կորսնցնեն իրենց ասպարէզը, այլեւս կը դառնան անարժէք առարկայ մը։ Մէկ միջոց ունին, — պոռնկութիւն ընել։

Միացեալ-Նահանգներուն մէջ, բոլոր այն պարուհիները, որոնք թատրոն կը խաղան, կորսուած են ընկերութեան համար, գոնէ բարոյական տեսակէտէն։ Սան-Ֆրանչիսքոյի մէջ, քննութիւն մը ցոյց տուաւ, որ երկու ամսուան ընթացքին (Մարտ եւ Ապրիլ 1924), երբ տեղի ունեցան 2,270 ներկայացումներ, մասնակցող տղոց հարիւրին 45ը պօրինի պայմանագրութիւններ կնքած էին։ Մեղաւորը անշուշտ ծնողքներն էին, որոնք ոչ թէ նիւթական պահանջի մը համար, այլ իրենց տղոց արուեստագէտի կոչումն ու նկարագիրը երեւան բերելու նպատակով (.՞), զանոնք տեղաւորած էին թատերական խումբերու մէջ։ Կարելի՞ է նման բան մը յուսալ այն ներկայացումներէն, որոնց ընթացքին կ'երգուէին անճոռնի եւ անարուեստ երգեր, կը կատարուէին անբարոյ եւ տգեղ պարեր։ Պատանիները, որոնք կը գտնուէին թելադրուելու ամէնէն աւելի յարմար շրջանին մէջ, կը դառնան ապաբարոյ անհատներ։

Այս իրողութիւնները արձանագրելէ յետոյ, վերջերս Չիքակոյի, Չինչինաթիի Պատանիներու Պաշտպան Ընկերակցութիւնը լուրջ դիմումներ կատարեց պատկան մարմիններու մօտ և ուզեց յուզել հասարակաց կարծիքը, միշտ ապարդիւն։

Ինչպէս է Ամերիկայի մէջ, նոյն վիճակը կը ներկայացնէ նաեւ Պելճիքա։

Այս երկրին մէջ, ամէնէն աւելի վտանգի տակ կը գտնուին ճաշարաններու եւ կապելաններու պատանի աշկերտները։ Այդ պաշտօնին մէջ կ'ընդունուին միայն մատղաշ տղաքը, որոնք նոյն ատեն գեղեցիկ են, քիչ մը գիրուկ, (նիհարները կը մերժուին), պարել ու խօսիլ գիտեն, յաճախորդին զանազան հաճոյակատարութիւններ ընելու ընդունակ են, վերջապէս կրնան խմցնել։ Եւ այս տխուր գործը ամսական որոշ վճարում մըն ալ չունի։ Նուէրներն կը կազմեն միակ շա կ'աշխատին, գիշեր ցերե տուան ժամը 10էն մին շերուան ժամը 11, կամ 2էն մինչեւ առտուան 5, քը թէեւ կը հրահանգէ 1 հանգիստ շնորհել անոնց ոչ ոք մտիկ կ'ընէ օրէնք

Աղջկան մը առողջ երբեք չի կրնար դի նման յոգնութիւններու աղջիկները յետոյ կ'ենթա գործողութիւններու, այլեւս ամուլ կը դարձն րենք։ Մէկ կողմէն միւս կողմէ սիֆիլիսը կը ցնեն այս դժբախտները։

Դուք երեւակայեցէք կեանքը, ուր կ'ապրին, Ֆրանսայի մէջ, պատա եւ աղջնակները, զորս օրէնք կը պաշտպանէ կեղծաւոր օրէնք մը, օր քերու մէջ մոռցուած, կ'ընէ ապահովելու հա դժբախտներուն կեան ջանկութիւնը։

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԳԻՒՂԻՆ ԴԷ

«ԿՈՒԼԱԿ»ՆԵՐԸ ԿԸ ԿՈՏՈՐՈՒԻՆ, Կ'ԱՔՍՈՐՈՒԻ ԿԱՄ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ Կ'ԸԼԼԱՆ ԽՄԲՈՎԻՆ

Երէկ գրեցինք թէ, համայնավար կուսակցութեան կեդր գործադիր կոմիտէն փետրուար 2ին գաղտնի նիստի մը մէ շած է վերջնապէս բնաջնջել կուլակները(բարեկեցիկ գիւղ բողջ խորհրդային միութեան մէջ: Այս առթիւ շրջաբերակ ուղղուած է բոլոր տեղական իշխանութեանց եւ համայնավ միտէներուն: Ահա՛ այդ շրջաբերականին գլխաւոր կէտերը.

Տեղական իշխանութիւնները իրենց հողին վրայ բնակող կուլակները պէտք է բաժնեն երեք դասակարգերու։ Առաջինին մէջ պիտի մտնեն բոլոր այն կուլակները, որոնք բացէ ի բաց հակառակ կը գործեն խորհրդային իշխանութեանց կամ ճանչցուած են իբրեւ գաղտնի հակայեղափոխականներ։ Այս դասակարգին պատկանող բոլոր կուլակները անմիջապէս պէտք է ձերբակալուին եւ գնդակահարուին տեղական իշխանութեանց հրամանով, առանց հարցնելու կեդրոնական կառավարութեան։

Գաւառական իշխանութեանց մասնաւորապէս կը յանձնարարուի անվարան եւ անյապաղ գործադրել այս հրամանը, որովհետեւ այդ ձեւով միայն կարելի պիտի ըլլայ առաջքն առնել կուլակներու ապստամբական փորձերուն կամ զանոնք զրկել ապստամբութեան գրգռող ընական ու կարող վարիչներէ։

Երկրորդ դասակարգին մէջ կ'իյնան բոլոր այն կուլակները որոնք կանոնաւոր կերպով վարձու աշխատաւորներ կը բանեցնեն։ Այս դասակարգի կուլակներուն ինչքերն ու կալուածները պիտի գրաւուին ամբողջութեամբ եւ յանձնուին կոլխոզներուն (հաւաքական տնտեսութիւն)։ Այս կուլակներուն կեանքին պիտի խնայուի, բայց թէ՛ իրենք եւ թէ իրենց ընտանիքի անդամները պիտի աքսորուին հիւսիսի նահանգները եւ պարտադիր աշխատանքի պիտի ենթարկուին —ինչպէս ճամբաներու շինութիւն, անտառներու մէջ փայտ կտրել, հանքագործութիւն եւայլն։ Տեսակ մը տաժանակիր աշխատանք։

Երրորդ դասակարգին մէջ կը մտնեն բոլոր այն կուլակները, որոնք վերոյիշեալ երկու դասակարգերէն դուրս կը մնան։ Շրջաբերականը զանոնք կը նշանակէ պարզապէս «կուլակ» անունին տակ, առանց տալու անոր սահմանը։ Պիտի գրաւուին այս գիւղացիներու գոյքերը, մէջն ըլլալով բնակարանն ու անձնական առարկաները, իսկ իրենք ալ պիտի վտարուին այդ շրջանէն։ Արտօնուած են իրենց հետ տանիլ միայն զոյգ մը կօշիկ եւ մէկ ձեռք փոխնորդ ճերմակեղէն։

Իշխանութիւնները ամէն միջոց ձեռք առած են, որպէսզի այս շրջաբերականը գաղտնի պահուի ժողովուրդէն։ Կը վախնան որ գիւղացիներու ընդհանուր ապստամբութիւն ծագի եւ կուլակները օրհասական կռիւի ձեռնարկեն։

Պերլինի «Սոցիալիս վեստնիկ» ռուսերէն ըն րական թերթին Մ թղթակիցը, որ շատ ի բոլշեւիկեան գործերուն կը հաղորդէ վերի շրջ կանին մանրամասնութի կուտայ հետեւեալ յաւել կան տեղեկութիւնները.

Բոլշեւիկ տեղական նութիւնները մեծ խստու կը գործադրեն այս հրա ները, այն աստիճան, ո լակներու մէջ զանգուա անձնասպանութիւններ կը տարուին։ Տեղ տեղ բազ կուլակ ընտանիքներ ճերու եւ գետերու մէջ կը նետուին՝ անձ ըլլալու համար։ Ուրիշներ գիրենք կը կախեն րու ծառերէն։

Շատ շրջաններու մէջ, կանիշխանութիւնները ինչ ընեն սպաննուած կ սորուած կուլակներու ըն ները, որոնք կը թափառ դէ գիւր եւ այս ձեւով կ պրոպագանդ կը կատար պակուլակացման» դէմ։ Բոլոր գիւղերու մէջ տաճմլիկ եղերերգութիւն կատարուին ներկայիս։ ներու եւ իրենց ընտանի կացութիւնը յուսահատ Լաւատեղեակ շրջան մէջ կ'ըսուի թէ գարնան ամբան գիւղացիական ապ բութիւն պիտի ծագի։ Ներ ամբողջ Ռուսիա խորունկ եւ սարսափի տակ է։

Այս տեսակ ապս թեան մը վախն է պատճառը «բանակի բի ցում»ին, որ տեղի կ'ու Ստալինի հրամանով եւ կայիս վերջանալու վրայ անգամ մաքրագործուի թարկուեցան նաեւ շար զինուորները, ինչպէս ապ Կարգ մը վաշտերու մէջ ղացի զինուորներուն 10 արձակուած է։ Անոնց ղաքներէն անգործները դերէն ապքատ տարրերը կոչի ենթարկուեցան։ Նոր ները կ'ընդունուին խիստ նութենէ վերջ։

Ստալին ըսած էր թէ հրդային իշխանութիւնը է վստահութիւն ունենալ բանակին վրայ»։ Այս պա ով ալ այժմ քանակը կը չեն, բայց կը զօրացնեն «կարմրութիւնը», զայն դա լու համար «համայնավար թեան յառաջապահը» եւ հելի գործիք մը՝ գործածե համար ռուս ժողովուրդին

Բոլշեւիկները կ'ըսեն.— «Բանակ մը, որ կրնայ մեզի դէմ զէնք բարձրացնել՝ պէտք է քրձակուի, բանակ մը որ կրնայ վարանիլ մեր հրամանները գործադրելու՝ աւելորդ է. մենք պէտք ունինք բանակի մը՝ որ ցեկայի զինուորներուն չափ հաւատարիմ ու կորովի ըլլայ»: Որոշուած է այսուհետեւ աւելի եւս պարենաւորել բանակը։

Թղթակիցը կ'աւելցնէ թէ Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը ամէն օր նոր դժգոհութիւն կը յարուցանէ համայնավար շարքերուն մէջ եւ աջ ընդդիմադիրներու շարքը հետզհետէ կ'աճի։ Աջ ընդդիմադիրները այլեւս «կազմակերպական բաժանումներ» չեն ուզեր։ Անոնք կը վախնան որ իրենց կողմէ աւելի մեծ գործունէութիւն մը պիտի կործանէ կուսակցութիւնը, որուն տեսքը շատ խախուտ է արդէն։

Թղթակիցը կ'ըսէ թէ ներկայիս օրական աւելի քան 40 գիւղացիներ կը գնդակահարուին։ Այս թիւը դեռ բուն իրականութենէն աւելի պակաս է եւ ամէն օր կ'աճի։ Կարգ մը գիւղերու մէջ յուսահատական վիճակ կը տիրէ, երբ կուլակները գիտեն թէ իրենք դատապարտուածեն մահուան սովի կամ աքսորի։ Տեղ տեղ խռովութիւններ կը ծագին արդէն։

*** Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը հաղորդէ.— Գիւղացիները համակրանքով ողջունեցին այն 25,000 բանուորները, որոնք հաւաքական տնտեսութեան զանազան շրջանները ղրկուած էին՝ աջակցելու համար անոնց համայնական աշխատանքներուն։ Այս բանուորներուն մէջ կը գտնուին բազմաթիւ մասնագէտ-ճարտարագէտ, գիւղատնտես, լրագրող, գրող, նկարիչ, դերասան եւ այլ արուեստագէտներ։ Թերթերը կը հաղորդեն որ ամբողջ շրջաններու գիւղացիները կը փութան հաւաքական տնտեսութեանց միանալ։ Կուլակներու շարժումը ոչ մէկ յաջողութիւն կը գտնէ։

Վերջին վիճակագրութեանց համաձայն, հաւաքական տնտեսութեանց թիւը կը հասնի 96 հազար 700ի, այսինքն գիւղացիական հողերու 100էն 46ը։ 70 միլիոն հեկտար տարածութեամբ հաւաքական հողերու վրայ ցանք կատարուած է։ Հաւաքական տնտեսութեանց հողերէն վտարուած կուլակները տեղաւորուած են նոր հողերու վրայ։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՀԱԼԱԾԱՆՔԸ

Քրոնշտատի մէջ ծանր խռովութիւններ ծագեցան՝ երբ անաստուածները կը փորձէին վար առնել եկեղեցիներու զանգակները։ Անաստուածներու եւ «Հաւատացեալ» բանուորներու միջեւ կռիւի մը ընթացքին երեք հոգի սպաննուեցան։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԱՐՈՒՑԱՆ

Հայաստանի մէջ հողը վարելու համար կը գործածուին գութան, չութ եւ մեքենաշարժ արօր։ Այս տարի Երեւանի մէջ, ինչպէս Ղամարլու, Ղուրդուղուլի, Վաղարշապատ, Աշտարակ եւ Կոտայք այլեւս չութ չպիտի գործածուի։ Այդ շրջաններուն մէջ բաւական է գութաններու եւ արօրներու թիւը։ Ընդհակառակն, երկրին մնացած մասերուն մէջ չութը պիտի գործածուի տակաւին։ Գարնանացանին համար անհրաժեշտ են 130 մեքենաշարժ արօրներ։ Ծրագրուած է վարուցան ընել 47,528 հեկտար տարածութիւն։ Աշնան ընթացքին, գիւղացիները վարած են 6,580 հեկտար հող։ Մնացեալ բաժինը պիտի վարեն գութանով կամ չութով։

Զանազան շրջաններու մէջ, ուր գիւղացիները լծկան չունին, կը պահանջեն 350 զոյգ եզ։ («Խորհր. Հայաստան», 8 յունուար)։

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի Աշխատանքի Գրասենեակներուն տուած տեղեկութիւններուն համաձայն, արդիւնաբերական եւ շինարարական արհեստագէտ բանուորներուն մէջ գործազուրկներ չկան, ընդհանրապէս գործազուրկ են այն բանուորները, որոնք արհեստ չունին։ Գործազրկութիւնը նկատելի է նաեւ գրասենեակային աշխատաւորներու եւ մտաւորականներու մօտ։ Ահա պատկերը վերջին երկու տարուան.— 1 Հոկտեմբեր 1928ին արձանագրուած էին 5,085 գործազուրկներ, որոնց 745ը առաջին անգամ գործ կը փնտռէին։ 1 Հոկտեմբեր 1929ին, գործազուրկներուն թիւն էր 4,106, որոնց 1223ը առաջին անգամ գործ կը փնտռէին։ Այսպէս կը տեսնուի, որ կը պակսի թիւը այն գործազուրկներուն, որոնք արհեստագէտ են, ընդհակառակն կ'աճի թիւը այն գործազուրկներուն, որոնք առաջին անգամ գործ կը փնտռեն։ Այս վերջինները կը բաղկանան շրջանաւարտ ուսանողներէ, բանուորի զաւակներէ եւ չափահաս որբերէ։ Դարձեալ, այս խումբին մէջ կը մտնեն նաեւ այն գիւղացիները, որոնք գիւղերէն կը փախչին քաղաք։ 1927—1928 տարուան ընթացքին բանուորական ուժի պահանջը (մասնաւորաբար շինութեանց մէջ) կը ներկայացուի 98.5 առ հարիւր համեմատութեամբ մը։ Ուրեմն, շինութեանց մէջ Հայաստան պէտք ունի արհեստաւոր բանուորներու։ Երբ նկատի առնենք, որ Հայաստանի շինարարական աշխատանքները հետզհետէ կ'աւելնան, նոյն չափով եւս պիտի աւելնայ արհեստաւոր ուժերու պահանջը։ Արդէն, 1928ին կը պահանջուէր 18,487 բանուորական ուժ, իսկ այս տարի՝ 29,800։ Ներկայիս Աշխատանքի Գրասենեակը կրնայ հայթայթել 18,000 բանուոր։ Կը պակսի 11,000 բանուոր, որոնց 5,400ը շինութեանց համար, իսկ մնացեալը հող փորելու եւ ուրիշ սեւ աշխատանքներու համար։ Այս վերջին կարգի բանուորները դիւրին է հայթայթել։ Ամէնէն դժուար գործն է 5,400 արհեստագէտ բանուոր գտնել։

Աշխատանքի գործավարութիւնը շատ թոյլ գործունէութիւն մը ցոյց կուտայ։ 1928—1929 տնտեսական տարուան ընթացքին պատրաստուած են միայն 499 արհեստագէտ բանուորներ, որոնց 82ը մեքենագրուհի և շարժանկարի աշխատաւորներ, մնացեալը՝ շինութեանց մէջ աշխատող բանուորներ։ Ատոր համար ծախսած է 52,282 րուբլի։ Այս տարի պիտի պատրաստուին 952 արհեստագէտ բանուորներ, որոնց 850ը շինութեանց համար (որմնադիր, քարտաշ եւլն.)։ Փետրուարի սկիզբը 500 բանուոր Լէնինականի, 150 բանուոր Երեւանի մէջ, սկսան հետեւիլ փորձդասերու։ Այս խումբին մէջէն կը պատրաստուին 150 քարտաշներ, 150 որմնադիրներ, 150 պէթոն-արմէի գործաւորներ։ 93 հոգի ալ գրասենեակային աշխատանքներու համար։

Աշխատանքի գործավարութիւնը ոչ մէկ բանուոր պատրաստած է արդիւնաբերական աշխատանքներուն համար։ Այս տարի, վարկ տրուած է 254798 րուբլի։ Հասարակ գործերու եւ սեւ աշխատանքներու համար այս տարի պիտի ընդունուին 603 հոգի։ Անցեալ տարի անոնց աշխատավարձն էր 45 րուբլի, այս տարի 50 րուբլի։

Բոլոր այս գործերուն մէջ, որոնք կը վերաբերին Աշխատանքի Գործավարութեան, կան հակայական թերութիւններ, որովհետեւ, փոխանակ բանուորներու մասին մտածելու, «առեւտուրի քաղաքականութեամբ» են զբաղած։

Գործազրկութեան դէմ պայքարելու համար, անհրաժեշտ է գործ հայթայթել անարհեստ բանուորներուն եւ մտաւորական աշխատաւորներուն։ Անցեալ տարի այդ նպատակաւ, նախատեսուած էր 22,628 րուբլի ծախք, մինչդեռ ծախսուած է միայն 18,291 րուբլի (Նոյն թիւէն)։

ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Դեկտեմբեր ամսուան ընթացքին Երեւանի համաճարակ հիւանդութիւններուն պատկերը.— Կարմրուկ (rougeole) 122, քութէշ (scarlatine) 47, ժանտատենդ (typhoide) 8, կեղծմաշկ (diphtérie) 19, կարմիր քամի (?) 33։

Բաղդատմամբ նախորդ ամսուան, քութէշը կէս առ կէս նուազած է։ Իսկ շատցած են կեղծմաշկն ու կարմրուկը։ Քութէշի դէմ Երեւանի մէջ կը փորձուի պատուաստ մը։

ԲԱՑՈՒՄ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 17 փետր. (Սեփ. Թղթ.).— Համազգային Միութեան երկրորդական վարժարանը բացուած յայտարարուեցաւ փետր. 15ի շաբաթ օր։ (Դասերը կը սկսին փետր. 24ին)։

Այս առթիւ Պէյրութի ամերիկեան եւ ֆրանսական զոյգ համալսարաններու դաշնակցական Ուսանողական Միութիւնը, ի պատիւ հայ մտքի բազմավաստակ մշակներուն, ընկերներ Նիկոլ Աղբալեանի եւ Լեւոն Շանթի, գինեսեղան մը տուաւ նոյն երեկոյ։ Կը մասնակցէին Պէյրութի մտաւորական դասու ընկերներն ու ընկերուհիները։

Ընկ. Աղբալեան, հակառակ անհանգիստ ըլլալուն, չ'ուզեց մերժել ուսանող երիտասարդներու հրաւէրը, եւ անկողնէն ելլելով փութացած էր ներկայ ըլլալ երեկոյթին։

Օրուան սեղանատէր ընտրուեցաւ ընկ. Նիկոլ Աղբալեան, որ քանի մը խօսքով շնորհակալութիւն յայտնեց երիտասարդներուն։ Եւ ապա խօսք տուաւ ընկերներ՝ Լեւոն Շանթի, Վահան Փափազեանի, Արշակ Ցովհաննիսեանի, Խ. Թիւթիւնճեանի եւ Վալատ Վալատեանի, որոնք գուարթ պատմութիւններով կրցին խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծել։ Լ. Շանթ, շատ համեստօրէն արտայայտուեցաւ իր ուժերու մասին, մասնաւորապէս շեշտեց դերը կրթական մեծ վառարանին՝ Գէորգեան Ճեմարանին՝ որ երկար ատեն հայ ժողովուրդի գուրգուրանքին արժանացաւ։ Խօսք ուղղելով երիտասարդութեան, աւելցուց.— Մեր մտաւորականներու անծայր կարաւանը 1915ին կոտորուեցաւ Սուրիոյ անապատներուն մէջ։ Մէկ մեծ մասն ալ բոլշեւիկեան յեղափոխութեան ատեն ոչնչացաւ։ Եւ երբ բոլշեւիկ բռնակալ թաթը բանտարկեց նաեւ մեզ, ու դեռ մեծ թուով մտաւորականներ, զանոնք կացնահար ընելու համար, մեր ժողովուրդը միահամուռ պոռթկաց, փետրուարեան ապստամբութիւնով խորտակեց բանտի դռները եւ փրկեց կալանաւորները։ Մեր կեանքը ա՛լ անկէ ետք բացարձակ պարգեւ մըն է։ Եւ այդ պարգեւը հայ ժողովուրդն ինքն է տուած, ուստի պարտաւոր ենք զայն արժեցնել, նուիրուելով ժողովուրդի բազմապիսի պէտքերուն, եւ փոխանցելով նոր սերունդին այն ինչ որ մեզի տուին մեր նախորդները, եւ ինչ որ նոր սերունդը պարտաւոր է տալ իր յաջորդներուն»։

Ընկ. Աղբալեան իր կարգին բացատրեց թէ, «Դաշնակցական երիտասարդին պարտականութիւնը չի կայանար միայն Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան մը ստեղծելու գործին մէջ։ Զայն ստեղծելէ վերջ, դեռ ունի մեծ պարտականութիւններ, ժողովուրդին հոգին ազնուացնելու համար։ Բայց քանի որ առանց հայրենիքի անգործածելի կը մնան անոնք, նախ պէտք է լծուիլ ստեղծելու համար Միացեալ եւ Անկախ Հայրենիք մը։»

Գաւաթներ պարպուեցան բանախօսներու կենաց, եւ «Համազգային» Ճեմարանի յաջողութեան համար։ Եղան արտասանութիւններ եւ մեներգ։

Երեկոյթը տեւեց մինչեւ ժամը երեք, որմէ յետոյ հանդիսականները մեկնեցան նոր ոգեւորութեամբ։

Թ. Գ.

Տ. Տ. ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Փարիզի Տարօն-Տուրուբերան Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ փետր. 23ին, «Ռոստոմ»ի սրահը։ Օրակարգն էր երեկոյթի հաշուետուութիւնը եւ վարչութեան լրացում։ Հաշուետուութեան հարցը վէճի առիթ ստեղծեց, մանաւանդ որ 450 ֆրանքի կորուստ մը կայ մէջտեղ։ Այս դրամը տրուած է «Փըթի Ժուռնալ»ի սրահի տնօրէնութեան, յունուար մէկի երեկոյեան ներկայացման համար, բայց ներկայացման յանձնախումբի մէկ երկու անդամները ինքնագլուխ յետաձգած են անորոշ թուականի մը։ Հիմա խնդիր է թէ ո՞վ պիտի տուժէ այս վնասը։ Մեղադրանքներ շատցան, հայրենակիցները տաքցան բայց միշտ անլոյծ մնաց երեկոյթի հաշուետուութեան խնդիրը։ Լուծման օրինաւոր ձեւ տալու համար ընդհ. ժողովը ընտրեց երեք հոգիէ յանձնախումբ մը, որ խնդիրը պիտի քննէ եւ բուն հաշիւը պիտի ներկայացնէ յառաջիկայ ընդհանուր ժողովին։

Ժողովը միաձայնութեամբ բեկանեց նախկին վարչութիւնը, եւ գաղտնի քուէով ընտրեց հետեւեալ երեք հայրենակիցները.— Պ. Պ. Լորիս Պօղոյեան, Լեւոն Տօնիկեան եւ Ցաքէթ Ցարութիւնեան։ Յաջողութիւն կը մաղթենք յուսալով որ պիտի կրնան արդարացնել իրենց վրայ դրուած պարտականութիւնը։

Պ. Վարդանեան

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— փետր. 23ի կէսօրին տեղի ունեցաւ փետրուարի 18ի տօնակատարութիւնը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նորաքաղ ակումբին մէջ։ Սրահը կանուխէն լեցուած էր եւ ուշացողները ոտքի վրայ մնացին դուռին առջեւ։

Երգչախումբի «Մեր Հայրենիք» երգէն յետոյ, նախագահ ընկեր Ս. Գալուստեան հանդէսը բացաւ, պարզելով տօնին իմաստը։ Պատշաճ արտասանութիւններ ըրին ընկեր Մ. Մուրատեան, Յ. Մաթոսեան, առաջինը երգեց «Պլպուլ»ը։ Երգեց նաեւ Պ. Աշարոն։ Ապա՝ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօս ընկեր Վ. Համբարձումեան(փարիզէն) որ երկարօրէն ծփաստացի բացատրեցփետր. 18ի նշանակութիւնը։ «Փետրուարի 18ը սոսկական տօն մը չէ, ոչ ալ Հ. Յ. Դաշնակցութեան տօնը։ Ան կը պատկանի հայ ժողովուրդի ամբողջութեան։ Հայ գիւղացին էր որ առաջին գրոհը տուաւ եւ ուրիշներ հետեւեցան։ Նոյն իսկ մտաւորականները հետեւեցան ժողովրդական այդ ինքնաբուխ պոռթկումին։ Այսօր կան մարդիկ որ չեն ուզեր յիշել փետր. 18ը, բայց մենք կը պահենք յիշատակը, զայն տօնելով ամէն տարի իբրեւ ժողովրդական ընդվզումի պատմական տօն մը։»

Հանդէսը փակուեցաւ «Մշակ Բանուոր»ով։

Թղթակից

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԹԻՒ

ԼԻՈՆ, 25, (Սեփ. Թղթ.) — Աւանդական սովորութիւն է ամէն տարի «Վարդանանց» տօնին առթիւ թատերական եւ ժողովրդային հանդէսներ կազմակերպել ամէն տեղ։ Այս տարի Լիոնի Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը կիրակի առաւօտ կրօնական պաշտամունք կատարել տուաւ Ս. Սահակ-Մեսրոպ մատրան մէջ, իսկ երեկոյին 6րդ Քաղաքապետարանի սրահին մէջ կազմակերպեց ժողովրդային հանդէս մը։ Մուտքը ազատ էր։

Հանդէսը տեղի ունեցաւ ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը, հակառակ ժամանակի անյարմարութեան։ Նախագահ Պ. Թ. Այվազեան հակիրճ պատմականն ընելով Վարդանանցին, նմանցուց զայն 1921 փետր. 18ի ժողովրդային ըմբոստութեան։ Հանդէսին բացումը տեղի ունեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով (յոտնկայս)։ Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ Օր. Շիրինեան իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էր հանդէսին դաշնակ ածելով։ Նոյնպէս Պ. Պ. Ա. Մելքոնեան եւ Ե. Մոմճեան ջութակով եւ սրինգով։ Գեղարուեստական բաժնի փայլը աւելցուցին նաեւ Օր. Այվազեան՝ երգելով Կոմիտաս վարդապետի «Կռունկ»ը, Ա. Գառօնէ «Վասակ բանտին մէջ շղթայակապ» կենդանի պատկերը մենախօսութեամբ. Պ. Ս. Սիրականեան արտասանեց «Ախ Վաթան», Պ. Ա. Մելքոնեան ջութակով առանձին նուագեց «Ցանկամ տեսնել զիմ Կիլիկիան»։ Բանախօսեց Կեդր. Վարչ. կողմէ Փարիզէն հրաւիրուած Պ. Եր. Տ. Անդրէասեան, փառաբանելով Վարդանանցը։ «Հայոց Պատմութեան մէջ երկու գլխաւոր դրուագներ կան արձանագրուած, մէկը Հայկի եւ Բելի մենամարտը, իսկ երկրորդը Վարդանանց պատերազմը։ Այս ըմբոստութեան գլխաւոր նպատակն է եղած չենթարկուիլ օտար լուծին։ Ապա յորդորեց պայքարիլ այլասերման դէմ, միացեալ ճակատ կազմել, ճերմակ ջարդը դիմագրաւելու համար, յորդորեց թեւ թիկունք տալ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան եւ կանգուն պահել մանկապարտէզը, որ կը տոկայ հակառակ աննպաստ պայմաններուն եւ սատար հանդիսանալ մատաղ սերունդի հայերէն դաստիարակութեան։ Հանդէսի վերջաւորութեան տեղի ունեցաւ Վարդանանց պատերազմի վերջին սրտաճմլիկ արարուածը կենդանի պատկերով. Ղեւոնդ երէց գիշերուան խոր լռութեան մէջ կը փնտռէ Աւարայրի դաշտին վրայ նահատակուած քաջերը, կը հանդիպի Շուշանիկին, կը գտնէ Վարդանի կիսակենդան մարմինը, մինչ բեմի խորէն մելամաղձոտ կ'երգուէր «Լռեց Ամպեր»ը։

Վարուժան

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ամերիկահայ ծանօթ երգչուհի տիկին Զապէլ-Արամ, որ քանի մը ամիսէ ի վեր փարիզ կը գտնուէր, վերջերս Նիս մեկնեցաւ, ուրկէ պիտի անցնի իտալիա։ Ապրիլի սկիզբները պիտի վերադառնայ փարիզ, եւ նոյն ամսուան 26ին, Սալ կավօի մէջ ժողովրդական երգահանդէս մը պիտի տայ, մասնակցութեամբ իր աղջկան, Օր. Ատրինայի, որ պարուհի է, եւ ներկայիս կը հետեւի օփէրայի պարի դասընթացքներուն։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 12 —

ԵՒ 21 ՏԱՐԵԿԱՆ ԷԻ

«Կը խնդամ, ըսաւ, որովհետեւ մարդիկ այսքան «սարսափելի» են»։

Ի՜նչ լաւ գաղափար էր աս։ Ինչ խենթ բան է բարկանալը երբ կարելի է խնդալ։ Այո՛, ասիկա հոյակապ դաւ մըն էր։

— Հիմա, գիտե՞ս, միտքէս ինչ անցաւ, ըսաւ խնդալով, ի՞նչ պիտի ըսեն երբ գիտնան թէ դուն եւ ես միասին ենք քու ննջասենեակիդ մէջ։ Պիտի չերազեն թէ կրնանք անմեղ ըլլալ, չէ՞։ Մինչդեռ ո՛չ քու եւ ոչ իմ միտքէս կ'անցնի տարբեր ոեւէ բան։ Ծիծաղելի աշխարհ մըն է, չէ՞։

— Այո՛, ըսի, ցանկանալով համբուրել անոր սպիտակ թեւերը, աչքերը, շրթունքը, ցանկանալով ճզմել զայն մարմինիս դէմ։

«Կը տեսնէք, ըսաւ, իրենց դրացիները դատել ուզող մարդիկ իրօք իրարու նման են։ Այնպէս կ'առնեն կը դատեն թէ ամէն մարդ այնպէս է…Ցայրատ։ Այնպէս չէ՞։ Մինչդեռ — աha՛, ա՛ռ. գիս եւ քեզ։ Ուրիշ ի՞նչ պիտի ընենք եթէ ոչ նստած պարապ բաներ կը խօսինք, քնաթաթախ»։

«Այո՛, այնպէս է,» — ըսի ճարահատ, զարմանալով թէ ճակատագիրը ո՛րքան կ'ուզէր գիս յիմարի տեղ անցընել։ Մարդիկ արդեօք ինչպէս սիրող կը դառնան»։

Ցօրանջեց։

«Կը քնանա՞ք», ըսի։

«Շաքարի պէս մարդ ես, սիրելիս, ըսաւ, «բայց իմ քնացած ատենս դուն ի՞նչ պիտի ընես»։

***

1895 Նոյ. 16ին ծնած ըլլալով Ռուսճուք(Պուլկարիա), ճակատագիրը այնպէս տնօրիներ է որ Անգլիա գամ 1900 փետրուար 4ին, քանի մը տարի բնակիմ Սաութհփորթ, Լանքաշիր, սովրիմ Team Work Pulling Together եւ Playing the game Մէյվըրն Գօլէճին մէջ ջանալով նաեւ պարապոյ ժամերուս մէջ գիտութեան բնական ծարաւը գոհացնել։ Ցանըեօթը տարեկանիս բախտ փնտռեցի Լոնտոնի մէջ, եւ երբ դժուարաւ կը յաղթէի անհաւատալի խոչընդոտներու, զոր երիտասարդ մը ինք իր ձեռքով իր ճամբուն վրայ կը հանէ, 19… մայիս մէկին գիշերը նշանաւոր յաղթանակ մը շահեցայ սատանային վրայ, ինչպէս նաեւ ցկեանս անձնուէր բարեկամուհի մը, Փրիսիլայի ձեռքը բռնելով, անոր մէկ կամ երկու ժամ քնացած պահուն։

Եւ իբրեւ, եզրակացութիւն, կը մաղթեմ որ նոյն բարեբախտութիւնը վիճակի նաեւ ուրիշ երիտասարդներու՝ որոնք բախտ կը փնտռեն մեծ քաղաքներու մէջ, որ իրենցմէ նոյնիսկ նուազագոյն արժանաւորներուն պատահի այնպէս ինչպէս պատահեցաւ այս տրուպ հեղինակին, այսինքն վարձատրուիլ՝ ոչ թէ իրենց արժանիքներուն համաձայն, այլ համաձայն իրենց երազներուն, որովհետեւ մեզմէ քանի քանիներ կ'երազեն գեղեցիկ, դժուարահաճ եւ անխարդախ բարեկամ, բայց քիչերը արժանի են անոր։ Եւ քանի որ մաղթանքը խաղ մըն է՝ որմէ բնաւ չենք կրնար ձանձրանալ, թոյլ տուէք որ մաղթեմ Փրիսիլայի ամուսնութենէն աւելի երջանիկ ամուսնութիւն մը բոլոր օրիորդներուն, որ այս վէպը պիտի կարդան, պահ մը մոռնալով թէ իրենք պէտք է խրատուելու համար կարդան ոչ թէ զբօսանքի համար։

ՄԱՅՔԸԼ ԱՐԼԷՆ

Թարգմ. ԽՏԱՆ

ՎԵՐՋ

Թուրք Պետական Դրամատունը

Էնկիւրիէն հեռագրի մը համաձայն, Պետական Դրամատան օրինագիծը պատրաստուելէն վերջ, Ազգ. Ժողովին մէջ վիճաբանութեան պիտի դրուի, տնտեսական ծրագրին հետ: Օրինագիծը ամբողջութեամբ պատրաստուած է եւ վաւերացուելէ անմիջապէս վերջ, դրամատունը պիտի հիմնուի:

Դրամատունը ամբողջութեամբ Թրքական դրամագլուխով պիտի ըլլայ: Պիտի հիմնուի անանուն ընկերութիւն մը, որուն բաժնեթուղթերը պիտի գնեն հասարակութիւնն ու հաստատութիւնները: Դրամատան տնօրէն պիտի կարգուի Տիարպէքիրի երեսփոխան Զէքի պէյ:

Թուրք-Յունական վէճը

Աթէնքէն կը հեռագրեն.— Երբ Երեսփոխանական Ժողովը նիստ կը գումարէր, Վէնիզէլոս հրաւիրեց կուսակցութեանց պետերը եւ անոնց հետ տեսնուեցաւ հելլէնեւթուրք խնդիրներու շուրջ: Այս տեսակցութեան մասին ոչ մէկ բան հրատարակուեցաւ: Վէնիզէլոսի նպատակն էր կուսակցապետներու կարծիքն առնել Էնկիւրիի մէջ բանակցութեան առարկայ դարձած կարգ մը խնդիրներու մասին:

Այս խորհրդակցութենէն վերջ, Վէնիզէլոս լրացուցիչ հրահանգներ հաղորդեց Փոլիխրոնիատէսի:

Խռովութիւններ Միտիլլիի մէջ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ Միտիլլիի մէջ խռովութիւններ ծագած են: Ծխախոտի գործարանի բանուորները, որ ատենէ մը ի վեր գործադուլ հռչակած էին, յարձակած են տեղւոյն քաղաքապետարանին եւ հանրային ուրիշ շէնքերուն վրայ ու գրաւած զանոնք:

«Իւմանիթէ»ի ուղղուած հեռագրի մը համաձայն, ցուցարարները կոտրած են նոյնիսկ բանտերու դուռները եւ ազատ արձակած՝ բոլոր բանտարկեալները: Ոստիկանութիւնը բուռն ընդդիմութեան հանդիպած է եւ ստիպուած քաշուելու, բազմաթիւ վիրաւորներով:

Ոստիկաններուն օգնելու համար շարժման մէջ դրուած են զինուորները, որոնք զէնքի ուժով յաջողած են կէսօրէն վերջ կարգը վերահաստատել քաղաքին մէջ:

⁂ «Թայմզ»ի թղթակիցն ալ կը հեռագրէ թէ Աթէնքի մէջ բանտէ մը ուրիշ բանտ կը փոխադրէին 20 համայնավարներ, երբ ուրիշ համայնավարներ յարձակեցան պահակներուն վրայ եւ ուզեցին ազատել իրենց ընկերները: Ոստիկաններ համնելով արգիլեցին այս փորձը:

Ալմազեանի վերջին հարցաքննութիւնը

Հարցաքննիչ դատաւոր Պ. Մաթիֆաս առջի օր վերջին անգամ մը եւս հարցաքննեց Ալմազեանը, ի ներկայութեան անոր պաշտպան փաստաբանին: Դատաւորը նախապէս լսած էր Նաթան Եաքովսքին որ հաստատեց թէ հնավաճառ Տավիտ Լիֆշիցի միջոցաւ Ալմազեանէն գնած էր կարի մեքենայ մը՝ 1300 ֆրանքի: Ալմազեան այս մեքենան ծախած էր սնանկութեան հաշուեյարդարէն առաջ: Սակայն դատաւորը չուզեց զայն հետապնդել այս խարդախութեան համար:

Յետոյ Պ. Մաթիֆաս յայտնեց Ալմազեանի թէ խանութին տունէն գտնուած արեան հետքերը իր գործաւորուհին տիկ. Էլիզա Պորկի արիւնը չէ, քանի որ այդ կինը արիւնը չէր սրբած մատով: (Փորձագէտները կը հաստատէին թէ խանութին տունի դրան վրայի արեան կաթիլներէն մէկը մատով սրբուած է):

Ալմազեան գոչեց ի վերջոյ.

— Պարոն դատաւոր, բոլորովին անարդար կերպով ահա 130 օրէ ի վեր բանտարկուած եմ։ Կ'երդնում որ ես չսպաննեցի Րիկօտէնը ու բացարձակապէս անմեղ եմ:

Հարցաքննիչ դատաւորը իր թղթածրարը վերջնականապէս կազմած ըլլալով, այսօր անհրաժեշտ հաղորդագրութիւնները պիտի ընէ դատախազ կողմի փաստաբան Վէնսան տը Մորոձաֆէրիի: Յետոյ թղթածրարը պիտի յանձնէ դատական պատկանեալ իշխանութեան: Ալմազեան իր ժամանակաւորապէս ազատ արձակումը պահանջած ըլլալով կրկին, Պ. Մաթիֆաս այդ մասին իր որոշումը պիտի տայ հաւանաբար երկուշաբթի:

Եթէ որոշուի եղեռնադատ ատեանին առջեւ ղրկել Ալմազեանը, այն ատեն հաւանաբար դատավարութիւնը տեղի պիտի ունենայ մարտի վերջերը Սէնի դատարանին առջեւ:

Ի՞նչ պիտի ընէ Ամանուլլա

Պոլսէն կը հեռագրեն.— Նախկին Թագաւոր Ամանուլլահ ժամուլին յայտարարեց թէ կ'ուզէ Աֆղանիստան վերադառնալ, միայն այն պայմանով որ կառավարութիւնը ընդունի իր բարենորոգումներու ծրագիրը:

Աւելցուց թէ պատրաստ է հրաժարիլ իր արքայական բոլոր իրաւունքներէն եւ դառնալ պարզ քաղաքացի, միայն վերի պայմանով:

⁂ Կը հերքուի այն լուրը թէ Նատիր Թագաւոր հիւանդ է:

Ի՞նչ եղաւ զօրավար Կուտեպով

Աւելի քան ամսուան մը քննութիւններէն վերջ, ոստիկանութիւնը չկրցաւ դեռ ոեւէ լոյս սփռել զօր. Կուտեպովի առեւանգման խնդրին շուրջ: Ցարդ հաստատուածն այն է, որ երկու ինքնաշարժներ առեւանգած են ցարական սպաներու պետը և զայն տարած անծանօթ ուղղութեամբ, անցնելով Ալմայի կամուրջէն: Այս վերջին տեղւոյն վրայ խորհրդաւոր ինքնաշարժները տեսած է նաեւ տիկին Ֆլոթ, որ ոստիկանութեան տուաւ կարգ մը մանրամասնութիւններ:

Տիկ. Ֆլոթ կը պատմէ թէ խօսեցաւ կեղծ ոստիկանին հետ, որ շատ լաւ ֆրանսերէն կը խօսէր: Տիկինը հարցուցած էր թէ ո՞վ է կառքին մէջ երկնցած մօրուսաւոր մարդը: Կեղծ ոստիկանը պատասխանած է թէ այդ մարդը Էքոլ Միլիթէրի հրապարակին վրայ հանրակառքին տակ մնալով երկու սրունքները ճզմուած են եւ հիւանդանոց կը տանին: Տիկին Ֆլոթ կրցաւ նկարագրել առեւանգիչներէն երկուքին դիմագիծն ու հագուստը:

"ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18,, ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱ.— Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին Հ.Յ.Դ. Գրադարանի սրահին մէջ:
կը նախագահէ Մ. ՇԱՀՊԱԶԵԱՆ
կը խօսի Ընկ. ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ
երգ, արտասանութիւն, նուագ: կը ներկայացուի՝
«ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՆԿՈՒՏԻՆԵՐԸ» (զաւեշտ)

ՊԻՅԵԱՆԲՈՒՌ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի կողմէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին:
Salle Solferino, 23 Rue Solferino, Billancourt
կը նախագահէ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
կը խօսի՝ ԱՇՈՏ - ԱՐԾՐՈՒՆԻ
Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին
Հանդէսի մանրամասնութիւնները իւրաքանչիւր վայրի վրայ:

ՍԷՆ ԼՈՒԻ (Մարսէյլ).— կիր կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին:
կը խօսին՝ Ընկերներ ԱԲՕԵԱՆ եւ Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Մանկապարտէզի բացման առթիւ, Փարիզի Հարաւային Շրջանի Յառաջդիմասիրաց Միութեան կողմէ. այս կիրակի ժամը 2.30ին, 3 Villa d'Orléans, պարասրահին մէջ, 67 Ave. d'Orléansի անկիւնը: Մէթրօ Alésia:

Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, զաւեշտ, երգ, պար եւ անակնկալներ: Պիտի նուագէ Թառիստ Պ. Ժորժ Շահպարոնեան:

Մուտք՝ 5 ֆրանք

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՊՈԼՈՒ-ՏԷՎՐԷԿ ԵՒ ՇՐՋ. ՀԱՅՐ. ԵՐԿՍ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս
Harolaի սրահներուն մէջ, 3 rue Lavieuville, Nord Sud: Abbesses
կը նախագահէ ՕՐ. Ի. ԵՂԻԱԵԱՆ կը խօսի՝ Ա. ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ
կը ներկայացուի «ՂԷՔԵԱԹ» եւ «ՏԱՅՐ ԿԱՐԱՊԵՏ» (զաւեշտ)
ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐՆ ԵՆ 10 եւ 15 ՖՐԱՆՔ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Վարդանանցի առթիւ Մարսիլահայ Դրամատիկ Ստուդիան
Ղեկավարութեամբ դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ
Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Salon Chape, (84 Rue Chape)
կը ներկայացնէ՝ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ
Գիները սովորական են

Ծանօթ.— Այս փիէսը կը ներկայացուի առաջին անգամ Մարսէյլի մէջ:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

Անիէռ-Պուա-Քոլոմպի Զէյթուն ենթակոմիտէն դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ Եւդոկիա, Վիշապեան և Փոթորիկ խումբերը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 79 Rue des Chambards, Bois-Colombes: Կը խօսի՝ Ընկ. Մ. Գույումճեան:

Իսի-լէ-Մուլինոյի Մուրատ խումբի ժողովը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին 164 Ave. de Verdun, Իսի-լէ-Մուլինօ:

ԳԱՒԱՌ

Վիէնի «Քրիստափոր» խումբի ժողովը՝ այսօր ուրբաթ իրիկուն ժամը 7ին Հ. Յ. Դ. Ակումբին մէջ, կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Վիէնի Շրջ. կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին Հ. Յ. Դ. Ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 2ին 63 Rue de la République:

Կըընոպլի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 2.30ին ընկ. Կարապետի սրճարանը:

Լիոնի կոմիտէի Դասախօսական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Գ. Թաղապետարանի ժառնդարանին մէջ: Կը խօսի՝ Ընկ. Ա., Նիւթ՝ «Ինչո՞ւ կը պայքարինք համայնավարութեան դէմ»: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները:

Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Սիամանթօ, Բագգէն Սիւնի, Վարուժան, Ալտօ, Վաճապ եւ նորակազմ Թաֆֆի խումբերը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՆԱՄԱԿ ունինք Պ. Պ. Պօղոս Հապոյեան, Նեւտոն Մաճիկեան, Յովհաննէս Մարկոսեան (Կրընոպլը): Դիմել՝ Յառաջ վարչութեան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Բարձր Հայքի Հայրենակցական միութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ անդամ եւ ոչ անդամ հայրենակիցները այս կիրակի ժամը 2ին Րիւ Պէռնար տիւ Պուա 41 թիւ սրճարանին մէջ: Օրակարգ՝ ընտրութիւն եւ զեկոյց վարչութեան:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ

Այս կիրակի ժամը 2.30ին տեղի կ'ունենայ եկեղեցիի սրահին մէջ, Բ. անդամական ժողովը, կազմակերպական աշխատանքով զբաղելու համար:

Կը հրաւիրուին նոր արձանագրուիլ փափաքողները եւ Մարսէյլի եւ Սէն-Լուի հայ արիները: Անպայման ներկայ գտնուիլ այս խիստ կարեւոր ժողովին: Կարեւոր օրակարգ եւ շարունակութիւն նախորդ դասախօսութեան:

MONDE

Միջազգային մեծ շաբաթաթերթ՝ գրական, գեղարուեստական, գիտական եւ ընկերային տեղեկութեանց

Տնօրէն՝ H. Barbusse. Վարիչ մարմին՝ A. Einstein, M. Gorki. Upton Sinclair, M. Ugarte, M. de Unamuno, M. Marhardt, Léon Werth.

Կը հրատարակուի ամէն ուրբաթ: Գին 1.50 ֆրանք, տարեկան բաժնեգին 50 ֆր., վեցամսեայ՝ 25 ֆրանք (Ֆրանսայի համար):

Ձրի նմուշ մը կը ղրկուի ուզողին:

Հասցէ.— Administration de «Monde», 50 Rue Etienne Marcel, Paris (2e).

ALLIANCE FRANÇAISE

101 Bld. Raspail, Paris

Գործն. վարժ. ֆրանսերէնի: Ֆրանսերէն լեզուի գարնանային դասընթացքը կը սկսի մարտ 1ին: Ամէն շաբաթ 16 ժ. գործն. դաս եւ հայերէնէ — ֆրանս. թարգ. 17 դասախօս, 1 գեղարուեստական պտոյտ: Ամիսը 150 4 ամսական 475: Միայն դասախօսութեանց հետեւողներու կը տրուին մասնաւոր քարտեր, ամսական 75 ֆ.ի: Շաբաթը 5 անգ. դասընթացք, Բշ. Գշ. Դշ. Եշ, Ուր. ժ. 20—22: Դշ.ի դասընթացքը յատկացուած է վաճ. ֆրանսերէնի: Ամսական 100 ֆր., 4 ամս. 325 Մանրամասնութեանց համար դիմել տնօրէն Robert Dupouey 101 Bld. Raspail, Paris (6)

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDIT...
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant H. STEPHAN